فهرست

كتاب اولك فصل سادسی

صحيفه

٠٦ فصل فكر انسانی بياننده در
٠٩ فصل عالم حوادث فعليه نك انجق فكر ايله تمام اولديغی بياننده در
١٠ فصل عقل تجربی بياننده در
١٣ فصل علوم بشريه ايله علوم ملائكه بياننده در
١٨ فصل علوم انبيا عليهم السلام بياننده در
١٩ فصل انسانك بالذات جاهل و بالكسب عالم اولديغی بياننده در
٢٠ فصل علم وتعليمك عمران بشريده امر طبيعی اولديغی بياننده در
٢١ فصل تعليم علوم صنايع قبيلندن اولديغی بياننده در
٢٥ فصل علوم ومعارفك كثرتی عمران وتمدنی چوق اولان دیارده اولديغی بياننده در
٢٦ فصل بو عصرده بلاد متمدنه ده واقع اولان علومك انواعی بياننده در
٢٨ علوم قرآنيه دن علم قرائت
٢٩ فن رسم
٣٠ علوم قرآنيه دن علم تفسير
٣٣ علوم حديث
٤٣ علم فقه
٥١ علم فرائض
٥٢ اصول فقه
٥٦ فن خلافيات
٥٧ فن جدل
٥٩ علم كلام
٧٢ فصل آيات واحاديثك متشابهاتندن كشف حجاب شبهات ايله بوندن طولايی
٠٠ ظهور ايتمش اولان طوائف سنيه ومبتدعه بياننده در
٨٥ علم تصوف
٨٨ تتمه
٩٣ تذييل
٩٥ فصل صوفيه يی رد وقبول بياننده در
٩٦ علم تعبير رؤيا
١٠١ علوم عقليه نك احوال واقسامی

صحيفه

١١٥ علوم عدديه
١١٧ علم حساب
١١٨ علم جبر
١٢١ فن معاملات
١٢١ فن فرائض
١٢٢ علوم هندسيه
١٢٦ كريات ومخروطيات
١٢٧ علم مساحه
١٢٧ علم مناظر
١٢٨ علم هيئت
١٣٥ فن الازياج
١٣٦ علم منطق
١٤٠ فصل علم منطقك رد وقبولی بياننده در
١٤١ طبيعيات
١٤٢ علم طب
١٤٤ تكمله
١٤٦ فن فلاحت
١٤٦ الهيات
١٤٨ علم سحر وطلسمات
١٥٩ لاحقه اصابت عين بياننده در
١٦٠ علم اسرار الحروف
١٦٥ تحقيق ونكته
١٦٦ زايرچهٔ سبتی
١٦٧ زايرچه نك اطرافنده كی قصيده
١٧٣ زايرچهٔ عالمدن اجوبهٔ سائلی استخراج بياننده در
١٨٦ فصل ارتباطات حرفيه جهتندن اسرار خفيه يه اطلاع بياننده در
١٨٩ طريق ديكر
١٩١ فصل قوانين حرفيه ايله ضمائر خفيه ده مكنون اولان سرلره اوزرينه استدلال
٠٠٠ بياننده در
١٩٤ فذلكه
١٩٤ علم كيميا
٢٠٢ فصل فلسفه نك ابطالی وسالكنك فسادی حقنده در

صحيفه

٢٠٨ فصل فن نجومك ابطالى وادله سنك ضعفى وغايتنك فسادى بياننده در

٢١٤ فصل كيميانك ثمرهسى اولمديغى و وجودى محال ايدوكى واكا سلوككَ مفاسدى

... بياننده در

٢٢٢ فصل تأليفاتده رعايت واعتبار اولنه جق مقاصد بياننده در

٢٢٥ فصل علومده تأليفاتك كثرتى مانع تحصيل اولديغى بياننده در

٢٢٦ فصل علومده كثرت اختصارات مؤلفه نك تعليمه مخل اولديغى بياننده در

٢٢٧ فصل تعليم علوم وطريق افادهده وجه صواب بياننده در

٢٢٨ فصل

٢٣٠ فصل علوم عاليهده توسيع انظار وتفريع مسائل اولنمامسى بياننده در

٢٣١ فصل چوجقلرك طرق تعليمى وبلاد اسلاميهنك بوخصوصده اختلاف

... اصولى بياننده در

٢٣٣ فصل متعلمينه شدت ايتمك موجب مضرت اولديغى بياننده در

٢٣٤ فصل طلب علم طريقيله رحلت وسياحت وكبار علما ايله ملاقات مزيد كمال

... اولديغى بياننده در

٢٣٤ فصل صنوف بشر ايچنده علمانك امر سياسندن ابعد اولدقلرى بياننده در

٢٣٧ فصل ملت اسلاميهده حملهٔ علمك اكثرى عجم اولديغى بياننده در

٢٣٩ فصل لساننده عجمه سبقت ايتديكى حالده صاحبنك اهل لسان عربيدن اخذ

... وتحصيل علومده قاصر اولديغى بياننده در

٢٤٢ فصل علوم لسان عربى بياننده در

٢٤٣ علم نحو

٢٤٤ علم لغت

٢٤٧ فصل

٢٤٧ علم البيان

٢٥١ علم الادب

٢٥٢ فصل لغتك ملكهٔ صناعيه اولديغى بياننده در

٢٥٣ فصل بوعصردهكى عرب لغتى لغت مضر وحميره مغاير برلغت مستقله اولديغى

... بياننده در

٢٥٦ فصل لغت حضر وامصارك لغت مضره مخالف برلغت مستقله اولديغى

... بياننده در

٢٥٧ فصل تعليم لسان مضرى بياننده در

٢٥٧ فصل بولسانك ملكهسى صناعت عربيهدن بشقه وتعليمده اندن مستغنى اولديغى

... بياننده در

صحيفه

٢٥٦ فصل اهل بيان اصطلاحنجه ذوقك تفسيرى ومناسنك تحقيقى واكثريا عجمدن

... مستعرب اولنلرده حاصل اولمديغى بياننده در

٢٦١ فصل على الاطلاق اهل امصار ومدائن اشبو تعليم ايله مستفاد اولان ملكهٔ

... لسانيهنك تحصيلنده قاصر اولدقلرى ولسان عربدن ابعد اولنلره بو ملكهنك

... حصولى اصعب اولديغى بياننده در

٢٦٣ فصل كلامك نظم ونثر فنلرينه انقسامى حقنده در

٢٦٤ فصل هم منظوم وهم منثور فنلرنده اجاده يعنى برشخصك ايكيسنده دخى كمال

... وجودت ملكهسى نادرا تصادف ايلديكى بياننده در

٢٦٥ فصل فن وصناعت شعر بياننده و وجوه تعليمى حقنده در

٢٧٥ فصل صنعت نظم ونثر الفاظده اولوب معانيده اولمديغى بياننده در

٢٧٦ فصل بو ملكهنك حصولى كثرت حفظ ايله وجودتى جودت محفوظ ايله

... اولديغى بياننده در

٢٧٨ فصل كلامك مطبوع ومصنوعى ومصنوعك جودت وقصورى بياننده در

٢٨١ فصل اهل مراتبك شعره تنزل ايتمدكلرى بياننده در

٢٨٣ فصل بوعصردهكى بدوى وحضريلرك اشعارى بياننده در

٢٩٦ اندلسك موشحات وازجالى

٣١٠ امصار غرب وشرقده احداث اولنان بعض فنون شعريه

مقدمهٔ ابن خلدونك فصل

سادسنك ترجمه سيدر

اثر خامهٔ احمد جودت

Süleym[...]
Hasan Hüsnü P.
Eski kayıt 891

بسم الله الرحمن الرحيم

فنون اخلاص نمون ثنا وسپاس ومحامد متزادفة الموارد بی قیاس اول مبدئ مبادئ بود ونبود ومبدع سلسلهٔ غیب وشهود اولان واجب الوجود جل جلاله وعم نواله حضرتلرینك درگاه احدیتنه احق واحرادرکه حکمت بالغهٔ صمدانیه سیله مبانئ اجناس وفصول ومعانئ فروع واصول عالمی یکدیگردن ممتاز وادراك معقول ومنقول ومنطق بدیع البیان طبیعی الحصول ایله نوع بنی آدمی سرافراز ایلدی صلوات زاکیات وتسلیمات مستلزم البرکات خواجهٔ کائنات ونتیجهٔ مقدمات مکونات اولان رسول مجتبی محمد المصطفی افندمز حضرتلرینك روح پرفتوح خاتمیت مآبلرینه تقدیم واهدایه الیق وسزادرکه هر برکلام کامل الانسجام بلاغت انتسامی شایان تحدیث نعمت ایتا جوامع الکلم وفصل الخطاب وسنت سنیهٔ لازم الاتباعی حلال شبهات متشابهات وکشاف مجمل ❊ محکمات هن ام الکتاب ❊ در ❊ تحف رضیهٔ عالیات وطرف تعظیمات متوالیات عالم علم تلقین وارشادده رافع رایات هدایت آیات وامر اعلای لوای دین وشریعتده متفق الکلم ومتحد الحرکات اولان آل واصحاب معالی نصابه نثار وایثاره جدیر وروادرکه اجماعلری امت اجابته حجت قاطعه واختلافلری رحمت واسعه اولمغله هر بری سالکان مسلك شریعته نجم اقتدا وطالبان مناهج معرفته مدار اهتدا اولمشلردر ❊ بعد ذا قلم پریشان رقم احمد جودت الواح صحایف تبیانده بو وجهله تفسیر مافی الضمیره مبادرت ایدرکه علم تاریخ خواصه اخص مطالب وعوام ناس مطالعه سنه راغب برفن جلیل المناقب اولدیغندن فحول مورخین بو وادیده سمت صواب وتحقیقه سوق سمند

اهتمام ومیدان فضل وایقانده ابقای نیك نام ایلملرینه تقلیدا بو یولده راجل وغایت مقاصد عزیز المنال تاریخدن غافل نیجه کیمسه‌لر انلرك اثرینه اقتفا وهر ایشتدکلرینی تحریر واملا وکتب تواریخی برطاقم خرافات وترهات ایله تشحین واملا ایلدکلرندن روایاتك صحیحنی فاسدندن ورایجنی کاسدندن تمییزده ارباب مطالعه هائم وحائر وبونك فسادی بادئ نظرده بدیهی وباهر اولوب هرنقدر تحرئ احوال روات وبو وجهله تصحیح اسانید روایات قاعده سی وقایع شناسان روزکار وحقایق سنجان اخبار عندلرنده مرعی ومعتبر ایسه‌ده بو بابده اصل میزان صحیح نقل اولنان برماده نك امکان واستحاله سنی تمییز وتصحیح دیمك اولوب بودخی نوع بشرك اجتماعی ملابسه سبیله عارض اولان احوالی ضبط ومعرفتدن عبارت اوله جغنه عبدالرحمن بن خلدون نام علامهٔ ذوفنون کسب اطلاع وبو احوالی التی اصله ارجاع ایله برفن مستقل اختراع ایلمشدرکه متضمن اولدیغی اصول ستة حسبیله التی فصلی شامل وهر فصلی فصول عدیده یی مشتمل اوله‌رق مؤلف مشار الیهك وج کتابه منقسم اولان عنوان العبر وديوان المبتدأ والخبر نام تاریخ معتبرینك کتاب اولی اولوب برمنوال مشروح کندو مخترعاتندن برفن جدید جلیل الآثار وعلم تاریخه برمحك صحیح العیار اولمسیله بین الناس مقدمهٔ ابن خلدون دیو معروف وهرکس مطالعه سنه راغب ومشعوف اولدیغندن نفعی عام اولمق ایچون شیخ الاسلام اسبق مرحوم پیری زاده محمد صاحب افندی کتاب مذکورك فصول خمسه سنی لسان عذب البیان ترکی یه ترجمه خصوصنده تحریك قلم بلاغت پیوست وفصل سادسه کلنجه مراعات مثل کاغد دریده وقلم شکسته اتمکله اشبو کتاب اولك ثلثی مقداری اولوب علوم وفنونه دائر اولمسیله ترجمه خصوصنده کتابك اك کوچ یری وکثیر الفوائد ووفیر العوائد برفصل معتبری اولان فصل سادس قبای عبارهٔ ترکیه ایله مزین ومتلبس اوله‌موب اکرچه بوفصلك دخی علم فقه بحثنه قدر میدانده برقطعه ترجمه سی موجود اوله‌رق صاحب افندی فصل سادسه قدر ترجمه سنی تحریر وتنظیم وبیك یوز قرق اوچ تاریخنده جالس سریر سلطنت اولان سلطان محمود اول حضرتلرینه تقدیم ایتدکدنصکره فصل سادسك ترجمه سنه دخی ابتدار ایدوبده اتمامنه موفق اوله‌مدیغندن برجزء مقداری مسوداته مقراض محو واثبات اورلمدن وسوزن تصحیح وتبییض ایله اوزرینه شیرازهٔ تهذیب اورلمدن پسماندهٔ نسخهٔ تشتت اولمسی محتمل اولمسیله سالف الذکر برقطعه ترجمه اشته شو مسوداتدن عبارتدر دینیله بیلور ایسه‌ده مقیاس سیاق وقیاس سباق ایله تقدیر وتخمین اولندیغنه کوره برپشقه سنك قاشی اولدیغی اکلاشیلوب صاحب افندینك حالا موجود اولان مسوداتی ایچنده بولنمامسی دخی بونی تأکید واکثر روایاته کوره قطعهٔ مذکوره خلد آشیان سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك دوری رجالندن مشهور اسماعیل فرخ افندینك اثر خامه سی اولوب انك خط دستیله اولان نسخه‌لرك ذیلنده محرر بولنه‌رق اندن منتشر اولمسی دخی بو روایتی تأیید ایلر هرنه حال ایسه ترجمهٔ مذکوره نك بویله ناقص قالمسی مخطر تصور معنای (کم ترك الاول للآخر) واشبو فصل سادسك لزوم ترجمه سی ایسه مرآت تصدیق

معارف شناسان عصرده بين وباهر اولوب بر منوال محرر علم فقه بخشنده قدر موجود اولا
برقطعه ترجمه‌نك تار و بود نسيج وافاده‌سى دخى بو قارو بسنك كالهٔ زرتار سبك ومزج عباره‌سى
باقيشق المديغندن بشقه بعض محللرى حشو ونقصاندن خالى اولمديغنه وبو يله بر باشلوجه
فصلك حاوى اولديغى مخدرات متناسب الاداى فصول وفنون ايسه معرض ترجمه‌ده يك رنك
و بكنسق برقباى حسن ادا ايله جلوه نمون اولمسى انسب اوله جغنه بناء ابتداى فصللر
ترجمه سنه بدأ اولنوب برمدتدنبرو صوارف زمانه دن اختلاس اولنه بيلان زمانلر
بوشغل مهمه صرف ايله بعناية الحكيم العلام رسيدهٔ حد ختام اولەرق (لمنشئه) زهى
پادشاه عدالت قرين ✿ جهانبان وظل جهان آفرين ✿ زمين آب عدليله شاداب ذوق ✿
زمان تاب لطفيله پرتاب شوق ✿ كرم پيشه شاه معارف اثر ✿ كه عصرنده بولدى
رواجن هنر ✿ بو تقريبله اولدى انحاى روم ✿ محط رحال فنون وعلوم ✿ نه كو رمش
نه كوش ايلمش بر زمان ✿ نظيرن جهان تا اوله‌لى جهان ✿ بو دعوايه بى ريب وبى اشتباه ✿
زمان محاسن نشانى كواه (نثر) ستايشى سمو سماٴ خلافت وعلو باركاه فلك اشتباه سلطنت
جهاندارانه لرينه شايان اوصاف جليله‌نك بيكده برينى مفيد وهمت مؤيد الشوكة
ملوكانه‌لرى موجد طرز جديد اولان (السلطان ابن السلطان ابن السلطان السلطان الغازى
عبدالمجيدخان) افندمز حضرتلرينك پيشكاه حقايق اكتناه ظل اللهيلرينه سزاوار عرض
وتقديم اولمق اوزره سرنامه سى صدر اعظم ووكيل مطلق افخم معدل ادارهٔ مهام امور
ومدار اصلاح مصالح جمهور وزير آصف نظير ومشير فلاطون تدبير (لمنشئه) حسان
سخن سنج وحريرى انشا ✿ نقاد كمالات ومكارم بخشا ✿ عالى همم واهل دل وعالى جاه ✿
صدر الوكلا حضرت عالى پاشا (نثر) يسره الله تعالى مايشاء حضرتلريله مورخ مشهور
خواجه سعدالدين افندى احفادندن اولوب جد امجدينك سرينه وارث وتجدد اذكار
خيريه سنه باعث اولان دقيقه دان اصول فقه وفتوى وخبا باشناس فروع فنون شتى
مجمع البحرين باطن وظاهر درهٔ نادرهٔ بحر رايق مظاهر (لمنشئه) معارف پيشه سعد الدين
افندىٔ كرم پيرا ✿ كه اولدر وارث نام ومقام جد اعلاسى ✿ اولوب ابر فضائل خاندان
خواجه سعد الدين ✿ بودر اول ابر نيسان كمالك دريكتاسى (نثر) حلال مشكلات انام
شيخ الاسلام سامى مقام سعد الدين افندى حضرتلرينك نام نامى اثرلريله تزيين قلندى
✿ كرك ترجمه‌ده وكرك للمترجم عنوانيله ضم وعلاوه اولنان فوائد جمه ده حسب البشريه
ضرورى الصدور اولان زلل وقصور عاجزى قرين عفو وعنايت بارى اولمق
مقدمهٔ دعائيه سيله مقصده شروع اولندى وبالله التوفيق وهو نعم الرفيق

کتاب اولك فصل سادسی

انواع علوم ایله طرق تعلیم و بونلره عارض اولان احوال بیاننده اوله رق مقدمه ولواحق عدیده یی حاوی اولوب مقدمه شول فکر انسانی بیاننده درکه انکله نوع بشر سائر حیواناتدن متمیز ومعاشنی تحصیله و بوخصوصده ابنای جنسیله تعاونه ومعبودینی ورسل کرام علیهم السلامك طرف باریدن تبلیغ ایتدیکی اموری تصدیق واذعانه مهتدی وموفق اولمسیله کافهٔ حیوانات انسانه مطیع ومسخر اولوب جناب حق نوع بشری بوجهتله پك چوق مخلوقاتی اوزرینه تفضیل ایتمشدر

فصل

فکر انسانی بیانندهدر

معلوم اوله که حق سبحانه وتعالی حضرتلری نوع بشرك کالنه مبدأ وعلت وکائنات اوزرینه فضل ورجحانه غایت ونهایت ایلمش اولدیغی فکر ایله بونوعی سائر حیواناتدن ممتاز ایتمشدر تفصیل حال بومنوال اوزره درکه مطلقا ادراك مدركك ذاتندن خارج اولان اشیایه بالذات شعور واطلاعندن عبارت اولهرق سائر کائنات وموجودات میانندن یالکز حیوانه مخصوص اولوب بوصورتده حیوانات کندولرینه جناب حقك احسان بیورمش اولدیغی سمع و بصر وشم وذوق ولمسدن عبارت اولان حواس ظاهره ایله ذاتلرندن خارج اولان اشیایی درك وحس ایدرلر وانسانده بوندن بشقه برخاصه دخی واردرکه ذاتندن خارج اولان اشیایی ورای حسده اولان فکر ایله ادراك ایدر شویله که بطون دماغده مرکوز اولان قوی ایله صور محسوساتی انتزاع وذهنی صور مذکوره ده اجاله واعمال ایدرك انلردن دیکر صورتلر تجرید واختراع ایدر اشته فکر دیدیکمز ورای حسده اولهرق اول صورتلرده تصرف وذهن انلرده انتزاع وترکیب ایله

جولان ایتمکدن عبارتدر ﴿ وجعل لکم السمع والابصار والافئدة ﴾ آیت کریمه سنده افئده نك معناسی دخی بودرکه افئده فؤادك جمعی اولوب فؤاد بوراده فکر دیمکدر للمترجم ❊ فکر انسانی جناب حقك نوع بشره مخصوص برلطف واحسانیدرکه صنع بدیع صمدانی مطلقا حس وحرکت ارادیه ایله جنس حیوانی اجناس سائره دن ممتاز ونوع انسانی دخی فکر ایله حیوانات سائره ایچنده سرافراز ایتمشدر زیرا سرحیاتك خصائصندن اولان مطلقا حس وادراکده حیوانات سائره انسانه مشارك اولوب انلر دخی قوهٔ سامعه ایله اصواتی وقوهٔ باصره ایله مبصراتی وقوهٔ شامه ایله روایحی وقوهٔ ذائقه ایله طعومی وقوهٔ لامسه ایله حرارت و برودت وملاینت وغلظت کبی اوصافی حس ایدرلر اشبو حواس خمسهٔ ظاهره ایله بوعالم شهودده موجود اولان امور محسوسه حس اولنور و بونلردن بشقه دماغده بش قوت دها واردرکه حس مشترك وخیال وقوهٔ متصرفه وقوهٔ واهمه وقوهٔ حافظه دینلور ذکر اولنان حواس خمسهٔ ظاهره ایله خارجدن النان محسوساتی حس مشترك اخذ وادراك ایدوب خیال حفظ ایلر و بومحسوساتده متصور اولان امور معنویهٔ جزئیه یی واهمه ادراك ایدوب حافظه حفظ ایدر مثلا قویون قوردی کوردکده قوردك صورتنی قویونك دریچهٔ چشمندن آیینهٔ حس مشترکنه عکس ایدوب خیالنده انی حفظ ایدر شویله که برکره دخی کورسه اولکی کوردیکی صورت اولدیغنی تخیل ایلر واهمه سی دخی اول صورتده برعداوت مخصوصه حس ایدوب بومعنایی حافظه سنده صاقلر و بعضا اولورکه انسان مقدما کورمش اولدیغی برشیئی تکرار کوردکده مقدمکی صورتی هرنقدر خیالنده محفوظ ایسه ده بونجه صور محفوظه ایچنده انی بولوبده تطبیق ایده مزفقط دوشونه رك ینه تخطر ایده بیلور اشته بوکا سهو دینلور واکر بتون بتون ذهندن چیقوب کیتمش ایسه اولوقت نسیان دینلور اما قوهٔ متصرفه قوای مذکوره بیننده برآلت متوسطه اولوب انکله کرك خیالده اولان صور محسوسه ده وکرك حافظه ده اولان معنویات جزئیه ده تصرف اولنور مثلا قوهٔ واهمه انکله برطرفی اکسك یاباشی کسك برانسان و یاخود انسان کبی ایکی ایاقلی وارسلان کبی سبودی طرناقلی غایت قورقونج برصورت تصور ایدر بونلره اوهام وخیالات دینلور وبوجهتله قوهٔ متصرفه یه دخی متخیله نامی ویریلور اشته اضغاث احلام دنیلان برطاقم قاریشق رؤیالر دخی بوندن نشئت ایدرکه قوهٔ واهمه قوهٔ متخیله واسطه سیله خیالده اولان صور محسوسه یی بربریله ترکیب و یاخود بربرندن تفریق ایتمسی و برطاقم معانئ جزئیه یی تصور ایلمسی حسبیله عالم منامده برطاقم قاریشق شیلر کوریلور کرك سالف الذکر حواس خمسهٔ ظاهره وکرك اشبو قوای خمس باطنه انسانده اولدیغی کبی حیوانده دخی واردر انجق جناب حق انسانه بونلردن بشقه برده عقل احسان ایتمشدرکه انکله انسان خیال وحافظه ده مضبوط اولان معلومات جزئیه ده قوهٔ متصرفه سنی اعمال ایدرك نیجه معلومات کلیه تحصیل ایدر شویله که قوای حسیه ایله تحصیل وتدارك ایتمش اولدیغی امور جزئیه دن برطاقم امور کلیه ومعلومات عمومیه انتزاع ایدرك انلری کندینه قانون وقاعده اتخاذ

ایدوب سلب واثبات ایله ترتیب مقدمات ایدرك پك چوق مجهولاته دسترس اولور مثلا افراد انسانیه‌دن كوردیكی صور جزئیه‌نك تشخصاتی تجرید ایدرك ذهننده مطلقا انسان تصور وكذلك فرس وسائر حیوانات انواعنده دخی بو وجهله تصرف ایدوب انسان كلی وفرس كلی واسد كلی كبی برطاقم معلومات كلیه تحصیل وتدارك ایدر وتكرار ونلرده دخی تصرف ایدرك جمله سندن اعم اولان حیوان مفهومنی تصور ایدوب جمله سنی انك تحتنده درج ایلر وكذلك اشجار واحجارده دخی بویله تصرف ایدرك طاقم طاقم معلومات كلیه تحصیل ایدوب اشجار وسائر نباتاتی جسم نامی واحجار ومعدنیاتی جسم غیرنامی تحتنده درج ایدر وصكره بو كلیاتك جمله سنی دخی مطلقا جسم تحتنده مندرج قیلر وبو كلیاتك هر برینه برطاقم احوال كلیه اثبات ایدوب مثلا حیواناتده علی العموم حركت ارادیه اولدیغنی بیلوب بو علم عمومی ایله كرك افراد انسانیه‌دن وكرك سائر حیواناتدن برینی كورسه انده حركت ارادیه اولدیغنه استدلال ایدر اشته بو تصرفات ذهنیه‌یه فكر دینلور وبو جهتله قوۀ متصرفه‌یه دخی مفكره دینور اما سائر حیواناتده فكر اولمدیغندن كلیاتی ادراك ایده میوب مدركات حیوانیه برطاقم جزئیات متفرقه‌یه منحصردر حتی انسانك واهمه سی دخی كلیاتی ادراك ایده مدیكندن بعضا عقله معارض اولور مثلا میت جماد اولوب جماداندن ایسه هیچ بر وجهله ضرر كلمك احتمالی اولمدیغندن مطلقا میتدن خوف اولنمز دیو عقل قطعیا حكم ایدركن قوۀ واهمه بو حكم كلی‌یی درك ایده مدیكندن بو خصوصده عقله معارضه ایدرك میتك صورت مخصوصه سندن اوركر وقوای سائره‌یه دخی غلبه ایدر بناء علیه قوۀ واهمه‌یه سلطان القوی دینلور ☼ تم كلام المترجم فكرك اوچ مرتبه سی واردر اولكیسی خارجده ترتیب طبیعی یاخود ترتیب وضعی ایله مرتب اولان اموری تعقلدر كه انسان كندی قدرتیله خارجا حصوله كتوره جك اولدیغی اموری اول امرده ذهنا تصور وملاحظه ایدر بو مرتبه‌نك اكثری تصورات قبیلندن اولوب جلب منفعت ودفع مضرته مدار اولان عقل تمییزی بودر فكرك ایكنجی مرتبه سی شول فكردر كه انسانك ابنای جنسیله واقع معاملاتنه وامر اداره وسیاستلرینه متعلق اولان اداب واصولی افاده ایدر بو مرتبه‌نك اكثری تصدیقات قبیلندن اولهرق آزر آزر تجربه ایله حصوله كلوب فائدۀ تامه ومصلحت عامه حصولنه وسیله اولور اشته عقل تجربی دیدكلری بودر فكرك اوچنجی مرتبه سی وراء حسده كندویه عمل تعلق ایتمین برمطلوب حقنده علم یاخود ظن افاده ایدن فكردر بو مرتبه‌یه عقل نظری تسمیه اولنور كه كرك تصورات وكرك تصدیقات ذهننده شروط مخصوصه سی اوزره انتظام خاص ایله منتظم اولدقلرنده هر بری كندی جنسندن اولهرق بر علم دیگر افاده ایدر صكره اول تصور یاخود تصدیق دیگریله تركیب وترتیب اولندقده دیگر علملر افاده ایلر بو مرتبه‌نك غایتی حقایق اشیایی اجناس وفصول وعلل واسبابی ایله نفس الامرده اولدیغی كبی تصوردن عبارت اولمغله بو مرتبه‌ده قوۀ فكریه كمال بولوب عقل محض ونفس مدركه اولور كه حقیقت انسانیه‌نك معناسی دخی بودر

للمترجم ☼ مؤلف مرحوم بوراده فكرك اقسام ثلثه سنی اجمالا تعریف وبیان ایدوب اولكی قسملری بروجه آتی بشقه بشقه برر فصلده تفصیل برله قسم ثالثك تفصیلاتنی كتب سائره‌یه احاله ایده جكدر

﴿ فصل ﴾

﴿ عالم حوادث فعلیه‌نك انجق فكر ایله تمام اولدیغی بیاننده‌در ﴾

معلوم اوله كه عالم كائنات مجرد قدرت الهیه‌نك تعلقیله حاصل اولان عناصر اربعه وبونلرك آثاری ومعدن ونبات وحیواندن عبارت اولان موالید ثلثه كبی نیجه ذوات محضه واعیان صرفه‌یه شامل اولدیغی كبی حیواناتدن قصد واراده وجناب حقك انلرده خلق ایلدیكی قدرت واستطاعه‌لری ایله صادر اولان افعالی دخی مشتمل اولوب بو افعالك بعضیسی مرتب ومنتظم اولور كه افعال بشریه‌در وبعضیسی مرتب ومنتظم دكلدر كه سائر حیواناتك افعالیدر چونكه انسان بو كارخانۀ عالمده‌كی ترتیب ونظامه واقف ومطلع اولدیغندن برشی یاپاجق اولدیغی حالده حوادث بیننده ترتیب اولمغله اولا انك اسباب ومبادیسنی درخاطر ایتمك لازم كلور واسباب ومبادی دخی یكدیكره توقف ایدرك سبب مقدمی تأخیر وسبب مؤخری تقدیم ممكن اولمدیغندن انلرده دخی بویله صره سیله كیتمك اقتضا ایدر وسلسلۀ اسباب ومبادی هر قاچه بالغ اولور ایسه سبب اخیردن ایشه مباشرت ایدرك تا ابتدا تصور اولنان سببه قدر كلوب انكله اول ایش بتر مثلا النده اوتورلمق ایچون برسقف یاپمق تصور اولنسه اولا دیوارلر وثانیا تمل تفكر اولنوب ترتیب فكریده دیوار سبب مقدم وتمل سبب مؤخر اولور اما عملده ابتدا تمل اتیلوب بعده دیوارلر یاپیلور اشته بین العلما فعلك ابتداسی فكرك انتهاسیدر وفكرك انتهاسی فعلك ابتداسیدر دیو مشهور اولان كلامك معناسی بودر بو وجهله انسان اسباب ومسببات بیننده اولان ترتیب ونظامه واقف اولدیغندن افعالی حلیۀ انتظام ایله متحلی اولور وبو ترتیب ونظامه واقف اولمق اشیا بیننده اولان روابط وعلاقه‌یی ادراكه آلت اولان فكره متوقف اولوب سائر حیواناتده ایسه فكر اولمامغله انلرك ادراكی ربطسز وترتیبسز برطاقم جزئیات متفرقه‌یی ادراكه آلت اولان حواسه منحصر اولدیغندن ترتیب ونظامی ادراك ایده میه‌رك انلرك اعمال وافعالی زیور ارتباط وانتظامدن خالیدر بو كارخانۀ كائناتده ایسه سزای اعتبار والتفات اولان انجق افعال منتظمه اولمغله افعال غیر منتظمه بالطبع افعال منتظمه‌یه تابع وبو جهتله افعال حیوانیه افعال انسانیه تحتنده واقع اولهرق جمیع حیوانات نوع بشره فرمانبر ومعمورۀ ربع مسكون انسانك حكمنه مسخر اولمشدر ﴿ انی جاعل فی الارض خلیفة ﴾ نص جلیلنده اولان استخلافك معناسی دخی بودر اشته انسانی حیوانات سائره‌دن تمییز ایدن خاصۀ بشریه بو فكردر وانسانك درجۀ انسانیتی فكر ایله اسباب ومسببات مرتبه‌یه اولان وقوفی قدر اولمغله مراتب ناس متفاوت اولور زیرا بعضیسی برشیئك انجق ایكی یا اوچ مرتبه اسباب ومبادیسنی تفكر ایده بیلور

وبعضیسی بش التی و بعضیسی دها زیاده یه مقتدر اولور نته کم شطرنج بازلرك بعضیسی
ترتیب ونظامی وضعی اولان حرکات لعبدن ایکی اوچ مرتبه سنی و بعضیسی دها زیاده سنی
تخیل ایدر عالمك حالی دخی بعینه شطرنج اویونی کبی اولوب نصل بو اویونی زیاده
صیانلر زیاده بیلش اولور ایسه اسباب ومسببات مرتبه‌یی زیاده تفکر ایدنلر دخی مرتبهٔ
انسانیتده کامل وفائق اولورلر واکرچه لعب شطرنج ملاعب موضوعه وملاهیٔ
مصنوعه‌دن اولمسیله انك ترتیب ونظامی وضعی واکا وقوف دخی مشق وملکه ایله
حاصل اولان علم صناعی اولوب بو عالم اسبابده اولان ترتیب ونظام ایسه امر طبیعی
واکا وقوف دخی نظری اولدیغندن مثال ممثل لهه مطابق دکل ایسه ده حقیقت حالی
فهم واذعانه مقیاس ومدار اولدیغندن طبیعی بی وضعی ایله تنظیر قبیلندن اولمق اوزره
ایراد اولنمش برمثالدر والله خلق الانسان وفضله علی کثیر ممن خلق تفضیلا

للمترجم ❁ صنع صمدانی بومنظومهٔ اکوانی برطرز عجیب وانتظام غریب اوزره
ایجاد وانشاد ایتمشدرکه انسان ظاهری ومعنوی اشیا بیننده واقع روابط
وانتظاملك کنهنه بروجهله مطلع اولهماز وبو عالمك ذوائب روابط ومناسباتی
نقید رشانهٔ شعور ونظرله ارایوب طراسه بنه اوجنی اورته‌سنی بوله ماز فقط
هرکس فکریله درجهٔ قابلیتی مقداری بونظم طبیعی یه وقوفدن حصه‌دار اولدیغندن
کندی اعمال وافعالنده دخی اولوجهله ترتیب ونظامه رعایت ایدر وحوایج اصلیه‌سنی
تحصیلده بالطبع بوترتیبه رعایت ایلدیکی مثللو فضائل ذاتیه‌سنی تکمیلده دخی اولوجهله
حرکت ایدوب حتی سنی درجهٔ انحطاطه کلهرك اعضا واعصابنه کلال وقصور
کلسه بیله بنه فکرینه فتور کتورمیوب نامسلوب الشعور اولنجه‌دك ساز وسوزده
وهر یوزده بوداعیهٔ انتظام اوزره کیدر سبحان العلیم القدیر

❁ فصل ❁

❁ عقل تجربی بیاننده در ❁

کتب حکماده البته مسموع ومنظورك اولمشدر که اثبات نبوت وسلطنت بحثلرنده
انسان مدنی الطبعدر دیرلر مدنی مدینه‌یه منسوب دیمك اولوب انجق مدینه ایله
بیلمزده معروف اولان شهر وقصبه مراد ایتمیوب بلکه مطلقا جمعیت بشریه اراده ایدرلر
یعنی نوع انسان سائر حیوانات کبی علی الانفراد یاشایه میوب بالطبع جمعیت ایتمکه محتاج
اولورلر زیرا طائفهٔ بشردن هیچ بریسی خود بخود حوایج ضروریه‌سنی استحصال
ایده‌میوب من المهد الی اللحد جمله حاجات وخصوصاتنده بر برینه محتاج اولورلر
بویله جمعیت اوزره یکدیکرینه معاونت ایسه اولا حسن موافقت وملایمت اوزره
مرافقت وبعده ثمرات ومنافعده بربرلریله مشارکت ایتمکه منوط اولوب چوق کره
دخی برمطلوبده برطاقم ناسك اغراضی متحد ومزاحم اوله کلدیکندن هر طرف اول
دستمایهٔ املی کندی النه کچورمك استیوب الفت نفرته وصداقت عداوته مبدل اوله‌رق
بینلرنده منازعه ومشاجره ظهورینه بادی وامم وقبائل بیننده محاربه ومصالحه وقوعنه

مؤدی اولور طائفهٔ انسانه مخصوص اولان معاملات ایسه بهائم بیننده حسب ما اتفق
جاری اولان حالات کبی مهمل وبی نظام اولمیوب بلکه نوع انسانك قوهٔ مفکره‌سی
اقتضاسیله افعال واعماللری منتظم اولدیغندن محتاج اولدقلری امر تعاونی محافظه
خصوصنده دخی قانون حکمت اوزره تنظیم اولنان اصول سیاسیه ایله تدبیر امور وترتیب
مصالح جمهور ایتملری لازم کلمکین بهائم کبی اولدم اولاسی یه کتمیوب بلکه تجارب
صحیحه وعادات معروفه ایله هر خصوصك حسن وقبحنی فرق وتمییز ایدرك عواقب
اموره واقف وجزئیات امورنده نه صورتله حرکت ایتمك مناسب اوله جغنی عارف اولوب
تحصیل ایتدیکی آداب وقواعدی کندینه دستور العمل اتخاذ ایدر وقبایح ومفاسددن
احتراز واجتناب ومصالح ومحاسنی تحری واکتساب ایدرك ابنای جنسیله معاشرت یولنده
اشبو اصول حکیمانه اوزره کیدر وانتظام افعال وصلاح احوال ایله حیوانات سائره‌دن
ممتاز اوله‌رق خاصهٔ انسانیه اولان فکرك ثمره ونتیجه‌سنی کورمش اولور وبویله
اصولنه مدار ومنشأ اولان معانی ومبادی حس انسانیدن یکده بعید اولمدیغندن تدبیر
منزل وسیاست مدینه امرنده رشد وبصیرت وکسب ملکه ومهارت انظار دقیقه
ومطالعات عمیقه‌یه محتاج اولماز زیرا معلومات مذکوره محسوساته متعلق اولان برطاقم
معانیٔ جزئیه اولوب صحت وعدم صحتی ازوقت ظرفنده واقعه تطبیق ایله معلوم اوله جغندن
تجربه ایله تحصیل اولنور مواددندر شویله که ابنای جنسیله اولان معاملاتنده
ظهوره کلان وقایعی تجربه ایدرك فعل وترکی واجب یاخود لایق اولان شیلری بیلك ایچون
هرکس کندی عالنجه تحصیل معلومات ایلر فقط معاملات بشریه‌ده جریان ایدن
احوالی آزر آزر وبربر تجربه وتکرر مشاهده‌یه محتاج اولدیغندن خیلی وقته
توقف ایدر بعضیلر دخی معاملات ومدافعاتده پند ونصیحت قبول ایدرك واطوار
ومشوارده آبا واجدادی واسلاف امجادی اثرینه کیدرك بالذات تجربه‌یه اقدام ایله کندینی
اتعاب ایتمکسزین ازوقت ظرفنده امر معاشرتك لوازم وآدابنی تحصیل واکتسابه
موفق اولور اما بعضیلر پیرو اوله جق برمقتدای صادق وسوزینی طوته جق برناصح
حاذق بوله‌مدیغندن ویاخود خودبینلك بلاسیله بوبولده تقلید وتبعیته تنزل ایتمدیکندن
تجربه وادیسنده اسب اقتدارینی اتعاب ایله زعمنجه امر معاشرتك اداب واصول
صحیحه‌سنی بالذات تجربه ایله اکتساب سوداسنه دوشه‌رك برچیقمز یوله سلوك ایدوب
عادات اسلافه مغایر آداب نامألوفه ایله موصوف اولور وبو اوضاع خود پسندانه‌سی
انظار انامده مدخول ومذموم اولور انسان ایسه بروجه مشروح بالطبع ابنای جنسیله
اختلاط ومعاشرته محتاج اولدیغندن نهایت خلقه تبعیت وتقلیده مجبور اولور وبو بولده
چکدیکی زحمتلو یاننه قالور (من لم یؤدبه الابوان ادبه الزمان) قول مشهورینك
مقتضاسی دخی بودرکه ابوینك تأدیب ایتمدیکی زمان تأدیب ایدر یعنی آداب تعاملی
ابویندن یاخود ابوینی مقامنده اولان شیوخ واسلافدن اخذ وتعلم ایتمیان کیمسه‌یی
زمان تأدیب ایدر یعنی وقت وحال اقتضاسیله ظهور ایدن حوادث ووقایع انی آداب

انسانيتى تعلمه مجبور ايلرديمك اولور اشته عقل تجربى بودركه مبدأ افعال اولان عقل تمييزيدن صكره حصوله كلور

للمترجم ❊ فكرك اشبو مرتبهٔ ثانيه سى بر وجه مشروح جمعيت بشريه يه متعلق اولان آداب واصولى ادراكدن عبارت اولمغله بو بابده بيوكلره تقليد وتبعيت وعادات عموميه يه توفيق حركت لازمه دن ايكن بعض خود رأيلر عادات ونعاملده خلقه اتباع ايتميوب زعملرنجه خلق كندولرينه اويدرمق استرلر زمان ايسه هيچ بر وقتده انسانه اويميوب بهرحال انسان زمانه اتباع ايتمكه مجبور اوله كلديكى جهتله دست زمانه دن برخيلى سيله لريوب وانسانى رفاه ايله چكدين كيفيت همان خلق ايله خوش كچنمكدن عبارت اولديغنى اكلايوب نهايت خلقه تقليد وتبعيته مجبور اوله رق حال سابقنك ندامتنى چكرلر اما هر كارنده عقلا سوزينه حوالهٔ سمع اعتبار ايدن وآداب واطوارنده بيوكلرك اثرينه كيدن كيمسه طريق معيشت ومعاشرتده فيض آلور ونظر انامده مقبول اوله رق بويولده حال وحيثيتى ترقى بولور وچونكه حكمت عمليه برمنوال مشروح تجارب صحيحه ايله كسب اولنور مواددن اولمغين هر كسك تجربه سنه كوره بوبابده بردرلو معلومات مخصوصه سى اوله بيله جكندن هرحالده پند ونصيحتى وعقلا ايله اولنان مشورتى غنيمت بيلمك لازم كلور بوسببدن حكما انسانى درت قسمه تقسيم ايدرلر قسم اول عاقل مشاور وقسم ثانى عاقل غير مشاور وقسم ثالث غافل مشاور وقسم رابع غافل غير مشاور اولوب قسم اول انسان كامل وقسم ثانى ايله قسم ثالث انسان ناقص وقسم رابع هيچ مقوله سى عد اولنور ديرلر ❊ وشاورهم فى الامر ❊ نص جليلنده دخى بونكته يه اشارت واردر سبحان العليم الخبير الحاصل ارباب عقل وتجربه ايله استشاره ايتمك وانلرك اخطارات ونصايحنى سمع قبول ايله استماع ايلمك خلق حميد وشعار عقل سديددر فقط وقتى خوش كچوره يم وهركسى كندمدن خوشنود ايده يم ديو نيك وبد وخير وشر هرنه ديلنور ايسه اكا موافقت قيدنده بولنمق دخى اك مضر اولان خصائل ذميمه دن اولمغله انسان كامله صلابت وثباتك افراطى اولان عناددن اجتناب نصل لازم ايسه مماشات وتمايلى درجهٔ تفريطه كتورمكدن اتقا دخى اول مرتبه مهم ومقتضيدر ❊ تم كلام المترجم

بوايكى مرتبه دن صكره عقل نظرى مرتبه سى واردركه بومرتبه نك تفسير وتعريفنه اهل علوم متكفل اولديغندن بوراده تفسير وبيانه حاجت كورلمز ❊ والله جعل لكم السمع والابصار والافئدة قليلا ما تشكرون ❊

للمترجم ❊ فكرك بومرتبه سى معلومات تصوريه ايله معلومات تصديقيه شروط مخصوصه سى اوزرينه ترتيب اولنه رق معلومات تصوريه دن مجهول تصورى ومعلومات تصديقيه دن مجهول تصديقى اكتسابندن عبارت اوله رق تفصيلاتى كتب منطقده مبسوطدر وغايتى حقايق اشيايه معرفت تحصيل ايله مراتب انسانيتى تكميل ايتمكدر چونكه برمنوال سابق انسان محسوساتدن علوم كليه اخذ وتدارك ايتديكى كبى هرشيئك اصل

وحقيقتنى تفتيش ايده كلديكندن اجسام مركبه نك اجزاء اصليه سى اولان عناصردن واحوال سائره سندن بحث ايله اينجه دن اينجه دوشونه رك ودرلو درلو تجربه لر ايدرك برطاقم علوم كليه تحصيل ايدر وبونكله دخى قناعت ايتميه رك سماواته ومبدأ ومعاد ايله مبدع كائناته علم ومعرفت تحصيل ايتمك سوداسنه دوشر اشته فنون حكمت نظريه بورادن نشئت ايدر وفكرك بومرتبه سى غايت دقيق وعميق برفكر اولمغله بومرتبه ده هركس استعداد وقابليتى قدر آت اوينادە بيلور وانسانك اصل شرف وشانى وعقل وذكاونجه بربرينه نسبتله اولان فضل ورجحانى بونكله ميدانه كلور

❊ فصل ❊

❊ علوم بشريه ايله علوم ملائكه بياننده در ❊

ذهنمزى شوائب شبهات واوهامدن تجريد ايله نفسمزه مراجعت ايتديكمزده وجدان صحيح ايله اوچ عالمك وجودينه جزم ويقين حاصل ايدرز اولكيسى عالم حس وشهوددركه انى حيوانه مشارك اولديغمز حواس ايله اعتبار وتعيين ايلرز صكره نوع بشره مخصوص اولان فكرى اعتبار ايتديكمزده محسوساتك فوقنده اوله رق صحيفهٔ قلبمزده منقوش اولان صور علميه سيله نفس انسانيه نك وجودينه علم ضرورى حاصل ايدرز يعنى فكر ايله ايادئ حواسك يتيشه ميه جكى نيجه معلومات كليه كسب اولنوب بوامور كليه عالم حسك فوقنده بركيفيت اوله رق حواس ايله قائم اولميه جغندن انسانده بوكلياته محل اولمق اوزره حيوانات سائره ده بولنميان برجوهر روحانى موجود اولديغى ثابت اولور اشته بوجوهر روحانى روح انسانيدركه اصطلاح حكماده نفس ناطقه ونفس انسانيه دينيلور وبوعالم فكر انسانه مخصوص برعالم اوله رق انكله انسان حيوانات سائره دن ممتاز اولديغى متبين اولور بناء على ذلك بونى عالم حسك فوقنده برعالم ديكر كوررز بعده حركات فعليه طرفنه توجه واراده لرمز كبى قلبلرمزه القا اولنان آثارينى كنديمزده مشاهده ايله فوقمزده برعالم ثالثك وجودينه استدلال ايلرزكه بوصورتده برفاعل اولوب آثار مذكوره يى بزم عالممزك فوقنده اولان برعالمدن القا ايلديكنى بيلورز يعنى انسانده موجود اولان توجهات قلبيه وآثار باطنيه نك برفاعلى اولمق لازم كلوب بوجهتله بزم عالممزك فوقنده برعالم اعلانك وجودى ثابت اولور اشته بوعالم ثالث عالم ارواح وملائكه اولوب انده برطاقم ذوات مدركه واردركه بيننمزده مغايرت ومباينت وار ايكن بزلرده آثارى موجوددر وبوعالم اعلاى روحانينك واندەكى ذوات عاليه نك وجودينه رؤياى صادقه ايله دخى استدلال اولنوركه بيدار ايكن غافل وبى خبر اولديغمز امور عالم منامده بزلره القا اولنوب واقعه مطابق اوليجق عالم اعلادن فائض اولان صور علميه اولديغنى بيلورز يعنى رؤياده مشاهده اولنان صور علميه صادق وواقعه مطابق كليجك نفس ناطقه بدنده تصرفدن انسلاخ وفراغت ايله اختلاس وقت ايدرك كندى عالمنه رجعت وملائكهٔ كرامه مواصلت ايدوب اوعالمدن اخذ وتلقى ايتمش

اولدیغی علم عیانی ایدوکی ثابت اولور وبونکله دخی عالم روحانینك واننده اولان ذوات
مدرکه‌نك وجودی لازم کلور اما اضغاث احلام قوهٔ متخیله‌نك صور خیالیه‌ده
تصرفندن حاصل اولان اصلی فصلی یوق برطاقم خیالات واوهام اولوب عالم اعلادن
النمش علوم دکلدر بوعالم روحانینك وجودینه رؤیای صادقه‌دن دها واضح بردلیل
بولنه‌مدیغندن انکله بوعالمی اجمالا بیلوب تفصیلنی ادراك ایده‌میز اما بوعالمده‌کی ذواتی
عقول تسمیه‌سیله تفصیل وترتیبده حکمای الهیه‌نك زعملری علم یقینی افاده ایده‌مز زیرا
برهان نظرینك شرطی مختلدر شویله‌کیم فن منطقده کندی کلاملرنده مقرردرکه برهانك
شروطندنبری اجزاسی اولان قضیه‌لر یقینیات اولیه‌دن وموضوع ومحمولرینك
حدود ذاتیه‌سی معلوم اولان مواددن اولمقدر بوذوات روحانیه‌نك ایسه ذاتیاتی
مجهول اولدیغندن انلرده برهان نظری اقامه‌سنه برطریق ومخبر صادق
تصدیق ایله جلوه‌کر مجلای تحقیق اولان ادلهٔ شرعیه‌دن بشقه الیمزده بونلرك تفاصیل
احوالنه علم یقینی افاده ایده‌جك دلیل یوقدر وبوعوالم ثلثه‌دن بزم اذهانمزده الك زیاده
ثابت ورانسخ اولان عالم بشردرکه قوای جسمانیه وروحانیه‌مزده وجدان ایله مشهود
ومعلوم اولوب چونکه نوع بشر برمنوال سابق جسم کثیف ظلمانی ایله برجوهر لطیف
نورانیدن مرکب اولدیغندن عالم حسده حیوانات ایله مشترك اولدیغی کبی عالم عقل
وارواحده دخی ذاتلری روحجه مجانس اولان ملائکهٔ کرام ایله مشترکدر واول ذوات
عالیه جسمانیتدن وماده‌دن مجرد اوله‌رق عقل صرفدرلرکه عقل وعاقل ومعقول ذاتا
متحد اولوب کویا ذات وحقیقتلری عین عقل وادراك اولمغله حقایق اشیایه علملری دائما
خلل قبول ایتمز وجهله بالطبع واقعه مطابقدر اما طائفهٔ بشرك علمی ذاتلرنده بالتدریج
صور معلوماتك حصولندن عبارت اولمسیله جمله‌سی کسبیدرکه اول صور معلوماته
مرآت ومحل اولان نفس ناطقه ابتدای فطرتنده صور علمیه‌یی قابل وبالفعل خالی
برجوهر هیولانی اولوب نامستکمل وموت ایله ذات وصورتی متعین اولنجه‌دك بالتدریج
کندوسنده حاصل اولان صور معلومات ایله متحلی وبوصورتله جامهٔ وجودی لابس
ومکتسبی اولمغله مطلوبی اولان احکام وقضایا دائما نفی ایله اثبات بیننده مترددد اولوب
طرفین میانه‌ده‌کی رابطه ایله نفی واثباتدن برینی طلب ایدر حاصل ومعلوم اولدقده دخی
صدق وکذبه محتمل اولدیغندن واقعه مطابقتی بیانه محتاج اولور وکثیرا برهان صناعی
یعنی دلیل منطقی ایله ایضاح واثبات اولنور لکن وراى حجابدن رونما اولدیغندن
(ولیس الخبر کالعیان) وفقنجه علوم ملائکه‌ده اولان معاینه کبی دکلدر وبعضا بوحجاب
منکشف اولمغله علم عیانی‌یه منقلب اولور بوتقریر مزله تبین ایتدیکه نوع بشر علمده
متردد اولمسیله بالطبع جاهل اولوب ترتیب مقدمات منطقیه ایدرك مطلوبنی تحصیل ایده
کلمکله بالکسب عالمدر اما اشارت ایتدیکمز کشف حجاب ایله علم عیانی حصولی اوچ
شیئه موقوف اولوب بری اذکاره مداومتله حاصل اولان تصفیه وریاضتدرکه افضلی
فحشا ومنکردن ناهی اولان نمازدر ایکنجیسی لذائذ جسمانیه‌یه انهماکدن تنزه

واحترازدرکه باشلیجه‌سی صومدر اوچنجیسی قلبا وقالبا جانب حقه توجهدر
والله علم الانسان مالم یعلم

لمترجمه ※ روح بحثی من القدیم حکما بیننده مختلف فیه برمسئله اولوب اکرچه
اشجار ونباتات نشو ونما ایله احجار وجماداتدن وحیوانات دخی حس وحرکتله اشجار
ونباتاتدن ممتاز اولدیغی کبی انسان دخی حیوانات جنسندن اولدیغی حالده عقل وفکر ایله
سائرلرندن ممتاز اولدیغنده اتفاق ایتدیلر ایسه‌ده نباتاتده اولان قوای نباتیه‌دن فضله
اوله‌رق حیوانده برده روح حیوانی اولدیغی کبی انسانده دخی بو روح حیوانیدن فضله
اوله‌رق حیوانده بولنمیان برجوهر روحانی اولوب اولمدیغنده اختلاف ایتدیلر وقدمای
حکمانك اکثری انسانده سائر حیواندن فضله بر روح اولدیغنه قائل اولوب دیدیلرکه
بو روح انسانی ماده ومکاندن مجرد برجوهر روحانی اوله‌رق جسم وجسمانی دکلدر
ونته‌کیم واجب الوجود تعالی حضرتلری جهات ومکاندن منزه اوله‌رق بوعالم کائناتده
فاعل ومؤثر ایسه انك سرامر تکوینی اولان روح انسانی دخی بدنك ایچنده ویا
اوجنده ویاخود طیشنده ویا برطرفنده اولمدیغی حالده بدنده متصرف ومدبردر
وبوجوهر روحانی ایله جسم انسانی بیننده مباینت کلیه اولوب روح حیوانی ایسه جولان
دمدن نشئت ایدن حرارت غریزیه ایله حاصل برانجه بخار اوله‌رق روح ایله جسم
کثیف بیننده برجسم لطیف اولدیغندن روح انسانی ابتدا اکا تعلق ایدوب
انك واسطه‌سیله بدنده تصرف ایدر وچونکه بو روح مجرداتدن اولمغله ماده ومکاندن
مجرد برعالم واول عالمده جهت ومکاندن مجرد اون عقل اثبات ایدوب عقول عشره
تعبیر ایلدیلر وانسانك وفاتی روح انسانینك بدنه اولان تعلقنك انقطاعندن عبارت
اولمسیله قوای دماغیه‌ده اولان علوم جزئیه بدنله بیله فانی اولوب اکر تهذیب اخلاق
وتحصیل علوم ایله کرك حکمت عملیه‌جه وکرك حکمت نظریه‌جه کسب معلومات کلیه
ایتمش ایسه بومعلومات کلیه روحده قالوب بوجهتله عقول عشره‌یه اتصال ومناسبت
کسب ایدر وبومعلوماتیله مؤبدا متلذذ اولوب کیدر واکر بویله معلومات نافعه تحصیل
ایده‌میوب ده عمرینی شهوات نفسانیه وحسیات جسمانیه‌سنه حصر ایتمش ایسه روح
بدندن مفارقت ایتدکده حضیض جهالتده قالوب ارواح علیه‌یه اتصالدن محروم
اوله‌رق ظلمات جهل ونادانیده عذاب روحانی چکر دیرلر حکمانك بوفرقه‌سی ادلهٔ
عقلیه ایله روح انسانینك وعالم روحانینك واننده اولان ملائکهٔ علیه‌نك وجودینی اثبات
ایدرك بومسئله‌نك اجمالنده صوابه اصابت ایتدیلر ایسه‌ده تفصیلاتنده خطا ایدرك
ره ناصوابه کتدیلر وبوتفصیلاتده اولان معتقدات باطله‌لرینی شرع شریف انکار
وتزییف ایتدککدن بشقه چونکه ملائکه‌یی اون عدده حصر ایدرك عقول عشره
تسمیه ایتدکلری سبعهٔ سیاره ایچون افلاك سبعه وجملهٔ ثوابت ایچون فلك ثامن وجمله‌سنی
محیط ومحدد اولمق اوزره فلك اطلس اثبات ایدرك بوافلاك تسعه‌ده مدبر اولمق اوزره
طقوز جوهر روحانی وجمله‌سنه مبدا ومؤثر اولمق اوزره برعقل کل اعتقاد ایلدکلرینه مبنی

اولوب شمدى ايسه حكماى متأخرين رصد ايله برچوق سيارات دها كشف ايتدكلرندن حكماى قدمانك زعم ايتدكلرى عقول اوندن زياده اولمق لازم كلمكله حكمت جديده دخى بو كلاملرينى تكذيب ايتمشدر فرقهٔ سالفه وجود بارى يى دخى ادلهٔ عقليه ايله اثبات ايدرك حقه اصابت ايتديلر ايسه ده صفات الهيه نك تفاصيلنى دخى بويله عقل ايله اثباته قالقيشوب بو يولده دخى چاه ضلالته دوشديلر زيرا عقلك يا په بيله جكى انجق واجب الوجودك وعالم ارواحك وملائكهٔ كرامك اجمالا وجودينى ادراك كدن عبارت اولوب تفاصيلنى مدرك اوله مز اما انسان هر شيئى بيلورم ادعاسنده برحيوان اولديغندن اكثريا بويله دائرهٔ اقتدارندن خارج خوليالره طاله رق كرداب خبط وخطايه دوشوب ساحل صدق واستقامتى بوله مز بعض متكلمين ايله عامهٔ صوفيه دخى روحك بووجهله مجرداتدن اولمسنه ذاهب اولوب صفات الهيه نك جملهٔ كائناته تعلق نصلسه روح انسانينك دخى بدنه تعلق ونسبتى اويله اولوب نته كم كنه بارى يى ادرا كه عقلمز يتشمزسه روحك حقيقتنى ادرا كه دخى اولوجهله فكريمز ايرشمز انسان ايسه بوروحدن عبارت اولمغله انسان كندينى بيله مز اشته ﴿ من عرف نفسه فقد عرف ربه ﴾ حديث شريفى دخى بونكته يه رمز واشارتدر ديديلر كه كندينى بيلن خالقنى بيلور ديمك اولور اما بعض محدثين بو حديثى من عرف نفسه بالذل والحقارة فقد عرف ربه بالعظمة والكبريا ديو تفسير ايدوب وعظ ونصيحت مقامنده اولمق اوزره ايراد ايتديلر كه بوصورتده نفسنك ذل وحقارتنى بيلن جناب واجب الوجود تعالى حضرتلرينك عظمت وجبروتنى دخى ادراك ايدر ديمك اولوب اكرچه نفس كلمه سى اصل لسان عربيده كندى ديمك ايسه ده صنعت تجريد طريقيله كويا نفس بربشقه شى كبى تصور اولنمش اولور ونفس كلمه سى چوق يرده بووجهله استعمال اولنوب امور خيريه عقله اسناد اولنديغى كبى امور خبيثه دخى نفسه اسناد اولنور اواءل تحصيل فقيرانه مده برفاضل متبحرك مجلسنده بولندم روح بحثنه وبوحديث شريفك تفسيرينه دائرسوز آچلدقده ديديكه بعض محدثينك من عرف نفسه بالذل والحقارة فقد عرف ربه بالعظمة والكبريا ديو تفسير ايتلرى ظنمه شوندن ناشى اولملىدركه فن نحوده بيان اولنديغى اوزره فاعل ايله مفعول متحد اولدقده نفس ياخود ذات كلمه لرى توسيط اولنه رق مثلا زيد كنديني ضرب ايتدى ديمله جك اولديغى حالده زيد ضرب نفسه ياخود ذاته دينلور فقط افعال قلوبده بويله برشى توسيطنه حاجت اولميه رق مثلا زيد كندينى فاضل بيلدى ديمله جك اولسه زيد علمه فاضلا دينور بوصورتده حديث شريفده كندينى بيلن معناسى مراد اولمش اولسه نفس لفظنه حاجت اولميه رق عرفه دينولوردى مطالعه سيله بعض محدثين بويله تقييد وتأويله محتاج اولديلر اما اكثر محققين كندينى بيلن معناسنه حمل ايله بوتأويله كيتمديلر انلر بوقاعدهٔ نحويه دن غفلتمى ايتديلر ديو استفسار ايتدكده عاجزانه بووجهله جوابه ابتدار ايتدمكه افعال قلوب مطلقا قلب ايله ادراك اولنه بيله جك فعللر ديمك اولميوب بلكه قلبه مخصوص اولان فعللرده اصطلاح اولمشدركه ايكى شى بيننده كى

نسبته تعلق ايدن فعللردن عبارتدر بونك ايچون افعال قلوب ايكى مفعوله متعدى اولور علم زيد عمرا فاضلا كبى بناء عليه رؤيت ماده سى علم معناسنه استعمال اولندقده افعال قلوبدن اولوب كوز ايله كورمك معناسنده اولدقده افعال قلوبدن اوله مز حالبوكه كوريلن شيئى البته قلب دخى ادراك ايدر لكن كوز ايله دخى حس اولنديغندن قلبه مخصوص اولمامغله بوصورتده افعال قلوبدن معدود اولمز كذلك معرفت ماده سنده علماى ادبيه علم كلياته ومعرفت جزئياته تعلق ايدر ديو بينلرينى تفريق ايتديلر جزئياتك ادراكى ايسه قلبه مخصوص اولمديغندن معرفت افعال قلوبدن اولمز بوسببدن برمفعوله متعدى اولوب علم كبى ايكى مفعوله تعدى ايتمز بوكا نظرا علم دخى برمفعوله متعدى اوله رق قوللانلديغى حالده بعينه معرفت معناسنه اولوب افعال قلوبدن اوله مز زيرا بوصورتده نسبتى ادراك معناسنه اولميوب بلكه مفردى ادراك معناسنه اولور معناى مفردى ادراك ايسه قلبه مخصوص دكلدر اما نسبت امور وجدانيه دن اولمغله انك ادراكى قلبه مخصوص اولور بوصورتده زيد كندينى بيلدى دينيله جك يرده زيد عرف نفسه ديمك اقتضا ايتمكله ذكر اولنان قاعدهٔ نحويه محققين مشار اليهمك كلامنى جرح ايتميوب بلكه تأييد ايدر بوجوابى فاضل مشار اليه دخى تحسين واستصواب ايتمكله بحث ومناظره تمام اولوب باب محاوره قپاندى وبوحكايه بوبحثك ايضاحنه مدار اولديغندن واقع اولديغى كبى بومقامده بسط وايراد اولندى اما فلاسفهٔ طبيعيونك بعضيلرى انسانده حيواندن فضله برشى اولمامسنه ذاهب اولوب حيوانات سائره كبى انسانده دخى بروجه مشروح حرارت طبيعيه ايله حاصل اولان بخار لطيفدن بشقه برروح بوقدر فقط انسانك عناصرى حيوانات سائره يه نسبتله دها امتزاجلى اولديغندن حسى دخى زياده اولوب اشته بوحسك زياده لكى عقلدر ديديلر وبوصورتده بعد الموت انسانده باقى قاله جق برشى اولمديغندن بتون بتون معدوم اولوب كيدر ديو زعم ايتديلر بوفرقه كرك اجمال وكرك تفصيل جهتيله خطا ايدرك دركهٔ ضلالتده قالديلر واكرچه فرقهٔ اولى دخى بوبحثك تفصيلاتنده خطا ايدرك طريق ضلالته كتديلر ايسه ده اجمالنده حق وصوابه اصابت ايدوب هيچ اولمزسه برحيات اولدقلرى مدتجه كنديلرينه اكلنجه اوله جق برحشر روحانى اثبات ايتديلر اما فرقهٔ ثانيه ﴿ خسر الدنيا والاخره ﴾ مصداقنجه بتون بتون كرداب حيوانيته طالديلر انسان ايسه تعميق فكر ايدرك كندوسنده سائر حيواندن فضله برجوهر روحانى اولديغنى كندى عقليله بوله بيلور بوجهتله روح انسانى بوقدر ديمك قصور نظردن نشئت ايدر برقول باطل وبوقدر رؤيالرك جمله سى تصادفدر ديمك ايسه محضا عناد ومكابره دن بشقه برشى دكلدر قالدى كه بعض امراض سببيله انسانك حفظنه وياخود فكرينه خلل كلديكى واقع اولوب بومثللولر تشريح اولندقده دماغك مختل اولان يرى خيال ياخود حافظه ويا مفكره محلى اولديغى ثابت اوله بور بعض خسته لر ايسه غائبدن خبرويرر وياخود كندى يتاقده ايكن صوقاقدن كچن كيم اولديغنى بيلور حالبوكه بومثللولر تشريح اولندقده كرك دماغنده وكرك سائر

محلنده براثر بولنه مديغندن بوحال انده جسمانی برشی اولمدیغی ثابت اولمغله انسانده
جسم وجسمانیتدن بشقه برجوهر روحانی اولمق و بومثللو جسمانی اولمیان حاللرا كا
اسناد اولنمق لازم كلور و برده لسان افرنجیده صومنا نبول دینیلن سیر النوم علتنه مبتلا
اولنلر او یقوده ایكن یتا قدن قالقوب طامارده واویانق ایكن كزه میه جكی صارپ
یرلرده كزر وكاه اولور كه قرانلقده برشی بولوب یر وایچر وفرداسی صورلسه جمله سندن
بیخبردر حتی بوعلته مبتلا اولان بعض اصنافك كیجه دكاننه كیدوب وبعض ایشلرینی
تسویه ایدوب فرداسی دكانی كیم قارشدرمش دیوخیرنده قالدیغی روایت اولنور اشته
حواس بشریه معطل اولدیغی حالده انسانك بویله حركت ایتمسی وبوعلته مبتلا
اولنلر دخی تشریح اولند قلرنده زیاده واكسك هیچ بریرلرنده براثر بولنمامسی برحالت
روحانیه اولمسنی اقتضا ایتمكله بونكله دخی روح انسانینك وجودی ثابت اولور
والحاصل روحك انكارینه مجال اولمیوب انجق تفاصیل احوالی بزجه مجهول وكنه
حقیقتنی تعقلدن عقلمز محروم ومعزول اولمغله كرك عالم ارواحك وكرك دار عقبانك
تفصیلاتی ادلهٔ شرعیه یه حواله ایتمك طریق نجات وسلامت و بوبحثده عقل وحكمت
بولنه كیتمك منتج خسران وندامتدر

فصل

علوم انبیا علیهم السلام بیاننده در

نوع بشرك بوصنفنه یعنی انبیای عظامه احوال بشریه دن خارج برحالت الٓهیه
وكیفیت وجدانیه عارض اوله رق وجههٔ ربانیه لری عواض بشریه واحوال بدنیه
اوزرینه غالب كلمكین انلری حوایج ضروریه دن بشقه احوال بشریه دن مجتنب
ومنزه ومقتضای علم وعرفانلری اوزره عبادت وذكر الله كبی احوال ربانیه یه مقبل
ومتوجه بولوبورز وبوحالده جانب حقدن هدایت امته متعلق وحی اولنان اموری
جمله سی برصورتده خبرویروب بوحالت كندولرنده برامر فطری وجبلی مشابه سنده
اوله رق برنده تخلف وتبدل ایتمامشدر وعنوان كتابده علم غیب بحثنده بیان ایلدیكمز
وجهله بوعالم برطرز عجیب وطور غریب اوزره مرتب برسلسلهٔ منتظمه اولوب بسائط
ومركباتنك هر برافق وطبقه سی آخرنده كی ذوات واعیان اوست طرفنده كی مجاورینه
منقلب اولمغه بالطبع مستعد در نته كم عناصر بسیطه ده هر طبقه نك كندی مجاورینه
وافق نباتك آخرندن خرما واوزمك افق حیواندن حلزون وصدفه وفراست وادراكی
مستجمع اولان میمونك دخی صاحب فكر وروِیت اولان انسانه انقلابه مستعد اولدقلری كبی
اشته عوالمك یكدیكره اتصالنك معناسی هر افقك الت واوست طرفلرنده كی شو استعداددن
عبارتدر وعالم بشرینك فوقنده برعالم روحانی واردر كه قوای ادراكیه واراده كبی
بزلره اعطا ایلدیكی آثار اول عالمك وجودینه شهادت ایتمكین اول عالمده كی ذوات
قدسیه ادراك صرف وتعقل محض اولوب اشته اول عالم عالم ملائكه در بومقدماتدن
معلوم اولدیكه نفس ناطقهٔ انسانیه ده دخی برآرالق بالفعل ملائكه جنسنه ملتحق اولمق

اوزره بشریتدن انسلاخ ایله ملكیته منقلب اولمق و بوعالم ملكیتدن نیجه علوم
ومعارف اخذ واستفاضه ایتدكدنصكره ینه بشریته رجوع ایتمك استعدادی اولوب
كافهٔ انبیا بوحال اوزره مفطوردر و بوحال انسلاخده خصوصا مبادئ وحیده
شدت وتعب چكرلر یعنی حین وحیده انبیای عظام علیهم السلامه نوم وغشی كبی برحال
استغراق عارض اولوب اثنای نومده نائمدن ایشیدیلان خوش اوازلر كبی غریب صدالر
استماع اولندیغی كتب سیر وتواریخده مسطوردر اشته تنزیل ووحیك ومخاطبهٔ
امین الوحینك معناسی بودر انبیای عظام علیهم السلام بووجهله عالم ملكیته اتصاللرنده
حاصل اولان علم وعرفانلری علم شهادت وعیان اوله رق بروجهله خطا وزلل لاحق
وغلط ووهم واقع اولمق احتمالی اولمیوب چونكه حجاب غیب زائل وشهادت واضحه
حاصل اولدیغندن بوعلملری بالذات واقعه مطابقدر وبوعالم اعلای ملكیتدن بشریته
تنزل ورجعتلرنده دخی بوعلم عیانی كندولرندن زائل اولمیوب چونكه جوهر فطرتلرنده
اولان صفت روحانیه عوارض بشریه یه غالب وذكا وكیاستلری متین وشدید
اولدیغندن مرآت نفوس صفیه لرنده مرتسم ومنتقش اولان صور علمیه ثابت وراسخ
قالور وحكمت بعثت اولان هدایت امت مصلحتی تمام اولنجیه دك بوحال كندولرینه متوارد
اولور نته كم حق جل وعلا حضرتلری قرآن كریمده ﴿قل انما انا بشر مثلكم یوحی
الی انما الهكم اله واحد فاستقیموا الیه واستغفروه﴾ بیورمشدر بوبحثی فهم واتقان
وعنوان كتابده غیبی مدرك اولان صنفلرك بیانی سیاقنده سرد ایلدیكمز ابحاثه مراجعت ایت
حقیقت حال سكا منضح اولور كه اوراده شك وشبهاتی ازاله ایدرجه سنه
بسط مقال ایتمشیدك والله الموفق

فصل

انسانك بالذات جاهل و بالكسب عالم اولدیغی بیاننده در

بالاده بیان ایتدیكمز وجهله نوع انسان حیوان جنسندن اولوب انجق جناب خالق
بی انباز انی شول فكر ایله ممتاز ایتمشدركه برمنوال سابق انكله انسان كندی افعالنی انتظام
اوزره ایقاع ایدوب فكرك بو راده سی عقل تمیزدر یاخود ابنای جنسیله واقع معاملاتنه
دائر اولان مصالح ومفاسدی اوكرنوب بودخی عقل تجربه در ویاخود غائب ومشهود
اشیانك حقایقنه نفس الامرده اولدیغی كبی علم واطلاع حاصل ایدوب بودخی عقل
نظریدر انسانده بوفكر قوای جسمانیه وصفات حیوانیه سی كماله كلدكدنصكره
حاصل اولور وابتدا عقل تمیز مرتبه سی حصوله كلوب قبل التمیز بالجمله علم
وادراكدن خالی وحیواناتدن معدود ومبدأ تكوینی وفطرتی اولان نطفه وعلقه ومضغه یه
ملحقدر وبعد التمیز حاصل ایلدیكی علوم انجق جناب حقك كندویه احسان ایلدیكی
حس وفكر ایله در نته كم جناب خالق منان قولرینه امتنان مقامنده ﴿وجعل لكم
السمع والابصار والافئدة﴾ بیورمشدر بناء علی ذلك انسان مرتبهٔ تمیزه كلمزدن
مقدم جمیع علوم ومعارفدن خالی اولمغله برهیولای محض اولوب صكره دن الت حس

وفكر ايله اكتساب ايلمديكي علم ايله صورتى بالاستكمال ذات وحيقت انسانيه سى
واصل رتبهٔ كمال اولور نته كم مبدئ عالم تعالى شانه عن شوائب النقص واحتمال العدم
حضرتلرى مبدأ وحيده يعنى ابتدا نازل اولان وحى الهيسنده نبى مكرمى خواجهٔ كائنات
عليه افضل التحيات حضرتلرينه ﴿ اقرأ باسم ربك الذى خلق خلق الانسان
من علق اقرأ وربك الاكرم الذى علم بالقلم علم الانسان مالم يعلم ﴾ بيوروب انسان
علقه ومضغه اولدقدنصكره بيلمديكنى جناب حق اكا كسب ايتديردى ديمك اولمسيله انسانك
جهل ذاتى وعلم كسبيدن عبارت اولان حال وحقيقتنى كشف وبيان بيورمش اولوب بوكا
انسانك حالات فطريه وكسبيه سندن عبارت اولان مراتب وجوديه سنك ابتداسنه امتنانى
متضمن اولان آيت كريمه مبدأ وحى وتنزيلده اشارت ايلمشدر ﴿ وكان الله عليما حكيما ﴾

فصل

علم وتعليمك عمران بشريده امر طبيعى اولديغى بيانندهدر

بومسئله نك اثبات وبيانى بووجهله دركه حس وحركتده واكل وشربده جميع حيوانات
انسانه مشارك اولوب انسانى انلردن تمييز ايدن انجق امر معاشنى تحصيله وابناى جنسيله
تعاونه وبونك ايچون لازم اولان اجتماع بشرى يه وانبياى عظام عليهم السلامك
جانب حقدن تبليغ ايتدكلرى امورى قبول ومقتضالريله عمل ايدرك احوال آخرتنى
اصلاحه مدار اولان فكر اولمغله بوخصوصلرده انسان دائما متفكر اولوب برلحظه فكر
وملاحظهدن خالى قالمز اشته علوم وفنون ايله كتاب اولك فصل خامسندهسرد وايراد
ايلديكمز صنايع بوفكردن نشئت ايدر زيرا انسان دائما بويله امر معاش ومعادينى
فكر وملاحظه ايله مشغول و يالكز نوع انسان دكل بلكه جنس حيوان امل وآرزوى
طبيعيسى هرنه ايسه آنى تحصيله مجبول اولديغندن فكر انسانى بالطبع كندوده اولميان
معلوماتك تدارك وتحصيلنه راغب اولهرق اندن اول تحصيل علم ايلمش ويا معرفتجه
كندوسنه فائق بولنمش اولان وياخود انبياى عظامدن اخذ ايتمش يا انلردن اخذ ايدن
اسلاف كرامدن اوكرنمش بولنان كيمسهلره مراجعت ايله انلردن اخذ واستفادهيه حريص
وطالب اولور صكره فكر ونظرى برخصوصه متوجه ومنحصر اولوب برمدت اكا
حصر افكار وبالدفعات انك احوال وعوارضنه صرف انظار ايدرك اول خصوصده
كسب ممارسه وتفنن ايتمكله اكا دائر هرقنغى مسئله اولسه كندوده فهم واستخراج
ملكهسى حاصل اولور وخصوص مذكورى بووجهله بيلسى برفن مستقل وعلم
مخصوص اولهرق اول عصرده بولنانلر دخى بونى تحصيل ايچون بالطبع اكا مراجعت
ايتملريله اشته بوندن تعليم وتدريس خصوصى ميدانه كلور وبوصورتده جمعيت بشريه
ايچنده علم وتعليمك امر طبيعى اولديغى متبين اولور

للمترجم ✲ بعض نسخهلرده بوفصل يوقدر بعضيلرنده دخى بوفصل برنجى فصل اولوب
فصول سنهٔ سابقه يوقدر چونكه روايت اولنديغنه كوره مؤلف مرحوم كتابنى ديار غربده

تكميل ايله نسخهٔ اصليه سى سواد تسويددن صباح الخبر تبييضه چيقمشيكن جانب شرقه
هجرت ايتدكدنصكره مصرده دخى محو واثبات ايله كتابك اوزرينه برچوق كنارلر چيقهرق
خيلى امك ويرمش وبووجهله كتابك هيولاسى بربشقه صورته كيرمش اولديغندن وبوايكى
نسخهدن دخى استنساخ اولنهرق بربرينه قارشديرلديغندن شيمدى ايادئ ناسده متداول ايدن
نسخهلر بربرينه اويماز واكثرى زياده ونقصاندن خالى اولماز

فصل

تعليم علوم صنايع قبيلندن اولديغى بيانندهدر

بومسئله نك اثباتى بووجهله دركه هر علمده مهارت وتفنن اول علمك جميع مبادى ومسائلنه
كركى كبى كسب وقوف ايله اصولندن فروعنى استخراجده كسب ملكه ايتمكله محتاج
اولوب بوملكه حاصل اولمدقجه اول علمده مهارت حاصل اولمز وملكه فهم وحفظدن بشقه
بركيفيتدر زيرا برفندن يالكز برمسئله يى اكليوب بلمه مكرده اول فنده ماهر اولان
عالم متبحر ايله مبتدى وجاهل مساوى اولور حالبوكه اول فنده ملكه عالم مذكوره
مخصوص اولوب بريكيلرده بولنمديغندن ملكه فهم وحفظدن بشقه بركيفيت اولديغى
ثابت اولور ملكات ايسه كرك عمليات بدنيهده ادمان ايله وجوده كلسون وكرك دماغده
حواسى استعمال ايله حاصل اولسون جملهسى جسمانيدر جميع امور جسمانيهده دخى محسوس
اولديغندن استادك تعليم وافادهسنه محتاجدر بونك ايچون هر علم وصنعتك تعليمنده
استناد واعتماد اولنهجق سند اول فن وصنعتده مسلم ومعتبر اولمش واطراف واكنافده
شهرت بولمش ماهر ومعتمد استادلره منتهى ومسند اولمق لازم كلور وعلوم وفنون عينيله
صنايع سائره كبى تعليم اولنور تعليم علم برنوع صنعت اولديغنه اصطلاحات علومك اختلافى
دخى دلالت ايدر شويله كه صنايع سائره كبى اصول تعليميده دخى مشاهير ائمهدن هربرينك
كندينه مخصوص براصطلاح واصولى اولوب مثلا علم كلامده اصطلاح متقدمين ايله
اصطلاح متأخرين مختلف وكذا اصول فقهك وعلوم عربيه نك وفنون سائره نك اصول
تعليمنده دخى اصطلاحات ائمه بربرينه مخالف اولديغندن معلمينك اصطلاحاتى حقيقت
علمدن خارج اولمق اقتضا ايدر زيرا اكر داخل اولوبده علمك بركن اصليسى اولبدى جملهسنك
اصطلاحى بر اولمق لازم كلوردى اشته بوسببدن علم حد ذاتنده برشى اولوب اصطلاحات
ائمه برنوع صنعت اولمسى لازم كلور خصوصات مشروحه متقرر ومتبين اولديسه
بودخى معلومك اوله كه مغرب زمينده دول اسلاميه نك اختلالندن ومعموريت سابقهسنك
اضمحلالندن ناشى على العموم صنايعه نقصان وزوال كلديكندن علوم وفنونك سند
تعليمى دخى شيمدى اهل مغربدن منقطع اولهمرتبهسنه ياقلاشوب اسلافك اصول
افاده وتعليمى اوزره طلبهيه تعليم علوم ايدهجك اساتذه پك از قالدى بونك سر وحكمتى
بودركه مغربده قيروان واندلسده قرطبه بلدهلرى وقتيله دار الملك دولت ومجمع علم
وصنعت غايت معمور ايكى شهر بنام اولوب اول وقت تعليم علوم ايدهجك مسلم ومشهور
پك چوق علماى اعلام وار ايدى وقتا كه تقلبات دهريه ايله بوايكى بلده معموره خراب

اولدیسه اولوقندنبرو مغربدن اصول تعلیم علوم دخی منقطع اولدی واکرچه دولت
موحدین عصرنده انوار علم ومعرفت پارالق مراکشده ظهور ولمعان ایندیسه ده
چوق زمان سورمدی زیرا موحدین دولتی بادئ حاللرنده بدوی الطور اولوب صکرهلری
مدنیت ومعموریت کسب ایتدیلر ایسهده دولتلرینک وقت زوالی زمان طلوع آفتاب
اقباللرینه یقین اولدیغندن مراکشده مدنیت برخیلی زمان ممتد اولوبده مستحکم ومتین
اولهمدی دولت مذکورهنک مراکشده اضمحلالندن صکره مائهٔ سابعه اواسطنده
قاضی ابوالقاسم ابن زیتون تحصیل علوم ارزوسیله افریقیهدن جانب شرقه کیدوب
امام فخر رازینک شاکردانه یتشدی وانلردن اوقویوب انلرک اصول تعلیمیهسنی اخذ ایله
عقلیاتده مهارت کسب ایلدی وپک چوق معلومات وپک کوزل اصول تعلیمات ایله تونسه
عودت ایتدی وانک ارقهسی صره ابوعبدالله بن شعیب الدکالی دخی جانب مشرقدن
کلدی که اودخی مقدما مغربدن رحلت ایتمش اولوب مصر علماسندن اخذ وتعلم
ایتدکدنصکره تونسه عودت واوراده اقامت ایلدی وانک تعلیمی دخی نافع ومفید
اولمغله اهل تونس بو ایکیسندن اخذ وتعلم ایتدیلر وسلسلهٔ سند تعلیملری قرنا بعد قرن
شاکردان واخلافلری بیننده مربوط ومتصل اولهرق تا ابن حاجبک تلمیذی وتألیفاتنک
شارحی اولان قاضی محمد بن عبد السلامه ومحمد بن عبد السلامک طریق علمده
رفیق وپازار تعلمده شریکی اولان ابن الامامه منتهی وواصل اولدی شمدی ابن
عبد السلامک تلامیذی تونسده وابن امامک تلامیذی تلمسانده تعلیم علوم ایتمکدهدرلر
لکن قلت عددلری اول درجهیه واصل اولمشدرکه بتون بتون سند تعلیملرینک منقطع
وزائل اولمسندن خوف اولنور صکره مائهٔ سابعه اواخرنده ابوعلی ناصر الدین المشدالی
دخی زواوهدن دیار شرقه رحلت ایدوب ابن حاجبک تلامیذینه یتشدی وانلردن اخذ
وتعلم ایله انلرک اصول تعلیمنی اوکرندی وشهاب الدین قرافی ایله بردرسده بولندی
وعلوم عقلیه ونقلیهده مهارت کسب ایدوب اودخی معلومات وافیه ومفید ونافع
اصول تعلیمیه ایله مغربه عودت وبجایه شهرنده اقامت ایلدی وانکده سند تعلیمی
شهر مذکور طلبهسی ایچنده مسلسل ومتصل اولدی وشاکردانندن عمران
مشدالی دخی تلمسانه نقل ورحلت وآنده اقامت ایدوب استاذینک اصول وطریق تعلیمنی
اوراده نشر ایلدی بوجهتله شمدی کرک بجایهده وکرک تلمسانده تلامیذی وار ایسهده
پک ازدر وقرطبه ایله قیروانده اصول تعلیم انقراض بولهلیدنبرو دیار فاس ایله سائر
دیار مغرب حسن تعلیمدن خالی اولدی وبردخی بین الطلبه امر تعلیم وتعلم برحسن
صورت بولمدی بوسببدن علومده ملکه ومهارت کسب ایتمک آنلره متعسر اولدی
بوملکه تحصیلنک الک قولای طریقی ایسه مباحث علمیهده فتق لسان ایله سویلشمک
ومباحثه ایتمکدر بوجهتله طریق تحصیلده طالبی منزل مقصوده واصل ایدن کیفیت
(العلم بئر والمذاکرة دلو) مآلنجه انجق رفقاسیله تعمیق مناظره وتکثیر مباحثهدن
عبارتدر امادیار مغرب طلبهسنک اوقویوب ازبرلهمک بحثنده اولان همت وغیرتلری

ایجابندن زیاده اولهرق مدت مدیده درسه مداومتله برچوق عمرلر تلف ایتدکلری حالده
ینه مجلس مباحثهده نطقه قادر اولهمیورلر وایچلرندن تکمیل تحصیل ایتمش کوریننلر دخی
بحث ومکالمهیه کلنجه تحصیل ایتمش اولدقلری علمده ملکهلری قاصر اولدیغی اکلاشیلور
آنلره بوقصور یالکز سند تعلیم منقطع اولوب کامل ومکمل استاد بولنمامق سببیله
عارض اولان سوء تعلیمدن کلمشدر یوخسه اوقودقلرینی حفظ ایتمک بحثنده آنلرک اقدام
واهتماملری سائرندن زیادهدر زیرا اوبیچارهلر ملکهٔ علمیهدن مقصود کتابده اولان
مسائلی ازبرلهمکدن عبارتدر ظن ایدرلر واقع حال ایسه بویله اولمیوب بلکه زاویهٔ
تحصیلده مربع نشین مکث واقامت اولمقدن مقصود اصیلی بر وجه مشروح تکثیر
مباحثه وتکریر مناظره ایله صحیفهٔ ذهنده برکیفیت راسخه تشکیلیدر بومدعامزی
اثبات ایدن بردلیلده بودرکه مغربده طلبهنک مدرسهلرده مدت اقامتی اون التی ییل اولوب
بومدت معینه تونسده بشییلدر یعنی طلبهنک تحصیل ملکهٔ علمیه ایدرک مقصودینه
نائلیتی یاخود تحصیل ایدهمیهجکنی اکلایوبده مأیوسیتی مغربده اقلی اون التی سنه
وتونسده بش سنه ظرفنده حاصل اوله بیلور بومدت عرفیهنک مغربده اوزامسی یالکز
معلمینک سوء تعلیمندن ناشی اولوب بشقه سببدن ظهور ایتمه برشی دکلدر اما آندلسده
برقاچ یوز سنهدن برو در طلبهٔ علوم اکسیلمکده اولدیغندن علم انقراض بولدی وبین الاهالی
رسم تعلیم وتعلم زائل اولدی وتحصیل علومه رغبتلری قالمیوب یالکز عربیات وادبیاته
هوسلری اولمق حسبیله بونلرک سند تعلیمی بینلرنده محفوظ ومضبوط اولدیغندن ایچلرنده
مراسم علمیهدن یالکز بوفنلرک تعلیم وتعلمی باقیدر اما علم فقهک حقیقتی انلردن زائل
اولوب یالکز رسم وصورتی قالدی اما عقلیاتک اثری بیله قالمیوب بتون بتون اونودلدی
بونک سببی انجق بودرکه استیلای اعدا سببیله کوندن کونه اندلسده بلاد اسلامیهنک رفاه
ومعموریتی تناقص بولهرق یالکز سواحل بحرده برازیرلر قالدی انلرک اهالیسی دخی
امر اداره وتعیشلریله مشغول اولدقلرندن چوقلق بشقه شی دوشونهمز اولدیلر
اما مشرقده علم منقرض اولمیوب بلکه معموریت ومدنیت اوراده پک چوق زمانلر متصلا
ممتد اولهرق آردی آرهسی کسلمدیکندن ومراسم تعلیم وتعلم فاصلهسز سلفدن خلفه
نقل ایده کلدیکندن مدرسهلری علمای متبحرین ایله طولو واسواق مدارسهلری کالای
کرانبهای علوم ایله مملودر واکرچه اوراده دخی بغداد وبصره وکوفه کبی معادن
علوم اولان بلاد عظیمه خراب اولدیسهده جناب حق انلرک یرینه دها بیوک ومعمور
بلدهلر احسان ایتمکله علم دخی عراق عربدن عراق عجمه وبلاد خراسانه وماوراء النهره
وصکره مصر ایله مصره قریب اولان بلاد مغربه منتقل اولدی وجانب شرقده معموریت
خیلی وقت بویله علی التوالی امتداد بولدی وسلسلهٔ سند تعلیم دخی محفوظ ومضبوط
قالدی والحاصل اهل مشرق تعلیم علومده بلکه جمیع صنایعده دها ماهر وکاملردر
حتی طلب علم ارزوسیله مشرقه رحلت وسیاحت ایدن بعض اهل مغرب اهالئ مشرقک
تحصیل علوم وصنایعده اولان فرط ذکا وفطانتلرینی کورنجه مشرق اهالیسی علی العموم

ذاتا اهالئ مغربدن اعقل وانلرك نفوس ناطقه‌لری یاره‌دیلشده مغربیلردن اكملدر ظن ایدرلر وكندیلریله شرق اهالیسی بیننده حقیقت انسانیه‌ده تفاوت واردر اعتقاد ایلرلر بوایسه عوام ناس كلامی اولوب حكمته مطابق ونفس الامره موافق دكلدر ومنطقهٔ مشرق ایله قطر مغرب بیننده عرضجه حقیقت واحدهٔ انسانیه‌ده موجب تفاوت اوله‌جق درجه اختلاف وتفاوت یوقدر فی الواقع اقلیم اول ایله اقلیم سابع كبی اقالیم منحرفه‌ده امزجهٔ ناس دخی منحرف اولدیغندن بونسبت اوزره اهالیسنك نفس ناطقه‌لرنده دخی نقصان وانحراف بولنوب انلرله بلاد سائره اهالیسی بیننده حقیقت انسانیه‌ده بعض مرتبه تفاوت واختلاف بولنه‌بیلور اما اهل مشرقك اهل مغربه فضل وتفوقنك سبب صحیحی انجق مراسم مدنیتدن انسانك عقلنه جلا كلمسی ونفس ناطقه‌سنده انوار ذكا حاصل اولمسیدر نته‌كیم صنایع بحثنده بیان ایتدك وشمدی دخی تفصیل وتحقیق ایدرز شویله كه امر معاش وسكنی وامور دین ودنیاده واعمال ومعاملات وسائر احوال وعاداتده اهالئ متمدنه‌نك برطاقم آداب واصولی واردركه كافهٔ خصوصاتده انلره رعایت ایدرك دستور العمل طوتارلر وجمیع حركات وسكناتنده بونلری اوته طرفنه كچلمز حدود وسنور كبی اعتبار ایدرك ایلروسنه تجاوز ومرور ایتمزلر مع هذا بوآداب ورسوم قرنا بعد قرن سلفدن خلفه كلان وصیره‌سیله اوكرنیلان صنایع قبیلندندر جمیع صنایع مرتبه ایسه تشحیذ ذهن ایتمكله نفس ناطقه‌ده براثر براغوركه اول اثر نفس ناطقه‌یه برتعقل جدید وذكای شدید كسب ایتدیره‌رك انكله نفس ناطقه بردیكر صنعتی سهولتله اخذ وقبول ایتمكه وعقل دخی علم ومعارفی سرعتله ادراك ایلمكه قابل ومستعد اولور ایشتدیكمزه كوره مصر اهالیسی تعلیم صنایعده طوغریسی وارلمز ویتشلمز درجه ایلرولیوب مثلا مركبلره وبهائمدن بعض حیوانات وحشیه‌یه وقوشلره بعض كلمه‌لر وحیوانجه فوق العاده كورونن بعض شیلر تعلیم ایدرلرمش كه كورلمش شیلر اولدیغندن تعجب واستغراب اولنور ومغرب اهالیسی بونلری تعلیم ایله كسب ملكه ایتمك شویله طورسون فهم وادراكدن عاجز اولورلر اشته تعلیم علوم وصنایعده وسائر رسوم عادیه‌ده حاصل اولان حسن ملكه ومهارت انسانك عقلنه بویله شدت ذكا وفكرینه ضیا وجلا ایراث ایدر زیرا یوقاروده بیان ایتمشیدك كه نفس ناطقهٔ انسانیه ادراكات وتكرار ادراكدن حاصل اولان ملكات ایله نشو ونما بولور بوصورتده آثار علمیه وصور مرتبهٔ فكریه‌دن نفس ناطقه‌یه كمال كلمكله انسانك عقل وذكاوتی دخی زیاده اولمق لازم كلوب عوام ناس بونی كورنجه حقیقت واحدهٔ انسانیه‌ده تفاوتدن ناشی فطری وخلقی برشی ظن ایدرلر واقع حال ایسه بویله دكلدر بدوی ایله بلدیی كورمیورمیسین كه بلدی نصل حلیهٔ ذكا ایله متحلی وفكر وفطانتله ممتلی اولوب بدوی آنی كورنجه امر فطری صانه‌رق اكا نسبتله كندینك عقل وانسانیتنده یارادیلشجه نقصان وار ظن ایدر حالبوكه بویله اولیوب بلكه بلدیده بومزید عقل وذكا بدوینك بیلدیكی برطاقم احوال ورسوم مدنیتك آداب واصولنده وصنایع سائره‌ده حاصل ایتدیكی

جودت ملكه ومهارتدن ناشیدر فقط اهالئ متمدنه صنایعده كسب ایتدكلری حسن ملكه یله متحلی اولدقده بومعلومات وملكاتدن خالی اولنلر بو حالی انلرك آفرینشده كمال عقللرینه ویروب بدویلرك نفس ناطقه‌لری یارادیلشده ناقص وقاصردر ظن ایدرلر بوایسه قاعدهٔ حكمته منافی ونفس الامرك خلافیدر زیرا بدویلر ایچنده دخی بعض كیمسه‌لر بوله‌بورزكه فطری وخلقی اوله‌رق عقل وفهمك اك اعلی درجه‌سنده بولنه‌بورلر اما اهل مدنیتك ناصیهٔ حالنده مشاهده اولنان انوار مزیت وكمال برمنوال سابق رونق صنایع وتعلیم ایله نفس ناطقه‌لرنده حاصل اولان پرتو ذكا وفطانت آثاریدر اشته اهل مشرقك تعلیم علوم وصنایعده كعب وقدملری عالی وملكه ومهارتلری راسخ ومتین اولوب اهل مغرب ایسه فصل سابقده بیان ایتدیكمز وجهله بدویته دها یقین اولدیغندن حقیقت حالدن غافل اولنلر اول امرده بوتفاوت كسبیی برامر فطری ظن ایتدیلر بوایسه مقارن صحت اولمدیغی متبین اولدی

فصل

علوم ومعارفك كثرتی عمران وتمدنی چوق اولان دیارده اولدیغی بیانندەدر

بونك سببی بودركه تعلیم علوم بروجه مشروح صنایع قبیلندندر بوندن اقدم دخی بیان ایتمشیدك كه بربلده‌ده صنایعك كثرتی اول بلده‌ده اولان معموریتك كثرتنه كوره اولور ومعموریت ومدنیتك متفرعاتندن اولان ترفه وتنعم خصوصی دخی امر معاش اوزرینه زائد بركیفیت اولدیغندن حصوله كلمسی وایلرولمسی صنایع ومعارفك كمال بولمسنه متوقف اولوب هرنرده توطن وتمدن ایلرولر وداعیهٔ تنعم وتجمل ظهور ایلرسه اكا كوره صنایع دخی تكثر ایدر بناء علیه هرنه وقت كه برملتك اعمال واشغالی امر اداره وتعیشلرندن فضله قالورسه امر معاشدن فضله خصائص انسانیه‌دن اولان علوم وصنایع ومعارفه اول وقت مائل ومنصرف اولورلر وحسب الفطره قری یاخود بلاد غیر متمدنه اهالیسندن هركیم تحصیل علمه راغب وطالب اولورسه چونكه بوندن اقدم بیان ایتدیكمز وجهله اهل بداوت ایچنده صنایع بولنمدیغندن صنعت تعلیمی كندی وطن ومملكتنده بوله‌میوب صنایع سائره سوداسنده بولنانلر محلنه كیدوب اربابندن تحصیل ایده‌كلدكلری مثللو بودخی علما وفضلا ایله مملو اولان بلاد جسیمهٔ متمدنه‌یه رحلت ایتمكه مجبور اولور بو بابده بغداد وقرطبه وقیروان وبصره وكوفه‌نك حالندن عبرت آل كه صدر اسلامده وقتا كه بونلرك معموریتی متكثر ومدنیتی متوفر اولدیسه بلاد مذكوره‌ده بحر علوم نصل متلاطم اوله‌رق برچوق علمای متبحرین ظهور ایدوب اصطلاحات تعلیمیه‌ده وانواع علومده تفنن ایلدیلر ومسائل عمیقه وفنون دقیقه استنباط واستخراج ایتمه‌ده ایلرولدیلر حتی متقدمینی كچدیلر ومتأخرینه تفوق وتقدم ایتدیلر صكره وقتا كه بلاد مذكوره‌نك آثار وعلائم عمرانی اكسلدی وسكان واهالیسنه قلت كله‌رك ازدحام وجمعیت انام اورالردن چكلدی ایسه بوبساط تمدن انبساط دخی جمیع مشتملات ومتفرعاتیله دوشیریلوب قالدیرلدی واورالردن علم وتعلیم دخی زائل اولوب سائر بلاد اسلامیه‌یه

منصرف ومنتقل اولدی برشمدی علم وتعلیمك كمالنی مصر قاهره ده بوله بورز زیرا
برقاچ بیك سنه دنبرو اوراده معموریت ومدنیت ممتد ومحكم اولدیغندن صنایع دخی مشید
ومستحكم اولدی جملهٔ صنایعدن بریسی دخی تعلیم علوم اولمغله اودخی بركمال
اولمق لازم كلدی واوراده صنعت تعلیمك بو مرتبه‌لرده ایلرولمسنه امامهٔ سیحهٔ
سلاطین مصریه اولان یوسف صلاح الدین بن ایوب عصرندنبرو ایكی یوز سنه قدر
بعض وقوعات دخی یاردم ایتدی شویله كه امرای ترك سلاطین مصریه‌نك عبیدی
یاخود عتقاسی بولندقلرندن مخلفاتنی سلطان الور یاخود برارالق اموالی مصادره اولنورده
اخلاف واعقابنه برشی قالمز دیو خوف وخشیت اوزره بولندقلری جهتله پك چوق
مدرسه‌لر وزاویه‌لر بنا ایدوب انلرك وظائف ومعیناتنه وافی اولمق اوزره برچوق املاك
وعقار وقف ایدرك نظارت وتولیتنی یاخود فضلهٔ نماسنی اولاد واعقابنه شرط ایلدیلر
مع هذا امرای ترك ذاتا دخی خیری سور وخیرات وحسناته رغبت ایدر ذاتلر ایدی
بو سببدن مصرده اوقاف چوغالدی ودائرهٔ وظائف توسع ایتدی وبوصورتله مدرسه‌لرك
وظائف ومعیناتی تكثر ایدنجه هنر ومعرفت رواج وقیمت بولدی وریاض مدارس
مصریه ده انهار علوم ومعارف فائض وجاری اوله‌رق لبالب علمای متبحرین ایله
طولدی بوجهتله طلب علم ایچون عراقدن بیله طلبهٔ علوم اورایه سفر ورحلت
ایدر اولدی

فصل

بو عصرده بلاد متمدنه ده واقع اولان علومك انواعی بیاننده در

معلوم اوله كه ناسك تعلیم وتعلم ایده‌كلدیكی علوم ایكی صنفدر اولكیسی انسانه كوره
امر طبیعی اولان علوم عقلیه‌در كه انسان كندی فكریله انلرك تحصیلنه یول بولور
ایكنجیسی علوم نقلیهٔ وضعیه‌در كه واضعندن اخذ وتعلم ایتمكه متوقف اولور

صنف اول علوم حكمیهٔ فلسفیه اولوب بونلر برطاقم فنون عقلیه‌در كه انسان مجرد فكریله
انلره واقف اوله بیلور زیرا انسان یالكز صاحب فكر اولمسی حیثیتله صواب وخطانی
تمیزه مقتدر اوله‌رق مجرد قوای حسیه‌سنی اعمال ایله فنون مذكوره‌نك موضوعات
ومسائلنی وبراهین وادله‌سنی وصور تعلیمیه‌سنی بولوب چیقاره بیلور صنف ثانی
اصطلاحات وضعیه‌یه مبنی اولان علوم نقلیه‌در بو علومك تحصیلی واضعندن نقله
منوطدر وانلرده عقلك حكم وتصرفنه مجال یوقدر فقط مسائل فرعیه‌یی اصوله الحاق
ایده بیلور زیرا بو عالمده پیدرپی ظهور ایتمكده اولان وقوعات جزئیه مجرد واضعك
وضعیله نقل كلی تحتنده مندرج اوله میوب قیاس طریقیله جزئیاتی كلیاته الحاق ایتمكه
محتاج اولور لكن بو قیاس دخی اول حكمك اصلده ثبوتنی ناطق اولان خبردن مأخوذ
ومتفرع اولوب بو خبر ایسه نقل دیمك اولدیغندن قیاس دخی نقلدن متفرع اولمسیله
نقله راجع اولمش اولور

بو علوم نقلیه‌نك اصلی كتاب ایله سنتدن بحث ایدن واحكام شرعیه‌یی انلردن اخذ

واستخراجه مدار اولان علوم شرعیه اولوب انجق اشبو علوم شرعیه دخی ابتدا علوم
عربیه‌نك یعنی علوم لسان عربینك تحصیلنی اقتضا ایدر كه لسان مذكور بوملتك لسانیدر
وقرآن كریم انك اوزرینه نازل اولمشدر

وبو علوم نقلیه‌نك انواعی چوقدر زیرا هر عاقل ومكلفه كرك كندوسنك وكرك ابنای
جنسنك اوزرینه فرض اولان احكام الهیه‌یی بیلمك واجبدر بو احكام ایسه نص یاخود
اجماع ویاخود قیاس طریقیله كتاب وسنتدن مأخوذ اولدیغندن اولا كتابك الفاظندن
بحث لازم كلوب بودخی یا معانیٔ لطیفه‌سنه ونكات ومزایاسنه دلالتی اعتباریله اولور
ویاخود كتابی امته تبلیغ ایدن نبی ذیشاندن نقل وروایت طریقی اول نبی‌یه اسناد
وكتاب كریمك وجوه قرائتنده واقع روایتلرده قرائك اختلافاتنی بیان ایله اولور اولكیسی
علم تفسیر ایكنجیسی علم قرائتدر وثانیا سنتی صاحبنه اسناد ونقل ایدن راویلر حقنده
بحث ایتمك ومقتضاسیله عمل واجب اوله‌جق صورتده روایتلرینه وثوق واعتماد
حاصل اولمق ایچون صدق وعدالتلرینی وسائر حاللرینی بیلمك لازم كلور بودخی
علوم حدیثدر

وصكره بو احكام شرعیه‌یی اصول دینیه وادلهٔ سمعیه‌دن اخذ واستنباط ایتمك كیفیتنی
بیلدیره‌جك قواعد مخصوصه لازم كلوب بوندن بحث ایدن فن دخی اصول فقهدر
وبوندنصكره بو استنباطك ثمره‌سی حاصل اولور كه افعال مكلفینه علم ووقوفدن عبارتدر
اكا دخی علم فقه دینور

وبونلر اعمال بدنیه‌یه متعلق اولان تكالیف شرعیه اولوب برده قلبه متعلق اولان تكالیف
الهیه واردر كه ایمان وضروریات دینیه‌یی تصدیق ایتمكه متعلق اولان احكامدر
انلر دخی ذات وصفات الهیه ده وحشر وجنت وجهنم حقنده لازم اولان عقاید
ایمانیه‌یی بیلمك وادله وبراهین ایله عقاید مذكوره‌یی اثبات ایتمكدن عبارتدر
بودخی علم كلامدر

وبوصورتله قرآن وحدیثدن بحث ایتمك دخی علوم لسانیه‌یه موقوف اولدیغندن مذكور
علوم شرعیه‌دن اول بو علوم لسانیه‌نك بیلنمسی لازم كلور وبونلرك دخی اصناف
عدیده‌سی واردر كه اشاغیده بیان وتفصیل اولنه‌جقدر وجمله‌سی علم لغت وعلم نحو
وعلم بیان وعلم ادبدر

بو علوم نقلیه‌نك كلیسی ملت اسلامیه‌یه مخصوصدر واكرچه هر ملتده بهرحال بونلره
بكزر علوم نقلیه وار ایسه‌ده انلر علی الاطلاق طرف الهیدن بر نبی‌یه نازل اولان شریعته
متعلق علوم اولدقلری حیثیتله بونلره مشابه ومجانس اولورلر یوخسه خصوصیتله
ملاحظه اولندیغی حالده بونلر آنلره مباین وجمله‌سی ناسخدر وبویزم علوم
نقلیه‌مزدن اقدم اولان جمیع علوم نقلیه متروك ومهجور وانلره نظر ایتمك دخی منهی
ومحظوردر بناء علیه قرآن كریمدن غیری كتب منزله‌یه نظر ایتمكدن شرع شریف
نهی ایتدی حتی افندیمز علیه الصلوة والسلام حضرتلری بیورمشلردر كه لا تصدقوا

اهل الكتب ولا تكذبوهم وقولوا امنا بالذى انزل الينا وانزل اليكم والهنا والهكم واحد
يعنى اهل كتابى تصديقده ايتميك تكذيبده ايتميك و بزكرك بزه وكرك سزه منزل اولانه
ايناندق و بزم الهمز وسزك الهكز بردر ديكز واقنديمز عليه السلام حضرتلرى حضرت
عمر رضى الله عنهك الندهتوراتدن بورق كوردكده غضب ايتديلر حتى آثار غضب
جبين انورلرنده ظاهر ونمايان اولدى صكره بيورديلركه (الم آتكم بها بيضاء نقية والله
لوكان موسى حيا ماوسعه الاتباعى) يعنى توراتك برينه بن سزه شك وشبههدن عارى شرع
مبين كتورمدممى والله اكر موسى عليه السلام برحيات اولبدى بكا اتباعدن بشقه
چاره سى اولمزدى
بوندن صكره معلوم اوله كه بوعلوم نقليه وقتيله پك زياده ايلر ولبوب اسلاف اول درجه يه
بالغ اولديلركه غيرى اتك ايلروسنه وارلمز وعلوم مذكوره فن فن ترتيب واصطلاحاتى
تهذيب اولنوب پك كوزل كتابلر تأليف اولنمشدر وهرفنك صورت تعليمنى افاده وبيان
ايده جك اصول واصطلاحات مخصوصهسى اولوب مشرق ومغربده تعليم وتعلم اولنوردى
اما شمدى ديار مغربك معموريتى متناقص اولوب معموريتك اختلالى ايسه فصل
سابقده بيان ايتديكمز وجهله اساتذهنك وسلسلهٔ تعليمك انقراض وانقطاعنى
مستلزم اولديغندن ديار غربده شمدى علومك رواجى قالميوب منقرض اولمشدر
اما ديار شرقده جناب حقك تجليسى نصلدر بيلم لكن اوراسنك معموريت ومدنيتى زياده
اولديغندن ووظائف اوقاف ايله طلبهٔ علومك مدار تعيشلرى توسيع اولنديغندن
ظن اوراده كرك تعليم علومده وكرك سائر صنايع ضروريه وكماليهده ماهر واهل
وار باب استاذلر بولنه رق آفتاب علم اول آفاقده زوال بولميوب متلامع الانوار
اولمق كركدر

علوم قرآنيه دن علم قرائت

قرآن كريم رسول اكرم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرينه منزل اولوب مصحف
شريفك ايكى جلدى ارهسنده مكتوب اولان كلام اللهدركه اهل اسلام ايچنده فخر عالم
عليه السلام افنديمزدن برو قرنا بعد قرن تواترا نقل اولنه كلمشدر لكن اصحاب كرام
رضى الله عنهم اجمعين حضراتى آنى بعض الفاظنده وحروفنك كيفيت اداسنده طرق
مختلفه اوزره روايت ايدوب صكرهلرى دخى اولوجهله نقل وروايت اولنه رق مشتهر
و بوطرق مختلفهدن نهايت طرق سبعه متمكن ومستقر اولدى كه بوطرق سبعهنك نقلى كيفيت
اداسيله بيله حد تواتره بالغ اولهرق انلرى نقل وروايتله كسب شهرت ايتمش اولان ائمهٔ
سبعه يه نسبت اولنديلر و بوطرق سبعه قرآنك اصولى قيلندى واكرچه دها بعض قرائتلر
زياده وطرق سبعه يه علاوه قيلنديسهده ائمهٔ قرائت عندنده نقل وروايتجه انلرك قوتى
سبعه درجهسنده دكلدر و بوقرائت سبع كتب قرائتده مبيندر و بعض ناس انلرك
متواتر اولمسنده مخالفت ايدرك طرق مذكوره كيفيت اداى حروفدن عبارت اولوب
كيفيت ادا ايسه ضبط اولنور موادن اولمديغندن متواتر اولهمز ديديلر انجق

بو مخالفتلرى طرق روايتده اولمغله ذات قرآنك متواتر اولمسنه طوقنور بر شى دكلدر
واكثر ناس بومذهبى رد ايله طرق مذكورهنك متواتر اولمسنه ذاهب اولديلر اما سائر
علما مد وتسهيل كبى اداى حروفك غيرى اولان طرقك متواتر اولمسنه قائل اولوب سمع ايله
كيفيت ادا معلوم ومضبوط اولهميه جغندن طرق ادا متواتر دكلدر ديديلر صحيح
اولان مذهب دخى بودر وقرا وحفاظ بوقرائت ورواياتى قرنا بعد قرن وخلفا عن سلف
نقل ايله تداولدن خالى اولمديلر تا اول وقته دك كه علوم صدوردن سطوره نقل ايله
هرفندن كتابلر تدوين اولندقده علم قرائت دخى فن مستقل وتعليمى دخى برصناعت عليهٔ
مستقله اولدى وبوفنى ناس كرك مشرقده وكرك اندلسده قرنا بعد قرن وخلفا عن سلف
بكديكره نقل ايده كلديلر تا اول زمانه دك كه اندلسك جانب شرقيسنده عامرى بين كوله لرندن
مجاهد ظهور ايتدى مومى اليه افنديسى اولان منصور بن ابى عامر فن قرائت تحصيلى
ايچون زياده اقدام ايتدرديكندن وامر تعليمى وكندى حضورنده ائمهٔ قرائته عرض ايله
امتحانى خصوصنده بذل جهد ايتديكندن اودخى بوفنه زياده اعتنا ايدردى
بوسببدن بوفنده انك حظ ونصيبى وافر اولدى اندن صكره مجاهد دانيه ايله جزائر شرقيه
اميرى اولنجه كندوسى علم قرائتده امام اولديغندن بشقه على العموم جميع علومه
وعلى الخصوص بوفنه زياده دقت واهتمامى اولمق ملابسهسيله قلمرو ايالتنده فن قرائت
زياده شهرت ورواج بولدى حتى عهد امارتنده امام ابو عمرو دانى ظهور ايدوب فن
قرائتده درجهٔ قصوايه بالغ اولدى و بوفنده سائرينه فائق اولهرق سند ومأخذ اتخاذ
اولندى و بوفنه دائر پك چوق كتابلر تأليف ايتدى وناس دخى آنلرى اوقومغه دوشدى
وانلرك ايچندن دخى كتاب تيسيره زياده اعتماد واعتنا ايتديلر اندن صكره چوق چكمكسزين
شاطبه اهالسندن ابو القاسم بن فيره ظهور ايدوب ابو عمروك تأليف ايتمش اولديغى
كتابلرى تنقيح وتلخيص ايتمكله جملهسنى حالا بين القرا حرز الامانى اسميله موسوم
ومعروف اولان قصيده سنده نظم ايتدى كه منظوم اولمسى حسبيله حفظى قولاى
اولسون وقصد ايتمش اولديغى طريق اختصار دخى قولايلقله حصوله كلسون ديو
قصيدهٔ مذكورهده اسماء قراءى ابجد حروفيله رمز وايما صورتنده طرز عجيب واسلوب
غريب اوزره ترتيب ايلدى و بوجهتله جميع قواعد فنى پك كوزل احاطه واستيعاب
ايتدى وناس دخى آنى حفظ ايتمكه واولادينه اوقوتمغه مباشرت واهتمام ايتدى وكرك
مغرب وكرك اندلس ممالكنده حال بومنوال اوزره جارى اولدى و برازلق فن قرائته

فن رسم

فن رسم دخى علاوه اولندى (فن رسم) مصحف شريفده اولان حروف قرآنيهنك
رسوم واشكال خطيهسنى بيلديرن برفندر زيرا مصحف شريفده پك چوق حرفلر فن
خط قاعدهسنه مغاير رسم وكتب اولنمشدر نتهكم بايد لفظنده بر يازياده سيله بأييد ولاذبحنه ايله
ولا وضعوا لفظلرى الف ايله لااذبحنه ولا اوضعوا وجزاؤا الظالمين نظم جليلنده
واو علاوهسيله يازلديغى و برده الف اسقاط اولنوب ديكر يرده اثبات اولنديغى وها
شكلنده يازيله كلان تاء كردلك بعض محلده تاء طويل صورتنده رسم وكتب قلنديغى

وامثال سائره سی کبی و بونلرك بوصورتده یازلمش اولملرینك سر وسببلری صنعت خط بخشنده مرور ایلدی و چونکه مصاحف شریفه نك بعض اشکال حرفیه سی بویله فن خط قواعدینه مغایر ومخالف کلدیسه انلری حصر وضبط ایتمکه محتاج اولنمغله ناس علوم سائره یی تألیف وتدوین ایتدکلری اثناده فن رسم قرآنه دائر دخی کتابلر یازدیلر تا که جانب غربده نوبت ریاست قرا ابو عمرو دانی یه کلنجه مومی الیه بوفنده خیلی کتابلر تألیف ایتدی اك مشهوری کتاب مقنعدر که ناس آنی اخذ وقبول ایدوب تعلیم وتعلمنه رغبت ایتدیلر وابو القاسم شاطبی دخی راقافیه سنده اولان قصیده سنده آنی نظم ایتدی صکره بشقه کلمات وحروفك شکل ورسمنده دخی اختلافلر چوغاله رق آنلری دخی مجاهدك کوله لرندن وابو عمرو دانینك شاکردانندن اولوب ابو عمروك معلوماتنی حامل وآثار وتألیفاتنی ناقل اولمقله مشهور ومعروف اولان ابو داود سلیمان بن نجاح کندی تألیفاتنده ذکر ایتدی اندن صکره دها بشقه اختلافلر دخی نقل اولنمغله دیار مغربده علمای متأخریندن خراز نام مؤلف بحر رجزدن بردیگر قصیده نظم ایدوب انده کتاب مقنعده اولمیان نیجه مخالفات ذکر ایتدی وهر برینی راویلرینه اسناد ایله اثبات ایتدی وبو قصیده دیار مغربده اشتهار بولوب ناس انك اوزرینه اقتصار ایتمکله اشبو فن رسمده ابو داود ایله ابو عمروك وشاطبینك کتابلرینی ترك ایتدیلر

❊ علوم قرآنیه دن علم تفسیر ❊

معلوم اوله که قرآن کریم طائفهٔ عربك لغتی وانلرك اسالیب بلاغتی اوزره نازل اولمش اولدیغندن قوم عربك هر بریسی آنی اکلر والفاظ مفرده وتراکیب بلیغه سنك معانئ لطیفه سنی بیلور ایدی وقرآن کریم دخی ایجاب وموقعنه کوره توحید باری یی وفرائض دینیه یی بیان ایچون جمله جمله وآیت آیت نازل اولوردی وآیات قرآنیه نك بعضیسی عقاید دینیه یه متعلق اولدیغی کبی بعضیسی دخی اعمال مکلفینه دائر اولوب بعضیسی مقدم وبعضیسی مؤخر نازل اوله رق بعضا مؤخر نازل اولان مقدم نازل اولانی ناسخ اولور ❊ ولتبین للناس ما نزل الیهم ❊ آیت کریمه سی مفادنجه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری دخی آنی بیان بیورر ایدی شویله که خیر الانام علیه السلام افندیمز مجمل اولان آیات کریمه یی شرح وبیان وناسخی منسوخدن تمیز ایدوب اول وجهله اصحابنه بیلدیرر آنلر دخی بیلورلر وآیات کریمه نك اسباب نزولنی ومقتضیات احوالنی دخی فم سعادتدن منقول اولدیغی وجهله بیلورلر ایدی نته کیم ❊ اذا جاء نصر الله والفتح ❊ سوره سی نازل اولنجه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك ملاء اعلای علیینه ارتحال بیوره جقلرینه اشارت اولدیغی بیلنمش ایدی

للمترجم ❊ آیت مذکوره یی ابن عباس رضی الله عنه حضرتلری کوش ایدنجه بو آیت کریمه فخر عالم افندیمزك ارتحال دار بقا بیوره جقلرینه اشارتدر دیو بیورمشلر وفی الواقع ❊ اذا جاء نصر الله والفتح ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا ❊

بیوریلنجه ذوق بلاغتجه آلت طرفنده بو نعمت جلیله یه تشکرا اعلای کلمة الله ایچون شویله ایتمك وبویله غزایه کیتمك کرکسین یوللو امر الهی صدوری وهلهٔ اولاده وارد خاطر اولدیغی حالده ❊ فسبح بحمد ربك واستغفره ❊ دیو جانب حقه انابه وتوجه ایله فرمان الهی صادر اولنجه مائدهٔ تبلیغاتك صوکی اولوب صدرنشین دیوان خاتمیت علیه اکمل التحیه افندیمز حضرتلرینك شهد ابد بقایی نوش ایده جك زمانی وبساط نبوتك بو محفل فنادن دوشیریلوب قالدیریله جق آوانی تقرب ایتمش اولدیغی ذائقهٔ بلاغتله حس واستفاده اولنه بیلور ❊ تم کلام المترجم ❊

وبونك امثالی مقتضای حاله اصحاب کرام واقف اولورلردی وبو کیفیت اصحاب کرامدن نقل وروایت اولنه رق تابعین بیننده دخی متداول اولدی وآنلردن دخی تبع تابعین اخذ وتلقی ایدوب متصل ومسلسل اوله رق صدر اول ایله سلف صالحین بیننده نقل وروایت اولنه کلدی ومعانئ قرآنیه قرنا بعد قرن افواه رجالدن اخذ وتعلم اولنمقدن خالی اولمدی صکره علوم ومعارف صدورلردن سطورلره نقل واخراج اولنه رق تدوین کتبه مباشرت اولندقده بونلرك دخی چوغی صحائف تألیفاته درج اولندی واصحاب کرام ایله تابعیندن وارد اولان اثرلر بو تألیفاتده تسطیر قلندی وسلسلهٔ اسناد امام طبری وامام واقدی ایله انلرك امثالی مفسرین عظامه منتهی اولوب آنلر دخی بو آثاری ورایتدن یازه بیلدکلری قدر یازدیلر صکره علوم لسان عربی دخی صنایع قبیلندن اوله رق مفردات الفاظك وضعنی بیلمك ایچون لغت واحکام اعرابی بیلمك ایچون نحو وترکیبده بلاغتی اکلامق ایچون بیان فنلری ترتیب اولنوب بو فنلره دائر نیجه کتابلر تدوین اولندی مقدما ایسه بو علملر عربه ملکهٔ لسانیه اوله رق آنلری بیلمك ایچون نقله وکتابه مراجعت ایتمکه محتاج اولمزلر ایدی لکن صکره بو ملکه منسی وضایع اولدیغندن کتب لسانیه دن اوکرنیلور اولدی وقرآن کریم دخی عربك لسانی وانلرك اصول بلاغتی اوزره اولدیغندن تفسیرلرده دخی بو فنلره محتاج اولندی

بو جهتله تفسیر ایکی صنف اولدی صنف اولی سلفدن منقول اولان آثاره مستند اولان تفسیر نقلیدر که ناسخ ومنسوخی وآیاتك اسباب نزولیله معانئ مقصوده سنی بیلمکدن عبارت اولوب بونلرك کلیسی صحابه وتابعیندن نقل وروایته متوقفدر بو بابده طبری وواقدی وثعالبی وانلرك امثالی ائمهٔ متقدمین جمیع آثاری جمع واحاطه وجهله فن تفسیردن کتابلر تدوین ایتدیلر لکن انلرك تألیفاتی وتألیفاتنده اولان منقولاتی قوی وضعیف ومقبول ومردودی مشتملدر بونك سببی اولدر که طائفهٔ عرب ابتدای حاللرنده اهل علم وکتاب اولمیوب بدویت واملکلری غالب ایدی انسان ایسه اسباب مکوناتی وابتدای خلقت عالمی واسرار موجوداتی بیلمکه بالطبع میال اوله رق عربلر دخی بونلردن برینی بیلمك استدکلرنده کندولردن اول اهل کتاب اولان ملتلره سؤال ایدوب آنلردن اوکرنورلر ایدی آنلر دخی طائفهٔ یهود ایله آنلره تابع ملت نصارادن اولان اهل تورات ایدی اول وقت

عرب ایچنده بولنان اهل تورات دخی عرب کبی بدوی اوله رق برشی بیلمیوب انجق
اهل کتابك عوامنك بیلدیکنی بیلورلر ایدی وآنلرك اکثری حمیر قبیله سندن یهود دینیله
متدین اولنلر ایدی صکره وقتا که اسلام ایله مشرف اولدیلر ایسه لازم الاحتیاط اولان
احکام شرعیه ده شرع شریف محمدی یه اسناده منحصر اولوب انجق ابتدای خلقت
عالمه دائر اولان خبرلرده وملاحم وغزواته متعلق حکایاتده و بونلرك امثالی واجب الاحتیاط
اولمیان مواده اسکی بیلدکلری اوزره قالدیلر وبونلر کعب الاحبار و وهب بن منبه
وعبدالله بن سلام وانلرك امثالی اصحاب کرامدرکه بویله احکام شرعیه دن خارج اولان
ماده لرده آنلردن منقول اولان روایات وحکایات بالذات یاخود بالواسطه روایت صحیحه ایله
افندیمز علیه السلامه اسناد وایصال اولنمیه رق یالکز آنلردن منقول اولان اخبار موقوفه
قبیلندن اولدیغی حالده بومنقولات ایله تفسیرلر طولدی و بو اخبار منقوله احکام شرعیه
طوقنور وصحیح اولدیغی تقدیرجه موجب عمل اولور واولمدیغی صورتده بر عملك
ترکنی ایجاب ایدر مواد شرعیه دن اولمامق حسبیله ابتدالری بونلرك صحت وعدم صحتی
تفتیش وتحری اولنمدی مفسرین دخی بویله اخبار موقوفه یه دقت ایتمیه رك
مسامحه ایدوب آنلرله کتب تفاسیری طولدردیلر بونلرك اصلی ایسه بروجه مشروح
بادیه ده ساکن اولوب داعیهٔ تحقیق وتدقیق ایله مشتغل اولمیان ونقل ایتدکلری اخبارك
حقیقتنی بیلمین اهل توراتدندر لکن شرف اسلام ایله تشرفلرندن صکره دین وملتجه
درکار اولان علو مقام و رتبه لرندن طولایی صیت وشهرتلری وناس ایچنده قدر وحیثیتلری
اولدیغندن احکام شرعیه یه متعلق اولمیان مواده دخی آنلردن منقول اولان اخبار
اول وقت همان اویله جه قبول اولنیویرمش صکره وقتا که ناس داعیهٔ تحقیق وتدقیقه
رجوع ایتدیسه مغربده متأخریندن ابو محمد بن عطیه کلوب بوتفاسیرك کافه سنی
تلخیص وتنقیح ایتدی وصحته اقرب اولان روایاتی تحری وانتخاب ایدرك مغرب واندلس
اهالیسی بیننده مشهور ومتداول اولان تفسیر شریف وکتاب لطیفی تألیف ایتدی بو بولده
امام قرطبی دخی انك اثرینه کیدرك وجه مزبور واسلوب مسطور اوزره برتفسیر تصنیف
ایتدی که مشرقده مشهوردر

تفسیرك صنف ثانیسی فن لغتی ومقتضای حاله کوره تأدیهٔ معناده کیفیت بلاغتی
متضمن اوله رق علوم لسانیه یه راجع اولور لکن بوصنف تفسیرلردخی بتون بتون
صنف اولدن خالی اوله رق یازلمیوب بلکه صنف اول ایله مزج اولنوب ایکی صنفی دخی
جامع اوله رق یازیلور زیرا مقصود بالذات اولان صنف اول اولوب صنف ثانی علوم عربیه
کتب وتدوین اولندقدن صکره ظهور ایتمشدر فی الواقع بعض تفسیرلرده صنف ثانی یه
تعرض دها غالب اولور لکن بتون بتون صنف اولدن خالی اولمز بو بولده یعنی
صنف ثانی اوزره یازیلان تفسیرلرك احسنی خوارزم عراق اهالیسندن زمخشرینك
کتاب کشافیدر

❋ للمترجم ❋ خوارزم عراق عباره سی غلطات ناسخیندن اولمق کرکدر زیرا عراق

ایکی اولوب بری عراق عربدرکه بغداد ناحیه سیدر دیکری عراق عجمدرکه طهران
اقلیمیدر اما خوارزم نه عراق عربدن ونه ده عراق عجمدندر بلکه نهر جیحونه
قریب برقطعهٔ مفرزه بدر ❋ تم کلام المترجم ❋
لکن کتاب کشافك مؤلفی معتزله دن اولمسی حسبیله کندی مذهب فاسدینی ترویج ایچون
کشافك ایچنده طریق بلاغتچه آیات قرآنیه دن دلیللر ابرازینه تعرض ایتدیکندن
اهل سنتدن اولان علمای محققین زمخشرینك علوم عربیه ده علوکعبنی وملکه ومهارتنی
مقر ومعترفلر ایکن آنك کتابندن اعراض وآنی مطالعه ایتمکدن خلقی منع وتحذیر ایتدیلر
انجق آنی مطالعه ایده جك ذات اهل سنتك عقاید سنیه سنه واقف وادله و براهین ایله
اثباتنه قادر اولدیغی حالده انك مطالعه سنی غنیمت بیلملیدر زیرا آنده اولان بونجه
معلومات غریبه ومزایای دقیقه دن محروم اولمق لایق دکلدر خصوصا بوبقیلرده ایسه
بزه بعض عارفینك برکتابی واصل اولدی که بلاد عراق عجمدن تبریز بلده سی علماسندن
شرف الدین طیبینك تألیف کرده سی اولوب آنده زمخشرینك بوکتاب کشافنی
شرح ایتمش والفاظنی تدقیق وتتبع ایدرك ومذهب اعتزالی تزییف ایده جك ادله ایراد
ایلیه رك آیات کریمه معتزله نك زعم ایتدیکی وجهله اولمیوب بلکه نفس الامرده
مذهب اهل سنت اوزره وارد و واقع اولدیغنی ایضاح و بیان ایلمش وسائر طرق بلاغتده
دخی ابراز تفوق و یکانکی ایتمسیله برابر اهل اعتزالی جرح خصوصنده دخی یکه تاز میدان
مناظره اوله رق حائز قصب السبق تفوق وتفرد اولمشدر وفوق کل ذی علم علیم

❋ علوم حدیث ❋

علم حدیثك انواع کثیره سی واردر بربیسی ناسخ ومنسوخدن بحث ایدن فندرکه
❋ ماننسخ من آیة اوننسها نأت بخیر منها اومثلها ❋ آیت کریمه سی مفادنجه
امت محمدیه حقنده اتمام واکمالی ارادهٔ الهیه وحکمت ازلیه اقتضاسندن اولان احکام
ومصالحی تخفیف وتسهیل ضمننده جناب حقك قوللرینه برلطف مخصوصی
اولمق اوزره بزم شریعتمزده نسخ جائز وواقعدر بوصورتده ایکی امر نفی واثبات ایله
متعارض وبحسب الظاهر متناقض اولوبده بعض کونه تأویل ایله بینلرینی توفیق
قابل اولمدیغی وقتده وبرینك اوبرینه تقدمی دخی معلوم اولدقده متأخرك متقدمی
ناسخ اولمسی تعین ایدر وناسخله منسوخی بیلمك علوم حدیثك اصعب واهمندندر
بناء علیه امام زهری رحمة الله علیه یوردیلرکه احادیث نبویه نك ناسخ ومنسوخنی بیلمك
فقهایی عاجز ویتاب ایتدی وبونده امام شافعی رحمه الله حضرتلرینك علوکعبی اولوب
احادیث شریفه نك ناسخ ومنسوخنی تمییز ایتمکده ید طولاسی وار ایدی
واکرچه ناسخ ومنسوخك معرفتی آیات قرآنیه یه دخی شامل ایسه ده آیات کریمه نك
ناسخ ومنسوخی تفسیرلرده مشروح ومبین اولدیغندن آنلر ایچون مستقلا برفن تدوینه
حاجت اولمامغله احادیثه مخصوص اولمق اوزره نسخك احکامنی بیلمك ایچون اشبو ناسخ
ومنسوخ فنی ترتیب اولنمشدر

﴿ للمترجم ﴾ آيات قرآنيه يه مخصوص اولمق اوزره ناسخ ومنسوخ فننه دائر متعدد كتابلر تأليف اولنمشدر ازجمله شيخ ابو القاسم بن هبة الله بن سلامة ابن نصر بن على المفسر نام ذاتك بوفنده بر كوزل كتابى واردركه كتاب مرقومى كندوسندن شيخ ابو محمد رزق الله بن عبد الوهاب بن عبد العزيز بن الحرث التميمى واندن امام شيخ الاسلام ابو الكرم المبارك بن الحسين بن احمد الشهرزورى واندن دخى بشيوز التمش اوج سنه‌سى رمضاننك برنده شيخ الاسلام رضى الدين ابو طاهر ابراهيم ابن محمد بن ابراهيم بن مهران رحمة الله عليه قرائت وروايت ايلمشدر لكن مؤلف ابن خلدون بو كتابلره مطلع اولمديغندن آيات كريمه‌نك ناسخ ومنسوخى ايچون برفن مستقل تدوين اولنمدى ديمشدر ﴿ تم كلام المترجم ﴾

علوم حديثدن بريده سلسلهٔ اسانيدى وروانك طبقاتنى وسائر احوالنى بيلمك ايچون ائمهٔ حديثك وضع ايتدكلرى اصول وفوائددركه انكله احاديث شريفه‌دن شروطنى مستجمع ومستكمل اولوبده واجب العمل اولنلرى بيلنور زيرا حديث شريفله عمل‌ك وجوبى انجق اول حديثك رسول اكرم صلى الله عليه وسلمدن صادر اولمش اولديغنه ظن غالب حاصل اولمغه موقوف اولديغندن بوظن غالبى حاصل ايده‌جك شى هرنه ايسه انى تحصيل ايتمك مجتهدك اوزرينه واجب اولور بو ايسه راويلرك صلاح وعدالتلرينه وسهو وغفلتدن براءتلرينه اعلام دين اولان عدول امت وعظماى ملت شهادت ايدوبده نقل وروايتلرينه وثوق واعتماد كلمكله اوله بيلور وبو بابده روات ومحدثينك بربرينه نسبتله مرتبه‌لرى متفاوت اولوب انلرى تعيين وبربرندن تميز وترتيب ايتمك لازم كلور وكذلك احاديثك اسانيدنده دخى تفاوت بولنور شويله كه بعضا سندات مبدأدن منتهايه قدر متصل اولور وبعضا دخى راويلرك بعضيسى طى اولنه‌رق اراده سلسلهٔ اسناد منقطع اولور وبعض سندات مورث ضعف اولان سببلردن سالم اولوب بعضيسنده دخى سبب ضعف بولنور اشته ائمهٔ حديث بو مراتب معينه وانواع مرتبه‌دن هربرينى براسمله تسميه ايدرك صحيح وحسن وضعيف ومتصل ومنقطع ومرسل ومعضل وشاذ وغريب وموقوف كبى برطاقم القاب واصطلاحات وضع ايدوب هربرينى باب باب تميز وتفصيل ايلديلر وائمهٔ حديث عندنده حديث مقبولك اعلاى مراتبى صحيح وبعده حسن اولوب اشاغى درجه‌ده بولنان حديث ضعيفدركه اول دخى مرسل ومنقطع ومعضل ومشكل ومعلل وشاذ وغريب ومنكره شامل اولور وائمهٔ حديث بعض احاديثك رد وقبولنده اختلاف ايتدكلرى مثلو بعض احاديث صحيحه‌نك حديث صحيح اولمسنده دخى اختلاف ايدرلر مثلا برحديثك قبولنده اتفاق ايتدكدنصكره اول حديث بعضيلرينك عندنده صحيح وبعضيلرينك عندنده حسن اولور وبوندن صكره طريق اخذ وتلقيدن بحث اولنور شويله كه محدثينك بربرندن نقل وروايتلرى راوينك شيخندن استماع ايتمسى ياوقومسى ياخود يازمسى وياخود شيخى كندى نسخه‌سنى ياخود كندى نسخه‌سيله مقابله اولنمش برنسخهٔ صحيحه‌يى راوى‌يه ويروبده اشته بونده اولان احاديثى بندن روايت ايت ديمسى

ياخود كتب احاديثدن برينى نقل وروايت ايتمكه اذن واجازت ويرمسى ايله اولوب بوصورتلر دخى بربرينه نسبتله رتبه‌جه متفاوت اوله‌رق رد وقبوللرنده اهل حديث بحث واختلاف ايتمشلردر بوندنصكره متون حديثده واقع اولان لفظ غريب يا مشكل وياخود تصحيف يا مفترق ومختلف كبى الفاظه دائر اولان مباحثى دخى اسانيد والقاب بحثنه ضم وتذييل ايتديلر

اشته اهل حديثك اكثر مباحثى بو اصول واصطلاحاته دائر اولوب جمله‌سى فن اصول حديثده مبيندر وچوق كره ده ناسخ ومنسوخ بحثى بالافراز فن مستقل قيلنور

وكذا حديث غريب دخى بعضا بو وجهله فن مستقل اعتبار اولنوركه مخصوصا انكا دائر دخى پك چوق كتب مشهوره واردر

صكره مؤتلف ومختلف دخى بويله افراز اولنمش اولوب آنلره دائر دخى تأليفات مستقله واردر

وعلى العموم علم اصول حديثه دائر پك چوق كتابلر تأليف اولنمش اولوب كبار ائمه سندن برى ابو عبد الله حاكم نيسابوريدركه علم حديثده تأليفاتى مشهوردر وابتدا علم اصول حديثى تهذيب وابواب وفصول اوزره ترتيب ايدن اودر اندنصكره محدثين متأخرين دخى بوفنده كتب نافعه تأليف ايدوب انلردن الك زياده مشهور اولان اوائل مائهٔ سابعه رجالندن ابو عمرو بن الصلاحك كتابيدر بعده كبار محدثيندن شارح صحيح مسلم امام محيى الدين النووى بو يولده ابو عمروه پيرو اولوب تصانيف مفيده تأليف ايتمشدر فن مذكور صاحب شريعتدن منقول اولان سنن وآثارك حفظ وضبطنه وسيله اولان قوانينى جامع اولوب احاديث نبويه‌نك قبول وردينه محك ومعيار اولمغين شريف الغايه ولطيف الفائده برفندر

معلوم اوله كه حديث وسنت فخر عالم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرينك قولى يا فعلى وياخود تقريرى يعنى برسوز سويلنور ياخود برايش ايشلنوركن كوروب وطوبوبده برشى ديمه‌مسى شقلرندن عبارت اوله‌رق قرآن كريمى مبين وشريعت مطهره‌يى مكمل اولمغله سنن واحاديثك ضبطى واجب اولديغندن ائمهٔ دين بالاتفاق بو يولده تشمير ساق ايتديلر وعصر سلفده كه زمان صحابه وتابعيندر حديث شريف روايت ايدنلر كندى بلده‌لرنده معلوم ومعروف ذاتلر اولوب بعضيلرى حجازده وبعضيلرى بلاد عراقدن بصره وكوفه‌ده وبعضيلرى شام ومصرده ايديلر وجمله‌سى عصرلرنده محدثلكله معروف ومشهور ايديلر وايچلرندن اهل حجاز راويلرك عدالت وضبطلرينه دائر اولان شروط نقلده زياده دقت واهتمام ايتدكلرندن وحاللرى مجهول اولان راويلرك روايتلرينى قبولدن اجتناب ايلدكلرندن انلرك طريقى سائرلرندن اعلى واقوادر وبعد السلف طريقت حجازيه‌نك سند ومعتمدى مدينهٔ منوره امامى اولان امام مالك حضرتلرى واندنصكره انك اصحابيدركه امام شافعى حضرتلرى وانك امثالى اولوب اندنصكره دخى امام احمد بن حنبل حضرتلرى ايله انك امثالى ائمهٔ حديثدر وعلم شريعت

صدر اول ومبادئ اسلامده نقل صرف اولوب رأی وقیاسده هنوز تعمق اولنمامش
اولدیغندن اسلاف محدثین مورد وحی ورسالتدن فیضان ایدن رشحات احادیث
وآثاری ضبط ایله صحیحنی تحری ایدرك اكمال ادلهٔ دین ایلدیلر وامام مالك حضرتلری
طریق حجازاوزره كتاب موطئی تألیف ایدوب معاصرین واصحابنك تواطؤ واتفاق
ایتمش اولدقلری احادیث صحیحه‌دن احكام شرعیه‌یه دائر اولنلری آنده درج ایله ابواب
فقه اوزره ترتیب ایلدی امام مالكدن صكره حفاظ حدیث اهل حجاز وعراق ایله
سائر محدثین میاننده مضبوط اولان طرق واسانید مختلفه‌نك ضبط ومعرفتنه عزم
واهتمام ایدوب بعض احادیثده طرق مذكوره مجتمع ومتحد اولور سه‌ده چوق كره دخی
برحدیثك اسنادی طرق مختلفه وذوات متعدده‌دن كلور وبعضا دخی حدیث واحد احكام
شرعیه‌دن برقاچ حكمه دلالت ایدوب مشتمل اولدیغی معانئ فقهیه‌نك اختلافی حسبیله
متن واحد ابواب فقهده متكرر اولور اولوقتلر نقل وروایت حدیث كیفیتی اشته
بووجهله جاری اوله‌كلوب قرون ثلثه منقضی اولدقدنصكره عصرنده امام محدثین
اولان محمد بن اسماعیل بخاری حضرتلری ظهور ایتدكده دائرهٔ روایتی توسیع ایدوب
طریقت حجازیه وعراقیه وشامیه‌یی جمع ایدرك احادیثی جامع صحیحنده بروجه مشروح
ابواب فقه اوزره ترتیب ایلدی واهل حجاز وعراق وشامك اتفاق ایتدكلری احادیثه
اعتماد ایدوب اختلاف ایتدكلرینی ترك ایلدی واشارت ایتدیكمز وجه اوزره احادیث
بخارینك بعضیسی مشتمل اولدیغی معانئ فقهیه‌نك اختلافی حسبیله ابواب عدیده‌ده
مكرره كراولنمشدر حتی كتاب بخاری طقوز بیك ایكیوز حدیثی مشتمل اولوب انلردن
اوچ بیكی مكرردر دیرلر وطرق واسانیدی تفریق ایدوب مكرر اولان حدیثلری هر بابده
برطریق مخصوص ایله ذكر ایتمشدر بعده امام مسلم بن حجاج القشیری ظهور ایدوب
مسند صحیحنی جمع وتألیف ایتدكده اودخی كتابنی ابواب فقه اوزره ترتیب ایتدی وصحیح
متفق علیها اولان احادیثی جمع وانتخاب ایتمكده امام بخاری‌یه اتباع ایلدی لكن مكرراتی
حذف ایتدی وطرق واسانیدی جمع ایلدی مع ذلك امام بخاری ایله امام مسلمك كتابلری
احادیث صحیحه‌نك جمله‌سنی احاطه واستیعاب ایتمیوب آنلرده اولمیان احادیث صحیحه‌یی دخی
صكره بعض اعلام محدثین ضبط ایتدیلر صكره ابوداود سجستانی وابو عیسای ترمذی
وعبدالرحمن نسائی كلوب احكام فقهیه‌یه مأخذ اولمق اوزره كندیلرینه منسوب اولان
كتب ثلثهٔ مشهوره‌یی تألیف ایدرك شیخینك طریقلرندن دها وسعتلی برطریق
آچدیلر كه شروط بخاری ومسلمه قصر ایتمیوب شروط لازمه سنده اكثریت بولنان
احادیثك ضبطنی قصد ایدرك كرك رتبهٔ عالیه‌ده بولنان احادیث صحیحه‌یی وكرك
بو رتبه‌دن دون اولان احادیث حسنه وسائره‌یی ذكر ایتدیلر اشته ملت اسلامده
مشهور اولان مسندر صحیحین مذكورین ایله اشبو سنن ثلثه‌در وبو كتب خمسه
امهات كتب احادیثدر وسائر كتب احادیث بونلرك تحتنده مندرج
وبونلره راجعدر

* للمترجم * اشبو كتب خمسه علمای مشرق ومغرب بیننده مشهور ومعتمد اولوب احكام
شرعیه‌ده احتجاج واستدلاله صالح اولان اشبو كتب خمسه دردیو بعض علمای حدیثدن
منقولدر انجق مشهور اولان سنن ابن ماجه دخی سنن ثلثه‌یه ملحق اولوب امهات
كتب حدیث كتب سته‌در كه صحیح بخاری وصحیح مسلم ایله سنن ابوداود وسنن ترمذی
وسنن نسائی وسنن ابن ماجه‌در بومقامده نسخه‌لر مختلف اولوب اكثرنده بروجه سابق
امهات كتب حدیث كتب خمسه دردیو واقع اولمشدر وبعض نسخه‌لرده دخی مشهور
ومتعارفه موافق اوله‌رق كتب خمسه یرنده كتب سته واقع اولمشدر والعلم عندالله
* تم كلام المترجم *

اشبو كتب خمسه‌یه مسند ابوداود طیالسی ومسند بزاز ومسند عبدالرحمن بن حمید
ومسند دارمی ومسند ابی یعلی الموصلی ومسند امام احمد بن حنبل ایله انلرك امثالی
مسانید اخری علاوه اولنمشدر انجق آنلرده مجرد اصحاب كرامدن منقول اولان
احادیث مسنده‌نك ذكری قصد اولنوب احكام شرعیه‌ده آنلرله استدلال مطلوب
دكلدر دیو ابوعمرو بن الصلاحدن نقل اولندی لكن امام احمدك اصحابندن مرویدركه
امام احمد كتاب مسندی بزه قرائت ایدوب بوكتابی یدیوز اللی بیك حدیثدن تنقیح وانتخاب
ایتدم اول حدیث كه مسلمین آنده اختلاف ایدوبده كتابمده بولنمیه احتجاج واستدلاله
صالح دكلدر دیدی دیو نقل ایتدیلر بو كلام امام احمدك مسندنده مندرج اولان جمیع
احادیث ایله استدلالك صحتنه دلالت ایدوب ابوعمرو بن الصلاحك قوله مخالفدر نته‌كیم
امام احمدك مناقبی حقنده ابن جوزینك تألیف ایتدیكی كتابده مذكوردر
معلوم اوله‌كه بوعصرده حدیث تخریج ایتمك طریقی منقطع اولوب ائمهٔ متقدمینك ضبط
وتحریر ایتدیكی احادیثدن فضله اوله‌رق برحدیث بولوب چیقارمغه یول قالمامشدر
زیرا عادت شهادت ایدركه بونجه ائمهٔ متقدمین واسلاف محدثینك عصرلری متلاحق
وكندیلری ضبط احادیث وآثارده درجهٔ كفایه‌ده اولدقلری حالده كمال جهدلری
محقق ایكن سنن وآثاردن برشیئی قصدا یاسهوا ترك ویاخود غفلت ایدوبده متأخرین
اكا ظفر بوله‌رق نقل وتخریج ایده بیلملری عقلا بعید وعادةً محالدر بلكه شمدی سلسلهٔ
سندات مبدأدن منتهایه وارنجه ضبط واحكام وجهله متصل اولمق ایچون رجال عصرك
همت وعنایتلری امهات مكتوبه‌یی تصحیح ومؤلفلرندن نقل وروایت ایله ضبط ایتمكده
ومؤلفلرینه ایصال واسنادلری كیفیتنی فن اصول حدیثده مبین اولان قواعد واصوله
تطبیق ایله جهت اسنادلرینه دقت واهتمام ایلمكه منحصردر وبوبابده امهات سنن
اولان كتب خمسهٔ مذكوره‌نك ضبط وتصحیحنه حصر همت اولنوب سائر كتب
احادیثه تعرضلری نادردر
* للمترجم * سابقا بیان ایتدیكمز وجهله سنن ابن ماجه دخی سنن ثلثه عدادنده اوله‌رق
علمای حدیث آنك دخی تصحیح وروایتنه عنایت واهتمام ایدوب سنن ثلثه كبی انك
اوزرینه دخی شرحلر یازمشلردر * تم كلام المترجم *

اما صحیح بخاری انك رتبه سی جمله دن اعلادر انجق ناس انك شرحنی استصعاب ایدوب
كما هو حقه شرح وایضاح اولنه میه رق مخدرات نكت ومزایاسی تتق بند خفا اولوب
قالدی زیرا آنده مسطور اولان احادیث صحیحه طرق عدیده واسانید مختلفه ایله وارد
اولوب رجال حجاز وعراق وشامك احوالنی وناسك آنلر حقنده اولان اختلافاتنی احاطه
وجهله بیلمك لازم كلور وكذلك بوندن اقدم ذكر اولندیغی وجهله بخاری جامع صحیحنی
ابواب فقه اوزره ترتیب ایتمكله برحدیثی بر بابده ذكر ایدوب بعده دیكر بحثه متعلق اولان
بابده دخی بنه اول حدیثی ایراد ایدر و برحدیث بو صورتله متضمن اولدیغی معانئ مختلفهٔ
فقهیه حسبیله ابواب عدیده ده متكرر اولوب كیدر بو صورتده هر حدیثك ذكر
اولندیغی بابه مناسبتنی واول حدیث ایله اول بابده اولان حكم شرعینك كیفیت ثبوتنی
بیلمك اقتضا ایدوب بو دخی مسائل فقهیه ده تدقیق انظار وتعمیق افكار ایتمكه
توقف ایدر فعلی هذا اول كسه كه صحیح بخاری یی شرح وتحشیه یه تصدی ایدوبده
بو رالری یی احاطه واستیعاب ایتمیه حقیله كتاب بخاری یی شرح ایتمش اوله مز نته كم ابن بطال
وابن مهلب وابن تین وانلرك امثالی شارحلر بو وجهله شرحه تصدی ایتمشلر ایسه ده
لایق وجهله شرح ایده ممشلردر شیوخ واساتذه مز اولان پك چوق علمای اعلامدن
ایشتدم كه كتاب بخارینك شرحی حالا بو امتك اوزرنده بورج قالمشدر دیوب
علمای امتدن بركسه بخارینك مرادی اوزره كتابنی شرح ایده ممش اولدیغنه
اشارت ایدرلردی

☼ للمترجم ☼ اكثر نسخه لرده كلام بوقدر اولوب بحث بوراده نهایت بولمشدر انجق
بعض نسخه لرده دخی مسائل فقهیه ده تدقیق انظار وتعمیق افكار ایتمكه توقف ایدر
دینلدكدنصكره اره یرده برطاقم بحثلر واقع اولمشدر كه عینیله بر وجه آتی ترجمه سی
ایراد اولنور ☼ تم كلام المترجم ☼

چوق كره ایسه عنوان باب ایله بابك متضمن اولدیغی حدیثلر بیننده مناسبت خفی اولمغله
شرح وبیانده ناسك كلامی ممتد ومضطرب اولدی نته كم كتاب فتن ده درج ایتدیكی ابوابدن
☼ باب یخرب الكعبة ذوالسویقتین من الحبشة ☼ عنوانیله ذكر ایتدیكی بابده واقع اولان
مناسبت خفیه كبی كه باب مذكوری آخر زمانده طائفهٔ حبشدن ایكی ساقلری اینجه كسه نك
بیت شریفی تخریب ایتمسی ایچون عقد وایراد ایتدكدن صكره ☼ واذ جعلنا البیت
مثابة للناس وامنا ☼ آیت كریمه سنی ذكر ایلیوب اندن غیری برشی زیاده ایتمدیكی
جهتدن عنوان باب ایله آیت كریمه میاننده مناسبتك وجهی ناسه خفی اولوب توجیهنی
استصعاب ایتدیلر و بعضیلر دیدیلر كه مصنف هربابی عنوان مخصوص ایله صحائف
تسویده درج وتحریر ایتدكدنصكره هر بابده ظفریاب اوله بیلدیكی احادیث
صحیحه یی كتب وتسطیر ایدوب اتمام واستیفا ایتمزدن مقدم وفات ایتمكله كتاب
بخاری مسوده ده مسطور اولدیغی اوزره روایت اولنمغین بعض مواضعنده خلل
قالمشدر

☼ للمترجم ☼ بومثللو موقعلرده بو وجهله توجیه ایتمك ابوذرهرویدن مأخوذ ومنقول اولوب
كتاب بخارینك حلی مشكل اولان موقعلرنده التجا یه برقاعده اولمش ایسه ده جامع صحیح
امام بخارینك حضورنده قرأت اولندیغی روایت صحیحه ایله ثابت اولوب كندی حضورنده
اوقونمسی ایسه البته ترتیب وتكمیل اولندقدنصكره اولمشدر دیو ابوذرهرو ینك كلامی رد
اولندی وامام بخاری علیه رحمة الباری حضرتلری جامع صحیحنی مدینهٔ منوره ده فخر انام
علیه السلام افندیمزك قبر شریفلریله منبر منورلری بیننده تبییض ایدوب هربابنی
یازدقجه ایكیشر ركعت نماز قیلردی دیو وارد اولان روایت صحیحه دخی توجیه مذكوری
جرح ایدر وكتاب بخاریده عنوان باب ایله مابعدینك ارتباط ومناسبتی هر یرده برنكتهٔ
خفیه یه مبنی اولوب امام بخارینك بومقاصد دقیقه سنه مطلع اوله میانلر كتاب بخاری
مسوده ده قالمشدر زعم ایدرلر دیو بعض جهابذهٔ اهل حدیثدن مرویدر اشته بو دخی
توجیه مذكوری رد ایدر ☼ تم كلام المترجم ☼

وقایع اندلسدن یدی یوز قرق بر تاریخنده واقع وقعهٔ طریفده شهیدا فوت اولان
غرناطه قاضیسی ابن بكاركه بخاریٔ شریفه مداومت ایلردی انك اصحابندن ایشتدم كه
قاضئ مشارالیه آیت مذكوره ایله عنوان بابك ارتباط ومناسبتنی بو وجهله توجیه
ایدرمش كه امام بخاری علیه رحمة الباری حضرتلری بیت شریفك ناسه مأمن اولمسی
جانب حقدن مشروعدر بوخسه حكم وتقدیر ازلیسی بوكا تعلق ایتمشدر دیمك دكلدر
دیو عنوان مذكور ایله آیتك تفسیرینی مراد ایتمشدر زیرا اشكال وشبهه انجق جعلنا یی
قدرنا ایله تفسیر ایتمكدن نشئت ایدر كه جناب حق بیت شریفی ناس ایچون مأمن ومآب
تقدیر ایتدیكی صورتده الی یوم القیام حرم كعبه مقام امن وامان اوله رق هدم وتخریبی
ممكن اوله مز اما جعلنا شرعنا معناسنه اولدقده ذوالسویقتین اولان شخص
حبشینك آخر زمانده بیتی تخریبنه منافی اولمز زیرا بیت شریفك مأمن ومآب اولمسنك
مشروعیتی الی قیام الساعه ناسك آنده امن وقرارینی اقتضا ایتمز بو توجیهی شیخمز
ابو البركات بلفیقیدن ایشتدم كه قاضئ مشارالیهك اجلهٔ تلامیذندن ایدی

☼ للمترجم ☼ اشته ابحاث مذكوره بعض نسخه لرده بو یله جه واقع اولمشدر انجق صحیح
بخارینك كوره بیلدیكمز نسخ صحیحه سنده كتاب فتن ده بو یله برباب یوقدر
بلكه امام بخاری كتاب حجده ایكی بابده ابو هریره رضی الله عنه حضرتلرندن روایتله
(یخرب الكعبة ذو السویقتین من الحبشة) حدیث شریفنی تخریج ایتمشدر
وحدیث مذكوری كتاب فتن ده امام مسلم درج ایلمشدر بناء علیه یا نسخهٔ مذكوره
صحیح اولمامق یاخود صحیح بخارینك بزم كورمدیكمز نسخه لرنده بو یله برباب اولمق لازم
كلور والعلم عندالله ☼ تم كلام المترجم ☼

اما صحیح مسلم اكا علمای مغربك رغبت وعنایتلری زیاده اولوب فهم وضبطنه اقدام
وصحیح بخاری اوزره تفضیل وترجیحنه اجماع ایتدیلر ابو عمرو بن الصلاح دیدی كه
كتاب مسلمك كتاب بخاری اوزره فضل ورجحانی انجق بونك ایچوندر كه امام مسلم

کتابنی کرك امام بخارینك کندی شروطی ایجابنجه صحیح اولمدیغی حالده کتابنه درج ایتدیکی حدیثلردن وکرك کتاب بخاریده بابلرك عنوانلرنده اولان کیفیتلرك اکثرندن تجرید وتنقیح ایتمشدر

☼ للمترجم ☼ قرآن کریمدن صکره اصح کتب صحیح بخاری ایله صحیح مسلم اولدیغنده علما اتفاق ایتدکدن صکره بربرینه ترجیح وتقدیمده اختلاف ایدوب جمهور علما کتاب بخارینك فضل ورجحاننه ذاهب اولدیلر وامام بخاری کرك عصرنده بولنان وکرك آندن صکره کلان محدثینك جمله سنه فائقدر دیدیلر حتی کوفه یه تشریفلرنده هرکس خبردار اولوبده استفاده ایتسون ایچون امام بخاری کلدی دیو اسواقده دلاللرندا ایتدرمشلردی وهرقنغی دیاره تشریف یورسه‌لر بو وجهله نیجه بیك علمای حدیث باشنه جمع اولوب اخذ واستفاده ایدرلردی . واصطلاح اهل حدیثده علم حدیثك اکثرینی بیلنه محدث وحفظ ایدنه حافظ دینلور وبعضیلر حافظ یوز بیك حدیثی احاطه ایدندر واکر اوچ یوز بیك حدیثی احاطه ایدرسه حجت دینور وجمیع احادیث مرویه‌یی جمیع سنداتی واحوال اسانیدی وتاریخلری ایله ضبط واحاطه ایدن کیمسه‌یه حاکم دینلور دیوب بعض محدثین دخی بومعناجه حاکم انجق بخاری اوله بیلور زیرا بخارینك بیلمدیکی حدیث دکلدر دیدیلر و بعضیلر کتاب مسلمك رجحاننه قائل اولمشلر ایسه‌ده صحتجه اولیوب بلکه حسن وضع وجودت ترتیب جهتیله‌در یوخسه کتاب مسلمده اولان اسباب صحت مع زیادة کتاب بخاریده موجوددر دیو ایچلرندن بعضیلری تصریح ایتدیلر والحاصل کتاب بخارینك جهات عدیده ایله فضل ورجحانی درکار اولوب ازجمله انك طبقهٔ اسنادی مسلمدن بردرجه عالیدر اسناد عالی ایسه اسناد نازله ترجیح اولنور وامام مسلم دخی کتاب بخاریدن استفاده ایدوب علم حدیثده آنك کبی برکتاب اولمدیغنی تصدیق ایدردی بوجهتله (الفضل للمتقدم) قاعده سی جاری اولور اما ابواب وابحاثك ترتیبنه نظر اولنورسه فی الواقع کتاب مسلمك وضع وترتیبی دها کوزلدر لکن بوجهته نظر اولندیغی حالده سنن اربعه ایکیسنه دخی ترجیح اولنمق لازم کلور زیرا آنلرك وضع وترتیبی ایکیسندن دخی دها کوزل ومنقحدر اما کتاب بخاریده کندی شروطی اوزره صحیح اولمیان بعض حدیثلر واردر دیو ایراد اولنان اعتراضك اجوبهٔ لازمه سی مطولاتده مبسوط ومبیندر امابابلرك عنوانلرنده اولان کیفیتلرك هربریسی برنکتهٔ دقیقه وفائدهٔ انیقه‌یه مبنی اولدیغی بوندن اقدم ذکر اولندی اشبو مقدمات مبسوطه ابو عمرو بن الصلاحك سرد ایتدیکی ترجیح سببلرینه جواب اولوب یالکز کتاب مسلمك مکرراتدن مجرد ومنقح اولمسی کیفیتی قالور اکا دخی بوقطعه جواب اوله بیلور ☼ قالوا لمسلم فضل ☼ قلت البخاری اعلی ☼ قالوا المکرر فیه ☼ قلت المکرر احلی ☼ تم کلام المترجم ☼

ائمهٔ حدیثدن وفقهای مالکیه‌دن امام مازری صحیح مسلمی شرح ایدوب المعلم بفوائد المسلم اسمیله تسمیه ایلدی که علم حدیثدن پك چوق مواد مهمه‌یی وعلم فقهدن

نیجه مسائل نافعه‌یی جامع برکتاب اولوب لکن اتمامنه موفق اولمدی صکره قاضی عیاض آنی اتمام واکمال ایدوب اکمال معلم تسمیه ایلدی بعده محیی الدین نووی کلوب صحیح مسلمه برشرح یاپدی که معلم واکمالده اولان فوائدی جمع واستیفا ایتدکدن صکره فوائد اخری دخی ضم وعلاوه ایتمکله کافی ووافی برکوزل شرح اولدی اما کتب سنن ثلثه که سنن ابوداود وسنن ترمذی وسنن نسائیدر وفقهانك مأخذ ومرجعی اولان حدیثلرك پك چوغی آنلرده‌در آنلرده اولان احادیثك شرح وتفصیلی کتب فقهیه‌ده اولوب شراح یالکز علم حدیثجه ایجاب ایدن مباحثاتی ومعمول به اولان احادیثك سنداتی بسط وایضاح ایتدیلر

معلوم اوله که احادیث نبویه‌نك مراتبی بوعصرده متمیز ومتعین اولوب صحیح وحسن وضعیف ومعلول وسائر اقسام وانواعنی جهابذهٔ اهل حدیث استیعاب واحاطه وجهله تفصیل وبیان ایتمشلردر وعهد سابقده تصحیح اولنمیان احادیثك شمدی تصحیحنه بریول قالمامشدر عهد سابقده ائمهٔ حدیث احادیثك طرق واسانیدینی اویله ضبط واحاطه ایتمشلر ایدی که احادیثك سنداتی تبدیل وتغییر اولنسه ترتیب ووضعی مقلوب اولدیغنه درحال تفطن وانتقال ایدرلردی نته کیم بوکیفیت امام بخاری‌یه واقع اولمشدر که بغداده کلدکده علمای بغداد امتحان قصدیله برچوق حدیثلرك سندلرینی قلب ایدوب امام بخاریدن اول حدیثلرك صحتنی سؤال ایتدیلر مشار الیه دخی مقام جوابده دیدی که نقل ایتدیککز احادیثی بیلمم لکن حدیث اولی بکا فلان بن فلان بن فلان تحدیث ایتدی وحدیث ثانی‌یی فلان بن فلان نقل ایتدی ورابع وخامسی فلاندن ایشتدم دیوب وهکذا احادیث مسروده‌نك جمله سنی وضع صحیح اوزره نقل ایدوب هرحدیثی کندی سندینه رد وارجاع ایتدکده علمای بغداد بخارینك علم حدیثده امام اولدیغنی اقرار ایتدیلر

بودخی معلوم اوله که ائمهٔ مجتهدین نقل وروایت حدیثده متفاوت اولوب بعضیلری روایت حدیثی تقلیل و بعضیلری تکثیر ایلدی امام ابو حنیفه حقنده منقولدر که نقل وروایتی علی قول اون یدی وعلی قول اللی حدیثه بالغ اولمشدر امام مالك عندنده قرین صحت اولان حدیثلر دخی کتاب موطأده مندرج اولان حدیثلردرکه اوچیوز مقداری حدیثدر واحمد بن حنبل حضرتلرینك مسندنده اوتوز بیك حدیث مندرجدر مجتهدینك روایت حدیثده بو وجهله تفاوتلری بوبابده اجتهادجه اختلافلرندن نشئت ایتمشدر اما جادهٔ صدق واستقامتدن دور اولان بعض اصحاب تعنت وتمرد مجتهدینك بعضیلری فن حدیثده کم مایه وطریق اسناد وروایتده قلیل البضاعه اولدیغندن نقل وروایتلری قلیل اولمشدر دیو زعم ایدر کبار ائمه حقنده بواعتقاد ایسه جائز وصحیح دکلدر زیرا دین وشریعت انجق قرآن کریم ایله احادیث نبویه‌دن مأخوذ اولمغله مسلك اجتهادده سالك اولان ائمه‌نك فن حدیثه کمال جهد واقدام وطریق طلب احادیثده تشمیر ساق اهتمام ایلملری لازم کلور تاکه احکام شرعیه‌یی جانب حقدن تبلیغ ایدن صاحب شریعتدن اخذ ایله دین وشریعتی اصول

صحیحه‌دن اخذ وتلقی ایدرك ملكهٔ اجتهاد حاصل ایلیه‌لر اما بعضیلرینك قلت روایتلری
انجق طریق اسناد وروایتده فن اصول حدیثده مبین ومشروح اولان برطاقم
علل ضعف ایله اسباب جرح وطعنك عروض واعتراضندن ناشیدر خصوصا كه
اكثر محدثین جرحی تعدیله تقدیم ایدرك برراوینك حقنده بری مجروح ودیكری عادلدر
دیمش اولسه جرحی تقدیم ایدوب مذكور راوینك حدیثی مجروحدر دیو قبول ایتمزلر
واسباب مذكوره‌نك عددنده هر مجتهدك اجتهادی نهج واحد اوزره جاری اولمیوب
قلت وكثرتله مختلف اولمغله بعضیلر احادیثك قبولنده زیاده شروط واسباب اعتبار
ایتدیكندن كندی اجتهادی دیكر بر مجتهدك اخذ وقبول ایتمش اولدیغی حدیثك رد وتركنه
مؤدی اولور و بو اسباب وشروطی تكثیر ایده‌نك روایتی قلیل وتقلیل ایده‌نك روایتی
كثیر اولور قالدی كه مدینهٔ منوره دار هجرت ومأوای صحابه اولوب اگرچه جانب
عراقه دخی پك چوق اصحاب كرام رحلت ایتمش ایسه‌ده آنلرك اكثریا اشتغاللری جهاد
وغزا ایله اولدیغندن اهل حجازك روایتی علمای عراقدن اكثردر وامام اعظم حضرتلری
شروط روایتی تكثیر وتشدید ایتدیكندن ودلیل عقلی بر حدیثه معارض اولدقده
انك اجتهادنجه اول حدیثه ضعف كلدیكندن نقل وروایتی استصعاب ایتدیكین
حسب الاجتهاد آز حدیث روایت ایتدی یوخسه عمدا وقصدا روایت حدیثی ترك ایتمش
اولمسی بر وجهله متصور اولمیوب شان عالیلرنده بو زعم فاسددن تحاشی اولنمق لازمدر
مشار الیهك علم حدیثده كمال ومهارتنه بو دلیل كافیدر كه بین العلما مذهب شریفلرینه
اعتماد اولنوب رد وقبولی جمله عندنده مسلمدر اما سائر محدثین شروط اسناده توسیع
دائره ایتدكلرندن حدیثلری كثیر اولدی وهر بری كندی اجتهادنجه روایت حدیثه
بذل جهد واهتمام ایتدیلر وامام اعظم حضرتلرندن صكره كندی اصحابی دخی شروط
روایتی توسیع ایتدكلرندن روایتلری كثیر اولدی حتی ائمهٔ حنفیه‌دن امام طحاوی روایت
حدیثده اكثار ایدوب مسند مشهورینی تصنیف ایلدی كتاب مذكور احادیث جلیله‌یی
جامع بر كتاب جلیل القدردر لكن صحیح بخاری ومسلمه معادل اولەمز زیرا بخاری
ومسلمك اعتبار ایتدكلری شرطلر بین المحدثین متفق علیها اولوب طحاوینك شروطی
متفق علیها دكلدر مثلا حال وشانی مجهول اولان راوینك روایتی كبی كه آنی امام
طحاوی قبول ایدوب اكثر محدثین رد ایدر بو سببدن ناشی صحیحین مسند طحاوی اوزره
ترجیح اولنمشدر بلكه شروط طحاوی كتب سنن ثلثه‌نك شروطندن دخی رتبهٔ متأخر
اولدیغندن سنن مذكوره دخی مسند طحاوی‌یه تقدیم اولنور بو مقدمات معلوم اولنجه
ائمهٔ اجتهاد حقنده ارتق ریب وشبهه‌دن اجتناب اولنمق كركدر زیرا انلر هر كسدن
زیاده حسن ظنه احری واحقدر
علوم حدیثدن بریده مسانید مكتوبه‌ده مندرج ومرتب اولان احادیثك شرح
وتفسیرنده علم اصول حدیث قواعدینی یكان یكان اعمال واجرا ایله فروعات سائره‌یی
اصول مذكوره اوزره بنا ایتمكدر نته كیم كبار محدثیندن حافظ ابو عمرو بن عبد البر

وابو محمد بن حزم وقاضی عیاض ومحیی الدین النووی وابن عطار ایله ائمهٔ مغاربه
ومشارقه‌دن چوق كسه‌لر بو مسلكه سالك اولمشلردر واگرچه بونلر متون حدیثك
فقه ولغت واعرابنه دخی تعرض ایتمشلر ایسه‌ده بو وجهله تعرضلری نادر اولوب
اكثر بحثلری فن اصول حدیثجه طرق واسانیده دائردر

علم فقه ایله اكا تابع اولان علم فرائض

علم فقه افعال مكلفینه متعلق اولان احكام الهیه‌یی بیلمكدر بو احكام الهیه وجوب
وحرمت وندب وكراهت واباحه‌دركه جمله‌سی نص قرآن وحدیثدن واحكام مذكوره‌یی
بیلمك ایچون شارعك نصب وتعیین ایتمش اولدیغی ادلهٔ شرعیه‌دن مأخوذدر اشته
ذكر اولنان احكام شرعیه بو دلیللردن استنباط واستخراج اولندقده اكا فقه دینلدی
علمای اسلاف احكام مذكوره‌یی بینلرنده اختلاف ایدرك بو دلیللردن استخراج
ایدرلردی وبینلرنده بو اختلافك وقوعی امر ضروریدر زیرا ادلهٔ شرعیه‌نك اكثری
نص قرآن وحدیثدر وانلر دخی لسان عرب اوزره اولوب الفاظ عربیه‌نك ایسه اكثر معانیٔ
مقصوده‌یی افاده واقتضاسی خصوصنده بینلرنده اختلاف وقوعی معروفدر برده احادیثك
مشكات نبوتدن صدور وثبوتنك طریقلری مختلفدر وچوغنك احكامی بحسب الظاهر
بربرینه معارض ومغایر اولمغله بر طرفی ترجیحه محتاج اولور بو دخی اختلافه سبب
ویره‌جك بر ماده‌در اشته بو سببلردن طولایی منصوص ومصرح اولمیان دلیللرده
اوته‌دن بری اختلاف اولنه كلمشدر وبرده بونجه وقایع متجدده‌نك جمله‌سنه نصوص
قطعیه‌ده نص وصراحت بولنه‌مدیغندن بو وجهله منصوص ومصرح اولمیان
احكام ایله حكم منصوص بیننده دركار اولان مناسبت ومشابهته بناء قیاس طریقیله حكم
غیر منصوص حكم منصوصه حمل اولنور بو امورك جمله‌سی ایسه ضروری الوقوع
اولدقلری حالده بالطبع اختلاف ونزاعه منشأ وسبب اولان ماده‌لردر اشته بونك ایچون
سادات اسلاف وائمهٔ اخلاف بیننده اختلاف واقع اوله كلمشدر
بوندن صكره معلوم اوله كه اصحاب كرامك جمله‌سی اهل فقه وفتوی دكل ایدی واحكام
دینیه علی السویه كافه‌سندن اخذ اولنمزدی بلكه بو كیفیت ایچلرندن وجوه قرآنیه
واحكام ربانیه‌یی بالذات مشكات نبوتدن اقتباس ایتمش یاخود بو وجهله اقتباس ایدن
عظمای اصحابدن اخذ وتلقی ایلمش اولوب ده قرآن كریمی قاری وحامل وناسخ ومنسوخنی
ومحكم ومتشابهنی وسائر وجوهنی عارف اولان كبار اصحاب كرامه مخصوص اولوب احكام
شرعیه انجق آنلردن اخذ اولنمشدر وآنلره اولوقت قرا دینلوردی زیرا طائفهٔ عرب
وقتیله امت امیه اولدقلرندن قرائتك اولوقت ندرت وغرابتنه بناء ایچلرندن قاریٔ قرآن
اولان كبار صحابه آنكله تسمیه اولنمش وصدر اسلامده حال بو منوال اوزره جاری
اولمش ایدی اما صكره بلاد اسلامیه چوغالوب عربدن امیلك زائل اولدی وامر اجتهاد
تمكن واستقرار بولوب علم فقه حد كماله واصل اوله‌رق فن مستقل وصنعت مخصوصه
اولدی اولوقت احكام شرعیه‌یی بیلن كبار امته قرا یرینه فقها وعلما اطلاق اولندی

وعلم فقه بين الفقهـا ايكی يه منقسم اولدی اولكيسی اهل رأی وقيـاس طريقيدر كه
آنلر اهل عراقدر ايكنجيسی اهل حديث طريقيدر كه آنلر اهل حجـاز در وعلوم حديث
فصلنده بيان ايتديكمز وجهله اهل عراقده حديث قليل اولديغندن قياس طريقنه زياده
اعتنا ايتمشلر ايله او يولده ماهر اولديلر انكيچون آنلره اهـل رأی دينلدی انلرك رئيس
ومقتـداری امام اعظم ابو حنيفـه حضرتلريدر كه بو يولـده سرمذهبلك آنده وانك
اصحابنده قرار قيلمشدر واهل حجـازك امامی امام مالك بن انس حضرتلری واندنصكره
امام شـافعی حضرتلريدر صكره علمادن برفرقه قياسی وانكله عمل ايتمكی انكار ايتدی
بونلر ظاهريه مذهبنك اصحابيدر كه ادلهٔ شرعيه يی نصوص ايله اجماع امته حصر ايتديلر
و برحكمك علتنی تصريح جميع محلده اول حكمی تصريح ديمكدر ديه رك علت منصوصه ايله
قياس جلی يی نصه ارجاع ايتديلر بونلرك امام ومقتداری داود بن علی ايله اوغلی وانلرك
اصحابيدر وامت اسلاميه ايچنده مشهور اولان مذاهب جمهور بواوچ مذهب ايدی كه
اهل رأی واهل حديث وظاهريه مذهبلری اولوب عامهٔ اهل اسلام بواوچ مذهبه تقليد
ايتمشلر ايدی فقط شيعه دن زيديه طائفه سی بشقه برمذهب احداث ايدرك جمهوردن
آيرلديلر وبومذهب سخيفلرينك مقتضاسی اوزره بعض صحابهٔ كرام حقنده ايتدكلری
سوء ظنلرينه وائمه لرينی فعلا وقولا معصوم اعتقاد ايلملرينه بنا ايدرك آيری برفقه اختراع
ايلديلر بونلرك جله سی ايسه اصول واهيه وادلهٔ ضعيفه در خوارج طائفه سی دخی
بوصورتله اصول وفروعده برآيری مذهب اختراع ايدرك جمهوردن آيرلديلر لكن جمهور
اهل اسـلام بوايكی فرقه نك مذهبلرينه اعتبـار ايتميوب آنلر حقنده دائرهٔ رد وانكاری
توسيع ايتدكلرندن مذهبلری بين الانام شهرت واعتبـار بولمدی وكتابلری ايادیٔ ناسده
متداول اولمدی وكندی وطنلرندن بشقه يرده براثرلری اولميوب كتب شيعه انجق كندی
بلده لرنده ومغرب ومشرق ويمنده دولت وحكومتلری اولان يرلرده در خوارجك حالی دخی
بويله در حالبوكه هربرينك كتابلری وكنديلرينه مخصوص تأليفلری وفقهده اصول غريبه لری
واردر صكره لری ائمهٔ اهل ظاهر منقرض اولديغندن وجمهور علما اومذهبه تقليد وتبعيت ايتمكی
رد وانكار ايتدكلرندن شمدی مذهب ظاهريه دخی مندرس اولوب انجق كتب مجلده ده قالمشدر
و بعضا برنيچه بطالين انلرك مذهبنه سلوك وذهاب سوداسيله ظاهريه كتابلريله اوغراشوب
انلرك فقه ومذهبنی كتابلرندن اوكرنمك استرلكن برفائده كورميوب بيهوده جمهوره مخالفت
وكندو حقلرنده جمهورك رد وانكارينی دعوت ايتمش اولورلر وبلكه (خذوا العلم من افواه
الرجال) قاعده سنه رعايت ايتميه رك مفتاح علوم اولان تعليم اساتذه او لمقسزين كندی
كنديلرينه علمی كتابدن نقل وروايت ايتدكلری ايچون اهل بدعت دخی عد اولنورلر اشته
علمای اندلسدن ابن حزم علم حديثده علو كعبی وارايكن بوكار ناهمواره مباشرتله اهل ظاهر
مذهبنه سلوك ايدوب زعمجه انلرك اقوالنده اجتهاد ايله مذهب ظاهريه ده مهارت كسب
ايلدی و بعض مسائلده امام اهل ظاهر اولان داوده دخی مخالفت ايتدی وائمهٔ مسلمينـ
نك چوغنـه دخل وتعرض ايلدی انكيچون ناس دخی اكا بغض وعـداوت ايدوب

مذهبنی رد وانكار وكتابلرينی ترك وتقبيح ايتديلر حتی اسـواق وپازارده تأليفـاتنی النوب
صاتلمدن منع اولنور اولدی و بعضا احراق اولنديغی دخی واردر بوصورتله ظاهريه
مذهبی دخی منـدرس ومنقرض اوله رق يالكز عراقـده اهل رأی مذهبی وحجـازده
اهل حديث مذهبی قالدی
اما اهل عراقك امامی بروجه سـابق امام اعظم ابو حنيفه نعمان بن ثابت حضرتلری
اولوب فقهده انك مقامی يتيشيله مز درجه ده اولديغنه اهل بلده سی وخصوصا امام مالك ايله
امام شافعی حضرتلری شهادت ايتمشلردر
اما اهل حجـازك متبوع ورئيسی مدينـهٔ منوره امامی اولان سـالف الذكـر مالك
ابن انس الاصبحی حضرتلری اولوب استنباط احكام شرعيـه ده اهل مدينهٔ منوره نك
عملنی ادلهٔ شرعيه دن عد ايدرك بين الائمه معتبر اولان ادلهٔ شرعيـه يه بردليل دها زياده
ايلمشـدر زيرا امام مالك حضرتلری كورديكه مدينهٔ منوره اهاليسی امور دينيـه يه دائر
برايشی ايشلمكی ياخود ايشلممكی التزام ايتدكلرنده سـلفلرينه تقليـد وتبعيت ايديورلر
و بوصورتله تا افنـدمز عليـه الصلوة والسلام حضرتلرينك فعلنی بالمشـاهده اكا اقتدا
واتباع ايتمش اولان اصحـاب كرامه وارنجه اليه خلف سـلفنه تقليد وتبعيت ايده كلمشدر
ديو مدينهٔ منوره اهاليسنك برعملده اتفاقلرينی ادلهٔ شرعيـه دن عد ايلدی وپك چوق
كيمسه لر بونی اجماع امت مسائلندن ظن ايدرك دليل اجماع يالكز اهل مدينه نك اتفاقيله
اوله ميوب بلكه عامهٔ امتك اتفاقنه متوقفدر ديه رك امام مالك حضرتلرينه اعتراض ايتديلر
حالبوكه اجماع شرعی ائمهٔ مجتهدينك عصر واحده برامر دينی اوزرينه علی وجه الاجتهاد
اتفاقلرندن عبـارت اولوب امام مالك حضرتلری ايسه عمل اهل مدينه يی بومعنـاجه
اعتبار ايلميـه رك بلكه بروجه سـابق تا رسول اكرم عليـه السلام حضرتلرينه وارنجه
اخلافك اسلافه اتباعيله حاصل اولمش براتفـاق قدر ديو اهل مدينه نك برعملده اتفـاقنی
مستقلا بردليل شرعی اعتبار ايتمشدر بوصورتده اتفاق اهل مدينه اسـلافدن كوره رك
حاصل اولمش بركيفيت واجماع شرعی ايسـه مجتهدينك علی وجه الاجتهاد اتفـاقندن
عبارت اوله رق بو وجهـله بينلرنده فرق ظـاهر اولوب انجق مطلقا اتفـاقده مناسبت
وموافقتـلری اولديغنـدن كتب اصول مالكيه ده بومسئله اجماع بابنده ذكر اولنمشـدر
واكر باب اجماعده ذكر اولنميوبده فعل نبوی وتقرير نبوی بابنده وياخود شريعت من قبلنا
ومذهب صحـابی واستصحـاب كبی بين الائمه مختلف فيه اولان ادلهٔ شرعيـه بحثلرنده
ذكر اولنمش اولسيدی فی الواقع دها مناسب اولوردی
امام مالك حضرتلرندن صكره امام محمـد بن ادريس المطلبی الشـافعی حضرتلری
بلاد عراقـه رحلت وامام ابو حنيفـه حضرتلرينك اصحـابنه ملاقات ايدوب انلردن
اخذ وتعلم ايلدی وطريق اهل حجـاز ايله طريق اهل عراقی جمع ومزج ايدرك برمذهب
مخصوص اختيار ايدوب چوق يرلرده امام مالكه مخالفت ايتدی
اندن صكره امام احمد بن حنبل حضرتلری ظهور ايتدی كه مشـار اليه كبار محدثيندن

ایدی وکرك کندیسی وکرك اصحابی علم حدیثده کثیر البضاعه اولدقلری حالده آنلردخی اصحاب ابو حنیفه دن اخذ وتلمذ ایدوب برمذهب آخر اتخاذ ایتدیلر

❊ للمترجم ❊ امام شافعی امام مالکك اصحابندن اولدیغی کبی امام احمدبن حنبل دخی امام شافعینك خواص اصحابندن ایدی حتی امام شافعی بغداددن مصره هجرت ایتدکلرنده بیورمشلرکه بغدادده یریمه احمدبن حنبلدن اعلم واتقی کمسنه براقدم ❊ تم کلام المترجم ❊

بو ائمهٔ اربعه حسن ظن انامه محل اوله‌رق حقلرنده قبول عامه بولندیغندن وسائر مجتهدلرك اتباع ومقلدلری دخی منقرض اولدیغندن عامهٔ انام بودردینه حصر تبعیت ایتمکله هر برده تقلید وتبعیت مذاهب اربعه‌یه منحصر اولدی وصکره‌لری دخی امر اجتهاد ذاتا صعوبتلی اولدقدن بشقه اساس ومبناسی اولان علوم وفنونده مقالات واصطلاحات تشعب وتکثر ایدرك رتبهٔ اجتهاده واریله‌مز اولدیغندن واجتهادی نااهله ورأی ودینی موثوق ومعتمد اولمیان رجاله اسناددن خوف اولندیغندن ارتق ناس باب اجتهادی بندوسد وعلما دخی اجتهادده عجزلرینی تصریح ایله ناسی بومذاهب اربعه‌دن برینه تقلید ایتمکه سوق ورد ایتدیلر وخلط مذاهب برنوع تلاعب دیمك اوله جغندن بومذاهب اربعه‌یی بربرینه قارشدرمقدن دخی خلقی منع ایلدیلر وائمه‌نك اجتهاد ایتمش اولدقلری اصولی روایات صحیحهٔ متصله ایله ضبط وتصحیح ایتدکدن صکره انلرك مذاهبنی نقل وروایت وهرمقلد تقلید ایتمش اولدیغی امامك مذهبیله عمل وانکا حصر تبعیت ایتمکدن بشقه بریول قالمدی والیوم فقهك بوندن بشقه برمعناسی یوقدر وبوعصرده دعوای اجتهاد ایدن مردود وتقلیدی مهجور ومتروکدر بوجهتله عامهٔ اهل اسلام شمدی اشبو اساطین بنیان ملت اولان ائمهٔ اربعه‌یه حصر تقلید ایتمشلردر

اما امام احمدبن حنبل حضرتلرینك مذهبی طریق اجتهاددن بعید اولوب اصل اساسی روایات واحادیثك بربرینی تقویه وتأیید ایتمسنه مبنی اولدیغندن اتباعی سائرلرینه نسبتله قلیلدر واکثری بلاد شام ودیار عراق طرفلرنده‌در وحنبلیلر حفظ سنت وروایت حدیثده سائرندن زیاده‌درلر لکن طریق قیاس ایله استنباط احکامه میللری آزدر اوائلده بونلرك بغدادده کثرتلری ومزید صولتلری وار ایدی حتی طائفهٔ شیعه ایله معارضه‌لری محاربه‌یه مؤدی اوله‌رق بغدادده عظیم فتنه وعربده‌لر ظهور ایتمشیدی صکره هلاکو وقعه‌سنده استیلای تاتار ایله حنبلیلرك صولتی بالکلیه منقطع اولوب بردخی اسکی حالنه عودت ایده‌مدیلر شمدی اولدقجه کثرتلری دیار شامده‌در

❊ للمترجم ❊ حنبلیلر اول وقتدنبرو کیتدکجه ازاله‌رق شمدی مذهب حنبلی یاغی انقراض بولمه مرتبه‌سنه قریب اولمشدر ❊ تم کلام المترجم ❊

اما ابو حنیفه حضرتلرینك مذهب منیفلری دار الخلافت عباسیان اولان عراقده شیوع وانتشار بولدیغندن وتلامیذی خلفای عباسیه‌نك اصحاب وقرناسی اولدیغندن اهل عراق ایله هند وچینك اهل اسلامی وماوراءنهر ایله بلاد عجم اهالیسی کافه

حالا اکا متبع ومقلدلردر وبوجهتله ائمهٔ حنفیه‌نك تألیف وتصنیفلری وائمهٔ شافعیه ایله مناظره‌لری کثیر اولدی وفن خلافیاتده اصول ومسلکلری کوزل اولوب انظار غریبه ابداع وبویله برفن غریب اختراع ایتدیلرکه حالا ایادئ ناسده مشهور ومتداولدر ودیار غربده دخی بوفن خلافیاتدن برنبذه واردرکه قاضی ابو بکر بن العربی ایله ابو الولید الباجی دیار شرقه رحلت ایدوب عودتلرنده بوتحفهٔ نادره‌یی مغربه کتورمشلر ایدی

❊ للمترجم ❊ ممالك دولت علیهٔ عثمانیه‌نك اکثری حنفی وخلافت اسلامیه دخی انك اوزینه جاری اولدیغندن شمدیکی حالده دخی مذهب حنفی سائرلرینه غالبدر ❊ تم کلام المترجم ❊

اما امام شافعی حضرتلرینك مقلدلری مصرده سائرندن زیاده‌در ومذهب شریفلری وقتیله عراق وخراسان وماوراءالنهر طرفلرنده دخی شایع ومنتشر اولوب جمیع بلادده تدریس وفتوایی حنفیه ایله مقاسمه ایتمشلر ایدی وحنفیه ایله بینلرنده عظیم مباحثه‌لر اولوب انواع استدلاللریله کتب خلافیات مشحون اولمشیدی صکره دیار شرقك اختلال واندراسیله بونلرك جمله‌سی منقرض ومندرس اولدی وامام شافعی حضرتلری دیار مصره تشریف ایدوب آنده بنی عبد الحکمی شرف نزوللریله مشرف ایتدکلرنده انلردن برطائفه مشار الیهدن اخذ وتلمذ ایتمشلر ایدی ومصرده بویطی ایله مزنی وانلرك امثالی مشاهیر فقها مشار الیهك تلامیذندن ایدی وبوصورتله مذهب شافعی مصرده شایع اولمشیدی واوائلده مالکیه‌دن دخی دیار مصرده نیجه کبار فقها وار ایدی که آنلربنی عبد الحکم واشهب وابن قاسم وابن مواز وانلرك امثالی علمای اعلام وصکره حرث بن مسکین ایله اوغللری وصکره قاضی ابو اسحق بن شعبان واصحابیدر لکن صکره مصرده دولت رافضه ظهوریله فقه اهل سنت وجماعت جملهٔ مرفوض ومنقرض اولدیغندن تا سلطان صلاح الدین ابن ایوب زماننه کلنجه مصرده زیدیه فقهی متداول اولدی وصکره وقتا که مشار الیه سلطان صلاح الدین ظهور ایتدیسه شیعه‌دن اولان دولت عبیدیه منقرض ومضمحل ومصردن زیدیه مذهبی زائل اولوب مذهب اهل سنت ینه عودت وجانب عراقدن فقهای شافعیه جانب مصر وشامه رحلت ایتدی وفقهای شافعیه‌نك مشاهیرندن فقیه خراسان رافعینك کتابی دخی عراقدن اوراله جلب اولندی واول طرفلرده مذهب شافعینك حسن ورونقی اولکیدن زیاده اولدی وعلمای شافعیه کوندن کونه کثرت بولدی وایچلرندن شامده سایهٔ دولت ابو بیه‌ده پرورده اولان محیی الدین النووی ایله عز الدین بن عبد السلام وصکره مصرده ابن الرفعة وتقی الدین بن دقیق وآنلردن صکره تقی الدین بن السبکی بین الانام کسب اشتهار تام ایلدیلر وتا که مصرده بوعصرده شیخ الاسلام بولنان ذاته کلنجه علمای شافعیه‌دن پك چوق ذاتلر مشتهر وآثارلری آفاق واقطار عالمه منتشر اولدی شیخ الاسلام مشار الیه بوعصرده فقهای شافعیه‌نك ومصرده عامهٔ علمانك افضل واکبریدر

☼ للمترجم ☼ شمديلرده دخی مصرك اكثر اهالیسی شافعی المذهب اولوب اندن بشقه
ممالك عربستانك دخی اكثری وكردستان اهالیسنك كافه‌سی شافعی اولمغله مذهب شافعی
بوعصرلرده دخی خیلی اشتهارده در ☼ تم كلام المترجم ☼

اما امام مالك حضرتلرینه مغرب واندلس اهالیسی حصر تبعیت ایدوب مذهب منیفلری
اگرچه سائر یرلرده دخی جاری ایسه‌ده بوایكی دیار اهالیسی عامةً اكا تقلید واقتدا ایتمشلردر
زیرا اهالیٔ مرقومه‌نك اكثریا رحلت وسیاحتلری جانب حجازه اولوب منتهای سیروسفرلری
اقطار حجازه ایدی وصدر اسلامده مدینهٔ منوره دارالعلم اولوب حتی بلاد عراقه
دخی علوم دینیه اورادن منتشر اولمشیدی وعلمای عراق اگرچه تحقیق وتدقیق ایله
مشتغل ومشتهر ایسه‌لرده ممالك عراق مغرب واندلس اهالیسنك ممر وگذرگاهی دگلدی
بوجهتله مدینهٔ منوره علماسندن اخذواستفاده‌یه اقتصار ایتدیلر واول وقتلر علمای مدینه‌نك
شیخ ورئیسلری امام مالك حضرتلری واندن اول انك شیوخ واساتیذی واندن صكره
انك اصحاب وتلامیذی اولدیغندن مغرب واندلس اهالیسی امام مالكه مراجعت
وانك مذهبنه تقلید وتبعیت ایدوب سائر اصول ومسلكلرینه مطلع اولمدقلری مجتهدلره
اتباع ایتمدیلر وبرده مغرب واندلس اهالیسنك مزاجلرنده بدویت غالب اولوب اهل عراقه
مخصوص اولان اصول مدینتله مألوف اولمدقلرندن بداوت مناسبتیله اهل حجازه
دها زیاده مائل ایدیلر بونك ایچون مغربی واندلسیلر بیننده مذهب مالكی علی الدوام
اولدیغی كبی قالوب بروقت اسكی اصول ومسلكلرینی دگشدرمدیلر ومذاهب
سائره‌ده واقع اولدیغی كبی برطاقم تنقیحات مدینه وتهذیبات حضریه‌یه دوشمدیلر

وچونكه بووجهله هر امامك مذهبی اصحاب واتباعی بیننده برعلم مخصوص اولوب
انلر ایچون ارتق رأساً اجتهاد وقیاسه برطریق قالمدیسه وقایع متجدده‌دن بر واقعه
حقنده ترتب ایده‌جك حكم شرعیده اشتباه اولندیغی حالده اول مسئله‌یی قطع ایچون
علمای اعلام تابع اولدقلری امامك عندنده مقرر اولان اصوله استناد ایتدكدن صكره
مسائلی تنظیره محتاج اولدیلر وبوخصوصی اجرا ایده‌بیلملری دخی بووجهله تابع اولدقلری
امامك اصول ومسلكندن چیقمیه‌رق تنظیر وتفریق مسائله اقتدار گتوره‌جك
برملكهٔ راسخه تحصیلنه محتاج اولدی اشته بوعصرده علم فقه انجق بوملكه‌دن
عبارتدر

معلوم اوله كه امام مالك حضرتلرینك تلامیذی دیار مصر وعراقه طاغلمشلر ایدی
اما عراقده اولنلر قاضی اسمعیل ایله انك طبقه‌سنده بولنان ابن خوزمنداد وابن منتاب
وقاضی ابوبكر الابهری وقاضی ابوالحسین ابن القصار وقاضی عبدالوهاب وامثالی
وانلردن صكره گلان علما ایدی اما مصرده اولنلر ابن قاسم واشهب وابن عبدالحكم
وحرث بن مسكین وآنلرك طبقه‌سنده بولنان فقها ایدی واندلسدن یحیی بن یحیی اللیثی
مدینهٔ منوره‌یه گیدوب امام مالك حضرتلرینه ملاقی اولدقده آندن كتاب موطئی اوقویوب
اجلهٔ اصحابندن اولمشیدی واندن صكره عبدالملك بن حبیب دخی كذلك اندلسدن

رحلت ایدوب ابن قاسمدن وانك طبقه‌سنده اولان علمای اعلامدن اخذ وتعلم ایتدی
ومذهب مالكیی اندلسده نشر ایلدی وكتاب واضحه‌یی تألیف ایتدی وصكره انك
تلامیذندن عتبی دخی كتاب عتبیه‌یی تصنیف ایلدی وافریقیه‌دن اسد بن الفرات دخی
دیار شرقه رحلت ایدوب اولا ابوحنیفه حضرتلرینك اصحابندن اخذ وتعلم ایتدكدن صكره
مذهب مالكی‌یه انتقال ایدوب ابن قاسمدن فقه مالكیی تحصیل ایتدیگی وجهله
بركتاب تألیف ایتدی وكتابنی قیروانه گتوروب كندی اسمنه نسبتله اسدیه تسمیه ایلدی
وكتاب مذكوری سحنون اسددن اوقودقدن صكره مشرقه گیدوب ابن قاسمه ملاقی
اولدی وآندن دخی اخذ وتعلم ایلدی ومسائل اسدیه‌ده اكا معارضه ایتمكله
اكثرندن رجوع ایدوب مسائل مذكوره‌یی كتب وتدوین ایلدی وانكله بیله ابن قاسم دخی
انك رجوع ایتمش اولدیغی مسائلی اسدیه‌دن محو ایدوب‌ده سحنونك كتابیله عمل ایتمسی
ایچون اسد بن الفراته یازمش ایسه‌ده اسد امتناع واستنكاف ایتدیكندن ناس دخی انك
كتابنی ترك ایله سحنونك تدوین ایتمش اولدیغی كتابه اعتبار واتباع ایدوب مدونه تسمیه
ایتدیلر وكتاب مذكورده مسائل اسدیه ایله مسائل سحنونیه مختلط اولدیغندن
مختلطه دخی دینلوردی واهل قیروان بومدونه‌یه واهل اندلس واضحه ایله عتبیه‌یه
اعتبار وملازمت ایلدیلر صكره ابن ابی زید مختصرنده مدونه‌یی اختصار ایتدی وآنی دخی
فقهای قیروانیه‌دن ابوسعید البرادعی تلخیص ایدوب تهذیب اسمیله تسمیه ایتدكده
افریقیه علماسی اكا اعتبار واعتماد ایله آنی اخذ ایدوب سائرینی ترك ایتدیلر وكذلك
اهل اندلس دخی كتاب عتبیه‌یه اعتبار ایدوب واضحه‌یی وسائرینی ترك ایتدیلر وعلمای
مالكیه اوته‌دن برو بوامهات مكتوبه‌یی شرح وایضاح ایله جمع وتألیفدن خالی اولمیوب
اهل افریقیه‌دن ابن یونس ولخمی وابن محرز وتونسی وابن بشیر وآنلرك امثالی علمای اعلام
تهذیب ایله مدونه اوزرینه نیجه شرحلر یازدیلر واهل اندلسدن ابن رشد وامثالی دخی
عتبیه اوزرینه یازه‌بیلدكلری قدر یازدیلر وابن ابی زید دخی بوامهاتده موجود اولان
جمیع مسائل واقوال واختلافاتی نوادر نام كتابنده جمع ایتمكله امهات مذكوره‌نك
جمله‌سی ومذهب مالكیده اولان اقوالك كافه‌سی كتاب مذكورده مندرج اولدی
وكتاب مذكورك اكثر مباحثنی ابن یونس مدونه اوزره یازدیغی شرحنده نقل ایلدی
ودولت قرطبه وقیروانك انقراضنه‌دك مذهب مالكی بودیارده پك زیاده شان وشهرت
بولمشیدی وصكره‌لری دخی اهل مغرب بوكتابلره تمسك ایدوب تا ابوعمر وابن حاجبك
كتابی دیار غربه گلنجه بوكتابلر متداول اولدی

ومذهب مالكیده مقدما اوچ مسلك ومذهب پیدا اولمشیدی اولكیسی قیروانیلر
طریقی اولوب رئیسلری سحنوندر كه ابن قاسمدن اخذ ایتمشدر ایكنجیسی قرطبیلر
طریقی اولوب رئیسلری ابن حبیبدر كه امام مالك حضرتلرینك اصحابندن اولان مذكور
ابن قاسم ومطرف وابن ماجشون واصبغدن اخذ ایتمشدر اوچنجیسی عراقیلر طریقی
اولوب رئیسلری قاضی اسماعیل ایله آنك اصحابیدر ومصریین طریقی دخی عراقیینه تابعدر

زیرا مائهٔ رابعه اواخرنده فقهای مالکیه دن قاضی عبدالوهاب تحصیل مدار معاش
داعیه سیله بغداددن مصره نقل ورحلت ایتدکده عبیدیین دولتی بو امام همام حقنده
خلفای عباسیه نك تقصیرینی ناسه اظهار وکندیلرینك اهل علم وکماله رغبتلرینی اشعار
غرضیله فاضل مشارالیهه زیاده اکرام واحترام ایتدیلر ومشارالیهك قدومی سببیله
مذهب مالکی دیار مصرده فی الجمله رواج بولوب اصحابی بیننده مناظره ومباحثه اولنور
اولدی اشته بو جهتله مصرك مالکیلری عراقیینه تابع اولمشدر واکرچه حرث
ابن مسکین وابن میسر وابن اللهیب وابن رشیق زمانلرندن برو مصرده مذهب مالکی
موجود ایسه ده مذهب رفض ظهوری سببیله زیر پردهٔ خفاده ایدی واهل قیروان
واندلس بعدیث حسبیله عراقیینك اصولی ومأخذلرینی لایقیله بیلمدکلرندن وادله وصورت
استدلاللرینی کورمدکلرندن انلرك عندنده عراقیین طریقی مهجور ومردود ایدی انك ایچون
قیروان واندلس اهالیسی امام مالك حضرتلرندن یاخود اصحابندن برنقل وروایت
بولمدقلری یرلرده عراقیین قولنی اخذ وقبول ایتمزلردی صکره‌لری بو طرق ثلثه برلشوب
ممتزج اولدی شویله که مائهٔ سادسه ده ابوبکر طرطوشی اندلسدن هجرت وبیت المقدسده
اقامت ایتدکده مصر واسکندریه اهالیسی اندن اخذ وتعلم ایدوب اندلس طریقیله
مصر طریقنی مزج ایتدیلر وفقیه سند صاحب الطراز ایله اصحابی مومی الیه ابوبکرك
اجلهٔ اصحابندن اولوب انلردن دخی بر طائفه اخذ وتعلم ایتمشیدی که بنو عوف ایله
اصحابلری اول طائفه دن ایدیلر بونلردن دخی ابو عمرو ابن الحاجب وبعده شهاب الدین القرافی
اخذ وتعلم ایلدی وبو وجهله خلف سلفدن اخذ ایدرك اول عصرلرده سلسلهٔ
سندلری ممتد ومتصل اولوب کلدی وصکره شرمساحی وقتنده مالکیه‌دن مغاربه طریقیله
مصریه طریقی دخی ممتزج اولدی که مشارالیه اسکندریه ده مغربیه ومصریه طریقلری
اوزره نشر علوم ایدیور ایدی اول اثناده مستنصر عباسی بغدادده بر مدرسه
بنا ایدوب اولوقت مصر قاهره ده بولنان دولت عبیدیه‌دن فاضل مشارالیهی استدکده
دولت مشارالیها دخی مشارالیهك بغداده کیتمسنه اذن ویرمکله بغداده کیتدیکنده
مستنصریه مدرسه سنه مدرس اولوب تایدی یوزاللی التی تاریخنده هلاکو بغدادی استیلا
ایدنجه‌یه دك آنده اقامت واول بلیه‌دن دخی تخلیص کریبان ایدرك هلاکونك اوغلی احمد
ابغانك عصرنده مدینهٔ بغدادده ختم رسالهٔ حیات ایلدی ومغربیه ایله مصریه طریقلری
ابو عمرو ابن حاجبك مذکور کتابنده دخی خلاصه اولنمشدر که مشارالیه کتاب مذکورده
مذهب مالکینك اصول ومسئله‌لرینی هر بابده خلاصه وجهله بیان وهر مسئله ده فقهای
مالکیه نك اقوالنی اتیان ایتمکله کتاب مذکور مذهب مالکی یه بر فهرست کبی اولمشدر
مائهٔ سابعه اواخرنده وقتا که کتاب مذکور مغربده ظاهر اولدیسه مغرب طلبه سندن
چوق کیمسه‌لر اکا رغبت وقرائت وتعلمنه مواظبت ایتدیلر خصوصا بجایه اهالیسی
پك زیاده اوزرینه دوشدیلر زیرا کتاب مذکوری مغربه انلرك اعلم علماسی اولان ابو علی
ناصرالدین زواوی کتورمش ایدی که مشارالیه مصرده ابن حاجبك اصحابندن اوقومش

واشبو کتابك نسخه سنی دخی اوراده ایدنمش اولمغله مغربه کتوردیکنده ابتدا بجایه قطرنده
انك تلامیذی ایچنده منتشر اولوب انلردن دخی سائر بلاد مغربه نشر اولندی ومشارالیهك
ترغیب وتشویقنه بناء مغربده طلبهٔ فقه شمدی کتاب مذکوری تدرس وتدریس ایله
تداول ایتمکده در وشیوخ وعلماسندن ابن عبد السلام وابن رشد وابن هارون کبی
بر طاقم ذاتلر کتاب مذکوری شرح ایتدیلر مشارالیهمك جمله سی تونس علماسندن
اولوب بو یولده ایچلرنده حائز قصب السبق تفوق ورجحان اولان ابن عبد السلامدر
بونکله برابر اهالئ مرقومه درسلرنده تهذیب برادعی یی دخی الدن براقمزلر
والله الهادی

علم فرائض

حقوق ارثیه یی بیلمك وسهام فریضه یی کرك حقوق اصلیه وکرك مناسخه اعتباریله
هر قاچدن صحیح اولورسه تصحیح ایتمك یعنی ورثه نك سهم وحصه لرینی تقسیمده مسئله
قاچدن اوله جغنی تعیین ایلمکدر واشبو مناسخه صورتی ترکه یی تقسیمدن اقدم
ورثه دن بری وفات ایدوبده حصه سی کندی ورثه سنه انتقال ایتدکده اولورکه بو تقدیرجه
ابتدا اولکی مسئله یی تصحیح ایده جك عملیات حسابیه یه محتاج اولنور تا که پارچه لنمسزین
ایکی مسئله ده دخی ورثه حقوقنه نائل اوله لر وبعضا بو مناسخات تکثر وتعدد ایدر
ونقدر چوق تعدد ایدرسه اوقدر زیاده حسابه محتاج اولور وکذا صورت مسئله
ایکی جهتلی اولدقده دخی بویله حسابه محتاج اولور نته کم ورثه دن بعضیسی بر وارثی
اقرار وبعضیسی انکار ایتمسی کبی که بو تقدیرجه مسئله ایکی وجهله تصحیح اولنوبده
مبلغ سهامه نظر قیلنور صکره ترکه اصل مسئله دن ورثه نك حصه لرینه کوره
تقسیم اولنور بونلرك جمله سی حسابه محتاج اوله رق علم فرائضك اکثر مسائلی عملیات
حسابیه یه دائر اولدیغندن آنی علم فقهدن بالافراز فن مستقل قیلدیلر بو فنده دائر نیچه
تألیفات مشهوره واردر مالکیه عندنده اك مشهورلری علمای اندلسك متأخرینندن
ابن ثابتك کتابی وابو القاسم حوفینك مختصری صکره جعدینك تألیفی وآفریقیه علماسی
متأخرینندن ابن المنمر طرابلسینك وبونلرك امثالی فقهانك آثاریدر اما شافعیه وحنفیه
وحنبلیه نك وخصوصا ابو المعالی ایله مذاهب مذکوره اصحابندن انك امثالی علمای اعلامك
بو فنده بك چوق تألیفاتی وپك یوك عملیاتی واردرکه کرك فقهده وکرك حسابده
طول یدلرینه وکمال مهارتلرینه شهادت ایدر فن مذکور منقول ومعقولی جمع ایتدیکندن
وورثه نك سهم وحصه لری مجهول اولوبده تقسیمی مشکل اولدقده وجوه صحیحهٔ یقینیه ایله
حقوق ارثیه یی تصحیح وتعیین ایلدیکندن بر فن شریفدر وهر بلده ده علمانك بو فنه اعتبار
واعتنالری واردر ومصنفیندن بعضیلر دخی بو فنده حسابه زیاده طالوب بر طاقم مسئله لر
فرض وتقدیر ایدرلرکه حل واستخراجی جبر ومقابله کبی بعض فنون حسابیه یه وتصرفات
جزریه کبی عملیات دقیقه یه محتاج اولور واکرچه بو درجه سنك وقوعی نادر اولدیغندن
بین الناس متداول دکل وتقسیم موارثده متداول اولان مسئله لرك تصحیح وتصویرنده

دخی لزوم وفائده‌سی یوق ایسه‌ده متداول اولان صورتلری تصحیح ایتمکه اکمل وجوه ایله
ملکه ومهارت کتورور

علم فرائض اصحابنك اكثری بو فنك فضل ورجحانی اوزرینه ابوهریره رضی الله عنه
حضرتلرندن منقول اولان حدیث شریفله احتجاج واستدلال ایدرلر حدیث مذکور
بودر (تعلموا الفرائض فانها ثلث العلم واول ما ینسی) وفی روایة نصف العلم یعنی
فرائضی تعلم ایدیکز زیرا علمك ثلثیدر وبین الناس اك ابتدا اونودیله جق علم اودر
وبر روایتده علمك نصفیدر دیمك اولور بو حدیث شریفی ابونعیم حافظ تخریج ایتدی
وفن فرائض اصحابی دخی انکله بو فنك فضل ورجحانی اثبات ایلدی فرائضی بو معنایه
حمل ایلملری ایسه بعید اولوب بلکه ظاهر اولان فرائضدن کرك عباداتده وکرك
موارینده وکرك سائر خصوصاتده اولان فرائض تکلیفیه مراد اولمقدر وبو معناجه
فرائضده ثلثیت یاخود نصفیت صحیح اولور امالکن فروض وراثت مجموع علم شریعته
نسبتله پك آزدر وبزم قوللرمزی بو دخی اثبات وتأیید ایدرکه فرائض لفظنی اشبو فن
مخصوصه حمل ایتمك یاخود فروض وراثته تخصیص ایلمك فقها اصطلاحیدرکه فنون
واصطلاحات احداث اولندقده وضع اولنمش بر اصطلاحدر وصدر اسلامده بو معناده
استعمال اولنمیوب بلکه لسان عربیده تقدیر یاخود قطع معناسنه اولان فرضدن مشتق
ومأخوذ اوله‌رق عمومی اوزره استعمال اولنور وعند الاطلاق بزم دیدیکمز کبی جمیع
تکالیف شرعیه مراد ومستفاد اولور ایدی وعرف شرعده معنای حقیقیسی انجق بودر
وعصر سلفده حمل اولنه‌کلن معنادن بشقه بر معنایه حمل اولنمق ایسه لایق دکلدر بو صورتده
حدیث شریفدن عموم فرائض الهیه مراد اولمق مراد سلفه احری والیقدر
والله اعلم بالصواب

اصول فقه ایله اکا متعلق اولان خلافیات وجدل فنلری

معلوم اوله‌که اصول فقه علوم شرعیه ایچنده پك زیاده قدری بیوك وفائده‌سی چوق
بر فن جلیل اولوب احکام شرعیه وتکالیف الهیه‌یه مأخذ اولمق حیثیتیله ادلهٔ شرعیه‌دن
بحث ایدر ادلهٔ شرعیه‌نك اصولی کتاب یعنی قرآن کریم ایله آنی مبین اولان سنت سنیه
یعنی احادیث نبویه‌درکه عصر سعادتده فخر کائنات علیه اکمل التحیات افندیمز
حضرتلرینه قرآن کریم نازل اولوب کندوسی دخی قولا یاخود فعلا آنی ایضاح وبیان
بیورر ایدی بو وجهله احکام شرعیه اول وقت مشکات نبوتدن شفاها اخذ واقتباس اولنوب
نقل وروایته ونظر وقیاسه محتاج اولنمزدی اما افندیمز علیه السلامدن صکره خطاب
شفاهی متعذر اولدی وقرآن کریم دخی بالتواتر حفظ وضبط اولندی اما احادیث
شریفه کرك قولی وکرك فعلی اولسون صدق وصحتنده ظن غالب اولان نقل صحیح ایله
انلردن بزه واصل اولنلر ایله عمل ایتمك وجوبی اوزرینه صحابهٔ کزین رضوان الله علیهم
اجمعین حضراتی اجماع واتفاق ایتدیلر وبو اعتبار ایله دلیل شرعی کتاب ایله سنتدن
عبارت ایدی صکره بو ایکیسندن دخی اجماع ایله قیاس تفرع ایدوب انلر دخی ادلهٔ

شرعیه‌دن اولدی شویله‌که اصحاب کرام رضی الله عنهم حضراتی کندیلرینه مخالفت
ایدنلری رد وانکار ایتمك خصوصنده اتفاق ایدرلردی آنلرك بو وجهله اتفاقلری ایسه
البته شرعا ثابت اولان بر دلیلدن ناشیدر زیرا اویله ارکان بنیان ملت اولان ذاتلر استناد
ایده‌جك بر دلیل وسند اولمدقجه اتفاق ایتمزلر قالدی‌که (لا تجتمع امتی علی الضلالة) کبی
بعض احادیث شریفه دخی اجماع امت خطا وضلالتدن مصون اولدیغنه شهادت ایدر
بو وجهله اجماع دخی کتاب ایله سنت مثابه‌سنده طوتیلوب ادلهٔ شرعیه‌دن اولدی صکره
صحابه وسلفك کتاب وسنت ایله استدلاللرینك طریق ومسلکلرینه باقدق کوردك‌که
بعضیسی بعضیسنك رأینی قبول وتسلیم ایدرك اشباهی اشباهه مقایسه وامثالی امثال ایله
تنظیر ایدوب علی العموم بویله مقایسه وتنظیر ایله استنباط احکام ایدیورلر زیرا سید انام
علیه السلام حضرتلرندن صکره ظهور ایدن واقعاتك پك چوغی نصوص ثابته‌ده
مندرج اولمدیغندن بالمقایسه آنلری نص ایله ثابت اولنلره الحاق ایتدیلر انجق شبیهین
ومثلین بیننده مساوات بولنوبده ایکیسنده دخی حکم الهی بر اولدیغنه ظن غالب
حاصل اولمق ایچون بو الحاقده برطاقم شرطلر اعتبار ایلدیلر وجمله‌سی بویله تنظیر
والحاق ایله استدلال ایده کلدکلرندن انلرك اجماع واتفاقیله بو دخی مستقل بر دلیل شرعی
اولدی‌که ادلهٔ شرعیه‌نك دردنجیسی اولان قیاسدر واصول ادله بو دردندن عبارت
اولدیغنده جمهور فقها اتفاق ایتدیلر واکرچه بعضیلر اجماع ایله قیاسده مخالفت
ایتدیلر ایسه‌ده جمهور مجتهدینك رأی صحیحنه مخالف اولدیغندن قوللری درجهٔ اعتباردن
ساقطدر وبعضیلر دخی بو ادلهٔ اربعه‌یه بعض دلیللر دها ضم وعلاوه ایتدیلر انجق
انلرك اثباتنده ضعف اولدیغندن واثبات ایدنلر دخی شاذ ونادر ایدوکندن انلری بو مقامده
بسط وبیان ایتمکه حاجت یوقدر اشته بو ادلهٔ اربعه‌نك ادلهٔ معتبره اولدیغنی اثبات ایتمك
بو فنك ابتداکی بحثلرندندر اما قرآن کریم طبقات بلاغتك طبقهٔ علیاسنده بولنه‌رق
نظمی معجز اولدیغندن وقرنا بعد قرن بالتواتر نقل اولنه کلدیکندن آنده بر وجهله احتمال
وشکه مجال قالمدی اماسنتك دلیل شرعی اولمسی اجماع صحابه ایله ثابتدرکه بالاده بیان
ایتدیکمز وجهله احادیث شریفه‌دن مقرون صحت اولنلر ایله عمل ایتمك واجب ایدیکنه
اصحاب کرام اجماع واتفاق ایتمشلردر وبرده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك
زمان حیاتلرنده امر ونهی ضمننده بعض نواحی‌یه مکتوب ومأمور کوندریله‌رك
اول وقت دخی سنت سنیه ایله عمل اولنوردی اما اجماعك ادلهٔ شرعیه‌دن اولمسی بر وجه
مشروح صحابهٔ کرامك اتفاق وجماعت محمدیه‌نك عصمتنه ادله‌نك شهادتی ایله ثابتدر
اما قیاس بو دخی بر منوال سابق صحابهٔ کرامك اجماعی ومعاذ رضی الله عنه حضرتلرینك
جواز اجتهاده دلالت ایدن حدیثی ایله ثابت اولور

✲ للمترجم ✲ حدیث مذکور بو وجهله مرویدرکه فخر کائنات علیه اکمل الصلوات
افندیمز حضرتلری حضرت معاذی یمنه ارسال بیوردقلرنده یا معاذ نه ایله حکم ایده‌جکسن
دیو سؤال بیورمشلر حضرت معاذ دخی کتاب الله ایله حکم ایدرم دیدکده یا کتاب الله‌ده

بوله مز ایسه‌ك نیله حکم ایدرسن بیورمشلر معاذ دخی سنت رسول الله ایله حکم ایدرم دیدکده
باسنده دخی بوله مز ایسه‌ك نه یپارسن بیورمشلر اولوقت معاذ دخی رأیمله اجتهاد ایدرم
دیدکده علیه السلام افندیمز حضرتلری بیورمشلرکه (الحمد لله الذی وفق رسول رسوله
بما یرضی به رسوله) یعنی شکر اللهه که رسولنك رسولنی رسولنك راضی اوله جغی شیئه
موفق بیوردی ❁ انتهی کلام المترجم ❁

بوندنصکره خبرك صدق وصحتنه ظنی محصل اولان حالت که خبرایله وجوب عملك مناط
ومبناسی اودر اول حالتی تمییز وتعیین ایچون طرق نقله وعدالت ناقلینه نظرایله احادیث
نبویه ده تصحیح خبره محتاج اولنوب اشته بو بحث دخی بوفنك قواعدندندر وایکی خبر
بیننده تعارض وتناقض بولندقده قنغیسی اقدم ایدیکی بلمك ایچون ناسخ ومنسوخی بلمك
لازم کلدکله بو بحث دخی بحث سابقه ملحق اوله رق بوفنك فصول وابوابندندر
بوندنصکره دلالت الفاظ بحثی لازم کلورکه علی الاطلاق تراکیب کلامدن علی الاطلاق
معانی یی استفاده ایتمك کرك مفردانك وکرك مرکباتك دلالات وضعیه سنی بیلمکه توقف ایدوب
بونلره دائر اولان قواعد لسانیه نحو وصرف وبیان فنلریدر ولسان عربی وقتیله اهلنه ملکه
وطبیعت ثانیه ایکن بونلر علوم مرتبه وقوانین موضوعه دکل ایدی واول وقت فقها دخی
انلره محتاج اولمزدی زیرا کندیلرینه ملکه وحالت جبلیه قبیلندن ایدی وقتا که لسان
عربیده بوملکه فاسد اولدیسه جهابذهٔ علما بو بولده تشمیر ساق ایدوب نقل صحیح ومقایس
مستنبطهٔ صحیحه ایله قید وضبط ایتدکلری قواعد کلیه بویله برطاقم فنون مرتبه اولدی که
احکام الهیه یی بیلمك ایچون فقها دخی انلره محتاج اولور وبوندنصکره تراکیب کلامدن ذکر
پراستفادهٔ مخصوصه دخی واردرکه تراکیب کلام ایچندن بالکز تکالیفه دائر اولان ادلهٔ
خاصه دن بالکز احکام شرعیه یی استفاده ایتمکدر وبودخی فقهدرکه آنده علی الاطلاق
دلالات وضعیه یی بیلمك کفایت ایتمیوب بلکه بو دلالت خاصه نك مبناسی واستفادهٔ احکام
شرعیه نك اساسی اولان برطاقم قواعد اخرایی فقها ومجتهدینك تأسیس ایدوبده
بواستفادهٔ مخصوصه حقنده دستور العمل قیلدقلری وجهله بیلمك اقتضا ایدر مثلا
قیاس ایله لغت ثابت اولمز ولفظ مشترکك ایکی معناسی بردن اراده اولنمز وواو ترتیبی اقتضا
ایتمز وعامك بعض افرادی اخراج اولندقده افراد باقیه ده حجت اولورمی وامر وجوب
یاخود ندب ایچون وفور یاخود تراخی ایچوندر ونهی فسادی یاخود صحتی اقتضا ایدر
ومطلق مقیده محمول اولورمی وعلتك تصریح اولنمسی تعدیده کافیمدر کبی مسئله‌لر کبی که
جمله سی بوفنك قواعدندندر وصکره قیاس بحثی دخی بوفنك اك بیوك مباحثندندر
زیرا احکام شرعیه ده بری آخرینه قیاس وتنظیر اولنان برده اصل وفرعك یعنی مقیس
علیه ایله مقیسك تحقیق واصل طرفنده اولان اوصاف سائره ایچندن حکم شرعینك مناط
ومبناسی اولدیغنه ظن غالب حاصل اولان وصف مشترکك تمییز وتعیینی وفرع اوزره
اول حکمك ترتبنه مانع اوله جق برسبب بولنمقسزین اول وصفك فرعده وجودی

وبونلره تابع ولاحق اولان نیجه مسئله‌لر اول بحثده مبسوط ومذکور اولوب بونلرك
جمله سی ایسه بوفنك قواعدندندر

معلوم اوله که اشبو اصول فقه فنی ملت اسلامیه ده محدث اولان فنوندندر وسلف اندن
مستغنی ایدیلر زیرا الفاظدن معانی یی استفاده خصوصنده آنلرده اولان ملکهٔ لسانیه دن
زیاده برشیئه حاجت یوقدر وخاصهٔ احکام شرعیه یی استفاده خصوصنده محتاج اولنان
قوانین سابقه نك اکثری ایسه انلردن مأخوذ اولدیغندن قوانین مذکوره یه دخی عدم
احتیاجلری درکاردر وعصر نبوت قریب اولدیغندن وآنلر رواتك احوالنی لایقیله
بیلدکلرندن اسانید سنت بحثنه دخی محتاج اولمزلردی صکره وقتا که سلف منقرض اولدی
وصدر اول کیتدی وبوندن اقدم بیان ایتدیکمز وجهله جمیع علوم صنایع قبیلندن اولدی ایسه
فقها ومجتهدین ادله دن احکامی استفاده ایچون ذکر اولنان قوانینه محتاج اولدقلرندن
انلری کتب ایله فن مستقل قیلوب اصول فقه تسمیه ایتدیلر وبوفنده اك ابتدا تحریك
خامهٔ تألیف ایدن امام شافعی حضرتلری ایدی که رسالهٔ مشهوره سنی یازوب انده اوامر
ونواهی یه واجمال وبیانه وخبر ونسخه وقیاسدن علت منصوصه نك حکمنه دائر بحثلر
ایراد ایلدی صکره فقهای حنفیه بوفندن کتابلر تألیف ایدوب قواعدینی تحقیق وبوقواعده
متعلق مقالاتی توسیع ایتدیلر وکذا متکلمین دخی بوفنه دائر کتابلر یازدیلر لکن فقهانك
یازدقلرنده امثله وشواهد فقهیه کثیر اولدیغندن ومسائل دخی نکت فقهیه اوزره
بنا اولندیغندن آنلرك یازدقلری فقهه امس واوفق وفروعه انسب والیقدر اما متکلمون
بومسائلك صورتلرینی فقهدن تجرید ایله ممکن مرتبه استدلال عقلی طرفنه
میل ایدرلر زیرا انلرك اکثریا اصول فنلری ومقتضای مسلکلری بودر
وبروجه مشروح فقهای حنفیه نکت فقهیه یه طالوب ممکن مرتبه بوقواعدی
مسائل فقهدن اخذ والتقاط ایتملریله آنلرك بوفنده ید طولالری وارایدی وانلرك امامرلندن
ابوزید دبوسی کلوب قیاس بحثنی جمله سندن دها وسعتلی یازدیغندن وقیاسده
محتاج الیه اولان شروطی اتمام واکمال ایلدیکندن بحث مذکورك کمال بولمسیله اصول فقه
فنی دخی کمال بولدی ومسائلی مهذب وقواعدی مبسوط وممهد اولدی وناس بوفنده
متکلمین مسلکنه رغبت ایتدی ومتکلمینك بوفنده یازمش اولدقلری کتابلرك اك کوزللری
اشعریه دن امام حرمینك کتاب برهانی ایله امام غزالینك مستصفی نام کتابی ومعتزله دن
عبدالجبارك کتاب عمده سیله ابوالحسین البصرینك معتمد نامنده اولان عمده شرحی ایدی
واشبو کتب اربعه بوفنك قواعد وارکانی اولمشیدی صکره مذکور کتب اربعه یی متکلمین
متأخریندن ایکی امام همام تلخیص ایدوب بر کتاب مستطاب یازدیلر انلرك بریسی
امام فخرالدین رازیدرکه کتاب محصولی تصنیف ودیکری سیف الدین آمدیدرکه
کتاب احکامی تألیف ایتمشدر وبوفنده ایکیسنك مسلکلری تحقیق واستدلال جهتیله
مختلف اولوب امام رازی ادله واحتجاجه اکثاره دها مائل وآمدی تحقیق مذاهب
وتفریع مسائل طرفنه حریص وراغبدر اما کتاب محصول آنی امام رازینك

شاكردانندن سراج الدين ارموى اختصار ايدرك كتاب تحصيلى و تاج الدين ارموى دخى
بوصورتله كتاب حاصلى تأليف ايتدى وسراج الدين قرافى دخى بونلردن بعض مقدمات
وقواعد اخذ واقتطاف ايدرك بركوچوك كتاب تصنيف ايدوب تنقيحات تسميه ايلدى
وبيضاوى دخى بوصورتله كتاب منهاجى يازدى ومبتدبلر بوايكيسنه رغبت ايتدى
وايكيسنى دخى پك چوق كمسه لر شرح ايلدى اما آمدينك كتاب احكامى كه انده تحقيق
مسائل دها زياده در آنى ابوعمرو بن الحاجب تلخيص ايدرك مختصر كبير ديمكله مشهور اولان
كتابنى تأليف ايدوب منتهى الوصول والامل فى علمى الاصول والجدل اسميله تسميه ايتدى
صكره آنى دخى اختصار ايدوب مختصر منتهانى تصنيف ايلدى كه طلبهٔ علوم بيننده
متداول اولوب مشرق ومغرب علماسى مطالعه سنه رغبت وعلامهٔ شيرازى كبى
نيجه علماى اعلام دخى شرحنه همت ايلديلر اشته بوكتب مختصره ده مسلك متكلمينك
زبده وخلاصه سى مندرج اولدى واما حنفيه نك اصول ومسلكلرى اوزره دخى
پك چوق كتابلر يازلدى وكتب متقدمين ايچنده اك اعلاسى ابوزيد دبوسينك تأليفاتيدر
وتأليفات متأخرينك احسنى ائمهٔ حنفيه دن شيخ الاسلام پزدوينك كتابيدر كه فنى احاطه
واستيعاب ايتمشدر وفقهاى حنفيه دن ابن ساعاتى كلوب كتاب احكام ايله پزدوى بى
جمع ايدرك ايكى مسلك اوزره تأليف ايتديكى كتابى بديع تسميه ايتدى وفى الواقع
آثار حسنه وتأليفات بديعه دن براثر معتبر اولدى كه حالا علماى اعلام بيننده مرغوب
ومتداولدر وعجم علماسندن پك چوق كمسه لر دخى آنى شرحه ابتدار ايتمشلردر
وبوعصرده حال بومنوال اوزره جاريدر

☼ للمترجم ☼ اندن صكره دخى نيجه افاخم علما بوفنده تحريك خامهٔ تأليف ايتمشلردر
ديار رومده كتب اصولدن اك زياده مشهور ومتداول اولان صدر الشريعه نك توضيحى
اوزرينه سعد الدينك تلويح نام شرحى ايله منلا خسروك مرآتيدر سعد الدينك علو كعب
ودرجهٔ كمالنى اثبات ايدن اك معتبر كتابلرندن برى دخى اشته بوتلويحدر منلا خسرو
دخى فاتح استانبول سلطان محمد خان ثانى حضرتلرينك عصرنده شيخ الاسلام
وسردفتر مشاهير علماى اعلام اولوب خاتمهٔ اصوليين ديمكه سزا بر ذات فضائل آرادر
☼ تم كلام المترجم ☼

فن خلافيات

كلهلم فن خلافياته) معلوم اوله كه فن فقه فصلنده بر تفصيل بيان ايتديكمز وجهله
مسائل اجتهاديه ده ضرورى الوقوع اولان اختلافلر عصر سلفده توسع وتكثر ايدرك
هر مقلد ديلديكى مجتهده تقليد وتبعيت ايتمكده ايكن امر اجتهاد علما ومجتهدين ايچندن
ائمهٔ اربعه يه منتهى اولدقده عامهٔ ناس انلره حصر تبعيت ايتديلر واندن صكره
اصول شرعيه ده بحث واختلاف قپوسنى قپايوب مذاهب اربعه دن بشقه سنه تقليد
وتبعيتى منع ايلديلر اشته بوجهتله مذاهب اربعه اركان شريعت مقامنده وبوائمهٔ اربعه نك
اصولى ادلهٔ شرعيه مثابه سنده طوتلمغله ارتق اصول وادلهٔ شرعيه ده مباحثه ومناظره يه
مجال قالميوب اندن صكره بحث واختلاف بومذاهب اربعه يه تقليد وتمسك ايتمش اولان

علماى اعلام بيننده جارى اوله رق آنلرك اختلافى مجتهدينك نصوص شرعيه
واصول فقهيه ده اختلافى يرينه كچدى وهر طائفه تقليد وتمسك ايتديكى مذهبك
صحتنه استدلال ايتمك اوزره كندى امامنك اصول ومسلكى صحيح ومستقيم اولديغنى
اثباته تصدى ايتمكله بينلرنده پك چوق مباحثه ومناظره لر جارى اولدى وبومباحثه لر
جميع مسائل شرعيه ده وعلم فقهك هر بابنده اجرا اولندى واختلاف بعضا شافعى ايله
مالك بيننده اوله رق ابوحنيفه برينه موافق اولور وبعضا مالك ايله ابوحنيفه
بيننده اولوب شافعى برينه موافق اولور وبعضا شافعى ايله ابوحنيفه بيننده اولوب
مالك برينه موافق اولور بوجهتله مذاهب اربعه يه مقلد ومتمسك اولان علما بيننده
كوناكون مباحثه ومنازعه لر وقوع بولدى وبومباحثات صره سنده ائمهٔ اربعه نك
مأخذلرى ومنشأ اختلافلرى وموقع اجتهادلرى بيان اولنوردى وعلمك بوصنفنه
خلافيات دينلوردى واصوليون كه فقها ومجتهديندر انلر استنباط احكامه وسيله اولان
قواعد علم اصول فقهى بيلمكه محتاج اولدقلرى كبى فن خلافيات اصحابى دخى كذلك اول
قواعدى بيلمكه محتاج اولورلر فقط بوقواعده مجتهدك احتياجى استنباط احكام ايچوندر
اما بوفن اصحابنك احتياجى مستنبط وموجود اولان مسائلى مخالفينك هدم ايتمسندن
محافظه ايچوندر فن مذكور ائمه نك ادله ومأخذلرينى بيلمك وبحث واستدلال بولنده
تفنن ومهارت كسب ايتمك خصوصلرنده طوغريسى پك فائده لو برعلم جليلدر بوفنده
حنفيه وشافعيه نك تأليفاتى مالكيه دن دها زياده در زيرا علم فقه بحثنده معلوم اولديغى وجهله
حنفيه عندنده اكثر مسائل فرعيه نك اصل ومبناسى قياس اولديغندن آنلر بحث ونظر
اربابيدر اما مالكيه نك اكثرمستندانى حديث واثر اولوب آنلر اهل بحث ونظر دكللردر
وبرده مالكيه نك اكثرى اهل مغرب اولوب آنلر ايسه اهل باديه اولدقلرندن امور صناعيه دن
اكثريا غافللردر بوفنده غزالينك كتاب مأخذى واردر ومالكيه دن ابوبكر بن عربينك
كتاب تلخيصى واردر كه مشرقه كيتديكنده فن مذكورى تحصيل ايدوب عودتنده
بوهديه يى مغربه كتورمشدر وابوزيد دبوسينك كتاب تعليقه سى وشيوخ مالكيه دن
ابن قصارك عيون ادله نام كتابى واردر وابن ساعاتى هر مسئله ده خلافياته دائر اولان
مباحثى درج ايدرك اصول فقهدن تأليف ايتمش اولديغى مختصرنده جميع مسائل
خلافياتى جمع ايتمكله پك كوزل براثر اولمشدر وايشتديكمزه كوره حالا اهل مشرق
بيننده متداول ايمش

☼ للمترجم ☼ اول وقتلر اقطار شرقيه ده جميع فنون متلامع الانوار اولديغندن فى الواقع
بونك كبى آثار وتأليفات درجهٔ اشتهارده ايمش اما شمدى بوفنك اسمى بيله اونوديلوب
كتابلرى دخى نادر بولنور سبحان الملك الباقى ☼ تم كلام المترجم ☼

فن جدل

(فن جدل) كرك مذاهب فقهيه وكرك مذاهب سائره بيننده جريان ايدن مناظره
آدابنى بيلمكدر زيرا رد وقبولده باب مناظره مفتوح ومتسع وميدان بحثده مناظرينك
هر برى مطلق العنان اولوب بونك ايسه بعضيسى صواب وبعضيسى خطا اولديغندن

مقام بحث ومناظره ده حدود اتخاذ اولنوب ده رد وقبولده هرایکی مناظر اول حدوده
طورسون وایلروسنه تجاوز ایتمسون ومستدل ومجیبك حالی تصلدر وزده مستدل
اولسی جائز اولور وزده استدلالدن قالور واعتراض ومعارضه محلی نه سیدر وزده سکوت
ایتمسی لازم کلوبده سوزخصمنه دوشردیو ایمه برطاقم آداب واحکام وضعنه محتاج اولدیلر
بونکیچون دینلمشدرکه فن جدل مقام استدلالده فقهدن یاخود علوم سائره دن بررأیك
حفظنه یاهدمنه واسطهٔ توصل اوله جق حدود وآدابدن عبارت اولان قواعدی بیلمکدر
وبونده ایکی طریق اولوب بری پزدوی طریقیدرکه ادلهٔ شرعیه یه مخصوصدر دیکری عمیدی
طریقیدرکه هرقنغی علمدن اولورسه اولسون کندوسیله استدلال اولنان جمیع ادله یه عام
وشاملدر وبونك اکثری استدلالدن عبارت اوله رق مناحئ حسنه ومناهج مستحسنه دندر
ونفس الامرجه ارانیلورسه بونده مغالطه لر چوقدر ومنطقیجه نظر اولندقده اکثریا
مغالطه وسفسطه قیاسلرینه بکزر فقط بونده ادله واقیسه نك صورتلری محفوظ
ومرعی اولوب کماینبغی طرق استدلال تحری وتحقیق اولنور ابتدا بویولده تحریك خامهٔ
تألیف ایدن مشارالیه عمیدی اولوب طریقت مذکوره اکا نسبت اولنمشدر وارشاد اسمیله
مسمی اولان کتابی تصنیف ایتمشدر اندن صکره متأخریندن نسفی وسائری انك اثرینه
اقتفا وانك مسلکنه سلوك ایتدلریله بو بولده تألیفات چوغالمشیدی لکن بلاد اسلامیه ده
شمدی علم وتعلیمه نقص وتدنی کلمك حسبیله وفن مذکور ایسه علوم ضروریه دن اولمیوب
بلکه علوم کمالیه دن بولنمسیله شمدی متروك ومهجور اولمشدر والله غالب علی امره

✲ للمترجم ✲ مصنف مرحوم مناظره ایله جدلی برمقامده استعمال ایدیور حالبوکه
بینلرنده فرق عظیم واردر شویله که مناظره ایکی معنایه اطلاق اولنور اولکیسی اظهار
صواب ایچون مباحثه ایتمکدر ایکنجیسی علم مناظره درکه اظهار صواب ایچون اولان
مباحثاتك حال وکیفیتنی بیلدیرن فن مخصوصدرکه بوکا علم آداب بحث دخی دیرلر
بوفنده سائل ایله مجیب بیننده جاری اولان ادله اقیسهٔ منطقیه صورتنده ایراد اولندیغندن
اصول منطقیه اوزره مؤسس برفن اوله رق علوم عقلیه دن معدوددر اصولیون دخی
قیاس بابنه بوفندن برنبذه درج ایتمشلر ایسه ده انلرك دلیللری مفرد اولوب ادلهٔ منطقیه کبی
صغری ایله کبرادن یاخود مقدم ایله تالیدن مرکب دکلدر مثلا العالم حادث وکل حادث لابدله
من صانع کلامی صغری ایله کبرادن مرکب برقیاس اولوب منطقیون عندنده اثبات صانع
دلیلی بوکلامك مجموعیدر اما اصولیون عندنده اثبات صانع دلیلی عالم اولمغله ادلهٔ اصولیه
صور منطقیه اوزره مرتب کلام اولمیوب بلکه مفرد اوله رق دلیل منطق ایله دلیل اصولی
بیننده فرق اولدیغی کبی اصولیونك قیاس بحثنه درج ایتمش اولدقاری اصول مباحثه
ومدافعه ایله اشبوفن مناظره بیننده دخی فرق واردر جدل دخی بو وجهله ایکی معنایه
اطلاق اولنور اولکیسی الزام خصم ایچون مباحثه ایتمکدر ایکنجیسی الزام خصم ایچون
اولان مباحثاتك حال وکیفیتنی بیلدیرن برفندر بوندن غرض نفس الامرده برشیئك صدق
وصحتنی اثبات اولمیوب بلکه برمذهبی حفظ یاهدم ایچون خصمك الزامی اولمغله مقدمات

جدلیه یقینیاتدن اولمق لازم کلمیوب بلکه خصمك عندنده مسلماتدن اولمسی کفایت ایدر
ودلیل جدلی ظنی اولوب یقین افاده ایتمز وبونده پك چوق مغالطه لر واردر انجق برهان
شکلنده اولمق ایچون زیاده اعتنا اولنور اشته مناظره ایله جدل بیننده ایکی معناجه دخی
فرق ظاهر ومتبین اولدی واکرچه علم مناظره ایله علم جدلك مسائلی بربرینه قریب ومشابه
ایسه ده ایکیسندن دخی غرض بشقه اولدیغندن ایکیسی برر فن مستقل اعتبار اولنمشدر
وفن جدل مؤلفك بیان ایتدیکی وجهله فن خلافیات کبی ممالك شرقیه ده دخی مهجور
ومتروکدر اما فن مناظره کرك اول وقتلر وکرك صکره لری شرقده متداول اولوب
روم وعجم علماسی اکا دائر پك چوق کتابلر تألیف ایتمشلردر وحالا دیار رومده متداولدر
فقط برمدتدن برو ملکه ومهارت کسب ایدوبده اجراآتنه مقتدر اولنلر پك آزالمش
وآزالمقده بولنمش ایسه ده ینه نادرا اربابی بولنور

علم کلام

علم کلام برعلمدرکه عقاید ایمانیه یی ادلهٔ عقلیه ایله اثبات وعقاید ده اسلاف امت واهل
سنت وجماعت مذهبی اولان مسلك مستقیمدن منحرف اولان اهل بدعتی رد خصوصلرینی
متضمن اولور بوعقاید ایمانیه دن مقصود انجق توحید باری اولمغله بومقامده بزه
اقرب طرق واسهل مسالك اوزره حقیقت توحیدی کشف وبیان ایده جك بربرهان
عقلی تقدیم ایده لم صکره بوعلمك تحقیقنه وملت اسلامیه ده نه سببه حادث اولدیغی وشمدی
بوداعیه قالمدیغی بیانه عودت ایلیه لم ایمدی دیرزکه کرك ذوات اولسون وکرك افعال
بشریه یاخود افعال حیوانیه اولسون بوعالم کائناتده اولان حوادثك البته اسباب متقدمه سی
واردرکه حوادث مذکوره عادت جاریه اوزره اول سببلرله وقوعبولور وحوادثك
تکون وحدوثی انلرله تمام اولور واسباب مذکوره نك هربریسی دخی حادث اولمغله انلر ایچون
دخی دیکر اسباب لازم کلور وهکذا اسباب مذکوره مسبب وخالق وموجد اسباب اولان
واجب الوجود تعالی حضرتلرینه وارنجه مترقی اولوب کیدر (سبحانه لا اله الا هو)
واسباب مذکوره حال ترقیده طولا وعرضا متوسع ومتضاعف اولور وعقل انسانی
انلری ادراك وتعداده واله وحیران قالور بوصورتده اول اسبابی علم محیط الهیدن بشقه
برشی حصر واحصا ایده مز خصوصا افعال بشریه وحیوانیه که ظاهرده جملهٔ
اسبابندن بری قصد واراده در زیرا آنلرك تکون ووجودی انجق اراده وقصد ایله تمام
اولور قصود وارادات ایسه اکثریا بربرینی ولی ایدن تصورات سابقه دن نشئت ایدن
امور نفسانیه اولوب قصد فعلك اسبابی اول تصوراتدر وبعضا اول تصوراتك اسبابی
دخی تصورات اخری اولور نفس انسانیده واقع هرتصورك سببی ایسه مجهولدر
زیرا امور نفسانیه نك مبادی وترتیبنه کسنه مطلع اوله میوب انلر جناب حقك فکر
انسانی یه القا ایتدیکی شیلردرکه بربرینه تابع اولور وانسان انلرك مبادی وغایاتنی بیلمکدن
عاجز قالور واکثریا انجق طبیعی وظاهر اولوب نظام وترتیب اوزره کندی حواس
ومدارکنده واقع اولان اسبابی ادراك واحاطه ایده بیلور زیرا طبیعت نفسنه محصور

وانك طور ومرتبه سنك تحتنده واقعدر اما تصورات طور نفسك فوقنده اولان
عقوللك حالى اولديغندن انلرك نطاق ودائره سى نفسدن دها وسعتليدر بو جهتله
نفس انلرى احاطه شويله طورسون اكثرينى ادراكدن بيله عاجزدر اشته بورازى
تأمل ايله اسبابه نظر ايتمكدن واسباب ايله اوغراشوب طورمقدن بزى نهى ايتمسنده شارعك
حكمتنى اكله زيرا بو بر واديدركه فكر انسانى آنده متحير قالهرق برفائده يه نائل اوله ميوب
و برشيئك حقيقتنه ظفر بوله ميوب ﴿ قل الله ثم ذرهم فى خوضهم يلعبون ﴾ مفادى
وفقنجه برمدت شناى بحر حيرت ايدرك بيهوده تجرع تعب ومشقت ايتمش اولور
وچوق كره ده اسبابى دوشنوركن انسان مافوقنه ترقيدن كسيلوب اياغى قيار ومعاذ الله
تعالى مسبب اسبابى بوله ميوب مزلقهٔ هلاك وضلالته دوشر وظن ايتميه سنكه بو وقوف
ورجوع سنك قدرت واختيارك ده در بلكه اول كيفيت فكر اسبابده تعمقدن نفس
انسانيده تقرر ايدن بررنك وحالندركه نسبت وحقيقتنى بزبيله ميز زيرا بيلمش اولسه ق
احتراز ايدردك بوسببدن اول امرده بالكليه اسبابدن قطع نظر ايله احتراز ايتمليدر
وبرده اسبابك مسبباتنده وجه تأثيرى بزجه مجهولدر زيرا اسبابه وجه عادى وظاهرى اوزره
اطلاع اولنوب تأثيرك حقيقت وكيفيتى بيلنه مز اشته انكچون اسبابدن بالكليه قطع
نظر ايدرك اسبابك مسبب وفاعل وموجدى اولان واجب الوجود تعالى حضرتلرينه
توجه ايله مأمور اولدق تاكه شارعك تعليم ايتديكى وجهله صفت توحيد نفسمزده ثابت
وراسخ اوله زيرا شارع وراى حسده اولان اسراره مطلع اولديغندن بزم مصالح ديغنزى
ومسالك سعادت حالمزى بزدن دها اعلا بيلور صاحب شريعت صلى الله تعالى عليه وسلم
افندمز بيورمشلردركه (من مات يشهد ان لا اله الا الله دخل الجنة) يعنى لا اله الا الله
ديو شهادت ايدرك وفات ايدن كيمسه داخل جنت اولور ديمكدر والحاصل اسبابدن
قطع نظرله مسبب اسبابه توجه ايتمليدركه انسان اكر اسباب ايچنه طالوب قالورسه
مسببه وصولدن منقطع ومحروم اولوب معاذ الله تعالى كرداب كفر وضلالته دوشر
واكر اسبابدن واسبابك اسبابندن وتأثيراتندن بر بر بحث ايدرك بحر فكره ونظرده
شناورلك ايدرسه ساحل حصوله برشى چيقاره ميوب خائب وخاسر عودت ايده جكنه
بن متعهد وكفيلم انكچون شارع بزى اسبابه نظردن نهى ايدوب توحيد مطلق ايله
امر ايتمشدر ﴿ قل هو الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد ﴾
سوره سنده اولان قل هو الله احد كلامنده مبتدا ضميرينك ابراز اولنديغنه احالهٔ تأمل ونظر
ايت كه اكر ذوق بلاغتدن برشى ادراك ايتمش ايسهك انده بونهيك رايحه سنى حس ايدرسن
* للمترجم * بعض مفسرين عندنده هو ضميرى شان اولوب لفظهٔ جلاله مبتدا
واحد خبريدر اما بعضيلر هو مسؤل عنهه راجع اولهرق مبتدا ولفظهٔ جلاله
خبردر ديديلر مؤلفك كلامى دخى اشبو وجه ثانى يه مبتنيدر شويله كه رسول اكرم
صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرينه يا محمد بزه ربكى وصف ايت دينلدكده بوسوره
نازل اولمش اولديغندن ديمك اولوركه يا محمد انلره دى كه اول سزك سؤال ايتديككز

اللهدر بردر الله هر كسك حوايجده مقصودى وملجأ ومرجعى اولان ذات اجل اعلادر
طوغورمامش وطوغمامشدر و بر كيمسه اكا كفو اولمامشدر ضميرلردن مجرد ذات مراد
اولنه كلديكى فن بلاغتده مبين اولهرق هو ضميرى مبتدا واسم ذات اولان لفظهٔ جلاله
دخى آنك خبرى قيلنديغنه نظرا اسبابدن مع قطع النظر مجرد ذات واجب الوجود
مراد اولديغى ذائقهٔ وجدان صحيح ايله ادراك اولنور تم كلام المترجم
واكر سنك كندى فكريكه قالورسه موجوداتى واسبابنى احاطه يه و وجودك تفاصيل
انحا واحوالنى ادراكه مقتدرم ديو زعم ايدر لكن انك بو زعم فاسدينه اعتماد ايتمه
و بو بابده انك رأينى تسفيه وتزييف ايله ودرك وتفطن ايت كه بادئ نظرده هر مدركك
عندنده وجود كندى حواس ومداركنده منحصر اولوب ماعدايه تجاوز ايتمز كورينور
واولانى اشته بو قدردر واوته يانى يوقدر ظن اولنور واقع حال ايسه بويله اولميوب
حق وصواب بونك خلافنه در صاغر اولان كمسه يى كورمزميسنكه وجود انك عندنده
نصل محسوسات اربعه ايله معقولاتده منحصر اولوب صنف مسموعات انك عندنده
وجوددن ساقط اولور وكذلك اعمانك عندنده دخى صنف مرئيات ساقط اولور
واكر ابا واجدادلرينه وعامهٔ معاصرينه تقليده مجبور اولمسه لر صاغر مسموعاتى واعمى
مرئياتى اقرار ايتمزدى واكر بهايمه سؤال اولنوبده سويلسه لر انلرى دخى معقولاتى منكر
ومعقولاتى انلرك عندنده بالكليه ساقط بولوردق بوصورتده احتمالكه بزم ادراكاتمزدن
بشقه طويمديغمز برنوع ادراك اوله زيرا بزم ادراكاتمز مخلوق ومحدثدر خلق الهى
ايسه بوندن پك چوق بيوكدر وحصر كيفيتى مجهول اولوب وجودك طور ونطاقى ايسه
اندن دها واسع وعلم الهى جمله يى محيطدر والحاصل بو عالم يالكز بزم اكلديغمز قدر
اولمديغندن كندى مدركاتنكده حصر ادعاسى خاطريكه كلورسه بو بحثده كندى
ادراككى متهم ايليوبده اعتقاد وعملده شارعك امر ايتديكى شيئه اتباع ايت كه اوسنك
سعادت حالكى سندن دها زياده استر وسكا فائده لو اولان شيئى دها اعلا بيلور زيرا
اوسنك فهم وادراككك فوقنده اولان برطورده در وانك نطاق علمى سنك نطاق عقلكدن
دها واسعدر وبو كيفيت عقله وعقلك ادراكاتنه نقيصه ايراث ايتمز وعقل بونكله
مذموم ومدخول اولمز بلكه عقل برميزان صحيحدركه احكامنده كذب اولميوب يقينيدر
لكن سن انكله امور توحيد وآخرتى وحقيقت نبوتى وحقايق صفات الهيه يى وانك
وراى مدركاتنده اولان احوال سائره يى وزن ايتمكه طمع ايتمه زيرا بو محالى طمع ايتمكدر
وبونك مثالى التون ترازوسنى كوروبده آنكله طاغلرى طارتمغه طمع ايدن كيمسه دركه
طاغلرى وزن ايده مدى ديو ميزان مذكورك احكامنده عدم صدق واستقامتى لازم كلمز
عقل دخى بويله برميزان صحيحدر لكن انك برحدى واردركه اوراده طوروب ايلرويه
تجاوز ايده مزكه حتى ذات واجب الوجودى وصفاتنى احاطه ايده بيلسون زيرا عقل
ذات الهيه دن حاصل اولان ذرات وجوددن بر ذره در اشته بوكا امعان نظر ايدوبده
بو مثللو قضيه لرده عقلى نقله تقديم وترجيح ايدن كيمسه نك غلط وخطاسنى وقصور

فهمی واضمحلال رأیی درك وتفطن ایله كه حق وصواب سكا ظاهر ومتبین اولدی
بوجهتله حددن زیاده اسباب ایله اوغراشمقده قالقیشیلورسه مدارج اسباب ترقی ایدرك
و بزم اكلیه میه جغمز درجه یی یكجه رك اكلاشیلمدن خارج اولوبده عقل انسانینك بوادیء
اوهامده نكراه ومتحیر ومنقطع اولمسندن خوف اولنور بو صورتده ، توحید انجق اسبابی
واسبابك كیفیات تأثیراتنی ادراكدن عاجز اولوبده بونی خالق اسباب اولان وعلمی
جمیع اسبابی احاطه ایدن واجب الوجود تعالی حضرتلرینه تفویض ایتمكدن عبارتدر
زیرا اندن بشقه فاعل ومؤثر یوقدر وجملهٔ اسباب اكا مرتبق ومستند واكا قدرتنه
راجع اولور وبزم جناب حقه اولان علم واطلاعمز انجق اندن صادر اولدیغمز حیثیتندر
اشته بعض صدیقیندن (العجز عن الادراك ادراك) دیو نقل اولنان كلامك معناسی
بودر كه ادراكدن عاجز قالمق عین ادراك در دیمك اولور

بوندن صكره معلوم اوله كه امر توحیده معتبر ومقبول اولان یالكز تصدیق حكمیدن
عبارت اولان ایمان دكلدر زیرا ایمانك بو مرتبه سی علم مجرد قبیلندن اوله رق نفسده
برحالت حادثه وعارضه اولوب توحیده كمال ایسه نفسك متكیف ومتصف اوله جغی
بر كیفیت ثابته وصفت راسخه نك حصولیدر كه بو صورتله ایمان انسانك احوال ثابته سندن
اولمش اولور نته كم اعمال وعباداتدن مقصود دخی طاعت وانقیاد ملكه سنك حاصل
اولمسی وقلبك شواغل ماسواء اللهدن خالی قالمسیدر تا كه سالك راه توحید اولان
مرید مؤمن ربانی و واصل سرمنزل حقایقدانی اوله وعلم ایله حال بیننده اولان فرق
قول ایله اتصاف بیننده كی فرقك عینیدر بونك شرح وتفصیلی بو وجهله دركه ناسك
چوغی ایتام وبیچاره گانه مرحمت ایتمك ثواب اولدیغنی بیلوب اعتراف ایلر وشرع
شریفده بر بنی دخی سویلر حالبوكه فقرا اولادندن بر یتیمی یاخود بر بیچاره یی كورسه
اكا احسان ایتمك واثر شفقت وسماحت كوسترمك شویله طورسون اندن فرار ایدر
واكا التفات ایتمكدن استنكاف ایلر اشته بو مثللوره حاصل اولان قول وعلم مرتبه سیدر كه
یالكز یتیم وبیچاره یه مرحمت ایتمك ثواب اولدیغنی اعترافدن عبارتدر بعض ناسده دخی
بو اعتراف مرتبه سندن صكره بر ده ملكهٔ رحمتله اتصاف مرتبه سی حاصل اولور كه
هر نه وقت بر یتیمی یاخود بر فقیر بیچاره یی كورسه اظهار نوازش والتفات ایدر وبالفرض
منع اولنسه صبر ایده میوب اكا ابراز اثر شفقتله مثاب ومأجور اولمق امیدینه دوشر ویاننده
ماحضر هر نه ایسه اكا تصدق ایلر اشته علم بالتوحید ایله اتصاف بالتوحید دخی بویله
اولوب اتصاف بالتوحید بولندیغی حالده بالضروره علم دخی حاصل اولمش اولور وبو علم
قبل الاتصاف حاصل اولان علمدن دها موثوق ومعتبردر وكرارا ومرارا عملك تكرریله
ملكه ثابت وراسخ اولمدقجه مجرد عملك بولنمسیله اتصاف بولنمق لازم كلمز اما بو وجهله تكرر
وقوعنده ملكه ثابت وآخرتده نافع اولان علم ثانی حاصل اولور واتصافدن مجرد اولان علمك
نفعی قلیلدر واكثر اهل نظر واستدلالك علمی بو علم مجرددر مقصود اصلی ایسه عباداتدن
نشئت ایدرك انسانه حال وملكه قبیلندن اولان علملر وشارعك عندنده تكلیف ایتدیكی

شبلرك جمله سنده كمال انجق بو وجهله ملكه حصولنده در شویله كه اعتقاد اولنمسنی
امر ایتدیكی شیده كمال اتصافدن حاصل اولان علم ثانیده در وعباداتدن عمل اولنمسنی
امر ایتدیكی شیده كمال اول شیله اتصافده وآنی كندینه حال ایدنمكده در وبو ثمرهٔ
شریفه یی حاصل ایدن انجق عباداته مداومتدر نته كم رسول اكرم صلی الله علیه وسلم
افندیمز حضرتلری رأس عبادات اولان صلات حقنده (جعلت قرة عینی فی الصلوة)
بیورمشلردر كه نماز ذات حضرت رسالتپناهیلرینه صفت راسخه وحال اولدیغندن
منتهای لذتی واقصای فرح ومسرتی آنده بوله بیورلرمش لكن بو مرتبهٔ عالیه نزده مسائر
ناسك صلاتی نزده در وسائرینی بو درجه یه كیم ایرشدیره بیلور همان جناب رب معین
جمله یی ﴿ فویل للمصلین الذین هم عن صلوتهم ساهون ﴾ دركه سنه دوشورمیوب
طریق هدایت رفیق نبوی یه اهتدا ایله مترقیء مدارج یقین ایلیه آمین

بو تقریرا تمزدن سكا معلوم ومتبین اولدی كه جمیع تكالیفده مطلوب اصلی عین
توحید اولان علم اضطراری یی حاصل ایدن ملكهٔ راسخه نك نفسده حصولیدر
واصل عقیدهٔ ایمانیه بودر وسعادت حالی حاصل ایدن شی دخی بوندن عبارتدر
وجمیع تكالیف قلبیه وبدنیه ده حال بو منوال اوزره در وبوندن اكلاشیلور كه ایمان
جمیع تكالیفك اصل ومنبعی اوله رق مراتب متفاوته سی واردر ادناسی لسانه
موافق اولان تصدیق قلبیدر واعلاسی بو اعتقاد قلبی ایله اكا تابع اولان اعمال
وعباداتدن بر كیفیت راسخه نك حصولیدر كه اول كیفیت قلبه مستولی اولوب جمیع
اعضا وجوارح اكا تابع اولور وجمیع تصرفات وافعال انسانیه بو تصدیق ایمانینك
زیر طاعتنده بولنور وبو مرتبهٔ علیه مراتب ایمانك الك ارفع واعلاسیدر وایمان كامل دخی
بودر كه انكله مؤمن اولان كیمسه صغائر وكبائردن بر كناهه یاقلاشمز زیرا ملكه نك حصول
ورسوخی هر ان آنك مناهج ومسالكندن انحرافه مانعدر رسول اكرم علیه السلام
افندیمز بیورمشلردر كه (لا یزنی زان حین یزنی وهو مؤمن) یعنی زانی مؤمن اولدیغی
حالده زنا ایتمز بلكه حین زناده ایمانی یوقدر دیمك اولمغله مراد ایمان كامل اولمش اولور
یوخسه زنا ایدن مطلقا كافر اولور دیمك دكلدر وهرقل حدیثنده دخی مرویدر كه هرقل
رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك احوالندن ابو سفیانه سؤال ایدوب آنك
اصحابی ایچنده دیننه داخل اولدقدن صكره قیزوبده مرتد اولان وارمیدر دیدكده
ابو سفیان خیر یوقدر دینجه هرقل دیمشكه اشته ایمان بویله متمكن ومستقر اولدقده
اكا مخالفت ایتمك نفسه كوچ كلور نته كم سائر ملكات دخی مستقر اولدقده حال بویله دركه
جبلت وفطرت مثابه سنده اولور اشته ایمانك مرتبهٔ عالیه سی بودر وبو مرتبه عصمتك
ایكنجی راده سیدر زیرا عصمت انبیای عظام علیهم السلام حقلرنده وجوب سابق ایله
واجبدر وبو مرتبه مؤمنین حقنده اعمال صالحه لرینه وتصدیقلرینه تبعا حاصلدر
اشته بو ملكه نك ثبوت ورسوخیله ایمانده تفاوت بولنور نته كم اسلافدن بو تفاوتك
تحقق مسموعدر وبخارینك ایمان بابنده اولان عنوانلرنده بوكا دائر پك چوق شیلر واقع

اولمشدر مثلا ایمان قول وعملدن عبارتدر وایمان زائد وناقص اولور وصلوة وصیام ایمانندندر وصوم رمضان ایمانندندر وحیا ایمانندندر کبی که بونلرك جمله سندن مرادبزم اشارت ایتدیکمز ایمان کاملدرکه ملکه دن عبارت اولان ایمان فعلیدر اما ایمانك برنجی مرتبه سی اولان تصدیقده تفاوت یوقدر بوسببدن ایمانك اول اسماسنی اعتبار ایدوبده تصدیقه حمل ایدنلر ایمانده تفاوت یوقدر یعنی زیاده ونقصانی قبول ایتمز دیدیلر نته کم ائمهٔ متکلمین بووجهله قائل اولمشلردر وآخر اسماسنی یعنی ایمانك مرتبهٔ اخیره سنی اعتبار ایدوبده انی ایمان کاملدن عبارت اولان ملکه یه حمل ایدنلر ایمانده تفاوتك وجودینه قائل اولدیلر ایسه ده تصدیقدن عبارت اولان حقیقت اولاسنك اتحاد وبساطته مانع دکلدر زیرا تصدیق ایمانك جمیع مراتبنده موجوددر زیرا تصدیق کندوسنه اقلی ایمان اسمی اطلاق اولنان شیدر وانسانی عهدهٔ کفردن قورتاران وکافر ایله مسلم بیننی فرق وفصل ایدن انجق بوتصدیقدر واندن اشاغیسی کفایت ایتمز وبرایشه یرامز وبوتصدیق کندی نفسنده حقیقت واحده اولوب آنده تفاوت بولنمز وانجق تفاوت بزم دیدیکمز کبی اعمالدن حاصل اولان ایمان کاملده در

ومعلوم اوله که شارع بزه رتبهٔ اولاده بولنوب تصدیقدن عبارت اولان اشبو ایمانی وصف ایتدی وبرطاقم امور مخصوصه تعیین ایدوب آنلری قلبمزله تصدیق ولسانمزله اقرار ایتمکی امر وتکلیف ایلدی بوامور مخصوصه دینمزده مقرر ومثبت اولان عقایددر نته کیم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزه ایماندن سؤال اولندقده (ان تؤمن بالله وملائکته وکتبه ورسله والیوم الآخر وتؤمن بالقدر خیره وشره) بیوردیلر وبونلر علم کلامده مقرر اولان عقاید اولوب انلره اجمالا اشارت ایده لم تا که بوفنك حقیقتی وکیفیت حدوثنی تبیین ایلیه لم

ایمدی معلوم اوله که شرع بزه اول مسبب جمیع اسباب اولان خالق بی ارتیابه ایمان ایتمکی امر ایدوب خاتمهٔ عمرمزده نجاتمز بوایمانده اولدیغنی بیان ایلدی لکن اول خالق معبودك کنه حقیقتنی بزه بیلدیرمدی زیرا بوراسنی ادراك ایده بیلمك طور بشریتك فوقنده ر کیفیت اولدیغندن بزجه متعذردر بناء علیه اولا ذاتا مخلوقاتنه مشابهتدن وصفات نقصدن منزه اولدیغنی اعتقاد ایتمکی بزه تکلیف ایتدی والا مشابهتی تقدیرنده خالق ایله مخلوق بیننده فرق بولنمیه جغی جهتله انك مخلوقاتی خالق اولمسی صحیح اولمامق لازم کلور واکر کندوده صفات نقصدن برشئ بولنه جق اولسه مخلوقینه مشابهتی لازم کلور وصکره الوهیتده توحیدینی امر ایلدی والا ﴿لوکان فیهما الهة الا الله لفسدتا﴾ مؤداسنجه دلیل تمانعله خلق وتکوین امری تمام اولمامق اقتضا ایدر صکره عالم وقادر ومرید ومقدر اولدیغنی اعتقاد ایتمکی امر ایتدی زیرا بوعالمده مشهودمز اولان بونجه افعالك تکونی انجق علم وقدرت صفتلریله تمام اولور وخلق وایجاد امری انجق بونلر ایله کمال بولور واکر مرید اولمسه مخلوقاتدن برشی تخصص ایدوبده ساحهٔ وجوده چیقه مزدی وجمیع کائنات وموجوداتی مقدر اولمسه صفت اراده حادث اولمق لازم کلوردی صکره خلق اول ایله جلوه کر مجلای شهود اولان عنایت

الهیه سنی تکمیل ایچون بعدالموت بزی بعث واعاده ایده جکنی اعتقاد ایله امر ایتدی زیرا اکر انسانك عاقبتی فناء صرف اولسه خلق وایجادی عبث اولمق لازم کله جکی جهتله بعدالموت بقای سرمدی ایچون اولمسی ثابت اولور وصکره شقاوت وسعادتله امر معادك احوالی مختلف اولوب بوراسنی ایسه بز ادراك وتمییز ایده مدیکمزدن بو آخرت شقاوتندن نجات ایچون ایکی یول تبدوکنی وجنت لطف ونعمت ایچون وجهنم عذاب ونقمت ایچون اولدیغنی بیان ایله حقمزده لطف الهیسنی اتمام ایتمك اوزره ارسال رسل ایتمش اولدیغنی اعتقاد ایتمکی تکلیف ایلدی

اشته امهات عقاید ایمانیه بونلر اولوب ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله مثبت ومبرهندر وسلف صالحین دخی عقاید مذکوره یی ادلهٔ مذکوره دن اخذ ایتمش وائمه دخی اولوجهله تحقیق ایلمشدر لکن صکره لری بوعقایدك تفاصیلنده برطاقم اختلافلر عارض اولدی که اکثرینك منشئی آیات متشابهه در اشته بوخصوص ادلهٔ نقلیه دن بشقه برطاقم ادلهٔ عقلیه ایله دخی استدلال ومناظره ومخاصمه لرك ظهورینه سبب اوله رق بوسببله علم کلام ظهور ایتدی اجمال بحث اشته بووجهله اولوب شمدی بومجملك تفصیلنی بیان ایده لم شویله که قرآن کریمده واجب الوجود تعالی وتبارك حضرتلرینك تنزیه مطلق ایله وصفی اکثر آیات کریمه ده ظاهر الدلاله وتأویلسز اولدیغی حالده وارد اولوب بوآیات کریمه سلب ونفی اوزره مدلول ومفادنده صریح اوله رق وارد اولدیغندن آنلره ایمان ایتمك واجب اولدی وکرك شارع علیه السلام افندیمزك کلامنده وکرك صحابه وتابعین رضوان الله علیهم اجمعین حضراتنك کلاملرنده دخی آیات مذکوره نك تفسیری ظاهرلری اوزره بولندی وکاه ذاتنده وکاه صفاتنده تشبیهی ایهام ایدر آیات قلیله دخی قرآن کریمده وارد اولمش اولوب انجق ادلهٔ تنزیهك کثرتنه ووضوح دلالتنه بناء سلف صالحین ادلهٔ تنزیهی تغلیب وترجیح ایتدیلر وتشبیهك محال اولدیغنی بیلوب آیات مذکوره نك کلام اللهدن اولدیغنه حکم وایمان ایدرك بحث وتأویل ایله معنالرینه تعرض ایتمدیلر اشته اکثر اسلاف کرامك بوآیتلری کلدیکی کبی اوقو یکز قوللرینك معناسی بودر که آیات مذکوره طرف الهیدن منزل اولدیغنه ایمان ایدوب تأویلنه تعرض ایتمیکز دیمك اولور زیرا جائز که آیات مذکوره بزلره برامتحان وابتلای الهی اوله بونکیچون آیات مذکوره یه همان ایمان ایدوبده توقف ایتمك واجب اولور سلف صالحینك اعتقادی اشته بونك اوزرینه اولوب انجق آنلرك عصرنده برطاقم اهل بدعت ظهور ایدرك اشبو آیات متشابهاته اتباع وتشبیهده توغل ایلدیلر شویله که آنلردن برفرقه ذات الهیده تشبیهی ایهام ایدن متشابهاتك ظاهریله عمل ایدرك رب العباد تعالی شانه عن الانداد حضرتلرینه ید وقدم ووجه اثبات ایدوب ذاتده تشبیه ایتدکلرندن آیات تنزیهه مخالفتله تجسیم صریح ورطه سنه دوشدیلر حالبوکه جسم تصوری شان الهیده نقص واحتیاجی اقتضا ایدر بومتشابهاتك ظواهریله عمل ایتمکدن ایسه اکثر واوضح اولان آیات تنزیهی ترجیح ایتمك اولی واظهر اولدیغنده شبهه یوقدر صکره فرقهٔ مزبوره بوتشبیهك شناعتندن فرار ایدوب الله جسم

لا كالاجسام دیدیلر انجق بو تأویل ایله دخی تخلص كریبان ایده مدیلر زیرا ایكی یرده دخی
جسمدن برزم بیلدیكمز جسمیت معناسنی اراده ایدرلرسه بو قوللری متناقض ونفی واثبات ایله
متعارض اولور واكر بینلرینی فرق ایدرك جسمك معنای متعارفندن بشقه برمعنی مراد
ایدرلرسه بزلره موافقت ایتمش اولورلر وبحث دكشه رك اصل مسئله ده اختلاف قالمیوب
بلكه جسم لفظنی اسماء الهیه دن براسمدر دیمش اولورلر بو ایسه اسماء الله توقیفیه
اولدیغندن اذن شرعه متوقفدر مبتدعه نك برفرقه سی دخی جناب حقه جهت واستوا
ونزول ومجیء وصوت وحرف وبونلرك امثالی شیلر اثبات ایدرك صفاتنده تشبیهه
ذاهب اولوب آنلرك قوللری دخی تجسیمه واردیغندن آنلر دخی صوت لا كالاصوات
وجهة لا كالجهات ونزول لا كنزول الاجسام كبی تأویللره مجبور اولدیلر وانلر دخی
اولكیلر كبی رد اولندیلر

للمترجم ❊ فرقهٔ مذكوره نك جناب حقه بویله نقص ایهام ایدن صفتلر اثبات ایتلری
﴿ الرحمن علی العرش استوی ❊ وجاء ربك والملك صفا صفا ﴾ كبی آیات كریمه ایله
(ینزل الرب فی كل لیلة الی السماء الدنیا فیقول هل من مستغفر فاغفر له) كبی
احادیث نبویه نك ظواهریله عمل ایتلرینه مبنی اولوب بونلر ایسه متشابهاتدن اولملریله
انلرده مذهب متقدمین توقفدر ومتأخرینه كوره وجوه صحیحه ایله تأویل وتوجیه اولنور
نه كیم فصل آتیده تفصیلی كله جكدر ❊ تم كلام المترجم ❊

ومذهب سلف اوزره آیات متشابهاته كلدیكی كبی ایمان ایتمكدن بشقه بریول قالمدی
تا كه قرآن كریمدن اولدقلری ثابت وصحیح ایكن معنالرینی انكار بتون بتون آیات مذكوره یی
انكاره مؤدی اولمیه اشته ابن ابی زیدك رساله سنده وكتاب مختصرنده وحافظ بن عبد البرك
وسائرلرینك كتابلرنده اولان تحقیقلرینك مرجع وخلاصه سی بودر زیرا انلرك
بركار خامه لری دخی بومعنانك اطرافنده دائردر فقط انلرك افاداتنده بومعنایه دال اولان
قرائندن غفلت اولنمامق كركدر

صكره وقتا كه علوم وصنایع چوغالدی وناس انواع فنونه دائر بحث وتدوینه حریص
اولدی ومتكلمین دخی تنزیه حقنده كتابلر تألیف ایتدی ایسه بدعت معتزله حادث اولدی
شویله كه تنزیهی تعمیم ایدرك زعملرنجه تعدد قدیم لازم كلور دیو علم وقدرت واراده وحیاتدن
عبارت اولان صفات معانینك نفییله حكم ایتدیلر تعدد قدیم لازم كلور كلاملری ایسه
صفات ذاتك عینیده دكلدر غیریده دكلدر دیمكله مردود ومندفع اولور واراده صفتنی
نفی ایتدكلرندن انلره قدری نفی ایتمك دخی لازم كلدی زیرا قدرك معناسی كائنات حقنده
سبق اراده دن عبارتدر وسمع ایله بصری دخی عوارض اجسامدندر دیو نفی ایله
حكم ایتدیلر بو لفظلرك مدلولنده ایسه جسم وبنیه شرط اولمیوب بلكه بونلرك معناسی
فصل آتیده تفصیل اولنه جغی وجهله مسموعی ومبصری ادراك دیمك اولدیغندن
بو كلاملری دخی مردوددر وسمع ایله بصرده اولدیغی كبی كلامی دخی كذلك
عوارض اجسامدندر دیو نفی ایتدیلر ونفس ایله قائم اولان صفت كلامی تعقل وتصور

ایده مدیلر بو جهتله قرآن مخلوقدر دیو حكم ایدوب بویله بر بدعت احداث ایتدیلر كه
سلف انك خلافنی تصریح ایتمشلر ایدی ومعتزله نك بو بدعتنك ضرری چوغالدی
وبعض خلفا دخی بو بدعتی تلقی ایدوب ناسی اول اعتقاد فاسده سوق ایلدی
كندوسنه مخالفت ایتدكلری ایچون دملرینی مباح وهدر قیلدی اشته بو بدعتك
ضررینی دفع ایتمك داعیه سی اهل سنتك ادلهٔ عقلیه ایله عقاید اثباتنه قالقشملرینه
سبب اولدی وبوخصوصده شیخ ابو الحسن الاشعری حضرتلری ابتدار ایدرك
بین الطرق توسط ایدوب تشبیهی نفی وصفات معنویه یی اثبات ایتدی وتنزیهی سلفك
قصر ایتدیكی شیئه قصر ایلدی وتنزیهك عمومنی تخصیص ایدن ادله انك مسلكنه
شهادت ایتدی بو جهتله صفات اربع معنویه یی وسمع ایله بصری وكلام نفسی یی
نقل وعقل ایله اثبات ایتدی وبونلرك جمله سنده مبتدعه یی رد ایلدی وصلاح واصلح ایله
قائل اولمق وحسن وقبح عقلیدر دیمك كبی بدعتلرینه اساس اتخاذ ایتمش اولدقلری
مقدمات وقواعدده انلر ایله مباحثه ایتدی وبعثت واحوال جنت ونار وثواب وعقاب
حقنده عقایدی تكمیل ایلدی واول وقت امامیه نك بدعتی دخی ظهور ایدوب
انلر دخی امامت عقاید ایمانیه دندر وامامت هركیمك حقی ایسه انی تعیین ایله عهده سندن
چقمق علیه السلام افندیمزه وكذلك امته واجبدر دیمش اولدقلرندن امام اشعری
حضرتلری امامت بحثنی دخی بو رایه الحاق ایتدی وامامت امری قضیهٔ اجماعیه
ومصلحت عامه اولوب عقاید ایمانیه دن دكلدر دیدی اشته امامت بحثی بو صورتله
بوفنك مسائلنه ملحق اولدی وبونك مجموعنه علم كلام تسمیه ایتلری یا بوفنده اصحاب
بدع ایله مناظره اولوب بو ایسه عمله راجع اولمیه رق صرف كلام اولدیغی ایچوندر
ویاخود بونك سبب وضعی كلام نفسی یی اثباتده واقع اولان نزاع اولدیغی ایچوندر
وشیخ ابو الحسن الاشعرینك اتباعی چوغالدی وصكره ابن مجاهد وانك امثالی تلامیذی
دخی مشار الیهك اثرینه اقتفا ایتدی وانلردن دخی قاضی ابو بكر الباقلانی اخذ ایدرك
انلرك طریقنده امامته تصدر ایدوب مذهب اشعری یی تهذیب وادله سنك موقوف علیهی
اولان مقدمات عقلیه یی وضع وترتیب ایلدی مثلا جوهر فرد ایله خلا اثباتی وعرضك
عرض ایله قائم اولمامسی وعرضك ایكی زمانده باقی قالمامسی وسائر ادلهٔ اشعریه نك
موقوف علیهی اولان بر طاقم قواعد كبی وادلهٔ اشعریه قواعد مذكوره یه موقوف اولوب
دلیلك بطلانی ایسه مدلولك بطلانی مستلزمدر دیو امام باقلانی وجوب اعتقادده قواعد
مذكوره یی عقاید ایمانیه یه تابع قیلدی یعنی عقاید ایمانیه كبی قواعد مذكوره یی دخی
تصدیق ایتمك واجبدر دیو حكم ایلدی وبو طریقت كمال بولوب فنون نظریه وعلوم
دینیه نك اك اعلالرندن اولدی لكن بونده صور ادله بعضا وجه صناعی یه مخالف
اوله رق كلور زیرا اول وقت متكلمینك ساده لكی وار ایدی ومعیار ادله اولان فن منطق
هنوز ملت اسلامیه ایچنده ظاهر اولمامشیدی واكرچه براز اوچ كوسترمش ایدیسه ده
علوم شرعیه یه بالكلیه مباین اولان علوم فلسفیه دندر دیو متكلمین آنی اخذ ایتدكلرندن

فن مذکور اول وقت مهجور ومتروك ایدی قاضی ابو بکر الباقلانیدن صکره ائمهٔ
اشعریه‌دن امام الحرمین ابو المعالی کلوب مذهب اشعری اوزره کتاب شاملی تألیف وآنده
کلامی توسیع ایلدی صکره کتاب مذکوری تلخیص ایدرك کتاب ارشادی تصنیف
ایدوب ناس آنی عقایدینه مأخذ ومرجع اتخاذ ایلدی

❁ للمترجم ❁ بعض محققینك بیان ایتدیکی وجهله نفس ناطقهٔ انسانیه‌یه کوره دولت
ابدیه وسعادت سرمدیه خالقنك ذاتی وصفات کمالیه ونعوت جلالیه سنی بقدر الطاقة
البشریه بیلمك والحاصل انسان مبدأنه وقوف ومعرفت تحصیل ایتمکدن عبارت اولوب
بو معرفتی تحصیله ایکی طریق واردر بری اهل نظر واستدلال طریقیدر که فکر واستدلال
ایله مطلوبلرینه نائل اولورلر دیکری اصحاب ریاضت ومجاهده طریقیدر که ریاضت بدن
ومجاهدهٔ نفس ایله مقصودلرینه واصل اولورلر طریق اوله سلوك ایدنلر ایکی فرقه
اولوب فرقهٔ اولی برشریعته اتباع ایدنلردر انلره متکلمین دینور فرقهٔ ثانیه برشریعته
اتباع ایتمیه‌رك مجرد عقللرینه اویوب کیدنلردر انلره حکمای مشائیون دینلور طریق
ثانی‌یه سلوك ایدنلر دخی کذلك ایکی فرقه اولوب فرقهٔ اولی ریاضت ومجاهده‌لرنده شرعه
موافقت ایدنلردر آنلره صوفیه دینور فرقهٔ ثانیه برشریعته اتباع ایتمیه‌رك مجرد کندی
ریاضت ومجاهده‌لری ثمره‌سی اولان کشف واشراق ایله اکتفا ایدنلردر آنلره حکمای
اشراقیون دینور افلاطون دخی انلردندر متکلمینك دخی فرق عدیده‌سی واردر
شویله که اکر متکلمین باب اعتقادده اصحاب رسول اللهك ظاهر حال وطریقتلری اوزره
جاری وآنلره متبع ایسه‌لر اهل حق واهل سنت وجماعت تسمیه اولنورلر وبونك خلافنده
اولوب ده ظاهر طریق اصحابی منکر ایسه‌لر طائفهٔ مخالفین واهل بدعت وضلالت تسمیه
اولنورلر واشبو طائفهٔ مخالفین دخی اولا التی قسمه منقسم اولمشلردر که قدریه وجبریه
ورافضیه وخارجیه ومشبهه ومرجئه‌در قدریه معتزله طائفه‌سیدر که قدری انکار ایدوب
قول فعلنك خالقیدر دیرلر واهل حقه اك اول مخالفت ایدن بو فرقه اولوب قدریه تسمیه
اولنورلردی صکره کبائر ؤسالرندن اولان واصل بن عطا کبائری ارتکاب ایدن نه مؤمندر
نه کافردر دیوب منزله بین المنزلتین اثبات ایدرك حقی ترك ایله باطله مائل اولمسی حسبیله
حسن بصری حضرتلرینك درسندن قالقدقده حسن بصری حضرتلری اعتزل عنا
واصل بیورمش اولدیغندن طائفهٔ مرقومه‌یه معتزله تسمیه اولندی جبریه دخی
ارادهٔ جزئیه‌یی انکار ایدرك قول جمیع افعال وحرکاتنده مجبوردر دیرلر رافضیه دخی
خلافت حضرت علینك ایکن حضرت ابو بکر ایله حضرت عمر غصبا الدیلر دیرلر
واصحاب رسول اللهك پك چوغی حقنده سوء ظن ایدرلر خارجیه دخی حضرت
علینك خلافتنی انکار ایدرلر مشبهه جناب حقی جسمانیتدن وصفات نقصدن تنزیه
ایتمیوب مخلوقاتنه تشبیه ایدرلر مرجئه عملی کبر وبراغوب مؤمنه کناه ضرر ویرمز دیرلر
واشبو التی فرقه دخی فرق عدیده‌یه متفرق اوله‌رق اهل بدعت وضلالت دینیلن کروه
یتمش ایکی فرقه اولوب جمله‌سی اهل ناردر نته کیم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم

افندیمز حضرتلری بنم امتم یتمش اوچ فرقه‌یه متفرق اوله‌جقدر برفرقه‌سی اهل جنت
اولوب باقیسی اهل ناردر دیو بیورمشلر اشبو اهل جنت اولان فرقهٔ ناجیه اهل سنت
وجماعتدر انجق انلر دخی ایکی طاقم اولوب برطاقمی امام ابو الحسن الاشعری حضرتلرینك
اتباعیدر که اشاعره دینلور اشاعره اشعرینك جمعیدر برطاقمی دخی امام ابو منصور ماتریدی
حضرتلرینك اتباعیدر که ماتریدیه دینلور ماترید سمرقند قراسندن برقریه‌در
ابو الحسن الاشعرینك وفاتی اوچیوز یکرمیدن صکره اولوب امام ماتریدینك وفاتی دخی
اوچیوز اوتوز اوچ تاریخنده‌در بو ایکی امام همام اهل سنت وجماعتك عینك عینین
هدایتی اولوب اکرچه بعض جزئیات مسائل کلامیه‌ده اختلافلری وار ایسه ده اصول
اعتقادیاتده متفق اولدقلرندن واختلاف ایتدکلری مسائلك اکثرنده بینلرینی توفیق قابل
اولدیغندن بربرندن آیریله‌جق ویکدیکری بدعت وضلالته نسبت ایده‌جك قدر
بینلرنده اختلاف یوقدر بناء علیه اشاعره ماتریدیه مقابلی اوله‌رق ذکر اولندقده امام
اشعرینك اتباعی مراد اولنور بعضا دخی اهل بدعت مقابلی اوله‌رق مذکور اولوب عموما
اهل سنت دیمك اولور بو صورتده اشاعره ماتریدیه‌یه دخی شامل اولور باشلوجه
اختلافلرندن بریسی ارادهٔ جزئیه بحثیدر شویله که معتزله قول فعلنك خالقی اوله‌رق
بوجرا که عالمده مطلق العنان اولوب کیف مایشاء حرکت ایدر دیوب بو صورتده ایسه
خالقك تعددی لازم کلور جبریه دخی بونلرك ضدتامی اوله‌رق قوللردن بتون اراده
واختیارلری سلب ایدوب انسان کافهٔ حرکات وسکناتنده مجبور ومضطردر دیرلر
بونلره کوره دخی تکالیف الهیه عبث اولمق لازم کلور وبرده انسانك بالاختیار یوقاری
طوغری چیقیشیله دوشوبده بالاضطرار اشاغه طوغری اینیشنده فرق بدیهی اولمغله
انسانده اصلا اراده واختیار یوقدر دیمك بداهته قارشودر اشته بونلك ایکی اوجی افراط
وتفریط اولدیغندن اهل سنت بین الامرین توسط ایدوب هرشیئی خلق ایدن
واجب الوجود تعالی حضرتلریدر لکن افعال اختیاریه‌ده انسانك ارادهٔ جزئیه‌سی واردر
دیدیلر ارادهٔ جزئیه ایکی طرفدن یعنی فعل وترکدن برینی ترجیح دیمك اولوب انجق مخلوقمیدر
دکلمیدر دیو اشاعره ایله ماتریدیه بیننده اختلاف واقع اوله‌رق اشاعره مخلوقدر وماتریدیه
مخلوق دکلدر دیدیلر بو جهتله اشاعره عندنده هرشیئی جناب حق بیلدیکی ایچون اولور
اما ماتریدیه عندنده علم معلومه تابع اوله‌رق جناب حق هر آنی‌یی اوله‌جغندن ایچون بیلور
احق واصوب اولان ماتریدیه مسلکیدر زیرا ارادهٔ جزئیه مخلوق اولدیغی حالده انسان
کندی قدرتی صرفده مجبور اولمغله بودخی جبره وارووب ینه تکالیف الهیه عبث اولمق
لازم کلور فقط اشعریه‌نك ارادهٔ جزئیه مخلوقدر دیملری اسبابی اولان شوق وآرزولر
مخلوق ومن طرف الله وارد دیمکدر دیه‌رك بینلری توفیق اولنه بیلور اکر اشعریه طرفندن
اعتراض اوله‌رق دینلور ایسه که ارادهٔ جزئیه مخلوق الهی اولمیوب ده قولك صنعیله ایسه
قول آنی خالق اولمق لازم کلوب مذهب اعتزاله وارد واکر قول دخی خالق دکلدر
دینلور ایسه خالقسز مخلوق بولنمق لازم کلور وهرحالده معتزله کبی ماتریدیه‌یه کوره

دخی جناب حق هرشیئی خالق اولمامق اقتضا ایدر بوکا شو وجهله جواب ویریلور که
هرشیئك خالقی جناب حقدر لکن ارادهٔ جزئیه شی دکلدر زیرا شی امر موجود
معناسنه اولوب ارادهٔ جزئیه ایسه زمانی اولمیه رق وبلکه آن واحدده دفعی اوله رق
انساندن منبعث برحال اولدیغندن امور اعتباریه قبیلندن اولوب امر موجود دکلدر
تا که خالقه محتاج اولسون وخلق فعلی اکا تعلق ایلسون واکر بونجه افعال اختیاریه نك
منشئی وسعادت دارینك مداری اولان ارادهٔ جزئیه امر اعتباریدر دیمك درجهٔ قبول
واعتباردن بعیددر دینلورسه جواب ویریلور که امور اعتباریه نك ایکی معناسی واردر
بری نفس الامرده موجود اولمیه رق صرف اوهام دیمکدر دیکری نفس الامرده موجود
اولوب انجق خارجده برزمانده وجود ایله متصف دکل دیمکدر اشته ارادهٔ جزئیه
امر اعتباریدر دیدیکمز بومعناجه در بوخسه معنای اولجه دکلدر بوندنصکره معلوم اوله که
حنفیلر ماتریدی وشافعیلر اشعریدر یعنی امام ماتریدینك اصول اعتقادیاتی امام اعظم
واتباعنك رأینه موافق وامام اشعرینك اصول اعتقادیاتی امام شافعی واتباعنك رأینه
موافق دوشمش اولدیغندن عملده حنفی اولنلر اعتقادده ماتریدی وعملده شافعی اولنلر
اعتقادده اشعری در وکذا ماتریدی الاعتقاد اولنلر عملده حنفی واشعری الاعتقاد اولنلر
عملده شافعی در دیمك اولوب یوخسه امام اعظم حضرتلری امام ماتریدی یه
وامام شافعی حضرتلری امام اشعری یه تابع دیمك دکلدر زیرا امام اشعری ایله
امام ماتریدی ائمهٔ اربعه دن چوق صکره کلوب عقاید اسلاف کرامی تحقیق ایله میدانه
چیقارمشلردر وائمهٔ اربعه بیننده اولان اختلافلر عملیاته دائر اولوب عقایده طوقنمز
حتی معتزله دخی اکثر احکام فقهیه ده حنفی المذهبدرلر مالکی وحنبلیلر دخی
اشاعره دندر فقط متأخرین حنبلیه منشابهاتده برمسلك غریب اتخاذ ایلدیلر نته کم
فصل آتیده مؤلف بیان ایده جکدر بوندن صکره معلوم اوله که مؤلف دخی اشعری
اولدیغندن یاخود امام ماتریدی بخاری جانبنده اولوب مغربك اوراپه بعدیتی حسبیله
انك آثارینه لایق وجهله مطلع اولمدیغندن بالکز امام اشعری یی وانك اتباعنی ذکر ایله
اکتفا ایدوب امام ماتریدی قولنه تعرض ایتمه مشدر یوخسه ایکیسی دخی اهل سنت
وجماعتك منهاج هدایت وسعادتیدر ❁ تم کلام المترجم ❁
صکره ملت اسلامیه ایچنده علم منطق منتشر اولوب ناس آنی تعلیم وتعلم ایلدی وعلم منطق
برمعیار ومیزان اولوب انکله علوم فلسفیه وزن وامتحان اولندیغی کبی علوم سائره دخی
متزن اولوردیو آنکله علوم فلسفیه یینی فرق وتمییز ایتدیلر صکره متقدمینك علم کلامده
بسط وتمهید ایتمش اولدقلری مقدماته نظارهٔ منطقله احالهٔ نظر دقت ایدوب ظفریاب
اولدقلری براهین ایله مقدمات مذکوره نك پك چوغنه مخالفت ایتدیلر وبراهین مذکوره نك
اکثری دخی فلاسفه نك طبیعیات والهیاتده اولان کلاملرندن اخذ واقتباس اولنمشدر
هرنه حال ایسه وقتا که ادلهٔ علم کلامی میزان منطقله وزن وامتحان ایتدیلر ایسه چوق
محلنده قدمایی رد ایتدیلر وقاضی ابو بکر الباقلانینك ذاهب اولدیغی کبی دلیلك بطلانندن

مدلولك بطلانتی اعتقاد ایتمدیلر بوصورتله بوطریقت طریق قدمایه مباین برمسلك
اولوب طریقت متأخرین تسمیه اولندی وچوق کره عقاید دینیه یه مخالف اولدقلری
یرلرده فلاسفه یی رد بحثلرینی دخی بوطریقت اوزره فن کلامه ادخال ایلدیلر
وفلاسفه ایله مبتدعه نك اکثریا مذهبلری بربرینه مناسب ومشابه اولدیغندن فلاسفه یی
دخی خصمای عقاید اتخاذ ایتدیلر بواصول اوزره اك ابتدا علم کلامدن تألیف کتاب
ایدن امام غزالی حضرتلری اولوب امام فخر رازی دخی اکا تابع اولدی وصکره
برجماعت آنلرك اثرینه کیتدیلر صکره لری متأخرین کتب فلسفیه یه زیاده توغل ایدرك
حتی علم کلام ایله علوم فلسفیه نك موضوعی کندیلرینه مشتبه اولوب ایکیسنك موضوعی
بردر ظن ایلدیلر واقع حال ایسه بویله اولمیوب بروجه آتی بیان اولنور شویله که
متکلمین اکثریا کائنات ایله وکائناتك احوالی ایله باری تعالی حضرتلرینك وجود
وصفاتی اوزره استدلال ایدرلر فلاسفه دخی طبیعیاتده جسم طبیعیدن بحث ایدرلر که
کائناتك برجزئیدر لکن انلرك جسمه نظرلری نظر متکلمینه مخالفدر زیرا انلر جسم
طبیعی یه ساکن ومتحرك اولمسی حیثیله نظر ایدرلر متکلم ایسه فاعل وخالقه دلالت
ایتمسی حیثیله نظر ایدر وکذا الهیاتده دخی فلاسفه وجود مطلقه وعوارض ذاتیه سنه
نظر ایلر اما متکلمین موجوده دلالت ایتمسی حسبیله وجوده نظر ایلر والحاصل عند المتکلمین
علم کلامك موضوعی شرع شریفدن اخذ ایله صحیح فرض واعتبار اولندقدن صکره
مبتدعه نك بدعتلری مرتفع وزائل وشکوك وشبهات بالکلیه مندفع ومضمحل اولمق
ایچون ادلهٔ عقلیه ایله اوزرینه استدلال ممکن اولمسی حیثیله عقاید دینیه در وعلم کلامك
کیفیت حدوثی وعصرا بعد عصر ناسك کلامی انده نصل متدرج اولوب کلدیکنی
وهر بری عقایدی صحیح فرض ایتدکدنصکره ادلهٔ عقلیه ایله استظهار ایتدیکنی تأمل ایتدیکك
وقتده بوفنك موضوعی حقنده بزم تقریر یمزك صحتنی یقینا بیلورسن حالبوکه طریق کلام ایله
طریق حکمت متأخرین عندنده مختلط اولوب ایکی فن بربرندن آیریلمیه جق مرتبه
مسائل کلام ایله مسائل حکمت بربرینه ملتبس ومشتبه اولدی نته کم بیضاوی طوالعده
واندن صکره کلان علمای عجم دخی تألیفاتنده بومسلکه سالك اولمشلردر لکن بومسلکه
طلبه نك سلوکی مذاهبه اطلاع وطریق استدلالده زیاده تعمق واغراق ایچوندر
اما طریقت اسلاف کرامك مسائل علم کلامه محاذات وموافقتی انجق متکلمینك طریقت
قدیمه سنده درکه اصل ومأخذی کتاب ارشاد ایله او یولده یازلمش اولان کتابلردر وفلاسفه یی
رد ایتمکی دخی عقایده ادخال والحاق ایتمك استینلر غزالی ایله فخر رازینك کتابلرینی
مطالعه ایتسونلر زیرا انلرده دخی اکرچه اصطلاح قدیمه مخالفت وار ایسه ده
انلردن صکره کلان متأخرینك مسلکلرنده اولدیغی کبی مسائلده اختلاط وموضوعنده
التباس واشتباه یوقدر معلوم اوله که اشبو علم کلام بوعصرده طلبه یه ضروری التحصیل
برفن دکلدر زیرا ملاحده ومبتدعه منقرض اولدی وائمهٔ اهل سنتك تألیفات وتحریراتی
ایسه بزه کافیدر وادلهٔ عقلیه یه انلرك احتیاجلری ملاحده ومبتدعه ایله مدافعه ومباحثه

ایتدکلری وقتده ایدی اماشمدی اول غائله برطرف اولمشدر جنید بغدادی قدس
سره الهادی حضرتلری اهل کلامدن برقوم بحث ایدرکن تصادف ایدوب بونلر کیملردر
دیو سؤال ایتدکده بونلرادله ایله جناب حق صفات حدوثدن وسمات نقصدن تنزیه ایدر
برقومدر دینیلنجه هیب محال اولان یرده عیبی نفی ایتمک عیبدر بیورمشلر لکن شمدیکی حالده
دخی فن مذکورك آحاد ناسه وطلبهٔ علمه فائدهٔ معتبره‌سی واردر زیرا اهل سنت
اولان کیمسه‌یه کوره عقایدینك ادلهٔ نظریه‌سنی بیلمه‌مك لایق دکلدر
والله ولی التوفیق

﴿ فصل ﴾

﴿ آیات واحادیثك متشابهاتندن کشف حجاب شبهات ایله بوندن طولایی ظهور ایتمش اولان طوائف سنیه ومبتدعه بیاننده‌در ﴾

معلوم اوله که حق سبحانه وتعالی حضرتلری بزی طریق فوز ونجاته دعوت ایتمك اوزره
بزه حبیب اکرمی محمد المصطفی علیه ازکی التحایا افندیمز حضرتلرینی ارسال بیوردی
وا کالسان بلاغت عنوان عربی اوزره قرآن کریمی انزال ایتدی که آنده طریق سعادت
فیق مذکوره مفضی ومؤدی اولان تکالیف شرعیه‌یی بزه بیان ایلدی وبو بیان
ثناسنده حسب الضروره بزه کندی ذات صمدانیسنی بیلدرمك ایچون صفات واسماء
الهیه‌سنك وبزه متعلق اولان روحك وذات اجل اعلاسیله رسل کرامی بیننده واسطه اولان
ملائکه‌نك ووحیك ذکری دخی واقع اولدی وبزه یوم بعث ایله انذاراتی ذکر ایدوب
انجق هیچ برینك وقتنی تعیین ایتمدی وقرآن کریمده بعض سوره‌لرك اوائلنده حروف
مقطعه واقع اولدی بو جمله‌دن مراد الهی نه اولدیغنی بزلر بر وجهله ادراکه میز
وقرآن کریمك بو نوع آیتلری متشابهات تسمیه اولنوب انلره اتباعی جناب حق ذم سیاقنده
قرآن کریمده بیوردیلر که ﴿ هوالذی انزل علیك الکتاب منه آیات محکمات هن
ام الکتاب واخر متشابهات فاما الذین فی قلوبهم زیغ فیتبعون ما تشابه منه ابتغاء الفتنة
وابتغاء تأویله وما یعلم تأویله الا الله والراسخون فی العلم یقولون آمنا به کل من عند ربنا
وما یذکر الا اولوا الالباب ﴾

❁ للمترجم ❁ آیهٔ مذکوره حبیب کبریا علیه اکمل التحایا حضرتلرینه خطاب اولوب
خلاصهٔ مضمون شریفی بودر که الله اول ذات اجل اعلادر که سکا کتاب کریمی
انزال ایتدی انك برطاقمی آیات محکماتدر که انلر ام الکتابدر وسائری متشابهاتدر اما قلبلرنده
زیغ اولنلر فتنه غرضی وتأویل طلبی ایله قرآن کریمك متشابهنه اتباع ایدر متشابهك
تأویلنی ایسه الله تعالی حضرتلرندن بشقه کیمسه بیلمز وعلمده راسخ اولنلر انجق
اکا ایمان ایتدك هر بریسی ربمز تعالی حضرتلرینك عندندندر دیرلر بو معنی مؤلفك
بر وجه آتی بیاننه کوره مذهب سلف اوزره والراسخون لفظنك ابتدای کلام اولمسنه
مبنیدر اما متأخرین متکلمین متشابهاتی تأویل ایتدکلرندن والراسخون لفظهٔ جلاله
اوزره عطف ایدرلر آنلره کوره مآل آیت کریمه متشابهك تأویلنی الله تعالی

حضرتلرندن وعلمده راسخ اولنلردن بشقه کیمسه بیلمز دیمك اولور نته کم مؤلفك بر وجه
آتی بیانندن معلوم ومتضح اولور ❁ تم کلام المترجم ❁
وسلف صحابه وتابعیندن اولان علما محکماتی معناسی بین وواضح واحکامی ثابت اولان
آیات ایله تفسیر ایتدیلر انکچون فقها دیدیلر که اصطلاح سلفده محکم متضح المعنی دیمکدر
ما متشابهاتنده قوللری مختلف اولوب بعضیلردن منقولدر که متشابهات آیت اخری ایله
یاخود عقل ایله متعارض اولدیغندن معناسنی تصحیح ایده‌جك نظر وتفسیره محتاج اولمغله
دلالتی خفی ومشتبه اولان آیتلر دیمکدر اشته بوکا بناء ابن عباس حضرتلری بیورمشلردر که
متشابهه ایمان اولنوب انجق آنکله عمل اولنمز ومجاهد ایله عکرمه دیدیلر که احکام
وقصص آیتلرندن ماعداسی متشابهدر قاضی ابو بکر ایله امام الحرمین دخی بوکا ذاهب
اولدیلر وثوری ایله شعبی وسلفدن برجماعت دیدیلر که متشابه اشراط ساعت واوقات
انذارات واوائل سورده اولان حروف هجا کبی بیلنمنه بر وجهله بر یول اولمیان آیتلردر
وآیت مذکوره‌ده هن ام الکتابدن مراد الهی محکمات قرآن کریمك غالب واکثریدر
ومتشابه اقلی اولوب محکماته رد وارجاع اولنور دیمکدر صکره واجب تعالی حضرتلری
تأویل ایله یاخود مخاطب اولدیغمز لسان عربیجه مفهوم ومستفاد اولمیان معناره حمل ایله
متشابهاته اتباع ایدنلری ذم ایتدی وآنلری اهل زیغ تسمیه ایلدی که کفار وزنادقه‌نك
وجهلهٔ مبتدعه‌نك طریق حق وصوابدن میل وانحراف ایدنلری دیمکدر وانلرك بو وجهله
جادهٔ استقامتدن انحرافلری شرك یاخود مؤمنینه ایقاع شبهه‌دن عبارت اولان فتنه
قصدی ویاخود کندی بدعتلرنده اقتدا واسناد ایتمك اوزره کندی مشتهیاتلریله
تأویل قصدی ایچون اولدیغنی دخی بیان بیوردی صکره حق سبحانه وتعالی
حضرتلری متشابهاتك تأویلنی علم محیط الهیسنه مخصوص قیلمش اولوب اندن بشقه
آنی کیمسه بیلمدیکنی خبر ویروب ﴿ وما یعلم تأویله الا الله ﴾ بیوردی صکره ﴿ والراسخون
فی العلم یقولون آمنا به ﴾ دیوب متشابهاته یالکز ایمان ایتملری حسبیله علماء راسخینی
ثنا ایتدی اشته بونك ایچون سلف والراسخون‌نك استیناف وابتدای کلام اولمسنی لفظهٔ
جلاله‌یه عطف اوزرینه ترجیح ایتدیلر زیرا غیبه ایمان ایتمك مدح وثناده ابلغدر
عطف صورتنده ایسه علماء راسخون متشابهاتك تأویلنی بیلمش اوله‌جقلری جهتله
غیبه ایمان اولمیوب عندلرنده معلوم ومشهود اولان شیئه ایمان اولمش اولور وبو وجهی
﴿ کل من عند ربنا ﴾ قول شریفی دخی تأیید ایلر ومتشابهاتك تأویلی نوع بشرك
معلومی اولمامسنه بو دخی دلالت ایدر که الفاظ لغویه‌دن انجق عربك وضع ایتمش اولدیغی
معانی فهم واستفاده اولنه بیلوب بو خصوصده نقل متعذر اولهرق بر وجه وضع کیفیتی
مجهول اولدیغی حالده مدلول کلام مجهولمز اولور واکر طرف الهیدن کلمش برشی ایسه
انك علمنی جناب حقه تفویض ایدوبده معناسنی ارامقله اوغراشمیز بو جهتله متشابهاتك
تأویلنی بیلمکه بر وجه بر یول یوقدر بناء علیه حضرت عائشه رضی الله عنها دخی
بیورمشلردر که قرآن کریمده مجادله ایدن کیمسه‌لری کوردیککز وقتده انلردن حذر

ایدیکز زیرا جناب حقك اهل زیغ ایله مرادی آنلردر اشته آیات متشابهاتده اسلاف کرامك
مذهبی بودر واحادیث نبویه ده دخی بویله متشابه اوله رق بعض الفاظ وارد اولمش
اولوب انلرك محملی دخی آیات متشابهاتك محملی کبیدر زیرا اصل ومنبع بردر اشته متشابهاتك
انواعی بووجهله مقرر ومبین اولدقده ارتق ناسك انلرده واقع اولان اختلافی بیاننه
عودت ایده لم معلوم اوله که ذکر ایتدکلری وجهله متشابهاتدن عد اولنوب ساعت
واشراط ساعت واوقات انذاراته دائر اولنلر و بونلرك امثالی الله اعلم متشابه دکلدر زیرا
بونلرده برلفظ مجمل ومبهم اولمیوب بونلر انجق جناب حقك کتاب کریمنده ولسان نبیسی اوزره
نص ایله علمی ذات اجل اعلاسنه تخصیص بیورمش اولدیغی حادثاتك ازمنه واوقاتیدر
وبونلری متشابهاتدن عد ایدنلره تعجب اولنور اما اوائل سورده اولان حروف
مقطعه نك حقیقتی حروف هجا اولوب مراد الهی دخی بووجهله اوله رق قرآن کریمك
اعجازینه اشارت اولملری بعید دکلدر نته کم امام زمخشری حروف مذکوره حقنده
دیمشدرکه حروف مذکوره قرآن کریمك نهایت بلاغتنه وطبقهٔ اعجازده بعد غایتنه اشارتدر
زیرا قرآن منزل حروف مذکوره دن مؤلف ومرکب اولوب انلرده بشر دخی مساویدر
وتفاوت انجق بعد التألیف جلوه کر مجلای بلاغت اولان کیفیت دلالتنده در
۞ للمترجم ۞ بوصورتده حروف مذکوره ده تشابه قالمیوب بلکه اکر قرآن کریم
معجز اولمیوب ده کلام بشر اولیدی تنظیری مقدور بشر اولوردی اشته اجزاسی بو حرفلردر
اکر مقتدر ایسه کز انلری نظم ایله مثلنی اتیان ایدیکز دیمك اولور ۞ تم کلام المترجم ۞
واکر بویله معنای حقیقی یه دلالتی متضمن اولان وجهدن عدول اولنه جق اولورسه بو انجق
نقل صحیح ایله اوله بیلور نته کیم طه ده طاهر وهادی یه نه دادر دیدکلری کبی انجق بومثللو
توجیهلرده نقل صحیح متعذر اولدیغندن بوجهتله متشابه اولمش اولور اما وحی وملائکه
وجن بونلرك متشابه اولملری بو الفاظك دلالت حقیقیه سنده خفا اولدیغندندر زیرا بونلر غیر
متعارف اولدقلرندن متشابه اولوب دیکر وجهله بونلرده تشابه یوقدر بعضیلر انلرك معناسنده
اولان احوال قیامت وجنت وجهنم ودجال وفتن واشراط ساعت وسائر عادات مألوفه یه
مخالف اولنلری دخی انلره الحاق ایتدی و بو وجه دخی بعید دکلدر انجق جمهور علماکا
موافقت ایتمز خصوصا متکلمین که کتب کلامیه ده کوردیکك وجهله هر برینه محمل صحیح
تعیین ایتمشلردر ومتشابه اوله رق انجق الله تعالی حضرتلری کتاب کریمنده ولسان نبیسی ایله
ذات الوهیتنی وصف ایتمش اولدیغی صفتلردن ظاهری نقص یا عجز ایهام ایدن صفتلر قالدی که
انلرده مذهب سلف بر وجه مشروح توقف اولوب انجق بعد السلف انلرده ناس اختلاف
ونزاع ایتدی وعقاید اسلامیه یه نیجه بدعتلر عارض ومتطرق اولدی اشته اول مذهبلری
شرح وبیان ایله صحیحنی فاسدندن تمییز وعیان ایده لم ۞ وما توفیقی الا بالله ۞ معلوم
اوله که الله سبحانه وتعالی حضرتلری قرآن کریمده کندینی عالم قادر مرید حی سمیع
بصیر متکلم جلیل کریم جواد منعم عزیز عظیم ایله وصف ایتدی وکذا کندینه یدین
وعینین ووجه وقدم ولسان وبونلردن بشقه بعض صفتلر دخی اثبات ایتدی صفات

مذکوره‌نك بعضیسی الوهیتك مدار صحتیدر علم وقدرت وارادت کبی وکذا حیات
کبی که جملەسنك موقوف علیهیدر وبعضیسی دخی صفت کمالدر سمع وبصر
وکلام کبی وبعضیسی دخی نقص ایهام ایدر استوا ونزول ومجیء کبی وکذا صفات
محدثاتدن اولان وجه ویدین وعینین کبی صکره حدیث صحیحده وارد اولدیغی وجهله
صاحب شریعت علیه اکمل التحیة افندیمز حضرتلری لیلهٔ بدرده قمری عیانا
کوردیککز کبی یوم قیامتده ربکز تعالی وتقدس حضرتلرینی دخی کوره جکسکز دیو
خبر ویردی بونك اوزرینه سلف صحابه وتابعین جناب حقه الوهیت وکمال صفتلرینی
اثبات ایدوب نقص ایهام ایدن صفتلرك معانیسندن سکوت ایله علم الهی یه تفویض
ایتدیلر انلردن صکره ناس اختلافه دوشدی ومعتزله ظهور ایدرك بالجمله صفات الهیه یی
مجرد احکام ذهنیه اوله رق اثبات ایدوب نفس الامرده ذات الهی ایله قائم اولور
صفت اثبات ایتمدیلر وبونی توحید تسمیه ایتدیلر وقول فعلنك خالقی اولوب افعال
انسانیه یه قدرت الهیه تعلق ایتمز خصوصا شرور ومعاصی یه که انلری ایشلەمك حکیم
اولان الله‌ه کوره ممتنعدر دیدیلر وعباد حقنده اصلحه مراعات ایتمك الله‌ك اوزرینه
واجبدر دیو اعتقاد ایدوب بونی دخی عدل تسمیه ایلدیلر حالبوکه اولا قدری انکار
ایدوبده هرشی علم حادث وقدرت حادثه وارادهٔ حادثه ایله جلوه کر مجلای تکوین
وظهور اولور دیرلر ایدی وعبد الله بن عمر رضی الله عنه حضرتلری ایسه بوکا قائل
اولان معبد جهنی ایله اصحابندن تبری ایتمشیدی
۞ للمترجم ۞ معتزله قدری انکار ایتدکلرندن قدریه تسمیه اولنمشلردر حدیث
صحیحده دخی (القدریة مجوس هذه الامة) دیو وارد اولمشدرکه قدریه بو امتك مجوسیدر
دیمك اولور واکرچه معتزله حدیث شریفده اولان قدریه دن مراد بز دکلز بلکه
سز قدری اثبات ایتدیککز ایچون قدریه دینلمکه سز دها شایانسکز دیو اهل سنته
سنك انداز اعتراض اولمشلر ایسه ده چونکه کندولری قدری انکار ایله قول فعلنك
خالقیدر دیه رك خالقك تعددینه قائل اولملریله مجوسه مشابهتلری واضح وعیان
اولدیغندن حدیث شریفده اولان قدریه ایله مراد انلر اولدیغی وارسنهٔ کلفت بیاندر
واوائلده کندولرینه قدریه دینلوب واصل بن عطادن صکره معتزله تسمیه اولندقلرینی
فصل سابقده بیان ایتمشیدك ۞ انتهی کلام المترجم ۞
وقدری انکار ایتمك عبد الملك بن مروان عصرنده حسن بصری حضرتلرینك
شاکردانندن اولان واصل بن عطایه وصکره معمر سلمی یه منتهی اولدی وطائفهٔ مرقومه
بارالق قدری انکار ایتمکدن دخی رجعت ایتدیلر ایدی ومعتزله دن بری دخی ابو الهذیل
العلافدرکه معتزله‌نك ائمه ومشایخندن اولوب طریقت اعتزالی واصلك شاکردانندن
اولان عثمان بن خالد الطویلدن اخذ ایتمشیدی وبو دخی قدری انکار ایدنلردن
ایدی واول وقت مذاهب فلاسفه دخی ظاهر اولمش اولدیغندن صفات وجودیه یی
نفی وانکارده فلاسفه یه تابع اولمشیدی

* للمترجم * فلاسفه ایچنده نفی صفات مذهبنی ابتدا احداث ایدن انبذ وقلس اولدیغی بعض تواریخده محرردر چونکه مشهور تالس نام حکیمدن صکره حکمای یونان ایچنده مذاهب وعقاید تشعب وتعدد ایدرك فیثاغورث طاقمی برمسلك مخصوصه اختیار وکافهٔ اجرامی حرارت مرکزیه ایله یعنی شمسك اطرافنده سیر وحرکت ایدر برهیئت منتظمه اعتبار و بعضیلر وحدت وجوده ذاهب و بعضیلر اجزای لاتتجزی مذهبنه قائل اولوب بعضیلر دخی حقایق اشیایی انکار ایتمشلر ایدی اناغزاغورس نام حکیم دخی برخالق عالمك وجودینی اثبات ایدوب انجق علوم طبیعیه یه منهمك اولدیغندن الهیات ایله چندان مشغول اولمامشیدی اشته مشار الیه انبذ وقلس بونك شاگردانندن اولوب صفات معانی یی جمله برحقیقته ارجاع ایتمشدر وبو مذهب فلاسفه بیننده مشهور اوله رق کتب فلسفیه لسان عربی یه ترجمه اولندقده ابو الهزیل دخی بوکا ذاهب اولمشدر * تم کلام المترجم *

صکره ابراهیم نظام کلوب قدره قائل اولدی وطائفهٔ معتزله اکا تابع اولدیلر وکتب فلاسفه یی مطالعه ایدوب صفات الهیه یی انکار خصوصنی تشدید وقواعد اعتزالی تقریر وتمهید ایلدی صکره طائفهٔ مرقومه نك رؤساسندن جاحظ وکعبی وجبائی کلدی وطائفهٔ معتزله نك مسلك وطریقتلرینه اول وقت علم کلام تسمیه اولنوردی بو وجهله تسمیه اولنمسی دخی یا طریقتلرنده کلامدن عبارت اولان جدال واستدلال چوق اولدیغنه ویاخود صفت کلامی نفی وانکار ایتدکلرینه مبنیدر انکیچون امام شافعی حضرتلری بو طائفه نك حقی خرما دکنکیله دوکولوبده مملکت ایچنده طولاشدیرلمقدر دیو بیوردی اشته مذهب اعتزالی ذکر اولنان ذوات تقریر وتمهید ایدوب انجق جمله سی دخی بر رأی اوزره ثبات ایتمیه رك بعض مسئله لری اثبات و بعض مسئله لری انکار ایدرك تا شیخ ابو الحسن الاشعری حضرتلرینك ظهورینه قدر بویله رد واثبات بیننده متردد اولدیلر مشار الیه امام اشعری حضرتلری کلوب بعض ائمهٔ معتزله ایله مناظره ومباحثه ایتدکده انلرك مذهبنی مرفوض ومتروك ایلدی وکندوسی سلف صالحینك اتباعندن اولان عبد الله بن سعید بن کلاب وابو العباس القلانسی وحرث بن اسد المحاسبی حضراتنك رأی واعتقادی اوزره ایدی وادلهٔ کلامیه ایله انلرك مقالاتنی تأیید ایتدی وذات الهیه ایله قائم اوله رق علم وقدرت وارادت صفتلرینی اثبات ایلدی که وحدانیت الهیه یی اثبات ایدن دلیل تمانعك تمامیتی ومعجزات انبیانك صحتی بو صفتلرك ثبوتنه موقوفدر وکلام وسمع و بصر صفتلرینی اثبات ایتمك دخی مشار الیهم حضراتنك مذهبلری اقتضاسندن ایدی زیرا بو صفتلرك ظاهری اگرچه جسمانی اولان صوت وحرف اقتضا ایتمکله ایهام نقص ایدرسه ده بونلر بهرحال صوت وحرفه متوقف اولمیوب بلکه عند العرب کلامك صوت وحرفدن مجرد اوله رق بر دیگر معناسی دخی وار در که قلبده دوران ایدن سوز دیمك اولوب کلام لفظنك معنای حقیقیسی بودر یوخسه فمدن صادر اولان سس دیمك دگلدر اشته جناب حقه بو معناجه کلام نفسی اثبات ایتدیلر بله

ایهام نقص قالمدی و بو کلام نفسی یی سائر صفات الهیه کبی قدیم اوله رق اثبات ایلدیلر وقرآن کریم اشبو قدیم اولان کلام نفسی ایله مقرو ومسموع اولان کلام محدث بیننده لفظ مشترك اولدی بناء علیه قدیمدر دینلدکده مراد معنای اولدر ومقرو ومسموعدر دینلمسی قرائت وکتابتك اکا دلالت ایتمسنه مبنیدر اما امام احمد بن حنبل حضرتلرینك قرآن کریمه حادث دیمکدن تورع واجتناب ایتمسی اندن اول سلفدن بو اطلاق ایشیدلمدیکندن ناشیدر یوخسه مشار الیه حضرتلری مصاحف مکتوبه نك والسنه اوزره جاری اولان قرآنك حادث اولدقلرینی مشاهده ایتدیکی حالده انلرك قدیم اولملرینه قائل اولدی دیمك دگلدر زیرا انلرك حدوثی مشهود اولدیغندن بونی انکار ایتمك بدیهیاتی انکار دیمك اولوب حاشا که امام مشار الیه حضرتلری بو مقوله بدیهیاتی انکار ایلیه فقط کمال ورع واتقاسی حادث لفظنك اطلاقنه مانع اولدی اما سمع و بصر هرنقدر عضو جسمانینك ادراکنی ایهام ایدرلرسه ده بونلر دخی لغتجه مسموع ومبصری ادراك ایتمك معنالرینه دلالت ایتدکلرندن بو معنالرده حقیقت لغویه اولملریله ایهام نقص قالمز اما استوا و مجیئ ونزول ووجه وعینین وامثالی لفظلرده تشبیه ایله نقص ایهامی اولدیغندن اصول عربیه اوزره انلرك معانئ حقیقیه لرندن معانئ مجازیه لرینه عدول ایتدیلر که الفاظك حقایق لغویه سی متعذر اولان یرلرده عربك طریق واصولی بویله مجازه مراجعت ایتمکدر ﴿ یرید ان ینقض ﴾ نص جلیلی ایله امثال سائره سی کبی * للمترجم * آیت مذکوره حضرت موسی حضرت خضر ایله سیاحت ایدوب انطاقیه ده خراب وسقوطه مشرف بر دیوار بولدقلرینه دائر اولوب یرید ان ینقض اول دیوارك وصفی اوله رق دیوار دوشوب ییقلمق مراد ایده یور دیمك اولور حالبوکه اراده ذی روحه مخصوص اولمغله دیوارده اراده بولنمدیغندن مجازه گیدلمك لازم گلور قرآن کریمده بویله مجازات واقع وشایع اولدیغندن متأخرین متشابهاتی دخی بویله مجازه حمل ایله تأویل ایتدیلر * تم کلام المترجم *

وبونك امثالی مجازات بین العرب معروف ومسلوك بر جاده اولوب منکر ومبتدع بر ماده دگلدر واگرچه متکلمین متأخرینك متشابهاتی بو وجهله تأویل ایدوبده علم الهی یه تفویض ایتمه ملری مذهب سلفه مخالف ایسه ده چونکه سلفه تابع اولنلردن بر جماعت که حنبلیلرك متأخرینیدر آنلر متشابهاتده گریوه گرد خلاف اوله رق بر مسلك غریب اتخاذ ایتدکلرندن متأخرین متکلمینی بویله تأویله مجبور ایتدیلر شویله که متأخرین حنابله متشابهاتدن اولان صفات مذکوره یی کیفیتی مجهول اوله رق ذات واجب الوجوده ثابت اولان صفات اوزره حمل ایتدیلر بو وجهله مثلا ﴿ علی العرش استوی ﴾ ده لفظنك مدلولی معطل اولمسون دیو لفظك مدلولی اولدیغی وجهله جناب حقه استوا ثابتدر فقط ﴿ لیس کمثله شیئ ﴾ کبی سلب آیتلرینك نفی ایتمش اولدیغی تشبیهدن احتراز ایچون کیفیت استوایه قائل اولمیز دیرلر ﴿ سبحان الله عما یصفون وتعالی الله عما یقول الظالمون

* للمترجم ✲ بومذهبه ذاهب اولنلردن بعضیلر جناب حقه علو وفوقیت واستوانك ثبوتنی بو وجهله بیان ایتدی كه بوعالم مكونات یوغیكن جناب حق وار ایدی وازلیت وقدمنده متوحد ومنفرد اولوب فوق وتحت یوغیدی زیرا بونلر عالمك ایكی جهتی اولوب عالم ازلیتده ایسه مكان وعرش وخلا وملا اولمدیغندن جهت تصوری یوغیدی وبوعالم ازلده جناب حق لوازم حدوثدن منزه ومبرادر صكره وقتا كه بومحدود وذوالجهات اولان عالم كائناتك خلقنه ارادهٔ مقدسه سی تعلق ایتدی ایسه ذات اجل اعلاسی صفات حدوثدن منزه اولدیغی حالده بوعالمی براتدی واكا علو وسفل جهتلری خلق ایتدی وبوعالم مخلوق ومربوب اولدیغندن حكمت الهیهٔ وعظمت ربانیه سی بوعالمك جهت تحتنده وكندوسنك بوعالمك فوقنده اولمسنی اقتضا ایلدی لكن بوفوقیت ذات الهیه سنك فردانیتی اعتباریله دكلدر زیرا فردانیت وازلیت الهیه ده فوق وتحت یوقدر وجناب حق شمدی دخی عالم ازلیت وفردانیتده اولدیغی كبی اولوب بوعالمك خلق اولنمسیله كرك ذاتنده وكرك صفاتنده قدم وازلیتده اولمیان برشی حادث اولمامشدر فقط چونكه بویله جهات وحدود وخلا وملا وفوقیت وتحتیت صاحبی مخلوق ومربوب اولان عالم كائناتی براتدی ایسه قدم وازلیتی اعتباریله اولمیه رق بلكه بالكز حدوث كائنات اعتباریله كندوسی بوعالم ملكك فوقنده وعالم ملك انك تحتنده اولمق عظمت ربوبیتی اقتضاسندن اولدی بوجهتله جناب رب العباد تعالى شانه عن الانداد حضرتلرینه اشارت اولنه جق اولدیغی حالده جهت فوقدن بشقه جهتدن اشارت لایق دكلدر وبلكه سائر جهتلردن اكا اشارت مستحیل اولور اشته استوا على العرش كیفیتی دخی بویله در انجق كرك علو وفوقیت وكرك استوا اجسامده معروف ومألوف اولان وجهله اولمیوب بلكه بوصفتلر كندویه عظمت الوهیتنه لایق وشایان اولدیغی وجهله ثابتدر وجناب حقه اولان اشارت سائر اشارات جسمانیه كبی كیفیت معقوله وجهله دكلدر زیرا اول اشارتلر اجسامدن برجسمه اشارتدر اما بو اثبات وجود باری یه اشارتدر وبوصفتلر قدیم اولوب انجق حكملری عرشك وسموات وارضك خلقندنصكره ظاهر اولمشدر نته كم حساب جناب حقك صفات قدیمه سندن اولوب انجق حكمی یوم عرصاتده ظاهر اولور ✲ طائفهٔ مرقومه نك خلاصهٔ معتقداتی بو وجهله اولوب رد وجرحلری كیفیتی بروجه آتی مؤلفك بیانندن مستبان اولور انجق طائفهٔ مرقومه مذهبلرینی بو وجهله بیان ایتدكدن صكره حكمته تطبیق ایله دخی تأیید ایتدیلر شویله كه كتب حكمیه ده مثبت ومبرهن اولدیغی وجهله ارض وسموات بربری ایچنده برطاقم كره لردن عبارت اوله رق بوعالمده ایكی جهت حقیقیه واردر كه جهت فوق ایله جهت تحتدر وجهت حقیقیه انجق بو ایكیسی اولوب سائر جهتلر اعتباریدر وجهت تحت كرهٔ ارضك مركزی وجهت فوق لسان شرعده عرش دینیلن فلك اطلسك سطح محدبیدر وچونكه جناب حق بوعالمی براتدی ایسه بوعالمه حلول ایتمدیكی وكذا اكا محل اولمدیغی معلوم ومجزوم اولدیغی حالده ذات اجل اعلاسی بوعالمك فوقنده

اولمق لازم كلور فقط بوفوقیت تمثیل وتكییفی قبول ایدر بركیفیت اولمیوب بلكه جهت فوقه اشارت اولندقده بو اشارت فلك اطلسك سطح محدبنده نهایت بولوب جسمانی اولمیه رق ذات الوهیتنه شایان اوله جق وجهله وعقل ووهمك ادراك ایده میه جكی برصورتله جناب حقه اشارت اولنمش اولور بوندن صكره نزول ومجیء وید وقدم وصفات سائره دخی بو وجهله جناب حقه ثابتدر بوصورتله هم مجسمه نك دیدكلری كبی تشبیه اقتضا ایتمز وهمده اسلافك ذاهب اولدقلری كبی تعطیل اسما لازم كلمز دیدیلر حالبوكه تقریر سابقلری وجهله اكر دركاه الهی قابل اشارت حسیه اولمش اولسه تشبیه لازم كله جكی بدیهی اولوب لفظ وتعبیرك مساعده سی اولمیه جق وجهله اشارت اولندیغی تقدیرجه دخی نقص ایهامندن خلاص اولنه میه جغی امر جلیدر بناء علیه حكما واجب تعالى حضرتلرندن بشقه عقول مجرده حقنده بیله قابل اشارت حسیه دكللردر دیرلر وبودعوایی ادلهٔ حكمیه ایله اثبات ایدرلر واقعا مركز ارضدن هرنه طرفه توجه اولنسه جهت فوق اولدیغی فن حكمتده مثبتدر انجق بوكیفیت اجسامه مخصوص اولوب كرك واجب تعالى حضرتلری وكرك عقول مجرده جهتی واشارت حسیه یی قابل اولمدقلری دخی فن حكمتده مبرهندر بوجهتله مذهب مذكوری قواعد حكمت بر وجهله قبول ایده میوب انجق طائفهٔ مرقومه مذهبلرینی تأیید ایچون حكمته مراجعتله بالكز حكمتك مقتضاسی اولان شكل عالمی مدار استناد ایدرك حقیقت حالدن وثمرهٔ حكمتدن بی بهره قالدیلر وجناب حقی تنزیه باننده حكما قدر اوله مدیلر وحكمانك عقول عشره یه ویردكلری كمال وخصوصیت قدر جناب حقه برخصوصیت ومقدسیت ویره مدیلر واكرچه بومذهبه محدثیندن نیجه كسه لر ذاهب اولمش ایسه ده بروجه مشروح عقلا ونقلا مجروح ومزیف اولدیغندن جمهور اهل سنت بیننده مرفوض ومتروك اولدی ✲ تم كلام المترجم ✲

حالبوكه بوكا قائل اولدقلری حالده بیلیورلر كه احتراز وفرار ایتدكلری تشبیهه قائل اولمش اوله یورلر زیرا جناب حقه استواینی اثبات ایده یورلر اهل لغت عندنده استوانك معنای موضوع لهی ایسه استقرار وتمكندن عبارت اولوب بودخی امر جسمانی اولمغله بهر حال تشبیه لازم كلور اما حذر ایتدكلری تعطیل كیفیتی لفظك تعطیلندن عبارتدر بونده ایسه برمحذور اولمیوب بلكه محذور انجق الوهیتك تعطیلنده در وكذلك امور تكلیفیه ده واقع اولان متشابهاتده بو وجهله لفظك مدلولی اثبات واقرار اولنمامش اولسه تكلیف مالایطاق لازم كلور دیدكلری دخی بر نوع مغالطه در زیرا تكالیفده تشابه واقع اولمامشدر كه حتى بو اعتراضلری وارد اوله صكره ذهاب مذكور مذهب سلفدر دیو ادعا دخی ایدرلر سلف ایسه حاشا كه بو اعتقاده ذاهب اوله لر بلكه مذهب سلف بزم تقریر ایتدیكمز وجهله در كه متشابهاتدن مراد نه اولدیغنی جناب حقه تفویض ایدوب فهمنه تعرض ایتمزلر وذكر اولنان متأخرین حنابله جناب حقه استوا اثبات ایتمك اوزره امام مالك حضرتلرینك استوا معلومدر اما كیفیتی مجهولدر

قولیله دخی استدلال ایدرلر اما مشارالیه حضرتلرینك قول مذكورایله مرادی ایسه
استوانك جناب حقه ثبوتی معلومدر دیمك دكلدر ومشارالیه بو اعتقاددن بریدر زیرا استوا
نه دیمك اولدیغنی بیلور بلكه قول مذكور ایله مشارالیه حضرتلرینك مرادی
انجق بودركه استوانك لغتده نه دیمك اولدیغی معلومدركه جسمانی برشیدر وحقایق صفاتك
كلبسی كیفیات قبیلندن اولمغله كیفیتدن مرادی حقیقت دیمك اوله رق حقیقت
استوانك جناب حقه ثبوتی مجهولدر دیمك اولور وكذا جناب حقه مكان اثباتی اوزره دخی
سودا حدیثیله استدلال ایدرلر شویله كه رسول اكرم صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلری
جاریهٔ مرقومه یه الله نرده در دیوب مرقومه دخی كوكده دیو جواب ویردكده
علیه السلام افندیمز بوجاریه یی ازاد ایت زیرا بو مؤمندر دیو بیورمشلر

❁ للمترجم ❁ حدیث مذكور بو وجهله مرویدركه معاویه بن الحكم السلمی رضی الله عنه
حضرت پیغمبره یارسول الله اول جاریه یی ازاد ایتمه یمی دیو سؤال ایدوب علیه السلام
حضرتلری دخی انی بورایه چاغر دیو امر ایتمكله معاویه بن الحكم دخی آنی حضور
حضرت رسالتپناهی یه كتوردكده علیه السلام افندیمز مرقومه یه الله نرده در دیو
سؤال بیورمش مرقومه دخی كوكده دیو جواب ویرمش صكره بن كیم دیو سؤال بیوردقده
مرقومه دخی اللهك رسولیسن دیمش انك اوزرینه علیه السلام افندیمز دخی یامعاویه
بونی آزاد ایت كه بو جاریه مؤمنه در بیورمشلر ❁ انتهی كلام المترجم ❁

حالبوكه فخر عالم صلی الله علیه وسلم افندیمزك مرقومه یه ایمان اثبات ایتمسی انك جناب حقه
مكان اثبات ایتمسنه مبنی اولمیوب بلكه ظاهری اللهك كوكده اولمسنی ایهام ایدن آیتلره
ایمان ایتمسیله متشابهاته معنالرینی استكشاف ایتمكسزین ایمان ایدن راسخین زمره سنه
داخل اولمسنه مبنیدر اما جناب حقك مكاندن منزه اولدیغنه علم وجزم شان باریده
احتیاجی نفی ایدن دلیل عقلیدن و ﴿ لیس كمثله شیء ﴾ آیت كریمه سیله سائر تنزیهی ایجاب
واعلان ایدن ادلهٔ سلوبدن حاصلدر وكذا ﴿ وهو الله فی السموات والارض ﴾
آیت كریمه سیله دخی ثابت اولور زیرا كوكلرده ویرده اولان الله دیمك اولوب برموجود ایسه
ایكی مكانده اولمق احتمالی اولمدیغندن آیت مذكوره ده اولان فی لفظی مكان ایچون
اولمدیغی قطعا معلوم وثابت اولور صكره بو اختراع وابداع ایتدكلری مجمل مزیفلرینی
وجه وعینین ویدین ونزول وصوت وحرف ایله كلام ماده لرنده دخی اجرا ایتدیلر شویله كه
بونلرك مدلولاتی جسمانیتدن اعم قیلوب مدلول جسمانیدن جناب حقی تنزیه ایدرلر
ومثلا جناب بارینك وجه وعینی واردر انجق جسمانی دكلدر وكیفیتی بیلمز دیرلر بو ایسه
لغت عربیه ده معروف ومسموع برمعنی دكلدر

❁ للمترجم ❁ مؤلف بو كلامیله طائفهٔ مرقومه نك جمهور اهل سنته اولان بر اعتراضلرینك
جوابنه اشارت ایلدی شویله كه طائفهٔ مرقومه اكر بو صفتلرك جناب حقه ثبوتنده
نقص ایهامی واردر دینیلور ایسه كلام ایله سمع وبصرده دخی بو ایهام اولدیغندن
صفات مذكوره ده بو ایهامدن احتراز ایدوب ده كلام ایله سمع وبصرده آنی قبول ایتمكده

برمعنی یوقدر دیو جمهور اهل سنته اعتراض ایتدیلر انجق مؤلفك بو مقاوله ده بیان
ایتدیكی اوزره كلام ایله سمع وبصرك لسان عربیده جسمانی اولمیه رق دیكر معنالری
اولدیغندن جناب حقه ثبوتلری اول معنالرجه اولمغله ایهام قالمز اما صفات مذكوره نك
معنالری لغت عربیه ده اجسامه مخصوص اولمغله ایهامدن قورتولمز دیو
جواب ویریلور ❋ تم كلام المترجم ❋

هرنه حال ایسه حنبلیلرك متأخرینی بو اعتقاده ذاهب اوله كلدیلر واهل سنتدن متكلمین
اشعریه وحنفیه ایسه آنلری رد وجرح ایله بو اعتقادلرینی مرفوض ومهجور قیلدیلر
وبوندن طولایی بخاراده متكلمین حنفیه ایله امام محمد بن اسماعیل بخاری بیننده منازعهٔ
معروفه واقع اولدی ❁ مجسمه دخی جسمیت اثباتنده متأخرین حنابله نك مسلكنی
طوتوب جناب حق جسمدر لكن سائر جسملر كبی دكلدر دیدیلر ومنقولات
شرعیه ده ایسه جسم واقع وثابت اولمیوب انجق آنلرك وجه ویدین وسائر ظواهر
مذكوره یی اثبات ایتملری بونلری جسمیت اثباتنه دخی جرأت ایتدردی شویله كه حنبلیلر كبی
ظواهر مذكوره یی اثبات ایتدكدن صكره بوكا دخی قصر وقناعت ایتمیوب بو خصوصده
توغل ایدرك جسمیت دخی اثبات ایتدیلر وبونلر دخی متأخرین حنابله كبی بو زعم
فاسدلرینك عیبنی اورتمك ایچون الله جسم لا كالاجسام قول متناقص ونامعقولیله
جناب حقی تنزیه ایدرلر حالبوكه جسم لغتده انجق عمق وحدودی اولان شیدن عبارتدر
اما بالذات قائم اولان یاخود جواهردن مركب اولان شی دیمكدر كبی ویریلن معنالر
متكلمینك اصطلاحاتندن اولوب مدلول لغوی دكلدر اشته بونك ایچون جسمیت اثباتی
بدعتده دها ادخل وصریحدر وبلكه كفره مؤدیدر زیرا جناب حقه كرك كندی
كلام قدیمنده وكرك كلام نبیسنده وارد اولمدیغی حالده نقص ایهام ایدن صفت اثبات
ایتمكدر اشته بو تقریراتمزدن سكا سلف امت ومتكلمین اهل سنت ایله متأخرینك
واهل بدعت اولان معتزله ایله مجسمه نك مذهبلری بیننده فرق ظاهر ومتبین اولدی
ومتأخرین مجسمه نك برطاقم غلاتی واردركه انلر تشبیهی تصریح ایتدكلرندن مشبهه
تسمیه اولنورلر حتی انلرك بعضیسندن حكایه اولنور دیمشكه بنی لحیه وفرجدن عفو
ایدیكز وسائرندن سؤال ایدیكز یعنی لحیه وفرجدن ماعدا جناب حقك جمیع اعضا
واوصافنی بیان ایده بیلورم دیمك اولوب بو كلام مكركه ذكر اولنان ظواهر موهمه نك
حصرینی مراد ایتمشدر دیو تأویل اولنه یوخسه عیاذا بالله كفر صریحدر بو عقاید
فاسده نك ادلهٔ صحیحه ایله رد وجرحلری علم كلامده مبسوط اولوب بو استدلالات ایله كتب
اهل سنت مشحوندر وبز انجق مقالات ومذاهب متمیز اولسون دیو اجمالا انلره ایما ایلدك
﴿ الحمد لله الذی هدانا لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله ﴾ اما وحی وملائكه
وروح وجن وبرزخ واحوال قیامت ودجال وفتن واشراط ساعت كبی دلالتی خفی اولان
ظواهر وسائر فهمی متعذر ویاخود عاداته مغایر اولان شیلر اكر بونلری تفاصیلنده اشعریه نك
ذاهب اولدیغی معانی یه حمل ایدرسه ك تشابه قالمز واكر بونلرده تشابهه قائل اولورسه ق

حقیقت حالی کشف وایضاح ایتمك لازم کلکین تفصیل کیفیته ابتدار اولنور شویله که
عالم بشری عوالم موجوداتك اشرفیدر واکرچه حقیقت انسانیه ذاتا متحد ایسه‌ده
انسانك اطوار عدیده‌سی واردر که هر برینك احوال مخصوصه‌سی اولمق حسبیله بر برینه
مخالف اوله‌رق کویا که حقایق مختلف اوله بورکبی کورینور طور اول عالم جسمانیدر که
حس ظاهری وفکر معاش ایله سائر تصرفات بدنیه‌دن عبارتدر طور ثانی عالم نومدر که
تصرفات خیالیه‌دن عبارت اولوب بو عالمده انسان حواس ظاهره سیله ازمنه وامکنه‌دن
وسائر احوال جسمانیه‌دن مجرد اوله‌رق بر طاقم شیلر ادراك ایدر وآنلری بولندیغی بر مکانده
مشاهده ایلر وبعضیسی دخی رؤیای صالحه اوله‌رق ترقب اولنان مسرات دنیویه
واخرویه‌یی مبشر اولور بو ایکی طور جمیع اشخاص بشره عام وشامل اولدیغی حالده
مدرکلری مختلفدر طور ثالث طور نبوت اولوب صنف بشرك اشرافنه مخصوصدر که
جناب حق معرفت وتوحیدی وملائکه واسطه سیله وحی ارسالی ونوع بشرك
اصلاحی خصوصنده تکلیفات الهیه‌سی ایله آنلره اختصاص ومزیت ویرمشدر
بو حاللرینك کافه‌سی ایسه احوال ظاهرهٔ بشریه‌یه مخالفدر طور رابع موت طوریدر که
اشخاص بشر آنده حیات ظاهره‌لرندن قبل القیامه برزخ تسمیه اولنان بر وجوده
نقل ایدوب آنده عمللری اقتضاسی اوزره متنعم ومعذب اولورلر وصکره قیامت کبرایه
چیقارلر که دار جزاء اکبر اولوب اهل جنت اولان متنعم واهل جهنم اولان معذب اولور
ایکی اولکی طورلرك دلیل وشاهدی وجداندر وطور ثالثك شاهدی معجزه ایله انبیایه
مخصوص اولان احوال سائره‌در وطور رابعك شاهدی امر معاد واحوال برزخ وقیامت
حقنده انبیای عظام علیهم السلامه نازل اولان وحی الهیدر مع هذا که عقل دخی
بونی اقتضا ایدر نته‌کیم جناب حق بعث آیتلرینك پك چوغنده بزه بونی بیان وتنبیه
بیورمشدر والك زیاده واضح اولان دلیلی بودر که اکر افراد انسانیه‌نك بو مشاهد اولان
وجودندن بشقه لایق ومستحق بوله‌جغی بر وجودی اولمامش اولسه اولکی خلق
وایجادی عبث اولمق لازم کلوردی زیرا موت عدم محض اولدیغی صورتده انسانك
مآل ومرجعی عدم اوله‌رق وجود اولنك بر حکمتی اولمامق لازم کلوب جناب حکیم تعالی
حضرتلرینه کوره عبث ایش ایسه امر محالدر بو اطوار اربعه تقرر ایتدی ایسه انسانك
حواس ومدارکنك بونلرده نصل مختلف اولدیغنك بیانه شروع ایده‌لم تا که متشابهاتك
کنه وحقیقتی مکشوف ومتبین اوله اما انسانك طور اولده اولان مدارکی واضح وجلیدر
نته‌کیم حق جل وعلا حضرتلری ﴿ اخرجکم من بطون امهاتکم لا تعلمون شیئا
وجعل لکم السمع والابصار والافئدة ﴾ بیورمشدر که جناب خلاق لایزال سزی
هیچ برشی بیلمدیککز حالده بطون امهاتکزدن اخراج ایتدی وسزه قولاق وکوز وقلب
احسان ایلدی دیمك اولوب اشته انسان بو حواس ومدارك ایله ملکات معارفی
اکتساب ایدرك ولو که نجات ابدیه‌یه مفضی ومؤدی اولان عبادت حقنده اولسون
حقیقت انسانیه‌سنی استکمال ایدر اما طور ثانی که طور نومدر انسانك انده اولان

مدارکی جنسیله حس ظاهریده اولان مدارکیدر لکن حال یقظه‌ده اولدیغی کبی
اعضا وجوارحده دکلدر انجق رائی اولان کسه عادت اوزره اعضا وجوارحنی
استعمالدن خالی اولمسیله بیله حال نومده هر بر ادراك ایتدیکی شیئی شك وشبهه‌دن
عاری اوله‌رق تیقن ایدر بو حالك حقیقتنده ناس ایکی فرقه‌در فرقهٔ اولی حکما اولوب
آنلر زعم ایدرلر که قوهٔ خیالیه حرکت فکر ایله صور خیالیه‌یی حس ظاهر ایله حس باطن
بیننده فصل مشترك اولان حس مشترکه دفع ایتمکله حواس ظاهره ایله محسوس کبی
تصور اولنور آنلره بو اشکال وارد اولور که جناب حقدن یاخود ملائکه‌دن اولان
رؤیای صادقه‌نك ادراکی رؤیای خیالیهٔ شیطانیه‌دن دها زیاده راسخ وثابتدر فرقهٔ ثانیه
متکلمیندر آنلر بو خصوصده کلامی اجمال ایدوب دیدیلر که رؤیا جناب حقك
حاسهٔ انسانیه‌ده خلق ایتدیکی بر ادراك اولمغله حال یقظه‌ده واقع اولدیغی کبی واقع اولور
متکلمینك بو تعریفلرینك حقیقت وکیفیتی ادراك وتصور ایده مزایسه‌کده ینه الیق
وانسب اولان آنلرك دیدیکیدر اشته بو ادراك نومی اندن صکره‌کی طورلرده واقع اولان
مدارك حسیه اوزره اك زیاده واضح بر دلیل وشاهددر اما طور ثالث که طور انبیادر
آنده اولان مدارك حسیه‌نك برجه کیفیتی مجهول وانلره کوره یقیندن دها واضح وآشکار اولان
وجدانی بر حالت اولمغله بو طورده نبی علیه السلام الهی وملائکه‌یی مشاهده ایدر
وکلام الهی‌یی جناب حقدن یاخود ملائکه‌دن ایشیدر وجنت وجهنمی وعرش
وکرسی‌یی کورر ومعراجده سموات سبعی خرق ایدوب کچر وسمواتده براقه بینز وسائر
انبیایه ملاقی اولوب آنلر ایله بیله نماز قیلر وطور جسمانی ونومیده ادراك ایتدیکی کبی
نوع بشرك جوارح واعضاسنی استعمال ایله واقع اوله کلان ادراك عادیسیله
اولمیه‌رق بلکه جناب حقك کندوسنده خلق ایتدیکی علم ضروری ایله انواع
مدرکات حسیه‌یی دخی ادراك ایدر وابن سینانك بو بابده اولان قولنه التفات
اولنمامليدر که وحی کیفیتی خیالك صور خیالیه‌یی حس مشترکه دفع ایتمسندن
عبارتدر دیه‌رك امر نبوتی امر نوم منزله سنه تنزیل ایدر انجق بو قولی قرین صحت
دکلدر زیرا صور خیالیه‌نك حس مشترکه تنزلی طبیعت واحده اوزره اولدیغندن
انك قولنه کوره وحی ایله رؤیای نبینك تعین وحقیقتی متحد اولمق اقتضا ایدر واقع حال ایسه
بویله دکلدر زیرا رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك نبوتدن التی آی
مقدم رؤیا کوردیکی ورؤیاسی وحیك بدأ ومقدمه‌سی اولدیغی معلوم اولوب اشته
بو خصوص رؤیا وحیك مادونی اولدیغنه دلالت ایدر وبو کا ذاتا وحیك حالی دخی
شهادت ایلرکه اوائل کتابده سبقت ایتدیکی وجهله وحی حالی علیه السلام افندیمزه
صعب ودشوار اولوب اول حالده شدت وتعب چکرلر ایدی نته‌کم حدیث صحیحده
بو وجهله وارد اولمشدر حتی قرآن کریم کندویه آیات مقطعه اوله‌رق نازل اولوردی
صکره‌لری اول حال ایله انس والفت ایتدکلرینه بناء غزوهٔ تبوکده دوه‌سی اوزرنده
کیدرکن برأة سوره‌سی بردن نازل اولدی بناء علیه اکر وحیك حقیقتی صور

خیالیه‌نك حس مشترکه تنزلندن عبارت اولمش اولیدی بو ایکی حال بیننده فرق اولمامق
لازم کلوردی اما طور رابع که طور اموات اولوب انسانك عالم برزخده اولان حالیدرکه
اولکی منزلی قبردر وناس بو حالده بدنلرندن مجرددر ایمدی میت قبرده منکر ونکیر
دینلن ایکی ملك کوررکه اکا بعض سؤاللر ایدرلر وکذا باش کوزلریله جنتده یاخود
جهنمده‌کی یرینی کورر وکذا جنازه‌سنه حاضر اولنلری کورر وانلرك سوزینی وعودتلرنده
پابوجلرینك سسنی ایشیدر وکذا ایتدکلری توحید وتلقینی وسائر شیلری دخی ایشیدر
نته کم حدیث صحیحده وارد اولمشدرکه فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز حضرتلری
بدرده قتلای مشرکینك اولدقلری قیو اوزرنده طوروبده آدلو آدلرنجه انلره ندا
ایتدکده حضرت عمر رضی الله عنه یارسول الله بولاشه‌لره‌می سویلیورسن دینجه
علیه السلام افندیمز دخی بیورمشلرکه والله سز بنم دیدیکمی انلردن دها زیاده ایشتمزسکز
یعنی بنم دیدیکمی انلر دخی سزك کبی ایشیدرلر صکره یوم قیامتده ناس حال حیاتلرنده
معاینه ایتدکلری کبی قولاقلریله وکوزلریله درجه‌لرینه کوره نعمت جنتی یاخود درکه‌لرینه
کوره نقمت دوزخی ادراك ومعاینه ایدرلر وملکلری کوررلر وربلرینی مشاهده ایدرلر
نته کم حدیث صحیحده وارد اولمشدرکه علیه السلام افندیمز سز لیله بدرده قمری
کوردیککز کبی یوم قیامتده دخی ربکزی عیان وجلی وشك وشبهه‌دن عاری اوله‌رق
کوره‌جکسز دیو بیورمشلر واکرچه انسانده بو ادراکات حال حیاتنده ایکن یوق ایسه‌ده
ادراکات مذکوره دخی حال حیاتنده‌کی ادراکات کبی امر حسی اولوب اعضالرنده
جناب حقك خلق ایتدیکی علم ضروری ایله حاصل اولور بونك سر وحکمتی بودرکه
نفس انسانیه بدنله ومدارك بدنیه ایله برابر نشئت ایدوب نوم ایله یاموت ایله یاخود نبینك
حال وحیده حواس بشریه‌دن تجرد ایتمسیله بدندن مفارقت ایتدکده جسدده ایکن اولان
ادراکندن دها اعلا اوله‌رق دیلدیکی صورتله ادراکه قادر اولور نته کم امام غزالی علیه
رحمة الباری حضرتلری بو وجهله بیان ایتدی وبوکا برماده دها زیاده وعلاوه
ایلدی شویله که نفس انسانیه بدندن مفارقتله کوز وقولاق وسائر اعضاسنی ترك ایتدکده
انده بو اعضانك صور وامثالی باقی قالور دیدی بنده دیرمکه صور وامثال مذکوره ایله
مشارالیه حضرتلری بو اعضا وجوارحی بدنده ایکن اعمال وتصرفدن نفسك کندی
ادراکی اوزره زائد اوله‌رق حاصل اولان ملکاته اشارت ایدر بو تقریرات وتفصیلاته
متفطن وعارف اولدیغك حالده ادراکات مذکوره اطوار اربعه‌ده موجود اولوب انجق
حیات دنیویه‌ده اولدیغی کبی اولمیه‌رق بلکه عوارض واحوال اقتضاسنجه قوت
وضعف ایله مختلف اولدقلرینه دخی مطلع وواقف اولورسین ومتکلمین دخی
بو وجه مشروح جناب حق انسانده بر علم ضروری خلق ایدر دیملریله اجمالا
بزم بو دیدکلریمزه اشارت ایدرلر وبو تفصیلاتمز دخی بونده درکه انکله متشابهاتك
کشف وایضاحنه ایما واشارت ایتدك یوخسه اکر بو خصوصده کلامی توسیع
وتطویل ایده‌جك اولسه‌ق ذهنلر فهم وادراکدن عاجز وقاصر اولور همان

جناب حقه تضرع ونیاز ایتملیزکه کرك کلام قدیمندن وکرك کلمات رسول کریمندن
سبب نجاتمز اولان علم یقینی استحصالی خصوصنده بزه هدایت وتوفیق صمدانیسن
رهبر ورفیق ایلیه ✻ والله یهدی من یشاء ✻

علم تصوف

بو علم ملت اسلامیه‌ده حادث اولان علوم شرعیه‌دندر واصلی بودرکه اهل تصوفك
طریقتی اوته‌دنبرو صحابه وتابعیندن اولان اسلاف امت وکبار ملت عندنده طریق حق
وهدایت ایدی وطریقت مذکوره‌نك اساسی زینت وزخارف دنیادن اعراض وعامهٔ
ناسك میل واقبال ایده‌کلدکلری مال ومنصب وسائر لذائذ دنیویه‌دن زهد واتقا ایله
خلقدن عزلت وطرف حقه توجه وانابه ایله عبادات وطاعاته مواظبتدن عبارت اولوب
بو حال صحابه وسلفده عمومی برکیفیت ایکن وقتا که قرن ثانیده ودها صکره‌لری حب دنیا
شایع وناس دخی کالاً بدرنك دنیایه مائل اولدی ایسه عبادته اقبال ایدنلر صوفیه ومتصوفه
اسمیله ممتاز اولدیلر امام قشیری حضرتلری دیدی که بو اسمك عربیه وقیاس وقاعده‌جه
کیفیت اشتقاقی معلوم اولمیوب ظاهر اولان بو قومك لقبیدر وصفادن یاخود
صفه‌دن مشتقدر دینلرك قولی قیاس لغویجه بعیددر وکذلك صوفدن مشتق اولمسی
دخی بعیددر زیرا انلر صوف کیمکه مخصوص ومنحصر دکللر ایدی دیدی بن دیرمکه
اشتقاقنه قائل اولنلر یعنی صورتده ظاهر اولان صوفدن مشتق اولمسیدر زیرا انلر
البسهٔ فاخره‌یی ترك ایله صوف کیه‌رك عامه‌یه مخالفت اوزره اولمشلردی هرنه ایسه
وقتا که بونلر مذهب زهد وعزلت وعبادات وطاعته مواظبتله ممتاز اولدیلر ایسه
کندیلرینه مخصوص برطاقم وجد وحاللر ایله دخی سرافراز اولدیلر بونك سر وحکمتی
دخی بودرکه انسانك انسان اولدیغی حیثیتله حیوانات سائره‌دن تمیزی انجق ادراك ایله
اولوب ادراك انسانی دخی ایکی نوعدر نوع اول علوم ومعارفی ادراکدرکه یقین وظن
وشك ووهمدن عبارتدر نوع ثانی فرح وحزن وبسط وقبض ورضا وغضب وشکر
وصبر کبی کندوسیله قائم اولان احوالی ادراکدر بو صورتده انسانده‌کی معنای تعقل
وادراك ایله بدنده تصرف حالی برطاقم ادراکات ایله ارادات واحوالدن نشئت ایدرکه
بونلر انسانك خاصهٔ ممیزه‌سی اولان برطاقم کیفیات اولوب انلرك دخی بعضیسی
بعضیسندن نشئت ایدر نته کم ادله‌دن علم وتلذذ اوله‌جق شیله تألم اوله‌جق شیئی
ادراکدن فرح ایله حزن وراحت ایدوب دکلمکدن نشاط ویورغونلقدن فتور
وکلال نشئت ایتدیکی کبی اشته مریدك حالی دخی مجاهده وعبادتنده بو وجهله اولوب
هر مجاهده‌سندن کندوسنه اول مجاهده‌نك نتیجه‌سی اولان برحال کلمك امر ضروریدر
وبو حال یا برنوع عبادت اولمغله ثابت وراسخ اوله‌رق مریده برمرتبه ومقام اولور
یاخود عبادت قبیلندن اولمیه‌رق انجق فرح یاسرور یاخود نشاط یا کسل کبی نفسه
حاصل اولان صفتلر قبیلندن برمقام اولور ومرید دائما بو وجهله برمقامدن مقام آخره
ترقی ایدرك نهایت غایت مطلوبه اولان توحید ومعرفت مرتبه‌سنه واصل اولور نته کم

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری ﴿ من مات یشهد ان لا اله الا الله دخل الجنة ﴾
بیورمشلردر اشته مریده کوره بو طورلرده ترقی ایتمك لابد اولور و بو اطوارك اصل
واساسی دخی ایمانه مقارن اولان عبادت واخلاص اولوب اطوار مذکوره دن دخی انلرك
ثمره سی ونتیجه سی اولان برطاقم احوال وصفات نشئت ایدر وانلردن دخی ذکر احوال
وصفات نشئت ایدرك تا توحید وعرفان مرتبه سنه قدر بو یله کیدر واکر نتیجه ده برتقصیر
وخلل واقع اولورسه بو قصوراندن اولکی طور وحالده واقع اولمش اولان برقصوردن
نشئت ایتمش اولدیغی معلوم اولور اشته خواطر نفسانیه وواردات قلبیه ده دخی
حال بویله در بونك ایچون مرید محاسبهٔ نفسه محتاج اولور زیرا اعمالدن نتایجك
حصولی ضروری اولوب نتایجك قصوری اسبابی اولان احوال متقدمه سنده در
ومرید بونی کندی ذوقیله بولوب اسباب متقدمه سنده نفسنی محاسبه ایلر انجق بو یولده
اهل سلوکه ناسك پك آزی رفیق ومشارك اولور وبو منزله پك نادر کسه لر واره بیلور
زیرا بو حاللردن غفلت کویا هرکسه شامل وعمومی کبی برکیفیتدر وبو مسلکه سالك
اولمیان اهل عباداتك نهایت راده سی علم فقهجه عبادات وطاعاتنی اخلاص ایله ادا
ایتمکدن عبارتدر اهل سلوك ایسه ایتدکلری عباداتك قصوردن خالص وخالی اولوب
اولمدیغنه مطلع اولمق ایچون ذوق ووجد ایله عباداتك نتایجندن بحث ایدرلر اشته
بو تحقیقاتمزدن ظاهر اولدی که اصحاب تصوفك اصل واساس طریقتلری فعل وترك
اوزره محاسبهٔ نفسه قیام ایله مجاهداتدن حاصل اوله رق مریده مقام ومرقات ترقی اولان
اشبو ذوق ووجدلرده کلامدن عبارتدر بوندن صکره معلوم اوله که انلرك بونك ایله بیله
کندیلرینه مخصوص برطاقم آداب واصوللریله بینلرنده دوران ایدن اوضاع
واصطلاحات معینه لری واردر زیرا اوضاع لغویه انجق معانیٔ متعارفه ایچون اولمغله
متعارف اولمیان برمعنی ظهور ایتدکده اندن قولایلقله اکلاشیله جق برتعبیر ایله اصطلاح
ایتمك عادات انسانیه دندر اشته بو صورتله اصحاب تصوف سائر اهل شرعك بیلمدیکی
بویله برنوع علم ایله ممتاز اولدیلر وبو جهتله علم شریعت ایکی صنف اولدی برصنفی
فقها واهل فتوایه مخصوصدر که عبادات وعادات ومعاملاتده اولان احکام عامه در
وصنف دیکری اصحاب تصوفه مخصوصدر که بو مجاهده یه ومحاسبهٔ نفسه قیام ایله طریق
مجاهده لرنده عارض اولان ذوق ووجدلرده وبرذوقدن ذوق آخره ترقینك کیفیتنده
وبونلره دائر بینلرنده دوران ایدن اصطلاحاتك شرحنده کلامدن عبارت اوله رق
وقتا که علوم وفنون صدوردن سطوره نقل ایله فقه واصول فقه وعلم کلام وتفسیر
وعلوم سائره تألیف وتدوین اولندیسه بو طریقتك رجالی دخی کندی طریقلرینی
کشیدهٔ سمط تألیف ایتدیلر وبعضیلری ورع وتقوایه واخذ وترکده اقتدا اوزرینه
محاسبهٔ نفسه دائر کتابلر تألیف ایتدی نته کم محاسبی کتاب رعایتنده بو اصوله رعایت
ایتمشدر وبعضیلری دخی آداب طریقت ایله اهل طریقتك ذوق ووجد وحاللرینه دائر
کتابلر یازدی نته کم امام قشیری رساله سنی وسهروردی دخی عوارف المعارف نام

کتابنی بو منوال اوزره یازمشدر وامام غزالی احیاء علومده ایکی امری جمع ایدوب
انده احکام ورع واقتدایی وصکره اداب واصول طریقتی بیان وبینلرنده دوران ایدن
اصول واصطلاحاتی شرح وعیان ایتمشدر وطریقت صوفیه مقدما محض عبادت
اولوب احکامی انجق صدور رجالدن اخذ وتلقی اولنه کلمشیکن تفسیر وحدیث وفقه
واصول وعلوم سائره کشیدهٔ سطور تدوین اولدیغی کبی علم تصوف دخی ملت اسلامیه
ایچنده برعلم مدون اولدی بوندن صکره معلوم اوله که بو مجاهده وذکردن اکثریا
کشف حجاب حس ایله عوالم امر الهیدن اولان نیجه عوالم غیبیه یه اطلاع حاصل
اولور که اصحاب حس انلردن هیچ برشی ادراك ایده مز اشته روح دخی بو عالملردندر
وبو کشفك سببی بودر که روح انسانی حس ظاهریدن رجعت ایتدکده حسك احوالی
ضعیف اولور وروحك احوالی قوی وسطوت وسلطنتی غالب ونشو ونماسی متجدد اولور
وذکر دخی اکا اعانه ایدر زیرا ذکر روحك نشو ونماسنه غدا کیبیدر وبو صورتله دائما
نشو ونماده اوله رق وبو حال زیاده لشه رك علم مرتبه سندن شهود مرتبه سنه ترقی ایدر
وحجاب حس منکشف اولوب نفسك وجود ذاتیسی تمام اولور که عین ادراکدر وبو حالده
برطاقم مواهب ربانیه وعلوم لدنیه یه ونیجه اسرار غیبیه وانوار فتوحات الهیه یه مظهر
اوله رق ذات وحقیقتی افق اعلای ملائکده ده پرتو انداز اولور وبو مثللو کشف اهل
مجاهده یه اکثریا عارض اوله رق حقایق وجوددن سائرینك ادراك ایتمدیکی
نیجه اسراری وچوق کره دخی قبل الوقوع احوال آتیه یی ادراك ایدرلر
وهم قلبیه وقوای نفسیه لریله موجودات سفلیه ده تصرف ایدوب موجودات
سفلیه آنلرك زیر طوع اراده لرنده اولور فقط بو قومك عظماسی بو کونه
کشوفاته اعتبار وبویله تصرفاته ابتدار ایتمزلر ومأمور اولمدقلری شیئك حقیقتندن
خبر ویرمزلر وبلکه کندیلرینه واقع اولان کشفی برنوع ابتلا عد ایدوب بو مثللو کشف
کندولرینه مهاجمه ایتدکده اندن استعاذه ایدرلر اشته اصحاب کرام رضی الله عنهم
بو مثللو مجاهده اوزره اولوب هرکسدن زیاده انلر بو مثللو کراماتدن بهره یاب ایدیلر انجق
بو یله کرامات وکشوفاته اعتنا واعتبارلری یوغیدی وابوبکر وعمر وعثمان وعلی
رضی الله تعالی عنهم حضراتنك فضائلی حقنده بو یله کرامات پك چوقدر ورساله
قشیرینك شامل اولدیغی عظمای طریقت ایله انلردن صکره انلرك اثرینه کیدن اهل
طریق دخی بو خصوصده اصحاب کرامه تبعیت وتقلید ایتدیلر صکره متأخرین صوفیه دن
برطاقمی کشف حجاب ایله حسك فوقنده اولان برطاقم مدرکاته وعالم روحانیاته مطلع اولمغه
صرف همت واعتنا ایدرك بو خصوصی سلوکلرندن علت غائیه وغرض اصیلی اتخاذ
ایلدیلر ونفسك نشو ونماسی تمام اوله رق ادراك ذاتیسنی حصوله کتورمك اوزره قوای
حسیه یی اماته وروح عاقلی تغذیه خصوصنده اصول تعلیملرینك اختلافی حسبیله
عندلرنده طرق ریاضت دخی مختلف اولدی وذکر اولنان کشف حالنی حاصل ایتدکلرنده
کویا جمیع اسرار وجود انلرك مدارکنده منحصر اولمش وکندیلری ذوات وجودی

کشف ایتمش وجمیع حقایقنی سرتاپا تصور ایلمشلردر دیو زعم ایدرلر امام غزالی
احیاء علومده انلرك صورت ریاضتلرینی ذکر ایتدکدنصکره بو وجهله تفصیل وبیان ایلدی
متأخرین صوفیه نك بو وجهله زعملری تحکمات فلاسفه یه قریب برتحکم صرف ودعوا
بلادلیلدر بلکه فلاسفه نك دعوالری بزجه عقله دها قریبدر زیرا انلردن دلیل استنلدکده
الفاظی معلوم ومعانیسی معقول برهانلر ابراز ایتملریله رد وقبول خصوصنده انلر ایله مناظره
ومباحثه اولنه بیلور اما بونلردن دلیل استنلدکده بزبونی ذوق ووجدان ایله بیلدك
ودیدهٔ قلب ایله عیانا کوردك سنده بزم مقامیمزه کلده مشاهده ایت دیرلر صکره
ظاهر شرعه مخالف برطاقم سوزلر سویلرلر ودینه وثوق واعتماد اولنمز برطاقم کسه لره
اسناد ایدرلر بونده اهل مناظره یه مجال مناظره اوله مز بو کشف ایسه استقامتدن نشئت
ایتدکجه صحیح وکامل اوله مز زیرا سحره ونصارا وسائر مرتاضیندن اصحاب جوع
وخلوته استقامت اولمدیغی حالده دخی بعضا کشف حاصل اولدیغی واردر بزم
مرادمز ایسه انجق استقامتدن ناشی اولان کشفدر مثالی بودرکه مثلا برمرآت مصیقله
محدب یاخود مقعر اولدقده انده مرئی کندی صورتنك غیری اوله رق کج ومعوج
تشکل ایدر اما مرآت مستوی اولدقده مرئی صحیح ومستقیم اوله رق تشکل ایدر اشته
نفسده استقامت دخی مرآتده اولان مستویلك کبیدر وقتا که متأخرین صوفیه بو نوع
کشفه اعتنا ایتدیلر ایسه موجودات علویه وسفلیه نك وملك وروح وعرش وکرس
وبونلرك امثالی شیلرك حقایقنده تکلم ایلدیلر وانلره هم طریق اولمیانلر انلرك ذوق
ووجد وحاللرین اکلایه میوب اهل فتوی آنلری رد وقبول وجرح وتسلیم بیننده
قالدی وآنلرك حاللری وجدانیات وذوقیات قبیلندن اولمغین بو خصوصده دلیل
و برهان فائده ویرمز

تتمه

علمای حدیث وفقهدن اولان اهل عقاید الله تعالی حضرتلری مخلوقاتنه مباین در دیرلر
متکلمین دخی نه مباین درنه متصلدر دیرلر فلاسفه دخی عالمك داخلنده ده دکل خارجنده ده
دکلدر دیرلر متأخرین صوفیه دخی جناب حق مخلوقاتنه حلول معناسنجه یاخود مخلوقاتك
عینی اوله رق کرك اجمال وکرك تفصیل جهتیله آندن بشقه برموجود اولمامق معناسنجه
مخلوقات ایله متحددر دیرلر امدی حقیقت حالی ایضاح ایچون بو مذاهبی تفصیل ایتمك اوزره
دیرز که مباینت ایکی معنایه اطلاق اولنور بریسی حیز وجهتده مغایرتدرکه اتصاله مقابل
اولور بو تقدیرجه بو مقابله یاصراحةً مکانی اشعار ایدر بو ایسه تجسیمدر یاخود لزوماً مکانی
اشعار ایدر بو دخی تشبیهدر حالبوکه حق بارده بو مباینتك تصریحی بعض سلفدن
منقول اولمغین بوندن بشقه برمعنایه حمل اولنمق لازم کلور اشته بو سببدن متکلمین بو مباینتی
انکار ایتدیلر وشان بارده مخلوقاتنه مباینده دکلدر متصلده دکلدر دیدیلر زیرا اتصال
ومباینت متحیزات ومتمکناته مخصوصدر اما برشی برمعنی ایله یاخود نقیضیله اتصافدن
خالی اوله مز دینیلور ایسه شویله جواب ویریلور که بهرحال ایکیسندن بریله اتصاف

ابتدا صحت اتصاف ایله مشروطدر اما اتصاف ممتنع اولدیغی حالده بهرحال ایکیسندن
بریله اتصاف لازم کلمز نته کم جماد حقنده عالمده دکلدر جاهلده دکلدر قادرده دکلدر
عاجزده دکلدر کاتبده دکلدر امیده دکلدر دینلدیکی کبی اشته بو معناجه مباینتله
اتصاف دخی محلنده مقرر ومبین اولدیغی وجهله برجهتده حصول ایله مشروطدر
باری تعالی حضرتلری ایسه جهتدن منزه اولدیغندن هیچ بریله متصف اولمز امام
حرمینك لمع نام کتابنك شرحنده تلمسانی بو وجهله ذکر ایتدی ودیدیکه شان بارده نه عالمه
مباین در دینیله بیلور ونه ده عالمه متصلدر دینیله بیلور وکذا نه عالمده داخلدر دینیله بیلور
ونه ده عالمدن خارجدر دینیله بیلور فلاسفه نك واجب تعالی حضرتلری عالمك داخلنده ده
دکلدر خارجنده ده دکلدر دیدکلرینك معناسی دخی بودر انجق فلاسفه نك بو قوللری
جواهر مجرده نك وجودینه مبنی اولوب اما متکلمین جواهر مجرده نك وجودینی انکار ایتدیلر
زیرا بویله حیزدن مجرد جواهر موجود اولدیغی تقدیرجه اخص اوصافده واجب الوجوده
مساوی اولملری لازم کلور دیدیلر بو راسنك تفصیلی علم کلامده در اما مباینتك
دکر معناسی مطلقا مغایرت ومخالفت اولوب بو معناجه باری تعالی حضرتلری ذاتنده
وهویتنده وصفاتنده مخلوقاتنه مباین در دینیلور و بو صورتده اکا اتحاد وامتزاج واختلاط
مقابل اولور واشته بو مباینت مذهب اهل حقدر که انلر جمهور سلف وعلمای شرایع
ومتکلمین ورسالهٔ قشیریه ده منتظم صف سطور بیان اولان کبار صوفیه ایله انلرك اثرینه
کیدن متصوفه در اما مدارك وجدانیه لرینی مسائل علمیهٔ نظریه صره سنه قویان
متأخرین متصوفه دن برجماعت باری تعالی حضرتلری هویت ووجودنده وصفاتنده
مخلوقاتیله متحد اولمسنه ذاهب اولدیلر وارسطودن اول اولان افلاطون وسقراط کبی
قدمای فلاسفه نك دخی مذهبی بودر دیو زعم ایتدیلر اشته متکلمینك علم کلامده
صوفیه دن نقل ایله ردینه ابتدار ایتدکلری اتحاددن متکلمینك مقصودی بودر یوخسه
ایکی ذات اولوبده بری منتفی یاخود جزئك کلده اندراجی طریقیله آخرده مندرج اولمسی
دیمك دکلدر زیرا بونده صراحةً مغایرت واردر ذکر اولنان جماعت متصوفه ایسه
مغایرته قائل اولمزلر بلکه بو معناجه اتحاد نصارانك عیسی علی نبینا وعلیه السلام
حضرتلرینك حقنده ادعا ایتدکلری حلولدر وبو اتحاد دها غریبدر زیرا قدیمك
حادثده حلولی یاخود قدیمك حادث ایله اتحادیدر وکذا بو اتحاد شیعه دن امامیه نك
ائمه حقنده قائل اولدقلری اتحادك عینیدر اما صوفیه نك کلامنده بو اتحادك تقریری
ایکی طریق اوزره در طریق اول ذات قدیمك محدثات محسوسه ومعقوله ده کامن ومستتر
وحسا وعقلا انلر ایله متحد واکر قدیم اولمامش اولسه محدثات دخی عدم اولور معناسنجه
کافهٔ محدثات انك مظاهری واو جمله سنك اوزرینه قائم یعنی جمله سنك وجودینی
مقوم اولمسیدر بو طریق اهل حلولك رأییدر طریق ثانی وحدت مطلقه اصحابنك
طریقیدرکه ظنجه انلر اهل حلولك تقریرندن تصور اتحاده منافی اولان غیریتی استشعار
ایتدکلرندن قدیم ایله مخلوقات بیننده ذات ووجودده وصفاتده غیریتی کلیا نفی ایتدیلر

وحسا وعقلا مظاهر مدركه نك دركا راولان غيريتى خصوصنده بو غيريت اوهام
وخيالاتدن عبارتدر كه مدارك بشريه دن نشئت ايدر بركيفيتدر ديو مغالطه وسفسطه
ايتديلر و بونلر وهم ايله علم وظن وشكه مقابل اولان وهم مراد ايتيوب بلكه كافهٔ
مظاهر فى الحقيقه عدم صرف اوله رق ظاهرا وباطنا كرك حقيقتده وكرك ادراك بشريده
قديمدن بشقه برشيئك وجودى بوقدر ديمكى اراده ايدرلر نته كم ممكن مرتبه بروجه آتى
تقرير وبيان ايلرز بورالرينى تصور وتعقلده نظر واستدلاله ابتدار واستناد مفيد دكلدر
زيرا بونلر عالم روحانيدن مقتبس ومأخوذ اولان علوم اولوب بوايسه انبياى عظامه
فطريدر وانلردن صكره اولياى كرامه هدايت انبيا ايله حاصل اوله بيلور وطريقت علميه ايله
بونلرى تحصيله ابتدار ايتمك ضلالتدر وچوق كره بعض مصنفين اسرار وجودك
كشف وحقايقنك ترتيبى خصوصنده مذهب صوفيه نك بياننى قصد ايتدى انجق نظر
واصطلاحات وعلوم اصحابنه كوره دها مشكل واكلاشلمدن مبرا برطاقم كلمات ايراد ايتمكله
بيانى مبيندن دها خفى اولدى نته كم ابن فارضك قصيده سنى شرح ايدن فرغانى شرحنك
ابتداسنده يازديغى ديباجه سنده بوكا تصدى ايدوب وجودك فاعلدن صدورى وترتيبى
حقنده ديدى كه وجودك كليسى مظهر احديت اولان وحدانيت صفتندن صادردر
و بونلرك ايكيسى دخى عين وحدت اولان ذات كريمه دن صادرلردر وبو صدورى
تجلى ايله تسميه ايدرلر وانلرك عندنده تجلياتك اولى ذاتك كنديسنه تجليسى اولوب بو تجلى
بينلرنده دائر ومتناقل اولان (كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق
ليعرفونى) حديث قدسيسنه بناء ايجاد وظهورى افاضه ايتمكله كمالى متضمن اولور
وبو كمال وجوده وتفصيل حقايقه متنزل اولان ايجادده اولوب انلرك عندنده عالم معانى
وحضرت عمائيه وحقيقت محمديه دركه صفات ولوح وقلمك حقايقى وجميع انبيا ومرسلينك
وامت محمديه دن كلينك حقايقى بو عالمده در وبو حقايقك جمله سى حقيقت محمديه نك
تفصيليدر ومرتبهٔ مثال اولان حضرت ثانيه ده بو حقايقدن دخى حقايق اخرى
وانلردن دخى عرش صكره كرسى صكره افلاك صكره عالم عناصر صكره عالم تركيب
صادر اولور بونلرك كافه سى عالم رتق واتصالده اولوب تجلى ايدنجه عالم فتق وافتراقدر
فرغانينك كلامى بورادە نهايت بولدى بوكا مذهب تجلى ومذهب مظاهر ومذهب
حضرات تسميه اولنوب فلاسفه نك عقول عشره ترتيبى كبى برراى غريب اوله رق
برطاقم تخيلات واوهام ايله مخلوط اولان مشاهده و وجداندن بشقه بو دعوالرينى اثبات
ايده جك بردليل و برهانلرى بوقدر وغايت غموضت وانغلاقندن واصحاب مشاهده
و وجدان ايله اهل دليل بيننده بعديت اولديغندن ناشى اهل نظرك اكليه ميه جغى
بركلامدر و بو ترتيب ظاهر شرع ايله دخى رد اولندى زيرا شرع شريفده بوكا مدار صحت
اوله جق برشى بولنه مز ومتأخرين متصوفه نك برفرقه سى دخى وحدت مطلقه يه
قائل اولديلر وبو مذهب تعقل وتفرعاتنده اولكيدن دها غريب بررأيدر بو مذهب اصحابى
زعم ايدرلر كه وجودك تفاصيلنده برطاقم قوتلر واردر كه موجوداتك حقايق وصور وموادى

آنلرايله اولور وعناصرك وجودى دخى كندوده اولان قوتلرايله در وكذا ماده وهيولاى
عناصرك كنديسنده دخى قوتلر واردر كه مادهٔ مذكوره نك وجودى آنلر ايله در صكره
مركباتده دخى بو قوتلر موجود اولوب انجق ما به التركيب اولان قوتك ضمننده بولنورلر
مثلا قوهٔ معدنيه ده قواى عناصر موجود اولوب فضله اوله رق كندوده دخى برقوت واردر
صكره قواى حيوانيه قواى معدنيه يى متضمن اولوب كنديسنده دخى دكر قوت زائده
واردر قواى حيوانيه يه نسبتله قواى انسانيه دخى بويله در صكره فلك دخى كذلك
قواى انسانيه ايله برقوهٔ زائده يى متضمن اولور ذوات روحانيه نك حالى دخى بو منوال اوزره در
وكافه سنى من غير تفصيل جامع اولان قوت انجق قوهٔ الهيه دركه كلى وجزئى جميع
موجوداتده منبث ومنبسط اولمش وجمله سنى جمع ايدوب يالكز ظهور ياخفا وياخود
صورت ياماده جهتندن اوليه رق بلكه من كل الوجوه جمله سنى احاطه ايتمش اولديغندن
كافه سى واحددر واول واحد ذات الهيه نك كنديدر وفى الحقيقه ذات الهيه واحد
بسيطدر وآنى مفصل اولان انجق براعتباردر حيوانيتله انسانيت كبى كه حيوان انده
مندرج وانك وجوديله موجوددر انكيچون بعضا بويله جنس مع النوع ايله وبعضا دخى
كل مع الجزء ايله تمثيل ايدرلر انجق بونلرى مثال اوله رق ايراد ايدوب بو خصوصده
من كل الوجوه تركيب وكثرتدن فرار وحذر ايدرلر وانلرك عندنده تركيب وكثرتى
موجب اولان انجق وهم وخيالدر بو مذهبك تقريرنده ابن دهقانك كلامندن ظاهر اولان
بودر كه انلرك وحدت حقنده اولان كلاملرينك حقيقتى حكمانك الوان حقنده
ديدكلرينه شبيهدر شويله كه حكما الوانك وجودى ضيا ايله مشروط اولديغندن
ضيا معدوم اولدقده الوان بروجهله موجود اوله مزديرلر انلرك عندنده دخى موجودات
محسوسه نك كليسى مدرك حسينك وجوديله مشروط و بلكه موجودات معقوله دخى
مدرك عقلينك وجوديله مشروط اولديغندن بو صورتده كليسنى مفصل اولان وجود
مدرك بشرى ايله مشروط اولمغين مدرك بشرينك بتون بتون عدمنى فرض ايتديكمزده
وجودك تفصيلى اولميوب موجود اولان انجق بسيط واحد اولمش اولور بو صورتده
حرارت و برودت وصلابت وملاينت وارض وما ونهار وسما وكواكبك وجودى انجق
انلرى مدرك اولان حواسك وجودندن ناشى اوله رق وجود نفس الامرى بولنمديغندن
آنلرى مفصل اولان مدركلر مفقود اولدقده هيچ تفصيل بولنميوب موجود اولان انجق ادراك
واحد اولور كه اندن عبارت اولوب بشقه برشى بولنمز وبونى نائمك حاليله تمثيل ايدرلر كه
حال نومده حس ظاهرى مفقود اولدقده اكا كوره جميع محسوسات مفقود اولوب
قوهٔ خياليه سنك تفصيل ايتديكى رؤيادن بشقه برشى قالمز اشته اويانق كمسه نك
حالى دخى بويله در ديرلر كه او دخى بو ادراكات عديده يى برنوع مدرك بشر بسيله
تفصيل ايدوب مدركى مفقود اولدقده تفصيل دخى مفقود اولور اشته صوفيه نك كلامنده
وهمك معناسى بودر بو خسه ادراك انسانينك برقسمى اولان وهم ديمك دكلدر اشته
ابن دهقانك كلامندن اكلاشلديغنه كوره مذهب مذكور اصحابنك خلاصهٔ رأيلرى بودر

انجق رأى مذكور درجۀ صحت وقبولدن ساقط ونازلدر زيرا كيروب چيقمش اولديغمز
وكيده جكمز بلده نك يقيناً وجودينى كوزمزدن غائب ايكن جزم ايدرز وكذا سما
وكواكبك وسائر كورمديكمز شيلرك وجودينى قطعيا بيلورز وانسان بونى قطع ايدوب
بويله يقيننب اندة كندى كنديسنه مكابره ايده مز حالبوكه حجاب حسى كشف ايله عالم
روحانى يه مطلع اولوبده اوهام وخيالاتدن سالم اولان كسه مستغرق بحر معرفت
اولەرق ادراكى بوكونه تخيلاتدن خالص وخالى برادراك سازج بسيط عمومى اولمق
لازم كلوب بوصورتده ايسه تفصيل وتفريق ايله حقايق موجوداتى نصل تعيين
ايده بيلور وسويلديكى سوزلر عوارض وهميه دن بشقه نه اوله بيلور بناء عليه
بوكونه كشف صاحبى كنديني متهم ايدوبده عبادتنه اقبال ايتمك اوزره مراجعت ايتمليدر
تاكه جناب حق آنى واصل مرتبۀ حقيقت ايليه قالديكه متأخرين صوفيه نك
محققينى ديرلركه كشف حالنده مريده چوق كره بو وحدت توهمى عارض اولوردير لر
وبوكا مقام جمع تعبير ايدرلر صكره اول مقامدن موجوداتى يعنى تمييز مرتبه سنه
ترقى ايدر وبو مرتبه يه مقام فرق ديرلركه عارف محقق مقاميدر ومريدك بو جمع
عقبه سنه اوغرامسى امر ضرورى اولوب بركوچ ومشكل عقبه در زيرا مريدك آندن
خلاص اوله ميوب دوچار ورطۀ حيرت اولمسندن خوف اولنور اما مومى اليهم
متأخرين صوفيه بوكونه كشوفاته توغل ايدرك پك چوغى بروجه مشروح حلول
ووحدته ذاهب اولوب كتب وصحفى بونكله طولدرديلر نته كم هروى كتاب مقاماتنده
وسائرى دخى تأليفاتلرنده بووجهله تكثير سواد ايلديلر وابن عربى ايله ابن سبعين
وابن عفيف وابن فارض ونجم اسرائيلى دخى قصائدنده آنلره تابع اولديلر وآنلرك سلفلرى
روافضدن اسماعيليه نك متأخرينى ايله اختلاط ايتمشلر ايدى كه آنلر دخى سلفلرندن
منقول ومعروف اوليان حلول والهيت ائمه مذهبنه ذاهب ايديلر بوصورتله
فريقيندن هر برى آخرك مذهبنى اشراب ايدرك كلاملرى مختلط وعقايدلرى متشابه
اولدى ومتصوفه نك ايچنده دخى قطب لفيرديسى ظهور ايتدى كه معناسى رئيس
العارفين اولوب برحيات اولدقچه معرفتده هيچ كمسه اكا مساوى اوله مز اما جناب حق
روحنى قبض ايتدكده اهل عرفاندن برديكرى يرينه كچر ديو زعم ايدرلر اشته كتاب
اشاراتك تصوف بحثنده ابن سينا بوكا اشارت ايدوب جناب حقك دركاه احديتى هر وارد
ومترددە منهج وشاهراه اولمقدن متعالى وبرى اولوب اكابردن بشقه شوو بو محرم
ومطلع اوله مز ديدى بوكا ايسه عقلى وشرعى برحجت ودليل اولميوب خطابيات
قبيلندن برسوزدر ورافضه نك توارث ائمه حقنده سويلديكلرينك عينيدر اشته
باق كه بو قومك طبيعتلرى بو رأيى رافضه دن نصل سرقت ايتمشدر وصكره شيعه نك
نقبا ترتيبى كبى قطبدن صكره ابدال ترتيبنه دخى قائل اولديلر حتى بو مسلك وطريقتلرينه
اساس قيلمق اوزره خرقۀ تصوفى دخى حضرت على رضى الله عنه اسناد ايتديلر
والاحضرت عليك كرك لباسجه وكرك حالجه سائر اصحاب كرامدن آيرو برطريقت

مخصوصه سى يوغيدى بلكه حضرت ابو بكر رضى الله عنه رسول اكرم صلى الله
عليه وسلم حضرتلرندن صكره ناسك ازهد واتقاسى اولوب عبادتجه جمله يه فائق ايدى
واصحاب كرامدن هيچ بريسى برخصوصده ديكرلرندن متخصص ومتفرد اولميوب كرك
دينجه وكرك زهد ومجاهده جه برحال وبرسياق اوزره اولدقلرينه سير واخبارلرى
شهادت ايدر واكرچه شيعه بعض منقولاتلريله حضرت عليك سائر اصحاب
كرامدن فضائل ايله اختصاص وامتيازينى تخييل ايدرلر ايسه ده كنديلرينك معروف
اولان عقايد تشيعلرى اقتضاسندندر وظاهر اولان اسماعيليه ظهور ايدوبده
امامته دائر اولان عقايد معروفه لرى ميدانه چيقدقده عراقده بولنان متصوفه دخى
آنلرك كلاملرندن ظاهر و باطن بيننده برموازنه اقتباس ايتديلر وشرع شريفده
تقرر ايتديكى وجهله بين الامه اختلاف مرتفع اولەرق عامۀ خلقك شرعه انقيادى
خصوصنده سياست خلق ايچون ظاهرده برامام اولوب بوموازنه اوزره معرفة الالهى
تعليم ايچون باطنده دخى برمركز دائرۀ معرفت اثبات ايدرك قطب تسميه
ايلديلر وتشبيهده مبالغه ايدرك ابدالى دخى نقبا مشابه سنده صايديلر متصوفه نك
شو كلاملرايله كتابلرينى مشحون ايتملرى جاى تأملدر كه اسلاف متصوفه دن بونلره دائر
لاونعم دينلميوب انجق شيعه ورافضه كلاملرندن اخذ واقتباس اولنمش برطاقم ترتيبات
نامعقوله در ❊ والله يهدى الى الحق ❊

تذييل

اندلسده كبار اولياء اللهدن شيخمز ابو مهدى عيسى بن زيات حضرتلرينك كلاملرندن
بومقامده بر بحث ايراد ايتمكى مناسب كوردم مشار اليه اكثر اوقاتده هروينك مقامانده
وحدت مطلقه يى ايهام وبلكه تصريح ايدرينلريله مشغول اولوردى ابيات مذكوره
بونلردر ❊ ماوحد الواحد من واحد ❊ اذ كل من وحده جاحد ❊ توحيد من ينطق
عن نعته ❊ تثنية ابطلها الواحد ❊ توحيده اياه توحيده ❊ ونعت من ينعته لاحد ❊
ابيات مذكوره نك خلاصۀ مآلى واجب الوجود تعالى حضرتلرينى هيچ كمسه توحيد
ايتمامشدر زيرا آنى هر كيم كه توحيد ايدرسه جاحد ومنكردر وآنى توصيف ايتمك تعدد
واثنينيته قائل اولمقدر بو ايسه برقول باطل ومنكردر كنديني ينه كندى توحيد ايدوب
ديكرى آنى توحيد ايده مز وآنى نعت وتوصيف ايدن ملحد اولور ديمكدر ابو مهدىء
مشار اليه ابيات مذكوره يى توجيه سياقنده ديرايدى كه واحدى توحيد ايدنه
جحود ونعت وتوصيف ايدنه الحاد لفظنك اطلاقنى ناس استشكال ايله ابيات مذكوره يى
رد وتقبيح ايتديلر طائفۀ صوفيه نك رأيى اوزره بز ديرزكه آنلرك عندنده توحيدك
معناسى عين قدمك ثبوتيله عين حدوثك انتفاسندن عبارت اولوب وجودك كليسى
حقيقت واحده وانيت واحده در وبو قومك كبارندن ابو سعيد خراز ديدى كه جناب حق
ظاهر و باطنك عينيدر وآنلرك رأيى اوزره بو حقيقتده وقوع تعدد ووجود اثنينيت
صور ظلال ومرايا منزله سنده حضرات حس اعتباريله بروهم اولوب عين قدمدن

بشقه هرشی عدم محضدر اشته (كان الله ولم يكن معه شئ) كلامنك معناسی بودر كه
جناب حق وارایدی وآنكله یله هیچ برشی بوغیدی دیمك اولوب آنلرك عندنده
واجب تعالی حضرتلری شمدی دخی علی ما كان علیهدر ولبدك ❁ الا كل شئ ما خلا الله
باطل ❁ قولنك معناسی دخی بودر كه آنی رسول اكرم صلی الله علیه وسلم افندیمز دخی
تصدیق ایتمشدر بوصورتده توحید وتوصیف ایدن برموحد محدث اثبات ایتمش اولور كه
كندیدر وبرده توحید محدث اثبات ایتمش اولور كه كندی فعلیدر وبرده موحد قدیم
اثبات ایتمش اولور كه معبودیدر حالبوكه بیان سابق اوزره توحیدك معناسی عین حدوثك
انتفاسی ایدی بوصورتده ایسه عین حدوث ثابت وبلكه متعدد وتوحید عین جحد وانكار
ودعوی كاذب اولمش اولدی نته كم براوده ایكی كشی بولنوبده بری آخره بواوده سندن
بشقه كمسه بوقدر دیسه دیكری اكالسان حال ایله دیركه سن معدوم اولمدقجه بو كلام
صحیح دكلدر وبعض محققین دخی (خلق الله الزمان) قوللرنده دیدی كه بونلرتناقضی
موجب لفظلردر زیرا خلق زمان دخی برفعل اولوب برزمانده وقوعی امر ضروری
اولدیغندن اندن اقدم دخی زمان اولمق لازم كلور انجق حقایق اشیایی كاهو حقه
تأدیه دن الفاظ ولغات عاجز وقاصر اولدیغندن بونلر ضیق عباره قبیلندندر بوصورتده
موحد موحدك عینی اولدیغی تحقق ایدوب كافهٔ ماسوا معدوم اولدقده حقیقت توحید
صحیح اولور اشته (لا یعرف الله الا الله) كلاملرینك معناسی دخی بودر كه اللهی
اللهدن بشقه كمسه بیلمزدیمك اولور امارسوم وآثار باقی اولدیغی حالده حق توحیدایدن
كمسه حقنده برشی دینلمه مبوب بلكه بوتوحیدی تقیید وعبودیت وشفعیتك لوازمندن
اولمغله (حسنات الابرار سیأت المقربین) قبیلندندر لكن مقام جمعده بولنان كمسه حقنده
مرتبه سنی بیلدیكی حالده نقص اولور وبو زعمده اصناف متصوفه نك اكثر زیاده اصیل
ومتشددلری وحدت مطلقه یه قائل اولنلاردر وهراعتباره كوره مدار معرفت واحد
حقیقی یه انتها اوزرینه مبتنیدر وناظمك بو بیتلری دخی انجق شفعیت وتعدد بتون بتون
مرتفع اولوبده خطاب وعباره جه اولمیه رق بلكه عینا توحید مطلق حاصل اوله جق
مقام اعلایه توصل وتفطن ایتمك اوزره اهل سلوكه تنبیه وتحریضدر بوراسنی تسلیم
ایدن مستریح اولور واشتباه ونزاعه دوشن (كنت سمعه وبصره) حدیث قدسیله انس
وتسلیت بولور اشته حقیقت حال بومنوال اوزره اولوب معانی یی بیلدیكك وقتده
الفاظده منازعه ومناقشه یوقدر وبوتفصیلاتك خلاصه سی بوطورك فوقنده نطق
وخبر اولمیان برامرك تحقق وثبوتیدر وبوقدر اشارت بوبابده كافی اولوب بوندن زیاده
بومحاوره طالمق عین حجاب اوله رق خلقی برطاقم اوزون اوزادی مقالاته ایقاع ایدن
بوكیفیتدر شیخ ابومهدینك كلامی بوراده نهایت بولدی بونی وزیربن خطیبك
محبت حقنده تألیف ایدوب التعریف بالحب الشریف تسمیه ایتدیكی كتابندن نقل ایتدم
واكرچه بوكلامی شیخمز ابومهدیدن بالدفعات ایشتمش ایسه مده آره سی اوزایوب
كتاب مذكورك عباره سنی دخی دها مفید كوردیكم حسبیله بعینها نقل ایلدم

المترجم

❁ للمترجم ❁ شیخ ابومهدینك بوتحقیقاتیله مقالات صوفیه ده اولان پك چوق مشكلات
منحل اولور ازجمله طائفهٔ مزبوره بوعالمده رأی العین جناب حق مشاهده ایدرز دیو
ادعا ایدرلر حالبوكه مقام نبوت مقام ولایتك فوقنده اولدیغی حالده حضرت موسایه
﴿لن ترانی﴾ جوابی وارد اولیجق سائر عارفینك دیدهٔ دنیا ایله مشاهده سی جلی اشكال
اولور انجق تفصیلات سابقه اوزره حضرت موسایه اولان ﴿لن ترانی﴾ خطابی
بوسنلك وبنلك باقی اولدقجه بنی كوره مزسن دیمكدر دیو دفع اشكال اولنور والله اعلم
بحقیقة الحال

﴿ فصل ﴾

﴿ صوفیه یی رد وقبول بیاننده در ﴾

فقها واهل فتوانك اكثری فصل سابقده مذكور اولان مقالاتده طائفهٔ متصوفه یی رده
ابتدار وطریقتارنجه سازكونه واقع اولان حاللرینی انكار وتقبیحه تشمیرساق ایتدیلر
انجق حق اولان آنلرایله بحث وكلامده تفصیل واردر زیرا انلرك كلاملری درت
موقعده دربری تقدم ایتدیكی وجهله مجاهدات ایله مریده مقام ومرقات ترقی اولان
ذوق وحاللره دائر كلاملردر ایكنجیسی كشف ایله صفات الهیه وعرش وكرس وملائكه
ووحی ونبوت وروح وسائرعلوم غیبیه یه وموجوداتك موجددن صدوری حقنده ترتیبه
دائر كلاملریدر اوچنجیسی انواع كرامات ایله عوالم واكوانده تصرفلریدر دردنجیسی
بوقومك ائمه سندن ظاهر شرعه مخالف اوله رق صادر اولوب كندی اصطلاحلرنجه
شطحیات تسمیه ایتدكلری سوزلردر مجاهدات ایله نتیجه وثمره لری اولان
ذوق ووجدلرنده واسبابده تقصیر اوزره نفسلرینی محاسبه لرنده آنلره برشی دینلمه مبوب
بلكه بوحاللره ظفریاب اولمق عین سعادتدر اما بوقومك كراماتی وغیبدن خبر ویرملری
وعالم كائناتده تصرفلری انكار اولنمز برامر صحیحدر واكرچه بعض علما بونلرك انكارینه
مائل اولدیلر ایسه ده حق وصواب دكلدر وائمهٔ اشعریه دن استاذ ابواسحق الاسفراینی
دخی كرامات ثابت اولدیغی تقدیرجه معجزه یه التباس واشتباه لازم كلور دیو كراماتی
انكار اوزره استدلال ایتدی ایسه ده بو دخی مندفعدر زیرا محققین معجزه ایله كرامت
بینی تحدی ایله فرق ایتدیلر تحدی معجزه نك بروفق مطلوب وقوعنی دعوی اولوب
كرامتده بولنمز اما كاذبك دعواسنه موافق اوله رق معجزه نك وقوعی محال وغیر
مقدوردر زیرا معجزه نك صفت ذاتیه سی تصدیق اولدیغندن صدقه دلالتی عقلیدر
بوصورتده اكر یدكاذبده ظاهر اولسه صفت ذاتیه سی تبدل ایتمك لازم كلور بو ایسه
محالدر مع هذا كه بونجه كراماتك وقوعی مشهود اولمغله بونی انكار برنوع مكابره
اوله جغندن آرتق انكاره مجال یوقدر وبویله كراماتك صحابه واكابر سلفدن
وقوعی دخی معلوم ومشهوردر اما كشف ایله حقایق علویاتك تحقیق وصدور كائناتك
ترتیبی خصوصلرنده اكثر كلاملری متشابهات قبیلندندر زیرا بونلر انلرك عندنده وجدانی
اولمغله بوخصوصده ذوق ووجدانی اولمیانلر بونلری ادراكدن محجورلردر والفاظ

ولغات دخی مرادلرینی ادا ایده مز زیرا لغات انجق معانیٔ متعارفه یه موضوع اولوب
بومعانینك اکثری دخی محسوساتدندر بوجهتله لایق اولان انلرك بوبابده اولان کلاملرینه
تعرض اولنمیوب متشابهات کبی آنلری دخی حالی اوزره ترك ایتملیدر واکر ظاهر شرعه
موافق اوله رق بوکلاملرندن برشی استفاده ایده بیلورسه ك نه کوزل والا سکوت
ایتمك اولادر اما انلر شطحات تعبیر ایدوبده اهل شرعك انلری مؤاخذه ایتمکده اولدیغی
الفاظ موهمه حقنده طریق انصاف بودرکه بوقوم کندی حس واراده لرندن بکچوب
واردات ربانیه آنلری جذب وضبط ایتمکله قصد ایتدکلری سوزلری سویلیورلر
بویله حالنوبده کندینی غیب ایدن کمسه ایسه مخاطب ومکلف اولمامغله مجبور
ومجبور اولان دخی معذوردر بناء علیه بوطائفه دن فضلی وشرع شریفه کمال اقتدا
واتباعی معلوم اولان برذاتدن بویله برسوز صادر اولدقده قصد جمیله حمل اولنور
وبیمزده زبانزد اولان الفاظك وجدانیاته وضعی اولمدیغندن عباره ایله حقیقت مرادیه
تعبیر ایده میوردیلور نته کم بایزید بسطامی قدس سره السامی حضرتلریله انك
امثالی کبار صوفیه ده وقوع بولمشدر اما فضلی معلوم ومشهور اولمیان بری اولورسه
بومثللو کلاملر ایله مؤاخذه اولنور زیرا انك کلامنی تأویل ایتمکه بزجه برسبب بولنمز
اما عالم حسده اولوبده کندوسنه جذبه وحال کلمین کمسه دخی کذلك مؤاخذه اولنور
بونك ایچون فقها واکابر متصوفه حلاجك قتلنه فتوی ویردیلر زیرا کندینه وجد
وحال کلیه رك کندی حسنده حاضر ایکن تکلم ایتمشیدی والله اعلم اما رسالهٔ قشیریده
مرتب صف سطور اولان سلف متصوفه فصل سابقده اشارت ایندیکمز اعلام
وعظمای امت اولوب انلرك بویله کشف حجاب ایله بونوع ادراکه حرصلری اولمیه رق
همتلری انجق قادر اولدقلری مرتبه اتباع واقتدادن عبارت ایدی وکندولرینه
بویله برحال عارض اولدقده اندن اعراض ایدوب آنی کندولرینه عوایقدن وبرنوع
ابتلا قبیلندن عد ایدرلردی وبوکونه خاطره نفسك ادراکاتندن اوله رق مخلوق
وحادث اولان برادراك اولوب موجودات ایسه مدارك انسانیه ده منحصر اوله مزدیرلر
والله تعالی حضرتلرینك علمی اوسع وخلقی اکبر وشریعتی اقتدا واتباعه امس
وهدایته اسلکدر دیو بویله مدرکاتلرندن برشی سویلیوب سائرینی دخی سویلمدن
وبویله کشف حجابه دائر بحث ایلمدن منع ایدرلر وقبل الکشف عالم حسده اولدقلری
کبی اقتدا واتباعجه اولان طریقت مسلوکه لرینی التزام ایلرلر وکندو اصحابلرینه
دخی بوصورتله التزام ایتملری خصوصنده نصیحت ویررلر ایدی اشته مریدك حالی
بویله اولمق کرکدر والله الموفق للصواب

علم تعبیر رؤیا

بودخی علوم شرعیه دن اولوب علوم وفنون صنایع صبره سنه کبروبده هرفنه دائر
کتابلر تألیف اولنمغه باشلادقده بوعلم دخی اولوقت ملت اسلامیه ده حادث اولدی
اما رؤیا ایله تعبیر رؤیا خلفده اولدیغی کبی سلفده دخی موجود ایدی بلکه ظهور

اسلامدن اول اولان ملوك وامه ده دخی وار ایدی انجق اهل اسلام معبرلرینك کلاملریله
اکتفا اولنمغله اقدمینك علم تعبیرلری بزه واصل اولمامشدر یوخسه رؤیا علی الاطلاق
صنف بشرده موجود اولوب البته تعبیردن لازمدر وحضرت یوسف علیه السلام دخی
رؤیا تعبیر ایدردی نته کم قرآن کریمده مصرحدر وکذلك خبر صحیحده رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرندن وکذا ابوبکر رضی الله عنه حضرتلرندن دخی
تفسیر رؤیا مرویدر ورؤیا علوم غیبیه دندر نته کم رسول کبریا علیه افضل التحایا
حضرتلری بیوردیلرکه رؤیای صالحه نبوتك قرق التی جزئندن برجزدر وینه
بیوردیلرکه مبشراتدن برشی قالمدی فقط رؤیای صالحه قالمشدرکه آنی رجل صالح کوردر
یاخود رجل صالح حقنده کوریلور وفخر عالم صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرنده
وحیك ابتداسی رؤیا ایله اولوب هرقنغی رؤیایی کورسه بهرحال عینی ظهور ایدردی
وصباح نمازندن فراغت ایتدکدنصکره اصحاب کرامه بوکیجه ایچکزده بررؤیا کورن
وارمی دیوب ظهور واعزاز دین مبینه دائر استبشار اولنه جق بررؤیا سؤال بیوررلردی
اما رؤیانك علوم غیبیه دن اولمسنك سر وحکمتی بودرکه روح قلبی تجویف قلب
لحمیدن منبعث بربخار لطیفدرکه شریاناتده دم ایله بیله بدنك سائر یرینه منتشر اولور
وقوای حیوانیه نك افعال واحساسی آنکله کمال بولور انجق حواس خمس ایله
احساسده وقوای ظاهره یی تصریف واعمالده کثرت تصرفله اکا کلال وفتور
کلوبده کیجه نك سرینلکی دخی سطح بدنی استیعاب ایتدکده بوروح قلبی استراحته
واروب سائر اقطار بدندن مرکز قلبی یه چکلمکله حواس ظاهره نك کلیسی معطل اولور
اشته نومك معناسی بودر نته کم اول کتابده تفصیلی تقدم ایلدی بوروح قلبی انسانه
مخصوص اولان روح عاقلك مطیه سی اولوب روح عاقلك ذات وحقیقتی ایسه عین
ادراك اولدیغندن عالم امرده اولان جمیع حقایقی مدرکدر انجق بدن وقوای بدنیه ایله
اشتغال ایتمسی کندینه بوعلوم غیبیه یی تعقل ایتمکه مانع وحجاب اولمغین اکر بوحجابدن
خالی ومجرد اولسه عین ادراکدن عبارت اولان حقیقتنه رجعت ایدرك هرشیئی مدرك
اولمسی ایجاب ایدر بوصورتده مشغولیت بدنیه حجابندن برپارچه تجرد ایتدکده
شواغلی خفت بولوب تجرد ایتدیکی قدر کندی عالمندن برنبذه طویمسی لازم کلور
اشته حالت نومده روح عاقله شاغل اعظم ومانع اقوی اولان حواس ظاهره عوائقی
خفت بولمغین اول حالده کندی عالمنه لایق اولان علوم غیبیه یی قبوله مستعد اوله رق
بوعلومدن برشی ادراك ایتدکده بدنه رجعت ایلر زیرا بدنده اولدقجه کندوسی جسمانی
اولمغله تصرفی انجق قوای جسمانیه ایله اوله بیلور قوای جسمانیه ایسه برطاقم امور
دماغیه اولوب ایچلرنده متصرف اولان قوهٔ متخیله در زیرا قوهٔ متخیله صور
محسوسه دن صور خیالیه انتزاع ایدوب انلری نظر واستدلال ایچون احتیاج مس ایتدکده
احضار ایتمك اوزره خیال وحافظه یه ترك ایدر ونفس ناطقه دخی انلردن برطاقم صور
عقلیه تجرید ایلر وبوصورتله امر تجرید محسوسدن معقوله ترقی ایدر وبوخصوصده

قوۀ متخیله آره برده واسطه اولور وکذلك روح کندی عالمندن برشی ادراك ایتدکده
انی متخیله یه القا ایدر اودخی انی برصورت مناسبه ایله تصویر ایدوب حس مشترکه
دفع ایتمکله نائم اولان کسه انی محسوس کبی کوره رك مدرکاتك روح عقلیدن مرتبۀ حسه
تنزلنده دخی قوۀ متخیله واسطه اولور اشته رؤیانك حقیقتی بودر وبوتقریرمزدن
رؤیای صالحه ایله اضغاث احلام کاذبه بیننده فرق ظاهر اولور شویله که جملهسی
حالت نومده برطاقم صور خیالیهدن عبارتدر لکن صور مذکوره روح عقلیدن
متنزل ایسه رؤیادر واکر حالت یقظهده متخیله نك خیال وحافظه یه براقش اولدیغی
صوردن مأخوذ ایسه اضغاث احلامدر

☼ للمترجم ☼ مؤلفك بوتحقیقاتیله روحجه اولان بعض مشکلات دخی منحل اولور
شویله که ناس اوتهدنبرو امورمعنویه واحوال روحانیهیی قلبه اسناد ایده کلمشلردر
حالبوکه فن تشریحجه قلبك بسط وقبضدن بشقه برحالی اولمدیغنه وانسانده کی
حس وادراك قوتی اعصاب ایله قائم اولوب بواعصابك مرکزی ایسه دماغ اولدیغنه
نظرا جمله معارف ومعنویاتك مرکزی دماغ اولمق لازم کلور بوسببدن اصحاب طب
وتشریح وسائر طبیعیونك اکثری دماغی مرکز اصلی اتخاذ ایدرك قلب لاقردیسی
اصطلاح عوام ودرجۀ تحقیقدن ساقط برکلامدر دیو زعم ایدرلر واقع حال ایسه بویله
اولمیوب بلکه انلر ظاهربانه الدانه رق کلام عوام دیدکلری واقع حال وکندی زعملری
برأی بی مأل اولدیغی تحقیقات سابقهدن معلوم اولور زیرا حس وادراکی حامل اولان
اعصابك مرکزی دماغ اولدیغنه نظرا ظاهرحالده دماغك مرکز تعقل اولمسی لازم کلور
انجق خردهبین دقت وامعان ایله باقلدقده بواعصابدهکی حس وادراك روح عاقلك
مطیهسی اولان روح قلبینك اثری اولوب انك دخی مرکزی قلب اولدیغندن مرکز حقیقی
قلب اولدیغی مستبان اولور خصوص مذکورا کابکزرکه بردولتك حل وعقد
اصحابی ارکان ووکلاسی اولوب ظاهرحالده اجرأات فعلیه انلره اسناد اولنور اما حقیقت
حاله نظر اولندقده اصل قوۀ اجرائیه طرف سلطانیدن مأخوذ ومنبعث اولوب انلر
آلات ووسائط اجرا واداره اولدیغی اکلاشیلور اشته قوای دماغیه دخی بعینها
وکلای دولت مشابهسنده اولوب بدندهکی حس وحرکت آنلرك آثاری اولدیغی درکار
ایسهده ظاهرحاله قصر نظر ایدوبده بو نور ادراك واحساس مطلع اشعۀ روحانیه اولان
قلبدن اقتباس اولندیغنی ادراك ایتمیانلر سایهسنده مظله نشین امن وامان اولدیغی دولتده
انوار امر وفرمان نرهدن لمعان ایتدیکنی بیلمیوبده (من مات ولم یعرف امام زمانه فقد مات
میتة جاهلیة) مفادینه مظهر اولنلر ایله همحال وهمسر اولمش اولورلر والله الموفق
والملهم ☼ انتهی کلام المترجم ☼

معلوم اوله که رؤیای صادقهنك صدقنه دلالت وصحتنه شهادت ایدن علامتلر
واردر که کورن کسه رؤیاسیله طرف الهیدن بشارت استشعار ایدر علامات
مذکورهنك بری رائینك رؤیایی ادراك ایتدیکنده سرعت انتباهیدر کویا که کندوسنه

القا اولنان بونوع ادراك ومعرفت برآغرشی اولدیغندن هرنه قدر اویقویه طالمش
ایسهده اول حالدن روحك غوائل جسمانیه وعوارض بدنیهیه منغمس ومستغرق
اولهجغی حالت حسه فرار ایتمك اوزره اویانوبده حسنه رجعت ایتمکله بیاره ساز اولور
علامات مذکورهدن بری دخی اول ادراکاتك ثبوت ودوامیدر شویله که کوریلن رؤیا
بتفاصیلها محفوظ اولوب قالهرق ذهندن چیقمز ورؤیای مذکورهیی احضار
ودرخاطر ایتمك فکر وتأمله محتاج اولمیوب بلکه اویاندقده کالنقش فی الحجر ذهنده
متصور اولهرق قالوب تفاصیل وتفرعاتندن برشی خارج قالمز زیرا ادراکات نفسانیه
وواردات روحانیه زمانیاتدن اولمامغله انلر ترتیب اوزره ادراك اولنمیوب بلکه آن واحدده
دفعةً قلبه سنوح ایدرلر اما اضغاث احلام بروجه مشروح متخیله نك حبالدن حس
مشترکه چیقاروب کوستردیکی صور دماغیه اولمغله افعال انسانیهدن اولوب افعال
انسانیهنك کافهسی ایسه زمانی اولدیغندن اضغاث احلام امور زمانیهدن اولمغین انلره
ترتیب لاحق اولوب مقدم ومؤخر اولهرق صیرهسیله ادراك اولنورلر وقوای دماغیهیه
سهو ونسیان دخی عارض اولمغله اضغاث احلام کاه تخطر اولنور وکاه اونودولور
برطاقم قارمه قاریشق خیالات واوهام دیمك اولور اما نفس ناطقهنك ادراکاتی بویله زمانی
وترتیب اوزره اولمیوب بلکه طرفة العین ولمحة البصردن دها سریع اولهرق منعکس
ومنطبع اولور ومرآت متخیلهده ثابت وراسخ اولوب قالور بوجهتله ادراك اول قوی
اولدقده رؤیا بعد الانتباه نیجه سنهلر حافظهده محفوظ وحاضر اولوب قالدیغی واردر
واکر رؤیا بعد الانتباه انجق اعمال فکر وتأمل ایله تخطر اولنور وتخطر وتذکر
اولنجیهدکین دخی تفاصیلندن برچوغی اونودولور ایسه رؤیای صادقه اولمیوب اضغاث
احلام اولدیغی تبین ایدر اشبو رؤیای صحیحهده اولان علامتلر وحیك خواصندندر
نته کم جناب حق نبی اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه خطابا بیورر که ❁ لا تحرك به
لسانك لتعجل به ان علینا جمعه وقرأنه فاذا قرأناه فاتبع قرأنه ثم ان علینا بیانه ❁

☼ للمترجم ☼ مؤلفك اوائل کتابده بیان ایتدیکی وجهله حین وحیده انبیای عظام
علیهم السلام حضراتنه برحال عارض اولوب اول اثناده حضرت جبریلدن اخذ وتلقی
وحی ایدرلر وحال صحوه تنزللرنده اکسزین اویقودن اویانور کبی بیدار اولورلر
وحین وحیده کندولرینه القا اولنان احکام الهیهدن برشی خارج ومنسی اولمیهرق لفظا
ومعنا بتمامها مضبوط حافظۀ سعادتلری اولوب حال صحوه تنزللرندهیی کم وکاست امتلرینه
ایفای تبلیغات ایدرلر بناء علیه آیت مذکورهده جناب حق رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم افندیمزی حضرت جبریل قرأن کریمی اوقورکن برابر اوقومغه عجله ایتمکدن
منع ایدوب بیورر که یا محمد قرأن کریمی جبریلدن حین اخذ وتلقیده تمامی تمامنه ضبط
وجمع ایدوبده هیچ برشی خارج قالمسون مطالعهسیله استعجال ایدرك تحریك لسان ایتمه
وجمع وانضباطی خصوصنده تلاش ایله سنك صدرکده قرأنك جمع اولنمسی ولسانکده
قرأتنك تمامیله اجراسی بزم اوزریمزهدر بناء علیه قرأن کریم سکا جبریل واسطهسیله

قرأت اولندقده ابتدا استماع ایدوب بعده صکره قرأت ایله صکره انك تفسیر و بیانی دخی
بزم اوزریمزه در دیوب آیت مذکوره ایله وحی الهی هر کونه غبار شك وشبهه دن عاری
اوله رق نقش آیینهٔ ایقان حضرت رسالتپناهی اولوب قالدیغنه اشارت بیورلمشدر
واطوار ثلثهٔ مذکوره دائما امر تعلمده معتبر اولوب هر متعلمه کوره اولا استماع ثانیا قرأت
ثالثا تفهمه مبادرت کرکدر دیدکلری دخی اشبو آیت کریمه دن مأخوذ ومقتبسدر
❁ تم کلام المترجم ❁

ورؤیاده خواص نبوتدن اولان علامتلرك بولنمسی استبعاد اولنمز زیرا رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرتلری حدیث صحیحده رؤیا نبوتك قرق التی جزئندن
برجزدر دیو بیورمش اولوب رؤیانك نبوت و وحیه بو وجهله نسبتی اولنجه خواص
رؤیانك دخی خواص نبوته بومنوال اوزره نسبتی اوله بیلور ٢ اما تعبیرك معناسی بودرکه
روح عقلی کندی عالمندن برشی ادراك ایدوبده آنی متخیله یه القا ایتدکده متخیله
آنی اول معنایه مناسب برصورت ایله تصویر ایدر نته کم سلطان اعظم معناسنی
ادراك ایتدکده خیال آنی بحر صورتنده تصویر ایلر وعداوتی ادراك ایتدکده آنی دخی
قوهٔ خیالیه حیه صورتیله تصویر ایدر بناء علیه انسان اویاندقده انجق بحر یاخود
حیه کورمش اولدیغنی بیلوب غیری برشی تخطر ایتدکندن معبر دخی بحر برصورت
محسوسه اوله رق روحك ادراك ایتدیکی اندن بشقه برمعنی اولدیغنی تیقن ایدوب
اول معنایی تعیین ایده جك برطاقم قرینه لر ایله استدلال ایتدکدن صکره تشبیه وتنظیر
قوتیله دخی نظر ایدوبده دیرکه مثلا اول معنی سلطاندر زیرا بحر برمخلوق عظیم
اولدیغندن اکا سلطانك تشبیه اولنمسی مناسب اولور وکذا حیه نك دخی ضرری بیوك
اولدیغندن دشمنك دخی اکا تشبیه اولنمسی مناسب اولور وکذا نسا دخی اوعیه قبیلندن
اولدیغندن آوانی یه تشبیهی مناسب اولور سائر امثالی دخی بونلره قیاس اولنه وبعض
رؤیالر دخی صریح اولوب واضح وآشکار اولدیغندن یاخود مدرك اولان معنی ایله
کوریلن صورت خیالیه بیننده قرب مشابهت بولندیغندن تعبیره محتاج اولمز آنکیچون
حدیث صحیحده وارد اولمشدرکه رؤیا اوچدر بری الله تعالی حضرتلرندن بری ملکدن
بری دخی شیطاندندر الله تعالی حضرتلرندن اولان تأویله محتاج اولمیان رؤیای
صحیحه در ملکدن اولان تأویله محتاج اولان رؤیای صحیحه در شیطاندن اولان اضغاث
احلامدر بودخی معلوم اوله که نفس ناطقه ادراك ایتدیکی معنایی متخیله یه القا ایتدکده
متخیله آنی انجق حسك معتاد اولدیغی قوالبده تصویر ایدر اما حسك اصلا معتاد
اولمدیغی قالبلرده برشیئی تصویر ایده مز بناء علیه انادن طوغمه اعمی اولان کمسه یه
سلطان بحر ایله ودشمن حیه ایله ونسا آوانی ایله تصویر اولنه مز زیرا اعمای مرقوم
بو صورتلرك بر بنی حس وادراك ایتمه مشدرکه حتی خیالی آنلر ایله تصویر معنی ایلیه
بلکه بومثللو معنالر اکا کندی محسوساتندن اولان مسموعات ومشمومات کبی شیلرله
تصویر اولنور معبر اولان کمسه بومثللو شیلره دقت ایتمك لازمدر زیرا چوق کره بویله

شیلرله تعبیری مختلط اولوب اصول وقانونی فاسد اولور بوندن صکره معلوم اوله که علم
تعبیر برطاقم قوانین کلیه یه متعلق اولان علمدرکه معبر کندوسنه عرض اولنان رؤیانك
تأویلنی اول قوانین کلیه یه بنا ایدر نته کم بحر سلطانه دلالت ایدر دیرلر بشقه موضعلرده
دخی غیض وغضبه دلالت ایدر دیرلر ودیکر موضعلرده دخی هم وغمه وبر امر فادح ومانعه
دلالت ایدر دیرلر وکذا حیه دشمنه دلالت ایدر دیوب بعض موضعلرده دخی کاتم سردر
دیرلر وبریرده دخی حیاته دلالت ایدر دیرلر معبر بومثللو قوانین کلیه یی حفظ ایدوبده
هر یرده اول قوانیندن رؤیایه مناسب اولانی تعیین ایدن قرائنك مقتضاسیله تعبیر ایدر
بوقرائنك بعضیسی حال یقظه ده وبعضیسی حال نومده اولور وبعضیسی دخی معبرده
فطری اولان برخاصیت ایله معبرك قلبنه طوغار بوعلم قدیمدن بر و بین السلف تداول
اولنه کلوب محمد بن سیرین بوعلمده الك مشهور اولان علمادن اوله رق بوفندن تألیف
ایتمش اولدیغی کتابی الحالة هذه متداولدر اندن صکره کرمانی وصکره متأخرین
دخی بوفندن چوق کتابلر تألیف ایتدیلر شمدی اهل مغرب عندنده متداول اولان
علمای قیرواندن ابی طالب قیروانینك ممتع نام کتابیله سائرتألیفاتیدر و بوفنده سالمینك
کتاب اشارتی الك مختصر ومفید اولان کتابلردندر وکذا تونسده اولان مشایخ واساتذه
مزدن ابن راشدك مرقبهٔ علیاسی دخی پك کوزل برأثردر و بوعلم لمعه پاش نور نبوت
اولان برعلم جلیدر والله علام الغیوب
بوراده علوم شرعیه مباحثی ختام بولوب بوندن صکره انشاء الله تعالی علوم حکمیه یه
دائر اولان فصولك ترجمه سنه ابتدار اولنور

❁ علوم عقلیه نك احوال واقسامی ❁

انسانه صاحب فکر اولمسی حیثیله طبیعی اولان علوم عقلیه برملته مخصوص اولمیوب
بلکه جمیع ملتلرده بولنور وکافهٔ مللك مسائل ومبادیسنده سیان اولور وبوفنلر
عالمك کسب معموریت ومدنیت ایتدیکی وقتدنبرو نوع انسانده موجوددر فنون
مذکوره یه علوم فلسفه وعلوم حکمت دخی دینلوب باشلوجه درت علمی مشتملدر
اولکیسی منطقدرکه معلومات حاصله دن مطالب مجهوله یی اکتسابده ذهنی خطادن
حفظ ایدن برفن اولوب فائده سی فکر ونظرده خطایی صوابدن تمییزدر بوندن صکره
بحث ونظر یا محسوساته متعلق اولور که اجسام عنصریه وعناصرك ترکبندن حاصل
اولان معادن ونباتات وحیوانات ایله اجسام فلکیه وحرکات فلکیه ومبدأ حرکه
اولان نفسدن عبارت اولوب بونلردن بحث ایدن فنه علم طبیعی تسمیه اولنور که
ذکر اولنان علوم اربعه نك ایکنجیسیدر ویاخود بحث ونظر ورای طبیعیاتده اولان
اموره یعنی روحانیاته متعلق اولوب بوکا دخی علم الهی تسمیه ایدرلر که علوم اربعهٔ
مذکوره نك اوچنجیسیدر وعلوم مذکوره نك دردنجیسی اجسامدن مجرد اوله رق
مقادیردن بحث ایدوب درت فنی مشتمل اولورکه تعالیم تسمیه اولنور

✽ للمترجم ✽ تعاليم اصطلاحات قديمه دن اولوب مؤخرا فنون اربعهٔ مذكوره علوم رياضيه ديو معروف اولمشدر ✽ تم كلام المترجم ✽

فنون اربعهٔ مذكوره نك اولكيسى علم هندسه دركه على الاطلاق مقاديردن بحث ايدر يعنى فن مذكورده يا معدوديت جهتيله مقادير منفصله دن بحث اولنور ويا خود مقادير متصله دن بحث اولنوب انلر دخى يا ذو بعد واحد اولور كه خطدر يا خود ذو البعدين اولور كه سطحدر ويا ذو ابعاد ثلثه اولور كه جسم تعليميدر اشته هندسه ده بو مقاديردن وانلره كرك ذاتلرى وكرك بر برينه نسبتلرى جهتيله عارض اولان احوالدن بحث اولنور ايكنجيسى آرتمه طيقيدر كه عدددن عبارت اولان كم منفصلك خواصنى وعوارض لاحقه سنى بيلديرر

✽ للمترجم ✽ كم اصطلاحات حكميه دن مقدار يعنى ذاتا انقسامى قبول ايدن بر عرض ديمك اولوب ايكى قسمه منقسمدر قسم اول كم منفصلدر كه عدددر قسم ثانى كم متصل اولوب بو دخى ايكى قسمه منقسمدر اولكيسى قار الذاتدر كه خط وسطح وجسم تعليميدر خط بالكز طولا منقسم اولور سطح طولا وعرضا منقسم اولور جسم تعليمى كه جسم طبيعينك طول وعرض وعمقندن عبارتدر طولا وعرضا وعمقا منقسم اولور ايكنجيسى كم متصل غير قار الذاتدر زمان كبى كم منفصل آرتمه طيقينك موضوعى اولديغى كبى كم متصل قار الذات يعنى خط وسطح وجسم تعليميدن عبارت اولان مقدار دخى هندسه نك موضوعيدر نته كم كتب حكميه ده مصرحدر واكرچه بعضا بو مقداره عدد عارض اولوب بعض مسائل هندسيه ده اول وجهله دخى بحث واقع ايسه ده نفس عدددن بحث ديمك اولميوب حقيقت حالده موضوع بحث عددك معروضيدر وبو معروض دخى بنه كم متصل اولديغندن هندسه نك موضوعى متصل ومنفصلدن تعميمه حاجت يوقدر لكن مؤلف بو راسنه نظر ايتميه رك هندسه نك موضوعنى كم متصل ومعدوديت جهتيله كم منفصلدن اعم اعتبار ايتمكله هندسه على الاطلاق مقاديردن بحث ايدر ديدى بناء عليه زيرده فن مساحهٔ اراضى يى فروع هندسه دن عد ايلمشدر حالبوكه اكثر محققين فن مساحه يى حسابدن عد ايلمشلردر ولكل قوم ان يصطلح ✽ تم كلام المترجم ✽

اوچنجيسى علم موسيقيدر كه اصوات ونغمانك بر برينه اولان نسبتنى بيلوب انلرى عدد ايله تعيين وتقدير ايتمكدر ثمره سى دخى الحان تغنى يه واصول ترنمه كسب معرفتدر دردنجيسى علم هيئتدر كه افلاك وكواكبك اشكال واوضاعنى تعيين ايتمك وبو خصوصى سياراتك حركات مشهوده سى ورجوع واستقامتى واقبال وادبارى ايله بيلكه قيام وابتدار ايلمكدر اشته علوم فلسفه نك اصولى بونلردر كه بر وجه مشروح يدى فندن عبارت اولوب اولكيسى منطقدر كه جمله سندن مقدمدر اندن صكره تعاليمدر كه اولا آرتمه طيقى صكره هندسه صكره هيئت صكره موسيقيدر وبعده طبيعيات وبعده الهياتدر وبونلرك هر برينك فروعاتى اولوب علم طب فروع طبيعياتندر وعلم حساب ايله فرائض ومعاملات علم عدد فروعندندر وفن ازياج دخى فروع هيئتدن اولوب

هرنه وقت استنيلور ايسه مواضع كواكب بيلمك ايچون حركات كواكبك حسابات وتعديلاتنه متعلق اولان قوانيندن عبارتدر وعلم احكام نجوميه دخى بحث نجوم فروعندندر بر وجه آتى علوم مذكوره نك هر برينه دائر بشقه بشقه بسط كلام ايلرز

✽ للمترجم ✽ علوم نجوم اشكال كوكبيه ايله حادثات كونيه اوزرينه استدلاله متعلق قوانيندن عبارت اولمغله بر وجه مشروح هيئتك متفرعاتندن اولمق لازم كلوب مؤلف كبى بعض علما بوكا ذاهب اولمشلردر لكن بعضيلر فن مذكور ايله اجرام علويه نك اجسام سفليه اوزرينه اولان تأثيراتى بيلنديكندن فروع طبيعياتدندر ديديلر ✽ ولكل وجهة هو موليها ✽ تم كلام المترجم ✽

معلوم اوله كه اخبارينه وقوف واطلاع عمز اولان امم سالفه ايچنده بو فنونه اك زياده رغبت واعتنا ايتمش اولان ملتلر قبل الاسلام ايكى ملت عظيمه اولوب برى فارس وديكرى رومدر كه انلرك ايچنده بو علوم پك زياده ايلرولمشيدى زيرا ظهور اسلامدن اول جه دولت وسلطنت انلرك اولوب عمران وتمدنلرى متوسع ومتوفر اولديغندن انلرك آفاق وامصارنده بحر علوم ومعارف دخى زاخر ايدى وكلدانيونك وانلردن اول اولان سريانيين ايله معاصرلرى اولان قبطك فن سحر ونجامته وانلره تابع اولان طلسماته زياده اعتنالرى وار ايدى كه بو فنلرى فارس وروم ملتلرى دخى انلردن اخذ ايتمشلر ايدى وانلرك ايچنده بو فنلر پك زياده منتشر اولمش ايدى نته كم قرآن كريمده واقع اولان هاروت وماروت فقره سيله سحرهٔ فرعون حكايه سى وصعيد مصرده كائن برابى حقنده اهل علمك نقل ايتديكى شيلر بوكا شهادت ايلر صكره كلان ملل متتابعه ده بو فنلر حرام وممنوع قلنمغله كيتدكچه مندرس ومنقرض اوله رق كأن لم يكن حكمنه كيرمشدر الا بو صنايعه سلوك ايدنلر ايچنده بعض بقايا متداول ومتناقل اولوب قالمشدر انلرك دخى صحتنى الله تعالى بيلور مع هذا كه سيف شرع بوفنلرك اكثرسنده قائم وظهورلرينه مانع مزاحمدر

✽ للمترجم ✽ فرس ملتى قدماى اهل بابلك اخلافى اولمغله انلرك علومنه وارث اولوب يونانيلر دخى نبط وكلدانيلردن بعض معلومات المشلر ايسه ده بعد مسافه حسبيله بابل طرفنه ذهاب واياباری نادر ومصره جواربت مناسبتيله ترددلرى متكثر اولديغندن اكثر علوم حكميه يى قبطدن اخذ ايتمشلر ايدى بو جهتله اخبارينه كسب وقوف اولنان امم وطوائفدن علوم حكميه يه رغبت ايدنلرك اقدمى قدماى اهالئ بابل ومصر اولوب بو بابده قنغيسنك دها مقدم اولديغى كركى كبى مثبت ومبرهن دكل ايسه ده بابلك اقدم اولمسى ظن غالبدر وبعضيلرك ظن وتخمينه كوره انلره دخى بو علملر هنددن منتقل اولمشدر ومصر وبابلك آثار قديمه سنه امعان نظر اولندقده قدماى مصريون وبابليونك انواع علوم حكميه ده پك زياده مهارت كسب ايتمش اولدقلرى آشكار اولور درنبوز اوتوزتاريخنده مصرده وفات ايدن مشاهير مهندسيندن تأليفات مشهوره صاحبى ابن هيثم ابو على البصرى اكر مصرده اولسم نيل حقنده

مملكته كلى فائده بخش اوله جق عمليات هندسيه اجرا ايدردم ديرايمش اولوقت ملك
مصر بولنان حاكم دخى ابن هيثمك صيت وشهرتنى ونيل حقنده بويله ديديكنى بالاستماع
كلى اقچه ارساليله مصره دعوت ايتديكندن ابن هيثم دخى مصره عازم اولوب وصولنده
حاكم كندوسنك استقبالنه چيقوب اكرام واحترامنده مبالغه ونيل حقنده موعود
ومتصورى اولان صنايعك اجراسنى مطالبه ايتمكين ابن هيثم عمليات هندسيه ده
استعانه ايچون برچوق معماران واصحاب معارف وصنايعى استصحاب ايدرك اقليم مصرك
بونيه كيدوب امم سالفه نك بتبشليه ميه جك واذهانه حيرت ويره جك مرتبه متانت ومهارت
وجودت هندسه وصنعت ايله ياپمش اولدقلرى آثار قديمه يى كوريجك انكشت بدندان
حيرت اوله رق كندوسنك نياتى تصورات بيهوده قبيلندن اولديغنى جزم وتيقن برله
همتنه فتور كله رك خائباً مصره عودتنده اظهار جنوندن بشقه بو محجوبيتى ستر ايده جك
برتدبير بوله مديغندن ناحاكمك وفاتى تحقق ايدنجيه دك مجذوب شكلنده كزمش واندن صكره
كندوسنى طوپلايوب وفاتنه قدر مصرده تأليفات ايله مشغول اولمشدر سحرهٔ فرعون
حكايه سى معروف ومشهور وهاروت ايله ماروت حكايه سى دخى كتب تفاسيرده مفصلا
مسطوردر برابى حالا صعيد مصرده رسوم وآثارى باقى اولان ابنيهٔ قديمه دركه سحرهٔ
فرعون معرفتيله ياپلمش واوزرلرينه پك چوق طلسمات قونلمش اولوب بونلردن غرض
تحويل مجرى ايتمسون ديو نهر نيلى تعديل ايمش ديرلر لكن برابى واهراملركبى آثار قديمهٔ
مصريه علم تاريخك يتيشه بيله جكى زمانلردن خيلى مقدم اولمغله بونلرك نه وقت
ونه سببه بناء ياپلدقلرينه دائر كتب تواريخده مبسوط اولان روايات وثوق واعتماده شايان
وموجب اطمينان دكلدر ❁ تم كلام المترجم ❁

امافرس عندنده ذكر اولنان علوم عقليه نك قدر ورواجى زياده اولوب دولت وسلطنتلرى
دخى عظيم ومدت مديده حكومتلرى متصلا باقى ومستديم اولديغندن ايچلرنده علوم
مذكوره پك زياده ايلرولمشيدى حتى ديرلركه يونانه دخى علوم حكميه انلردن منتقل
وواصل اولمشدركه اسكندر دارايى قتل ومما لكنى استيلا ايتدكده اهل فرسك
حسابه كلمز كتابلرينى دردست ايدرك علوم وفنون كثيره لرينه مالك اولمشدر

❁ للمترجم ❁ اسكندر دارايى قتل ايتميوب بلكه دارا جنكده مغلوب اولنجق كندو قرناسى
مأيوس اوله رق كندوسنى قتل ايتمش واسكندر قاتللرى اخذ وقصاص ايلمش اولديغى
تواريخ يونانيه ده محرردر واسكندر بابلى فتح ايتدكده كلدانيلرك ايكى بيك سنه لك زيج
جدوللرينى بولوب بعض حكماى كلدانيه دخى موجود ايمش انجق عصر اسكندرده كرك بابل
وكرك مصر دولت ومدنيتلرينك زمان انقراض واضمحلالى ايدى ويونانده حكمتك
شيوع ورواجى اسكندردن خيليجه مقدم اولوب عصر اسكندر حكمت يونانك
صوك دورى كبيدر ❁ تم كلام المترجم ❁

صكره ارض فارس فتح اولنوبده اهل اسلام انده برچوق كتابلر بولدقلرنده انلرده اولان
علومك مسلمينه نقل ونشرى خصوصنى استيذان ضمننده سعد بن وقاص رضى الله تعالى عنه

عمر بن الخطاب رضى الله تعالى عنه الوهاب حضرتلرينه يازمشيدى جوابنده حضرت عمر
رضى الله تعالى عنه دخى انلرى صويه آتكز زيرا انلرده اولان علوم اكر هدايت ايسه
انلره احتياجمز يوقدر زيرا جناب حق بزه انلردن اوضح واهدى اولان شريعت
بيضا ايله رشد وهدايت احسان بيورمشدر واكر كراهى وضلالت ايسه بزه الله تعالى
بس وتوفيق صمدانيسى هرحالده رهبر ومدد رسدر ديو فرمان بيورمش اولمسيله كتب
مذكوره يى صويه ياخود آتشه اتمشلر بوصورتله علوم فرس بالكليه زائل اولوب
بزلره منتقل اولمدى

❁ للمترجم ❁ انواع كتب حكمت يونانيه اسكندريه كتبخانه لرنده مجتمع اولوب
عمرو بن عاص ديار مصرى فتح ايتدكده اول كتابلر ايچون حضرت عمردن لدى الاستعلام
احراق اولنمسنى امر ايتمكله مدت مديده اسكندريه حماملرى كتب مذكوره ايله ايصيدلمش
ديو افواه ناسده دوران ايدن حكايه اشبو سعد بن وقاص وقعه سندن غلط اوله رق
شيوع وانتشار بولمش بر روايت سخيفه اولمق كركدر زيرا اسكندريه ده كى مشهور
بيوك كتبخانه فتحدن مقدم حريق وقوعيله محترق اولمشيدى واول وقت كتاب ديدكلرى
برجنس مسائلدن عبارت اولمق اوزره درى اوزره يازلمش برطومار ديمك اولوب
بويله معمول طومارلرله اومقوله اذهان ضعيفه اصحابنك باشلرينه تونسى ويريله بيلور
يوخسه حمام دكل بركچوك قزان بيله ايصيدلماز وعربلرك كتب فرسى غرق ياحرق
ايتدكلرى برمنوال سابق مروى اولوب اما كتب يونانى ياقدقلرينه دائر برروايت
موثوقه يوقدر فى الواقع ارشميدك پك چوق كتابلرى احراق اولنمشدر لكن بونلرى
احراق ايدن روماللر ايدى ومصر وبابلده كى علومك انقراض بولمسنه وعلوم يونانيه نك
پايدار اولمسنه بادئ اصلى بودركه مصر وبابلده وبلكه هندده علوم حكميه پاپاس
طائفه سى كبى اهاليدن برصنفه مخصوص اوله رق عوام ناس دركهٔ جهل ونادانيده
طوتلديغندن ديار مرقومه ده كى دولتلرك انقراضيله علوم موجوده لرى دخى منقرض
اولمشدر اما يونانلولر علوم حكميه يى اسواق وبازارده نشر ايلديكلرندن دولتلرينك
انقراضيله علملرى منقرض اولميوب الى يومنا هذا مستمر وهر طرفده مشتهر ومنتشر اولمشدر
بونكله برابر علوم فرسك دخى بعض بقاياسى حكماى اسلاميه يه كچمش وهندن دخى
بعض معلومات منتقل اولمشدر نته كم هيئت وزيج بحثنده ذكر ايده جكمز وجهله
فزارى اصول هنديه اوزره ومحمد بن موسى اصول هنديه ايله بعض اصول فرسيه دن
مخلوط اوله رق زيجلر ترتيب ايتمشلردر وحكماى هنددن كنكه نام حكيمك بعض تأليفاتى
وتهذيب اخلاقه دائر هندده تأليف اولنمش كتاب كليله ودمنه وعلم موسيقيدن لسان
هندوجه ثمار الحكمه معناسنه اولان يافر اسميله مسمى ومعروف اولان كتاب وعلم حسابدن
بعض شيلر لسان عربى يه نقل وترجمه اولنمشدر ❁ تم كلام المترجم ❁

اما رومده ابتدا دولت وسلطنت يونانلرك اولوب انلرك عندنده بوعلومك زياده رواج
واعتبارى وار ايدى وايچلرنده اساطين حكمت وسائرلرى كبى نيجه كيمسه لر بوفنون

حامل اولوب صيت وشهرتده مرتبهٔ قصوايه واصل اولديلر وايچلرندن مشائيون كه
اصحاب رواق دخى انلردندر امر تعليمده برمسلك مستحسن ايله ممتاز اولوب كندولرينى
شمس وبردن محافظه ايده‌جك رواق التنده اوقورلر ايدى وكندوزعمارى اوزره سلسلهٔ
سند تعليملرى لقمان حكيمدن سقراطه واندن افلاطونه واندن تلميذى ارسطويه واندن دخى
شاكردانى اسكندر افروديسى ايله تامسئيوسه وسائرلره واصل اولمشدر وارسطو ملك
يونان اولوب فرسه غلبه ايدرك مملكتلرينى اللرندن نزع ايدن اسكندرك استاذى ايدى
وبو علملرده حكماى يونان ايچنده اڭ زياده ماهر وصيت وشهرتى جمله سندن زياده
منتشر اولوب كندوسنه معلم اول دينلمشدر بوجهتله هريرده مشهور وهرملت
لسانده مذكور اولدى

۞ للمترجم ۞ اساطين حكمت واساطين حكما ديو معروف اولان فلاسفهٔ خمسه دركه
فيثاغورث وانبذوقليس وسقراط وافلاطون وارسطو اولوب بو بيشنڭ علوم حكميه‌ده
علو كعب ودرجه‌لرى جمله ارباب حكمت عندنده مسلم ومتفق عليهدر
فيثاغورث مشهور تالس وآنكسيمنس نام حكيملردن اخذ وتعلم ومصرده وعلى رواية
هندده وسائر محللرده پك چوق سياحت ايليوب نيجه علوم تحصيل ايتدكدنصكره
ايتالياده واقع قروتون نام محلده مدت مديده نشر علوم حكميه ايلمشدر قدماى فلاسفه
عندنده فوق العاده مشهور برذات اولوب اصول هندسه يى وخواص عددى وضع ايدن اودر
وشمس مركز عالم اولمق اوزره انڭ اطرافنده سياراتڭ وقويرقلى ييلدزلرڭ سير وحركتلريله
اوضاعنى تعليم وتدريس ايلردى مسقط رأسى سيسام جزيره‌سى اولوب تاريخ ميلاد
حضرت عيسادن (٥٨٤) سنه مقدم تولد وتمام بشيوز سنه مقدم وفات ايتمشدر
انبذوقليس بودخى پك بيوك برفيلسوف اولوب اناغزاغورس نام حكيمڭ تلاميذندندر
وبعض تأليفاتى لسان عربى يه ترجمه اولنمشدر عناصر اربعه يى بولوب انجق انلرى بسيط
اعتقاد ايتمز ايدى واساس حيات حرارت اولديغنى اعتقاد ايدوب ميلاد حضرت عيسادن
تخمينا (٤٤٤) سنه مقدم سيچلياده واقع ولقانڭ اغزينه قدر صعود ايله بطن زمينندن
فوران ايدن آتشى تماشا ايدركن ايچنه دوشمش وياخود كندوسنى اتمش اولمسيله
هلاك اولمشدر عرب مورخلرندن بعضيلرى بونى فيثاغورثدن مقدم اعتبار ايتمشلردر
نته كم زوزنى تاريخنده انبذوقليس اساطين حكما وحكمت ديو معروف اولان حكماى
خمسه نڭ اولى وزمانا جمله سنڭ اقدميدر ديو محرردر لكن بالاده ذكر ايتديكمز وجهله
فيثاغورثڭ وفاتى انبذوقليسڭ ولقانه دوشمسندن خيليجه مقدم اولمغله فيثاغورث
زمانا دها مقدم اولمق لازم كلديكى مثللو صيت وشهرتجه دخى عصرنده بولنان
بالجمله فلاسفه يه تقدم ايلديكى ارباب فن بيننده مسلماتدندر وينه زوزنى تاريخنده دير كه
اشبو انبذوقليس علماى تاريخڭ بيانلرينه كوره داود عليه السلامڭ زماننده ايدى
وبعضيلر دخى حكمتى شامده لقمان حكيمدن اخذ وتعلم ايلدى ديديلر
مترجم فقيردر كه بعض مفسرينڭ روايتنه كوره لقمان ايوب عليه السلامڭ دخترزاده‌سى

ياخود خاله زاده‌سى اولان باعورانڭ اوغليدر وبعضيلر آزر اولادندن ايدى
وبيڭ سنه معمر اولوب داود عليه السلامه يتشدى وانڭ بعثتندن مقدم فتوى ويرردى
داود عليه السلام مبعوث اولنجق افتادن منقطع اولدى وبعضيلر دخى بنى اسرائيل ايچنده
قاضى ايدى ديديلر ولقمانڭ نبوتنده علما اختلاف ايتديلر انجق اكثر اقواله كوره نبى اولميوب
حكيم ايدى هرنه حال ايسه نام لقمان حكمياتده مثل اولوب قائلى بيلنميان فقرات
حكميه اڭا اسناد اولنديغى مثللو استاذى معلوم اولميان نيجه ذواتڭ دخى سند
تعليمى اولمق اوزره مذكوردر اشته بو قبيلدن اولمق اوزره بعضيلر انبذوقليسڭ
وبعضيلر سقراطڭ علوم حكميه يى لقماندن اخذ ايتمش اولمسنه قائل اولمشلردر يوخسه
بو بابده فن تاريخجه بر روايت موثوقه يوقدر
وسقراط تاريخ ميلاد حضرت عيسادن (٤٧٠) سنه مقدم آتنه‌ده تولد ايدوب هيچ
برطرفه سياحت ايتمديكى واستاذ مخصوصى اولمديغى حالده فلاسفهٔ عصره تفوق ايدرك
رياست حكمته تصدر ايلمشدر شويله كه مقدملرى علوم حكميه عامهٔ اهالئ يونان
بيننده منتشر اولوب هركونه مرافعات ومحاوراتده قانون منطق اوزره ادارهٔ كلام ايلمك
بينلرنده برصنعت عموميه حكمنه كيرمشيدى وعلوم حكميه‌ده يد طولاسى اولان فيلسوفلر
طرف طرف وعظ ونصيحت ايدر صورتده علوم حكميه يى تقرير ايدوب خلق دخى
باشلرينه اجتماع واستماع ايدرك هركس درجهٔ استعداد وقابليتنه كوره اخذ واستفادهٔ
علوم ايدردى بوجهتله آتنه‌نڭ هركوشه‌سى بر مكتب فنون مشابه سنده ايدى
وسقراطڭ پدرى مرمردن تصوير ياپمق صنعتيله مشغول اولوب كندوسى دخى اوتوز
ياشنه قدر پدريله برابر بويله طاشجيلق ايله مشغول اولديغى حالده منوال مشروح اوزره
علوم حكميه يى اخذ وتحصيل ايدرك بعده همان تدريس علومه مبادرت ايتمش وفوق العاده
زكاوت فطريه‌سى حسبيله عصرينڭ جميع فلاسفه سنه تفوق ايلمشدر وفيثاغورثڭ
استاذى اولان سالف الذكر تالس كه ميلاد حضرت عيسادن (٦٤٠) سنه مقدم
سيسام جزيره‌سى قارشوسنده اناطولى ساحلنده واقع ميله نام شهرده تولد ومصر
حكماسندن تحصيل علوم ايدوب علم هندسه‌ده ماهر وقدماى حكما بيننده پك زياده مشهور
برحكيمدر وابتدا كهربانڭ دلك اولنه‌رق اجسام خفيفه يى جذب ايتديكنى اوكشف
ايتمشيدى اشته الكتريق لفظى دخى بوندن مأخوذدر ويوناندە ابتدا خسوف وكسوفڭ
سببلرينى بيان وخلقت عالم مسئله سنى درميان ايدن اودر باشلوجه نصايحندن برى
عارف بالنفس اول نصيحت نافعه سيدى ورطوبت يعنى صواشيايه مبدأ وروح اساس
حركت اولمق اعتقادنده ايدى اندن صكره خلقت عالم مسئله سنده فلاسفه درلو
اختلافاته دوشوب متشابهات قصانده اشعار ايتديكمز وجهله بينلرنده غريب مسلكلر
ويكديكره ضد ومخالف مذهبلر ظهور ايتمشيدى وبردن بره بويله مذاهب متخالفه‌نڭ
ظهورى خلقڭ اخلاق وتربيه سنى بوزه‌رق مغالطه وسفسطه اصولى ظهور ايتمشدر كه
برشيئڭ نفس الامرده نه وجهله اولديغى براهين يقينيه ايله تحرى واثبات داعيه‌سى متروك

وهر کس خصمنی تغلیط والزام ایچون مغالطه ایلمك طریقنی مسلوك اوله رق فیلسوف
بچینتلر برماده نك کرك لهینه وکرك علیهنه اقامهٔ ادله ایدرلر ایدی ویونانیلر بیننده
برنوع صنعت عمومیه حکمنده بولنان فن منطق سفسطه ومغالطه مسلکنه منقلب
اولمشیدی بوحال ایسه اخلاق ملته غایت مضر برذهاب اولمغله یونانیلر
حکمت نظریه وعملیه ایله بونجه سنه لر پرورده اولمشیکن بوصورتله اخلاق ومذهبلرینی
اخلال ایدرك تربیه سزلك حالنه رجعت یولنی توتمشلرایدی اشته اولوقت سقراط
ظهور ایدرك بو یا کلش ذهابك اوکنی کسدرمشدر شویله که قوهٔ نطقیه وزکاوت
فطریه سی حسبیله بالجمله اصحاب سفسطه یه غلبه ایدرك برهان یقینی ایله طوغرینی
تحقیق ونفس الامری تحری وناسی تربیه وحسن اخلاقه سوق وتشویق یولنده تدریس
علوم حکمیه ایتمش ودرسندن افلاطون کبی نیجه بیوك فیلسوفلر ظهور ایلمشدر
لکن انك شاکردانی دخی بکدیکره مخالف برر مذهبه ذهاب ایله هر بری بر فرقه یه
رئیس اولمشلردر بونلردن برفرقه سی که فلاسفهٔ کلبیون دیو معروف اولمشدر بونلر عالمده
فضیلت ومزیت عد اولنه جق برشی اولمامق اعتقادنده بولنه رق کافهٔ تجملات
ولذائذ دنیویه دن تجرد ایدرلردی اشته عمری برکوپ ایچنده کچن دیوژن نام فیلسوف
خمنشین دخی اشبو کلبیون فرقه سندندر ودیکر برفرقه دخی بالعکس لذائذ دنیویه دن بشقه
برشی قبول واقرار ایتمیه رك کلبیونك ضدتامی اولمق اوزره بشقه جه برمذهب ناصوابه
ذاهب اولمشلرایدی انجق سقراطدن صکره ریاست حکمته افلاطون تصدر ایتمکله
سقراطك اصولندن ظهوره کلان مسالك ومناحی متفرقه یی جمع وتربیهٔ عامه یی موجب
اوله جق صورتده برمسلك مخصوص اتخاذ ایلمشدر وفقط معقولاتده فیثاغورث
مذهبنه ذاهب اولمشدر وقدمای فلاسفه علم واعتقادلرینی شعر ایله ویاخود شوکا بوکا
شفاها تقریر ایله نشر ایدوب ابتدا مذهبلرینی تألیفات ایله نشر ایدنلر میلاد عیسادن
(٦١٠) سنه اول کلان انکسیماندریس وفریسیدس نام حکیملردر اشته سقراط دخی
قدمای حکما کبی تألیفاته التفات ایتمیوب انك معلوماتنی واصحاب سفسطه ایله ایتدیکی
مباحثاتنی افلاطون کندی تألیفاتنده بسط وبیان ایتمشدر وافلاطونك تقریری سلیس
وتحریری نفیس اولوب تألیف وتدوین کتب یولنده سائر مؤلفین یونانه تفوق ایلمشدر
بعده ارسطو دخی افلاطونك بوتألیفاتنده مندرج اولان معلومات ومباحثاتدن انتزاع
ایلدیکی قواعد کلیه یی جمع ایله علم منطق تدوین ایدوب کندوسنه معلم اول دینلمشدر
افلاطون میلاد عیسادن (٤٣٠) سنه مقدم آتنه شهرنده تولد ایدوب سکسان سنه
معمر اولمشدر واصل اسمی ارستوقلیس اولوب اوموزلری کنش اولدیغندن لسان یونانیده
واسع المنکبین معناسنه اولان پلاطون لفظی کندویه لقب اولمشدر ولسان عربیده
پا حرفی اولمدیغندن عربلر پانی فایه قلب ایله فلاطون والف زیاده سیله افلاطون دیمشلردر
پك چوق سیاحت ایدرك مصر حکماسندن اخذ معلومات وکرارا ایتالیایه کیدرك فیثاغورث
فلاسفه سیله ملاقات ومدت مدیده سقراطدن اخذ وتعلم ایدوب بعده وفاتنه قدر تدریس
علوم حکمیه ایتمشدر ووفاتنده قبرینك ایکی طرفنه لسان یونانیجه یازلمش اولان
کتابه لر وقتیله لسان عربی یه ترجمه اولنمش ایدوکندن بر صورتی زیرده تحریر اولنور

شویله که قبرینك برطرفنده (ههنا موضوع رجل وهوارستوقلیس الهی وقد تقدم
الناس وعلاهم بالعفة واخلاق العدل فمن کان یمدح الحکمة اکثر من سائر جمیع الاشیا
فانه یمدح هذا جدا لان فیه اکثر الحکمة) ودیکر طرفنده (اما الارض فانها تغطی جسد
افلاطون هذا واما نفسه فانها فی مرتبة من لایموت) دیو یازلمشیدی فقرهٔ اولانك
معناسی ❊ بورایه برذات قونلمشدر واول ذات افلاطون الهیدر که عفت واخلاق
عدل ایله یعنی اخلاق حمیده ایله جمله ناسه تقدم وتفوق ایتمشیدی هرکیمکه هرشیدن زیاده
حکمتی مدح ایلیه مطلقا بوذاتی مدح وثنا ایتمش اولور زیرا حکمتك اکثری انده در ❊
وفقرهٔ ثانیه نك معناسی ❊ یر افلاطونك شو جسدینی اورتمشدر اما روحی مرتبهٔ لایزالده در ❊
دیمك اولور افلاطون بحث ومناظره یه غایت راغب ومنهمك وکتاب جمعنه آشوری حریص
ومتهالك اولوب حتی فیثاغورثك اوچ کتابنی یوز التونه اشترا ایلمش اولدیغی مرویدر
وکندوسنك انواع فنون حکمته دائر پك چوق تألیفاتی اولوب نیجه سنی حنین بن اسحق
واسحق بن حنین وابوزکریا یحیی بن عدی وابو بشر متی وابراهیم بن عبدالله وشملی
وابو عثمان الدمشقی نام مترجملر لسان عربی یه ترجمه ایتمشلردر وافلاطون آقادیموس
نام کیمسه نك باغچه سنده برمکتب کشاد ایدوب مکتب مذکوره آقادیما دینلمشیدی
والحالة هذه اوروپالولر بیننده انجمن دانش معناسنه اوله رق تداول ایدن آقادمی
تعبیری اندن قالمشدر مکتب مذکوردن پك چوق فیلسوفلر ظهور ایدوب اك مشهورلری
ارسطودر ❊ ارسطو که ارسطاطالیس دخی دینیلور ولادتی میلاد عیسادن (٣٨٤)
سنه مقدم اولوب پدری مکدونیا ملکی اولان آمینتاسك طبیبی اولمغله علوم طبیعه یی
پدرندن تحصیل ایتدکدنصکره یکرمی سنه دخی افلاطوندن اخذ وتعلم ایلیوب بعده اسکندره
استاد اولمشدر ومیلاد عیسادن (٣٣٤) سنه مقدم ارسطو دخی ربغچه ده برمکتب کشاد
ایدوب آنده ایاق اوستنده کزینورکن تدریس وتعلیم ایده کلدیکندن مکتب مذکوره
پریپاتتی دینلمشدر که لسان یونانیده یورر معناسنه اولمغله مکتب مشی وحرکت
دیمك اوله رق آنده ظهور ایدن فلاسفه یه دخی مشائیون تسمیه اولنمشدر
اسکندر افرودیسی ملك یونان اولان اسکندردن صکره ظهور ایدن ملوك طوائف
زماننده اولوب جالینوس طبیبه یتشمش وبینلرنده پك چوق محاوره لر وقوعه کلمش
عصرینك مشهور فیلسوفی ایدی وارسطونك پك چوق کتابلرینی شرح ایتمشدر
تألیفاتی کرك ایام رومیه ده وکرك ایام اسلامیه ده مرغوب ومقبول اولوب پك چوغنی
حنین واسحق وعبد المسیح بن ناعمه وابو بشر بن متی ویحیی بن عدی وابو روح الصابی
وابن الصلت وابو عثمان الدمشقی نام حکما لسان یونانیدن لسان عربی یه ترجمه ایتمشلردر
تامسطیوس کذلك مشاهیر فلاسفه دن اولوب او دخی ارسطونك نیجه کتابلرینی
شرح ایلمشدر

واکرچه تاریخ میلاددن اوچیوز سنه مقدملری یونانستانك احوالی مختل ومشوش اوله رق
علوم وفنون دخی انقراض واندراسه یوز طوتوب صحیحا حکما دینیله جك ذوات

شوبله طورسون علوم موجوده یی اکلایوب ده تعلیم وتدریس ایده جك کیمسه لر ازالمغه
باشلامشیدی انجق اسکندرك وفاتنده دولتی متعدد حکومتلره منقسم اوله رق پیدا اولان
ملوك جدیده یونانستانك آثارینی جمله مکتبلر کشادینه سعی ایدوب خصوصیله
مصرده حکومت ایدن بطلیموس خاندانی بوبابده زیاده سیله صرف همت و یونانستانده
بولنان حکمایی اسکندریه یه جلب ایله حقلرنده فوق العاده حرمت ایتمشلر وپك چوق
کتابلر جمله اسکندریه ده ایکی کتبخانه یاپمشلر وهم انجمن دانش وهمده دارالفنون
اولمق اوزره برجسیم بنا یاپوب مؤسیون تسمیه ایلمشلرایدی که مجمع علوم ومعارف
دیمك اولوب مجمع تحف وتفاریق معناسنه مؤزه لفظی اندن مأخوذدر اشته بو مؤسیون
مکتبندن پك چوق فلاسفه ظهور ایدوب کتاب مجسطی صاحبی بطلیموس دخی انلردندر
بوصورتله اسکندریه مرکز علوم اوله رق اول عصرده برالشام وسائر طرفلره دخی
اورادن علوم حکمیه منتشر اولمشیدی وفی الاصل یونانستانه علوم حکمیه جانب
مصردن کچمش اولدیغنه نظرا سیارهٔ حکمت کویاکه اوروپا قطعه سنه برسفر وسیاحت
ایدوب البسهٔ جدیدهٔ یونانیه ایله وطن اصلی جانبنه رجعت ایلمش اولدی ومذکور موسیون
مکتبنه عربلر رواق الحکمة تعبیر ایتلریله مؤلفك اصحاب رواقدن مرادی اشبو اسکندریه
حکماسی اولمق اکرچه محتملدر انجق حکمای یونانیه دن رواقیون دیو معروف اولان
برفرقه دخی واردر که مسلکلری مشائیون مسلکنه قریب اولوب تاریخ میلاددن
اوچیوز سنه مقدم آتنه شهرنده ظهور ایتمشلردر بونلرك رئیسلری میلاد حضرت عیسادن
(٣٤٠) سنه اقدم قبریس جزیره سنده تولد ایدن زینون نام فیلسوفدر که فی الاصل
اغنیای تجاردن ایکن مصالحنه سکته کلهرك کلی ضرر وزیانه دوچار اولدقده نصکره
تجارتی ترك ایله آتنه ده اقامت واول امرده حکمای کلبیه دن و بعده حکمای افلاطونیه دن
تعلم وتحصیل حکمت ایدرك برمذهب مخصوص احداث واختیار ایله پك چوق تلامیذ
وتوابع پیدا ایلمشیدی ورواق معناسنه اولان (ستوا) نام مشهور محلده درس ویردیکندن
تلامیذینه رواقیون تعبیر اولنمشدر زینونك اعتقادنجه سعادت وحریت وثروت وسلطنت
بالجمله صلاح حالدن عبارت اوله رق انك فوقنده خوش ولذیذ ومقبول ونافع وذی قیمت
برشی یوقدر وصلاح واستقامتدن بشقه برنسنه خیر عد اولنماز وفساد وضلالتدن بشقه
شر بیلنمز ومقصد اصلیسی تهذیب اخلاق اولوب منطق وحکمتك لزوم تعلم وتحصیلی
مجرد دقایق علم اخلاقی تفهم ایچون اولمسیله کافهٔ فنون حکمیه علم اخلاقك مقدمه سیدر
وکافهٔ حظوظات نفسانیه روحك امراض وعیوبیدر دیوب وجزئی صلاحه مخالف
حرکت ایدنلر حقلرنده پك بیوك جزالرك اجراسنی لازمه دن عد ایدوب فوق العاده
شدت وصلابت اوزره برمذهب تأسیس ایتمشیدی بومذهبدن کرك یونانیلرده وکرك
روما لولرده پك بیوك فیلسوفلر ظهور ایتمشدر انجق روما رواقیونی بومذهبك بعض
مرتبه شدتنی تعدیل ایله طبایع ناسه توفیق ایتمشلردر ❊ تم کلام المترجم ❊
صکره وقتا که دولت یونان منقرض ومضمحل وحکومت وسلطنت قیاصره یه منتقل

اولوب انلر دخی نصرانیتی اخذ وقبول ایتدیلر ایسه ملل وشرایعك مقتضاسی
اولدیغی وجهله بو علومی ترك ایتملریله علوم مذکوره همان کتب وصحفده
مسطور اوله رق خزینه لرنده باقی قالدی بعده شامه مالك اولدقلرنده دخی بو کتابلر
یانلرنده موجود ایدی
صکره جناب حق ملت بیضای اسلامیه یی اظهار ایله عالمی غریق انوار ایدوب
اهل اسلامه ایسه برملت قارشو طوره مدیغندن ملل سائره کبی رومه دخی غلبه ایتدیلر
وملت اسلامیه بادیٔ امرده ساده لکله باشلیوب صنایعدن غافل ایدیلر تاکه دولت
وسلطنت اسلامیه درجهٔ کماله کلوب ده اهل اسلام حضارت ومدنیتدن امم سائره نك
واصل اوله مدقلری درجه یه نائل اولدقلرنده بعض اساقفه ورهابیندن ایشتکله
وعلوم وصنایعه انسان بالطبع میل وهوس ایتمکله بو علوم حکمیه یه کسب وقوف
واطلاع ایتمکه اشتیاق ایتدکلرنده خلیفه ابو جعفر منصور کتب تعالیمی مترجم اوله رق
کوندرمك اوزره ملك رومه خبر کوندرمکین ملك روم دخی کتاب اقلیدس ایله بعض
کتب طبیعیاتی کوندردکده اهل اسلام انلری اوقویوب مندرج اولان علومه
مطلع اولدیلر وباقیسنه ظفریاب اولمغه دخی حرص وهوس ایلدیلر صکره
مأمون خلیفه کلوب کندوسی دخی اهل علم اولمق حسبیله علمه زیاده رغبت واعتباری
اولدیغندن بو علوم حکمیه یه زیاده حریص اوله رق علوم یونانیه یی استخراج وخط عربی ایله
استنساخ ضمننده ملوك رومه ارسال رسل ورسائل خصوصنی توفیر وتکثیر وبونك ایچون
پك چوق مترجملر ارسال وتسییر ایدرك علوم مذکوره یی کاملا جلب ایتدی ونظار اهل اسلام
دخی اوزرینه دوشوب علوم مذکوره ده کسب ملکه ومهارت ایلدیلر و بوبابده
نظر ودقتلرینی درجهٔ غایته ایرشدیردیلر ومعلم اولك انظار وآراسندن پك چوغنه
مخالفت ایتدیلر وبو علوم مدة شهرت تامه انده قرار قیلمش ومیدان حکمت یونانیه
انده قالمش اولدیغندن رد وقبول خصوصنده انی نشانکاه اختصاص قیلدیلر و بو علومه
دائر پك چوق کتابلر تألیف ایدوب متقدمینه مسابقت ایتدیلر اشته بو حکمای اسلامیه نك
اکابری مشرقده ابو نصر فارابی ایله ابو علی سینا واندلسده قاضی ابو الولید ابن رشد ایله
وزیر ابو بکر بن صائغ ایدی که حکمای اسلامیه ایچنده صیت وشهرت ایله کسب اختصاص
ومزیت ایلمشلردر
❊ للمترجم ❊ ملت اسلامیه ده حکمتك ظهوری مائهٔ ثانیه خلالنده اولوب
انجق زیاده شهرت ورواجی مأمون وقتنده اوله رق اندن صکره دخی ترقیده بولنمغله
مائهٔ ثالثه خلالنده بغداد وحوالیسی علوم حکمیه ایله مملو وپك چوق مشاهیر حکما
پیدا اولمشیدی اول عصرك فحول حکماسندن بری یعقوب بن اسحق بن صباح
ابو یوسف الکندیدر که فی الاصل کنده ملکزاده لرندن اولدیغی حالده بصره و بغدادده
تحصیل علوم ایدرك عصرنده حکمت یونانیه وفارسیه وهندیه ده زیاده تبحر ومهارتله مشهور
ومعروف اولوب انواع فنون حکمته دائر ایکیوز بو قدر کتب ورسائل ترجمه وتألیف ایتمشدر

ابن جلجل دیمشدر که کندی شریف الاصل برذاتدر ابتدا بصره‌یه کلوب اندن بغداده
بالورود انده تحصیل علوم ایتمشدر مشار الیه کندینک شاکرداننده احمد بن محمد
ابن مروان بن الطیب السرخسی دخی مشاهیر حکمای اسلامیه‌دن اولوب انک دخی حکمتدن
تصانیف مقبوله‌سی واردر ومعتضد خلیفه‌نک استاذی ومحرم اسراری اولوب
امور دولتنده انکله استشاره ایدردی انجق بعض اسرارینی فاش ایتمکله معتضد دخی
انی قتل ایتمشدر

وسالف الذکر یعقوب کندینک معاصرلرندن اولوب صیت وشهرتده مرتبهٔ قصوایه
واصل اولانلردن بری دخی قوسطا بن لوقادر که لسان یونانیده ماهر وعلم طب وفنون
ریاضیه‌ده متبحر اولوب بوفنلره دائر پک کوزل کتابلر تألیف ایلمشدر فی الاصل بعلبک
نصرانیلرندن اولوب بلاد رومه کیده‌رک پک چوق کتب یونانیه‌یه واقف اولدقدن صکره
شامه عودت واندن دخی یونان کتابلرینی عربی‌یه ترجمه ایتمک اوزره بغداده عزیمت ایتمش
ونیجه کتب نفیسه وجوده کتورمشدر وفاتنده مورخ اسحق بن محمد الندیمک
تحریر ایتدیکی وجهله کندوسنه اکراما قبری اوزرینه مقابر ملوک کبی قبه یاپلمشیدی
وینه مورخ مرقوم دیمشدر که اکر طوغریسنی سویلسم تألیفاتنک محتوی اولدیغی
علوم وفضائل واختصار الفاظ وجمع معانی حسبیله جمیع مؤلفینک افضلیدر
دیمک لازم کلور

وینه عصر مذکورده ترجمهٔ حاللری زیرده تسطیر اولنه‌جق حنین بن اسحق وثابت
ابن قره کبی حکمتده متبحر وهم لسان یونانیده وهمده لسان عربیده ماهر نیجه کیمسه‌لر
ظهور ایتمشیدی ومائهٔ رابعه وخامسه‌ده دخی شرق جانبنده اشعهٔ علوم حکمیه متلامع
وقرنا بعد قرن پک چوق فحول حکمای اسلامیه متوالی ومتتابع اوله کلمشدر وابتدالری
اکثریسی نصاری یاخود یهود ویاصابئیدن اولوب رفته رفته ملت اسلامیه‌دن ظهور ایدن
حکما ملل سائره‌یی باصدرمشدر اشته جانب مشرقده مائهٔ ثانیه‌دن مائهٔ خامسه‌یه قدر
کلوب کیدن بونجه حکما ایچنده فارابی ایله ابن سینا کسب تفرد ایتمشلردر

وبرمنوال سابق جانب عراقده حکمتک شیوع وانتشاری عقیبنده غرب طرفنده دخی
منتشر اوله‌رق اول جانبده دخی قرون متعدده خلالنده نیجه مشاهیر حکمای اسلامیه
ظهور ایدوب انلرک ایچنده دخی ابن صائغ ایله ابن رشد تفرد ایلمشدر ابو نصر فارابی
اکبر فلاسفهٔ اسلامیه اولوب انواع علوم حکمیه‌یه دائر التمش قدر کتب ورسائل
تألیف ایله مؤلفات سالفه‌نک شهرتنی باصدرمش وکندوسنه معلم ثانی دیدرمشدر
علوم حکمیه‌یی خلیفهٔ عباسی مقتدر ایامنده یوحنا بن جبلاددن اوقومشیدی ومشهور
ابو بشر متی بن یونس نام حکیم ایله معاصر اولوب انجق سنا اندن اصغر اولدیغی حالده
علما اندن اکبر ایدی وفاتی (٣٠٩) سنهٔ هجریه‌سی خلالنده در

ابو علی بن سینا شیخ ورئیس حکمای اسلامیه اولوب اکا دخی معلم ثالث دینلمشدر
فی الاصل ماوراء النهردن ظهور ایدوب (٤٢٨) سنه سنده همدانده وفات ایلمشدر

فوق العاده زکاوت فطریه صاحبی برذات جلیل الصفات اولوب هنکام جوانیده
جمیع علوم وفنونی تکمیل ایتدکدنصکره نیجه کتب نفیسه تألیف ایلمشدر که اندن صکره
کتب سالفه‌نک اکثری ترک اولنه‌رق هر یرده انک کتابلری متداول ومقبول اولمشدر

ابو بکر بن الصائغ که ابن باجه دیو معروفدر علوم حکمیه وادبیه‌ده فائق الاقران اولوب
خصوصیله علوم حکمیه‌ده اسلافنه تفوق ایدنلرک بریدر سلطان ابو بکر یحیی بن تشفین
حکیم مشار الیهی کندوسنه وزیر ایتمشیدی انجق اطبا صنعت طبابتده کندولرینه مشارکتنی
چکه‌میوب تسمیم ایتملریله (٥٣٣) سنه سنده مسموما وفات ایتمشدر ابن رشد قرطبه
شهرنده (٥٢٠) سنهٔ هجریه سنده تولد و(٥٩٥) سنه سنده مراکشده وفات ایلمشدر
علوم عقلیه ونقلیه‌ده ماهر ومتبحر برذات اولوب فقه مالکیدن وعلم کلامدن وطب وسائر
فنون حکمتدن یتمش بوقدر قطعه تألیفاتی واردر علم فقهده مهارت تامه‌سی اولوب
پدر وجدی کبی قرطبه‌ده قاضی اولمشدر وعلوم حکمیه‌ده شهرتی هر طرفه منتشر
وشایع اولوب خصوصیله مغرب واندلس طرفلرنده ارسطو مقامنه کچمشیدی وتألیفاتی
اوروپاده پک زیاده منتشر اولوب حتی اهالیٔ خرستیانک عقایدینی تغییر ایده‌جکی
خوفندن ناشی پاپانک امریله نیجه کتابلری اوروپاده احراق اولنمشیدی محیی الدین بن عربی ایله
هم عصر اولوب حتی ابن عربیدن کندوسنی علم اسراره واقف ایتمسنی استدعا ایتدکده
ابن عربی کندوسنه امنیت واعتماد ایتمیوب عالم معناده تعلیم وافاده‌یه مأذون اولمدیغنی
ایراد واعتذار ایتمش دیو مرویدر ❁ تم کلام المترجم ❁

وعلمادن پک چوغی تعالیم ایله ملحقاتی اولان علوم نجامت وسحر وطلسماته قصر ایدوب
بویولده دخی شهرت اندلس اهالیسندن مسلمة بن احمد المجریطیده والک تلامیذنده
قرار قیلمشدر وبوصورتله علوم مذکوره ملت اسلامیه ایچنه کیروب برچوق کیمسه‌لر
هوای نفسلرینه اتباع بولنده آنلره پیرو اولمشلردر انجق وزر ووبالی ارتکاب ایدنلره کدر
ولو شاء الله ما فعلوه

❁ للمترجم ❁ مسلمه اندلسده ریاضیونک امامی اولوب بوفنلره دائر پک چوق تألیفاتی واردر
وفاتی (٣٩٨) سنه سنده‌در ❁ تم کلام المترجم ❁

صکره وقتا که مغرب واندلسده نسیم عمران ومدنیت راکد اولوب قالهٔ‌رق علوم وصنایع
منقرض ومدارس تعلیم وتعلم مندرس ومضمحل اولدیسه اشبو علوم حکمیه دخی اورالردن
زائل اولوب فقط شونده بونده رسوم وآثاری قالمشدر اما مشرق اهالیسنک عندنده
ایشتدیکمزه کوره بو علوم کالده ایمش خصوصا عراق عجم ایله ماوراء النهرده که انلرک
عمرانی متوفر ومدنیتلری مستحکم اولدیغندن کرک علوم عقلیه وکرک علوم نقلیه اورالرده
برکالدر هله بلاد خراساندن هرات نام بلده‌نک عظماسندن اولوب سعد الدین تفتازانی
دینمکله معروف برذاتک مصرده تألیفات متعدده‌سنه واقف اولدم که بعضیسی علم کلامدن
وبعضیسی اصول فقهدن وبعضیسی علم بیاندن اولوب تألیفات مذکوره مشار الیهک
بوفنلرده مهارت کامله وملکهٔ راسخه‌سی اولدیغنه شهادت واثنای مسائل ومباحثده اولان

تحقیقاتی کندوسنك علوم حکمیه ده وفنون سائره ده دخی علو کعبی واطلاع تامی اولدیغنه دلالت ایلر ✤ والله یؤید بنصره من یشاء ✤

✿ للمترجم ✿ سید شریف جرجانی دخی اول عصرك رجالندن اوله‌رق سعد الدینه رقیب وصیت وشهرتنه مشارك اولوب انجق سعد الدینك اواخری انك اوائلی اولدیغندن انك تألیفاتنه مؤلف مرحوم مطلع اوله مامشدر ✳ تم کلام المترجم ✿

کذلك بو عصرده ایشیدیورز که بلاد افرنجدن ارض رومه ده و اکا قریب اولان ممالك شمالیه ده بو علوم فلسفیه ایلرولیوب زیاده منتشر اولمش واورالرده بو علومك رسومی متجدد ومجالس تعلیملری متعدد وکتابلری جامع ومتوفر واصحاب وطلبه سی متکثر ایمش والله تعالی اعلم بحقیقة الحال وهو یخلق مایشاء ویختار

✿ للمترجم ✿ عصر مؤلفدن صکره برمدت دها علوم ومعارف جانب شرقده لامع الانوار ورواج دادهٔ اشتهار اولوب صکره توالیٔ فتن وفسادات وتتالیٔ انواع حادثات ایله عراق عجم وماوراء النهر طرفلرنده دخی آثار عمران زیاده سیله نقصان بولمش وآفتاب علم وکمال رسیدهٔ درجهٔ زوال اوله‌رق اقطار شرقیه دخی دیار غربیه ایله همحال اولمشدر فقط مؤلفك زمانی کوکب کوکبهٔ دولتعلیه نك مشرق شان وشوکتدن بدایت طلوع ولمعانی اولوب اندن صکره کیندکجه مترقیٔ منازل عز واقبال وجمیع اقطار وآفاق عالمه ناشر انوار سطوت واجلال اوله‌رق ملت اسلامیه نك اندلسده کی ضایعاتنی دیار روم فتوحاتیله اکمال ایتمش واسلاف سلاطین عدل آیین عثمانیه استانبولی دار خلافت ایدوب کالای کرانبهای علومه زیاده رغبت ایده‌رك علمایه درجهٔ علمیه‌لرینه کوره رتبه‌لر اعطا ایله طریق علمیه‌یی طرز مستحسن ومرغوب اوزره ترتیب وتنظیم بیورملریله شرق وغربدن قوافل علوم ومعارف بو طرفه متوجه ومنعطف اوله‌رق دیار روم مجمع معارف وعلوم اولوب هر فنده ماهر نیجه افاضل کزیده مآثر کلوب کیتمشدر انجق صکره‌لری پك چوق غائله‌لر ظهور ایدرك علوم ومعارفك ترویجیله تقید اولنه مدیغندن ونظامات ملکیه وعسکریه نك اختلال واختلالی صره سنده طریق علمیه‌نك نظاماتی دخی مختل اولدیغندن علوم ومعارف بالطبع تنزل وانقراضه یوز طوتدی وشمدی یکیدن علوم ومعارفه هوس اولنمش ایسه ده دولتعلیه عرب وعجمك علومنه وارث ومالك وترویج وتوسیعنه پك زیاده راغب ومتهالك اولمش اولوب شویله که اکر اول حیز کسلمامش اولیدی معارف وصنایع هر یردن زیاده درسعادتده ایلروله مش اوله جغی درکار ایکن اسکی حیز کسیله‌رك ترقی شویله طورسون رفته رفته علوم ومعارفه عظیم تنزل وتدنی عارض اولدیغندن شمدی آخر دیاردن جلب معلوماته مجبوریتکه ورندیکنه تأسف اولنور

ومؤلفك عصری اوروپاده شیوع وانتشار علوم حکمیه نك بدایتی اولوب اندن صکره حکمای افرنج بو علملری فوق ما یتصور ایلرولتمشلردر شویله که بر طرفدن کتب یونانیه‌یی وبر طرفدن کتب عربیه‌یی لاتین لساننه وبعده السنهٔ سائره‌یه ترجمه ایتملریله علوم یونانیه ایله

برابر حکمای اسلامیه نك نتایج مساعیٔ بلیغه‌لری دخی بالجمله فرنکستانه منتقل اولدقدن بشقه اول دیارده دخی کیندکجه انواع علوم حکمیه وخصوصیله علوم طبیعیه وریاضیه حد کماله ایرمش ویکیدن یکی یه نیجه فنون غریبه وآثارینه حالا کمال تعجب ایله احالهٔ انظار ایتدکده اولدیغمز صنایع عجیبه ظهور ایله هیولای عمران عالم بر بشقه صورته کیرمشدر از جمله زینت دستکاه ظهور وایجاد اولان صنعت نافعه وجلیلهٔ طباعت عالمك توالیف وآثار ایله لبالب اولمسنه سبب اولمغین دول وملك تمدن وترقیاتیله کمال وانقراض وتقلباتیله زوال بوله کلان علوم ومعارفك بوندن بویله الی ماشاء الله تعالی بقاسنه خیلی امید ویرمشدر وشمدی اصول تعلیم وتعلم دخی اولکی یولده دکلدر زیرا (تزاید العلوم بتلاحق الافکار) قاعده سنجه مسائل علوم حکمیه کثرت ووسعت بوله‌رق وطبیعیات وریاضیاتك هر فصلی بر فن مستقل اوله‌رق شمدی جمیع فنون حکمیه ده کسب ملکه ومهارت ایتمکه عمر انسانی غیر متحملدر بو سببدن علوم وفنون اصحابی طاقم طاقم آیریله‌رق هر ذات کسب ملکه ایتمش اولدیغی طرفده تکثیر معلومات وتوفیر مخترعات ایتمکه چالیشوب بو جهتله شمدی بالفرض ابن سینا کبی هر فنده ماهر بر ذات یوق ایسه ده آیری آیری اوله‌رق هر فنده اندن دها ماهر ذوات چوقدر

منظور دیدهٔ انتباه واعتبار اولان تقلبات روزکاره تدقیق انظار اولنسه تمدن دنیلان شی علوم وصنایع ومعارفی وبونجه تجملات وتکلفات ولطائفی ایله برابر مانند مرد جهانپیما قطعات ارضده سیر وسفر ایده کلدیکی چشم حقایق بینه روشنا وآشکار اولور که عروس مدنیت مأنوس حکمت علم تاریخك خبر ویردیکی عصرلردن مقدم هندوستانده تتق بند حرمت واختصاص ومحرم خلوتسرای خواص اولوب بابل ومصره ورودنده دخی ینه سترپوش عز وناز وناسدن بر صنف ممتازه همراز ایکن بعده یونانستانده کشف نقاب وسلب ایجاب حجاب ایله آچیلوب صاچیله‌رق عامهٔ انامه عرض دیدار وکوچه وبازارده کشت وکذار ونهایة الامر خطهٔ یونانستان اسباب متنوعه دن طولایی برکارخانهٔ ویرانه دوندیکی اثناده خواهرام دنیا مشابه سنده اولان اسکندریه‌یه نقل بارکاه استقرار واشتهار ایدوب انجق اسکیدن آلفته اولدیغی قبط قومنه چندان روی دل کوسترمیه‌رك تدارك ایتمش اولدیغی نوآشنایان یونان ایله برمدت دیار مصرده ترتیب بزم کرما کرم الفت ایتدکدن صکره انلردن دخی دامن کش استغنا وخطهٔ عراقده رونما اولدقده بابل یرنده بغدادی بولوب برمدت دخی البسهٔ حضرای اسلامیه ایله اقطار شرقیه ده طولاشه‌رق مصر وغرب یولیله ینه اوروپا قطعه سنه چکیلوب اوراده پابند استقرار ودستکشای انتشار اولمشدر بوندن صکره قنغی طرفه کیده جکی ونه رنکلره کیره جکی ونصل جامه‌لر کیه جکی محاط علم محیط الهیدر

✤ علوم عددیه ✤

علوم عددیه نك اولکیسی آرتمه طیقیدر که توالی اوزره یاخود تضعیف ایله اعدادك

من حيث التأليف خواصنى بيلمكدن عبارتدر نته كم اعداد برعدده متفاضل اوله رق متوالى اولدقده طرفينك جمعى طرفيندن بعدلرى متساوى اولان هرايكى عددك جمعنه واكر اعداد مذكوره نك عددى فرد ايسه واسطه نك دخى ضعفنه مساوى اولور اعداد متواليه وافراد متواليه وازواج متواليه كبى

للمترجم ❋ يعنى خواص عدددن برى بودركه عددلر بروجه مشروح متوالى اولدقده اكر اعداد مذكوره نك عددى زوج ايسه طرفينك جمعى بالكز طرفيندن بعدلرى متساوى اولان ايكى عددك جمعنه مساوى اولور برايله اون كبى كه ايكيسنك جمعى بش ايله التينك وكذا ايكى ايله طقوزك جمعنه مساويدر واكر فرد ايسه طرفينك جمعى واسطه نك ضعفنه دخى مساوى اولور برايله طقوز كبى كه ايكيسنك جمعى درت ايله التينك جمعنه مساوى اولديغى كبى واسطه اولان بشك ضعفنه دخى مساويدر افراد متواليه وازواج متواليه دخى بوقياس اوزره در مثلا برايله يدينك جمعى اوچ ايله بشك جمعنه مساويدر وكذا ايكى ايله اوتك جمعى درت ايله سكزك جمعنه وواسطه اولان التينك ضعفنه مساويدر ❋ تم كلام المترجم ❋

ونته كم اعداد نسبت واحده اوزره مثلا اولكيسى ايكنجيسنك نصفى وايكنجيسى اوچنجيسنك نصفى وهكذا الى آخره نصفيتله ياخود اولكيسى ايكنجيسنك ثلثى وايكنجيسى اوچنجيسنك ثلثى وهكذا ثلثيتله متوالى اولدقلرنده طرفينك بربرينه ضربينك حاصلى طرفيندن بعدلرى متساوى اولان ايكى عددك بربرينه ضربلرينك حاصلنه واكر عدت اعداد فرد ايسه واسطه نك دخى مربعنه مساوى اولور ايكيدن درت سكز اون التى يه قدر زوج الزوج اولان اعداد متواليه كبى

❋ للمترجم ❋ يعنى خواص عدديه دن برى دخى بودركه عددلر نسبت مخصوصه اوزره متوالى اولدقلرنده طرفينك حاصل ضربى طرفيندن بعدلرى متساوى اولان ايكى عددك حاصلى ضربلرينه وعدت اعداد فرد ايسه واسطه نك دخى مربعنه مساوى اولور مثلا ايكى ايله اون التينك حاصل ضربى درت ايله سكزك حاصل ضربنه مساويدر وكذا ايكى ايله اوتوز ايكينك حاصل ضربى درت ايله اون التينك حاصل ضربنه وكذلك واسطه اولان سكزك مربعنه مساوى اولور ❋ تم كلام المترجم ❋

ونته كم مثلثات عدديه نك وكذا مربعات ومخمسات ومسدساتك وضعنده برطاقم خواص عدديه پيدا اولور شويله كه بردن عدد اخيره قدر جمع اولنه رق سطورنده على التوالى وضع اولندقلرنده مثلث اولور وبووجهله زيرا ضلاعده كى سطرده مثلثات متوالى اولوب كيدر صكره هرمثلثك اوزرينه ماقبلنده كى ضلع زياده اولندقده مربع اولور وكذا هرمربعك اوزرينه ماقبلنده كى ضلع زياده قيلندقده مخمس اولور وهكذا الى غير النهايه كيدوب توالئ اوضاعه كوره اشكال دخى متوالى اولوب كيدر وطول وعرض صاحبى برجدول حادث اولوركه عرضنده اعداد على التوالى صكره مثلثات على التوالى صكره مربعات صكره مخمسات الى آخرها وطولنده دخى بالغا مابلغ هر عدد ايله اشكالى

بولنور وانلرك جمعنده وبعضينك بعضيسى اوزره قسمتنده طولا وعرضا برطاقم خواص غريبه حادث اولوركه تتبع وتحقيق اولنه رق مسائل ومباحثى كتب ارثماطيقاده برتفصيل مبسوط ومقرردر وكذا خواص عدديه دن بعضيلرى دخى زوج وفرده وزوج الزوج ايله زوج الفرده وزوج الزوج والفرده عارض اولان احوالدركه بونلرك هربرينه مخصوص اولان برطاقم خواص اولوب شرح وبيانى بوفن متضمن ومتكفل اوله رق فنون سائره ده بولنماز

وبوفن اجزاى تعاليمك اولكيسى والك زياده راسخ وثباتليسى اولوب براهين حسابيه يه داخل اولور وحكماى متقدمين ومتأخرينك بوفنده تصانيف كثيره سى واردر لكن اكثر حكما بونى تعاليميه درج ايدوب مستقلا كشيده سلك تأليف ايتمزلر نته كم ابن سينا شفاده ونجاتده وبعض متقدمين دخى تأليفلرنده بومسلكه سلوك ايتمشلردر امامتأخرين عندنده بوفن مهجوردر چونكه فن مذكور ذاتا غير متداول اولوب ومنفعتى دخى حسابده اولميوب بلكه بالكز براهينده اولديغندن متأخرين حكما براهين حسابيه ده لازم اولان مسائلنى خلاصه وجهله الدقدن صكره فن مذكورى ترك ايلديلر نته كم ابن بناء رفع الحجاب نام كتابنده بويله ياپمشدر والله سبحانه وتعالى اعلم

❋ علم حساب ❋

علم عدد فروعندن برى صنعت حسابدركه ضم وتفريق ايله اعدادك حسابى حقنده برصناعت عمليه در اعداده ضم يا على الانفراد اولور كه جمعدر ياخود تضعيف ايله اولور يعنى برعدد ديكر برعددك آحادنجه تضعيف اولنوركه ضربدر تفريق دخى كذلك يا اعداده على الانفراد اولور كه باقى يى بيلمك ايچون برعدددن عدد آخر ازاله وافراز اولنور بودخى طرحدر وياخود برعددى اجزاء متساويه يه تفصيل طريقيله اولوركه عددى معلوم وتحصل اولور بودخى تقسيمدر وبوضم وتفريق عدد صحيحده اولديغى كبى كسرده دخى اولور كسرك معناسى برعددك عدد آخره نسبتندن عبارتدر وكذا ضم وتفريق جذرلرده دخى اولور جذر اول عدددركه نفسنه ضرب ايله حاصلى اول عددك مربعى اولور اشته بوجذرلره دخى ضم وتفريق داخل اولور زيرا عددك جذرى اكر مصرح اولورسه منطق تسميه اولنوركه بونده اعمال حسابيه ايله تكلفه محتاج اولنماز مثلا طقوزك جذرى اوچدركه مربعى يعنى نفسنه ضربنك حاصلى طقوزدر واكر مصرح اولمازايسه اصم تسميه اولنوركه انده زياده اعمال حسابيه يه محتاج اولنور

فن مذكور معاملاتده محتاج اليه برصناعت اولمغله بوكادائر پك چوق كتابلر تأليف اولنمشدركه هريرده ولدان وصبيانه تعليم وتدريس ايله تداول اولنور وحكما عندنده تعليمك الك كوزل طريقى بوفن ايله ابتدا ايتمكدر زيرا مسائلى واضح وبراهينى منتظم اولديغندن انى تعلمدن اكثريا طالبك عقل وفكرى ضيادار اولوب صدق وصواب ملكه سى حاصل اولور بناء عليه ديرلركه تعليم حساب ايله مشتغل اولان كيمسه نك

صدق وصوابی غالب اولور زیرا حسابده مبانی ومباحثك صحتیله نفسك مناقشه
ومحصوریتی اولدیغندن بوکیفیت اهلنه طبیعت مشابه سنده اوله رق صدق وصواب
کندویه عادت اولور دیار مغربده شمدی بوفنده اولان تصانیف مبسوطه نك
احسنی کتاب قصار صغیردر وابن بناء مراکشینك دخی بوفنده کتاب تلخیصی واردرکه
قوانین حسابیه یی ضابط وجامع ومفید ونافع برکتابدر صکره کتاب مذکوری کندوسی
شرح ایدوب اکا دخی رفع الحجاب تسمیه ایلدی شرح مذکور اکرچه مباحث دقیقه
وادلهٔ وثیقه یی متضمن اولدیغندن مبتدیلره کوره مغلق وعسیر الفهمدر انجق
جلیل القدر برکتابدرکه بنشدیکمز مشایخ واساتذه یی اکا تعظیم واعتبار ایدرلر کوردك
وفی الواقع تعظیم وتحسینه لایق برکتابدر اما مغلق اولمسی ادله وبراهین طریقندندر
انجق علوم تعالیمك یعنی فنون ریاضیه نك کافه سی بویله در زیرا تعالیمك کافهٔ مسائل
واعمالی واضحدر اما شرح وبیانی قصد اولندیغی حالده اول اعمالك علل واسبابنی بیان
ایتمك لازم کلوب بونده دخی بهرحال مسائل وعملیاتنده اولیان عسرت فهم واردر
فتأمله والله یهدی بنوره من یشاء

علم جبر

علم عدد فروعندن بری دخی علم جبر ومقابله در بودخی برصناعت علمیه درکه
انکله معلوم مفروضدن عدد مجهول استخراج اولنور انجق مجهول ایله مفروض
بیننده بونی اقتضا ایده جك برنسبت بولنمق لازمدر بناء علیه ضرب طریقیله
مجهولات ایچون برطاقم مرتبه لر وضع ایتمك اوزره اصطلاح ایلدیلر مراتب
مذکوره نك اولکیسی عدددرکه مطلوب مجهول انکله متعین اولمغین اکا نسبتله
استخراج اولنور
ایکنجیسی شیدرکه هر مجهول مبهم اولدیغی جهتله شی ومرتبهٔ ثانیه ده تضعیفی لازم
کلمکله جذر دینلور
اوچنجیسی مالدرکه مبهمك مربعی یعنی مجهولك نفسنه ضربنك حاصلیدر
بوندنصکره سی مضروبینده اولان اس نسبتی اوزره در
* للمترجم ☼ مجهولك نفسنه ضربنك حاصلی مال تسمیه اولندیغی کبی ماله ضربنك
حاصلی دخی کعب وکعبه ضربنك حاصلی مال المال ومال الماله ضربنك حاصلی
مال الکعب ومال الکعبه ضربنك حاصلی کعب الکعب تسمیه اولنور وهکذا بونسبت
اوزره الی غیر النهایه کیدر بوانواعدن هربرینك اسی واردرکه مرتبه سنك عددیدر مثلا
شیئك اسی واحد ومالك اسی اثنین وکعبك اسی ثلثه اولوب بونسبت اوزره کیدر تحقیق
وتفصیلی کتب جبریه ده در ☼ تم کلام المترجم ☼
صکره عمل مفروض مسئله ده واقع اولوب اجناس مذکوره دن امرین مختلفین بیننده
یاخود دها زیاده لری بیننده معادله یه چیقدقده بعضیسنی بعضیسنه مقابله وکسری دخی
تصحیح ایچون جبر واکمال ایدرلر وممکن ایسه مراتبی اسلرك اقلنه تنزیل ایلرلر تا که اوچه

منتهی اولنجیه دك که حکما عندنده مدار جبر بواوچدن عبارتدرکه عدد وشی ومالدر
بوصورتده معادله اکر اجناس مذکوره دن بریله دیکر بریسی بیننده اولورسه مجهول
متعین اولور شویله که مال ایله جذرك ابهامی عددك معادله سیله زائل اولوب تعین ایدر
واکر مال جذره معادل اولمش اولورسه انك عددیله تعین ایدر
☼ للمترجم ☼ مؤلف بوکلامیله مفردات دینیلان اوچ مسئله نك صورت حلنه اشارت ایتدی
شویله که مؤلفك زیرده بیان ایده جکی وجهله مسائل جبریه آلتی یه منحصردر زیرا معادله
یا عدد ایله شی یعنی جذر بیننده اولور یاخود عدد ایله مال بیننده اولور ویاخود شی ایله مال
بیننده اولور بواوچ مسئله یه مفردات دینلور یاخود عدد ایله شی ومال بیننده اولور یاخود اشیا ایله
عدد ومال بیننده اولور یاخود مال ایله عدد وشی بیننده اولور بواوچ مسئله یه دخی مرکبات
دینلور صورت اولاده عدد اشیانك عددی اوزرینه وثانیه ده اموالك عددی اوزرینه
تقسیم ایله ازالهٔ ابهام اولنه رق حل مسئله اولنور وصورت ثالثه ده اشیانك یعنی
جذرلرك عددی اموالك عددی اوزرینه تقسیم ایله حل مسئله اولنور اشته مسائل
ثلثه نك حلی وجه مشروح اوزره اولوب مسائل مرکبه نك کیفیت حلنی دخی
مؤلف بروجه آتی بیان ایدر ☼ تم کلام المترجم ☼
واکر معادله بریسیله ایکیسی بیننده اولورسه بوصورتلری تفصیل ضرب طریقیله
عمل هندسی حل واستخراج ایدر اما ایکی ایله دیکر ایکی بیننده معادله ممکن اولمز
وحکما عندنده معادله التی مسئله یه منتهی اولور زیرا معادله مفرد ومرکب اوله رق
عدد وجذر ومال بیننده اولدیغندن التی صورت حاصل اولور * بوفنده ابتدا تحریك
خامهٔ تألیف ایدن ابو عبدالله الخوارزمیدر واندن صکره ابو کامل شجاع بن اسلمدرکه
صکره کلنلر بوفنده انك اثرینه اقتفا ایلمشلردر ومسائل ست حقنده اولان کتابی
بوفنده کشیدهٔ رشتهٔ تألیف اولان کتابلرك اك اعلاسیدر کتاب مذکوری اندلس
اهالیسندن چوق کمسه لر شرح ایدوب کوزل شرحلر یاپمشلردر شروح مذکوره نك
اك اعلاسی کتاب قرشیدر
☼ للمترجم ☼ کتاب مذکور شرقده دخی مشهور ومتداول اولمشیدی حتی فنون
ریاضیه ده شهرت شایعه سی اولوب (۳۴۴) تاریخنده وفات ایدن علی بن احمد العمرانی
الموصلی نام فاضل نحریر دخی کتاب مذکوری شرح ایلمشدر ☼ تم کلام المترجم ☼
وشمدیلرده بزه بالغ و واصل اولدی که اهل مشرقدن بعض ریاضیون معاملاتی ذکر
اولنان التیدن زیاده یه چیقارمشلر حتی یکرمیدن زیاده یه ابلاغ ایدوب هر بریسی
ایچون براهین هندسیه ایله نیجه اعمال وثیقه وصورانیقه استخراج ایتمشلر والله یزید
فی الخلق مایشاء سبحانه وتعالی
☼ للمترجم ☼ متقدمینه کوره مدار جبر بروجه مشروح امور ثلثه اوله رق معادله یا بریله
دیکر بری بیننده اولوب صور ثلثهٔ مفرده حاصل اولور یاخود بریله دیکر ایکیسی بیننده اولوب
صور ثلثهٔ مرکبه حاصل اولور اما سائر مراتب متصاعده معادله ده واقع اولمامغله ایکیله

دیکر ایکی ینده یاخود دها زیاده‌لری ینده معادله واقع اولمز بو جهتله مسائل جبریه
التی‌یی یکچمز دیرلر وحتی علوم حکمیه‌دن هر بری تلاحق افکار ایله متزاید اولور
الاعلم جبرك مسائلی التیدن زیاده اولماز دیو ادعا ایدرلر ایدی حالبوکه صکره‌لری اهل
مشرقدن بعض ریاضیون مؤلفك استماعنه کوره یکرمیدن زیاده‌یه وصکره‌لری دها زیاده‌یه
ابلاغ ایلمشلردر زیرا متقدمینك بوله‌بیلدکلری صور ثلثهٔ مرکبه ثلاثی اولوب مافوقنه
یکچمز دیرلر ایدی متأخرین ایسه مرکباتك رباعیه وخماسیه‌لرینی دخی بولمشلردر انجق جانب
مشرقده علومك رواجی اندن صکره چوق سورمیوب اوراده بولنان دول اسلامیه‌نك
انقراضی حسبیله علوم سائره کبی از وقت ظرفنده بو معلومات دخی بتون بتون زائل اولمشدر
درسعادتده هندسه‌خانهٔ بحریه خواجه‌سی اولان مشهور کلنبوی اسماعیل افندی
اعمال حسابیه وجبریه‌یه دائر لسان ترکی اوزره مفصل ومشروح اوله‌رق بیك ایکیوز
سنه سنده بدأ ایله بیك ایکیوز اوچ سنه سنده اکمال ایلمش اولدیغی کتابنده دیرکه مسائل
مذکوره‌نك اولا و بعد الارجاع فروعی هر جنسین متوالیین وهر اجناس ثلثهٔ متوالیه
بینلرنده اولان معادلاته مخصوصدر اما اولا و یاخود بعد الارجاع مسائل ست فروعندن
اولمیان بینلرنده بر مرتبه‌دن زیاده واسطه اولان هر جنسین مفردین بینده اولان معادلات
مفرده وهر اجناس اربعهٔ متوالیه وخمسهٔ متوالیه وهکذا الی غیر النهایه متزایده اولان
اجناس متوالیهٔ عدیده بینلرنده اولان معادلات مقترنه حقلرنده حکماء متأخریندن
جمشید غیاث الدین کتب متقدمینده بونلرك احکامنه تعرض اولنمدیغی مفتاحنده
تصریح ایدوب بعده کندینك استخراجنه موفق اولدیغی مسائلدن جمیع معادلات
مفرده حقنده اولان قاعدهٔ کلیه‌یی سهولتنه بناء مفتاحنده تحریر وسائر اجناس
اربعهٔ متوالیه وخمسهٔ متوالیه وسائر صور بینلرنده اولان معادلات مقترنه حقلرنده اولان
طقسان مسئله‌دن زیاده مسائلی عسرتنه بناء مفتاحنده ترك ایلیوب کتاب آخرده
تحریر ایده‌جکنی بیان ایلمشدر لکن اول کتابه ظفر بولمدق دیدکدن صکره کلنبوی اول
معادلات مفرده حقنده جمشید غیاث الدینك مفتاحنده تحریر ایلدیکی مسئلهٔ
کلیه‌یی خلاصه وجهله ذکر اولنان کتابنده تحریر ایلمش اولمغله استینلر اورایه مراجعت
ایتسونلر ❊ اما آوروپادارنده فصل سابقده بیان اولندیغی وجهله علوم حکمیه ایلرولمك
حسبیله علم جبر دخی بتون بتون تجدد ایتمش کبی ایلرولمشدر شویله که جبرك
اساسی استنباط ایله هر قنغی درجه‌ده اولورسه اولسون حل مسئله ایده‌جك دستورلر بولدیلر
بو جهتله مسائل جبریه دخی علوم سائره کبی دائرهٔ عد واحصادن چیقدی ومؤخرا
حساب تفاضلی وتمامی بولنه‌رق علم جبرك حل ایده‌مدیکی نیجه مسائل عمیقه‌نك
استخراجنه مدار اولدی وقدیمی متداول اولان علوم حسابیه شمدیکنه نسبتله
بر فهرست کبی قالدی فقط سؤالی بر دستوره تطبیق ایتمك ایچون هر حالده ذهن صائب
وفکر ثاقب استر ریاضیون اسلامیه بو فنه پك زیاده بذل وجود ایدوب بر وجه سابق
قدمانك تحدید ایتمش اولدقلری صورتنه دائره‌سنی تجاوز ایدرك وطبقات تفتیش

واسقراده خیلیجه ایلرولیه‌رك اوروپالولرك مؤخرا بولدقلری اصول جبری بولملری
قوهٔ قریبه‌یه کلمش وبو اساسه وارملرینه بر قدمه قالمش ایکن ممالك اسلامیه‌نك اختلالی
حسبیله علوم ومعارف انقراض بولمش وبو داعیه‌لر بر طرف اولمش اولدیغندن بو اساسی
موخرا اوروپالولر کشف ایله نیجه کتابلر تألیف ایلمشلردر عصرمزده بو علوم جدیده‌یه
دائر پك چوق کتابلر ترکچه‌یه ترجمه اولنمش وبر طرفدن دخی ترجمه اولنمقده بولنمشدر

فن معاملات

علم عدد فروعندن بری دخی فن معاملاتدر که بیوع ومساحاته دائر اولان معاملات
مدنیه‌ده وعددك عارض اولدیغی سائر معاملاتده فن حسابی تصریف واعمال
ایتمکدن عبارتدر شویله که بر طاقم مسئله‌لر فرض اولنوب امور مذکوره‌ده کرك
صحیح اولسون وکرك کسر اولسون انواع عملیات حسابیه واعمال جذریه اجرا اولنور
بو وجهله بر طاقم مسائل مفروضه‌یی تکثیر ایتمکدن غرض دخی عملك تکراریله
محاسبینه ملکه ومهارت حاصل اولمسیدر اهل اندلس محاسبلرینك بو فنده تصانیف
متعدده‌سی اولوب الك مشهورلری مسلمة المجریطی شاکردانندن اولان ابو مسلم
ابن خلدون ایله ابن سمح وزهراوینك معاملاتیدر

فن فرائض

علم عدد فروعندن بری دخی فرائضدر فن مذکور سهام ورثه‌نك تصحیحی حقنده
بر صناعت حسابیه‌در شویله که میراثی قبل التقسیم ورثه‌نك بریسی وفات ایدوب حصه‌سی
کندی ورثه‌سنه انتقال ایتمك یاخود بر وارثی ورثه‌دن بری اقرار ودیکری انکار ایتمك کبی
صورتلر ظهورنده مسئله قاجدن صحیح اولوب ورثه‌نك صحیحا حصه‌لری نیدوکی بیلنمك
ایچون اعمال حسابیه‌یه حاجت مس ایتدیککدن فن مذکوره علم حسابك اعمال صحیحه
وکسریه وجذریه‌سنك بربیوك پارچه‌سی داخل اولور وفن مذکور فرائض فقهیه ابوابنك
ترتیبی اوزره مرتب اولدیغندن علم فقهك دخی بر پارچه‌سنی حاوی ومشتمل اولورکه احکام
وراثله عول واقرار وانکار ووصایا وتدبیر وسائر مباحث فقهیه‌در
❊ للمترجم ❊ فن فرائض علوم شرعیه‌دن اولدیغی درکار اولوب انجق بر منوال
مشروح عملیات حسابیه ایله مشحون اولدیغندن مؤلف ابن خلدون بو فنی هم علوم
شرعیه وهم‌ده علوم عقلیه بحثلرنده ذکر ایلدی ❊ تم کلام المترجم ❊
فن مذکور اجل علومدن اولدیغنده اشتباه اولمیوب انجق اصحابی بو فنك فضل ورجحانی
اثبات معرضنده (الفرائض ثلث العلم وانها اول مایرفع من العلوم) کبی بعض احادیث نبویه
ایراد ایدرلر لکن علم فقه فصلنده بیان اولندیغی وجهله بنم عندمده بو حدیثلرده فرائضدن
مراد فرائض وراثت اولمیوب بلکه فرائض عینیه‌در زیرا فرائض وراثت مجموع علم
شریعته نسبتله ثلث اوله‌مز بو فنده مقدم ومؤخرینك چوق کتابلری تألیف اولنمش اولوب
مذهب مالکی اوزره تألیف اولنانلرك الك احسنی کتاب ابن ثابت ایله قاضی ابو القاسم

خوفينك مختصرى وابن مېمر وجعدى وصودى ايله سائرلرينك تأليفاتيدر لكن خوفينك كتابى جملەسنە مقدم وفائقدر كتاب مذكورى كبار علماى فاسدن ابو عبد الله محمد بن سليمان الشطى شرح ايدوب مسائل فنى ايضاح واحصا ايتمشدر بو فندە امام حرمينك دخى مذهب شافعى اوزرە تصانيف عديدەسى واردر كە كندوسنك كمال ملكە ومهارتنە شهادت ايلر وكذا حنفيە ايلە حنابلەنك دخى بو فندە پك كوزل تصنيفلرى واردر علومدە مقامات ومراتب ناس بويلە مختلف ومتفاوت اولە كلمشدر والله يهدى من يشاء بمنه وكرمه ولا رب سواه

علوم هندسيه

بو علم مقاديردن بحث ايدر كرك مقادير متصله اولسون خط سطح جسم تعليمى كبى وكرك مقادير منفصله اولسون عدد كبى ومقاديرك عوارض ذاتيه سندن بحث ايدر نتەكم هر مثلثك زواياى ثلثەسى ايكى قائمەيە مساويدر وهر خطين متوازيين الى غير النهايه اخراج اولنسەلر بر جهتدە متلاقى اولمزلر وهر خطين متلاقيينك زاويتين متقابلتينى بربرينە مساوى اولورلر ومقادير اربعهٔ متناسبەدن اولك ثالثە ضربى ثانينك رابعە ضربنە مساويدر ودها بونلرك امثالى مسائل هندسيه كبى

☼ للمترجم ☼ بين الحكما مشهور اولان علم هندسەنك موضوعى خط وسطح وجسم تعليمى اولوب بوڭا كورە فن مذكور يالكز مقادير متصلەدن بحث ايدر واكرچە بعض مسائل هندسيەدە مقادير متصلەيە عدد عارض اولورسەدە اصل مبحوث عنه معروض اولان مقادير متصلەدر مثلا مثلث وخطين عددك معروضى اولدقلرى حالدە مقادير متصله دندرلر وكتب هندسەنك بعض مقالاتندە دخى عدد بحثلرى وارايسەدە غرض عددك احوالنى بيان اولميوب بلكه مقادير متصلەيى مقادير منفصلەيە تطبيق ايلە مسائل هندسيەيى ايضاحدر لكن مصنف بو رأيە مخالف اولمغلە موضوع هندسەيى متصل ومنفصلدن تعميم ايتمشدر نتەكم علوم حكميەنك تقسيمى بحثندە مرور ايلدى ☼ تم كلام المترجم ☼

بو فندە يونانيوندن مأخوذ ومترجم اولان كتاب اقليدسك كتابيدر كە كتاب الاصول والاركان تسميە اولنور كتاب مذكور بو فندە يازلمش اولان كتابلرك الڭ مفصل ومبسوطيدر وملت اسلاميەدە لسان يونانيدن الڭ ابتدا ترجمە اولنان كتابدر كە خليفە ابو جعفر منصور عصرندە ترجمە اولنمشدر انجق مترجمينك اختلافيلە كتاب مذكورك نسخەلرى مختلفدر ذكر اولنان ترجمەلردن برى حجاج بن يوسفك وديكرى حنين بن اسحاقك وديكرى ثابت بن قرەنكدر

☼ للمترجم ☼ حجاج مذكور حجاج بن يوسف بن مطر الكوفيدر كە كتاب اقليدسى ايكى دفعە ترجمە ايدوب اولكيسنە هارونى وايكنجيسنە مأمونى دينلور لكن موثوق ومعتمد اولان ايكنجيسيدر حنين بن اسحق دخى طبيب نصرانى اولوب يوحنا بن ماسويە نام فيلسوفك شاكردى ايدى وكتاللغەدە مهارت تامەسى وانواع علوم حكميەدە

يد طولاسى وار ايدى لسان يونانيدە فصيح وماهر ولسان عربيدە منشى وشاعر ايدى علوم عربيەيى تحصيل ايچون بصرەيە كيدوب امام خليل بن احمددن نيچە سنەلر اخذ وتعلم ايلە لسان عربيدە كسب مهارت ايتمش وبلاد رومە رحلت وسياحت ايدوب لسان يونانى اتمام وتكميل وحكمتدن نيچە معلومات نفيسە تحصيل ايلمش ايدى خليفە متوكل على الله وقتندە علوم حكميەيى لسان يونانيدن سريانى وعربيەيە ترجمە ايتمكە مأمور اولمشيدى شويلە كە خليفهٔ مشار اليە حكيم مرقومك معيتنە تعيين ايتمش اولديغى اسطفان بن باسيل وموسى بن خالد ويحيى بن عدى كبى تأليف وترجمەيە مقتدر برچوق كمسەلر پيدرپى ترجمە ايتدكارى مسوداتى مرقوم همان تصحيح واصلاح ايدرك نيچە كتب نفيسە وجودە كتورمشدر وبقراط ايلە جالينوسك كتابلرينى دخى تلخيص واصلاح وكشف وايضاح ايدن اودر ترجمەلردن ماعدا كنديسنك دخى پك چوق تأليفاتى واردر وخليفهٔ مشار اليهك خدمت طبابتنى دخى ايدردى انجق خليفهٔ مشار اليە اول امردە شايد كە ملك رومك مجلوبى اولوبدە كندى حقندە بركونە سوء قصدى اولميە ديو حكيم مرقوم حقندە اشتباه ايلمش اولديغندن مرقومى تجربە وامتحان غرضيلە بركون حضورينە جلب ايدوب خلعت امر ايدرك وپك چوق شيلر وعد ايليەرك حكيم مرقومە بر دشمنى قتل ايتمك استرم انجق اظهارى جائز اولمديغندن انى كمسە طويميەرق تسميم ايچون بڭا بر دواء قاتل تعريف ايلە ديدكدە حكيم مرقوم بن ادويهٔ نافعەدن بشقەسنى اوكرنمدم واميرالمؤمنين بو ادويەدن بشقەسنى بندن استيەجكنى بيلمزدم كە حتى تحصيلنە سعى ايدەيم اكرام ايدرسە تكرار بلاد رومە كيدوب آنلرى دخى تعلم وتحصيل ايليەيم ديمش خليفە دخى بو اوزون مادەدر واولمز شيدر هلە سن بونك شمدى برچارەسنى بول ديەرك پك زيادە تهديد وتخويف ايتمش ايسەدە كاركر اولميوب نهايت مرقومى حبس ايلدى حبس هنكامندە مرقوم همان تأليفات ايلە اشتغال ايدردى برسنە صكرە خليفە مرقومى حبسدن چيقاروب حضورينە كتورتدكدە بر طرفە انى ترغيب ايچون برچوق مال وبر طرفە دخى تخويف وترهيب ايچون برسيف ايلە آلات شكنجە حاضر ايدوب بو مصلحت اوزادى حالبوكە الڭ حصولە كلمسى بنجە ضروريات اموردن اولمغلە اكر بونى ياپارايسەڭ شو مالە نائل اولورسون واكر امتناع ايدرايسەڭ انواع عقوباتە كرفتار اولدقدن صكرە قتل اولنورسين ديدكدە حكيم مرقوم دخى شئ نافعدن بشقەسنە مقتدر اولمديغمى اميرالمؤمنينە مقدما عرض وافادە ايتمشيدم يەدبو اظهار ثبات ايدنجە خليفە تبسم ايدوب ياحنين مستريح اول وغيرى بڭا اعتماد ايت بو حركاتمزسنى تجربە وامتحان ايچون ايدى زيرا كيد ملوكدن خوف ايتديكمز حسبيلە اطمينان قلب حاصل ايدوبدە سڭا وثوق واعتماد ايلە سنك علمكدن انتفاع ايتمك خصوصنى مراد ايلدم ديمكلە حنين براويوب عرض تشكر ايتدكدە خليفە ياحنين بو امريمە امتثال ايتمكە سڭا نە مانع اولدى ديو سؤال ايتدكدە حنين دخى ديديكە ايكى شئ مانع اولدى بريدينم ديكرى فندر زيرا دينمز بزە اعدا حقندە بيلە ايكلك ايتمكى امر ايدر اما فن حكمت اول دخى ابناى

جنسيره اضرار ايتمكدن منع ايلر زيرا حكمت يالكز ناسك نفعى ايچون موضوعدر
قالديكه دواء قاتل استعمال ايتدرمك ايچون اطبا ايه ايمان غليظه ويريله كلمشدر
خليفه حكيم مرقومك بو صورتله صدق وثباتنى تحسين ايله خلعت امر ايلمشدر
واندن صكره مرقوم سابة خليفه ده شان وشهرت كسب ايدرك بروجه مشروح
پك چوق كتابلر تأليف ايدوب ايكيوز التمش سنهٔ هجريه سى صفرنده كانون اولك
ابتداكى كونى طى دفتر زندكانى ايتمشدر ثابت بن قره بن مروان بن كرايا بن ابراهيم
ابن مارينوس بن سلامانوس ابو الحسن الحرانى الصابى بودخى عصرنده مشهور
فلاسفه دن اولوب خليفه معتضد وقتنده بغداده كله رك توطن ايتمشيدى فى الاصل
حرانده صراف ايكن محمد بن موسى بن شاكر تحصيل علوم حكميه ايچون بلاد رومه
كيدوب عودتنده مرقومى دخى برابر بغداده كتورمشدر سريانى وعربى اوزره
پك چوق تأليفاتى واردر خليفهٔ عباسى معتضد كندوسنه پك زياده متوجه اولوب
هر وقت يانده اقعاد وبى محابا مصاحبت واوزون اوزادى يه مكالمه ايلردى ايكيوز
سكسان سكز سنهٔ هجريه سنده طى طومار حيات ايتمشدر اندن صكره اوغلى سنان
علم طبده مشهور عالم اوله رق مقتدر خليفه يه طبيب اولمشدر وصكره قاهرك دخى
خدمت طبابتنى ايتمش ايدى انجق قاهر كندونك اسلامه كلمسنى مراد ايتدكده زياده امتناع
ايتمكله قاهر كندوبى زياده تخويف وتهديد ايتديكندن ناچار شرف اسلام ايله مشرف
اولمش ايسه ده ينه قاهردن لا يقيله مطمئن القلب اوله مديغندن جانب خراسانه فرار
ايتمش وصكره ينه بغداده عودت ايدوب اوچيوز اوتوز بر سنهٔ هجريه سنده مسلم
اولديغى حالده وفات ايتمشدر اشبو سنان بن ثابت دخى زماننده كسب اشتهار ايتمش
اولان حكمادن اولوب انجق زياده قدر واعتبارى مقتدر ايامنده ايدى حتى انك وقتنده
رئيس اطبا نصب اولنمشيدى منقولدركه اوچيوز اون طقوز تاريخنده اطبادن برى غلط
ايدرك برينك هلاكنه سبب اولديغى مقتدره عرض اولندقده خليفهٔ مشار اليه دخى
سنانك امتحان ايتمديكى اطبانك صنعت طبابتدن منع اولنمسنى امر ايتمكله خدمت
خليفه ده بولنان اطباى خاصه دن وشهرتلرى حسبيله امتحاندن مستغنى اولان
مشاهير اطبادن بشقه بغداد ده سنانك امتحان ايدوب ده اجراى صنعت طبابته رخصت
ويرمش اولديغى سكز يوز التمش طبيب چيقمشيدى حتى نقل اولنوركه بو امتحان عمومى
اثناسنده امتحان ايچون سنانك يانينه غايت مكلف ومشكل بر شيخ فيلسوف نما كتوردكلرنده
سنان دخى منظره سنه باقوب زياده حرمت ورعايت ايدرك عادة امتحان ايتمكدن حجاب
ايتمكله حكيم سنان ظريفانه شيخ موما اليه ذات عاليلرگزدن بعض شيلر اوكرنوب ده
حفظ ايتمك استرم ديدكده درحال شيخ دخى جيبندن بر كاغد ايچنده بر مقدار زر خالص
چيقاروب سنانك اوكنه قويمش وبوندن ماعدا حفظه شايان بر شيئم يوقدر زيرا
اوقويوب يازمق بيلم فقط عيالى بو بولده بسليه كلديكمدن بو معاشمى قطع ايتمامكزى
سزدن رجا ايدرم ديمش سنان دخى پك اعلا اما بيلديككز علته علاج ايتمك وقان الدرمق

ومسهل ويرمك كبى شيلره چيقشمامق شرطيله ديدكده شيخ موما اليه بو بنم اسكى
عادتمدر وشمدى يه قدر سكنجبين ايله كل صويندن بشقه دوا قوللنديغم يوقدر ديوب
سنان دخى ناچار ضحك ضرورى يه ابتدار ايتمكله مجلس امتحانه ختام ويرلمشدر
سنانك دخى علوم حكميه يه دائر لسان عربى اوزره پك چوق تأليفاتى واردر
❋ تم كلام المترجم ❋
كتاب اقليدس اون بش مقاله يى شامل اولوب دردى سطوح حقنده وبرى مقادير
متناسبه حقنده وبرى سطوحك بربرينه نسبتلرى بياننده واوچى عدد حقنده واونجى
مقاله منطقات ايله جذرلر بياننده وبشى دخى مجسمات بيانندهدر كتاب مذكورى ناس
تلخيص واختصار ايدرك تأليفات عديده ياپديلر نته كيم ابن سينا بو وجهله اختصار ايدرك
شفانك رياضيات مباحثندن بر جزء قيلدى وكذا ابن صلت دخى كتاب مذكورى اختصار
ايدرك كتاب اقتصارى تأليف ايلدى نيجه لر دخى كتاب اقليدسى شرح ايتديلر اشته
كافهٔ علوم هندسيه نك اصل واساسى بو كتابدر
❋ للمترجم ❋ اقليدس يونان ملتندن وصور بلده سى اهاليسندن اولوب ولادتى ميلاد
حضرت عيسادن اوچيوز سنه اولدر شامده ساكن صاحب جومطر يا ديمكله معروف
وقدماى حكمادن وزماننده مشهور بر فيلسوف اولوب اندن اول يونانيونك بويله كافهٔ
اصول هندسه يى جامع بر كتابلرى يوق ايدى اندن صكره كلنلر دخى انك كتابنى كاه شرح
وتوضيح وكاه تلخيص وتنقيح واديلرنده طولاشديلر وشمدى اوروپاده اكرچه طرق
براهين هندسيه مجدد وتفرعاتى متوسع ومتعدد اولمش وجبرك هندسه يه تطبيقيله
قدمانك كشف ايده مديكى نيجه شيلر بولنمش ايسه ده هندسهٔ اصليه ينه اصول اقليدس
اوزره اولمغله حالا مكاتب رياضيه مرقومك وضع ايتديكى اساس اوزره در
سبحان العليم القدير ❋ اقليدسدن صكره فنون هندسيه ده كسب شهرت ايتمش اولان
ارشميدكه اركيد وارخميد دخى يازيلور ميلاد حضرت عيسادن (٢٥٠) سنه اول سيجليا
اطه سنده تولد ايلمشدر صيت وشهرتى آفاقى طولدرمش بر حكيم رياضيدر زوزيننك روايتنه
كوره حكماى مصريه دن بر خيلى فنون هندسيه اخذ وتعلم ايدوب اكثر قراى مصرك
سدلرينى بنا وقريه دن قريه يه كچيلان جسور وقناطرى تأسيس ايدن دخى اودر چونكه
اندن اول نيلك فيضانى وقتنده اهالئ قراى مصر قارشولرنده كى طاغلره چيقوب نيل
تناقصه باشلدقده طاقم طاقم يرلرينه عودت وزراعته مباشرت ايده كلمشلر ايكن ارشميد
اراضئ قراى مصرى مساحه ايدرك موقع بموقع ياپديغى سدلر اوزرينه قريه لرى بنا وقريه لر
ميانه لرنده جسور وقناطر انشا ايلمشدر ❋ تم كلام الفقير ❋
معلوم اوله كه علم هندسه صاحبنك عقلنه ضيا وفكرينه استقامت كتورر زيرا
براهين هندسيه بينة الانتظام وجلية الترتيب اولمغله ترتيب وانتظام اقيسه سنه غلط
قارشمق احتمالى اولمديغندن فن مذكورده ممارسه ايله صاحبنك فكرى خطادن بعيد اولور
وعقلنه انجلا واستقامت كلور حتى حكمادن منقولدركه افلاطونك قپوسى اوزرنده

مهندس اولمیان بزم خانه مزه کیرمسون دیو یازلمش ایدی دیرلر ویزم شیوخ واساتذه مزدخی عقل وفکره کوره علم هندسه ایله ممارسه جامه یه صابون کبیدرکه کیر وپاسدن تطهیره وسیلهٔ مستقله در دیرلر ایدی .

کریات ومخروطیات

علم هندسه نك فروعندن بری دخی اشکال کریه ایله مخروطیاته مخصوص اولان هندسه در اشکال کریه حقنده یوناندن مأخوذ ایکی کتاب واردر بری ثاذوسیوسك ودیکری منالاوسکدرکه کریاتك سطوح وقطوعندن بحث ایدرلر لکن ترتیب تعلیمده ثاذوسیوسك کتابی منالاوسك کتابندن مقدمدر زیرا منالاوسك اکثر براهینی اکا توقف ایدر

❁ للمترجم ❁ منالاوس مشاهیر حکمای ریاضیه دن اولوب بطلمیوس دخی مجسطی نام کتابنده انی ذکر ایتمشدر کتابلری ابتدا سریانی یه ترجمه اولنوب بعده سریانیدن دخی عربی یه نقل اولنمشدر ثاذوسیوس دخی حکمای ریاضیه دن ومشاهیر مهندسیندن اولوب علوم ریاضیه دن تصانیف مقبوله سی واردر ازجمله بری دخی مؤلفك ذکر ایلدیکی کتاب مشهوریدرکه کتاب اقلیدس ایله کتاب مجسطی ارهسنده اوقونه جق کتابلرك الڭ مقبول واعلاسی اولدیغی علمای ریاضیه بیننده تسلیم واعتراف اولنمشدر

❁ تم کلام المترجم ❁

علم هیئت اوقومق استینلره کوره اولا بوفنی تعلم ایتمك لازمدر زیرا هیئتده بحث زیرده بیان اولنه جغی وجهله انجق کرات سماویه دن وحرکات سیبیله انلره عارض اولان قطوع ودوائردن اولمغله اشکال کریه نك سطوح وقطوعنی بیلمکه متوقف اولور

اما مخروطیات فنی بودخی فروع هندسه دن برعلمدرکه اجسام مخروطه ده واقع اولان اشکال وقطوعدن بحث ایدوب عوارض ذاتیه لرینی براهین هندسیه ایله بیان ایلر فائده سی دخی دولکرلك ودیوارجیلق کبی ماده سی اجسامدن اولان صنایع عملیه ده وتماثیل غریبه وتصاویر نادره نصل یاپیلور وجر اثقال ونقل هیاکله حیل هندسیه ایله نصل چاره بولنور ودها بونلرکبی مواده ده ظاهر اولور مستقلا بوفنه دائر ایادیٔ ناسده متداول برکتاب واردرکه صناعات غریبه وغایت عجیب حیل عملیهٔ هندسیه یی مشتمل برکتابدر لکن مسائل مندرجه سنی اثبات ایچون مسوق اولان براهین هندسیه سنی اکلامق ایجه صعب ودشواردر کتاب مذکوری بنی شاکره نسبت ایدرلر

❁ للمترجم ❁ بنی موسی بن شاکرکه محمد واحمد وحسن نام اوچ قرنداشلر اولوب هندسه وهیئت فنلرنده وعلم حیل هندسیه ده وموسقیده فائق الاقران ایدیلر وحیل هندسیه یه دائر پك کوزل تألیفلری واردرکه حیل بنی موسی دیو بین الناس معروف ومتداولدر بونلر بنی موسی دیمکله معروف اولوب شاکر انلرك جدیدر بناء علیه مؤلفك کلامنده بنی شاکر دیو واقع اولمسی قلم ناسخیندن سهو اولمق کرکدر مومی الیهمك پدرلری موسی اهل علم اولمیوب بلکه اوائل حالنده قطاع طریقدن ایکن کندولری علوم حکمیه

تحصیلی ایچون بلاد رومه کیتمشلر وبو یولده طوغریسی پك زیاده صرف مقدرت ایتمشلردر الڭ بیوکلری ابوجعفر محمد اولوب هندسه ونجوم وعدده دیکرلرینك فوقنده وبرادری احمد علومده انك دوننده ایدی الا اجل هندسیه ده اکا دخی فائق ایدی زیرا بوفنده قدمانك کشف ایده مدیکی نیجه مشکلاتی حل ایتمشدر اوچنجی برادرلری حسن دخی هندسه ده متفرد ایدی وکندوسنه علم هندسه فطری وموهبهٔ الهیه ایدی زیرا کتب هندسه دن یالکز اصول اقلیدسك التی مقاله سنی اوقومشکن علوم هندسیه ده استعداد مادرزادی حسبیله سائرلرینك واره مدیغی حد ودرجه لره وارمش ومجرد قوهٔ فکریه سیله برزاویه نك اقسام ثلثهٔ متساویه یه انقسامی وبرنسبت اوزره متوالی اولان ایکی خط بیننده ایکی خط طرحی کبی اوائلك استخراج ایده مدیکی نیجه مسئله لر استخراج ایتمشدر اشته فن مخروطیاته دائر مؤلفك ذکر ایتدیکی کتاب بونلره منسوب اولوب انلرك مأخذی ابولنیوس نجارك کتابیدر واشبو ابولنیوس عصر اقلیدسدن مقدم برمشهور مهندس اولوب فن مخروطیاته دائر تألیف ایتمش اولدیغی کتابی بوفنده اصل واساس اولمشدر

علم مساحه

فروع هندسه دن بری دخی علم مساحه درکه مساحهٔ اراضیده محتاج الیه اولان برفن اولوب ارشون یاقارش ویاسائر براولچی اعتباریله ویاخود یکدیکره مقایسه اولندقده بریرك دیکر بریره نسبتیله ارض معلومك مقدارینی استخراج ایتمکدن عبارتدر مزارع وبساتین اوزرینه عشر وخراج تعیننده وعرصه واراضینك شرکا وورثه بیننده تقسیمنده وبونلره مماثل خصوصلرده فن مذکوره محتاج اولنور والله الموفق للصواب بمنه وکرمه تعالی

❁ للمترجم ❁ صنایع وآلاتك تکثری سیبیله بوفن دخی شمدی پك زیاده ایلرولمشدر

علم مناظر

فروع هندسه دن بری دخی علم مناظردر فن مذکور برعلمدرکه انکله ادراك بصریده وقوعه کلان اسباب غلط معلوم ومتبین اولور چونکه ادراك بصری برمخروط شعاعی ایله حصوله کلورکه رأسی نقطهٔ بصر وقاعده سی مرئی اولان شی اولوب قریبی کبیر وبعیدی صغیر کورمکده وکذا صوالتنده واجسام شفافه ارقه سنده اشباح صغیره نك بیوك کورنمسنده ومطرك نقطهٔ نازله سی یعنی برقطره سی خط مستقیم وشعلهٔ جواله نك دائره کورلمسنده وبونلرك امثالی خصوصلرده چوق کره غلط واقع اوله کلدیکندن بوغلطك اسباب وکیفیاتی بوفنده براهین هندسیه ایله بیان اولنور وکذا عرضلرك اختلافیله قرده اختلاف منظر دخی فن مذکورده مبین اولورکه رؤیت هلال وحصول کسوف ماده لری وبونلرکبی دها نیجه مسائل خصوص مذکوره مبنی اولور حکمای یونانیوندن نیجه لری بوفنه دائر مستقل کتابلر تألیف ایتمشلردر

وكذا اهل اسلامدن دخی بو فندن كتاب تأليف ايدنلر اولوب انك مشهوری ابن هيثمدر وسائر حكمای اسلاميه نك دخی كوزل تأليفلری واردر

※ للمترجم ※ فن مذكور شمدی يك زياده ايلرولەمش اولان رساملغك موقوف عليهی اولديغندن بو عصرده دخی يك زياده نظر واعتبارده در

علم هيئت

فن مذكورده كواكب ثابته ومتحركه ومتحيره نك حركاتندن بحث اولنوب اول حركات ايله دخی طريق هندسه جه اشبو حركات محسوسه يی موجب ومقتضی اولان اشكال واوضاع فلكيه اوزرينه استدلال اولنور نته كم حركت اقبال وادبارك وجوديله مركز ارضك مركز فلك شمسه مباين اولمسی اوزرينه وكواكبك رجوع واستقامتيله كواكبك فلك اعظمی داخلنده متحرك اوله رق كواكبی حامل اولان افلاك صغيره نك وجودی اوزرينه استدلال قلنديغی وكواكب ثابته نك حركتيله فلك ثامنك وجودينه وميللرك تعددی سببيله كوكب واحدك متعدد فلكلری اولديغنه حكم اولنديغی كبی وحركاتدن وكيفيات واجناسندن موجود اولنلری ادراك انجق رصد ايله در زيرا حركت اقبال وادباری وكذا افلاكك ترتيب وطبقاتنی وكواكبك رجوع واستقامتنی وسائر امثالنی بز انجق رصد ايله بيلورز ويونانيون رصده زياده اعتنا واهتمام ايدوب بونك ايچون كوكب معينك حركتنی رصد ايتمكه وضع اولنمش اولوب ذات الحلق تسميه اولنان آلتی اتخاذ ايدرلر ايدی آلت مذكوره نك صناعت عملی وحركتنك حركت كوكبه مطابق اولمسنك دلائلی ابادئ ناسده منقولدر

※ للمترجم ※ يونانك مشهور راصدلری مطون واوكطيمون نام كيمسه لر اولوب ميلاد حضرت عيسادن درتيوز بوقدر سنه مقدم آتنه ده رصد ايله مشغول بولنمشلر ايدی وانلردن تخمينا ايكيوز بوقدر سنه صكره ابرخس نام فيلسوف دخی ردوس جزيره سنده كواكبی رصد ايدرك خيلی شيلر بولمشدر واشبو ابرخسك تولدی بروسه طرفلرنده اولوب حكمای كلدانيوندن اخذ وتحصيل ايلمشدر اسرار النجوم نام كتابی عربی يه دخی ترجمه اولنمشدر كتاب مرقوم كندوسنك بو فنده درجۀ كمالنی مثبت اولور بطلميوس دخی كتاب مجسطيده ابرخسك ارصادينه اعتماد ايتمشدر چونكه بطلميوس كواكب متحيره نك اوضاع وحركاتنه دائر سائر تواليف يونانيه ده ارصاد موثوقه بوله مديغندن بو بابده كلدانيلره اعتماد ايتمكه مجبور اولمشدر رصد كواكب ايچون متعدد آلتلر اختراع اولنمش اولوب بونلردن بريسی دخی ذات الحلق ديدكلری آلتدر كه بربری ايچنده التی حلقه سی اولوب اولكيسی حلقۀ نصف النهاردر كه سائر حلقه لر انك ايچنده در ايكنجيسی حلقۀ طول خارجه واوچنجيسی منطقه در دردنجيسی حلقۀ مارّه بالاقطاب الاربعه در كه منطقه حلقه سيله زوايای قائمه اوزرينه تقاطع ايدر بريله رك كا الجنوب بايشديريلور بشنجيسی حلقۀ طول داخله والتنجيسی حلقۀ عرضدر بو حلقه لر اصحاب فن يننده افق تسميه اولنان بر كرسی اوزرينه نصب وجمله سی التی دبرك

اوزرينه وضع وديركلرك اشاغی اوجلری افقه شبيه بر ديكر كرسی اوزرينه اقامه اولنور ووقت رصدده اشبو ذات الحلقك التنه بش نفر رصاد كيروب رصد كواكبه اشتغال ايدرلر بونك صورت استعمالی مجسطيده وسائر كتب هيئتده مبسوطدر مؤخرا فرنكستانده بيوك دوربينلر ودرلو آلتلر ايجاد اولنمغله الحالة هذه رصدخانه لر كثرت آلات وادوات ايله مملو ومعمور وفنك طلبه واستادلری متكثر وموفوردر ※ تم كلام المترجم ※

اما ملت اسلاميه ده رصده يك اوقدر اهتمام واقع اولميوب بالكز مأمون وقتنده بوكا بر از هوس اولنمش حتی ذات الحلق تسميه اولنان آلت دخی ياپلمش ايدی انجق ناتمام قالوب مأمون وفات ايتدكدن صكره دخی رسم واثری بيله زائل وناس دخی اندن غافل اولدی صكره كلنلر ارصاد قديمه يه اعتماد ايلديلر لكن مغنی وكافی دكلدر زيرا مرور زمان ايله حركات دخی مختلف ومتفاوت اولدی وبرده رصدده حركت آلتك حركت افلاك وكواكبه مطابقتی تقريبی اولمغله تحقيق اوله رق افادۀ مرام ايتمديكندن زمان اوزادقجه بو تصرف تقريبينك تفاوتی ظاهر اولور

※ للمترجم ※ مأمون خليفه رصد كواكبه ميل ورغبت ايتدكده زيج صاحبی مشهور عباس بن سعيد الجوهری وسند بن علی وخالد بن عبد الملك المروذی ويحيی بن ابی منصور نام ذوات فضائل سمائه آلات رصديه نك تنظيمنی امر ايتمكله انلر دخی بغدادده شماسيه ده رصد قوروب (٢١٥) سنۀ هجريه سنده ارصاد كواكبه مباشرت ايتمشلر ايدی اشته ملت اسلاميه ده ابتدا رصده اشتغال ايدن بونلردر واول وقت دمشقده جبل قاسونده بنه بو ذاتلرك معرفتيله آلات رصديه تنظيم اولنوب اوراده دخی رصد افلاكه اشتغال اولنوردی اوچ سنه قدر بو خصوصه صرف همت اولنوب بعده مأمونك وفاتی حسبيله رصد اموری دخی متروك ومعطل قالمشدر

بعده بتانی ديو معروف اولان مشهور زيج صاحبی محمد بن جابر بن سنان ابو عبد الله الحرانی دخی (٢٦٠) تاريخ هجريسنده رصد كواكبه مباشرت ايدوب (٣٠٦) سنه سنه قدر بونكله مشغول اولمشيدی وبعده رقه اهالیسندن بنی زيات ايله بيله بغداده كلوب عودتنده (٣١٧) سنه سی خلالنده اثنای راهده فوت اولمشدر فی الاصل حران صابيلرندن اولوب كواكبك تصحيح ارصادی وامتحان حركاتی خصوصنده انك كعبنه ملت اسلاميه ده كمسنه وارەمدی ديو بعض علمای فن تصريح ايتمشدر

وانساب حمير حقنده مؤلف اولان كتاب اكليلك مؤلفی وتأليفات سائره صاحبی مشهور حسن بن احمد بن يعقوب ابو احمد الهمدانی دخی اول عصرده بر كوزل زيج ترتيب وتأليف ايتمشدر كه اهل يمن اكا اعتبار ايتمشلردر وبعض مورخين ديمشدر كه فاضل مشار اليه يمنده ظهور ايدن علمانك افضليدر (٣٣٤) تاريخنده صنعاده محبوس اولديغی حالده وفات ايتمشدر اول عصرده ممالك اسلاميه نك سائر طرفلرنده دخی بو علملر شايع ومنتشر ايدی

وبر منوال سابق مأمونك وفاتيله رصد اموری معطل قالمش ايسه ده هيئت وزيج اصحابی

بوفنلرايله اشتغالدن كيرو طورمبوب مشهور زيج صاحبي ابن الاعلم وعبدالرحمن بن
عمر بن محمد بن سهل الصوفى وجعفر بن المكتفى بالله ابو الفضل ويجن بن وستم
ابوسهل الكوهى وابراهيم بن هلال بن ابراهيم بن زهرون ابواسحق الصابى واصطرلاب
صاحبي احمد بن محمد ابو حامد الصاغانى كبى بو علملرده ماهر ومتبحر كيمسه‌لر بغداده
اكسك اولمامشدر ملك عضد الدوله بن بويه دخى بغداده ورودنده اصحاب علم
وحكمته زياده اكرام واحترام ايدوب حتى كثيرا اما سالف الذكر جعفر بن المكتفى يى
مجلسنه جلب وخلوت ايله مصاحبتدن خالى اولمازايمش وابن الاعلم ايله عبد الرحمن
الصوفى يى كندوسنه نديم واستاذ ايدوب حتى علم ومعلمين ايله افتخار اولنديغى حالده
بنم علم نحوده استاذم ابو على الفارسى وحل زيجده استاذم شريف ابن الاعلم وكواكب
ثابته نك سير واماكننده استاذم صوفيدر ديرايمش وحساب وهندسه ده تأليفات
مشهوره صاحبي على بن احمد ابو القاسم المجتبى الانطاكى يى دخى اكثريا حضورينه
جلب ايله اكرام واحترام ايدرمش هلال بن حسننك تحريرى اوزره سالف الذكر
عبد الرحمن صوفى (٢٧١) سنه سى محرمنك اون دردنجى كيجه سى رى شهرنده تولد
و(٣٧٦) سنه‌سى محرمنك اون اوچنجى كونى بغداده وفات ايتمش وجعفر بن المكتفى
دخى (٢٧٤) سنه سنده وفات ايتمشدر ابو القاسم انطاكينك وفاتى دخى بغداده
(٣٧٦) سنه سنده در ابن الاعلم دخى عضد الدوله‌نك وفاتنده يرينه كچن اوغلى
صمصام الدوله نزدنده نظر اعتبار واقبالدن ساقط اوله رق حج شريفه كيدوب عودتنده
(٣٧٥) سنه سى محرمنده عسيله نام محلده وفات ايلمشدر وملك شرف الدوله بن
عضد الدوله بغداده كله‌رك برادرى صمصام الدوله يى ملك عراقدن اخراج ايتدكده
علوم حكميه نك ترويجنه رغبت ايتديكى اثناده مأمونك وقتنده اولديغى كبى آلات
رصديه تنظيمنى اراده وبو بابده سالف الذكر ابو سهل كوهى يه اعتماد ايتمكله اودخى
شرف الدوله‌نك بغداده‌كى سرايى باغچه سنك نهايتنده بر رصد خانه بنا وآلات رصديه يى
اعمال وانشا ايدوب (٣٧٨) سنه‌سى صفرنده واقع حزيرانك اننجى جمعه ايرتسى كونى
قضات وكبار دولت وعلماى فن اول رصد خانه ده بالاجتماع وآلات رصديه يى بالمعاينه
وضع رصدك وضع فلكه مطابقتنه وآلاتنك غايت اهتمام ايله ياپلمش ايدوكنه ويوم
مذكورك كيجه سنده شمسك رأس سرطانه داخل اولديغنه دائر بر محضر ياپمشلر ايدى
بعده سنهٔ مرقومه جمادى الاخره سنك اوچنجى صالى كونى ينه ذوات مرقومه رصد
خانه ده بالاجتماع يوم مرقومده طلوعدن درت ساعت مرورنده شمسك رأس ميزانه
دخولى رصد اولنوب بونك ايچون دخى برقطعه محضر ياپمشلردر وبو محضرلرى
امضا ايدنلر قاضى ابو بكر بن صبر وقاضى ابو الحسين الخوزى وابو اسحق ابراهيم بن هلال
وابو سعد الفضل بن بولس النصرانى الشيرازى ورصد صاحبي ابو سهل ويجن بن وستم
وابو الوفا محمد بن محمد الحاسب وابو حامد احمد بن محمد الصاغانى الاصطرلابى وابو الحسن
محمد السامرى وابو الحسن المغربى نام ذوات فضائل سمات ايدى

وصكره‌لرى دخى ملت اسلاميه ده رصد تنظيمنه رغبت ومبادرت اولنمش ايسه ده توالىٔ
فتن وحوادث ايله ثبات واستقرار بوله ميوب كان لم يكن حكمنه كيرمشدر فقط هيئت
وزيج فنلرى ملت اسلاميه ده خيلى ايلروليوب مقدم ومؤخر بو فنلره دائر پك چوق كتابلر
تأليف اولنمشدر وبو فنلرده زياده كسب شهرت ايدنلردن برى دخى جعفر بن محمد
ابن عمر ابو معشر البلخى اولوب هيئت وزيجدن تصانيف مقبوله‌سى واردر واحكام
نجومده مهارت تامه ايله معروف اولوب حتى برماده يى قبل وقوعه خبر ويرديكيچون
خليفه مستعين كندوسنى برخيليجه قامچى ايله ضرب ايتديكندن اصبت فعوقبت ديرايمش
ديو مرويدر والعهدة على الراوى ونصير طوسى ايله مؤخرا على قوشجى دخى رصد
كواكب ايله مشغول اولمشلر ايدى سلطان مراد ثالث عصرنده درسعادتده دخى رصد
تنظيمنه مبادرت اولنمش ايسه ده وقت وحالك عدم مساعده سيله مهجور اولمشدر
❊ تم كلام المترجم ❊

فن هيئت برصناعت شريفه در انجق پك چوق كيمسه‌لرك ظن وذهابلرى كبى صورت
سماواتى وترتيب افلاك وكواكبى نفس الامرده اولديغى وجهله مثبت ومفيد ديمك اولميوب
بلكه شو حركاتدن افلاكك بو صورت وهيئتلرى لازم كلديكنى افاده ايدر بر شيئك ايسه
لوازم مختلفه سى اوله بيلور واكر بو حركات لازمدر ديرايسك لازم ايله وجود ملزوم اوزرينه
استدلال قبيلندن اولوب بر وجهله حقيقت حالى مفيد ومثبت اوله مز
❊ للمترجم ❊ يعنى حركات مشهودهٔ سماويه دن افلاكك شو صورت وهيئتى لازم كلديكى
فن هيئتده معلوم ومتبين اولور لكن افلاكك اول هيئته منحصر اولمسنى اقتضا ايتمز
وافلاكك ماهى حقيقتها نه هيئتده اولديغى فن هيئت ايله بيلنه مز اما اكر حركات مذكوره
هيئت مذكوره دن لازم كلمشدر ديلنه جك اولورسه حقيقت حال بر وجهله ثبوت بولمز
زيرا لازمك وجودى ملزومك وجودينى موجب اولمز مثلا آتشه حرارت لازم اولديغى حالده
حرارتك وجودى آتشك وجودينى اقتضا ايتمز زيرا حركتله ياخود شمس ايله دخى حاصل
اولمق احتمالى واردر ❊ تم كلام المترجم ❊

بونكله بيله فن مذكور برعلم جليل اولديغى مستغنىٔ اثبات دليل اولوب اركان
تعاليمدن بريدر بو فنده تأليف اولنمش اولان كتابلرك اك اعلاسى بطلميوسك مجسطى
نام كتابيدر بطلميوس مذكور اسملرى بطلميوس اولان ملوك يوناندن دكلدر نتهكم
كتاب مذكورك شرحلرنده تحقيق اولنمشدر
❊ للمترجم ❊ اسكندردن صكره يونان دولتى متعدد قسملره منقسم اولوب بونلردن
برى دخى اسكندريه حكومتى ايدى واسكندريه ده حكومت ايدن ملوك يونانيه يه
بطلميوس دينيلوردى لكن كتاب مجسطينك مؤلفى اولان بطلميوس بونلردن اولميوب
بلكه علوم رياضيه ده امام اولان بطلميوس قلوزيدر كه علم حركات نجوميه واسرار فلكيه
انده نهايت بولمش وبو علمه دائر ايادئ يونانيونده متفرق ومتشتت اولان اوراق وآثار انك
عندنده مجتمع اولمشدر ومسقط رأسى مصر الكاسى اولوب تاريخ ميلاد حضرت عيسانك

يوز اوتوز سنه سنده مذكور كتاب مجسطی یی تألیف ایتمشدر كتاب مذكور اون اوچ مقاله یی شامل براثر بیهمتا اولوب اندن اول بوفنده بویله بر كتاب لطیف كشیدهٔ رشتهٔ تألیف اولمامشدر اندن صكره كلن اهل هیئت دخی همان كتاب مذكوری شرح وایضاحه یاخود تلخیص واختصاره صرف همت ایلمشلردر بعض محققین دیمشدر كه هیچ برفنده جمیع مسائل فنی جمع ایتمش بركتاب یوقدر الا بوصورتده اوچ كتاب تألیف اولنمشدر اولكیسی علم منطقده كتاب ارسطو ایكنجیسی علم هیئتده كتاب مجسطی اوچنجیسی علم نحوده كتاب سیبویه در ۞ تم كلام المترجم ۞

كتاب مجسطی یی حكمای اسلامیه دن نیجه ائمه اختصار ایتمشلردر نته كم ابن سینا انی اختصار ایله تعالیم شفایه درج ایتمشدر وحكمای اندلسدن ابن رشد ایله ابن سیح وابن الصلت دخی كذلك كتاب مذكوری تلخیص ایلمشلردر ابن فرغانینك دخی هیئت ملخصه سی واردر كه انده براهین هندسیه یی طی ایله فنی اختصار ایلمشدر

۞ للمترجم ۞ مؤخرا بوفنك بتون بتون اساسی دكشمش وهیئت جدیده هیئت قدیمه یه نسبتله فن آخر كبی اولمشدر ایكیسنك دخی تفاصیلی محللرنده مبسوط اولوب انجق حقیقت حال فی الجمله معلوم اولمق ایچون ایكیسنه دخی اجمالا اشارت ایده لم معلوم اوله كه طلوع وغروب حسبیله مشهودمز اولان حركت یومیه شمسك وسائر اجرام علویه نك حول ارضده دورانیله می اوله یور یوخسه ارضك كندی مركزنده دورانیله می اوله یور بوراسی بین الحكما متنازع فیه برمسئله اولوب قدمادن فیثاغورث كبی شق ثانی یه ذاهب اولانلر وار ایسه ده جمهور حكمای متقدمین شق اولی ترجیح ایدوب دیدیلر كه مركز عالم كرهٔ ارض اولوب جمیع كواكب انك اطرافنده دورایدر وسبعهٔ سیاره كه قمر عطارد زهره شمس مریخ مشتری زحلدر وشمس ایله قمره نیرین وباقیسنه خمسهٔ متحیره تسمیه اولنور بونلردن هربری برفلكده وجملهٔ ثوابت فلك ثامنده مركوزدر وجمله سنی فلك اطلس محیط ومحدد اوله رق انك اوته سنده برشی اولمیوب لاخلا ولاملادر چونكه حكمتجه بوشلق محال اولوب سلسلهٔ موجوداتك الی غیر النهایه كتمسی دخی بعض برهانلر ایله ابطال اولنمش اولدیغندن فلك اطلسدن اوته سی عدم صرف اولمق لازم كلمشدر وهر فلكك كندویه مخصوص برحركت ذاتیه سی اولوب مثلا فلك شمس ذاتا غربدن شرقه حركت ایدرسه ده فلك اطلس یكرمی درت ساعتده بركره شرقدن غربه دور ایتدیكندن وفلكلر بربرینه متصل ومماس اولدیغندن انك شدت دورانیله افلاك سائره دخی كوكبلریله برابر كرهٔ ارضك اطرافنده دورایدرلر اشته هیئت قدیمه نك اساسی بودر مؤلفك بیانی دخی بو اساس اوزره مبنیدر لكن مؤخرا هیئت جدیده ظهوریله اشبو هیئت قدیمه متروك ومهجور اولمشدر شویله كه حكمای متأخرین شمسی مركز اعتبار ایدوب وابعادك تناهیسنه دائر قدمانك برمنوال سابق سرد ایتمش اولدقلری برهانلری منع وجرح ایلیوب دیدیلر كه بو عالم حصر وحسابه كلمز نیجه بیك اجرامی حاوی برفضای غیر متناهیدر وشمس ایله قمر سیارادن اولمیوب بلكه شمس

بروجه سابق مركز عالم وقمر دخی بروجه آتی نجوم توابعدندر زیرا بو اجرام علویه درت قسمدر

قسم اول نجوم ثوابتدر كه ذاتا ضیادار اولوب نظر اولندقده كویا اچیلوب قپانور كبی كورینور بونلرك برطاقی كوردیكمز نیجه بیك كواكب نامعدوده در كه قرب وبعد حسبیله بعضیسی بیوك وبعضیسی كوچك كورینور وبرطاقی دخی زیاده بعید اولدقلرندن كوزله كوریله میوب رصد دوربینلریله كوریلور وبرطاقی دخی پك زیاده بعید اولدقلرندن موجود اولان دوربینلرله دخی كوریله میوب بوندن صكره دها اعلی دوربینلر یاپیلورسه كورلملری امید اولنور وبو نسبت اوزره بروقتده كوریله میه جك برطاقم كواكب ثابته موجود اولمق لازم كلور اشته شمس دخی بو كواكب ثابته دن بریسیدر

قسم ثانی نجوم سیاره در كه ذاتا ضیادار اولمیه رق شمسدن استفادهٔ انوار ایدن نجوم اولوب نظر اولندقده آچیلوب قپانور كبی پارلامیوب بلكه بردوزی یه منور كورینور بونلر ذكر اولنان خمسهٔ متحیره ایله مؤخرا كشف اولنان بعض كواكبدر كرهٔ ارض دخی بونلردن بریسی اولوب بعض سیاراته نسبتله بیوك وبعضیسنه نسبتله كوچكدر یكرمی درت ساعتده بركره كندی مركزنده وسیارات سائره كبی سنه ده بركره دخی بروج اثنی عشرده برندن دیكرینه نقل ایدرك شمسك اطرافنده دور ایدر انجق مدار سنویسی یعنی شمسك اطرافنده دورایله برسنه ده قطع ایتدیكی دائره كه قدمانك منطقة البروج دیو رسم ایتدكلری دائره دن عبارتدر دائرهٔ حقیقیه یعنی تام الاستداره دكلدر وشمس دخی اول دائره نك مركز حقیقیسنده بولنمیوب بلكه نقطهٔ احتراقنده در بوجهتله ارض شمسه كاه تقرب وكاه تباعد ایدر الك زیاده تقرب ایتمسی كانون ثانی آینده در كه اول وقت ارضك شمسدن بعد مسافه سی (٥١٢ ٩٢٥ ٣٣) فرسخ اولور والك زیاده اوزاقلغی تموز آینده در كه اول وقت ارضك شمسدن بعد مسافه سی (٤٣٢ ٠٨٥ ٣٥) فرسخ اولور كرهٔ ارضی هر طرفدن هوای نسیم احاطه ایدوب انكله برابر دور ایدر اشبو طبقهٔ نسیمك كرهٔ ارضدن یوقارو طوغری بعدی اون بش فرسخ اولوب اوته طرفی اثیردر یعنی هوای نسیمدن پك زیاده ادق والطف بر هوا اولوب مواد حیاتیه دن عاریدر

وسائر سیاراتك اطرافنده دخی بویله بر طبقهٔ نسیمیه اولدیغندن كرهٔ ارض كبی انلر دخی ذی حیات برطاقم مخلوقات ایله ممتلی وقمرده مادهٔ حیات اولان نسیم بولنمدیغندن حیواناتدن خالی اولمسنی زعم وتخیل ایدرلر والعلم عند الله اما سیاراتده نسیم اولوبده قمرده اولمامسنی خسوفاتده ضیانك سیاراتده منعطف ومنعكس اولوبده قمرده اولمامسیله اثبات ایلرلر

قسم ثالث نجوم توابعدر كه سیاراتك اطرافنده دور ایدن نجومدر قمر دخی بونلردن بری اولوب آیده بركره ارضك اطرافنده دور ایدر وارض ایله برابر دخی شمسك اطرافنی

طولاشور نجوم توابع مقدملری معلوم اولمیوب قمری دخی سیاراتدن عد ایدرلر ایدی
مؤخرا هیئت جدیده ظهورنده رصد دوربینلریله مشترینك درت وزحلك یدی
وسیارات جدیده دن اورانوس دینیلان كوكبك التی عدد نجوم توابعی اولدیغی وقمردخی
ارضك نجم تابعی ایدوكی اثبات اولندی

قسم رابع نجوم ذوات الاذنابدر بونلر دخی شمسك اطرافنده سیر ایدوب مدارلری
اكرچه ارضك مدارسنویسی كبی بیضی الشكل ایسه ده ارضك مداری برمنوال سابق
دائرهٔ حقیقیه یه قریب اولوب بونلرك مدارلری یعنی شمسك اطرافنده رسم ایتدكلری
قطوع ناقصه غایت مستطیل اولدیغندن خط مستقیم اوزره حركت ایدر كبی كورینورلر
بو جهتله برقنغیسی ارضه یاخود قمره چارپمسون دیو بعضیلر خوفه دوشر لكن مجرد
براحتمال وهمیدر اشته نجوم ذوات الاذناب وتوابعیله برابر جمیع سیارات شمسك
اطرافنده دور ایدوب مجموعی برعالم عد اولنور سائر نجوم ثوابت دخی بر ر شمس اوله رق
انلرك دخی سیارات وتوابعی اولوب هربری كندی سیارات وتوابعیله طاقم طاقم برر عالم
اولمغله بو عالم دنیا نیجه یوزبیك عوالمی شامل برفضای لایتناهی اولمش اولور وشمس
كندی مركزنده اوله رق یكرمی بش كون اون التی ساعت فرق سكز دقیقه ده بردور
ایتدیكی مثبت اولوب انجق كندی سیارات وتوابعیله برابر بریرده طورورمی
یوخسه برطرفه كیدرمی ویاخود جمله شمسلرك یعنی كافهٔ نجوم ثوابتك مركزی
اوله رق برشمس اعظم موجود اولوبده كرك بوشمس وكرك سائر ثوابت كندی طاقملریله
برابر انك اطرافنده دور ایدرلرمی بورالری بیلنه مامش وبو معما شمدی یه قدر حل اولنه مامش
وبوندنصكره دخی حل اولنه میه جغی واضحاتدن بولنمشدر فقط بونكله انسانك تصل عاجز
برمخلوق اولدیغی متبین اولور وحكم خفیهٔ الهیه شویله طورسون مشهوداته دائر اولان
معلوماتی مجهولاتنه نسبتله لاشی مثابه سنده ایدوكی ثبوت بولور سبحان العلیم الحكیم
هیئت جدیده اصحابنك خلاصهٔ مقاللری بو وجهله اولوب تفاصیلی كتب هیئتده در
هیئت قدیمه نك ابطالی ایچون دخی ادلهٔ عدیده سرد ایتمشلردر انجق بومقامك
اول تفصیلاته وادلهٔ مذكوره نك منع ومعارضه دن سالم اولوب اولمدیغنه دائر مباحثاته
تحملی اولمدیغندن یالكز برعلم اجمالی اولمق ایچون اجمالا بعض دلیللرینه بروجه آتی
اشارت ایده لم متأخرین اهل هیئت دیرلر كه شمس ساكن وارض متحركدر لكن
سرعت ایله سیر ایدن برسفینه یاخود عربه ایچنده بولنان كمسه یه طاغلر وطاشلر حركت
ایدیور كوروندیكی كبی بریوزنده اولنلره دخی شمس حركت ایدیور كبی كورینور زیرا شمس
كرهٔ ارضه نسبتله برملیون بوقدر یوز بیك كره كبیر وكرهٔ ارض بواجرام علویه نك
ایچنده برجرم صغیر اولمغله انك مركز اولمسی واطرافنده شمس ایله برابر بونجه كواكبك
دور ایتمسی عقلدن بعیددر ورده شمسك ارضدن بعدی اوتوز بوقدر ملیون فرسخ
اولمغله بالفرض برثانیه ده یدیوز اللی زراع مسافه قطع ایدن طوپ كله سی شمسدن
چیقسه تقریبا اون ایكی سنه ده كرهٔ ارضه واصل اوله بیلوب اشو مسافه شمس ارضك

اطرافنده دور ایدر فرض اولندیغی حالده مدار شمسك نصف قطری اولمغله طوپ
كله سنك تقریبا یتمش ایكی سنه ده قطع ایده بیله جكی مسافه یی شمس یكرمی درت ساعتده
قطع ایتمك لازم كلور بو ایسه دائرهٔ امكاندن خارجدر بو نسبت اوزره سائر ثوابتك حول
ارضده دور ایتمسنی بتون بتون عقل تجویز ایده مز زیرا ثوابتك بزه اك یقین اولنلریله كرهٔ ارض
بیننده اولان بعد مسافه شمس ایله ارض بیننده كی مسافه نك یوزبیك قاتی اولدیغی مثبتدر
حتی سیارات ایچنده شمسدن اك زیاده بعید اولان كوكب اك صكره كشف اولنان
لووریه نام سیاره اولوب بونك حول شمسده اولان مداری ساعتده اون ایكی میل آلور
رواپور ایله تقریبا اوچیوز بوقدر سنه ده قطع اولنه بیله جك برمسافه اولوب بومدار اوزره
بركره باقلسه یعنی شمس بوقدر بیوك فرض اولنسه وپك كوچك كورینان ثوابتدن
برینه واریلوبده اورادن بو جرم عظیمه نظر اولنسه بركوچك كوكب كبی كورینه جكنی
بعض حكما بالحساب اثبات ایتمشلردر بوصورتده بوقدر ثوابتك كندی سیاراتیله برابر
یكرمی درت ساعت ظرفنده حول ارضده دور ایتمسی بروجهله حد امكانده دكلدر هیئت
قدیمه نك ابطالی حقنده سرد اولنمش اولان ادله نك اقواسی اشبو بعد ماده سیدر
والعلم عند الملك العلیم

بعض اسلاف هیئت قدیمه یی شرع شریفه توفیق ایله تفاسیری دخی اكا تطبیق
ایتدكلری كبی شمدی هیئت جدیده یه سالك اولنلرك بعضیسی دخی بونی شرع شریفه
توفیق داعیه سیله ﴿ وتری الجبال تحسبها جامدة وهی تمر مر السحاب ﴾ ﴿ والشمس
تجری لمستقر لها ﴾ كبی بعض آیتلر ایراد ایدرلر شرع شریف ایسه ایكیسندن دخی
بریدر زیرا شرع شریف مجرد احكام الهیه یی عباده تعلیم ایچون اولدیغندن هیئت
عالمك بیانی وظیفهٔ شرعدن خارجدر اهله نك كیفیتندن سؤال ایدنلره ﴿ قل هی
مواقیت للناس ﴾ آیت كریمه سیله جواب ویرلمسی دخی بوكا دلیل جلیدر

﴿ فن الازیاج ﴾

فن زیج هر كوكبك حركت مخصوصه سنه ووضعنده سرعت وبطؤ واستقامت ورجوع
وسائر احوالندن اوله رق براهین علم هیئتك افاده ایتمش اولدیغی نتایج متحصله سنه دائر
برطاقم قوانین اوزرینه مبنی اولان برصناعت حسابیه در كه انكله كواكبك كتب هیئتدن
مستخرج اولان قوانین اوزره حركاتی حسابنجه هر قنغی وقت مفروضده اولورسه
اولسون افلاكنده اولان مواضعی بیلنور
بوصناعتك شهور وایام وتواریخ ماضیه یی بیلمك خصوصنده كندینك مقدمات
واصول موضوعه سی مثابه سنده اوله رق برطاقم قوانینی واوج وحضیض ومیللری
وانواع حركاتی بیلمك وبعضیسنی بعضیسندن استخراج ایتمك كبی برطاقم اصول
مقرره سی واردر كه متعلمینه موجب سهولت اولمق ایچون انلری جداول مرتبه یه وضع
ایدرلر صناعت مذكوره یه فن ازیاج تسمیه اولنور وبو فن ایله بر وقت مفروضده
كواكبك مواضعنی استخراج ایتمكه تعدیل وتقویم دینلور بوفنده كرك متقدمینك

وكرك متأخرينك پك چوق تأليفاتى واردر بناتى ايله ابن الكماد ك تأليفاتى كبى لكن
شعدى مغربده متأخرين ابن اسحقه منسوب اولان زيجه اعتماد واعتنا ايتديلر وابن
اسحق انى رصد موثوق اوزره ياپمش شويله كه صقليه ده بر يهودى اولوب بالذات
رصد ايله كواكبك احوال وحركاتنه دائر تصحيح ايتديكى معلوماتنى اكا تحرير وارسال
ايدرمش ديو زعم ايدرلر وزعملرينه كوره كتاب مذكورك بو وجهله اساس ومبناسى
موثوقدر صكره ابن بناء انى تلخيص ايدرك منهاج نام كتابى تأليف ايدوب اندن اخذ
واستفاده ده سهولت اولديغندن ناس اكا هوس ايلدى مواضع كواكبى بيلمكه احتياج
انجق اوزرينه احكام نجوميه بنا اولنمق ايچوندركه اوضاع فلكيه ايله ملل ودولدن
ومواليد بشريه دن عالم انسانده حادث اولان آثارى بيلمكدن عبارتدر نته كم اشاغيده
ان شاء الله تعالى خصوص مذكورى بيان ودليللرينى ايضاح ايده رز

❊ للمترجم ❊ ملت اسلاميه ده ابتدا بو فنه سلوك ايدن محمد بن ابراهيم الفزارى نام
عالم فاضلدر ابن الادمى نظم العقاد ديو معروف اولان زيج كبيرنده ديركه يوز اللى النى
سنه سنده منصور خليفه يه هنددن بر كيمسه كلەرك سند هند ديو معروف اولوب نجومك
تعديلات معموله سيله برابر حركاتنى وخسوف وكسوفى ومطالع بروجى حاوى اولان
زيج كتابنى كتورمكله منصور دخى كتاب مذكورك لسان عربى يه ترجمه سيله فيما بعد
حركات كواكبده دستور العمل طوتلمق اوزره بر كتاب تأليف اولنمسنى امر ايتمكين بو ايشه
محمد بن ابراهيم الفزارى مباشرت ايدرك كتاب مذكوردن اخذ ايله بر كتاب ياپدى كه
بين المنجمين السند الهند الكبير ديو معروف اولوب ابو جعفر محمد بن موسى الخوارزمى دخى
فزارينك بو كتابنى اختصار وفقط تعاديل وميلده سند هند اصولنه مخالفت ايدرك تعاديلده
فرس اصولنى وميل شمسده بطليموس مذهبنى اختيار ايدرك بين المنجمين مشهور اولان
زيج كتابنى تأليف ايلدى كه اول وقت اربابى بيننده دها زياده بكنلمكله معمول به اولدى
بعده مأمون خليفه زماننده كتاب مجسطى ميدانه چيقه رق بطليوس مذهبى شيوع
بولدى فن زيجده هندلولر بيننده متداول اوچ مذهب اولديغى مروى اولوب انجق
عربه بكجن بالكز سالف الذكر سند هند مذهبيدر

❊ علم منطق ❊

علم منطق ماهياتك تعريفلرنده وتصديقاتى مفيد اولان ادله ده فكرك صحيحنى فاسدندن
تميز ايدن قوانيندر بونك بيانى بو وجهلەدركه ادراكده اصل اولان خواس خمس ايله
ادراك اولوب كرك ناطق وكرك غير ناطق بالجمله حيوانات بو ادراكده مشتركدر وانسان
سائر حيواناتدن انجق محسوساتدن مجرد اولان كلياتى ادراك ايله متميز اولور شويله كه
بر طاقم اشخاص متفقه دن ذهنده اول اشخاص محسوسه نك جميعنه منطبق وشامل اولان
بر صورت حاصل اولور اشته اول صورت كليدر صكره ذهن مذكور اشخاص متفقه ايله
بعض خصوصاتده اول اشخاصه موافق اولان ديكر بر طاقم اشخاصه دخى نظر ايدوب
انده بو ايكى طاقمك توافق ايتدكلرى خصوص اعتباريله ايكيسنده ده منطبق اولان ديكر

بر صورت حاصل اولور وبو وجهله تجريدده ترقى ايدرك نهايت بر كلى يه واصل اولور كه
ارتق انك فوقنده ديكر بر كلى بولنه ميوب كلئ مذكور بسيط اولور مثلا اشخاص
انساندن انلره منطبق اولان نوع صورتى تجريد اولنور صكره انلر ايله حيواناته
نظر اولنوب ايكى طاقمه منطبق اولان جنس صورتى تجريد اولنور صكره انلرك
مجموعيله نباتاته نظر اولنور وهكذا جنس عالى يه چيقنجيه دك كه جوهردر
بو وجهله تجريد اولنور وارتق انك فوقنده بر كلى بولنه مديغندن عقل انده
توقف ايدر وچونكه جناب حق انسانه علوم وصنايعى ادراك كه آلت اولان
فكرى احسان ايتمشدر وعلم دخى يا ماهياتى تصور يعنى حكمسز ادراك سازج اولور
وياخود تصديق يعنى بر امرك امر آخره ثبوتيله حكم اولور بناء على ذلك فكرك
تحصيل مطلوباتده سعيى يا تأليف طريقيله كلياتك بعضيسى بعضيسنه ضم اولنەرق
ذهنده افراد خارجيه اوزرينه منطبق بر صورت كليه حاصل اولوبده صورت مذكوره
اول اشخاصك ماهيتنه علم ومعرفت افاده ايتمكله اولور وياخود بر امر ايله امر آخر
اوزره حكم اولنمغله اولور كه امر مذكور اول امر آخره ثابت اولوب بو دخى تصديق
قبيلندن اولور انجق حقيقتده بونك غايتى دخى تصوره راجعدر زيرا حاصل اولديغى حالده
بونك فائده سى دخى علم حكمتك مقتضاسى اولديغى وجهله حقايق اشيايه كسب وقوف
ومعرفتدر اشته فكرك بو سعيى بعضا طريق صحيح ايله وبعضا طريق فاسد ايله
اولديغندن صحيحك فاسددن متميز اولمسيچون مطالب علميه تحصيلنده فكرك سعى
ايده جكى طريقى تميز ايتمك لازم كلدى وبو كا مميز وميزان قانون منطق اولدى فن
مذكورده حكماى متقدمين بحث وتكلم ايدرلر ايدى انجق ابتدا كلاملرى پارچه پارچه
ومتفرق اولوب ارسطونك ظهورينەدك هنوز مباحثى تهذيب ومسائلى جمع اولنمامشيدى
ارسطو ظهور ايتدكده مباحثنى تهذيب ومسائلنى فصول اوزره ترتيب ايدوب فن
مذكورى علوم حكميه نك اقدمى وفاتحه سى قيلدى انكيچون حكيم مشار اليهه معلم
اول تسميه اولندى وعلم منطقه مخصوص اولان كتابنه دخى فص دينيلوب سكز كتابى
مشتملدركه دردى صورت قياس ودردى مادۀ قياس حقنده در تفصيلى بو وجهلەدركه
مطالب تصديقيه نك انواعى اولوب بعضيسندن مطلوب اولان بطبيعه يقيندر
وبعضيسندن مطلوب ظن اولوب انك دخى مراتب عديده سى اولديغندن قياسدن
بعضا افاده ايتديكى مطلوب حيثيتله وبو اعتباره كوره مقدماتى علم وظن شقلرينك
قنغيسندن اولمسى مناسب اوله جغى جهتله بحث اولنور وبعضا دخى قياسدن مطلوب
مخصوص اعتباريله اولميه رق بلكه خاصة انتاجى جهتله بحث اولنور واولكى بحثه
من حيث المادة دينيلوب يقين وظندن مطلوب مخصوصى منتج اولان ماده مراد اولنور
وايكنجى بحثه من حيث الصورة وقياسك على الاطلاق انتاجى دينيلور بناء على ذلك
كتب منطق سكز اولوب اولكيسى اجناس عاليه بياننده دركه محسوساتك تجريدى
انلره منتهى اولوب انلرك فوقنده جنس آخر بولنمز بو كا كتاب مقولات تسميه اولنور

ايكنجيسى قضاياى تصديقيه وانواعى يياننده اولوب كتاب عباره تسميه اولنور اوچنجيسى
قياس وعلى الاطلاق قياسك صورت انتاجى يياننده اولوب كتاب قياس تسميه اولنور
وبو بحث من حيث الصورة اولان مباحثك آخريدر صكره دردنجيسى كتاب برهان اولوب
يقينى منتج اولان قياسدن بحث ايدر ونه كيفيتده مقدماتنك يقينى اولمسى واجب اولديغى
ويقينى افاده ايچون ذاتى واولى اولمق كبى نيچه شرطلرله مشروط قيلنديغى بوكتابده
معلوم اولور ومعرفات وحدود بحثى دخى بوكتابده در زيرا انلرده دخى مطلوب اولان
يقينيدر چونكه حد ايله محدود بيننده غيرى يه محتمل اولميه جق صورتله مطابقت
واجب اولديغندن متقدمين عندنده بو بحث دخى بوكتابه تخصيص قيلندى بشنجيسى
كتاب جدلدر اول دخى مشاغبات ومغالطاتى قطع ايله الزام خصمى مفيد اولان
قياسدر وبونده مشهوراتدن استعمالى واجب اولان ماده لر وبوغرضى افاده ايچون
بوكا مخصوص اولان شرطلر بوكتابده مذكوردر وقياس صاحبى مطلوبك ايكى طرفنده
وسط تسميه اولنان جامعى تمييز ايله قياسنى استنباط ايده جكى موضعلر وكذا عكوس
قضايا دخى بوكتابده ذكر اولنور التنجيسى كتاب سفسطه در بودخى خلاف حق
افاده ايدوب مناظر انكله صاحبنه مغالطه ايده جكى برقياس اوله رق غرض موضوعه
نظرا فاسد اولمغله آنى انجق قياس مغالطى بيليوب اندن حذر اولنمق ايچون يازمشلردر
يدنجيسى كتاب خطابتدر اول دخى جمهورى ترغيب ايله انلرى برمقصود اوزره سوق ايتمكى
مفيد اولان قياس اولوب بوقياسده مقبولاتدن استعمالى واجب اولان ماده لر دخى
بو بحثده در سكزنجيسى كتاب شعردر اول دخى برقياسدركه برشيئه اقبال ياخود
برشيدن نفرت ايچون تمثيل وتشبيهى افاده ايدر وبونده قضاياى تخييليه دن استعمالى
واجب اولنلر معلوم اولور

❊ للمترجم ❊ بومثللو مواضعده كتاب لفظى معناى مشهورى اولان برمجلد معناسنه
اولميوب بلكه برفنك جنسده متحد اولان برطاقم مسائلى ديمكدركه اكثر علوم وفنون
اول امرده كتابلره وكتابلر بابلره وبابلر فصللره تقسيم اولنوب كتاب جنسلرى متحد اولان
مسائلدن وباب نوعا متحد اولان مسائلدن وفصل برنوع مسائلك صنوف متعدده سنك
برصنفندن عبارت اولور ❊ تم كلام المترجم ❊

بو وجهله فن مذكور تهذيب وترتيب اولندقدن صكره حكماى يونانيون تصورى مفيد اولان
كليات خمس بحثى دخى لازم اولديغنى كوروب بحث مذكورى مستقل برمقاله ايدرك
فنك ابتداسنه علاوه ايتمكله ابواب منطق طقوز اولدى

❊ للمترجم ❊ بحث مذكورى ترتيب وعلاوه ايدن پورفيريوس نام فيلسوف ايدى كه
عصرينك طلبه سى فص ارسطونك بعض محللرينى استصعاب واستشكال ايتمكله
اول دخى كلام حكيم برمدخل ومقدمه يه محتاجدركه طلبهٔ عصرك اذهانى
قاصر اولديغندن انى اكلامقدن عاجز اولمشلردر ديوب كليات خمس بحثنى بركتاب

مستقل اولمق اوزره تصنيف وكتاب ايساغوجى تسميه ايدرك فص ارسطونك ابتداسنه
وضع ايلمشدر ايساغوجى لفظى لسان يونانيده مدخل معناسنه در بوصورتده بعض
شراح منطقك كتاب مذكوره ايساغوجى تسميه سنده دائر ايراد ايتدكلرى وجوه بعيده
وتكلفات بارده يه اصلا حاجت اولمديغى ظاهر اولور وبعضلر پورفيريوس يرنده
آمونيوس ديو يازمشلر ايسه ده غلط وبرنوع اشتباه اولمق كركدر زيرا پورفيريوس
تاريخ ميلاد حضرت عيسانك (٢٣٣) سنه سنده برالشام طرفنده تولد ايتمشدر وآمونيوس
نام حكيم ميلادك (٤٥٠) تاريخلرنده برحيات بولنوب كتاب ايساغوجى يى شرح ايلمشدر
❊ تم كلام المترجم ❊

وجمله سى ملت اسلاميه يه ده ترجمه اولنوب فلاسفهٔ اسلام انلرى كاه شرح وتوضيح
وكاه تلخيص وتنقيح ايله تداول ايتديلر نته كم فارابى وابن سينا وصكره حكماء اندلسدن
ابن رشد بو يولده كتابلر يازمشلردر وابن سينانك كتاب شفاسى واردركه علوم حكميه نك
اقسام سبعه سنى احاطه وجمله انده درج ايتمشدر صكره متأخرين كلوب اصطلاح
وترتيب منطقى تغيير ايتديلر وكليات خمسك ثمره سى اولان حدود ورسوم بحثنى كتاب
برهاندن كليات خمس بحثنه نقل ايتديلر واهل منطقك مقولاتدن بحثى بالذات اولميوب
بلكه بالعرض اولديغندن كتاب مقولاتى طى ايلديلر وعكس بحثى بعض جهتله قضايا
بحثنه تابع اولديغندن انى دخى كتاب عباره يه الحاق ايتديلر صكره مادهٔ مخصوصه حسبيله
اولميه رق على العموم مطالبى انتاج ايتمسى حيثيتله قياسدن بحث ايدوب قياسدن
بحسب الماده بحثى حذف ايتديلركه برهان وجدل وخطابت وشعر وسفسطه دن عبارت
اولان كتب خمسه در وبعضيلر دخى انلره دائر جزئى بحثلر يازديلر والحاصل اشبو
مباحث خمسه يى حذف ايله كان لم يكن حكمنده قويه رق انلردن غافل اولديلر حالبوكه
مواد خمسهٔ مذكوره فنده غايت مهم ومعتنا بحثلردر صكره فن مذكورده مباحثى تكثير
ومباحثاتى توفير ايتدكلرندن وفن مذكور فى الاصل علوم سائره يه آلت اولمق اوزره
وضع اولنمشيكن آلتى حيثيتندن قطع نظر قلنه رق وغرض اصلى صددندن چيقيله رق
برأسه فن اولمسى حيثيتله نظر ايلدكلرندن فن مذكورده سوز اوزايوب مباحثات توسع
ايتدى وابتدا بونى بيان امام فخر الدين رازيدر واندن صكره افضل الدين الخونجيدركه
اهل مشرقك شمدى اعتماد واعتبارى انك كتابلرينه در وموى اليهك بوفنده
كشف الاسرار نام كتابى واردر انجق پك اوزوندر ومختصر موجزى واردركه تعليم
خصوصنده بركوزل كتابدر صكره درت يپراق قدر مختصر الجملى واردركه انده فنك
قواعد واصولنى اجمال ايتمشدر شمدى بين الطلبه متداول اولوب انكله انتفاع اولنمقده در
وصورتله كتب متأخرين متداول ومشهور اولوب متقدمينك كتابلرى واصوللرى
كان لم تكن حكمنده كيره رك متروك ومهجور اولدى حالبوكه انلرك كتابلرى بروجه مشروح
منطقك فوائد وثمراتيله مملودر والله الهادى للصواب

فصل

علم منطقك رد وقبولى بياننده در

معلوم اوله كه اسلاف ومتكلمينك متقدمينى فن منطقك تعليم وتعلمنى شديدا منع ايله
بو فنى طعنده واندن حذر ايتمكده مبالغه ايتمشلر ايدى مؤخرا امام غزالى ايله امام
فخر الدين رازيدن برو متأخرين كلوب بو خصوصده بعض مرتبه مسامحه ايتمكله
ناس اول وقتدنبرو بو فنه دوشديلر الا انك اكثرى متقدمينك رأينه ميل ايله اندن
نفرت وانكار خصوصنده مبالغه يه ابتدار ايلديلر بو خصوصده رد وقبول نكته سى
نه اولديغنى سكا بيان ايده لم تا كه علمانك مذاهب ومسالكنده اولان مقاصدينه مطلع
اوله سين خصوص مذكورك وجهى بودركه وقتا كه متكلمين ادلهٔ عقليه ايله عقايد
دينيه يه اعانه ايچون علم كلامى وضع ايتديلر ايسه كندى اصوللرنجه عقايد مذكوره يى
كتابلرنده مذكور اولان بر طاقم ادلهٔ مخصوصه ايله اثبات ايلديلر نتهكم اعراضى
واعراضك حدوثنى واجسامك انلردن امتناع خلوينى وحوادثدن خالى اولميانلرك حادث
اولديغنى اثبات ايله عالمك حدوثنه استدلال ودليل تمانعله توحيدى اثبات ايلدكلرى
وكتابلرنده مذكور اولان ادلهٔ سائره لرى كبى صكره جوهر فرد وزمان فرد وخلا
اثباتى وماهياتك طبيعت وتركيب عقليسنك نفيى وعرضك ايكى زمانده باقى قالماسى
ونه موجود ونه معدوم اولوب بلكه مجرد بر موجودك صفتى اولمق معناسنه حال اثباتى
كبى ادلهٔ مذكوره نك مقدماتى مقامنده اولمق اوزره بر طاقم اصول وقواعدى
بسط وتمهيد ايله ادلهٔ مذكوره يى تقرير واثبات ايتديلر وبرده شيخ
ابو الحسن ايله قاضى ابو بكر واستاد ابو اسحق ادلهٔ عقايدك منعكس اولمسنه
يعنى دليلك بطلانندن مدلولك بطلانى لازم كلمسنه ذاهب اولديلر انكيچون
قاضى ابو بكر ادلهٔ مذكوره نك عقايد دينيه مشابه سنده وعقايد مذكوره ادله اوزرينه
مبتنى اولديغندن ادله يى جرح ايتمك عقايدى جرح حكمنده اولمسنه ذاهب اولمشدر
منطقك مدار ومبناسى ايسه تركيب عقلى وخارجده كلئ طبيعينك ثبوتى اولوب بو راسى
اثبات اولنمليدركه كليات خمس يعنى جنس ونوع وفصل وخاصه وعرض عامه منقسم
اولان كلئ ذهنى اول كلئ طبيعى يه منطبق اوله بو دخى متكلمينك عندنده باطلدر
وانلرك عندنده كلى وذاتى مجرد بر اعتبار ذهنى دركه خارجده مطابق اوله جقلرى
برشى يوقدر وياخود حالى اثبات ايدنلر عندنده حال قبيلندندر بو جهتله كليات خمس
وانلره مبتنى اولان تعريفات ومقولات عشره باطل اولمق لازم كلور وعرض ذاتى دخى
باطل اولوب انك بطلانيله منطقيون عندنده برهانده شرط اولان قضاياى ضروريهٔ
ذاتيه دخى باطل اولور وكذا علت عقليه دخى باطل اولوب انك بطلانيله دخى كتاب برهان
باطل اولور وهكذا كتاب جدلك لب ومغزى اولان موضعلر يعنى قياسده طرفين بيننده
اولان وسط جامعك مأخذلرى دخى باطل اولور وبالكز بر قياس صورى قالوب بو وجهله
كافهٔ اركان منطق منهدم اولور واكر علم منطقده اولديغى كبى بونلرى اثبات ايدرايسه‌ك

متكلمينك مقدماتندن پك چوغنى ابطال ايتمش اولورز بو ايسه بر وجه مشروح عقايدى
اثبات ايچون سرد ايتمش اولدقلرى ادلهٔ مخصوصه لرينى ابطاله مؤدى اولور اشته بونك
ايچون قدماى متكلمين بو فنه سلوك ايتمكى منع وانكارده شدت ايدوب انى جرح وابطال
ايده جكى دليله كوره بدعت ياخود كفر عد ايلديلر اما امام غزاليدن صكره كلن متأخرين
وقتا كه ادله نك انعكاسنى انكار ايتديلر وانلرك عندنده دليلك بطلانندن مدلولك بطلانى
لازم كلمدى وتركيب عقلى وكليات وماهيات طبيعيه نك خارجده وجودى خصوصلرنده اهل
منطقك رأيى انلرك عندنده صحيح اولدى ايسه علم منطق بعض ادلهٔ كلاميه يه منافى ايسه ده
اصل عقايد دينيه يه منافى دكلدر ديو حكم ايتديلر وبلكه جوهر فرد وخلا وبقاء اعراض كبى
مقدمات كلاميه نك پك چوغنى ابطال وانلرك يرينه نظر وقياس عقلى ايله تصحيح ايتمش
اولدقلرى ادلهٔ اخرى ايراد ايدوب عقايدى انلر ايله اثبات ايلديلر وبونك بر وجهله عقايد
سنيه يه مخالف اولمديغنه قرار ويرديلر رأى مذكور امام فخر رازى ايله امام غزالينك
وانلره تابع اولنلرك رأييدر بونى تأمل ايدوبده علمانك اختلاف ايتدكلرى يرده مداركى
ومأخذينى فهم ايله والله الهادى والموفق للصواب

❁ للمترجم ❁ امام غزالى يه كلنجه اكثر متكلمين علم منطقى كفره يقين عد ايلمشلر ايكن
اندن صكره رحله پيراى معرفت ويقين اولان محققين فن مذكور فرض كفايه اولوب
هر بلده ده عالم منطق اولان بر ذاتك بولنمسى لازمه دندر ديملرى محل عبرت واوته دنبرو
افكار وانظار علمانك بر برينه مخالف ومعارض وبلكه بر ينك بر وقتده اولان فكرى
وقت آخرده اولان فكرينه منافى ومناقض اوله كلديكنه بر حجتدر

طبيعيات

حكمت طبيعيه جسمدن متحرك وساكن اولمسى حيثيتله بحث ايدن بر فن اولوب اجسام
سماويه دن واجسام عنصريه ايله انلردن تولد ايدن حيوان وانسان ونبات ومعدندن
وارضده تكون ايدن ينابيع وزلزلدن وجوسماده تكون ايدن سحاب وبخار ورعد وبرق
وصواعقدن وسائره دن واجسامده مبدأ حركت اولان نفوس وقواى انسانيه وحيوانيه
ونباتيه دن بحث ايدر بو فندن ارسطونك كتابلرى ايادئ ناسده موجودركه مأمون
خليفه نك عصرنده ترجمه اولنان سائر علوم فلسفيه ايله بيله ترجمه اولنمشدر صكره ملت
اسلاميه ده دخى اندن اخذ ايله نيجه كتابلر تأليف اولنمشدر مؤلفلرك ايچنده اكثر زياده فنى
احاطه واستيعاب ايدن ابن سينادركه يوقاروده ذكر ايتديكمز وجهله فلاسفه نك علوم
سبعه سنى شفاده جمع ايتمشدر صكره انى كتاب نجات ايله كتاب اشاراتده تلخيص ايلمشدر
انجق بك چوق مسئله لرده ارسطويه مخالف اولوب كندى رأيى اوزره كيدر اما ابن رشد
ارسطويه مخالف اولميه رق كتابنى شرح وتلخيص ايتمشدر وبو فنده سائرلرى دخى
نيجه كتابلر تأليف ايلديلر لكن بو عصرده مشهور ومعتبر اولنلر بونلردر واهل مشرقك
اعتبارى ابن سينانك كتاب اشاراتنه اولوب انك اوزرينه امام فخر رازينك بر كوزل
شرحى واردر وكذا آمدينك دخى اشارات شرحى واردر واهل عراقدن خواجه ديمكله

معروف اولان نصيرالدين طوسى دخى اشاراتى شرح ايتدى وامام رازى ايله پك چوق
مسئله لرده بحث ايدوب انظار ومباحثاتى ايفا ايلدى وفوق كل ذى علم عليم
والله يهدى من يشاء الى طريق مستقيم

علم الطب

علم طب برصناعتدر كه صحيح ومريض اولمسى حيثيله بدن انساندن بحث ايدر وطبيب
اولان كمسه حفظ صحتك وادويه واغذيه ايله بروء مرضك چاره سنى آرار انجق اولا
اعضاى بدندن هرعضوه مخصوص اولان مرضى وامراضك منشئى اولان اسبابى
وهرمرضه مناسب اولان دوايى بيلمسى لازم كلور شويله كه بوكا ادويه نك طبيعت وقوتلريله
ومرضه دخى نبض ايله وساير آثار وعلامات ايله استدلال ايدرلر و بونى قوت طبيعتله دخى
موازنه ايلرلر زيرا كرك صحت حالنده وكرك مرض حالنده مدبر اولان انجق طبيعت اولوب
طبيب بالكزا كا طبيعت ماده ومريضك سنى ومزاج مخصوصى مقتضاسى اوزره بعض
مرتبه اعانه ايلر اشته بونلرك كافه سنى جامع اولان فنه طب تسميه اولنور بعضا دخى
بعض اعضادن بالاستقلال بحث ايدرك انى باشلو جه برعلم مخصوص قيلارلر نته كم عين
وعلل عينيه وكذالق بو وجهله فن مستقل قلنمشدر وكذا منافع اعضايى يعنى اعضاى
بدندن هرعضوك نه منفعت ايچون خلق اولنمش اولديغى مباحثنى دخى بوفنه الحاق ايلديلر
واكرچه بونلر موضوع علم طبدن خارج ايسه ده انلرى دخى انك لواحق وتوابعندن
قيلديلر كتابلرى ترجمه اولنمش اولان قدما ايچنده بوفنده امام اولان جالينوسدر
ديرلر كه حضرت عيسى عليه السلامه معاصر اولوب صقليه يعنى سيچليه ده غريبا وفات
ايتمشدر تأليفاتى امهات كتب طبيه اولوب اندن صكره كلن اطبانك كافه سى انلره
اقتدا ايتمشلردر

للمترجم ✲ لسان عربى يه ترجمه اولنان كتب طبيه نك الك اسكيسى بقراطك
كتابلرى اولوب يونانده ابتدا اصول طبابتى وضع وتأسيس ايدن دخى اودر و بوفنده
پك چوق تأليفاتى اولوب اندن صكره كلان كرك اطباى يونان وكرك اطباى عرب انك
آثارينى شرح وتفسيرايله فنه خدمت ايتمشلردر اشته بونلرك الك مشهورلرى جالينوس ايله
ديسقوريدسدر جالينوسك شرح وتفسير ايتمش اولديغى كتب بقراطدن لسان عربى يه
ترجمه اولنانلر كتاب عهد بقراط كتاب الفصول كتاب الامراض كتاب جراحات الرأس
كتاب الاخلاط كتاب الماء والهوا كتاب طبيعة الانسان اولوب بونلرك بعضيسنى حنين
و بعضيسى عيسى بن يحيى ترجمه ايتمشدر بقراطك ولادتى تاريخ ميلاد حضرت عيسادن
(٤٦٠) سنه مقدم اولوب مسقط رأسى استانكوى جزيره سيدر اما جالينوسك
عصرنده مورخين اختلاف ايدوب بعضيلر بروجه سابق حضرت عيسى عليه السلام
عصرنده ايدى ديديلر و بعضيلر دخى حضرت عيسادن يوز اوتوز برسنه صكره
اناطوليده واقع برغمه طرفنده تولد ايلمش ايدوكنى تحرير ايتمشلردر جالينوسك سياست
مدينه حقنده تأليف ايتديكى كتابنده كى كلامى دخى بونى تأييد ايدر كلام مذكور بودر كه

نصارالق ادعاسنده اولان برقوم كوره يورز كه رموزات ومعجزات ايله واصل مرتبهٔ ايمان
اولوب حالبوكه انلردن جماع خصوصنده پرهيز وعفت ايتمك كبى حكما وفلاسفه افعالى
ظاهر اوله يورو برطاقمى دخى اكل وشربده پرهيزكارلغى سوروصوم وصلوته دوام ايلر
ومظالمدن اجتناب ايدرلر حتى خير ايشلمكده وناسه ايولك ايلمكده وعدل وعفتده
فلاسفه يه دخى فائق اولمشلر وتصديق معجزه ايله فوز بولمشلردر جالينوسك كلامى
بوراده نهايت بولوب فى الواقع بوكلامى كنديسنك حضرت عيسى عليه السلامدن صكره
ولديغنى اثبات ايلر زيرا دين عيسانك انتشارى عيسى عليه السلامك جانب سماوانه
رفعندن صكره حواريون واسطه سيله اولمشدر ✲ بقراطدن صكره اطباى يونانك اكبر
واشهرى جالينوس اولوب فن طبده پك چوق تأليفاتى واردر والتمشدن متجاوز كتابلرى
عربى يه نقل وترجمه اولنمشدر واكثريسى طوغريدن طوغرى يه عربى يه و بعضيسى
يونانيدن سريانى يه واندن عربى يه نقل اولنمشدر ومترجملرى دخى حنين وحبيش واستفان
ابن باسيل وابراهيم بن الصلت وعيسى بن يحيى وثابت وشملى ويحيى بن البطريق وطوما
واسحق بن حنين وايوب وابوجعفر محمد بن موسى نام ذاتلردر ✲ ديسقوريدس دخى مشاهير
اطباء يوناندن اولوب ميلاد حضرت عيسادن (٦٤) سنه صكره ايچ ايل طرفنده قديم
(انازاربا) نام شهرده تولد ايلمشدر ادويهٔ مفرده يه دائر اولان كتابى يونان وعرب اطباسى
بيننده مرغوب ومعتبردر حتى جالينوسدن مرويدر كه ادويهٔ مفرده يه دائر اقوام شتانك
اون درت كتابنى مطالعه ايتدم ديسقوريدسك كتابندن اتم واكملنى كورمدم ديو كتاب
مذكورى مدح وثنا ايلمشدر ابن اصيبعه نك عيون الانبا فى طبقات الاطبا نام كتابنده
ابن جلجلدن نقل وروايتنه كوره كتاب مذكور بغدادده جعفر متوكل عصرنده لسان
يونانيدن لسان عربى يه ترجمه اولنمشدر ومترجمى استفان بن باسيل اولوب حنين دخى
مطالعه وتصحيح وتقريض ايله نشر واعلاننه اجازت ويرمشدر انجق استفان اولوقتده
لسان عربيده هرقنغى ادويه نك اسمنى بيلوب تصحيح ايده بيلمش ايسه اسماء عربيه ايله
تفسير وترجمه ايتمش ولسان عربده اسمنى بيلمديكى ادويه يى لسان يونانى اوزره ابقا
وبعده كلورده بوكا ظفرياب اوله جق كيمسه لرك همتنه ترك ايلمشدر ترجمهٔ مرقومه
بوحال اوزره اندلسه دخى وارد اولوب ادويه نك لسان عربده بعضيسنك اسمى معروف
و بعضيسنك اسمى غيرمعروف اولمغله اندلس صاحبى ناصر عبدالرحمن بن محمد
وقتنه قدر خلق اول ادويه دن معروف اولنلر ايله انتفاع ايتديلر اوچيوز اوتوز بوقدر
تاريخلرنده قسطنطنيه ملكى ارمانيوس ملك ناصره بعض هدايا ايله برابر ديسقوريدسك
كتابنى دخى مصور اوله رق كوندرمشيدى انجق كتاب مذكور قديم يونان لسانى اوزره
يازلمش اولوب اولوقت اندلسده دخى اول لسانى بيلور اولمديغندن بعض مترجملر يتشدرمك
اوزره لسان مذكورى بيلور برمعلم كوندرلمسنى عبدالرحمن ناصر ارمانيوسه تحرير ايتمكله
او دخى نيقولا نامنده براهب كوندرمشدر نيقولا اوچيوز قرق سنهٔ هجريه سنده قرطبه يه
واصل اولوب اول تاريخده قرطبه ده دخى علم طب ايله مشغول خيلى ذاتلر اولمغله

دیسقوریدسك كتابندن بيلدكلری اسملری نيقولا راهبدن تعلم وتصحيحه مكب ومنهمك اولوب بوجهتله كتاب مذكورده شبهه لی اوله رق يالكز اون قدر ادويه اسملری قالمشدر انلردخی چندان ضروری اللزوم ومحتاج اليه دكللردر وبن كرك بوكتابك بروجه مشروح حل مشكلاتنه همت ايدن اطبايه وكرك نيقولا راهبه مستنصرك عصرنده يتشدم وانك اوائل سلطنتنده نيقولا فوت اولدی ديو ابن جلجل تصريح ايتمشدر واشبو ابن جلجل دخی مشاهير اطبادن اولوب كتاب مذكورده اولان ادويهٔ مفرده يی شرح وتفسير ايتمشدر

☼ تم كلام المترجم ☼

ملت اسلاميه ده دخی نيجه فحول ائمه كلوب علم طبده فوق الغايه كسب مهارت وملكه ايتمشلردر رازی ايله ابن سينا كبی

☼ للمترجم ☼ ابن سينانك ترجمهٔ حالی بوقارولرده مروی ايتدی اما رازی ديديكی محمد بن ذكريا ابو بكر الرازيدركه اكبر اطبای اسلاميه اولوب هندسه ده وسائر علوم فلسفه ده دخی مشهورلردن بريدر انواع علوم حكميه يه دائر تأليف ايتديكی كتب ورسائل يوزدن زياده اولوب اكثری علم طبه دائردر ابتدای امرده عود چالمق ايله مشتغل ايكن سازی ترك ايله علوم حكميه ده ماهر وكامل اولوب بروجه سابق پك چوق كتابلر تحرير وری وصكره بغداد خسته خانه لرينی ترتيب وتدبير ايتمشدر برآن خالی طورميوب يا تسويد ويا تبييض ايله اشتغال ايدردی وفاتی اوچيوز يكرمی تاريخنده در

☼ تم كلام المترجم ☼

اندلس اهاليسندن دخی پك چوق اطبا كلمشدر اك مشهورلری ابن زهردر لكن بو عصرده ممالك اسلاميه ده عمران ومدنيت تناقص ايتديكندن وعلم طب ايسه زيرده بيان ايده جكمز وجهله حضارت ومدنيتك مقتضاسی اولان صنايعدن اولديغندن صناعت مذكوره شمدی بلاد اسلاميه ده يباغی نقصان بولمشدر

☼ للمترجم ☼ كرك عصر يونانده وكرك عصر اسلامده انسان تشريحی ممنوع اولوب طبك اساسی ايسه فن تشريح اولمغله قدمای اطباء يونان اكثريا حيواناتی تشريح ايله انسانی دخی اكا قياس ايدرك علم طبی ايلروليتمشلر واطبای اسلاميه دخی بو علمه خيليجه امك صرف ايتمشلر ايسه ده مؤلفك بيان ايتديكی وجهله بلاد اسلاميه ده تناقص عمران سببيله دها اولوقت بو علم دخی نقصان بولمغه يوز طوتمش ودها صكره لری يباغی منقرض اولمشدر فقط اطبای افرنج مدت وافره دنبرو انسان تشريحنه ابتدار ايتدكلرندن وكوندن كونه تجارب وانظار تكثر ايلديكندن علم طبی پك زياده توسيع ايتديلر برمدتدنبرو اهل اسلامدن دخی بو يولده نيجه حذاق اطبا يتشمشدر

تكمله

اهل بدوك دخی كنديلرينه مخصوص طبی واردركه آنی اكثريا قبيله نك مشايخ وعجائزندن بالتوارث بعض اشخاصه مقصور اولان تجربه لر اوزرينه بنا ايدرلر وبوندن بعضيلرينك كسب صحت ايتديكی دخی واردر لكن قانون طبيعی اوزره اولميوب مزاجه

موافقتدن حاصل اولور برشیء دكلدر عربده بوطب چوق اولوب ايچلرنده حارث بن كلده كبی نيجه اطبای مشهوره وار ايدی رسول اكرم عليه السلامدن منقول اولان طب دخی بو قبيلدن اوله رق وحی اولميوب انجق عربده برامر عادی اولمشيدی واحوال وسير نبويه نك ذكری اثناسنده عادت وجبلت قبيلندن اوله رق مذكور اولان بعض احوال دخی امور عاديه دن اولمق اوزره واقعدر يوخسه اول وجهله عمل مشروع ديمك دكلدر زيرا رسول اكرم صلی الله عليه وسلم حضرتلری انجق احكام وشرايعی تعليم ايچون مبعوث اولوب طب وسائر امور عاديه يی تعريف ايچون مبعوث دكلدر وتلقيح نخل وقعه سنده دخی (انتم اعلم بامور دنياكم) يعنی سز امور دنيويه كزی دها اعلی بيلورسكز ديو بيورمشلردر

☼ للمترجم ☼ تلقيح نخل وقعه سی بو وجهله دركه عربدن برطائفه هرسنه عادتلری اولديغی اوزره خرمالرك ديشيلرينی اركك‌لريله اشيلارلر ايكن رسول اكرم صلی الله عليه وسلم افنديمز بالتصادف بومثللو عادتدن فراغتله جناب حقه توكل وتفويض امور ايتملرينی فرمان ايتمكله انلردخی تلقيح خصوصنی ترك ايتدكلرنده اول سنه اغاجلر مثمر اولمامغين عليه السلام افنديمز بيلدكلری وجهله امور عاديه لرينی اجرا ايتمك اوزره ابقا ايتمشلردر ☼ تم كلام المترجم ☼

بناء علی ذلك طبه دائر احاديث صحيحه ده واقع اولان شيلر مشروع اولمق اوزره حمل اولنمق لايق دكلدر وبو بابده اكا دلالت ايده جك برشیء يوقدر مگر جهت تبرك وطويت صميميه وصدق عقيدهٔ ايمانيه ايله استعمال اولنه كه اولوقت پك بيوك فائده سی اوله جغنده شبهه يوقدر لكن بودخی طب مزاجی قبيلندن اولميوب بلكه كلمهٔ ايمانيه آثارندندر مبطونه عسل ايله مداوات وقعه سی كبی

☼ للمترجم ☼ ابو سعيد رضی الله تعالی عنه حضرتلرندن مرويدركه بری حضور نبويه كلوب قرنداشمك بورك اغريسندن اضطرابی وار ديدكده رسول اكرم صلی الله عليه وسلم حضرتلری بال ايچور ديو بيورديلر صكره بركره دها كلوب يا رسول الله بالی ايچوردم لكن اسهالنی زياده ايتمدن غيری برشی ياپمدی ديدكده عليه السلام افنديمز ينه بال ايچور ديو امر ايتدی اوچنجی دفعه كلوب ينه ايچوردم لكن فائده ويرمدی بلكه اسهالنی زياده ايتدی ديدكده عليه السلام افنديمز دخی جناب حق بالی مدح حقنده بيوردیغی ﴿ فيه شفاء للناس ﴾ كلام شريفنده صادقدر سن اكا بال ايچور ديدی صكره حضور سعادته كلوب ينه ايچوردم فائده سی اولمدی ديجه عليه السلام افنديمز (صدق الله وكذب بطن اخيك اسقه عسلا) يعنی جناب حق صادقدر انجق كذب وخطا ايدن سنك قرنداشنك قرنيدر اكا بال ايچور بيورديلر مرقوم دخی بودفعه اخلاص تام ايله عودت ايدوب قرنداشنه تكرار بال ايچوردكده شفاياب اولمشدر خلوص عقيده نك بومثللو تأثيراتی هزار بار تجربه اولنمش مواددندر

فن فلاحت

بو صناعت دخی فروع طبیعیاتدن اولوب سقی ایله وتدابیر سائره ایله نباتاتك تربیه
وتنمیه سندن بحث ایدن برفندر متقدمینك بوفنه زیاده اعتنا واهتماملری وارایدی وانلرك
نباتاتدن بحث ونظرلری غرس وتنمیه وتربیه جهتیله خاصیت وروحانیت وباب سحرده
مستعمل اولان روحانیت کوا کبه مشاکلتلری جهتندن اعم ایدی انکیچون بوفنه
اعتبارلری زیاده اولدی وکتب یونانیه دن بوفنده علماء نبطه منسوب اولان فلاحت
نبطیه کتابی ترجمه اولنمشدر که بوفندن پك چوق مسائل ومباحثی مشتمل برکتابدر وقتا که
اهل اسلام کتاب مذکورك حاوی اولدیغی مسائله نظر ایتدیلر وباب سحر دخی مسدود
وسحردن بحث ونظر ممنوع بولندی ایسه اندن نباتك جهت اولاسنه یعنی غرس
وتربیه سنه دائر اولان کلاملری اخذ ایله جهت معنویه سنه دائر اولان کلاملری کلیا
حذف ایلدیلر ابن عوام دخی کتاب فلاحت نبطیه یی بومنوال اوزره اختصار ایتدی
وجهت ثانیه متروك ومهجور قالدی انجق مسلمه کتب سحریه سنده قسم ثانینك
امهات مسائلنی درج ایلدی نته کم سحر بحثنده ان شاء الله تعالی ذکر ایدرز متأخرینك
فلاحته دائر پك چوق کتابلری واردر که حالا موجود ومتداولدر انجق جهت اولایه
حصر ایدوب جهت ثانیه یه اصلا تعرض ایتمزلر

☼ للمترجم ☼ فن فلاحت شمدی پك زیاده توسع ایدوب تنمیهٔ نبات واشجار وتربیهٔ
ریاض وازهار کبی فنون عدیده یه منقسم اولمشدر لکن بحث ونظر جهت اولایه مقصور
اولوب جهت معنویه وروحانیه بتون بتون منسی ومهجور وبلکه منکردر

الهیات

حکمت الهیه وجود مطلقدن بحث ایدن برفن اولوب اولا جسمانیات وروحانیاته عام
اولان اموردن بحث ایدر که ماهیت ووحدت وکثرت ووجود وامکان کبی برطاقم امور
عامه دن عبارتدر صکره مبادئ موجوداتدن ومبادینك روحانیات اولمسندن وصکره
موجوداتك انلردن صدوری وترتیبی کیفیتندن وصکره نفوسك اجسامدن مفارقتله
مبدئه عودتندن صکره اولان احوالندن بحث ایدر فن مذکور برعلم شریف اولوب
حکما انکله وجوده علی ماهو علیه وقوف ومعرفت تحصیل اولنه بیلور دیو زعم ایدر
وعین سعادت دخی بودر دیرلر قریبا بو زعملرینك ردی کلور بوفنده ارسطونك کتابلری
ابادئ ناسده متداول اولوب ابن سینا کتاب شفاسنده ونجاتنده انلری تلخیص ایتدی
وکذا حکمای اندلسدن ابن رشد دخی انلری تلخیص ایتمشدر وقتا که متأخرین علوم
فلسفه یه زیاده هوس ایتدیلر ایسه حکمته دائر پك چوق کتابلر تألیف ایتدیلر امام غزالی دخی
انلره برچوق اعتراضات وردیات تحریر ایتدی صکره متأخرین متکلمین مسائل علم
کلامی مسائل حکمتله قارشدردقلرندن علم کلامك موضوعیله الهیاتك موضوعی
ومسائل کلامیه ایله مسائل الهیات بربریله متشابه اوله رق کویا ایکیسیده برفن کبی اولدی
وحکمانك طبیعیات والهیاتده اولان ترتیبلرینی دخی تغییر ایدوب ایکیسنیده برفن حکمته

قوبدیلر شویله که امور عامه بحثنی تقدیم وصکره جسمانیات ایله لواحقنی وصکره روحانیات
ایله لواحقنی تحریر ایتدیلر نته کم امام فخر رازی مباحث مشرقیه ده واندن صکره کلان
متکلمین دخی تألیفاتنده بومسلکه سلوك ایلدیلر وعلم کلام مسائل حکمتله مخلوط وکتب
کلامیه مباحث حکمیه ایله مشحون اولدی وکویا ایکیسنکده موضوع ومسائلندن غرض
برکبی اولوب ناس بوخصوصده اشتباهده قالدی بوایسه برامر غیر صوابدر زیرا مسائل علم کلام
شرع یعتدن مأخوذ ومقتبس اولان عقایداوله رق سلفك نقل وبیان ایتدیکی وجهله اخذ وقبول
اولنوب ادلهٔ عقلیه سز ثابت اولماز یوللو عقله مراجعت واستناد اولنماز زیرا عقل نظر
شرعده معزول ومهجوردر اما متکلمینك ادلهٔ عقلیه ایله استدلال ایتملری فلاسفه کبی
مسئله مجهول اولوبده ادلهٔ عقلیه ایله علم ومعرفت استحصال ایتمك دیمك اولمیوب بلکه
عقاید دینیه یی وسلفك انلرده اولان مذاهبنی تأیید وتقویه وادلهٔ عقلیه دن استمداد ایدن
اهل بدعتك شبهه لرینی دفع وازاله ایده جك ادلهٔ عقلیه ارامقدر بوایسه عقاید دینیه
وادلهٔ عقلیه ایله سلفك قبول واعتقاد ایتدیکی کبی صحیح فرض اولندقدن صکره در
وبو ایکی مطالعه بیننده فرق عظیم واردر بومبحثك بیانی بووجهله درکه علوم
وادلهٔ نقلیه کشف حجاب بشریته مستند وانوار الهیه دن مستمد اوله رق ادلهٔ عقلیه دن
اوسع وانظار عقلیه نك فوقنده وانلری محیط اولمغله کندی تحتنده اولان قانون نظر
ضعیف الشه کیرمز بناء علیه شارع بزی بوکا هدایت ایتدکده بزه لایق اولان انی کندی
افکاریمزه تقدیم ایله اکا اعتماد ایدوبده بشقه سنه اعتماد ایتمه مك وعقل اکا معارض
اولسه بیله انی ادلهٔ عقلیه ایله تصحیحه قالقشمیوبده مأمور اولدیغمز وجهله اعتقاد ایتمك
واکلایه مدیغمز یرنده دخی سکوت ایدوبده انی شارعه تفویض ایله بومرتبه ده عقلی
عزل وبرطرف ایلمکدر ومتکلمینك ادلهٔ عقلیه ایله اوغراشملرینه سبب انجق اهل
الحاددر که برطاقم انظار عقلیهٔ رکیکه ایله عقاید سلفه معارضه ایتدکلرندن متکلمین دخی
انلری کندی معارضه لری جنسیله رد ایتمکه محتاج اولملریله ادلهٔ نظریه یه تشبث ایدوبده
انلر ایله عقاید سلفی موازنه ایتملری لازم کلدی امامسائل طبیعیات والهیاتده تصحیح
وابطال ایله بحث ایتمك نه موضوع علم کلامدندر ونه ده متکلمینك انظاری جنسندندر
اشته بوتفصیلاتی اخذ وضبط ایت که ایکی فنی یعنی علم کلام ایله علم حکمتی بربرندن
تمییز ایده سین زیرا متکلمین عندنده بوفنلر وضع وتألیفده مختلط اولدیلر حالبوکه حق
وصواب اولان موضوع ومسائل اعتباریله هر برینك آخره مغایرتی اولوب اشتباه والتباس
انجق استدلال عندنده مطالبك اتحادی حسبیله علم کلامك ادلهٔ عقلیه ایله استدلالی
کویا دلیل وحجت طلب ایتمك ایچون وضع اولنمش کبی اولمسندن کلمشدر واقع حال ایسه
بویله اولمیوب بلکه متکلمینك استدلالی بروجه مشروح مسئله معلوم ومطلوبك صدق
وصحتی مفروض اولدیغی حالده مبتدعه یی رد ایتمك غرضیله در

☼ للمترجم ☼ فی الواقع بعض متأخرین بوخصوصده افراط ایتدکلرندن مؤلفك
اعتراضی یرنده در فقط بتون بتون جهت عقلی ترك ایتمك دخی بزه کوره مناسب دکلدر

زیرا دین اسلامك خصائصندن بریسی دخی بودر كه عقاید اسلامیه حكمتك قارشوسنه
قونیلوب میزان حكمتله موازنه وانظار عقلیه ایله مقابله اولنه بیلور چونكه محال ایكی
قسم اولوب بری محال عقلیدر كه عقلا محال دیمك اولوب اجتماع ضدین وارتفاع
نقیضین كبی بدیهیات اولیه یه مخالف اولان ماده لردر ودیكری محال عادیدر كه عادة محال
وخارق عاده دیمك اولوب معجزات نبویه بو قبیلدندر وبو قسمی عقاید اسلامیه قبول
ایدوب قسم اولی قبول ایتمز زیرا قسم اول عقلك خارجه مراجعت ایتمكسزین عدم
امكانیله حكم ایتدیكی ماده لردر اما قسم ثانی محسوساتدن مخترع ومقتبس اولان ادله یه
مخالف اولوب حالبوكه غلط حس احتمالیله واحتمالات سائرهٔ عقلیه حسبیله بو مقوله
ادله نك كلیتنه پك چوق شبهه لر عارض اوله بیله جكندن ادلهٔ یقینیهٔ نقلیه ایله مثبت اولان
احكامی نقض ایده مزلر رؤیت معراج مسئله لرنده معتزله ایله اهل سنتك اختلافلری دخی
بو مسئله لرك قنغی قسمدن ایدوكنده اولوب اهل سنت رؤیت معراج محال عادیدر دیو
قبول ایتدیلر لكن معتزله محال عقلی قبیلندن اولملرینه ذاهب اولدقلرندن رد ایتدیلر
اما محال عقلی یی قبول ایتمه مكده ایكی طرف دخی متفقلردر الحاصل عقاید اسلامیه
خارجدن مع قطع النظر یالكز عقلك تصورنده اوله بیله جك مواد دراساس حكمت دخی
امكان عقلی اولدیغندن عقاید اسلامیه حكمت قارشوسنده میدانه قونیلور وجانب
خصمدن ایراد اولنه جق نقض ومعارضه دلیللرینه منع ایله مقابله سهل اولور اما عقاید
نصاری حكمت میدانه چیقاریلوب عقلا یه عرض اولنه مز زیرا اساس عقایدلری
اقانیم ثلثه مسئله سی اولوب بو ایسه عقلا محال اولدیغندن میزان عقله كلمز وحكمت بونی
بر وجهله قبول ایتمز وبو كامبندهٔ متصوفه نك بعض نامعقول ادعالری كبی بو بر سردر
دیمكدن بشقه بر اعتذار بولنمز ❊ تم كلام المترجم ❊
وكذا متأخرین متصوفه یعنی بر طاقم وجد وحاللردن بحث ایدن غلات صوفیه دخی كلوب
ایكی فنك مسئله لرینی كندی فنلرینه قارشدیره رق جمله سنی برلشدیردیلر نته كم نبوت
واتحاد وحلول ووحدت حقنده اولان كلاملری كبی حالبوكه بو فنون ثلثه نك هر بری كرك
مسائل وكرك ادله جه بر برینه مغایر ومخالفدر وفنون مذكوره نك علوم وفنون جنسندن
اك زیاده بعید اولانی متصوفه كلاملریدر زیرا انلر وجدان ادعا ایدوب دلیلدن فرار
ایدرلر وجدان ایسه مدارك وابحاث علمیه دن وتوابعندن پك بعیددر نته كم یوقارولرده
بیان ایتدك وان شاء الله تعالی بوندن صكره دخی بیان ایده رز والله یهدی من یشاء
الی صراط مستقیم وهو اعلم بالصواب

❊ علم سحر وطلسمات ❊

علم مذكور بر طاقم استعدادات كیفیتنی بیلمكدر كه انلرله نفوس بشریه یا بغیر معین
ویاخود امور سماویه دن بر معین ایله عناصرده تأثیره مقتدر اولور قسم اول یعنی بغیر معین
اولان سحردر وقسم ثانی یعنی بر معین سماوی ایله اولان طلسماتدر وقتا كه بو علملر ضرری
موجب وجناب واجب الوجوددن بشقه بر كوكبه یاخود سائره توجه ایله مشروط

اولدقلری حسبیله عند الشرایع ممنوع ومتروك اولدیلر ایسه كتابلری دخی بین الناس
مفقود كبی اولدی الانبط وكلدانیین كبی موسی علیه السلامك نبوتندن مقدم اولان
امم سالفه نك كتابلرنده بولنسان بعض آثار قالمشدر زیرا حضرت موسی علیه السلامدن
اول اولان انبیای عظام علیهم السلامك احكام شرعیه سی اولمیوب كتابلری انجق
نصایح وتوحید وجنت وجهنمی تذكیردن عبارت ایدی وبو علملر اهل بابلده یعنی سریانی
وكلدانیلرده واهل مصرده یعنی قبطده وسائره ده اولوب انلرك بو علملرده آثار وتألیفاتی
وار ایدی لكن كتابلری ترجمه اولنمیوب علملری بزلره منتقل اولمدی الا انلردن پك از شی بزه
واصل اولمشدر كه اهل بابلدن كتاب فلاحت نبطیه ترجمه اولنوب ناس اندن اخذ ایله
بو علملرده تفنن ایتدیلر اندن صكره بعض اوضاع واصطلاحات وضع اولنوب مصاحف
كواكب سبعه وصور بروج وكواكب حقنده كتاب طمطم هندی كبی بعض آثار
وتألیفات یازلدی صكره جانب مشرقده بو ملتده كبیر سحره اولان جابر بن حیان ظهور
ایدوب بو علملره دائر اولان كتابلری تتبع وتفحص ایدرك بو فنی استخراج ایتدی وبو علملره
زیاده طالوب پك چوق كتابلر تألیف ایتدی وچونكه اجسام نوعیه یی بر صورتدن
صورت اخرایه قلب ایتمك انجق قوهٔ نفسیه وتأثیرات معنویه ایله اوله بیلوب علوم
صناعیه ایله وجوده كله جك موادّدن اولمامغین محلنده بیان ایده جكمز وجهله فن كیمیا دخی
سحر قبیلندن اولمغله جابر بن حیان فن سحر كبی فن كیمیاده دخی كلامی اكثار ایلدی
❊ للمترجم ❊ جابر بن حیان كوفه لی اولوب علوم حكمیه نك پك چوغنده ید طولاسی
وار ایدی حتی اسطرلاب اوزرینه بیك مسئله یی شامل بر رساله سی واردر كه بی نظیردر
هله علوم طبیعیه ده پك زیاده ماهر اولدیغی مسلم اصاغروا كابردر
❊ تم كلام المترجم ❊
وصكره ریاضیات وسحریاتده اهل اندلسك امامی اولان مسلمه بن احمد المجریطی كلوب
او كتابلرك كافه سنی تلخیص وتهذیب ایدرك غایة الحكیم نام كتابی تألیف ایتدی اندنصكره
بو علمده بویله بر كتاب تألیف اولنمدی ❊ سحرك حقیقتی معلوم ومتبین اولمق ایچون بو مقامده
بر مقدمه تقدیم ایده لم شویله كه نفوس بشریه یعنی ارواح انسانیه اگرچه واحد بالنوع
یعنی كافه سی بر نوع ایسه لرده خواص ایله مختلف اولوب وصنف صنف ایریلوب هر صنفه
مخصوص بر نوع خاصیت واردر كه دیكر صنفده اول خاصه بولنمیوب كندی صنفنه
امر فطری وجبلی اولمشدر ایمدی انبیای عظام علیهم السلام حضراتنك ارواح
زكیه لرنده بر خاصیت واردر كه انكله معرفت ربانیه یه وملائكه ایله مخاطبه ومكالمه یه وسائر
تأثیرات وتصرفات غریبه یه مستعد اولورلر وسحره نك نفوس خبیثه لرنده دخی قوای
شیطانیه لریله مغیباته مطلع اولمق خاصیتی واردر وهكذا هر صنف بشرده كندویه
مخصوص بر خاصیت بولنوب صنف آخرده بولنمز ونفوس ساحره نك اوچ مرتبه سی اولوب
زیرده شرح وبیان اولنور اولكیسی آلتسز ومعینسز اوله رق فقط همت وتوجه
قلب ایله مؤثر اولنلردر اشته حكمانك سحر تسمیه ایتدكلری بودر ایكنجیسی مزاج

افلاكدن ياخود عناصردن وياخود خواص اعداددن برمعين ايله مؤثر اولنلردركه حكما
وكا طلسم تسميه ايدرلر بونك رتبه‌سى اولكى يه نسبتله دون وضعيفدر اوچنجيسى قوهٔ
متخيله ده برتأثيردركه صاحبى سائر قواى متخيله يه قصد وتوجه ايدوب انلرده برنوع
تصرف ايله قصد ايتديكى خيالات وصور واوهامى انلره القا ايلر صكره بوصور وخيالاتى
كندى نفسنك يعنى روحنك قوهٔ مؤثره‌سيله ناظرينك حس ومشهودى درجه‌سنه تنزيل
ايتمكله نظر ايدنلر انلرى خارجده موجود كبى كورورلر حالبوكه خارجده برشى بوقدر
نته كم بعضيلرى خارجده برشى اولمديغى حالده بستانلر ونهرلر وقصرلر كوستر ديكى
حكايه اولنور حكما بوقسمه شعوذه وشعبذه تسميه ايدرلر

☼ للمترجم ☼ لسان تركيده بوكا كوز باغجيلق تعبير اولنور اما حقه بازلق كه خفة اليد
يعنى ال چابوقلغندن عبارت اولان صنعتلردر بونلره دخى بعضا سحر اطلاق اولنديغى
وار ايسه ده حقيقة اولميوب مجازدر زيرا بونلر سحر اقسامندن اولميوب بلكه صنايع
ومعارف قبيلندندر ☼ تم كلام المترجم ☼

اشته مراتب سحرك تفصيلى بووجهله اولوب بوندن صكره معلوم اوله كه ساحرده
بوخاصيت سائر قواى بشريه كبى بالقوه اولوب فعله چيقمسى انجق رياضت وشياطينه
انواع خضوع وتذلل وتعظيم وعبادت ايله اولديغندن جناب حقدن غيرى يه توجه
وسجود ديمك اولوب حقدن غيرى يه توجه ايسه كفر اولمغين بوصورتده سحرده دخى
كفره وارر وكفر آنك مواد واسبابندن اولور آنك ايچون ساحرك قتلى كفر سابقى ايچوندر
يوخسه عالمده منشأ فساد اولان شيلرده تصرفى ايچوندر ديو فقها اختلاف ايتديلر
ساحرده ايسه ايكى جهت دخى موجوددر وچونكه سحرك ايكى اولكى مرتبه‌لرينك
خارجده حقيقتى اولوب اما مرتبهٔ ثالثه‌سنك خارجده حقيقتى اولمديغندن سحر حقيقة
ثابت برشيمدر يوخسه برامر تخيليمدر ديو علما اختلاف ايتديلر وحقيقتى واردر دينلر
ايكى اولكى مرتبه يه وحقيقتى يوقدر دينلر مرتبهٔ ثالثهٔ اخيره يه نظر ايتمشلردر بناءعليه
نفس الامرده بينلرنده اختلاف اولميوب بلكه بواختلافلرى انجق بومرتبه‌ده اشتباهدن
نشئت ايتمش برنزاع لفظيدر والله اعلم ☼ بوندنصكره معلوم اوله كه ذكر ايتديكمز تأثيردن
طولايى سحرك وجود ووقوعنده بين العقلا شك وشبهه يوقدر حالبوكه قرآن كريم دخى
انى ناطقدر نته كيم واجب تعالى حضرتلرى ﴿ وما كفر سليمان ولكن الشياطين كفروا
يعلمون الناس السحر وما انزل على الملكين ببابل هاروت وماروت وما يعلمان من احد حتى
يقولا انما نحن فتنة فلا تكفر فيتعلمون منهما ما يفرقون به بين المرء وزوجه وما هم بضارين به
من احد الا باذن الله ﴾ بيورمشدر

☼ للمترجم ☼ اهل بابل حقنده برامتحان وابتلاى الهى اولمق وچونكه اول وقتلرده
سحره‌نك تكثرى حسبيله عوام ناس سحر ايله معجزه‌يى فرق ايده‌ميه‌جك درجه‌لره كلديكندن
سحر ايله معجزه بربرندن فرق وتمييز اولنمق اوزره جناب حق يريوزينه هاروت وماروت
نامنده ايكى ملك ارسال ايتمكله ناسه تعليم سحر ايدرلردى انجق هركيمه كه سحرى تعليم

ايده جك اولسه‌لر بزلر ابتلاى الهى يز زنهار بونى اوكرنوب ده بوكا اعتقاد وفعل وعمله
ابتدار ايله كافر اولميه‌سين ديو نصح وپند ايدرلردى وبووجهله ناس دخى انلردن زوج ايله
زوجه بيننى تفريق ايده‌جك سحرى اوكرنورلردى فقط ويردكلرى نصح ايله متنصح
اولنلر سحرى بالكز تعلم ايدوب عملندن احتراز ايدرلردى اما نصيحتلرينى دكله‌ميلر
عمل سحرى ارتكاب ايله چاه كفر وضلالته دوشرلردى فن سحر حضرت سليمان عليه
السلام وقتلرنده پك زياده شيوع بوله‌رق انواع سحر ياتى وخصوصا اهل بابلك هاروت
وماروتدن اوكرنمش اولدقلرى سحرى تعلم ايدرلردى وبعضيلر حضرت سليمان
عليه السلامه انس وجن وطيور ورياحك مسخر اولمسى فن سحر واسطه‌سيله در ديرلردى
اشته انلرك قول باطللرينى رد ايچون جناب حق ﴿ وما كفر سليمان ولكن الشياطين
كفروا ﴾ بيورمشدركه سليمان عليه السلام عمل سحر ايله كافر اولمدى ولكن
شيطانلر بووجهله كافر اولوب ناسه انواع سحرى وبابلده هاروت وماروت نام ايكى ملك
اوزرينه انزال اولنان سحرى تعليم ايدرلردى ديمك اولور اشته هاروت وماروت
حكايه‌سنك واقع وصحيحى بووجهله اولوب بوبابده ذكر بر روايت غير واقعه دخى واردر
شويله كه كويا يريوزنده بنى آدمك ايتدكلرى قباحت وفسادلرك دفترى ملأ اعلا يه چيقدقجه
ملائكهٔ كرام اعتراض ايدوب يارب بونلر سنك بونجه نعم والطافكك شكرينى بيلميوب انواع
معصيتى ارتكاب ايديورلر بونلره نيچون بوقدر مساعده ويريورسين ديدكلرنده واجب الوجود
تعالى حضرتلرى يا انلرده اولان مزاج طبيعى وهوا وهوس سزده اولسه سز انلرك حالنده
ولمزميدكز ديديجه حاشا حدود احكام الهيه‌دن سرمو انحراف نه ممكندر ديملريله طرف
الهيه‌دن دخى ايچكزدن اك زياده اعتماد ايتديككز ايكى ملك انتخاب ايديكز امتحان ايده‌لم
ديوب وانلر دخى ايچلرندن هاروت ايله ماروتى انتخاب ايدوب مشار اليهما كوندوزين يريوزينه
اينه‌رك اجراى حكومت ايدرلر واخشام اولنجه اسم اعظمى اوقويوب جانب سمايه كيدرلر
ايدى بركون زهره نامنده غايت حسنا برقارى كلوب زوجندن اشتكا وطلب ترافعله بونلرك
حضورينه كلدكده مرقومه‌يه افتاده ومفتون اولملريله وصالنه طالب اولمشلر مرقومه دخى
بودعواسى حصول بولمدقجه رضا ويرميه‌جكنى افاده ايتديكندن ناچار مرقومه‌نك
بوامرنه مساعده ايتمشلر مرقومه ينه امتناع ايدوب شرب خمرى وبعده صنمه سجده ايتمكى
بربر تكليف ايتدكده بونلرى دخى ارتكاب ايتدكلرندن صكره مرقومه ينه اجتناب
ايدوب اخشام اوزرى اوقويوب ده سمايه چيقديكز اسمى بكا تعليم ايتدكجه سزه كنديمى
تسليم ايتمم ديمكين نهايت مرقومه‌يه اسم اعظمى دخى تعليم ايتديلر درحال آنى
اوقويوب سمايه عروج ايتمكله جناب حق آنى كوكده بركوكب ايلدى اولوقت ملكلر
بنه اوغرادقلرينى اكلامشلر اما نه فائده ايش ايشدن كچمش اولديغندن وچونكه بو وقعه
ادريس عليه السلامك زماننده ايدوكندن درحال اكا كيدوب عرضحال ايتمشلر اول دخى
شفاعت ايتمكله حق جل وعلا حضرتلرى هاروت وماروتى عذاب دنيوى ايله عذاب
اخروى بيننده مخير ايتدكده عذاب دنيوى يى اختيار ايتملريله بابلده برقويى يه باشلرى

اشاغی آصیلوب قیامته دك معذب اولسه‌لر کرکدر دیو بو حکایه‌یه بو وجهله نقل اولنه کلمشدر
وشعرا دخی چاه بابل دیو نیجه صودن مضمونلر صرف ایتمشلردر بو حکایه‌نك ایسه اصلی
فصلی اولمیه‌رق اسرائیلیاتدن یاپمه‌ بر مثلدر انجق شعرا اساس مضامین اتخاذ ایتدکلری
حکایاتك صحتنی التزام ایتمیوب چونکه شعر قضایای خیالیه‌دن عبارت اولمق حسبیله
صحیح اولمیان نیجه حکایاتی مجرد شهرتلرینه بناء مدار مضمون و بلکه نیجه یاپمه حکایه‌لرله
اختراع خیالات کونا کون ایتمك اصول وعادت شعرادر ❁ تم کلام المترجم ❁
ورسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزه دخی سحر یاپلمشیدی حتی برشی یاپمدیغی حالده
کندینه اول ایشی یاپیور کبی تخییل اولنوردی وسحری دخی طراقه وطراقدن چیقان
برطاقم قیللره وخرما چیچکنك قابوغنه یاپیلوب بر ذروانه دفن اولنمشیدی

❁ للمترجم ❁ بر مذکور مدینهٔ منوره حوالیسنده اولوب بر یهودی رسول اکرم
علیه السلام افندیمزه بر وجه مشروح یاپدیغی سحر طاقنی بر مذکوره براقمش ایدی
وعلیه السلام افندیمز هیچ برشی یاپمز ایکن کندویه اول ایشی ایشلیور کبی کورینوردی
بو جهتله اضطراب سحره دوچار اولوب بالدفعات جانب معبودی اینازه عرض نیاز
ایتدکده دعاسی رهین اجابت اولوب یاپیلان سحرك بر مذکورده اولدیغی طرف الهیدن
کندویه بیلدیرلمکله برنیجه اصحاب کرام ایله برابر بر مذکوره واروب سحر مزبوری
بولمشلردر نته‌کم بخاری ومسلمك صحیحینده مفصلا مسطوردر ❁ تم کلام المترجم ❁
بناء علیه حق جل وعلی حضرتلری معوذتینده ❁ ومن شر النفاثات فی العقد ❁ آیت
کریمه‌سنی انزال بیوردی حضرت عایشه رضی الله تعالی عنها بیورمشلردر که علیه السلام
افندیمزه سحر اولنان عقودن یعنی دوکلردن هر قنغیسنك اوزرینه بو آیت کریمه‌یی اوقوسه
کندو کندویه چوزیلوردی ❁ اهل بابلده سحرك وجودی چوقدر وقرآن کریم
انی ناطق واخبار صحیحه‌ده دخی وارد اولمشدر وحضرت موسی علیه السلامك ایام بعثتنده
بابل ومصرده سحرك پك زیاده رواج واعتباری وار ایدی بونکیچون معجزه‌سی دخی انلرك
ادعالری جنسندن اولدی وصعید مصرده کائن برابیده بوکا شهادت ایده‌جك آثار باقی قالمشدر
وعینا کوردك که بعض سحره شخص مسحورك صورتنی قصد وعزیمتنه کوره برطاقم
خواص اشیا ایله تصویر ایدوب شویله که تألیف وتفریقده اسما وصفاتدن عبارت اولان
معانی مذکوره‌نك امثالی مسحورده دخی موجود اولور صکره عینا یاخود معنی شخص
مسحور مقامنه اقامه ایتدیکی اول صورت اوزرینه تکلم ایلر

❁ للمترجم ❁ شخص مسحورك صورتنی تصویر واعمالده اجزای عطریه وسمیه‌دن
بر وجه مشروح مقصد سحرده مناسب اولنلری قوللاندقلرندن نباتاتك خواصنی بیلمك
فن سحرك اساسی اولمغله فن فلاحتده ماهر اولدیغی وجهله اهل مصر و بابل فلاحتك
جهت معنویه‌سنه پك زیاده اعتنا ایدرلردی ومسحور مقامنه صورتنك اقامه‌سی
یا عینا اولور ویاخود معنی اولور که مسحورك روحانیتی اقامه اولنور و بو صورت ثانیه
زعملرنجه دها اشددر ❁ تم کلام المترجم ❁

صکره تکلم ایتدیکی اول فنا سوزك مخارج حروفنی تکرار ایله اغزنده مجتمع اولان ریقندن
نفث ایدر یعنی اول ریقی اوفورر و بو معنی اوزرینه حاضر ایتمش اولدیغی خیطی عقد ایدر
یعنی دوکوملر و بو نفثده کندینه شریك ایتدیکی جنلره ونفث ایله ریقنه متعلق اوله‌رق
نفخ ایله اغزندن چیقان برطاقم اسماء ارواح خبیثه‌یه عهد ویمین ایدر بناء علیه برطاقم
ارواح خبیثه استنزال اولنمغله ساحرك مراد ایتدیکی شی مسحوره واقع اولور وکذا عمل سحره
سلوك ایدنلردن بعضیلری برجامه‌یه یاخود دری‌یه اشارت ایدوبده سرا اکا تکلم ایتدکده
درحال کسیلوب پارچه‌لندیغنی وبعضیلری اولاقده کزرکن قویونلرك بطوننه نفخ ایله
اشارت ایدنجه قویونلرك باغرساقلری بطونلرندن یره دوشدیکنی دخی مشاهده ایتمشزدر
وایشتدك که حالا جانب هندده بعض سحره وار ایمش که انسانه اشارت ایدوب قلبنی
اخذ وقبض ایدرمش حتی تشریح اولندقده قلبی یرنده بولنمز ایمش ورمانه اشارت ایتمکله
قطع وفتح اولندقده ایچنده‌کی دانه‌لرندن هیچ بریسی بولنمزمش وکذلك ایشتدك که
ارض سودان ایله ارض ترکده سحابه سحر ایدوبده یغمور یاغدیرن بعض سحره وار ایمش
وکذلك عجایب اعداد متحابه‌دن اوله‌رق بعض عمل طلسمات دخی کوردك ❁ اعداد متحابه
(رك) (رفد) عددلریدر که ایکی عددك بری ایکیوز یکرمی ودیکری ایکیوز
سکسان درتدر متحابه‌نك معناسی بودر که عددین مذکوریندن هر قنغیسنك نصف وربع
وسدسی وسائر اجزاسی جمع اولنسه صاحبی اولان عدد آخره مساوی اولوب آنکیچون
متحابه تسمیه اولنور

* للمترجم ❁ اعداد متحابه بحثی صکره‌لری برفن مستقل کبی قبلنوب بوکا دائر مستقل
رساله‌لر دخی تألیف اولنمش واعداد متحابه ذکر اولنان ایکی طاقم عدده منحصر
اولمیوب الی غیر النهایه اعداد متحابه استخراج ایتمك قاعده‌سی اصحاب فن طرفندن بیان
واثبات قلنمشدر فقط اعداد متحابه‌نك اقلی عددین مذکورین اولدیغندن اصحابی بیننده
تداول ایدن عددین مذکوریندر اعداد متحابه اول ایکی عدددر که بر وجه مشروح برینك
اجزاسی جمع اولنسه دیکره مساوی چیقار وچونکه فن ارثماطیقاده بیان اولندیغی وجهله
عدد اوچ قسمه منقسم اولوب قسم اول عدد تامدر که اجزاسی کندینه مساوی اولان
عدددر التی کبی که اجزای موجوده‌سی نصف وثلث وسدس اولوب بونلرك مجموعی
ینه التی اولور قسم ثانی عدد زائددر که اجزاسی جمع اولندقده کندودن زیاده اولور
اون ایکی کبی که اجزاسی اولان نصف وثلث وربع وسدس جمع اولندقده اون بشه
بالغ اولوب کندودن اوچ عدد زیاده اولور قسم ثالث عدد ناقصدر که اجزاسی کندودن
ناقص اولان عدددر درت کبی که نصف وربعی اوچ اولوب کندودن ناقصدر سکز
واون التی دخی بویله‌در اشته بو قیاس اوزره اعداد متحابه‌نك بری زائد ودیکری ناقص اولوب
زائد اولانك کندی اوزرینه اولان زیاده‌لکی نقدر ایسه ناقص اولانك نقصانی دخی
اول مقدار اولور مثلا ذکر اولنان ایکیوز یکرمی عدد زائد اولوب اجزاء مجتمعه‌سی
ایکیوز سکسان درتدر ومقدار زیاده التمش درتدر وعدد ثانی اولان ایکیوز سکسان

درت دخی ناقص اولوب اجزاء مجتمعه سی ایکیوز یکرمی اولمغله مقدار نقصانی دخی التمش
درت اولور اما اجزاء مجتمعه لرینك بو وجهله اولمسی چونکه عدد اول اولان ایکیوز
یکرمینك نصفی (١١٠) وربعی (٥٥) وخمسی (٤٤) وعشری (٢٢) ونصف عشری
(١١) وفرق درت جزده برجزئی (٥) واللی بش جزده برجزئی (٤) واون برجزده برجزئی
(٢٠) وایکیوز یکرمی جزده برجزئی (١) ویکرمی ایکی جزده برجزئی (١٠) ویوز اون جزده
برجزئی (٢) اولدیغندن بونلرك مجموعی (٢٨٤) اولور وعدد ثانی اولان ایکیوز سکسان
دردك نصفی (١٤٢) وربعی (٧١) ویوزقرق ایکیده بری (٢) ویتمش برده بری (٤) وایکیوز
سکسان درتده بری (١) اولوب مجموعی ایکیوز یکرمی اولور وفن ارثما طیقاجه زائد
دیدیکمزه اصحاب طلسمات عدد اکبر وناقص دیدیکمزه عدد اصغر دیرلر واصحاب
طلسماتك زعمنجه خواص غریبه دن اولمق اوزره عدد اصغر عدد اکبره مطیع اولمغله
عمل طلسماتده اعداد مذکوره بویله رسم غبار ایله وبعضا حروف ابجد له یازیلوب
عدد اصغر اولان (٢٨٤) مطلوبه وعدد اکبر اولان (٢٢٠) طالبه ویریلور وبعض صورتلرده
دخی قلم طبیعی دیو بینلرنده معروف اولان خطی استعمال ایدرلر که زعملرنجه خط مذکور ایله
یازلدیغی حالده روحانیاتك سرعت تأثیری اولور بو اعداد متحابه نك ارواح انسیه
ونفوس بشریه بیننده اتحاد حصولنه پك چوق مدخلیتی واردر دیو اصحاب فن ادعا ایدرلر
حتی حبات رماندن یاخود زبیب مثللو سائر مأکولات وفواکهدن عدد اصغر مقدارینی
بری اکل ایتدیکی وقتده مبغوضی اولان کسه دخی انك یمش اولدیغی حباتدن عدد اکبر
مقدارینی اکل ایتسه اول حینده بینلرنده محبت والفت حاصل اولور وحبه لرك صغر وکبرینه
نظر اولنیوب خاصیت انجق عددنده در دیرلر مجریطی دخی بونی تجربه وامتحان ایدوب
صحتنه واقف اولدم دیو ادعا ایدر وکذا الفت ومحبت حصولنده اخنین متحابین تسمیه
ایتدکلری برصورت دخی بودر که برلوز دومفز الوب ابره ایله برینه مذکور ایکی حرف
ودیکرینه مذکور اوج حرف یازیلوب طرفینه اکل ایتدیریلور انجق ایکیسی بر وقتده
ییمك لازم کلور شویله که ابتدا مطلوب اکل ایدوب بعده اول حینده درحال طالب
اکل ایتملیدر اعداد مذکوره حقنده اصحاب طلسماتدن بونك کبی نیجه خواص غریبه
منقول اولوب اجراآتنده رعایتی لازم کلان ساعات سعود واوقات معینه دخی کتابلرنده
مسطور ومشروحدر مصنف دخی اعداد مذکوره نك بعض خواصنی بروجه آتی
بیان ایدر ۞ تم کلام المترجم ۞

اشبو اعداد متحابه نك متحابین بیننده الفت واجتماع حصولنه تأثیری اولدیغنی اصحاب
طلسمات نقل ایتدی شویله که ایکی تمثال وضع اولنوب بری زهره کندی بیننده یاخود
شرفنده ایکن قمره نظر مودت وقبول ایله ناظر اولدیغی حالده طالع زهره ده اولور
ودیکرینك طالعی دخی اولکینك سابعی قیلنور وبو ایکی تمثالك برینه عددینك بری
ودیکرینه دیکری وضع اولنوب اکثر ایله ایتلافی مراد اولان یعنی محبوب قصد اولنور بیلملکه
اکثردن مراد کیت اعتباریله می اکثر دیمکدر یوخسه اجزا اعتباریله می اکثر دیمکدر

۞ للمترجم ۞ تفصیلات سابقه مزدن معلوم اولدیغی وجهله اکبر طالبه واصغر
مطلوبه ویریله کلدیکندن بومقامده کیت اعتباریله اکثر دیمك اولەرق عدد اصغردن
عبارت اولمسی مقتضای فندر وبو بابده اتخاذ اولنه جق تمثاللر فضه دن ویاخود سائر
معادندن اوله بیلمسی کتب فنده مصرحدر فقط اصحاب فنك زعملری اوزره ایتلافی
قصد اولنان کیمسه لرك مزاجلری بیلنوب اکا کوره معادندن مناسبی اختیار اولنمق لازم کلور
مثلا مزاجلری اکر آبی ایسه فضه دن واکر ناری ایسه نحاسدن اعمال اولنمق اقتضا ایدر
عصریمزده الحمد لله تعالی هرکس کندی کسب وکاریله مشتغل وهر خصوصده
توفیق الهی یه معتمد ومتوکل اولمغله بومقوله علوم منکره ومساعی مقدوحه محظوره
بالکلیه متروك ومنکردر ۞ تم کلام المترجم ۞
بوصورتده متحابین بیننده اولقدر تألیف ومحبت حصوله کلور که بربرندن منفك اولەمزلر
صاحب الغایه وسائر ائمهٔ فن بویله دیمش وتجربه دخی بوکا شهادت ایتمشدر وکذا طالع
اسدکه طالع حصی دخی دیرلر اول دخی مجربدر صورت عملی بو وجهله درکه برارسلان
صورتنی رسم اولنور شویله که قویروغی قبارمش وبرچاقل طاشنی ایصیروب ایکی پارچه
ایتمش اولدیغی حالده اوکنده دخی بریلان اولور که ارسلانك ایاقلرندن یوزینه طوغری
سوزیلوب اغزینی اغزینه آچمش کورینور وارقه سنده دخی برعقرب یورور وبورسم ایچون
برج اسدك بریجی یاخود اوچنجی درجه سنه شمسك حلولی وقتی اختیار اولنور وفقط
نیرینك نحسدن صلاح وسلامتی شرط اولوب اشته بو وقت بولنوبده تعیین اولندقده
اولوقتده برمثقال مقداری یاخود دها ازالتون اوزره رسم مذکور طبع اولندقدن صکره
ماءورد ایله محلول اولان زعفران ایچنه طالدیریلور وصکره برپارچه صاری ایپك بز ایله
صاریلوب طاشینور اشته آنی یاننده طاشیان کسه نك نزد سلاطینده تعریف وتعبیر
اولنمز درجه اقبال واعتباری اولدیغی کبی اکر سلطان طاشیرسه انك دخی اهالی
ورعایاسی نظرنده زیاده عز وقوتی اولور دیو اصحاب فن زعم ایدرلر وبو دخی غایة الحکیمده
وسائر کتب طلسماتده محرر اولوب صحتنه تجربه دخی شهادت ایتمشدر
۞ للمترجم ۞ بومثللو آثار مطلسمه بعضا یرالتنده بولندیغی واردر واصلنی بیلمیان
عنتقه مراقلولری آنلره درلو معنالر ویررلر ۞ تم کلام المترجم ۞
وکذلك شمسه مخصوص اولان وفق مسدس حقنده دخی ذکر ایتمشلردر که وفق مذکور
شمسك شرفی ونحسدن سلامتی وکذا قمرك دخی طالع ملوکیده سلامتی وقتنده
وضع ایدیلور وبونده صاحب عاشرك صاحب طالعه نظر مودت وقبول ایله ناظر اولمسی
اعتبار اولنور وادلهٔ شرفیه دن استدلال ایله اولاد ملوك حقنه صالح بولنور اشته اولوقتده
وفق مذکور وضع اولنوب طیب وعطریات ایچنه طالدیرلدقدن صکره صاری ایپك بز ایله
طاشینورایسه بویك دخی خدمت وصحابت ومعاشرت ملوکده تأثیری اولدیغنی اصحاب
فن زعم ایدرلر وبونلرك امثالی نیجه خواص غریبه اصحاب فندن منقول اولوب
بوفنك مدون کتابی مسلمة بن احمد المجریطینك کتابیدر که فننك تفصیل اصول

ومسائلی آنده در

✲ للمترجم ✲ حروف متحابه نك خواص غريبه سنی تعداد وبيان صره سنده اصحاب فندن بعضيلر بر حكايهٔ غريبه نقـل وتحرير ايتمشلردر شويله كه برنو جوان صبيح الوجه بر قبيحة المنظر وسيئة الخلق عجوزه يی تزوج ايتمش بولنمغله بعض متعلقانی اول بيچاره يی بو بليه دن تخليص ايچون عجوزهٔ مرقومه يی تطليق ايتديروب نساء عصرك اك كوزللرندن برينی تزويج ايتمشلر جوان مرقوم ايسه عجوزهٔ مرقومه نك افتراقنه طيانه ميوب برقاچ كون مرور ايدر ايتمزيكی اهلنی تطليق ايله تكرار اول عجوزه يی تزوج ايدوب كنديني اسكی بلايه اوغراتدقده بوكا كمسه برمعنی ويره ميوب انجق اصحاب فندن بری جوان مرقوم ايله عجوزه نك اسملرينی حسـاب ايدرك اعداد متحـابه دن اولدقلرينه مطلع اولدقـده بو واقعهٔ غريبه دخی اعداد مذكوره نك خواص عجيبه سندن ايدوكنه ذاهب اولمشـدر ✲ تم كلام المترجم ✲

وكويا امام فخر الـدين رازی دخی بوفنـده بركتاب تأليف ايدوب سر مكتوم تسميـه ايتمش وكتاب مذكـور حالا مشرقده متـداول ايمش ديو بزه نقـل ايتـديلر لكن واقف اولمدق وتحقيقمزه كوره امام مشـار اليـه بوفنك ائمه سنـدن دكلدر بنـاء عليه روايت مذكوره صحيح اولماق كركدر

✲ للمترجم ✲ فخر رازينك مطـالب عاليه ده سحر بحثنده اولان كلاملرندن دخی بوفنك ائمه سندن اولمديغی مستفاد اولور حتی او راده مشار اليه بوفنده ماهر بركسه يه تصـادف ايتمديكنی وبو بابده اصول معتبره يی شامل بركتاب كورمديكنی تصريح ايتمشدر لكن بوفندن السر المكتوم فی مخاطبة النجوم نام كتاب مشهور امام رازی يه اسنـاد اولنمشدر اكرچه بعضيلر كتاب مذكور حرانيلره رد ايتمش وامام سبكی دخی طبقـاتنده كتاب مذكور فخر رازينك اولديغی صحت وثبوت بولمامشدر ديو تحرير ايتمش ايسـه ده امام رازی ديكر تأليفاتنده بعض موادی كتاب مذكوره حواله ايدوب ازجمله عيون الحكمه شرحنده (ان احوال هذا العـالم تختلف باختلا ف الشمس والكلام فيه فقد استقصينا فی المقالة الاولی من السر المكتوم) ديو تحرير ايتمش وديكر محلنده دخی (ان احوال هذا العالم تختلف بحسب اختلاف احوال سـائر الكواكب فاثبـات هذا المطلب يستـدعی مزيد تدقيق والاستقصاء فيه مذكور فی السر المكتوم) ديمش اولديغنه بناء كتاب مذكور فخر رازينك اولمق لازم كلور لكن مؤلف ابن خلدون اكا واقف اولمـامشـدر حالبوكه اشبوفن سحر وطلسماتدن بشقه امام رازی كيميا فننه دخی هوس ايدرك بو يولده پك چوق اقچه لر تلف ايلديكی مرويدر والعلم عند الله ✲ تم كلام المترجم ✲

ومغربده بو اعمال سحريه يه سلوك ايدنلرك برصنفی واردر كه انلره بعـاجين دينلور انلر اول سحارلردر كه بوقاروده ذكر ايتديكمز وجهله كسوه يه وجلده اشـارت ايتدكلرنده يرتيلور وبطن غنمه اشـارت ايتدكلرنده ياريلور بونلرك مفردينه بعـاج دينيلور زيرا انلر اكثريا اصحـاب غنمی تخويف ايدوب بده براز شی المق ايچون بويله غنملرك قارنلرينی ييرتارلر

وحكام وولاتدن خوف ايتدكلرندن دائما تستر واختفا ايدرلر

✲ للمترجم ✲ بعج بيرتمق معناسنه اولوب بطون اغنامی بعج ايدن ساحره بعـاج دينلور جمعی بعـاجين كلور وحبش طرفنده دنكل اسانده انلره زير دينيلوب بومقوله سحره نك حالا دنكلـده موجود اولديغی وايچلرنده انسـانك قلبنی اخذ ايدنلر دخی بولنـديغی اول طرفده سيـاحت ايتمش اولان بعض علمادن مسموع فقير اولمشدر والعهدة علی الراوی ✲ تم كلام المترجم ✲

بونلردن برجمـاعته كوريشوب بوفعللرينی دخی مشـاهده ايتدم وبكا انلر خبر ويرديلركه كنديلرينك برطاقم دعوات كفريه ايله وجن وكواكبك روحانيـاتنی كـنديلرينه شريك ايتمليله توجهلری وكنديلرينه مخصوص رياضتلری اولوب بوكا دائر خزيريه تسميه اولنوب بينلرنده تداول وتدارس ايتدكلری برصحيفهٔ مكتوبه لری وارايمش وبو افعـالی اجرا ايده بيله جك مرتبه يه كلملری انجق رياضت وتوجهله ايمش وانلرك اشبو تأثيرلری انسـان حرده اولميوب بلكه متاع وحيوان وعبد امثالنده ايمش كه اقچه نك يوريديكی شيلر ايله تعبير ايدرلر يعنی اليوب صاتيلان شيلر ديمـك اولور اشتـه انلرك زعملری بو وجهله در كه بعضيسندن سؤال ايتديكمده بكا بويله خبر ويرديلر اما فعل وعملری موجود وظـاهر در كه پك چوغنه واقف اولدق وشك وشبهه دن عاری اوله رق مشاهده ايتدك اشته سحر وطلسماتك حال وشانی وعالمده آثاری بو وجهله اولوب حكما اولا ايكيسی دخی نفس انسـانيه نك اثری اولدقلرينی اثبات ايتـدكـدن صكره بينلرينی فرق ايلديلر ونفس انسـانيه نك بويله تأثيری اولديغنه بو وجهله استدلال ايتديلركه نفس انسـانيه نك بدنده بعض آثاری واردر كه مجرای طبيعی واسبـاب جسمانيه اوزره اولميوب بلكه بعضـا كيفيـات ارواحدن عارض اولور نته كم فرحدن وسروردن حادث اولان كرميت كبی وبعضـا دخی تصورات نفسانيه دن حاصل اولور نته كم توهمدن وقوعه كلان حالار كبی زيرا ديوار كنارنده وايب اوزرنده يورويان كمسه نك عندنده دشمك توهمی غالب اولدقـده بلا شك بو تصوردن ناشی دوشر انكيچون پك چوق كمسه لری كوره يورز كه مشق وملكه ايله بونی اعتيـاد ايدرك بو وهم كنـدولرندن زائل اولدقده ديوار وايب اوزرنده كزوب دوشميورلر ودشمكدن دخی خوف ايتميورلر بو صورتده اعتيـاد ايتميلرك دوشمسی آثار نفس انسانيه دن وجهت توهمدن نشئت ايدن سقوط تصورندن اولديغی ثابت اولور ونفس انسـانيه نك اسبـاب جسمانيهٔ طبيعيه سز بدنده بويله اثری اولنجه كنديی بدننك غيريده دخی بويله براثری اولمق جائز اولور زيرا نفس انسـانيه بدنده حال ومنطبع اولمديغندن انك بو نوع تأثيرده جميع ابدانه نسبتی بردر اشته بونكله سـائر جسملرده دخی مؤثر اوله بلمسی ثابت اولور اما حكمـا عنـدنده سحر ايله طلسمـاتك تفريقی بو وجهله در كه سحرده سـاحر معينه محتاج اولمز اما صاحب طلسمات روحانيت كواكب واسرار اعـداد وخواص موجودات ومنجمينك قولنجـه عالم عنـاصرده مؤثر اولان اوضاع فلكيدن استعـانه ايلر وحكمـا ديرلركه سحر روحك روح ايله اتحاديدر وطلسم

روحك جسم ايله اتحاديدركه انلرك عندنده بونك معناسى طبايع علويه‌ٔ سماويه‌يى طبايع سفليه‌يه ربط ايتمكدر وطبايع علويه روحانيت كوا كبدن عبارتدر انكيچون صاحب طلسمات اكثريا فن نجامندن استعانه ايدر وساحر انلرك عندنده سحرى مكتسب اولميوب بلكه شو نوع تأثير ايله متميز اولان بو جبلت اوزره مفطوردر وانلرك عندنده سحر ايله معجزه بيننده فرق بو وجهله دركه معجزه نفس انسانيه‌يه بو تأثيرى ويرن بر قوه‌ٔ الهيه اولمغله صاحبى بو فعلنده روح الهى ايله مؤيددر اما ساحر فعلنى انجق كندى عندندن وقوه‌ٔ نفسانيه‌سى وبعض احوالده شياطينك امداد واعانه‌سى ايله ياپار بوصورتده سحر ايله معجزه بيننده نفس الامرده ذاتجه ومعقوليت وحقيقتجه فرق بولنور وبوكا بزلر انجق علامات ظاهره ايله استدلال ايدرز وبو علامات ظاهره معجزه‌نك خيرصاحبندن ظاهر ومقاصد خيره دائر وخيره متمحض اولان نفوسدن صادر اولمسى وانكله دعواى نبوت اوزرينه تحدى وطلب معارضه اولنمسى وسحرك صاحب شرده وافعال شرده كه اكثريا زوج ايله زوجه بيننى تفريق وضرر اعدا كبى مضر ايشلرده اولمسى وشره متمحض اولان نفوسده بولنمسى خصوصلريدر اشته حكماى الهيين عندنده سحر ايله معجزه‌نك فرقى بو وجهله در

● للمترجم ✵ دهريلر بالجمله روحانياتدن بشقه نعوذ بالله تعالى وجود صانعى دخى انكار ايدرلر طبيعيون دخى وجود صانعى اقرار ايدوب انجق روحانياتى وروحه اولان معنوياتى وعالم آخرتى انكار ايله انسانى حيوانات ونباتاتدن فرق وتمييز ايتمزلر اما حكماى الهيون وجود صانع وروحانياتى وعالم آخرتى اقرار ايدرلر انجق كرك صفات الهيه‌ده وكرك عالم آخرتك كيفيتنده اعتقادلرى شريعته توافق ايتمز مثلا حشر روحانى وجنت روحانيه وجهنم روحانى اثبات ايدوب بونلرك جسمانيتلرينى انكار ايدرلر ✵ تم كلام المترجم ✵

وبعض متصوفه واصحاب كراماتك دخى احوال عالمده بعضا تأثيرى اولور لكن سحر جنسندن معدود اولميوب انجق امداد الهى ايله حاصل اولور بر كيفيتدر زيرا انلرك طريقت وتجليلرى نبوتك آثار وتوابعندن اولوب انلرك دخى حال ومرتبه‌لرنجه وايمانلرينه وكلمه‌ٔ اللهه تمسكلرينه كوره مدد الهيدن حظ ونصيبلرى واردر وانلردن برى افعال شره مقتدر اولديغى حالده آنى ايشله‌مز زيرا فعل وتركده امر الهى ايله مقيد اولديغندن مأذون اولمديغى شيئى بر وجهله ياپه‌مز واكر ياپار اولورسه طريق حقدن عدول ايتمش اولور وبوصورتده بعضيسنك حالى سلب اولنديغى دخى واردر وچونكه معجزه امداد الهى وقوت الهيه ايله اولديغندن اكا هر نصل سحر اولورسه اولسون بر وجهله معارض اوله‌مز كورمزميسين حضرت موسى عليه السلام ايله سحره‌ٔ فرعونك حالنى كه معجزه‌ٔ حضرت موسى اولان عصا نصل انلرك القا ايتدكلرى مواد سحريه‌يى يوتمغله سحرلرى زائل وكان لم يكن مشابه‌سنده مضمحل اولدى كذلك سيد الانام عليه السلام افنديمز معوذتينده ✵ ومن شر النفاثات فى العقد ✵ آيت كريمه‌سى نازل اولدقده حال بو يله اولوب بر منوال سابق حضرت عايشه رضى الله تعالى عنها بيورمشدركه عليه السلام افنديمز

آيت مذكوره‌يى عقد سحريه‌دن هرقنغى عقده اوزرينه اوقوسه درحال منحل اولوردى والحاصل اسم الله وذكر الله ايله سحر ثابت اوله‌مز ومورخين دخى نقل ايتمشلردركه كسرانك درفش كاويانى ديدكلرى سنجاغنده ذهب ايله منسوج وفق مثينى وار ايكن سر عسكر فارس اولان رستم قادسيه محاربه‌سنده قتل اولنديغى كون اهل فارس منهزم وپريشان اولدقدنصكره علم مذكور يرا اوزرينه دوشمش بولندى وفق مذكور رايسه وفق وطلسمات اصحابنك زعمنجه حربلرده غلبه‌يه مخصوص اولوب وفق مذكورك بولنديغى علم اصلا مغلوب اولماز لكن اصحاب رسول اللهك ايمانلرندن وكلمه‌ٔ اللهه تمسكلرندن اكا مدد الهى معارض اولمغله هر عقد سحرى منحل ومضمحل وپايدقلرى طلسملر زائل وباطل اولدى اما شريعت سحر وطلسمات وشعبذه‌يى فرق ايتميوب جمله‌سنى بربابدن اولمق اوزره حرام ومنهى قيلدى زيرا شارع اعمالدن بزه انجق صلاح آخرتمزه سبب اولوب دينجه مهم اولانى ياخود صلاح دنيامزه سبب اولوب امر معاشمزده مهم اولانى مباح قيلدى امابو ايكى صورتله دخى مهم اولميان عملر باعين ضرر اولور وياآنده بر نوع ضرر بولنور نته كم وقوعيله ضررى واقع اولان سحر كبى وطلسمات دخى بوكا لاحق اولور زيرا ايكيسنك دخى اثرى بردر ونجامت يعنى منجملك كبى كه انده دخى كواكبك تأثيرينى اعتقاد وجناب حقدن غيرى‌يه امورى رد وارجاع ايله عقيده‌ٔ ايمانيه‌نك افسادينه مؤدى اولديغندن بر نوع ضرر بولنور بوصورتلرده فعل وعمل ضررينه كوره منهى وممنوع اولور واكر بعض عملر بزلره مهم اولمديغى كبى ضررى دخى يوق ايسه بوصورتده دخى هيچ اولمزسه جناب حقه تقرب ايچون ترك اولنملردر زيرا مالايعنى‌يى ترك ايتمك كشينك حسن اسلامندندر بناء على ذلك سحر وطلسمات وشعبذه‌ده ضرر بولنديغندن شريعت جمله‌سنى باب واحد قيلوب حرام وممنوع ايلدى اما معجزه ايله سحر بيننده شرعا فرق متكلمينك ذكر ايتديكيدركه تحدى‌يه راجعدر تحدى معجزه‌نك على وفق المدعى وقوعنى دعوى ايتمك اولوب ساحر بومثللو تحديدن مصروف وممنوعدر ومعجزه‌نك يدكاذبده بروفق مدعى وقوعى مقدور وممكن دكلدر ديديلر زيرا معجزه‌نك صفت ذاتيه‌سى تصديق اولديغندن صدقه دلالتى عقلى اولمغين اكر كذب ايله واقع اولسه صادق ديديكمز كاذب اولمق لازم كلور بو ايسه محالدر بوصورتده معجزه مطلقا يدكاذبده ظاهر اوله‌ماق لازم كلور اما حكما عندنده بونلرك فرقى يوقاروده ذكر ايتديكمز وجهله نهايت طرفينده خير وشر بيننده‌كى فرق اولمغله ساحردن خير صادر اولمز واسباب خيرده قوللانلمز وصاحب معجزه‌دن شر صادر اولمز واسباب شرده بولنمز كويا اصل فطرتلرنده صاحب سحر ايله صاحب معجزه نقيضينك طرفينى كبيدرلر والله يهدى من يشاء وهو القوى العزيز ولا رب سواه

❖ لاحقه ❖

❖ اصابت عين بياننده در ❖

اصابت بالعين دخى ذكر اولنان تأثيرات نفسانيه قبيلندن اولوب عين ونظر صاحبنك

کوزینه بر ذات باخود بر حال کوزل کورندکده نفسندن یعنی روحندن حاصل اولان بر تأثیردر شویله که اول شیئی استحسانده افراط ایدوب بو استحساندن دخی بر حسد نشئت ایدرکه اول شیئك صاحبندن سلب وزوالنی استمکله فسادی تأثیر ایدر و بو کیفیت یعنی اصابت بالعین جبلت فطریه‌در و بونکله بالاده مذکور اولان سائر تأثیرات نفسانیه بیننده فرق بو وجهله‌درکه بونك صدوری برامر فطری وجبلیدرکه اصلا تخلف ایلمز وفاعلنك اراده واختیارینه راجع اولمز وفاعلی انی اکتساب ایتمز اما سائر تأثیرات نفسانیه ایچنده دخی کسب ایله اولمیوب فطری اولنلر وار ایسه ده انلرك صدوری فاعلنك اراده واختیارینه راجعدر وفطری اولان قوهٔ صدوری اولوب نفس صدوری دکلدر انکیچون سحر وکرامت ایله قاتل اولان قتل اولنور اماعین ونظرله قاتل اولان قتل اولنمز دیدیلر بونك سببی ایسه انجق بو کیفیت صاحب عینك قصد واراده سیله اولمیوب بلکه بو فعلك کندودن صدورنده مجبول ومفطور اولمسیدر والله اعلم بما فی الغیوب ومطلع علی مافی السرائر

علم اسرار الحروف

علم مذکور بو عصرده سیمیا دینلان فندرکه طلسماته موضوع اولان سیمیا لفظی متصوفه‌دن اهل تصرفك اصطلاحنده بو معنایه نقل اولنمشدر وبو علمك ملت اسلامیه‌ده ظهوری صدر اسلامدن صکره درکه غلات متصوفه ظهور ایدوبده حجاب حسك کشفنه واللرنده خارق العاده امورك ظهورینه وعالم عناصرده تصرفاته وکتابلر تدوینه و برطاقم اصطلاحات ایله وجودك واحددن تنزل وترتیبنده اولان زعملرینك کتب وجمعنه میل ومباشرت ایتدکلرنده بو فن دخی حادث اولمشدر چونکه بو طائفه زعم ایتدیلر که کمال اسمائینك مظاهری افلاك وکواکبك ارواحی اولوب حروفك طبایع واسراری دخی شو نظام اوزره اکوانده ساری وابداع اولدن بر و اکوان وحوادث انلك اطوارنده منتقل وانك اسرارینی مظهر اوله کلمشدر بناء علی ذلك اسرار حروف حادث اولوب علم سیمیانك تفرعاتندندرکه بو علمك موضوعنه کسب وقوف واطلاع اولنه مز ومسائلی تعداد واحصا قلنه مز

⁂ للمترجم ⁂ الکواکب الدریه فی الاصول الجفریه نام کتابده بو وجهله محرردرکه علم جفرك موضوع وفائده سنده اختلاف اولنوب محیی الدین بن العربی بو فنك موضوعی حروف وفائده سی فهم خطاب محمدی یه اعتلادرکه انجق عزیز وملکوتی اولان لسان عربی یی بیلمکله اولور دیدی شجره شرحنده قنوی دخی علم جفرك موضوعی قدرت الهیه یه دلالتدر دیدی لکن حق اولان ابن عربینك قولی اولمغله فن مذکور بو وجهله تعریف اولنورکه علم جفر برفندرکه انده حروفدن وحروفك بنه حروفدن عبارت اولان اجزاسندن کنوز حروفده مخزون اولان حوادثه دلالتی حیثیله بحث اولنور و بو دلالتی بلمك اقترانات کوکبیه ودقایق فلکیه‌یی وکواکب وافلاکده اصلا تأثیر اولمیوب انجق مظاهر اولمق اوزره انلرده مودوع الهی اولان منافع ومضاری معرفته توقف ایدرکه

فاعل ومؤثر جناب حق اولوب کرك انسان وکرك افلاك وکواکب اسباب عادیه اولوب هیچ برنده تأثیر یوقدر امافقهانك بو فنی حرامدر دیملری قاصرینی بو فنه توغلدن منع ایچوندر نته کم علم منطقله علم کلامده توغلی قاصرین اوزرینه تحریم ایتدکلری کبی و بو فن غائبه حکم دیمك دکلدرکه ممنوع اوله بلکه فن مذکور حروفك طبایعنی وتولید وکسر وبسط وتعکیسنی بیلمك کبی برطاقم قواعد وشرائطی حاوی اولوب بونلرك کافه‌سی ایسه امور غیبیه‌دن معدود دکلدر و بو فن حقنده نصل حرامدر دینله بیلورکه بونده امیر المؤمنین حضرت علی رضی الله تعالی عنه ایله اولاد کرامی و بو مجد اولیای عظام تألیفات ایله مشغول اولمشلردر دیو ادعا اولنمشدر انجق حضرت علی رضی الله تعالی عنهك بو فنده تألیف ایله اشتغالی بنه کندولرندن منقول اولوب بو بابده بر روایت موثوقه یوقدر فالدیکه اول وقت ملت اسلامیه‌ده هنوز تدوین علوم وتألیف کتبه مباشرت اولنمامشیدی وقدمای اهل سیمیادن منقول اولان علم حروف ایله متصوفه‌نك جفر دیو مشغول اولدقلری فنك ماده ومبناسی بردر نته کم مؤلفك تفصیلات آتیه‌سندن مستبان اولور

⁂ تم کلام المترجم ⁂

بو فنده بونلرك ومحیی الدین بن عربینك وانلرك اثرینه اقتفا واتباع ایدنلرك تصانیف عدیده‌سی واردر وانلرك عندنده بو علمك فائده وثمره‌سی اکوانده ساری اسراری محیط اولان حروفدن نشئت ایدن کلمات الهیه واسماء حسنی ایله نفوس ربانیه‌نك عالم طبیعتده تصرفیدر صکره حروفده اولان سر تصرف نه حکمته مبنی اولدیغنده اختلاف ایلدیلر و بعضیلری بو سری حروفك مزاجنه ویروب عناصر کبی حروفی دخی درت قسمه تقسیم ایتدیلر بو صورتده طبایع اربعه‌دن هر بری حروفك بر صنفنه مخصوص اولوب فعلا وانفعالا تصرف انلرك طبیعتلرنده واقع اولور دیدیلر بناء علیه عناصرك تنوعنه کوره حروف دخی تکسیر دیدکلری قانون صناعی ایله ناریه وهوائیه ومائیه وترابیه قسملرینه منقسم ومتنوع اولدی شویله که الف نار ایچون و با هوا ایچون وجیم ما ایچون ودال تراب ایچون اولوب بعده حروف وعناصر بتمجه‌یه دك علی التوالی عودت وتعداد اولنه‌رق بر وجه آتی عناصردن هر بریسی ایچون یدیشر حرف تعیین ایدر

ناریه	هوائیه	مائیه	ترابیه
ا	ب	ج	د
ه	و	ز	ح
ط	ی	ك	ل
م	ن	ص	ع
ف	ض	ق	ر
س	ت	ث	خ
ذ	ظ	غ	ش

☼ للمترجم ☼ عناصر وحروفك ترتيبنده علمای فنك پك چوق اختلافلری ایدوب
بعضیلر مؤلفك ترتيبی اوزره نار وهوا وما وتراب اوزره صره سیله حروفی تقسیم ایدرلر
بتون مشارقه نك اصولی بودر انجق حروف ابجدك ترتيبنده مؤلف مرحوم مغاربه
اصولنه رعایت ایتمشدر حروف ابجدك ترتيبنده مشارقه ایله مغاربه بیننده اولان اختلاف
بوندن صکره بیان اولنور وبعضیلر حروفی صره سیله تقسیم ایتميوب بشقه صورتله
ترتيب ایدرلر بعضیلری دخی عناصرك ترتيبنی تغییرایله کیمیسی ترابی مااوزرینه تقدیم وکیمیسی
نار وما وتراب وهواو کیمیسی نار وتراب وهوا ومادیو ترتيب ایلر وهر بری عملیاتی کندی مذهبی
اوزرینه بنا واجراایدر الحاصل اصحاب فن کرك حروفك وکرك طبایعك ترتيبنده اختلاف
ایدوب بواختلافلری بالطبع موازین حروفده دخی جاری اولور موازین حروف دیدیکمز
بوندن عبارتدر که حروفك یعنی تعدیل ایله اقواسنی اضعفندن فرق وتمیز ایچون اصحاب
فن حروفی یکدیکرله موازنه ایتمشلردر شویله که هرعنصرك حرف اولنه مرتبه وثانیسنه
درجه وثالثنه دقیقه ورابعنه ثانیه وخامسنه ثالثه وسادسنه رابعه وسابعنه خامسه تسمیه
ومرتبه یی اوتوز درجه ودرجه یی التمش دقیقه ودقیقه یی التمش ثانیه وآنی کذلك
التمش ثالثه وآنی التمش رابعه وآنی التمش خامسه اعتبار ایتدیلر مثلا عنصر نارك
اولکی حرفی اولان الف ایکنجی حرفی اولان هانك قوتجه اوتوز قاتی وها دخی طانك
التمش قاتی واندن دخی ذاله کلنجه هربری مادوننك التمش قاتی اولور وجدول سالف الذکرك
ترتيبی اوزره اب ج د قوتده مساوی اولدقلری کبی ه وزح دخی بربرینه وسائری دخی
بومنوال اوزره حذاسنده بولنان لره مساوی وموازن اولور اشته بوقانون ایله متساوی
ومتفاوت اولان حرفلرایله متفاوتلرك مقدار تفاوتلری معلوم اولور بوصورتده براسمده
الف ودیکرنده جیمدن بشقه سائر حروف ستهٔ مائیه بولنسه چونکه الف مرتبه ومذکور
حروف سته جیم مرتبه سنك کسوری اولدیغندن مجموعنك قوتی الفك قوتنه بالغ اوله میوب
بالکز الفك قوتی جمله سنه غالب کلور بوابحاثك تفصیلاتی بهجة الافاق وایضاح اللبس
والاغلاق فی علم الحروف والافاق نام کتابده در ☼ تم کلام المترجم ☼
حروف ناریه امراض بارده یی دفع وقوهٔ حرارتك تضعیفی مطلوب اولان یرده تضعیف
ایچوندر کرکسه حسا اولسون وکرکسه حکما اولسون قتال ومحاربه لرده قوای مریخی
تضعیف کبی وحروف مائیه حماری وسائر امراض حاره یی دفع وقوای بارده نك
تضعیفی مطلوب اولان یرده تضعیف ایچوندر کرکسه حسا اولسون وکرکسه حکما اولسون
قمرك قوتی تضعیف کبی بعضیلر دخی حروفك سر تصرفی نسبت عددیه دن ناشی
اولمق اوزره اعتقاد ایتدیلر چونکه حروف ابجد وضعا وطبعا اعداد متعارفه اوزرینه
دلالت ایتمکله اعدادك تناسبندن ایچون ذات حروفده دخی تناسب واردر نته کم
با مرتبهٔ آحادده وکاف مرتبهٔ عشراتده ورا مرتبهٔ مآتده ایکی یه دلالت ایدوب هر بری
ایکی یه دال اولمق حسبیله بینلرنده تناسب اولدیغی ودال ومیم وتا دخی درده دلالت ایدوب
درت ایله ایکی بیننده ایسه ضعف نسبتی اولدیغندن بونلرله حروف ثلثهٔ مذکوره

بیننده دخی تناسب بولندیغی کبی واعدادك اوفاقی اولدیغی کبی اسمانك دخی وفقلری
چیقوب حروفك هرصنفی اصناف اوفاقدن عدد شکل یاخود عدد حروف حسبیله
کندویه مناسب اولان صنفه مختص اولور وسر حرفی ایله سر عددینك امتزاج تصرفلری
بینلرنده کی تناسبدن ناشیدر اما حروف ایله امزجهٔ طبایع یاخود اعداد بیننده اولان
سر تناسبك فهمی برامر عسیردر زیرا علوم وقیاسات قبیلندن اولمیوب بوبابده
بوفن اصحابنك سندلری انجق ذوق وکشفدر بونی دیدیکه ظن ایتمه سین که سر حروف
قیاس عقلی ایله توصل اولنه بیله جك مواددندر بلکه بوفن انجق طریق مشاهده
وتوفیق الهی ایله حصول بولور اما شوحروف ایله وانلردن مرکب اولان اسما ایله
عالم طبیعتده تصرفك وقوعی وبوندن اکوانك متأثر اولمسی انکار اولنمز برماده در
زیرا اصحاب فنك اکثرندن تواترا ثابت وواقع اولمشدر بعضیلر دخی ظن ایدرلر که انلرك
بوتصرفیله اصحاب طلسماتك تصرفی بردر واقع حال ایسه بویله دکلدر زیرا طلسمك
حقیقتی اهلنك تحقیقنه کوره جوهر قهردن حاصل اولوب همت وعزیمتیله مشدود
ومربوط اولان برطاقم قوای روحانیه درکه هرنه ایچون ترکیب اولنمش ایسه انده اسرار
فلکیه ونسب عددیه واول طلسمك روحانیتنی جلب ایدن بخورات ایله قهر وغلبه
فعلنی ایشلر حاصل وفائده سی دخی طبایع علویه یی طبایع سفلیه یه ربط ایتمکدر
وعندلرنده بوطلسم ارضیه ومائیه وهوائیه وناریه دن مرکب مایه کبیدرکه مجاور اولدیغی
شیئی کندو صورتنه قلب وتحویل ایلر اشته اجسام معدنیه ایچون اکسیردخی
مایه کبیدرکه ساری اولدیغی معدنی کندویه قلب ایلر انکیچون دیرلرکه کیمیانك موضوعی
جسد فی جسددر زیرا اکسیرك جمیع اجزاسی جسدانی وجسمانیدر وطلسمك موضوعی
روح فی جسددر زیرا طلسم طبایع علویه یی طبایع سفلیه یه ربط ایتمکدن عبارت اولوب
طبایع سفلیه ایسه جسمانی وطبایع علویه روحانیدر دیرلر واهل طلسمات ایله اهل اسمانك
تصرفلری بیننده اولان فرقك تحقیقی بروجه آتی بیان اولنور انجق اول امرده
بوراسی بیلنوبده تصدیق اولنملیدرکه بوعالم طبیعتده بالجمله تصرفات نفوس انسانیه
وهمم بشریه نکدر زیرا نفس ناطقهٔ انسانیه طبیعتی محیط وانك اوزرینه بالذات حاکمدر
لکن اهل طلسماتك تصرفی افلاکك روحانیتنی استنزال ایله صور یاخود نسب عددیه یه
ربط ایدوبده بوندن مایه کبی قلب وتحویل ایشنی ایشلیه جك برنوع مزاج حاصل
اولمغله اولور اما اصحاب اسمانك تصرفی انجق مشاهده وکشف ایله کندولرنده
حاصل اولان نور الهی وامداد ربانی ایله درکه بوصورتله طبیعت انلره مسخر ومنقاد اولوب
قوای فلکیه وسائره یه محتاج اولمازلر واصحاب طلسمات روحانیت افلاکی استنزال
ایتمك ایچون نفس ناطقه یه قوت کتوره جك قدر ریاضته دخی محتاج اولورلرکه اك اهون
درجه سی توجه قلبیدر اما اصحاب اسمانك حالی بویله اولميوب انلرك ریاضتلری ریاضت
کبرادر وعالم اکوانده تصرف قصدیله دکلدر زیرا بوتصرف قصدی برنوع حجابدر
وانلره کوره بومثللو تصرف بالعرض وکندولر حقنده کرامات الهیه دن برنوع کرامت

اوله رق حاصل اولور بو صورتده اکر صاحب اسما مجاهده وکشفك نتیجه سی اولان
اسرار الهیه وحقایق ملکوتیه معرفتدن خالی اولوبده اسما ایله طبایع حروف وکلماتك
مناسبتی اوزرینه اقتصار ایلر و بو حیثیتدن انلرله تصرف ایدر ایسه که اصحاب سیمیا دیو
معروف اولنلر اشته بونلردر بو صورتده صاحب اسما ایله اصحاب طلسمات بینلرنده
فرق قالماز بلکه اصحاب طلسمات دها موثوق وقوتلیدر زیرا طبیعته وقوانین مرتبه یه
مراجعت ایلر اما اسرار اسما صاحبی علوم اصطلاحیه ده اعتماد اوله جق قانون
برهانیسی اولمدیغی حالده خلوص توجهی فوت ایتمسیله حقایق کلمات ایله آثار مناسباته
موجب اطلاع اولان کشفی دخی فوت ایلدکده انك حالی رتبه جه دها ضعیف اولور
وبعضا صاحب اسما قوای کلمات واسمایی قوای کواکب ایله مزج ایدوب اسماء حسنی ایچون
و بلکه سائر اسما ایچون مناسب اولان کوکبك حظوظندن وقفلر تعیین ایلر نته کیم
بونی انماط نام کتابنده بویله یازمشدر و بو مناسبت انلرك عندنده تا کال اسمانیك برزخی اولان
حضرت عمائیه دن برو کلمش بر کیفیت اولوب انجق حقایقه تنزیل ایله وقفلر ترتیب اولنور
وانلرك عندنده بو مناسبتك اثباتی انجق حکم مشاهده ایله در بو صورتده صاحب اسما
بو مشاهده دن خالی اولوبده بو مناسبتی تقلیدا اخذ وتلقی ایتدکده انك عملی صاحب
طلسماتك عملی مشابه سنده اولور و بلکه بالاده بیان ایتدیکمز وجهله بو صورتده
صاحب طلسماتك عملی اندن دها موثوقدر وکذلك صاحب طلسمات دخی بعضا عملنی
وقوای کواکبی کلمات وکواکب بیننده اولان مناسبت ایچون کلمات مخصوصه دن مرکب
اولان دعالرك قوتلریله مزج ایدر لکن انلرك عندنده کلماتك مناسبتی اصحاب اسما عندنده
اولدیغی کبی مشاهده حالنده اطلاع ایله اولمیوب بلکه انلر طریقت سحریه لرینك مقتضای
اصولنه مراجعت ایدرلر شویله که کواکبی بو عالم مکوناتده اولان جواهر واعراض
وذوات ومعادن ایله تقسیم ایدوب حروف واسما دخی بو جمله دن معدود اولمغله کواکبك
هر برینه بونلرك بر قسمی مخصوص اولور و بونك اوزرینه بر طاقم مبانی غریبهٔ منکره
بنا ایدرلر که سور وآیات قرآنیه یی بو منوال اوزره تقسیم ایدرلر نته کم مسلمة المجریطی
غایه نام کتابنده بویله یازمشدر بونیك انماط نام کتابنده حالندن ظاهر اولان بودر که اول دخی
اصحاب طلسماتك مسلکنه سلوك ایتمشدر زیرا بو انماطی وانده اولان دعالری واول دعالرك
ساعات کواکب سبعه اوزرینه تقسیمنی تفحص وتتبع ایلسك وصکره غایه یه واقف اولوبده
انده اولان قیامات کواکبی یعنی هر کوکبه مخصوص اولان وقیامات کواکب
تسمیه اولنان دعواتی یعنی کندولری ایچون قیام اولنان دعالری مطالعه ایتسك
یا او بونلرن النوب یازلمش اولدیغنه ویاخود اساس ومبنالری برشیء اولمغله بویله تصادف
ایلدکلرینه شهادت ودلالت ایلر قالدیکه بیلدیکمز بیلدیکمزه نسبتله پك ازدر وشرع
شریفك هر حرام قیلدیغی عملرك ثبوتی منکر دکلدر زیرا سحر حرام ایکن ثابت
وواقعدر لکن بیلدیکمز بزه کافیدر

تحقیق ونکته

اشبو سیمیا بر وجه مشروح ریاضات شرعیه ایله حاصل اولور بر نوع سحردر
چونکه بالاده بیان ایتدیکمز وجهله بو عالم اکوانده تصرف ایکی صنف انسان ایچوندر
بر صنفی انبیادر که تصرفلری مفطور اولدقلری قوهٔ الهیه ایله در دیکر صنفی سحره در که
تصرفلری مجبول اولدقلری قوهٔ نفسانیه ایله در وبعضا اولیاده دخی تصرف حاصل
اولور که بونی کلمهٔ ایمانیه ایله کسب ایدرلر و بو تصرفلری تجرید وصفوت نتایجندندر
وانلر بو حالك تحصیلنی قصد ایتمیوب من طرف الله تعالی کندولرینه اکرام اولنور
واصحاب تمکن اولان کبار اولیایه بو تصرف حالی عارض اولدقده اندن اعراض وجناب حقه
استعاذه وانی بر نوع ابتلا وامتحان الهی عد ایدرلر نته کم بایزید بسطامیدن حکایه
اولنور که دجله نهرینك کنارینه کلیجك کرامةً وادینك ایکی طرفی بر برینه قاوشدقده
جناب حقه استعاذه ایدوب و بن الطاف وعنایت الهیه دن اولان حظ ونصیبی
بر نول اقچه سنه صاتمم دیوب سائرلری کبی اجرت ایله سفینه یه بنه رك قارشویه کچمشدر
سحرك فطریسنده دخی قوه دن فعله چیقمق ایچون ریاضت لازمدر وبعضا فطری
اولمیه رق کسب ایله دخی حاصل اولوب انجق فطریدن دوندر وفطری کبی بونده دخی
ریاضت لازم کلور و بو ریاضت سحریه معروفدر که کیفیت وانواعنی مسلمة المجریطی
غایه نام کتابنده وجابر بن حیان رسائلنده وسائری دخی تألیفاتنده ذکر ایتمشلردر وسحری
قواعد وشروطی اوزره کسب وتعلم قصد ایدنلردن پك چوق کیمسه لر بو ریاضت سحریه یی
استعمال ایدرلر لکن قدمانك ریاضت سحریه سی کواکبه توجه ایتمك وکواکبك
روحانیتنی جلب ایچون ترتیب وقیامات تسمیه ایتدکلری دعالری اوقومق وفعلی طوالع
نجومیه یه ربطده جناب حقك غیریده تأثیر اعتقاد ایلمك کبی کفریات ایله واثر مطلوبی
تحصیل ایچون بر وجده کواکبك مناظراتیله مشحون اولمغین ملابسهٔ کفردن بعید اوله جق
وجهله سحری تحصیل ایتمك استیانلر بو ریاضتی اذکار وتسبیحات وقرآن کریمدن
واحادیث نبویه دن مأخوذ دعوات ایله ریاضت شرعیه یه قلب ایتدیلر و بونلرك حاجت
ومطلبه مناسبتی معرفت وتمییزلرینه مدار اولان دخی بر منوال مشروح آثار کواکب
سبعه ایله بو عالمده کی ذوات وصفات وافعالك انقسامی ماده سیدر بو شکله بر ایام
وساعات مناسبه یی دخی تحری ایدرلر وعین کفر یاخود بادیء کفر اولان سحر معهوددن
تخلص ایچون بو ریاضت شرعیه ایله تستر وتوجه شرعی یه تمسك ایلرلر نته کم بونی
انماطنده وکتب سائره سنده بویله یازدی سائرلری دخی بو طریقه سلوك ایله سحر اسمندن
فرارده مبالغه ایدرك بو طریقتی سیمیا ایله تسمیه ایتدیلر حالبوکه سحرك معناسنده
واقع اولوب ینه قاچدقلری ورطه یه دوشدیلر واکرچه کندولرنده توجه شرعی
حاصل ایسه ده جناب حقدن غیریده تأثیر اعتقادندن یکده بعید اوله مدیلر قالدیکه
عالم کائناتده تأثیر قصد ایدیورلر بو ایسه شرعا ممنوعدر اما معجزات انبیا جناب حقك

امر واقدار بله‌در کرامات اولیا دخی اذن الهی ایله‌در که طرف الهیدن الهاماً علم ضروری خلقیله حاصل اولور واذنسز قصد ایتزلر بو صورتده اشبو اصحاب سیمیانك کلمات موهه‌لرینه اعتماد ایله زیرا سکا تقریر ایتدیکمز وجهله فن مذکورك انواع سحردن اولدیغنده اشتباه یوقدر

زایرجهٔ سبتی

وعصرده سیمیانك فروعاتندن بری دخی کلمات بیننده‌کی ارتباطات حرفیه ایله اسئله‌دن اجوبه استخراجیدرکه بوفنی کویاکه کائنات استقبالیه‌دن مراد ایتدکلری خصوصه علم ومعرفت تحصیلنده اصل واساس اولمق اوزره ابراز وایراد ایدرلر بو ایسه بیلمجه کبی طاقم مسائل سیاله‌دن عبارتدر بوکا دائر اصحاب فنك بیلمجه قبیلندن پك چوق کلاملری اولوب الك غریبی زایرجهٔ عالم سبتی یه اشتغال وانهماك وانده اولان علوم واحکامی استخراج ایله غائبه واقف اولمق وعالمده تصرف ایلمك داعیه سیدر بو زایرجه مائهٔ سادسه خلالنده مغربده شیخ المتصوفه اولان ابو العباس سبتی یه منسوبدر شیخ مومی الیه فی الاصل سبته ده متولد ومراکشده مقیم اولوب عالم اکوانده تصرف ایله معروف ومشهوردر واصحاب حاجاته حاجاتی ثمن قلیل ایله بیع ایدوب الدیغنی فقرایه تصدق ایلرمش دیو حکایه اولنور حتی یغموری دخی طالبلرینه فروخت ایلردی دیو زعم ایتمشلردر وقبری مراکشده الان بووجهله معروف اولوب اصحاب حاجات اکا صدقات ونذرلر ایصال ایدرك حاجتلری قضا اولنمقده‌در دیو مشهور وبالتجربه صحتی مغرب اهالیسنك لسانلرنده مذکوردر بو آدمی کتاب التشوف فی رجال التصوف صاحبی دخی ذکر وثنا ایتمشدر اشته بو زایرجه اکا منسوب اولوب بر دائرهٔ عظیمه داخلنده بر طاقم دوائر متوازیه‌یی حاویدرکه هر بری بروج اثنی عشر عددنجه مرکزدن محیطه مرور ایدن اوتار ایله اون ایکی قسمه منقسم اولوب هر وترك اوزرنده اولندن آخرینه قدر حروف واعداد واردر وداخلنده ودوائره سنده اسماء علوم ومواضع اکوان یازلمشدر وزایرچه‌نك ارقه سنده طولا وعرضا متقاطع خطوط ایله بر جدول واردرکه عرضا اللی بش وطولا یوز اوتوز برخانه‌یی شاملدر و بوخانه‌لرك بعضیسنده عدد وبعضیسنده حرف اولوب بعضیسی دخی خالیدر زایرچه‌نك اطرافنده دخی بحر طویلدن بر قصیدهٔ لامیه اولوب زایرچه ایله عمل ایتمك وانده اولان علوم ومعارفی استخراج ایلمك کیفیتنی بیلدیرر علومنی استخراج ایدن کیمسه‌یه تصادف ایتمدك اما انکله مسائل وغیوب استخراج ایدن پك چوق کیمسه‌لره ملاقی اولدق که بعضیسی جوابده قصیده‌نك قافیه‌سی اوزره بر بیت وبعضیسی دها زیاده استخراج ایدرلر ومشرقده هر بحرده وهر قافیه اوزره منظوم اوله‌رق زایرچه‌دن جواب استخراج ایدنلر وار ایمش دیو بزه نقل وروایت اولندی وبو کتابك اوائلنده زایرچه‌یه دائر خیلی بحثلر ایراد ایتمشیدك شمدی دخی زایرچه‌نك اطرافنده مکتوب اولان قصیده‌یی نقل وایراد ایلرز اما صحتنی بر وجهله تعهد ایتمیز زیرا بوبابده

ثقه‌دن بر روایت صحیحه‌یه ظفر یاب اوله‌مدق فقط ممکن مرتبه نسخه‌لرك صحیحنی تحری ایلدك بونك نقلندن فارغ اولدقدنصکره بوکا وقوفی اولان بعض ذاتلردن تحقیق ایده بیلدیکمز وجه اوزره بونکله عملك کیفیتنی ذکر وبعده حقیقت حالی یعنی بو کیفیت غیبی بیلمك دیمك اولمیوب بلکه سؤال ایله جواب بیننده بر نوع مطابقتدن عبارت اوله‌رق تکسیر دیدکلری صنعت ایله سؤالدن جواب استخراج ایتمکده بر غریب فن ومعرفت ایدوکنی کشف ایده‌لم وبوندن اقدم اوائل کتابده دخی بو تحقیقاته اشارت ایتمشیدك

☸ للمترجم ☸ خاتم غزالی دیو معروف اولان وفق فی الاصل آصف بن برخیادن موروث اولوب قرناً بعد قرن اصحاب فن بیننده مخفی ومستور اوله‌رق تداول اولنه کلورکن غزالی انی افشا ایتمکله اکا نسبت اولندیغی کبی زایرچه دخی اوته دنبرو اصحاب فن بیننده مخفی واسراردن معدود اولمق اوزره متداول ایکن ابو العباس سبتی انی میدانه چیقارمش اولدیغندن کویاکه او ایجاد واختراع ایلمش کبی بین الناس شهرت بولمش اولدیغی فن اسرار حروف رساله‌لرینك بعضیلرنده منظور فقیر اولمشدر خاتم غزالی‌یه دائر تفصیلات کافیه آرانور ایسه علم حروفدن بهجة الافاق وایضاح اللبس والاغلاق فی علم الحروف والاوفاق نام کتابه مراجعت اولنسون واشبوفن حروف اصحابی خارجدن کیمسه کندی سرلرینه مطلع اولمامق ایچون هر خصوصی الغاز ورموز ایله تحریر ایده کلدکلری کتابلرنده مذکور ده مبسوط ومبیندر انتهی

زایرچه‌نك اطرافنده‌کی قصیده

یقول سبیتی ویحمد ربه	مصل علی هاد الی الناس ارسلا
محمد المبعوث خاتم الانبیا	ویرضی عن الصحب ومن لهم تلا
الا هذه زایرجة العالم الذی	تراه بحکم وبالعقل قد حلا
ومن احکم الربط فیدرك قوة	ویدرك للتقوی وللکل حصلا
وفی عالم الامر تراه محققا	وهذا مقام من بالاذکار کملا
فهذی سرائر علیك بکتمها	افقها دوائرا وللحاء عدلا
وطاء لها عرش وفیه نقوشنا	بنظم ونثر قد تراه مجدولا
ونسب دوائر کنسبة فلکها	وارسم کواکبا لادرا جها العلا
واخرج لاوتار وارسم حروفها	وکرر بمثلیها علی حد من خلا
اقم شکل زیرهم وسو بیوته	وحقق معانیهم ونورهم جلا
وحصل علوما للطباع مهندسا	وعلما بهیئات والارباع مثلا
وسولمو سبتی وعلم حروفهم	وعلم بآلات لتحقق وحصلا
وسو دوائرا وانسب حروفها	وعالمها اطلق والاقلیم جدولا
امیر لنا یهوی بجایة دولة	زناتیة اتت وحکم لها جلا
وقطر لاندلس فاین لهودهم	وجاء بنو نصر وظفرهم تلا

امیرلنا فهو نهایة دول
زناتیة ابت وحکم لها خلا
نسخه

ملوك وفرسان واهل لحكمة … فان شئت نصهم فقطرهم خلا
ومهدى توحيد بتونس حكمهم … ملوك لمشرق بالا وفاق نزلا
واقسم على القطر وكن متفقدا … فان شئت للروم ١ فبالحاء شكلا
ففنش ٢ وبرشلون والراء حرفهم … وافرنسهم دال وبالطاء كملا
ملوك كناوة دلو لقافهم … واعراب قومنا بترقيق عملا
فهند حباشى وسند فهرمس … وفرس نتارى ومابعدهم طلا
فقيصرهم حاء ويزدجردهم … لكاف وقبطيهم بلامه طولا
وعباس كلهم شريف معظم … ولاكن تركى بذا الفعل عطلا
فان شئت تدقيق الملوك ٣ وحلهم … فختم يبوته ثم نسب وجدولا
على حكم قانون الحروف وعلمها … وعلم طباعها وكله مثلا
فمن علم المعلوم يعلم علمنا … ويعلم اسرار الوجود واكملا
فيرسخ علمه ويعرف ربه … وعلم ملاحيم بحاميم فصلا
وحيث اتى اسم والعروض يشقه … فحكم الحكيم فيه قطعا ليفتلا
ونا نبيك احرف فسولضربها … واحرف سيبويه تأنيبك فيصلا
فكن بتنكير وقابل وعوض … بترتيبك الغالى للاجزاء خلخلا
وفى العقد والمجزور تعرف غالبا … وزدلج وصفيه ٤ فنى العقل قدفلا
واختر لمطلع ٥ وسو بيوته … واعكس بجذريه وبالدور عدلا
ويدركها المرء فيبلغ قصده … وتعطى حروفها وفى نظمها ٦ الجلا
فان ٧ كان سعدوالكواكب اسعدت … فحسبك فى الملك ونيل ٨ سها العلا
وايقاع دالهم برموز ٩ ثمة … فنسب دنا دينا نجد فيه منهلا
واوتار زبرهم فللحاء بمهم … ومشاهم المثلث بجيبه قد جلا
وادخل بافلاك وعدل بجدول … وارسم اباجاد وباقيه جملا
وجوزشذ وذالنحو تجرى ومثله … اتى فى عروض الشعر عن جملة الملا
فاصل لدينا واصل لفقهنا … وعلم لنحونا فاحفظ وحصلا
فادخل لقسطاط على الوفق جذره … وسبح باسمه وكبر وهللا
فتخرج ايانا وفى كل مطلب … بنظم طبيعى وسر من العلا
وتفنى بحصرها كذا حكم عدهم … لعلم الفواتيح ترى فيه سهبلا
فتخرج ايانا وعشرون ضعفت … من الالف طبما ثم باصاح جدولا
تريك صنايعا من الضرب اكملت … فصح لك المنى وصح لك العلا
وسبح بزبرهم واتى بنقرة … اقهما دوائرالزبر وحصلا

١ وبالحرشكلا نسخه
٢ وبرشنون نسخه
٣ وحدهم نسخه
٤ العقل فعلا نسخه
٥ وسويه رتبة نسخه
٦ انجلا نسخه
٧ اذا كان نسخه
٨ اسمها نسخه
٩ برموم نسخه

فعلم الفواتيح زافيه منهلا نسخه

اقهما باوفاق واصل لعدها … من اسرار حرفهم فعذبه سلسلا

سع عوك اك وكح واه عم ٤ سع كطالم نح ع ف ق لمنافرة

اشبوكلام آتى اوزانك نسبت وكيفيتنى ومقابلنك مقاديرينى وقوة درجه سنى استخراج وعلم طب ايله صناعت كيميا بياننده در

ايا طالبا للطب مع علم جابر … وعالم مقدار المقادير بالسولا
اذا شئت علم الطب لابد نسبة … لاحكام ميزان تصادف منهلا
فيشفى عليلكم والاكسير محكم … وامزاج وضعكم بتصحيح انجلا

الطب الروحانى

وشئت يلاوش ٦ سه ودهنه تجلا … لبهرام برجيس وسبعة اكملا
لتحليل اوجاع البوارد صححوا … كذلك والتركيب حيث تنقلا

عو مع ٦ ٥ سع ٦ صح لاى ع لح ١١١ ومجه ماى ٥ صه لا لا
مهه سهه ع ل ف ع سا

اولاد ملوك حقنده مطارح شعاعات بحثيدر

وعلم مطارح الشعاعات مشكل … وضلع قسيها بمنطقة جلا
ولكن فى ج مقام امامنا … ويبد واذاعرض الكواكب عدلا
بدال مراكزه ابين طولها … وعرض فمن ادراكه ثم فوضلا
مواقع تربيع وبيته مسقط … لتسديسهم تثليث بيت الذى تلا
يزاد لتربيع وهذا قياسه … يقينا وجذره وبالعين اعلا
ومن نسبة الربعين ركب شعاعك … بصاد وضعفه وتربيعه انجلا

اختص صح ٨ سع وفى هذا العمل هنا للملوك والقانون مطرد عمله ولم ار أعجب منه

مقامات الملوك المقام الاول ٥ المقام الثانى ے ٢ سه سع ٤

المقام الثالث ع ح ر ٥ المقام الرابع سه المقام الخامس لا

المقام السادس ٤ سع المقام السابع ٤ سا

خط الاتصال والانفصال ٤ ر لا ٤ ط ے ٤ لح

خط الاتصال لح ر داح لح

خط الانفصال صح داح ر و ع

الوتر للجميع وتابع الجزء التام سه سه سه سو لح ١١١ ب ك لح ے ٢

الاتصال والانفصال ٤ لح

الواجب التام فى الاتصالات ٥ صح ث ٥ لح هج ٥

اقامة الانوار ٣ عه كا ث هج

الجزء المجيب فى العمل صح ١ ٣ هج عه ٤

اقامة السؤال عن الملوك ١ ١٤ ٥ ٥ ٨ ح لح ٤

مقام الاولاد نور ع عه مقام بها ٨ ح ٨

انفعال روحانى وانقياد ربانى

ايا طالب السر لتهليل ربه ... لدى اسمائه الحسنى تصادف منهلا
تطيعك اخبار الانام بقلبهم ... كذاك رئيسهم وفى الشمس اعملا
ترى عامة الناس اليك تقيدوا ... وما قلته حقا وفى الغير اهملا
طريقك هذا السبل والسبل الذى ... اقوله غيركم ونصركم اجتلا
اذا شئت بحثا فى الوجود مع التقى ... ودينا متينا او تكون موصلا
كذى النون والجنيد مع ستر صنعة ... وفى سر بسطام اراك مسربلا
وفى العالم العلوى تكون محدثا ... كذا قالت الهند وصوفية الملا

طريق رسول الله بالحق ساطع ... وما حكم صنع مثل جبريل انزلا
فبطشك تهليل وقوسك مطلع ... ويوم الخميس البدء والاحد انجلا
وفى جمعة ايضا بالاسماء مثله ... وفى اثنين للحسنى تكون مكملا
وفى طائه سر وفى هائه اذا ... اراك بها مع نسبة الكل عطلا
وساعة سعد شرطهم فى نقوشها ... وعود ومصطكى بخور تحصلا
وتتلوا عليها اخر الحشر دعوة ... والاخلاص والسبع المثانى مرتلا

اتصال انوار الكواكب بلعالى

لا هـ ح ظ ع ش لا ٣ سع ن صح به ف لح ق ر ے

وفى يدك اليمنى حديد وخاتم ... وكل برأسك وفى دعوة فلا
واية حشر فاجعل القلب وجهها ... واتل اذا نام الانام ورتلا
هى السر فى الاكوان لا شئ غيرها ... هى الاية العظمى فحقق وحصلا
تكون بها قطبا اذا جدت خدمة ... وتدرك اسرارا من العالم العلا
سرى بها ناجا ومعروف قبله ... وباح بها الحلاج جهرا فقتلا
وكان بها الشبلى يدأب دائما ... الى ان رقى فوق المريدين واعتلا
فصف من الادناس قلبك جاهدا ... ولازم لاذكار وصم وتنفلا
فما نال سر القوم الا محقق ... عليم باسرار العلوم محصلا

وكل برسه وفى دعوه فلا
نسخه

٤ صح هج ٥ ے ے ك لح صه ٦ لح

ے مع ١ ٤ ٨ ٨ ے ١١ ح د ف ل ص ح ا ك ل م

مقام محبت وميل نفس ومجاهده وطاعت وعبادت وحب وتعشق وفنا وتوجه ومراقبه وخلت واتمه بياننده در

لبرجيس فى المحبة الوفق صرفوا ... ٧ بقصدير او نحاس الخلط اكملا
وقيل بفضة صحيحا رأيته ... فجملك طالعا خطوطه ما علا

٧ بقزدير نسخه

توصي به زيادة النور للقمر — وجعلك للقبول شمسه اصلا
ويومه والبحور عود لهندهم — ووقت لساعة ودعوته الا
ودعوته لغاية فهي اعملت — وعن طيسمان دعوة لها حلا
وقيل بدعوة حروف لوضعها — بجوهواء اومطالب اهلا
فتنقش احرفاً بدال ولامها — وذلك وفق للمربع حصلا
اذا لم يكن يهوى هواك دلالها — فذاك ليبدواوا وزرنب معطلا
تحسن لبائه وبائهم اذا — هواك وباقيهم قليلة جملا
ونقش مشاكل بشرط لبعضهم — ومازدت نسبة لفعلك عدلا
ومفتاح مريم ففعلهما سوى — فبوري وبسطامي بسورتها تلا
وجعلك بالقصد وكن متفقدا — ادلة وحشي لنصه مثلا
فاعكس بيوتها بالف ونيف — بباطنها سرو في سرها انجلا

نهايتك مقاماتي فصليدر

لك الغيب صوره من العالم العلا — وتوجدها دارا وملبسها الحلا
ويوسف في الحسن وهذا شبيهه — بنثر وترتيل حقيقة انزلا
وفي بدء طول وفي الغيب ناطق — فيحكي الى عود يجاوب بلبلا
وقد جن بهلول بعشق جمالها — وعند تجليها لبسطام اخذلا
ومات اجليه واشرب حبها — جنيد وبصري وللجسم اهملا
فتطلب في التهليل غاية ومن — باسمائه الحسنى بلا نسبة حلا
ومن صاحب الحسنى له الفوز بالمنا — ويسهم بالزلفى لدى حيرة العلا
وتخبر بالغيب اذا جدت خدمة — تريك عجايبا بما كان موئلا
فهذا هو الفوز وحسن تناله — وفيه زيادات لتفسيرها تلا

وصيت وختم وايمان واسلام وتحرير واهليت

فهذا قصيدنا وتسعون عدة — ومازاد خطبة وختما وجد ولا

نسخه: نوح
نسخه: ولها جلا
نسخه: بحر
نسخه: فدالقيد وواو وزرنب
نسخه: الى
نسخه: لوضعهم
نسخه: لقبضة ميلا
نسخه: بمن

عجبت لابيات وتسعون عدها — تولدا بياتا وحصرها انجلا
فمن فهم السر فيفهم نفسه — ويفهم تفسير مشابه اشكلا
حرام وشرعي لاظهار سرنا — لناس وان خصوا وكان الت اهلا
فان شئت اهليهم فغلظ يمينهم — وتفهم برحلة ودين تطولا
لعلك ان تنجو وسامع سرهم — من القطع والافشا فترأس بالعلا
فنجل لعباس لسره كاتم — فنال سعادات وتابعه علا
وقام رسول الله في الناس خاطباً — فمن رأس عشرة وذلك اكملا
وقد ركب الارواح اجساد مظهر — فآلت لقتلهم بدق تطولا
الى العالم العلوي يفني فنا ؤنا — وتلبس اثواب الوجود على الولا
فقد تم نظمنا وصلى الهنا — على خاتم الرسل صلاة بها العلا
وصلى اله العرش ذو المجد والعلا — على سيد سادات الانام وكملا
محمد الهادي الشفيع امامنا — واصحابه اهل المكارم والعلا

مرتبة ناشئة عن الخلة ش فح اسع لے صے ے ح طسع ھ وطغ ااا ٨٨٨ ا ااا
تصحيح النيرين وتعديل الكوكب عند كل تاريخ ما س ك ل ط و و ه ا ٨
لوطرح الاوتار الكليه ١ ٢ ٣ عو عو عو ا ھ ھ ح
الاول م ٤ عو ٣ عو ھ عو ح
عو ھ عو ا عو ٦ عو ٨ عو ح — ح ٣ ١ ع ع ع صح ١
سى — ھ — ملك

زايرجۀ عالمدن اجوبۀ سائلي استخراجك كيفيت عملي انك اوزرينه قائم ومداوم اولنلردن يتشديكمز كمسنه لردن منقول اولهرق بروجه آتي بيان اولنور

سؤالك درجه لرعددنجه اوچيوز التمش جوابي واردر وحروف اوتاره

مضاف اولان اسئله نك اختلافی و بيت القصيددن حروفك استخراجی
عملنك تناسبی حسبيله طالع مخصوصده سؤال واحدك جوابلری
دخی مختلف اولور

تنبيه

حروف اوتار جدولك تركيبی اوچ اصول اوزره در برى
حروف عربيه درکه هيئتلريله نقل اولنور ديكرى رسم غبار ايله اولان
حرفلر اولوب ادوار درتدن زياده اولمازايسه انلردخی هيئتلری
اوزره نقل اولنورلر واكرادوار درتدن زياده اولور ايسه مرتبهٔ
ثانيه يه مثلا مرتبهٔ عشراته وايجابنه كوره مرتبهٔ مأته نقل اولنورلر
وبرى دخی رسم زمام اوزره اولان حرفلردركه انلرك حكمی دخی
بويله جه اولوب انجق رسم زمام نسبت ثانيه اعطا ايتمكله احد مرتبه سنده
الفدر وعشره منزله سنده در وعربی بشدن نسبتی واردر
بناء على ذلك جدولك خانه سی كند وسنده شورسمده اوچ حرف
واول رسمده ايكی حرف وضعنه مستحق اولمغين نه وقت كه اصول
ادوار درتدن زياده اولور ايسه جدولك طولندن حساب ولنمق
ودرتدن زياده اولمديغی وقت انجق بيوت عامره محسوب اولمق اوزره
جدولدن برطاقم بيوت خاليه اختصار ايتمشلردر
للمترجم بهجة الافاقده بسط وبيان اولنديغی اوزره ارقام هنديهٔ
شرقيه ايله ارقام غربيهٔ غباريه بيننده كثيرا ما اشتباه واقع اولوب
هله اهل غربك بشی ايله اهل شرقك التيسی بياغی يكديكردن
فرق اولنه ماز

ارقام هنديه

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩

رسوم

رسوم غباريه

كذلك ابجد حروفنك ترتيبنده دخی اهل شرق ايله اهل غرب بيننده
اختلاف اولوب شويله كه شرق ترتيبنده التمشده سين وطقسانده صاد
واوچيوزده شين وسكزيوزده ضاد وطقوزيوزده ظا وبيكده غين وغرب
ترتيبنده ايسه سين يرنده صاد وآنك يرنده ضاد وآنك يرنده ظا وآنك يرنده
غين وآنك يرنده شين استعمال ايدرلر واشبو ايكی ترتيب دخی بومقامده
بشقه بشقه برر جدولده ايراد اولنور

مشارقه نك ترتيبی

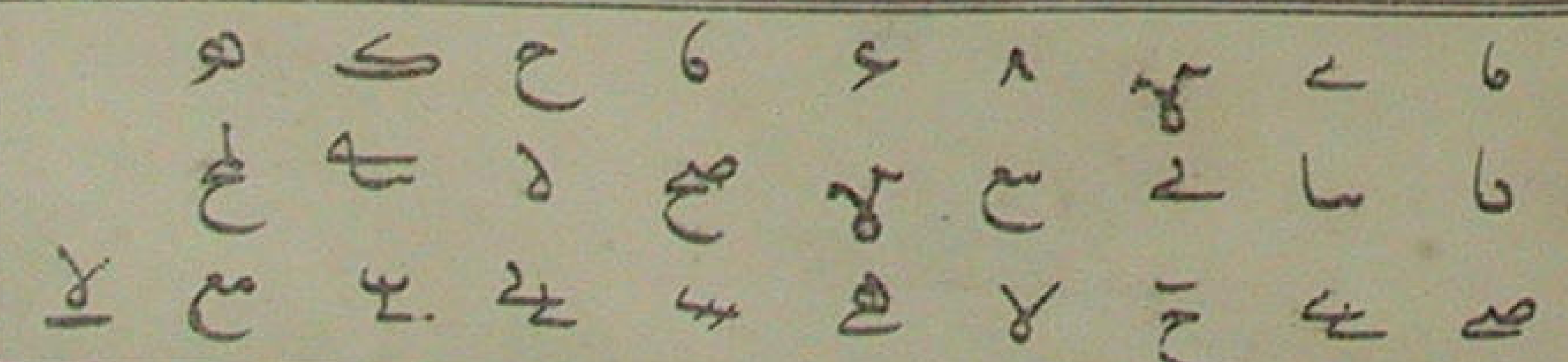
ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	
ی	ک	ل	م	ن	س	ع	ف	ص	
ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ

مغاربه نك ترتيبی

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	
ی	ک	ل	م	ن	ص	ع	ف	ض	
ق	ر	س	ت	ث	خ	ذ	ظ	غ	ش

اما حروف زمام بو دخی اهل غرب بيننده مستعمل برنوع اشكال رقميه
اولمغله رسملری جدول آتيده درج وايراد اولنور

رسوم زمام

زایرچه ده کی ابجد حروفنك حسابی ترتیب مغاربه اوزره ایدوکندن غفلت اولنمیه

انتهی کلام المترجم

سؤالك عمل یدی اصوله محتاج اولورکه حروف اوتارك صایمیسی
واون ایکیشر اون ایکیشر طرح ایندکدنصکره ادوارینك حفظ وضبطی
ودرجهٔ طالع وسلطان البروج ودورا کبر اصلینك معرفتی وطالعك دور
اصلی یه ضمنك حاصلی وطالعله دورك سلطان البروجه ضربنك وسلطان
البروجك طالعه ضمنك حاصللری اولوب ادوار اتمام کاملده سکز
وناقصده یدی ودورا کبر اصلی دائما بردر وجمیع عملك انتاجی
اوچ دور ایله درکه درده مضروب اوله رق اون ایکی دور اولور
وبو اوچك درده نسبتی نشآت ثلاثیه در وهر نشئنك ابتداسی
واردر رباعیات دخی ثلاثیه یه ضرب اولنور وکذا التینك ایکی یه
ضربندن دخی آنلرك دیکر نشئتی اولور بو خصوصلر عند العمل ظاهر اولور
وابتداسی بودرکه مثلا قوسك اوّلکی درجه سنده
سا ئلك الزایرجهٔ علم محدث اوقدیم سؤالی فرض اولندقده
رأس قوسك ونظیری اولان رأس جوزانك حروف وترتیبی
وثالثی اولان رأس دلوك حروف وترتیبی حد مرکزه قدر
وضع وحروف سؤالی دخی آنلره علاوه ایدوب قاچ حرفه بالغ
اولدیغنه نظر ایدرسین اقلی سکسان درت واکثری طقسان
التی اولورکه برجملهٔ دور صحیحدر ومثالمزده طقسان اوچ حرفدر
وطقسان التیدن زیاده اولور ایسه سؤال اختصار اولنور
بعده اون ایکیشر اون ایکیشر ادواریني طرح ایله باقیسنی حفظ
ایلرسین که سؤالمزده ادوار یدی وباقیسی طقوز اولوب
طالع اون ایکی درجه یه بالغ اولمدیغندن آنی حروفده

اثبات

اثبات ایت واکر اون ایکی یه بالغ اولورسه نه عددی اولورونه ده دوری قالور صکره
طالع که بردر وسلطان طالع که درتدر ودور که او دخی بردر بونلری اثبات ایلرسین وطالع ایله
دوری جمع ایت که مثالمزده ایکی اولوب بو حاصل جمعی سلطان بروجه ضرب ایت حاصلی
سکز اولور وسلطانی طالعه ضم ایتدیککده بش اولور اشته بونلر اصول سبعه اولوب طالع ایله
دورا کبرك سلطان قوسه ضربنك حاصلی مادامکه اون ایکی یه بالغ اولمیه جدولك
اسفلندن یوقارویه طوغری ضلع ثمانیه یه دخول واکر اون ایکیدن زیاده اولور ایسه
ادواری طرح اولنه رق باقیسی ایله کذلك ضلع ثمانیه یه دخول ایدوب منتهای عدده
علامت وضع ایدرسین وسلطان ایله طالعدن مستخرج اولان بش جدولك ضلع
سطح مبسوط اعلاسنده طالع اولوب عدد تا جدولك بیوت عامره سی مقابلنده الف باجیم
زا حرفلرندن بری اوزرنده طورنجیه دك علی التوالی بشر بشر ادواری تعداد ایله
حفظ ایدرسین بزم عملمزده الف اوزرینه واقع اولوب اوچ دورده حاصل اولمغله اوچی
اوچه ضرب ایتدك طقوز اولدی که دور اولك عددیدر انی اثبات ایت وقائم ومبسوط
اولان ضلعلرك ماینی جمع ایله جدولك بیوت عامره سی مقابلنده بیت ثمانیه ده واقع اولور
واکر جدولك بوش خانه سی مقابلنده اول حرفلردن بری اوزرینه واقع اولور ایسه
اکا اعتبار اولنمیوب سن ادوارك اوزرینه مستمر اولورسین ودور اولده کی عدد که طقوزدر
انکله جهت یساره مرور ایده رك صدر جدوله دخول ایت ایکیسنك مجتمع اولدقلری
یردن که او دخی سکزدر بو حالده لام الف اوزرینه واقع اولور اندن ایسه ابدا حرف
مرکب چیقمیوب بو صورتده رسم زمام ایله درت یوزه دلالت ایدن تا حرفی دیمك اوله رق
انی بیت القصیددن نقل ایتدکدن صکره اوزرینه علامت وضع ایت ودور ایله سلطانی
جمع ایله اون اوچه بالغ اولور انکله حروف اوتاره دخول وعدد فنی حرف اوزرینه واقع
اولور ایسه انی اثبات وبیت القصیددن الك اوزرینه کذلك علامت قوی اشته بو قانون ایله
حرفلرك نظم طبیعده نقدر دور ایتدیکنی اکلارسین شویله که دور اول اولان طقوزی
سلطان البروج اولان درت ایله جمع ایتدیککده اون اوچه بالغ اولور انی تضعیف ایدرسین
یکرمی التی اولور اندن درجهٔ طالع اولان بری اسقاط ایت باقیسی یکرمی بش قالور
اشته حرف اولك نظمی بو منوال اوزره اولور صکره یکرمی اوچی ایکی کره و بعده یکرمی
ایکی یی بو طرح حسبیله تا بیت منظومك آخرندن واحده منتهی اولنجیه دك اداره
واعمال ایدرسین واول واحدی طرح ایچون اولا یکرمی درت اوزرنده توقف ایتمزسین
صکره دور ثانی یی وضع ایت وحروف دور اولی طالع ایله دورك سلطانه ضربنك
حاصلی اولان سکزه علاوه ایله اون یدی اولوب باقیسی بشدر بو بشله دور اولده براقدیغك
یردن ضلع ثمانیه یه صعود ایله واوزرینه علامتله وصدر جدوله اون یدی ایله وصکره
بش ایله داخل اول بو صورتله عملمزده حرف ثا بولندی که بشیوزدر لکن دور مرتبهٔ
عشراتده اولدیغندن ثا نون اولمغله بشیوز اللی یه متحول اولور زیرا دوری اون یدیدر
بو صورتده نونی اثبات ایت صکره بنه بشله اولندن دخول برله سطحده کی حذاسنه باق که

دور ثانی

واحدى بولورسين عكسنه حركت ايله بش واقع اولوب الك اوزرينه سطحك واحدينى
ضم ايله الى اولور واوى اثبات وبيت القصيددن اوزرينه دردى نشان ايت واول دردى
دور ايله طالعك سلطانه ضربنك حاصلى اولان سكزه ضم ايت اون ايكى اولور اكادور
ثانينك باقيسى اولان بشى ضم ايت اون يدى يه بالغ اولوركه دورثانينك عددى در بوحالده
اون يدى ايله حروف اوتاره داخل اولديغمزده عدد واحد اوزرنده واقع اولمغله الفى اثبات
ايدوب بيت القصيددن اوزرينه علامت قوى ودورثانيدن چيقان حرفلرك عددنجه
حروف اوتاردن اوچ حرفى اسقاط ايت ودورثالثى وضع ايله وبشى سكزه ضم ايت
اون اوچ اولوب باقى واحد اولمغين واحدله دورى ضلع ثمانيه يه نقل ايت وبيت القصيددن
دخى اون اوچ ايله داخل اولوب عدد قنغى حرف اوزرنده واقع اولور ايسه آنى ال كه
قافدر انك اوزرينه نشان ايت واون اوچ ايله دخى حروف اوتاره دخول وچيقان حرفى
اثبات ايله كه سيندر انك اوزرينه دخى بيت القصيددن نشان ايت صكره اول سينى
ولى ايدن يردن اون اوچ دورينك باقيسى اولان برله داخل اولوب اوتاردن سينى ولى ايدن
حرفى ال كه با اولوب انى اثبات وبيت القصيددن اوزرينه وضع علامت ايت اشته بوكا
دورمعطوف ديثلوب ميزانك وجه صحتى بودركه اون اوچى تضعيف ودوردن باقى اولان
برى علاوه ايدرسين يكرمى يدى اولور كه بيت قصيدك اوتارندن مستخرج اولان با حرفيدر
واون اوچ ايله صدرجدوله داخل اول وسطحدن مقابلنى بول وبعدالتضعيف اوزرينه
اون اوچدن باقى اولان برى زياده ايت كه بوصورتده بولنان حرف جيم اولديغندن
جمله سى يدى اولور بودخى حرف زادعك اولديغندن انى اثبات واوزرينه بيت القصيددن
وضع علامت ايلدك بونك ميزانى دخى بووجهله دركه يدى يى بعدالتضعيف حاصلنك
اوزرينه اون اوچدن باقى اولان برى زياده ايتديكمزده اون بش اولوب زادخى بيت
القصيددن اون بشنجى حرفدر اشته ادوار ثلاثه نك اخرى بودر بوندنصكره دوررابعى
وضع ايت بونك عددى طقوزدركه دورسابقك باقيسى دورايله طالعك سلطانه ضربنك
حاصلنه ضم ايله بوقدر اولور وبودوررابع رباعيادن بيت اولدهكى عملك اخرى اولمغله
اوتاردن ايكى حرف اوزرينه ضرب ايت وطقوزله ضلع ثمانيه يه صعود وبيت القصيددن
الك صكره الديغك حرفك دورندن دخول ايتديككده طقوزنجيسى حرف را اولمغله انى
اثبات واوزرينه وضع علامت ايت وطقوزله صدرجدولدن كيروب سطحدن مقابلى اولان
حرفه باق كه حرف جيم اولوب عكسنه حركت ايله الف اولوركه بيت القصيددن حرف
رانك ايكنجيسى اولمغله انى اثبات واوزرينه وضع علامت ايدوب اندن ايكنجى يى ولى ايدن
يردن طقوزى تعداد ايت بنه الف اولمغله انى اثبات ايله وعلامتله واوتاردن برحرف اوزرينه
ضرب ايت وطقوزى تضعيف ايله اون سكز اولوب انكله حروف اوتاره داخل اول رايى
بولورسين انى اثبات واوزرينه بيت القصيددن سكزودرت علامتى قوى واون سكزله
حروف اوتاره داخل اول سينى بولورسين الك اوزرينه ايكى علامتى قوى وايكى يى طقوزه
ضم ايت اون بر اولوب انكله صدرجدوله داخل اول سطحدن الف مقابل كلور انى

و
ا
دور ثالث
ق
س
ب
ز
ر
ا
ا
ر
س
ا

اثبات ايدوب اوزرينه الثى علامتى قوى ودورخامسى وضع ايت بودورك عددى اون يدى
اولوب باقيسى بشدر بشله ضلع ثمانيه يه صعود واوتاردن ايكى حرف اوزرينه ضرب ايت
وبشى تضعيف ايدوب دورينك عددى اولان اون يدى يه ضم ايت جمله سى يكرمى يدى
اولوب انكله حروف اوتاره دخول ايت حرف با اوزرينه واقع اولوب انى اثبات واوزرينه
اوتوز ايكى اشارت ايت واون يديدن اوتوز ايكينك باشندهكى ايكى يى اسقاط ايله باقى
اون بش اولوب انكله اوتاره كيرقاف بولورسين الك اوزرينه يكرمى الثى نشان ايدوب
يكرمى الثى ايله جدوله داخل اول رسم غبار ايله ايكى چيقاركه با حرفى اولوب انى اثبات
واوزرينه اللى درت اشارت ايت وحروف اوتاردن ايكى حرف اوزرينه ضرب ايله ودور
سادسى وضع ايت الك عددى دخى اون اوچ اولوب باقيسى بردر اشته دورنظم يكرمى
بشدن اولديغى بوراده تبين ايلدى زيرا ادواريكرمى بش واون يدى وبش واوچ وبر
اولمغين بشى بشه ضرب ايت يكرمى بش اولوركه نظم بيتده دور اودر بوصورتده
دورى واحدايله ضلع ثمانيه يه نقل ايت لكن نشئت تركيبيه ثانيه نك دورثالثى اولديغندن
اون اوچله بيت قصيده كيرميوب بلكه بيت القصيددن حرف با اوزرينه چيقان اللى
درتده كى دردى واحده ضم ايتديكمزده بش اولور بشى دخى اون اوچه ضم ايدرسين
اون سكزه بالغ اولور انكله صدرجدوله دخول وسطحدن مقابلى اولان حرفى اخذ
ايت كه الفدر انى اثبات وبيت القصيددن اوزرينه اون ايكى اشارت واوتاردن ايكى حرف
اوزرينه ضرب ايت اشته بوراده حروف سؤاله نظر ايدرسين انلردن نه كه چيقارسه
بيت القصيده اخرطرفدن علاوه ايدرسين وحروف سؤالدن اوزرينه نشان ايدرسين نا كه
بيت القصيده داخل عدد اوله وكذلك بوندنصكره حروف سؤاله مناسب چيقان
هرحرف حقنده بووجهله عمل ايدرك نه كه چيقار ايسه بيت القصيدك اخرينه علاوه
واوزرينه نشان ايدرسين صكره آحاددن حرف الف اوزرينه نشان ايتديكك ايكى يى
اون سكزه ضم ايت يكرمى اولور انكله حروف اوتاره داخل اول رايى بولورسين انى اثبات
واوزرينه بيت القصيددن طقسان الثى اشارتى وضع ايت بوعمل حرف وتريده دورك نهايتى
اولمغين اوتاردن ايكى حرف اوزرينه ضرب ايله ودورسابعى وضع ايت بودورايكى اختراعدن
نشأت ايدن اختراع ثانينك ابتداسيدر وعددى طقوزدر نشئت ثانيه يه اس اولمق اوزره اكا برى
علاوه ايت كه بوبرى بوندنصكره دخى بونسبتدن اولدقجه اون ايكى دوره علاوه ياخود
اصلدن تنقيص ايدرسين صورت مذكورهده جمله سى اون اولمغله طقسان سكز ضلعنه
صعود وكذا اون ايله صدرجدوله دخول ايت بش يوزى بولورسين انجق عدد مرقوم
نون مضاعفه اوله رق قافديمك اولديغندن انى اثبات وبيت القصيددن اوزرينه اللى ايكى
نشان ايت واللى ايكيدن ايكى يى ودورك طقوزينى اسقاط ايله باقى قرق بر اولوب انكله
حروف اوتاره داخل اول واحده راست كلورسين كذلك عدد مذكور ايله بيت قصيده
داخل اولديغكده ينه برى بولورسين اشته نشئت ثانيه نك ميزانى بودر حرف مذكور
اوزرينه بيت القصيددن ايكى نشان قورسين كه برى الف اخير ميزانى اوزرينه وديكرى

دور خامس
ب
ق
ب
دور سادس
ا
ر
دور سابع
ق
ا
ا

الف اول اوزرینه واقع اوله وایکنجیسی یکرمی درت اولوب اوتاردن ایکی حرف اوزرینه
ضرب ایله ودورثامنی وضع ایت انك عددی اون یدی اولوب باقیسی بشدر اللی ایکی
ضلعنه وبیت القصیده بشله داخل اول عین اوزرینه واقع اولور انی اثبات وبیندن اوزرینه
فرق سکز نشان ایت واس ثانی ایچون بری فرق سکزدن بعد الاسقاط دورك بشنی ضم
ایت جمله سی اللی ایکی اولور انکله صدر جدوله کیر غباری اولهرق ایکی یه تصادف
ایدرسین واودخی تزاید عدده مبنی مرتبهٔ مأتده واقع اولدیغندن ایکیوز دیمك اولور که
را حرفیدر انی اثبات وبیت القصیددن اوزرینه یکرمی درت نشان ایت بوصورنده کیفیت
طقسان التیدن ابتدایه انتقال ایتمش اولوب اودخی یکرمی درت اولمغله یکرمی دردده دردك
بشنی ضم وبری اسقاط ایله یکرمی سکز اولوب نصفیله بیت القصیده دخول ایت سکزه
واقف اولورسین حا حرفنی اثبات واوزرینه نشان ایت ودورتاسعی وضع ایله انك عددی
دخی اون اوچ اولوب باقیسی بردر برله ضلع ثمانیه یه صعود ایت فقط عدد تضاعف
ایلدیکنه وبودور نشئت ثانیه دن وحی بعات بروجك ثلث ثالثك اولی ومثلثاتك نسبت
رابعه سنك اخری اولدیغنه مبنی بوراده اجرا اولنه جق عملك نسبتی دور سادسده کی نسبت کبی
اولمامغله دورك اون اوچنی مثلثات بروج سابقه نك دردینه ضرب ایت جمله سی اللی ایکی اولوب
انکله صدر جدوله دخول ایت غباری اولهرق ایکیی بولورسین انجق مرتبهٔ احاد وعشراتی
تجاوز ایتمش اولدیغندن مأت مرتبه سنه کلمکله ایکیوز اولمق اوزره رایی اثبات واوزرینه
بیت القصیددن فرق سکز نشان ایت ودورك اون اوچنه واحداسی ضم ایدوب اون درتله
بیت القصیده داخل اول سکزه واصل اولورسین اوزرینه یکرمی سکز نشان ایت واون دردندن
یدی یی طرح ایله یدی قالور اوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایت ویدی ایله داخل
اول لام حرفنی بولورسین انی اثبات وبیت القصیددن اوزرینه نشان ایله ودور عاشری
وضع ایت انك عددی دخی طقوزدر وبودور مثلثهٔ رابعه نك ابتداسیدر طقوزله ضلع
ثمانیه یه صعود ایت خلا اولمغله تسعهٔ ثانیه ایله صعود ایتمك لازم کلوب انجق اولدخی ایکی یه
مضروب ایدوکندن طقوزی دردده ضرب ایدوب اوتوز التی ایله جدوله کیر زمامی اولهرق
دردی بولورسین عدد مذکور عشراتدن اولمق لازم کلور ایسه ده قلت ادواره بناء احاددن
اولهرق اخذ ایلدیکمزدن دال حرفنی اثبات ایت واکر اوتوز التی یه واحد اسی ضم
ایلرسه ك انك حدی بیت القصیددن اولمغله اوزرینه نشان ایت واکر ضرب ایتمامکسزین
بالکز طقوزله صدر جدوله کیرسه ك ثمانیه اوزرنده قرار قیلر سکزدن دردی طرح ایت
باقی درت قالور مطلوب دخی بودر واکر ایکی یه مضروب طقوزدن عبارت اولان اون سکزله
صدر جدوله داخل اولسه ك واحد زمامی اوزرنده طوروب اودخی عشری اولمغله اندن
طقوزك تکراری اولان ایکی یی طرح ایت باقی سکز اولوب نصفی عین مطلوب اولور طقوزك
اوچ ایله حاصل ضربی اولان یکرمی یدی ایله صدر جدوله کیرسه ك زمامی اولهرق
اون اوزرنده طورر عمل ینه بردر طقوزله بیت قصیده کیروب نه چیقارسه اثبات ایت که
القدر بعده طقوزی نسبت سابقه سنك مرکزی اولان اوچه ضرب وبری اسقاط

دور ثامن
ع
ر
ح دور تاسع
د
ح
ل
دور عاشر
د
ا

ویکرمی التی ایله صدر جدوله دخول ونه چیقارسه اثبات ایت که ایکیوزدن عبارت اولان
را حرفیدر اوزرینه بیت القصیددن طقسان التی نشان واوتاردن ایکی حرف اوزرینه
ضرب ایت ودور حادی عشری وضع ایله انك دخی عددی اون یدی اولوب باقیسی بشدر
بش ایله ودور اولده مشی وحرکتك تکرر ایلدیکی مقدار ایله ضلع ثمانیه یه صعود ودرت ایله
صدر جدوله دخول ایت بیت خالیسده طورمغله سطحدن مقابلی اولان بری الوب انکله
بیت القصیده داخل اول سین اولور انی اثبات واوزرینه دردی نشان ایله واکر جدولده
بیت عامر اوزرنده طورمش اولیدی بری اوچ اولهرق اثبات ایدردك واون یدی یی تضعیف
وبرینی اسقاط ودردی ضم ایت اوتوز یدی یه بالغ اولوب انکله حروف اوتاره کیرها اوزرنده
طورر انی اثبات واوزرینه بش نشان ایت وبشی تضعیف وبینه دخول ایت لامده قرار
قیلارسین انی دخی اثبات واوزرینه یکرمی نشان ایت واوتاردن ایکی حرف اوزرینه
ضرب ایله ودور ثانی عشری وضع ایت بونکدخی عددی اون اوچ اولوب باقی بردر ضلع
ثمانیه یه واحدله داخل اول بودور چونکه ادوارك واخترا عینك وحی بعات ثلاثیه نك
ومثلثات رباعیه نك صوکی اولدیغندن صدر جدولده برعددی زمامی اولهرق سکسان
اوزرینه واقع اولوب انجق احاد اولهرق سکز اعتبار اولنور وادوارده یالکز برعدد مز
اولمغله اکر وحی بعات اثنی عشردن اولان درت اوزرینه یاخود مثلثات اثنی عشردن
اوچ اوزرینه زائد اولسه حا اولور انجق اودخی دالدر انی اثبات واوزرینه بیت القصیددن
تمش درت نشان ایتدکدن صکره سطحدن مناسبنه باقی بش اولور انی اس ایچون
تضعیف ایت اون اولور یا حرفنی اثبات واوزرینه وضع علامت وقفی مرتبه ده اولدیغنه
نظر ایت بو عملزده یدنجی مرتبه ده بولندیغمزدن یدیله حروف اوتاره داخل اولدق اشته
بومدخله تولید حرفی دیرلر بو حالده فا اولمغله انی اثبات ایت ویدی یه دورك برینی ضم ایله
سکز اولور انکله اوتاره داخل اول سینه واصل اولورسین انی اثبات واوزرینه سکز نشان ایت
ومثلثات ایله ادوارك اخر وحی بعاتی اولدیغندن سکزی دورك اونی اوزرینه زائد اولان
اوچه ضرب ایت یکرمی دردده بالغ اولور انکله بیت القصیده داخل اول وچیقان حرف
اوزرینه علامت قوی که ایکیوز اولوب علامتی دخی طقسان التیدر اشته بو عمل ادوار
حرفیه ده دور ثانینك اخریدر واوتاردن ایکی حرف اوزرینه ضرب ایله ونتیجهٔ اولایی
وضع ایت بونك دخی عددی طقوزدر وبو عدد دائما اوتاری دردر دردر طرح
ایتدکدنصکره باقیسنه موافق اولور که بوراده باقی دخی طقوزدر طقوزی حروف اوتاردن
طقسان اوزرینه زائد اولان اوچه ضرب ودور ثانی عشرك باقیسنی ضم ایله یکرمی سکزه
بالغ اولور انکله حروف اوتاره داخل اول الفه واصل اولورسین انی اثبات واوزرینه
طقسان التی اشارتی وضع ایت واکر حروف تسعینیه نك ادواری اولان یدی یی
طقسان اوزرینه زائد اولان اوچ ایله دور ثانی عشردن باقی بردن عبارت اولان دردده
ضرب ایدرسه ك ینه بویله جه اولور ویدی ایله ضلع ثمانیه یه صعود وطقوز ایله جدوله
دخول ایت زمامی اولهرق ایکی یه واصل اولورسین وطقوزی سطحدن مناسبنه ضرب

ر
دور حادی عشر
س
هـ
ل
دور ثانی عشر
د
ی
ف
س
ر
نتیجهٔ اولی
ا

ابت كه اوچدر و بوكا اوتار حرفينك عددی اولان يدی يی ضم ودور ثانی عشردن
باقی اولان بری طرح ابت اوتوز اوچ اولوب انكله يتنه كير بشه واصل اولورسين
انی اثبات ابت وطقوزی تضعيف ايدوب اون سكزله صدر جدوله كير وسطحده كی
حرفی ال كه القدر انكله حروف اوتاره داخل اول ميمه واصل اولورسين انی اثبات
واوزرينه وضع علامت واوتاردن ايكی حرف اوزرينه ضرب ايله ونتيجهٔ ثانيه يی
وضع ابت كه عددی اون يدی اولوب باقی بشدر بشله ضلع ثمانيه يه صعود ابت وبشی
طقسان اوزرينه زائد اولان اوچه ضرب ابت اون بش اولور اكا دور ثانی عشردن
باقی اولان بری ضم ايدوب اون التی ايله بيت قصيده داخل اول تايی بولورسين انی اثبات
واوزرينه التمش درت عددی وضع ابت وبشه طقسان اوزرينه زائد اولان اوچی
ودور ثانی عشردن باقی اولان بری ضم ايله طقوز اولور انكله صدر جدوله
دخول ابت زمامی اوله رق اوتوزی بولورسين وسطحده كی حرفه نظر ابت بری
كورسين انی اثبات وبيت القصيدن اوزرينه وضع علامت ايله كه بيتك طقوزنجيسی
دخی اودر وطقوزله صدر جدوله داخل اول اوچه تصادف ايدرسين اودخی عشرات
مرتبه سنده اولمغله لامی اثبات ايدوب اوزرينه علامتله ونتيجهٔ ثالثه يی وضع ايله بونك
عددی اون اوچ اولوب باقی بر اولمغله واحدله ضلع ثمانيه يه نقل ابت واون اوچه طقسان
اوزرينه زائد اولان اوچی ودور ثانی عشردن باقی بری ضم ايله اون يدی اولور ونتيجه نك
برينی دخی ضم ايله اون سكز اولوب انكله حروف اوتاره داخل اول لامی بولورسين انی
اثبات ابت اشته عملك اخری بودر

فذلكه

مثال سابقده طالع قوسك اولكی درجه سی اولديغی حالده زايرجه علم محدثميدر
يوخسه قديميدر بيلك استدك ابتدا حروف اوتاری بعده حروف سؤالی وصكره
اصولی وضع ايلدك مجموع عدد حروف (٩٣) ادواری (٧) باقيسی (٩)
طالع (١) سلطان قوس (٤) دور اكبر (١) دور ايله درجهٔ طالع ٢)
دور ايله طالعك سلطانه ضربنك حاصلی (٨) سلطانك طالعه ضمنك
حاصلی (٥)

بيت القصيد

سؤال عظيم الخلق حزت فصن اذن ❁ غرائب شك ضبطه الجد مثلا

حروف اوتار

ص ط ك ظ ه ن ث ك ه م ض ص و ن
ث ه ش ا ب ل م ن ص ع ف ض ق ر س
ی ك ل م ن ص ع ق ر س ت ث خ ذ ظ غ ش
ط ك ن ع ح ص ز و ح ل ص ك ل م
ن ص ا ب ج د ه و ز ح ط ی

سؤال

ال ز ا ی ر ج ه ت ع ل م م ح د ث ا م ق د ی م

دور اول و دور ثانی ١٧ باقی ٦ دور ثالث ١٣ باقی ١
دور رابع و دور خامس ١٧ باقی ٦ دور سادس ١٣ باقی ١
دور سابع و دور ثامن ١٧ باقی ٦ دور تاسع ١٣ باقی ١
دور عاشر و دور حادی عشر ١٧ باقی ٦ دور ثانی عشر ١٣ باقی ١
نتيجهٔ اولی و نتيجهٔ ثانيه ١٧ باقی ٦ نتيجهٔ ثالثه ١٣ باقی ١

348
6112668 96

س	١
و	٢
ا	3
ل	ع

ع	٤
ظ	٥
ى	٧
م	٨
ا	٩
ل	١٠
خ	١١
ل	١٢
ق	١٣
ح	١٤
ز	١٦
ت	١٥
ف	١٧
ص	١٨
ن	١٩
ا	٢٠
ذ	٢١
ن	٢٢
غ	٢٣
ر	٢٤
ا	٢٦
ى	٢٥
ب	٢٧

ش	٢٨
ك	٢٩
ك	٣٠
ض	٣١
ب	٣٢
ط	٣٣
هـ	٣٤
آ	٣٦
ل	٣٥
جـ	٣٧
د	٣٨
م	٣٩
ث	٤٠
ث	٤١
ل	٤٢
ا	٤٣

ت ن و ا ق س ب ز ر ا ا ر س ا
ب ق ب ا ر ق ا ا ع ر ح ر ح ل
د ا ر س ه ل د ى ف س ر ا ه م
ت ا ل ل

بونلرك دورى يكرمى بش اوزرينه اولور بعده ايكى دفعه يكرمى
اوج وايكى دفعه يكرمى بر اوزرينه تا اخرينه دن بره منتهى
وحروفك كافه سى منتقل اولنجيه دك دور اولنور والله اعلم

نروحن روح القدس ابرز سرها
لادريس فاستوفا بها ارتقا العلا
مـ ٢٣

سؤاله جواب اوله رق شو حرفلر چیقار

ت روح ن روح ال ق د س اب ر ز س ر ه ا

ل ادری س ف اس ت ر ق اب ه ام ر ت ق اا ل ع ل ا

اشته زایرجه دن منظوم اوله رق جواب استخراجنه دائر اولان کلام

بوراده ختام بولدی

ائمهٔ فنك زایرجه سز اوله رق بشقه طریقلری دخی واردرکه اول

طریقلر ایله غیر منظوم اوله رق اجوبهٔ سائلی استخراج ایدرلر

ظنمه کوره زایرجه دن منظوم اوله رق جواب استخراجی دخی مالك

بن وهیبك (سؤال عظیم الخلق آه) بیتنی مزج ایتدکلریچوندر بناء

علیه جواب آنك قافیه سی اوزره چیقیور اما طرق سائره ایله جواب

غیر منظوم اوله رق چیقار اول طریقلردن بری دخی اصحاب فنك

بعض محققیندن نقل ایده جکمز فصل آتیدر

فصل

ارتباطات حرفیه جهتندن اسرار خفیه یه اطلاع بیاننده در

جناب رب عباد جمله مزی حق و صوابه هدایت وارشاد ایلسون معلوم اوله که هر

قضیه ده اسئله نك اصلی شو حروف آتیه درکه تجربه سیله اجوبه استنتاج اولنور

حروف مذکوره اشبو قرق اوچ حرفدر اول اع ظ س ال م خ ی دل ر

ق ت ار ذ ص ف ن غ ش اک ک ی ب م ض ب ح ط

ل ج ه ن ث ل ث ا

حروف مذکوره یی بعض فضلا مشدد ایکی حرف اعتبار ایدرك نظم

ایدوب قطب تسمیه ایلدی (بیت) سؤال عظیم الخلق حزت فصن

اذن :: غرائب شك ضبطه الجد مثلا :: بو صورتده مسئله نك استنتاجنی

مراد ایتدیکك وقت مکرر اولان حرفلرینی حذف و فضله سنی اثبات و بعده

اصلدن

اصلدن یعنی قطبدن دخی مسئله نك اول باقی اولان حرفلرینی حذف و فضله سنی اثبات

و صکره ایکی فضله یی بر سطرده مزج ایلرسین شویله که اصلك فضله سنك

اولکی حرفندن ابتدا و ثانیا بو وجهله مسئله نك فضله سنی اثبات ایله تاکه ایکی

فضله تمام اولور یاخود بری دیکرندن اول بتوب بو صورتده بقیه سنی علی

الترتیب وضع ایدرسین اشته بو وجهله براندن و بربوندن اخذ و مزج اولنه رق

چیقان حرفلر اصلك قبل الحذف اولان حروفنه موافق اولور ایسه عمل صحیحدر

بو صورتده موازین موسیقیه یی تعدیل و قرق سکز حرفی تکمیل ایچون اول حرفلره

بش نون علاوه ایدرسین بعده انلرله بر جدول مربع پیارسین شویله که سطر

اولدن کیتك اخری سطر ثانینك اولی اولور و بقیه سی حالی اوزره نقل اولنور

وهکذا جدول طولوب و سطر اول عینیله عودت ایدوب بعده حرفلر قطرده نسبت

حرکه اوزره متوالی اولنجیه دك عمل ایدرسین بعده هر حرفك مربعنی اعظم

اجزای موجوده سی اوزره تقسیم ایله و ترمینی اخراج و اوله تری حرفنه مقابل

وضع ایدرسین و صکره حروف جدولیه نك نسب عنصریه سنی بالاستخراج

قوت طبیعیه لرینی و موازین روحانیه و غرائز نفسانیه و اسوس اصلیه لرینی

بونلر ایچون موضوع اولان جدولدن بیلورسین

صورت جدول بودر

ا	القوى	الموازين	العرائز	الاسوس
ب	٢٨ ه	ل ؛ ىء ل	جـ ٦	صح ح
ج	٤ق ـه	ح ٢ لا	لا ٥ ـع	ر ح
د	ءلح ـک	ر سع	لا ٦ ـلـ	ر ٦ ٣
ه	٨لح	لا ـ	ؤ ـلـ	٦ سع
و			ـه ح	٨ هو
ز			ک لح	٦ ٥

و
الموازين
الاسوس الاصلية
ط
القوى
ی
الطبائع
النتيجة

[illegible]

بعده فلكك اوتاد اربعه سنك اسوسنه ضرب ايتدكده نصكره
هر حرفك وتربتي اخذ ايدرسين واوتادي ولي ايدنلردن وكذا
سواقطدن حذر ايت زيرا انلرك نسبتي مضطربدر اشته
بوصورتده خارج وحاصل اولان رتب سريانك اوليدر

صكره مجموع عناصري الوب اندن اسوس مولداتي تنزيل ايدرسين
مددكوبنه به عروضندن صكره اس عالم خلق باقي قالور انك اوزرينه
موادن مجرداتك بعضيسي اولان عناصر امدادي حمل ايدرسين افق
نفس وسط چيقار ومجموع عناصردن يعني عالم توسطدن اولى رتب
سرياني طرح ايدرسين فقط بودخي عوالم اكوان بسيطه يه مخصوص
اولوب مركباتده جاري اولماز وعالم توسطي افق نفس اوسطه ضرب
ايلرسين افق اعلى چيقار انك اوزرينه اول رتب سرياني حمل
وبعده رابعدن عناصر امداد اصلينك اولني طرح ايلرسين رتبهٔ
سريانك ثالثي باقي قالمغله عناصر اربعه نك مجموع اجزاسني مرتبهٔ
سريانك رابعنه ضرب ايدرسين عالم تفصيلك اولى چيقار وثاني
يي ثانيه ضرب ايله عالم تفصيلك ثانيسي وثالثي ثالثه ضرب ايله
ثالثي ورابعي رابعه ضرب ايله رابعي چيقوب بووجهله عوالم تفصيلي
جمع وعالم كلدن حط وتنزيل ايدرسين عوالم مجرده قالديغنده افق
اعلى اوزرينه تقسيم ايدرسين جزء اول چيقار سنكر اولان دخي افق
اوسط اوزرينه تقسيم ايله جزء ثاني چيقوب سنكر اولان ثالثدر بو
صورتده رابع دخي تعين ايدر بودخي رباعيده در اكر رباعيدن
زياده سني استرايسه لك عوالم تفصيلي ورتب سرياني واوفاقي عدد
حروفجه تكثير ايلرسين كذلك عالم تجريد مراتب سريانك اولى
اوزرينه تقسيم اولندقده عالم تركيبك جزء اولى چيقار وهكذا عانو

كوننك

كوننك رتبهٔ اخيره سنه دك حال بومنوال اوزره در والله المرشد المعين

طريق ديكر

اصحاب فنك جواب استخراجنده برطريقلري دخي انلردن بعض محققينك
ديديكيدر شويله كه جناب حق بزي وسني روح صمدانيسي ايله تأييد
ايلسون معلومك اوله كه علم حروف برعلم جليل اولوب سائر علوم
متداوله ايله توصل اولنميان شيلره انكله توصل اولنور وبونكله عملك
شرائط ملتزمه سي واردر وبوفنه عالم اولان اسرار خافيه لي وسرائر
طبيعتي استخراج ايدرك بونكله فلسفه نك ايكي نتيجه سنه يعني سيميا
ايله نظيري اولان كيميا فنلرينه واقف اوله بيلور وبصر بصيرتندن پردهٔ
مجهولات مرتفع وضمائر قلوبه مطلع اولور واهل مغربدن بودرجه يه
واصل اولوبده اظهار غرائب وخرق عادات ايدر ووجودده هر
تصرف ايلر نيجه كيمسه لر مشهودمز اولدی بوده معلوم اوله كه عجله رأس
حرمان اولديغي كبي هر فضيلته مدار تحصيل اجتهاددر وجبر ايله حسن ملكه
هر خيره مفتاحدر ايمدي ديرزكه حروف الفابيطوس يعني حروف
ابجددن هر حرفك قوتني بيلمك استديككده كه اشته علم حروفك اولكي
مدخلي بودر بوتقديرجه اول حروفك اعدادينه نظر ايت حرفك
بودرجه سي جسمانياتده كي قوتيدر صكره عددي كندي مثلنه ضرب ايت
روحانياتده كي قوتي چيقاركه اول حرفك وتريدر وبوده حروف
منقوطه ده تمام اولميوب انجق غير منقوطه ده تمام اولور زيرا منقوطك
ديكر معانيسي واردر ومعلوم اوله كه اشكال حروفدن هر شكلك
عالم علويده يعني كرسيده برشكلي واردر وزايرجه لرده موضوع
جدوللرده محرر اولديغي اوزره حرفلر متحرك وساكن وعلوي وسفلي
قسملرينه منقسمدر ومعلوم اوله كه حروفك قوتلري اوچ قسمدر اولكيسي كه

قوتجه الثاقليدر كتابتدن صكره ظاهر اولان قوتلريدركه اول حرف
مرسومك عالم روحانيسي ايچون اولان كتابتي ديمك اوله رق قوت
نفسانيه ايله چيقوبده همت قلبيه يي جامع اولدقده قواى حروف
عالم اجسامده مؤثر اولور ايكنجيسي هيئت فكريه ده كي قوتلريدركه
تصريف روحانياتدن صادر اولان قوتلر اولمغله حروفك
روحانيات علويانده كي قوتي وعالم جسمانيانده دخي قوت شكليه سي
اولور اوچنجيسي باطني يعني تكوينجي اوزرينه قوة نفسانيه يي
جامع اولان قوت اولمغله قبل النطق نفسده صورت وبعد النطق
حروفده صورت ونطقده قوت اولور اما حروفك طبايعي متولدائه
منسوب اولان طبيعيا تدركه حرارت ايله يبوست وحرارت ايله
رطوبت وبرودت ايله يبوست وبرودت ايله رطوبتدن عبارتدر
اشته عدد ثمانينك سري بودر

حرارت هوا ايله ناري جامع اولوب انلر دخي
ا ه ط م ف ش ذ جـ ز ك س ق ث ظ
وبرودت تراب ايله ابي جامع اولوب انلر دخي
د ح ل ع ر خ غ ب و ى ن ص ت ض
ورطوبت هوا ايله آبي جامع اولوب انلر دخي
جـ ز ك س ق ث ظ د ح ل ع ر خ غ
ويبوست نار ايله ترابي جامع اولوب انلر دخي
ا ه ط م ف ش ذ ب و ى ن ص ت ض
حرفلريدر

اشته حروفك طبايعه نسبتي بودر

❁ للمترجم ❁ بومقامده ابجد حروفي شرق اصولي اوزره ترتيب ايدلمش وعناصرك ترتيبنده ترابك هوا وآب اوزرينه تقديمي مسلكنه كيدلمش ايدوكندن غفلت اولنميه ❁ تم كلام المترجم ❁

كله لم استخراج مجهول بحثنده هرنه وقت كه برمسئله ده مجهول استخراجني مراد ايدر ايسه لك طالع سائلي ياخود طالع مسئله يي تحقيق واوتار اربعه سنك يعني اول ورابع وسابع وعاشرينك حروفني مستوى ومرتب اوله رق استنطاق واعداد قوى واوتاري استخراج واجمال ونسبت واستفتاح جواب ايت يا لفظا ياخود معنى صريح اوله رق مطلوب چيقار اشته هرمسئله ده بو وجهله اسم سائل وحاجت ايله حروف طالعك قوتلريني استخراج ايتمك مراد ايتديككده جمل كبير ايله اعدادني جمع ايت مثلا طالع حملك رابعي سرطان وسابعي ميزاندر وعاشري جديدركه بو اوتارك اقواسي اودر هر برجدن حرف تعريفلري اسقاط ودائره سنده موضوع اولان اعداد منطقه سندن هر برجه مخصوص اولان عدده نظر ونسب استنطاقيه ده اجزاء كسري حذف ايله هر حرفك كسريني اول حرفك تحتنده اثبات ايت بعده اعداد حروف عناصر اربعه وانلره مخصوص اولنلر اولكي كبي اولوب بونلرك كلبسني حرف اوله رق رسم واوتار وقوى وغرائزي سطر ممتزج اوله رق ترتيب وتكسير وموازيني استخراج ايچون ضرب اولنه جقي ضرب وجمع واستفتاح جواب ايت سكا ضمير وجوابي ظاهر اولور مثلا طالع حمل اولوب بروجه سابق (ح م ل) رسم اولندقده حانك عددي سكز اولوب نصف وربع وثمني (د ب ا) وميمك عددي قرق اولوب نصف وربع وثمن وعشري وتدقيق مراد ايتديكك وقتده نصف عشري دخي اوله رق (ك ى ه د ب) ولامك عددي اوتوز اولوب ثلثان وثلث وخمس وسدس وعشري (ك ى و ه جـ) حرفلريدر ايشته مسئله واسمك سائر حروفنده دخي بو وجهله عمل ايدرسين اما اوتارك استخراجي بو وجهله دركه هر حرفك مربعي اعظم اجزاى موجوده سي اوزرينه تقسيم ايلرسين مثلا حرف دالك عددي درت اولوب مربعي اون التيدر آني اعظم اجزاى موجوده سي اولان ايكي اوزرينه تقسيم ايت خارج قسمت اولان سكز دالك وتري اولور صكره هر وتري حرفنه مقابل وضع وبعده بر منوال سابق نسب عنصريه يي استخراج ايدرسين وبونلرك طبع حروفدن وجدولده محللري اولان بينك طبعندن استخراجلرنده بر قاعدهٔ مطرده دخي واردر نته كم شيخ بوني اصطلاحي بيلنلر ايچون ذكر وبيان ايلمشدر

﴿ فصل ﴾

﴿ قوانين حرفيه ايله ضمائر خفيه ده مكنون اولان سرائر اوزرينه استدلال بيانده در ﴾

اكر سائل مرضي نامعلوم اولان برخسته نك مرضي ندر وبرنه موافق دوا اندر ديو سؤال ايتسه سائل اول علت مجهوله يي استديكي اسم ايله تسميه ايتمليدركه اول اسمي قاعدهٔ

اتخاذ ایده سین صکره اول اسمی تدقیق مسئله مراد ایدر ایسه ك اسم طالع وعناصر ویوم وساعات ایله یله استنطاق والاما ثلك تسمیه ایلدیکی اسم اوزرینه اقتصار وانده ذکر ایده جکمز عملی اجرا ایت مثلا سائل اول علت مجهوله بی فرس تسمیه ایلدیکی تقدیرجه حروف ثلثه بی اعداد منطقه سیله اثبات ایت شویله که فانك عددی سکسان اولوب کسوری (م ک ی ح د) ورانك عددی ایکیوز وکسوری (ق ن م ک ی) وسینك عددی التمش وکسوری (م ل ک ی و) حرفلریدر واو عدد تام اولمدق کندوسنك (د ج ب) اجزاسی اولدیغی کبی کذلك سینك دخی (م ل ک) جزلری واردر بوصورتله حروف اسما بسط اولندقده یکدیکره مساوی ایکی عنصر بولنمغله حرفجه قنغیسی اکثر ایسه اخرك اوزرینه غلبه سیله حکم ایت صکره اسم مطلوبك حروفنی وعدد حروف عناصرینی وکذلك اسم طالبی اجمال واکثر واقوانك غلبه سیله حکم ایت

قوای عناصرك استخراجی بووجهله در

نار	تراب	هوا	ما
ه ه ه	و	ج	ح
م م	ی ی ی	ک ک ک	ل
	ن	ق	

بو صورتده غلبه تراب ایچون اولوب انك طبعی دخی برودت ویبوست اولدیغندن طبع سودا دیمك اوله رق مرض سودا اولمق اوزره حکم ایدرسین ونسبت تقریبیه اوزره حروف استنطاقدن برکلام ترکیب اولندقده موضع وجع مریضك بوغازی اولدیغی معلوم اولور وبوكا ادویه دن حقنه واشربه دن لیمون شربتی موافق اولور اشته اسم فرسك قوای اعداد حروفندن چیقان بودر اول دخی برمثال مختصر تقریبیدر

اما اسماء علیه دن قوای عناصرك استخراجی شوصورتله درکه مثلا محمد دینلدکده حروف مقطعه اوله رق کتب وبعده اسماء عناصر اربعه یی ترتیب فلك اوزره وضع ایلرسین هرعنصرده کی حروف وعدد مبدانه چیقار مثالی بودر

نار	تراب	هوا	ما
ا ا ا	ب ب ب	ج ج	د د د د
ه ه ه	و و و	ز ز	ح ح ح
م م م	ن ن ن	ک ک ک	ل ل ل
		س س	ع ع ع ع
		ق ق	ر ر ر
		ث ث	خ خ خ

اسم مذکورده عنصر مانك عدد حروفی یکرمی اولمغله عناصر سائره دن اقوی اولمغین اول اسمك عناصر سائره سی اوزره غالب کلور اشته بووجهله جمیع اسماده عمل ایندیکك حالده انلری وترلرینه یاخود زایرچه ده طالعه منسوب اولان وتره ویاخود مالك بن وهیبه منسوب اولان وتریته اضافه ایدرسین که فاضل مومی الیه اول بیتی مزج اسئله یه قاعده قیلمشدر بیت مذکور ❁ سئوال عظیم الخلق حزت فصن اذن ❁ غرایب شك ضبطه الجد مثلا ❁ بیتی اولوب استخراج مجهولات خصوصنده برمشهور وتردرکه ابن الرقام ایله اصحابی اكا اعتماد ایدرلردی وبو وترمثالات وضعیه ده باشلو باشنه برعمل تامدر وترمذکور ایله عمل ایتمك کیفیتی بووجهله درکه انی مقطع وقانون تکسیر اوزره حروف سئوال ایله ممزوج اوله رق رسم ایدرسین وبو وترك یعنی بیت مذکورك حروفی قرق اوچدر زیرا حرف مشددلر ایکیشر حرفدر بعده حروف سئوالدن مکرراتی واصلدن سئوالك فضله سنه مماثل اولان حروفاتی حذف وایکی فضله یی یکدیکرله ممزج برسطر اولمق اوزره اثبات ایدرسین شویله که اولکیسی فضله قطبدن وایکنجیسی فضله سئوالدن اولمق اوزره ایکی فضله تمام اولنجیه قدر بر بر اخذ ومزج اولنوب قرق اوچ حرف اولور موازین موسیقیه یی تعدیل ایچون قرق سکز حرف اولمق اوزره حروف مذکوره یه بش نون ضم ایدرسین بعده فضله یی ترتیبی اوزره وضع ایلرسین اکر بعد المزج خارج اولان حرفلرك عددی قبل الحذف اولان عدد اصلی یه موافق کلورسه عمل صحیحدر صکره مزج ایلدیکك حروف ایله برجدول مربع یاب شویله که سطر اولده کی حروفك اخری سطر ثانیده کی حروفك اولی اوله وبونسق اوزره تا که سطر اول بعینه عودت وحرفلر قطرده نسبت حرکه اوزره بربرینی ولی ایلیه بعده هر حرفك برمنوال سابق وترینی اخراج وحرفنه مقابل وضع ایندکدن صکره قوت طبیعیه وموازین روحانیه وغرائز نفسانیه واسوس اصلیه‌زینی بیلك اوزره بونلر ایچون موضوع اولان جدولدن حروف جدولیه نك نسب عنصریه سنی استخراج ایدرسین

نسب عنصریه نك استخراجی دخی بووجهله درکه جدولدن حرف اوله نظر ایلرسین که کرك انك وکرك محلی اولان بیتك طبیعتی ندرا کر اتفاق ایدرلر ایسه نه کوزل والا ایکی حرف بینده کی نسبتی استخراج ایتمك لازم کلور وبو قانون جمیع حروف جدولیه ده جاری اولور بونك تحقیق اصولنی بیلنلره کوره امر سهلدر نته کم دوائر موسیقیه سنده مقرردر بوندن صکره یانی سبقت ایلدیکی وجهله هر حرفك وترینی فلکك اسوس اوتار اربعه سنه ضرب ایندکدنصکره اخذ ایدرسین خارج وحاصلی اول رتب سریان اولوب بعده مجموع عناصری اخذ وانلردن اسوس مولداتی تنزیل ایدرسین مدد کونیه یه عروضندن صکره عالم خلقك اسمی باقی قالمغله انك اوزرینه موادن مجرد اولنلرکه عناصر امداددن عبارتدر بونلرك بعضیسنی تحمیل ایدرسین افق نفس اوسط چیقار واول رتب سریانی مجموع عناصردن طرح ایدرسین عالم توسط باقی قالور انجق بودخی عالم اکوان بسیطه یه مخصوص اولوب مرکباتده جاری اولماز صکره عالم توسطی افق نفس اوسطه

ضرب ایدرمین افق اعلی چیقارانك اوزرینه اول رتب سریانی حمل وبعده رابعدن اول
عناصر امداد اصلی یی طرح ایدرسین رتبهٔ سریانك ثالثی باقی قالمغله مجموع اجزاء عناصری
رتبهٔ سریانك رابعنه ضرب ایدرسین عالم تفصیل چیقار وثانی یی ثانی یه ضرب ایدرسین عالم
تفصیلك ثانیسی چیقار ثالث ورابعده دخی بویله جه عمل ایدرسین بو وجهله عوالم تفصیل
مجتمع اولوب عالم کلدن حط وتنزیل ایدرسین عوالم مجرده قالدقده افق اعلی اوزرینه تقسیم
ایلرسین جزء اول چیقار اشته بوراده تمام عمل مطرد اولوب ابن وحشیه وبونی وسائرلرینك
کتابلرنده بونك نیجه مقدماتی واردر وبوند بیر وعمل بوفنده وسائر فنون حکمیه ده قانون
طبیعیء حکمی اوزره جاری اولوب وضع زایرج حرفیه وفنون الهیه ونیرنجات فلسفیه نك
مدار ومبناسی دخی بودر والله الملهم المستعان وعلیه التکلان وحسبنا الله ونعم الوکیل

فذلکه

اعمال سابقهٔ حرفیه ایله بالکز معتاده سؤاله مطابق جواب استخراج اولنور بوخسه
غیبه کسب اطلاع اولنه ماز بناء علی ذلك اعمال مذکوره عنوان کتابده سبقت ایلدیکی
اوزره بیلمجه قبیلندن اوله‌رق برطاقم لطائف معارفدن عبارتدر

علم کیمیا

علم کیمیا شول علمدر که صنعت ایله آلتون وکومش حصولنه علت اولان ماده دن بحث
وبوکا موصل اولان عملی شرح ایدر بناء علی ذلك اهل کیمیا بوکا مستعد اولان ماده یی بولمق
ارزوسیله کافهٔ مکوناتی امزجه وقوالرینی بیلدکدن صکره معادندن فضله نباتك وتوی
وقبل ویمورطه ونجس کبی فضلات حیوانیه‌یه وارنجه تفتیش وتحری ایدرلر وبنه علم مذکور
تصعید وتقطیر ایله اجسامی اجزای طبیعیه سنه حل ایتمك وتکلیس ایله ارکین اولنلرینی
طوندرمق وسنك ودسته سنك ایله قاتی اولنلرینی ترقیق ایلمك وبونلر امثالی عملیاتی دخی
شرح ایدر که زعملرنجه بو صناعت ایله اکسیر تسمیه ایتدکلری جسم طبیعی چیقوب قلای
وباقر کبی آلتون وکومش صورتنی قبوله استعداد قریب ایله مستعد اولان جسم معدنی آتشله
قیزدیرلدقدنصکره او زرینه اول اکسیر القا اولنجه ذهب خالص اولور
❁ للمترجم ❁ رفع الاستار فی کشف الاسرار نام رساله ده بویله محرردر که اصحاب فن کیمیا
کتابلرنده تصعید وتقطیر وحل وعقد کبی برطاقم تعبیرات یازارلر بو صنعتده ایسه بو اعمالك
هیچ بریسی اولمیوب بونلر رمز ومجاز قبیلندندر ❁ تم کلام المترجم ❁
واصطلاحلرینی الغاز ایله بیان قصد ایتدکلرنده بو اکسیردن روح ایله واوزرینه اکسیر
القا اولنان جسمدن جسد ایله تعبیر ایدرلر اشته شو اصطلاحاتی وذهب وفضه صورتنه
مستعد اولان اجسادی قلب ایدن شو عمل صناعی صورتنی شرح ایتمك علم کیمیادر مقدم
ومؤخر ناس بو فنده کتابلر تألیف وکثیرا اما بو فنك اهلی اولمیانلره دخی قوللر عزو واسناد
وعندلرنده مؤلفلرینك امامی جابر بن حیان اولوب حتی بو فنی اکا تخصیص ایله علم
جابر تسمیه وجابرك بو فنده یتمش رساله سی اولوب کافه سی الغازه شبیه اولمغله یالکز فنك

جمیع اصول واسرارینی احاطه ایدنلر فهم وتفطن ایده‌بیلور دیو زعم ایدرلر ومتأخرین
حکمای مشرقدن طغرائینك دخی بو فنده دیوانلری واهل وارباییله مناظراتی واردر
❁ للمترجم ❁ طغرائی لامیة العجم صاحبی مشهور شاعر بی نظیر اولوب عربی الاصل دکل
ایکن اشعاری بلغای عرب یننده مقبول ومسلمدر انجق علم کیمیاده مهارت ادعاسنده اولمغله
بو فنده نیجه تحریراتی واردر نتهکم لامیة العجم شرحنده صفدی بسط وتفصیل ایلمشدر
❁ انتهی کلام المترجم ❁
حکماء اندلسدن مسلمهٔ المجریطی دخی علم کیمیادن رتبهٔ الحکیم تسمیه ایتدیکی کتابی یازوب
انی سحر وطلسماتدن غایة الحکیم نام کتابنه قرین وتوأم قیلدی وبو ایکی صناعت حکمتك
نتیجه سی وعلومك ثمره سی اولوب بونلره واقف اولمیانلر علم وحکمتك ثمره سندن محروملردر
دیو زعم ایتدی کرك انك بو کتابده‌کی کلامی وکرك سائرینك تألیفاتلرنده اولان کلاملری
کافهٔ الغاز قبیلندن اولمغله اصطلاحلرینی بیلمیانلره کوره فهمی متعذردر بویله رموز
والغاز طریقنه عدوللرینك سببنی دخی زیرده ذکر ایلرز ائمهٔ فندن ابن مغیرینك دخی بو فنده دائر
غریب ولطیف اشعاری واردر انجق کافه سی لغز ومعما کبی اولدیغندن اکلاشیله مز
غزالی‌یه دخی بو فنده بعض تألیفات عزو ایدرلر لکن صحیح دکلدر زیرا غزالی علوم عالیه
ومعارف جلیله اصحابندن اولوب اهل کیمیانك ذاهب اولدقلری خطاده توقف وتردد ایدر
برذات دکل ایدی که حتی انلرك مسلکنه سلوك ایلیه مروان بن حکمك اوکی اوغلی اولان
خالد بن یزید بن معاویه‌یه دخی بو فنده کثیرا اما بعض مذاهب واقوال اسناد ایدرلر خالد ایسه
صنف عربدن اوله‌رق کندویه بداوت اقرب اولمسیله کافهٔ علوم وصنایعدن بعید ایکن بویله
مرکباتك طبایع وامزجه سنی معرفتنه مبنی اولان برصناعت غریبه‌یه نصل واقف
اوله‌بیلور که اولوقتده بو خصوصدن بحث ایدن طبیعیات وطب کتابلری هنوز ترجمه
وتألیف اولنمامشیدی مکر که انك اسمنه شبیه بو فن اصحابندن دیکر بر خالد بن یزید اوله
بن شمدی سکا ابو بکر بن بشرونك بو فنده دائر ابن سمحه یازدیغی مکتوبی نقل ایده‌یم که
ایکیسی دخی مسلمه‌نك شاکرداننددن اولوب حقیله مطالعه وتأمل ایتدیکك حالده انك
بو مکتوبنده‌کی کلامندن بو فنده ذهاب ومسلکنه استدلال وانتقال ایدرسین ابن بشرون
اول مکتوبنده غرضدن خارج اوله‌رق یازدیغی عنواندنصکره دیدیکه بو صناعت کریمه‌نك
تکون معادن وتخلق احجار وجواهر وطبایع بقاع واماکندن عبارت اولان مقدماتی اسلاف
علما ذکر وبیان وجمله سنی فلاسفه نقل وایراد ایتملریله اشتهار بنه مبنی مقدمات مذکوره‌نك
ذکرندن صرف نظر ایتدك انجق بو فنده کسب وقوف ومعرفت ایچون محتاج الیه اولان
مقداری سکا بیان ایده‌لم اصحاب فن دیدیلر که بو عملك طالبی اوچ ماده‌یی بیلملیدر اولا
اولورمی ثانیا اولدیغی صورتده قنغی شیدن اولور ثالثا نصل اولور بو اوچ قضیه‌یی اذعان
واتقان ایتدکده مطلوبنه ظفر بولور وبو علمك غایتنه بالغ اولور ❁ وجودندن بحث
وتکونی اوزره استدلال خصوصنده سکا کوندردیکمز اکسیر ایله اکتفا ایلدك اما ندن
اولدیغی مبحثنه کلنجه بونکله انجق عملی ممکن اولان حجر بحثنی مراد ایدرلر که مادهٔ مذکوره

هر شيئك مبدأ تركيبي ومآل ومرجعي اولان طبايع اربعه دن اولمسيله هر شيده بالقوه عمل
موجود ايسه ده كندوسنده عمل يالكز بالقوه اولوب ده بالفعل اولميان بعض اشيا دخي واردر
زيرا اشيادن بعضيسنك تفصيلي يعني تحليل اجزاسي ممكن اولور و بعضيسنك تفصيلي
ممكن اولماز ايمدي تفصيلي ممكن اولنلر عمل وتدبير اولنوب اشته قوه دن فعله چيقانلر انلردر
وتفصيلي ممكن اولميانلرده بو كيفيت يالكز بالقوه اولديغندن عمل وتدبير اولنه ماز وبونلرك
تفصيلي ممكن اولمامسي دخي انجق بعض طبايعك ديكرنده استغراقندن وكبيرينك صغيري
اوزرينه فضل قوتندن ناشيدر حال بو منوال اوزره اولنجق الله تعالى حضرتلري سني موفق
ايلسون كندوسنده عمل ممكن اولان احجار منفصله نك اوفقني وجنسني وقوتني وعملني وحل
وعقد وتنقيه وتكليس وتنشيف وتقليب كبي تدابيري بيلملسين كه بو صنعتك عمادي
مثابه سنده اولان اصول مذكوره يي بيلميان اصلا نائل خير اوله ماز وانك اوزرينه
غيريله استعانه اولنه بيلورمي يوخسه يالكز انكله اكتفا اولنورمي واول ابتداي حالده
واحد مبدر يوخسه ديكري ايكا مشارك ايكن تدبيرده مي واحد اولوبده حجر تسميه
اولندي بورالريني دخي بيلك ايجاب ايتمكله كيفيت عملني وكميت ازمان واوزانتي وروحك
تركيبيله اوزرينه نفسك ادخالي كيفيتني وتركيبندن صكره تفصيله آتش مقتدر اولوب
اولديغني ومقتدر اولديغي صورتده اولمامسي قنغي علتدن ناشي ايدوكني وبوني موجب
سبب نه اولديغني بيلملسين كه اشته مطلوب اولان بودر ومعلوم اوله كه كافهٔ فلاسفه نفسي
مدح ايدوب جسدده قوهٔ مدبره وحامله ودافعه وفاعله اودر ديديلر بونك سر
وحكمتي اولدركه جسددن نفس چيقجه ميت وبارد اولمغله كندوسنده حيات ونور
اولمديغندن حركته وديكرندن امتناعه قادر اولماز نفس وجسدي ذكر ايتديكمز دخي
شونك ايچوندركه صنعت مذكوره تركيبي غدا وعشا اوزرينه مبني وقوام وتمامي ديكرينك
قوهٔ حياتيه سيله يامديغي عظائم واشياي متقابله يي بايمغه آلت ايتديكي نفس حيوانيهٔ
نورانيه ايله حاصل اولان انسانك جسدينه شبيهدر وانسانك انفعالي دخي انجق تركيب
طبايعك اختلافندن ناشيدر واكر طبايعي متفق اولسه اعراض وتضاددن سالم ونفس
جسددن چيقه ميوب مخلد وباقي اولوردي فسبحان مدبر الاشياء تعالى ومعلوم اوله كه
شو عملك منشأ حدوثي اولان طبايع ابتداي حالده بر كيفيت دافعهٔ قبضيه اوله رق انتهايه
محتاج اولوب بو جسده حلول ايتدكده شمدي انسانده بيان ايتديكمز وجهله بردخي اجزاء
اصليه سنه مستحيل ومنقلب اوله ماز زيرا بو جوهرك طبايعي بشقه بشقه طبايع مفرده
ايكن بعضيسي بعضيسنه لازم وجمله سي قوت وفعلنده نفسه وتركيبنده جسده شبيه
شيء واحد اولمشدر افاعيل طبايعه نه عجيب وغريب كيفيتدركه قوت اشيانك تفصيل
وتركيب وتمامنه قادر اولان ضعيفده يعني روحده در اشته روح قوي وبدن ضعيفدر
ديديكمزك حكمتي بودر وتركيب اولده تغيير وفنا وقوعي انجق اختلافدن ناشي اولوب
ثابت اولمامسي اتفاق ايچوندر و بعض اسلاف ديديلر كه شو عملده تفصيل وتقطيع حيات
وبقا وتركيب موت وفنادر بو كلامك معناسي دقيقدر زيرا حيات وبقا قوليله اول حكيم

عدمدن وجوده خروج معناسني قصد ايتمشدركه مادامكه تركيب اول اوزره باقي اوله
مطلقا فاني اولوب تركيب ثاني ايله تركيب اولندقده فنا مفقود اولور وتركيب ثاني خاصهٔ
شو عملده انجق تفصيل وتقطيعدن صكره اولور وجسد محلوله القا اولندقده زبرده
مطلع اوله جغي وجهله وزني اولمامق حسبيله جسدده صورتي اولميان نفس منزله سنده
اولمقدن ناشي صورتي اولمديغندن اول جسد محلولده منبسط اولور وبونده بيلمليسين كه
لطيفك لطيف ايله اختلاطي غليظك غليظ ايله اختلاطندن اهوندر وبوندن غرض
ارواح واجسادده تشا كلدر زيرا اشيانك اتصالي اشكاليله در وبو مقدمه يي سكا ذكر
وايراددن غرض طبايع لطايف روحانيه ده عمل طبايع غليظهٔ جسمانيه ده عملدن اوفق
وايسر اولديغني افاده در واكرچه بو دخي خاطره كلوركه احجار ارواحدن زياده ناره
متحملدر نته كم ذهب وحديد ونحاسك كبريت وزيبوه امثالندن دها زياده ناره طيانديقلري
مشهوددر انجق بونك شرح وتحقيقنده ديرمكه اجساد دخي ابتداي فطرتلرنده ارواح
ايكن حركيان يعني حرارت طبيعت اصابت ايدرك انلري اجساد لزجهٔ غليظه قيلمغله
افراط غلظت وتلزجلرندن ناشي نار انلري اكل ايده مز اما نار افراط اولندقده انلري اول
خلقتلرنده اولديغي كبي ارواح قيلر واول ارواح لطيفه يه نار اصابت ايتدكده اوچوب
قاچار واوزرنده طوره مز بناء عليه شو حالده اجساد ايدن وبو حالده ارواح قبلان
شيئي بيلك دخي سكا لازم كلوب اشته بيله جكك شيلرك اجل واعظمي بودر بو بابده
ديرمكه بوار واحك اول حالده ابقي واحتراقي انجق اشتعال والطافتدن ناشيدر واشتعالي
دخي مجرد كثرت رطوبتندر زيرا آتش رطوبتي احساس ايدنجك ناره مشابه كل بر كيفيت
هوائيه اولديغندن اكا تعلق ايدوب افنا ايدنجيه دك اندن تغذي ايدر اشته اجسادك دخي
قلت تلزج وتغلظندن ناشي نارك كندولره وصولنده احوالي بويله جه در اما اجسادك مشتعل
اولمامسي اشيايي مزج ايدن طبخ لينك طول وامتدادي حسبيله لطيفي كثيفيله متحد وناره
متحمل آب وترابدن مركب اولديغيچوندر بونك سر وحكمتي دخي بودركه متلاشي اولان
شيلرك نار ايله تلاشيسي انجق لطيفنك كثيفندن مفارقتنه وبعضيسنك بعض اخرده دخولي
تحليل وموافقت وجهله اولمديغنه مبنيدركه شو انضمام وتداخل مجاورت قبيلندن اولوبده
ممازجت اولمديغندن يكديكردن افتراقي سهل اولور صوو ياغ كبي بونكله طبايعك
تركيب وتقابلنه استدلال ايده سين ديو بوني سكا وصف وتعريف ايلدم اشته بو بحثي
لايقيله فهم واتقان ايتديكك حالده حظ ونصيبكه نائل اولمش اولورسين فقط شونده
بيلملسين كه بو صناعتك طبايعي اولان اخلاطك بعضيسي بعضيسنه موافق وجوهر
واحددن منفصلدركه انلري تدبير واحد ايله نظام واحد جمع ايدوب كرك جزئنده وكرك
كلنده اوزرينه غريب داخل اولماز نته كم فيلسوف ديديكه طبايعك تأليف وتركيبني
احكام ايله اوزرلرينه غريبي ادخال ايتمز ايسه ك احكامني مراد ايتديكك شيئي محكم ايتمش
اولورسين اما ايچلرينه غريبي ادخال ايدن كيمسه خطاده واقع اولور ومعلوم اوله كه
شو طبيعته مناسب وقريبي اولان بر جسد لايق وجهله حلول ايدوب حتى اكا رقت ولطافته

مشاكل اولیجق طبیعت اول جسد ده منبسط وانكله برابر جاری اولور زیرا اجساد غلیظ
وجافی اولدقچه منبسط ومتزاوج اولماز وحل اجساد انجق ارواح ایله اولور الله تعالی
سنی ارشاد ایتسون بو سوزی فهم ایت وبونیده بیل كه جسد حیوانده كی شو حل انجق
حقدر كه مضمحل ومنتقض اولماز وطبایعی قلب وامساك والوان وازهار عجیبه سنی
اظهار ایدن دخی اودر وحلولی بوكا مخالف اولان هر جسمك حلی حل تام دكلدر زیرا
بو وجهله اولان حل حیاته مخالفدر واكا حلی انجق غلظدن سالم وطبایع كندی حالاتندن
انقلابه مستعد اولدیغی لطافت وغلظ حالنه منقلب اولمق اوزره اكا موافق وكندودن حرق
ناری دافع اولمسیله در اشته اجساد بو وجهله تحلیل وتلطیفدن درجهٔ غایته بالغ اولدقده
كندولرنده برقوهٔ ممسكه ومعوضه ومقلبه ونافذه ظاهر اولور وهر عمل كه اولنده امارهٔ
صدق كورلمیه انده خیر یوقدر ومعلوم اوله كه طبایعدن بارد اولان اشیایی قوریدوب
رطوبتنی عقد ایدر وحار اولان رطوبتنی اظهار ویبوستنی عقد ایدر حر وبردك تخصیص
بالذكر اولنمسی انجق انلرك فاعل ورطوبت ایله یبوستك منفعل وهر برینك صاحبنه انفعالی
اوزرینه اجسام حادث ومتكون اولدیغیچوندر مع مافیه حرارتك فعلی برددن زیاده در
زیرا برودت اشیایی نقل وتحریك ایده مز حرارت ایسه علت حركتدر وعلت كون وحصول
اولان حرارت برشی اوزرینه افراط اولندقده انی احراق واهلاك ایتدیكی كبی ضعیف
اولدقده دخی هیچ برشی تمام اولماز اشته بوكا بناء هر ضد كندی ضدینه مقاوم واندن
حر ناری دافع اوله بیلمك ایچون شو اعمالده بارده محتاج اولندی وفلاسفه نك اك زیاده
حذر ایتدكلری شی نیران محرقه اوله رق طبایع وانفاسك تطهیرینی ودنس ورطوبتلرینك
اخراجنی وآفات واوساخنك نفی وازاله سنی تنبیه ایتدیلر كه انلرك رأی وتدبیرلری دخی
بونك اوزرینه مستقیم اولمشدر زیرا عملرینك مبدأ ومنتهاسی نار در وانكیچون نیران
محرقه دن احتراز ایدك دیو توصیه ایتمشلردر وبونكله انجق برابر بولنان آفاتك نفینی مراد
ایلمشلردر كه جسد اوزرنده ایكی افت جمع اولدقده هلاكی سریع اولور اشته هر شیئك
متلاشی وفاسد اولمسی بو یله طبایعنك تضاد واختلافندن ناشی اولمغین شیئین متضادین
بیننده توسط حیننده مقوی ومعین بوله ماز الا آفت انی قهر وهلاك ایلر بز شمدی ارتق
فلاسفه نك ذكر ایتدیكی وجهله ممكن العمل اولان حجره نقل كلام ایلیه لم انده فلاسفه
اختلاف ایدوب بعضیلر حیوانده در وبعضیلر نباتده در وبعضیلر جمله سنده واردر دیو زعم
ایتدیلر بو دعوالرك استقصا واثباتنه حاجت كورمیز زیرا سوز پك زیاده اوزار وحالبوكه
طبایع هر شیده موجود اولدیغندن هر شیده بالقوه عمل اولدیغی بالاده بیان ایتمشیدم حقیقت
حالده دخی اول منوال اوزره اولمغین بالقوه وبالفعل عمل قنغی شیدن اولدیغی بیلمك مراد
ایتدیكمز جهتله حرانینك دیدیكنه اعتبار ایلرز شویله كه صبغ ایكیدر بری صبغ
جسد در ثوب ایضده كی زعفران كبی كه اكا حلول ایدر صبغك بو قسمی مضمحل وتركیبی
منتقضدر صبغك قسم ثانیسی برجوهر بشقه جوهری كندویه تقلیب ایتمكدر شجر
كندویه ترابی وحیوان كندویه نباتی قلب ایدوبده تراب عین نبات ونبات عین حیوان

اولدیغی كبی بو دخی انجق حی اولان روح وتولید اجرام وقلب اعیان ایدن طبیعت
فاعله ایله اولور امر بو منوال اوزره اولیجق دیرمكه عمل بهرحال حیوانده یاخود نباتده
اولور بونك برهانی دخی بودر كه بو ایكیسی غدا اوزره مطبوع اولوب قوام وتماملری
غدا ایله در اما نبات حیوانده كی لطافت وقوت انده اولمدیغندن انك بحثنه حكما چوقلق
ابتدار ایتمدیلر اما حیوان استحالات ثلثه نك اخر ونهایتیدر زیرا معدن نباته ونبات حیوانه
مستحیل اولور وحیوان برشیئه مستحیل اولمیوب سائرندن الطفدر مگر كه امر بالعكس
اوله رق غلظته رجوع ایلیه وبرده عالمده اندن بشقه روح حیاتیه نك تعلق ایلدیكی
برشی یوقدر روح ایسه عالمده كی كافهٔ اشیانك الطفیدر وروحك حیوانه تعلقی انجق
اكا مشاكلتیچوندر اما نباتده كی روح غلیظ وكثیف اوله رق برامر یسیر اولمسیله برابر
هم كندوسی وهم ده جسد نباتی غلیظ وكثیف اولدیغندن نباتده مستغرق وكامندر ونبات
كرك كندی وكرك روحی بو یله غلیظ اولدیغندن حركت ایده مز وروح متحركه
روح كامنه دن پك چوق الطفدر زیرا متحركه ده قبول غدا وتنقل وتنفس واردر
اما كامنه ده یالكز قبول غدا اولوب روح حیاتیه یه قیاس اولندقده صو یانده طبراق كبیدر
حیوانه قیاس ایله نبات دخی بو یله در بناء علی ذلك حیوانده عمل ارفع واعلی واهون
وایسر اولمغله بونی بیلدكده عاقله لایق اولان سهل اولانی تجربه ایدوبده عسرتی ملحوظ
اولانی ترك ایتمكدر ومعلوم اوله كه حیوان عند الحكما امهات طبایع وموالید حدیثه
حسبیله اقسام حیه ومیته یه منقسم ومتجزی اولور بو خصوص معروف ومتیسر الفهمدر
وبناء علی ذلك حكما عناصر وموالیدی اقسام حیه ومیته یه تقسیم ایدرك هر متحرك فاعلی
حی وهر ساكنی مفعول میت اعتبار ایتدیلر وجمیع اشیا واجساد ذائبه وعقاقیر معدنیه ده
بو تقسیمی اجرا ایدرك آتشده اریوبده طریان واشتعال ایدن شیلری حی وسائرینی میت
تسمیه ایلدیلر اما حیوان ایله نبات بونلردن دخی طبایع اربعه سی منفصل ومنحل اولنلرینی
حی ومنفصل اولمیانلرینی میت تسمیه ایتدیلر صكره حی اولان قسملری بالجمله تجری ایتدكلرنده
عیانا فصول اربعه یه منفصل اولنلردن بو صنعته موافق اولور حیوانده كی حجردن
بشقه سنی بولمدقلرندن انك جنسندن بحث وانی اخذ وتدبیر ایتمكله مرادلری میدانه
چیقدی وعقاقیری جمع وخلط وبعده تفصیل ایتدكدن صكره معادن ونباتده دخی
بو كیفیت حاصل اولدیغی واردر اما نباتدن بو فصولك بعضیسنه منفصل ومتجزی اولنلر
بولنور اشنان كبی اما معادن انلرده اجساد وارواح وانفاس اولمغله مزج وتدبیر اولندقده
انلردن دخی تأثیری اولان شی حاصل ایدیلور بز هر برینی تدبیر ایتدك حیوان جمله سندن
ارفع واعلی وتدبیری اسهل وایسر اولدی بناء علی ذلك حیوانده كی حجر موجودی
وطریق وجودینی بیلمك لازم كلور بز حیوانك ارفع موالید اولدیغی بیان ایتدك اشته
اندن تركب ایدن شی دخی كذلك اندن الطفدر نبات ترابدن الطف اولدیغی كبی ونباتك
ترابدن الطف اولمسی ایسه انجق انك جوهر صافی وجسد لطیفندن حاصل اولمسندن
ناشی اولمغین بو یله لطافت ورقتی ایجاب ایتمشدر اشته بو حجر حیوانی دخی ترابده كی نبات

مشابه سنده در والحاصل حیوانده اندن بشقه طبایع اربعه یه منفصل اولور برشی یوقدر
سن ارتق بو کلامی فهم ایت که بو سوز جهالتی آشکار اولان وعقلی اولیان جاهلدن
بشقه سنه خفی ومستور قالماز اشته شو حجرك ماهیتنی سکا اخبار وجنسنی اعلام ایلدم
بوندن صکره وجوه تدابرینی بیان ایده یم تا که تقسیمزه شرط ایتدیکمز انصاف تمام اوله
(التدبیر علی برکة الله تعالی) حجر کریمی الوب قرعه وانبیقه وضع وطبایع اربعه سنی
تفصیل ایت که ما وهوا وارض ونار دن عبارت اولوب بونلر دخی جسد وروح ونفس
وصبغدر بو صورتده مایی ترابدن وهوایی ناردن عزل وتفریق ایتدیککده هر برینی
علی حدة اناسنده رفع ایت واسفل انایه هبوط ایدنی ال که ثقل اولمغین سوادی کیدوبده
غلظ وجفاسی زائل اولنجیه دك انی غسل وکرکی کبی تبییض وفضول رطوبات مسخنه سنی
تطهیر وازاله ایت که بو حالده اصلاظلمت ووسخ وتضادی یوق برماء ابیض اولور صکره
اولکی صعود ایدن طبایعده حمل ایدوب انلری دخی سواد واضداد دن تطهیر وتالطیف
ورقیق وصافی اولنجیه دك غسل وتصعید عملرینی تکرار ایت بو وجهله عمل ایتدیککده
جناب حق سکا باب مرادی فتح ایدر بو حالده مدار عمل اولان ترکیب ایله بدأ ایت زیرا
ترکیب انجق تزویج وتعفین ایله اولور اما تزویج لطیفك غلیظ ایله اختلاطیدر وتعفین
تا که بعضیسی بعضیسیله مختلط وصو ایله امتزاج منزله سنده اختلافسز ونقصانسز
برشی اولنجیه دك سحق ایتمکدر که بو حالده غلیظ لطیفی امسا که مقتدر وروح مقابله‌
ناره مقتدر ومتحمل ونفس اجسادده غوص وسریانه قادر اولور بونك بعد الترکیب موجود
اولمسنك سببی دخی انجق بودر که جسد محلول روح ایله مزدوج اولدقده جمیع اجزاسیله
اکا ممازج ومشاکل اولمغله بعضیسی بعضیسنه متداخل اوله رق شیء واحد اولور وبو حالده
امتزاج حصولندن ناشی جسده عارض اولان صلاح وفساد وبقا وثبوت روحه دخی
عارض اولمق اقتضا ایدر کذلك خدمت تدبیر ایله نفس دخی انلرله امتزاج وانلره داخل
اولدقده جمیع اجزاسی انلرك اجزاسیله مختلط واوچی بردن شیء واحد اولوب شویله که
اختلافدن بری اوله رق طبایعی سالم واجزاسی متفق اولان جزء کلی مشابه سنده اولور اشته
بو مرکب جسد محلوله القا اولنوبده اوزرینه نار الحاح اولندقده انده کی رطوبتی بوزبنه
اظهار ایتمکله جسد محلولده مذاب اولوب اشتعال ایتمك وکندویه نار تعلق ایلمك ایسه
رطوبتك شانندن اولمسیله نار اکا تعلق ایتمك استدکده صوبك کندویه ممازجتی انی نفس ایله
اتحاددن منع ایدر زیرا نار دهن ایله خالص اولنجیه دك متحد اولماز کذلك صوبك دخی
ناردن نفور وفرار ایتمك شانندن اولدیغنه مبنی اوزرینه نار الحاح اولنوبده انك تطییرینی
استدکده اکا ممازج اولان جسد انی جوفنده حبس وطیراندن منع ایتمکله جسد امساك
مایه علت ومادخی بقای دهنه ودهن ثبات صبغه علت اولور صبغ ایسه نور وحیاتی اولمیان
اشیای مظلمه ده اظهار دهنیته وظهور لونه علتدر اشته جسد مستقیم بودر عملی دخی
بویله اولور واندن سیلان ایدن ماده یه حکما بیضه تسمیه ایدوب بیضه ایله انی مراد
ایدرلر یوخسه طاوق یمورطه سنی مراد ایتمزلر ومعلوم اوله که حکما انی بو اسم ایله

تسمیه ایتملری بلا معنی اولموب بلکه انی بیضه یه تشبیه ایتمشلردر وبرکون بونی مسلمه دن
سؤال ایتدم یانده دخی کیمسه یوغیدی وای حکیم فاضل بکا خبر ویر که مرکب حیوانی حکما
نیچون بیضه تسمیه ایتدیلر همان بو اسمی اختیار ایله شویله جه تسمیه ایدیو یردیلرمی
یوخسه بو تسمیه‌لرینه سبب اولان برمعنی وارمیدر دیدیکمده برمعنای دقیق ایچوندر دیمکله
ای حکیم بونده نه فائده وفقهه نه مناسبت قصد ایتدیلر که انی بیضه یه تشبیه وبو وجهله
تسمیه ایتدیلر دیدم اودخی بیضه‌نك مرکبه شبه وقرابتی ایچوندر تفکر ایت معناسی سکا ظاهر
اولور دیدیکین حضورنده فکره طالدم لکن معناسنه واصل اوله میوب اودخی بنم بو وجهله
تفکر وبو خصوصده توقفمی کوردکده قولمی طوتوب خفیفجه صارصدی ودیدیکه یا ابابکر
بو تسمیه طبایعك امتزاج وتألیفی عندنده بو ایکیسی بینده کیت الوانده اولان نسبت ایچوندر
بونی دیدیکی بندن ظلمت منجلی وقلبم منور وعقلم بونی فهمه مقتدر اولمغله جناب حقه
شکر ایدرك قالقوب خانه مه کلدم وبونك اوزرینه قول مسلمه‌نك صحتنی مثبت برشکل
هندسی اقامه ایلدم اول شکلی بوراده سکا دخی ایراد ایده یم مثالی بودر که مرکب تام
وکامل اولدقده انده کی طبیعت هوانك بیضه ده کی طبیعت هوایه نسبتی اول مرکبده کی
طبیعت نارك بیضه ده کی طبیعت ناره نسبتی کبیدر تراب وآب طبیعتلری دخی بویله در
بو حالده دیرمکه هر ایکی شی که بو صفتده متناسب اوله متشابهاندر مثلا سطح بیضه
(هوزح) اولوبده بونك اثباتنی مراد ایتدیکمزده اقل طبایع مرکب اولان طبیعت
یبوستی الوب اکا طبیعت رطوبتدن برمثلنی علاوه وطبیعت یبوست طبیعت رطوبتی تنشیف ایله
انك قوتنی قبول ایدنجیه دك ایکیسنی تدبیر ایدرسین بو سوزده بر رمز وارکیدر انجق سکا
خفی اولماز بعده بو ایکی مجموعنك اوزرینه روحدن یعنی مادن ایکی مثلرینی تحمیل ایدرسین
مجموعی التی مثل اولور صکره مجموعنك اوزرینه بعد التدبیر نفسدن عبارت اولان هوادن
برمثل تحمیل ایدرسین که بو دخی اوج جزء اولمغله مجموعی یبوست بالقوه‌نك طقوز مثلی اولور
وطبیعتی سطح مرکبی محیط اولان شو مرکبك هر ایکی ضلعی تحتنده ایکی طبیعت اعتبار
ایدرسین بو صورتده اولا انك سطحنی محیط اولان طبیعت ما ایله طبیعت هوایی وضع
ایلرسین انلر دخی (ابجد) سطحنك اب جـ د ضلعیدر اشته سطح بیضه یی محیط
اولوب ما وهوادن عبارت اولان ایکی ضلعلر که (ه و ز ح) ضلعلریدر انلر دخی
بویله جه در بو صورتله دیرمکه (ابجد) سطحی (هوزح) سطحنه مشابهدر سطح
مرکبدن (بجه) دخی بو نسبت اوزره در وحکما برشیئی برشیئك اسمیله تسمیه ایتملری
بهر حال اول شیئه تشبیه قصدیله در اما شرحنی سؤال ایتدیکك کلماتدن ارض مقدسه
طبایع علویه وسفلیه دن منعقد اولان شیدر ونحاسی هبا اولنجیه دك سوادی اخراج
وقطع وبعده نحاسی اولنجیه دك زاج ایله تحمیر اولنان شیدر ومغنیسیا اهل صناعتك
اول حجریدر که انده ارواح علویه تجمید قلنور ومحبس ارواح اولان طبیعت علویه انده
تخریج اولنور تا که انك اوزرینه مقابله ومدافعه ایلیه وفرفره کیانك احداث ایتدیکی
لون احمردر ورصاص برحجردر که قوای ثلثه سی اولوب شخصلری مختلف ولکن

منشا كل ومنجا نسلردر وبرنجيسى روحانيهٔ نيرهٔ صافيه اولوب قوهٔ فاعله در وايكنجيسى
نفسانيه دركه متحركهٔ حساسه در لكن اولكيدن اغلظ ومركزى اولكنك مركزينك
دوننده در واوچنجيسى ثقلندن ناشى مركز ارضده منعكس برقوهٔ ارضيهٔ جاسيهٔ قابضه در
وروحانيت ونفسانيتى امساك واحاطه ايدن بوقوتدر اما سائر بقيه سى جاهلدن تستر ايچون
ابداع واختراع اولنمش الفاظدن عبارتدر مقدماتى بيلان كمسه ايسه سائرندن مستغنى
اولور اشته سئوال ايتديكك شيلرك جمله سنى سكا مفسر ومشروح اوله رق كوندردم
بتوفيق الله تعالى املكه نائل اولمكى اميد ايلرم والسلام
ابن بشرونك كلامى بوراده ختام بولديكه مومى اليه قرن ثالثده وما بعدنده علوم كيميا
وسيميا وسحرده شيخ اندلس اولان مسلمة المجريطينك كبار تلاميذندندر سنده
كوريورسين كه كافهٔ الفاظ واصطلاحلرى نصل اكلاشيله ميه جق صورتده قونمشدر
اشته بودخى بوفنك برصناعت طبيعيه اولمديغنه دليلدر وكيميا حقنده واقعك تأييد ايتديكى
حق واعتقادى واجب اولان صورت بودركه كيميا نفوس روحانيه نك آثارى جنسندندر
وبونلرك عالم طبيعتده تصرفلرى اكر نفوس خيره ايسه برنوع كرامت واكر شريره
وفاجره ايسه سحر قبيلندندر اما كرامت ظاهردر اما سحر ننه كم مبحث تحقيقنده ثابت
اولديغى كبى ساحر قوهٔ سحريه سيله اعيان ماديه يى قلب ايدر فقط بونكله برابر عندلرنده
فعل سحرى يه محل اوله جق برماده لازمدر بعض حيواناتى مادهٔ تراب وشعر ونباتدن
والحاصل كندى مادهٔ مخصوصه سندن بشقه ماده دن تخليق كبى ننه كم حبال وعصاده
سحرهٔ فرعونه واقع اولمشدر وننه كم اقصاى جنوبده سودان سحره سندن واهل هنددن
ومنتهاى شمالده كى تركلردن نقل اولنوركه امطار وسائر آثار ايچون جوسمايه سحر ايدرلرمش
وچونكه كيميا دخى مادهٔ مخصوصه سندن بشقه ماده ايله تخليق ذهب ديمك اولديغندن
اودخى سحر قبيلندن اولمق لازم كلور وجابر ومسلمه وانلردن اول كچن حكماى امم سالفه كبى
بوفنده متكلم اولان اعلام حكما انجق بومسلكه سلوك ايتمشلردر وانكيچون بوفنده
كلاملرى شرايعك سحر وانواعى حقنده اولان انكارندن احترازا الغاز كبى اولمشدر بوخسه
بوبابده رتبهٔ تحقيقه واصل اولمبانلرك رأيى كبى كيميا صناعته راجع دكلدر مسلمه يه باق كه
نصل كيميايه دائر تأليف ايتديكى كتابى رتبة الحكيم وسحر وطلسماتده تأليف ايتديكى كتابى
غاية الحكيم تسميه ايدرك غايه نك عموم موضوعنه وبونك خصوص موضوعنه اشارت
ايلدى كه غايه رتبه دن اعلى ورتبه نك مسائلى غايه نك بعض مسائلى اولوب موضوعده
مشاركلردر وايكى فنده كى كلامندن دخى بزم ديديكمز تبين ايدر وكيميا بروجه سابق صناعت
طبيعيه قبيلندندر ديو زعم ايدنلرك خطاسنى آتيده دخى بيان واثبات ايلرز والله العليم الخبير

فصل

فلسفه نك ابطالى وسالكنك فسادى حقنده در

كرك بوفصل وكرك مابعدنده كى فصللر غايت مهمدر زيرا بوعلملر عمران بشرى يه عارض
اولوب بلاد معموره ده شايع ومنتشر ودينجه ضررلرى وافر اولديغندن علوم مذكوره نك

شاننه اعتنا ايله انلرده اعتقاد حق نه اولديغنى كشف وايضاح ايتمك واجب اولمشدر
تفصيلى بووجهله دركه عقلاى نوع انسانيدن برطائفه زعم ايتديلركه كرك حسى وكرك
وراى حسده كى هرموجودك ذاتى واحوالى انظار فكريه واقيسهٔ عقليه ايله ادراك اولنور
وعقايد ايمانيه نك تصحيحى نظر وفكر ايله اولوب جهت سمعدن دكلدركه سمع دخى عقلك
مداركندن بريدر اشته بوطائفه يه فلاسفه تسميه اولنور فلاسفه فيلسوفك جمعى اولوب
فيلسوف لسان يونانيجه محب حكمت ديمكدر
❊ للمترجم ❊ يونان كاهنلرى طرفندن يدى كشى يه يعنى تالس سولون خيلون پتيا قوس
بياس قيله او بولس پرياندرس نام كمسه لره سوفوس نامى ويرلمشيدى كه عالم وحكيم
وصاحب كمال ديمكدر تالس مشاهير حكمادن اولوب ترجمهٔ حالى علوم عقليه بحثنده كذار
شبذير خامهٔ فقير اولمشيدى سولون دخى آتنه اولرك واضع قوانينى اولان بريوك ذاتدر
سائرلرى بونلرك درجه سنده اولمدقلرى حالده انلر دخى مشاهيردن بولنه رق سوفوس نامنده
بالتشريك جمله سنه بردن حكماى سبعه اطلاق اولنمشيدى كه هفت دانايان يونان ديمك
اولور مؤخرا سوفوس اسمى جناب حقه مخصوص اولمق مطالعه سيله حكمايه بو اسم
چوق كوريله رك فيلسوف تعبير اولنمشدركه محب حكمت وكمال ديمكدر واك ابتدا فيلسوف
نامنى الان فيثاغورث ايدى ❊ تم كلام المترجم ❊
طائفهٔ مرقومه بوبابده تشمير ساق اهتمام ومقصد صحيحه اصابت ايچون اشورى جهد
واقدام ايتديلر وعقلك حق ايله باطل بيننى تمييز ايتمسنه مدار وميزان اولمق اوزره برقانون
وضع ايدوب اول قانونه منطق تسميه ايلديلر انك خلاصه سى دخى بودركه حقى باطلدن
تمييز ايدن نظر انجق موجودات شخصيه دن منتزع اولان معانيده ذهنك برحال وحركتى
اولوب شويله كه ذهن انسانى اولا خاتمك موم اوزرنده رسم ايلديكى كافهٔ نقوشه منطبق
اولديغى كبى جميع اشخاصه منطبق اولان صورتلرى تجريد ايدر اشته شو محسوساتدن
مجرد اولان صورتلره معقولات اوائل دينيلور بعده بومعانىٔ كليه يى بويله ديكر برطاقم
معانىٔ كليه ايله ايكى طاقمدن اعم اولان برمعناده مشترك ويكديكردن ذهنده متميز اولدقده
انلردن دخى ثانيا وثالثا بويله صور كليه سى تجريد ايدرك تجريد عملى تا جميع معانى واشخاصه
منطبق اولويده اندنصكره تجريده مجال اولميان معانىٔ بسيطهٔ كليه يه منتهى اولوركه
اول معانىٔ بسيطه اجناس عاليه در اشته شومجرداته دخى كندولرندن تحصيل علوم ضمننده
بعضيسنك بعضيسيله تركيب وتأليفى جهتندن معقولات ثوانى دينيلور ايمدى فكر شو معقولات
مجرده يه نظر ايدوبده وجودك كما هو حقه تصورينى طلب ايتدكده برهان عقلىٔ يقينى ايله
بعضيسنى بعضيسنه اضافت واثبات وبعضيسنى بعضيسندن نفى ايتمك لازم كلور وذهنك
بوعملى قانون صحيح ايله اولديغى وقت وجودى صحيح ونفس الامره مطابق اوله رق تصور
ايده بيلور وعند الحكما شو اضافت وحكمدن عبارت اولان تصديق نهايت اعتبار يله
تصوردن مقدمدر بدايت وتعليمده دخى تصور آندن مقدمدر زيرا انلرك عندنده تصور
تام طلب ادراكينك غايتى اولوب تصديق اكا وسيله در اما كتب منطقده تصور مقدم

وتصديق اكا موقوفدر ديدكلرى شعور معناسنه تصور ديمكدر بوخسه علم تام معناسنه
دكلدر پك ييوكلرى اولان ارسطونك مذهبى دخى بودر بوندنصكره معلوم اوله كه حكما
انسانك سعادتى كرك جسده وكرك ماوراى جسده اولان كافهٔ موجوداتى شو نظر
وبراهين ايله ادراك ايتمه‌دردبو زعم ايدرلر حكمانك وجودده خلاصهٔ افكار ونتيجهٔ
انظارى بودركه انلر اولا حكم شهود وحس ايله جسم سفلى يه واقف اولوب اندن بر از ترقى
ايدرك حيواناتده‌كى حركت وحسدن نفسك وجودينه انتقال ايتديلر صكره قواى نفسدن
سلطان عقلى درك واحساس ايدوب بو مرتبه ده ادراكلرى توقف ايلدى بعده جسم عالئ
سماوى يى ذات انسانه قياس ايتمريله انسان كبى فلكك دخى نفس وعقلى اولمق اوزره
حكم واعتقاد ايلديلر وبونى نهايت عدد آحاد اولان اونه ابلاغ ايله عقول عشره ديديلر
وسعادت انجق نفسك تهذيبى وفضائل ايله تخلق ايله برابر وجودى بو اعتقاد اوزره
ادراكدن عبارتدر انسان مقتضاى عقل ونظريله فضائل ورذائل بيننى تمييز ايتديككندن
وفطرتى حسبيله افعال ممدوحه يه مائل وافعال مذمومه دن مجتنب اولديغندن شرع
وارد ونازل اولمسه بيله انسان ايچون بو حالك تحصيلى ممكندر وبو سعادت حاصل اولدقده
نفسده بهجت ولذت حاصل اولور وبوكا جهل شقاوت سرمديه‌در ديو زعم ايدرلر اشته
حكما عندنده آخرتده نعيم وعذاب بوندن عبارتدر بو مذاهبك امامى اولوب مسائلنى
جمع وترتيب ايله بو علمى تدوين ايدن بلاد رومدن مكدونيه بلده سى اهاليسندن وافلاطونك
شاكردانندن ارسطودركه اسكندرك خواجه سيدر وانى على الاطلاق معلم اول ديو تسميه
ايدوب علم منطقك معلمى اولمق معناسنى اراده ايدرلر زيرا فن مذكوراندن اول مهذب
دكل ايدى ابتدا بو فنك مسائلنى ترتيب وتهذيب ايليان اودر وبو قانونده طوغريسى پك
كوزل اظهار هنر ومهارت ايلدى اكر فن مذكور الهياتده‌كى مقصدلرينه متكفل وكافى
اولسه هيچ برديه‌جك اولمازدى اندنصكره ملت اسلاميه ده دخى بو مسلكه سلوك ايدنلر
اولديكه تماميله ارسطونك رأينه اتباع ايدوب پك از يرلرده اكا مخالفت ايلديلر تفصيل
حال بو منوال اوزره دركه بو حكماء متقدمينك كتابلرينى خلفاى عباسيه لسان يونانيدن
لسان عربى يه ترجمه ايتدردكلرنده ملت اسلاميه دن پك چوق كيمسه‌لر انلرى تفحص
ومطالعه ايدوب ايچلرندن نيجه كرفتار ورطهٔ ضلالت اولنلر حكما مذهبنه ذاهب
اوله‌رق بحث وجدال وبعض تفرعات مسائلده اختلاف ايلديلر بونلرك اك مشهورى
مائهٔ رابعه ده سيف الدوله عصرنده ابو نصر فارابى ايله مائهٔ خامسه‌ده اصفهانده آل بويه
عهدنده ابو على بن سينا وسائرلريدر معلوم اوله كه شو ذاهب اولدقلرى رأيلرى
وجوه ايله باطلدر زيرا موجوداتك كافه‌سنى عقل اوله اسناد ايدوبده واجبه ترقيده
اكتفا ايتملرى ورا سنده مراتب خلق الهيدن غفلت وقصورلرينه مبنيدر وجودك
دائره‌سى ايسه بوندن پك چوق واسع اولوب جناب حق نيجه بيلديكمز شيلرى خلق ايدر
بو صورتده حكماى مرقومون عقلى اثبات اوزره اقتصار ايدوبده ماوراسندن غفلت
ايتملريله بالكز اجسامى اثبات اوزره اقتصار ونفس وعقلدن اعراض وحكمت وجودده

جسمك وراسنده برشى يوقدر ديو اعتقاد ايدن طبيعيون مثابه‌سنده درلر موجوداتده
مدعالرى اوزره ايراد ومعيار وقانون منطق اوزره عرض ايتدكلرى براهين دخى قاصر
وغرضلرينه غير وافيدر موجودات جسمانيه ده اولان برهانلرى كه علم طبيعى تسميه ايدرلر
انك وجه قصورى بودركه زعملرى اوزره حدود واقيسه ايله استخراج اولنان نتايج ذهنيه ايله
خارج بيننده‌كى مطابقت يقينى دكلدر زيرا نتايج مذكوره‌نك كافه‌سى احكام ذهنيهٔ
عموميه اولوب موجودات خارجيه ايسه مواد ايله متشخصدر موادده دخى ذهنئ كلينك
خارج شخصى يه مطابقتنه مانع برشى اولمق محتملدر مكركه برحكمه حس شهادت ايليه
اولوقت دخى انك دليلى شهود اولوب براهين مذكوره دكلدر بو صورتده انلرك ايراد
واعتقاد ايتدكلرى يقين نره‌ده بولنور واكرچه ذهنك تصرفى بعضا تجريدى
رتبهٔ ثانيه‌ده اولان صور خياليه ايله شخصياته مطابق اولان معقولات اولاده اولوب
معقولات اولى دخى كمال انطباق ايله خارجه مطابقته اقرب اولديغندن بو صورتله استحصال
اولنان حكم محسوسات مثابه‌سنده يقينى اولمغله بو خصوصده دعوالرى تسليم اولنسه بيله
ينه اكا صرف افكار ايتمدن اعراض ايتملى يزكه مؤمنك مالايعنى يى ترك ايتمسى ديمك
اولور زيرا طبيعيات بزم كرك ديننز وكرك امر معاشمز خصوصنده مهم ومفيد
اولمديغندن تركى اوزريمزه واجبدر
❁ للمترجم ❁ حكمت طبيعيه ده وخصوصيله فن عنصرياتده كه مواليد ثلثه دن
وعناصرك يكديكره انقلابندن وجو سماده اولان كيفياتدن بحث ايدر بوفنده حكمانك
اكثر ادله سى ظنيات قبيلندن اولديغى مسلماتدندر انجق حكماى متأخرين شمدى بونلرى
ترك ايله معاينه وتجربه يى اساس اتخاذ ايتمريله فن طبيعيات بتون بتون بشقه حاله كيرمش
وصنايعه مدار كلى وامر تمدنجه ترقياتك بر باشلوجه سببى اولمشدر بو جهتله شمدى حكمت
طبيعيه‌نك امورد نيامزه كلى فائده سى اولمغله تحصيلى لازمه‌دندر وبوفنك فروعاتندن
اولان كيميا فنى كه عناصرك يكديكرله امتزاجندن بحث ايدر برفن مفيد اولوب معموريت
ومدنيت حصوانه عظيم نفعى اولديغى اليوم مشهودمزدر ❁ تم كلام المترجم ❁
وراى جسمده يعنى روحانياتده اولان برهانلرى كه علم الهى وعلم مابعد الطبيعه تسميه ايدرلر
بو دليللرك وجه قصورى دخى بودركه روحانياتك ذواتى رأسا مجهول اولوب انلره
توصل اولنه‌ماز وانلرده برهان دخى جارى اولماز زيرا موجودات خارجيه دن معقولاتك
تجريدى انجق ادراك ايلديكمز شيلرده اوله‌بيلوب ذوات روحانيه ايله بيننمزده حجاب
اولديغندن انلرى ادراك ايده‌ميزكه حتى انلردن ماهيات اخرى تجريد ايده‌لم بو جهتله
انلرده برهان تحصيل واقامه ايده‌ميز واجمالا وجودلرينى اثباته دخى بر دليلمز اولميوب
الا دليل وجدانى قبيلندن اولان احوال نفسيه مز ايله وخصوصا هر كسجه امور
وجدانيه‌دن اولان رؤيا ايله اثبات ايلرز وتفاصيل صفات وحقيقتلرى مواد غامضه
ومشكله‌دن اولمغله بورالره واقف ومطلع اولمغه يول يوقدر حكمانك محققلرى دخى
بونى تصريح ايتمشلردركه مادى اولميان شى اوزرينه برهان اقامه اولنه‌ماز زيرا برهانك

مقدماتی ذاتی اولمق شرطدر دیمشلردر ویك یوکاری اولان افلاطون دخی
الهیاتنده یقینه توصل اولنه میوب انجق احق واولی دینیلور یعنی ظن تحصیل اولنه بیلور
دیمشدر یا بونجه تعب ومشقتدن نصکره بز یالکز برظن تحصیل ایده جك اولدیغمز حالده
بزم اولکی ظنمز بزه کفایت ایدر و بوصورتده بزم مقصدمز ورای حسده کی موجوداته
علم یقین تحصیلی اولدیغی حالده بوعلوم ایله اوغراشمقدن نه فائده وار اشته حکما عندنده
غایت افکار انسانیه بودر انسانك سعادتی انجق شو براهین ایله وجودی نفس الامرده
اولدیغی کبی ادراکدن عبارتدر دیمهلری دخی برقول مزیف ومردوددر بونك تفسیری
دخی بو وجهله درکه انسان ایکی جزدن مرکب اولوب بری جسمانی ودیکری انکله ممتزج
اولان روحانیدر وهر جزئك کندوسنه مخصوص مدارکی واردر وایکیسنده دخی مدرك
اولان جزء روحانی اولوب بعضا امور روحانیه یی و بعضا امور جسمانیه یی ادراك ایدر لکن
روحانیاتی ادراکی بالذات وبلا واسطه اولوب جسمانیاتی ادراکی دخی آلات جسمانیه اولان
دماغ وحواس واسطه سیله در وهر مدرك کندی ادراکیله مبتهج ومحظوظ اولور صبینك
بالواسطه اولان ادراکات جسمانیه سنك اوائلنده کی حالنه باق که ضیابی کورمسیله
واصواتی ایشتمسیله نصل سوینور نفسك بالذات وبلا واسطه اولان ادراکندن
ابتهاجی ایسه دها اشد والذ اولمق لازم کلدیکی بی اشتباه اولمغله نفس روحانیه کندی
ادراك ذاتیسنی تصور ایدیجك تعریف وتعبیر اولنماز درجه لرده کندویه ابتهاج ولذت
حاصل اولور و بو ادراك نظر وفکر ایله حاصل اولمیوب انجق حجاب حسی کشف
ومدارك جسمانیه یی کافة فراموش ایله حصوله کلور وکثیر اما صوفیه بو ادراکك
حصولیله اول ابتهاج ولذتی حصوله کتورمك ایچون ریاضت ایله قوای جسمانیه نك
وحتی دماغدن فکرك بیله اماته والغاسنه سعی ایدرلر که شواغل وموانع جسمیه نك
زوالیله کندولرینه تعبیر اولنماز صورتده ابتهاج ولذت حاصل اولور اشته بو زعملرینك
صحتی تسلیم اولنسه دخی مقصودلرینه وافی اولماز براهین وادلهٔ عقلیه شو نوع ادراك
وابتهاجی حصوله کتورر دیمهلری دخی باطلدر زیرا براهین وادله قوای دماغیه دن
معدود اولان خیال وفکر ایله اولدیغندن جملهٔ مدارك جسمانیه دن اولوب بو ادراکی
تحصیلده ایسه ابتدا اعتنا ایده جکمز خصوص بوکا مانع اولان قوای دماغیه یی اماته در
واهل حکمتك ماهر وممتازلرینی کوریورز که ابن سینانك کتاب شفا واشارات ونجاتیله
ابن رشدك کتاب ارسطودن مأخوذ وملخص اولان تألیفاتنه مکب ومنهمك اوله رق
کتب مذکوره یی تفحص و براهیننه تمسك برله انلردن بو نوع سعادتی امید والتماس
ایدرلر بیلمزلر که بو صورتله تکثیر موانع ایتمش اوله یورلر و بو بابده مستندلری ارسطو
وفارابی وابن سینادن منقول اولان شیدر که هر کیمده ادراك عقل فعال حاصل اولوب
حال حیاتنده اکا متصل اولورسه اول کیمسه سعادتدن حظ ونصیبنه نائل اولمش اولور
دیمشلردر انلرك عندنده عقل فعال مراتب روحانیاتدن حسك منکشف اولدیغی
اولکی مرتبه اولوب عقل فعاله اتصال ایله دخی توصل علمی مراد ایدرلر بونك فسادی

سکا ظاهر اولدی وارسطو ایله اصحابی شو اتصال وادراك ایله انجق نفسك بلا واسطه
کندولرندن اولان ادراکنی قصد ایدرلر بو دخی انجق حجاب حسی کشف ایله حاصل
اولور وشو ادراکدن نشئت ایدن ابتهاج سعادت موعوده نك عینیدر دیدکلری دخی
کذلك باطلدر زیرا تقریرلریله بزه متبین اولان انجق ورای حسده نفسك بلا واسطه
بر دیکر ادراکی اولوب نفس بو ادراکیله پك زیاده مبتهج ومحظوظ اولمسیدر بو دخی
سعادت اخرویه نك اول ادراکدن عبارت اولمسنی تعیین واثبات ایتمز بلکه اول ادراك
بو سعادتك جملهٔ لذائذندندر سعادت انجق موجوداتی علی ماهی علیه ادراکده در
قوللری دخی باطل اوله رق اصل توحیدده ذکر ایتدیکمز اوهام ومغالطه لرینه
مبنیدر که هر مدرکك عندنده وجود کندی مدارکنده منحصردر دیرلر حالبوکه
بو کلاملرینك فسادینی ووجودی احاطهٔ وکرك روحانی وکرك جسمانی کافهٔ اقسام
وافرادینك ادراکنی استیفا قابل اولمدیغنی بیان ایتمشیدك بالاده مبسوط اولان مذاهب
حکمانك کافه سنك حاصلی بودر که جزء روحانی قوای جسمانیه دن مفارقت ایتدکده
ادراك ذاتیسی ایله علمرك احاطه ایلدیکی موجوداتی ادراك ایلر یوخسه کافهٔ موجوداتی
ادراك ایده مز زیرا موجودات داخل دائرهٔ حصر واحصا دکلدر واول جزء روحانی
بو نوع ادراك ایله صبینك اول نشو ونماسنده مدارك حسیه سیله سوندیکی کبی پك زیاده
سوینور اشته حکمانك نتیجهٔ نظرلری بودر بونك ایلروسنده کی بونجه موجوداتی
ادراکه وشارعك وعد ایلدیکی سعادته بزی کیم ایصال ایده بیلور شارعك امر ایتدیکی کبی
عمل ایتمدکجه بو سعادت موعوده پك بعید قالور وانسان نیك وبدی تمییز ایتمسی
حسبیله نفسنك تهذیب واصلاحنده مستقلدر قوللری دخی سعادت موعوده نفسك
ادراك ذاتیسندن عبارت اولمق قضیه سنه مبنی برامردر که رذائلك ایراث ایلدیکی
ملکات والوان جسمانیه سببیله نفسك بو ادراکنه عائق ومانع اولمسندن ناشی رذائلدن
تصفیه اولندقده بو سعادته واصل اولور دیمك اولوب بز ایسه بیان ایتدك که سعادت
وشقاوت ادراکات جسمانیه وروحانیه نك وراسنده برشیدر وانلرك معرفتنه توصل
ایتدکلری حال تهذیب وتصفیه نك نفعی انجق قیاس وقانون اوزرینه مبنی بر ادراك
روحانیدن نشئت ایدن ابتهاجدن عبارتدر اما بونك وراسنده شارعك امر ایلدیکی
اعمال واخلاق اوزرینه بزه وعد ایتدیکی سعادت مدارك مدرکین وعقول عاقلینك
احاطه ایتمدیکی برشیدر اشته رئیس حکما ابو علی بن سینا شوکا متنبه وآکاه اولمغله
کتاب مبدأ ومعادنده دیمشدر که حشر روحانی واحوالی نسبت معینهٔ معلومه
ونیرهٔ واحده اوزره اولدیغندن براهین عقلیه واقیسهٔ صحیحه ایله درك وتوصل اولنور
شیلردن اولمغله بونك اوزرینه برهان اقامه سنه وسعتمز واردر اما حشر جسمانی واحوالی
نسبت واحده اوزره اولمدیغندن برهان ایله ادراك اولنه ماز شریعت حقهٔ محمدیه ایسه
بزه انی بسط وبیان ایتمکله حشر جسمانینك احوالنده شرع شریفه مراجعت اولنسون
ابن سینانك خلاصهٔ مقالی بودر بو تحقیقاتمزله سکا معلوم اولدیکه بو علم حکمانك مطمح

نظرلری اولان غرضلرینه وافی دکلدر مع هذا که بو علمده ظواهر شرایعه مخالفت دخی
واردر و بونده بشقه برثمره اولیوب بالکز تشحیذ ذهن ایتمکله ترتیب ادله و براهینده جودت
فکر وصواب ملکه سی کتورمك فائده سی واردر چونکه ادله واقیسه نك احکام
واتقان وجهی اوزره تنظیم وترکیبی فن منطقده شرط ایتدکلری منوال اوزره اولوب
طبیعیات وریاضیات والهیاتده دخی براهینی بو وجهله استعمال ایتدکلرندن بو یله شروطنی
جامع بونجه براهین ایله علوم مذکوره یی مطالعه ایدنلر احتجاج واستدلالده ملکهٔ اتقان
وصوابه مالك اولورلر زیرا صناعت منطقیه هرنقدر حکمانك حصول مقصدلرینه وافی دکل
ایسه ده قوانین انظاردن بیلدیکمز شیلرك الك صحیحی بوقدر بونکله برابر علوم حکمیه یی
اوقویه جق کیمسه لر تفسیر وفقهه مطلع وعلوم شرعیه ایله مملو اولدقدن صکره اوقویوب
علوم دینیه دن خالی ایکن برکیمسه بو علومه مکب اولمامیلیدر زیرا بو حالده ضلالتدن رهیاب
سلامت اولان پك نادردر جناب حق جمله یی حق وصوابه هدایت وارشاد ایلیه

فصل

فن نجومك ابطالی وادله سنك ضعفی وغایتنك فسادی بیاننده در

فن نجوم اصحابی بو فن ایله کواکبك قوی وتأثیراتندن استدلال ایله عالم عناصرده کی
کائناتی حدوثندن مقدم بیلورز دیو زعم ایدرلر که کواکبك موالید عنصریه ده کرك
مفردا وکرك مجتمعا تأثیری اولمغله افلاك وکواکبك اوضاعی حادث اوله جق کائنات کلیه
وشخصیه نك انواعنه دلالت ایدردیرلر متقدمین منجمینك رأیلرنجه کواکبك قوی
وتأثیراتنی بیلمك دخی تجربه ایله اولوب بوایسه تحصیلنه عمرلرك متحمل اولمدیغی برشیدر
زیرا تجربه علم یاخود ظن حاصل اولمق ایچون مراتب متعدده ده تکرار ایله حاصل اولور
حالبوکه ادوار کواکبدن بعضیسنك زمانی پك اوزون اولمغله تکراری اول قدر سنین
وفیره واعصار متطاوله یه محتاج اولورکه اکا اعمار عالم یتشمز بعضیلری دخی کواکبك
قوی وتأثیراتنه معرفت وحی ایله اولمشدر دیوب بو قولك بطلانی دخی تحقیقات
سابقه مزدن ظاهر اولور که انبیای عظام علیهم الصلوة والسلام حضراتی هرکسدن
زیاده فن وصنعتدن بعید اولوب غیبدن اخباره دخی اصلا تعرض ایتمزلر مکر که
من طرف الله اوله نرده قالدیکه فن ایله غیبی استنباط ادعاسن ایدوبده بونی امتلرینه
مشروع ایده لر وبطلمیوس ایله متأخریندن اکا تابع اولنلر کواکبك بوکا دلالتی کندولرینه
کائنات عنصریه ده حاصل اولان مزاج جهتندن دلالت طبیعیه ایدوکنه ذاهب
اولوب بونی اثبات ضمننده بطلمیوس دیمشدر که زیرا نیرینك عنصریاتده کی فعل
واثری ظاهر اولوب کیمسه بونی انکار ایده مز نته کم فصولك تبدل وامزجه سنده
واثمار وزرعك پشمه سنده شمسك ورطوباتده وصوده وخیار نوعندن اولان نباتاتی
یتشدرمه ده قمرك فعلی کبی ونیریندنصکره کواکب سائره ده ایکی طریقمز واردر
اولکیسی بوبابده ائمهٔ فنه تقلیددر لکن بو طریق نفسه قناعت ویرمز ایکنجیسی
هربر کوکبی طبیعت واثری ظاهر ومعلوم اولان نیراعظمه قیاس ایله حدس وتجربه در

شویله که نظر ایلرز اول کوکب وقت قرانده قوتده زائد ایسه طبیعتده نیراعظمه موافقتنی
بیلورز واکر ناقص اولورسه ضدیتنی بیلورز کواکبك بو وجهله مفردا اوله رق قوتلرینی
بیلنجه مرکب اوله رق قوتلرینی دخی بوندن بیلورز بو دخی کواکبك تثلیث وتربیع کبی
مناظر اولدقلری حالده اولوب بونك معرفتی دخی کذلك نیراعظمه قیاس ایله طبایع بروج
جهتندندر وقوای کواکبك کلیسنی بیلدیکمزده مقصوده انتقال ایلرز زیرا قوای
کواکبك هواده تأثیری ظاهردر وانلردن هواده حاصل اولان مزاج تحتنده کی مولداتده
دخی حاصل اولوب نطفه وتخم انکله متخلق اولمغله بوندن متکون اولان بدنه واکا متعلق
اولان نفسه دخی ساری اولور زیرا تخم ونطفه نك کیفیاتی انلردن متولد اولنلره دخی
عارض اولور بونکله برابر بو طریق دخی ظنی اولوب یقینیاتدن دکلدر وکذلك قضاء الهی
یعنی قدر قبیلندن اولمیوب انجق اوله جق شیئك جملهٔ اسباب طبیعیه سندندر قضاء
الهی ایسه هرشیئه مقدمدر بطلمیوسك محصل کلامی بودر وبوتفصیل کتاب اربعنده
وسائر کتابلرنده مصرحدر اشته بو فنك ضعف ادله سی بوندن تبین ایلدی تفصیلی
دخی بودرکه اوله جق شیئه علم یاخود ظن حصولی محلنده مبین اولدیغی اوزره جملهٔ اسبابی
یعنی فاعل وقابل وصورت وغایتنی بیلمکله اولوب برمنوال سابق تقریرلرینه نظرا قوای
نجومیه فاعل وجزء عنصری قابل اولوب انجق قوای نجومیه بالاستقلال فاعل دکلدر
بلکه بوراده بابانك قوهٔ تولیدی ونطفه ده کی نوع ایله نوعك صنفلرینی تمییز ایدن
خاصه نك قوتلری کبی قوای نجومیه ایله یله جزء مادیده فاعل اولان دیکر قوتلر دخی واردر
بناء على ذلك قوای نجومیه کاملا معلوم اولدیغی صورتده انلر اوله جق شیئك جملهٔ
اسباب فاعله سندن بری اولمش اولور بوندنصکره نجومك قوی وتأثیراتی معلوم
اولدیغی تقدیرجه دخی زیاده حدس وتخمین شرطدر تاکه بو صورتله کائنك وقوعنه
ظن حصولی ممکن اوله وحدس وتخمین ایسه منجمك فکرنده کی قوتدن عبارت اوله رق
علل کائنه دن اولمدیغی کبی اصول فندن دخی دکلدر وبو حدس وتخمین مفقود
اولدقده ظندن شك مرتبه سنه عودت وتنزل ایدر بو دخی قوای نجومیه یه تمامیله علم
حاصل اولوبده بوکا برکونه خلل وخطا عارض اولمدیغی تقدیرجه اولوب بو ایسه امر
مشکلدر زیرا کواکبك اوضاعنه معرفت حاصل ایتمك ایچون سیرنده اعمال دقیقه
حسابیه یه محتاجدر قالدیکه هر کوکبك برقوتله تخصص وتمیزینه دلیل یوقدر وشمسه
قیاس ایله کواکب خمسه نك قوتلرینی اثباتده بطلمیوسك دلیلی دخی ضعیفدر زیرا شمسك
قوتی جمیع قوای کواکبه غالب ومستولی اولمغله بطلمیوسك دیدیکی کبی عند المقارنه
زیاده ونقصانلرینی بیلمك مشکل اولور بو سببلرك هربری عالم عناصرده کی کائنات
واقعه یی بو فن ایله بیلمکه مانع وحائلدر بوندنصکره معلوم اوله که کواکبك ماتحتنه
تأثیری باطلدر زیرا جناب اللهدن بشقه فاعل اولمدیغی توحید بابنده برمنوال سابق
تبیین ایلدی وعلم کلام اصحابی بونك اوزرینه مستغنی بیان اولدیغی وجهله احتجاج
واستدلال ایلدیلر شویله که اسبابك مسبباته اسنادینك کیفیتی مجهولدر وعقل انسانی

بادئ نظرده ظاهر اولان تأثيرايله حكم ايتمسنده متهم اولمغله احتمالكه اسبابك اسنادى
تأثير متعارف صورتندن بشقه بروجه اوزره اولوبده قدرت الهيه كافه كائنات علويه
وسفليه يي ربط ايتديكي كبي اسباب ومسببات بيننده دخي رابطه اوله على الخصوص كه
شرع شريف حوادثك كلبسني قدرت الهيه يه رد ايله سائرندن برى اولور وانبياى
عظام عليهم السلام حضراتي نجومك شان وتأثيراتني منكرلردر وشرعياتك تتبع
واستقراسى بوكا شاهددر نته كم ❊ ان الشمس والقمر لاينخسفان لموت احد ولا لحياته ❊
حديث شريفنده ❊ واصبح من عبادى مؤمن بى وكافر بالكواكب واما من قال مطرنا
بنوء كذا فذلك كافر بى مؤمن بالكواكب ❊ حديث صحيح قدسيسنده اولديغى كبى
❊ للمترجم ❊ اولكى حديث شريفك سبب ورودى بووجهله مرويدركه ولد مكرم
مصطفوى حضرت ابراهيمك وفاتنده اتفاقا خسوف واقع اولمغله بومصيبت سماويه
انك وفاتندن ناشيدر ديلمكين بونى رد ايچون افنديمز عليه الصلوة والسلام حضرتلرى
شمس وقمر بركيمسه نك موت وحياتى ايچون طوتلمزلر ديو بيورمشدر حديث ثانيسنده
دخي مؤمن بالله اولنلر كواكبك تأثيراتني منكر اولديغى كبى يغمورى كواكبك تأثيراتنه
اسناد ايدنلر حقك غيريده تأثير وقوعنى اعتقادلرى حسبيله كافر بالله اولدقلرى اشعار
بيورلمشدر (نوء) منازل قمردن بر كوكبك وقت طلوع فجرده افق غربه ميل وسقوطيدركه
اول حينده مقابلى اولان كوكب دخي مشرقدن طلوع ايدر وبين العرب بونك اون اوچ كون
حكمى اولوب بعده منازلدن برديكر كوكبك نوئنى اعتبار ايدرلر وبووجهله اون اوچر كون
آخرسنه يه قدر تعداد وفقط منزل جبهه ده اون درت كون اعتبار ايدوب يغمورى
وروزكارى وسائر حوادث جوسمايى عربلر بوكا عزو واسناد ايدرلر ايدى
❊ تم كلام المترجم ❊
بوتحقيقاتمزله بوفنك شرعا بطلانى وادله سنك عقلا ضعفى ظاهر اولدى مع هذا بوفنك
عمران وتمدن انسانى حقنده مضرتى دخي واردركه تصادفى اوله رق احكام نجوميه دن
برى طوغرى چيقيوبرايسه بيلبانلر بوكا الدانوب سائر احكامى دخي بويله مطرد اولور
ظنيله اشيايى خالقك غيرى يه اسناد ايده جكندن باعث فساد اعتقاد عوام اولور
وبعض دولتلر وقت مختاره انتظار ايله وقتى امرار ايلديكى اثناده دركين فرصت اولان
اعداسى اطاله دست هجوم ايتدكلرى دخي واردر وبونك امثال كثيره سنى كورمشزدر
❊ للمترجم ❊ افغانيلرك بيك يوز اوتوز بوقدر تاريخلرنده اصفهانه هجوملرنده دولت
صفويه نك مقدمه آثار اضمحلالى اولان محاربه ده نابجا ونابهنكام جنكه شروع اولنمسنك
برسببى دخي وقت مختار تحريسى اولديغى بعض تواريخده محرردر ❊ تم كلام المترجم ❊
بناء على ذلك فن مذكور دين ودولته مضر اولديغى جهتله كافه بلادده منع ويساغ
قلنمليدر وملل متمدنه ايچنده علوم سائره كبى بوفنك دخي امر طبيعى اولمسى وارد
دكلدر زيرا خير وشر عالمده طبيعى اولوب انجق اسباب حصوللرينه تكليف تعلق
ايتمكله خيرك اكتسابنده اسبابنه تشبث واسباب شر ومضرتى دفع لازم كلور اشته

بوعلمك مضرت وفسادينى بيلن كيمسه يه دخي واجب اولان بودر
❊ للمترجم ❊ اطباق الذهبده محرر اولديغى اوزره امام ابو يوسف رحمة الله عليه
حضرتلرى بيورمشدركه اوچ علمدن ماعدا هر علمى تعلم ايت اول اوچ علمدن بريسى
علم نجومدركه موجب شأمتدر ايكنجيسى علم كيميادركه افلاس ايراث ايدر اوچنجيسى
دينده بحث وجدالدركه بو دخي زندقه يه بادى اولور ❊ تم كلام المترجم ❊
بوندن صكره معلوم اوله كه فن نجوم حد ذاتنده صحيح اولسه ده اهل ملتدن كيمسه انده
تحصيل ملكه ومهارت ايده ميوب احاطه ايتدم ظن ايدن كيمسه فى نفس الامر پك زياده
قاصردر زيرا شريعت فن مذكورك قراءتنى حرام قيلمش اولديغندن تعليم وتعلمنه
اهل عمرانده اجماع واتفاق اولميوب اكا حريص اولنلر اقل قليل اوله رق انلر دخي خانه لرنده
مخفى ومستور اولدقلرى حالده كتب نجومى مطالعه ايدرلر فن مذكور ايسه متشعب
وفروعى كثير وفهمى عسير اولمغله نصل تحصيل واستفاده ايده بيلورلر علم فقهك
دين ودنياجه نفعى عام وتعليم وتعلمى اخص امال عامه انام اولديغى حالده كثرت مداومت
وبونجه مجالس ومحافلده مذاكره وقرائتيله تحصيلنه سعى وغيرت اولنه كلور كن
پك نادر ذاتلر كسب ملكه ومهارت ايده بيلورلر بوصورتده شرعا ممنوعيت حسبيله خلقدن
مخفى اوله رق بويله صعب المأخذ واصول وفروعنى تحصيل وممارسه دن صكره پك زياده
حدس وتخمينه محتاج اولان برفنده تحصيل مهارت نوجهله قابل اولور وبونى ادعا ايدن
مردود ومفقودحدر وبين الملة فنك غرابتى وارباينك قلتى حسبيله شاهدى بوقدر
❊ والله اعلم بالغيب فلا يظهر على غيبه احدا ❊ عصرمزده وقوع بولان موادندركه
عربانك سلطان على ابو الحسنه غلبه ايله انى قيروانده محاصره ايتدكلرنده منجمينك
اكاذيبى كثير وناس ايچنده اراجيف وفير اولمغله ابو القاسم الدحوى منجمينى رد سياقنده
بوقصيده يى انشا ايلدى

❊ قصيده ❊

❊ استغفر الله كل حين ❊ قد ذهب العيش والهناء ❊
❊ اصبح فى تونس وامسى ❊ والصبح لله والمساء ❊

محصول بيتين هر آن وزمانده جناب حقدن عفو ومغفرت نياز واستدعا ايدرم طوغريسى
صفا واسايش زائل اولدى تونسده صباحليوب اخشام ايديورم حالبوكه صبح
ومسا دخي جناب حقكدر

❊ الخوف والجوع والمنايا ❊ يحثها الهرج والوباء ❊
❊ والناس فى مرية وحرب ❊ وما عسى ينفع المراء ❊

محصول بيتين قورقو وآجلق واولوم مصائبنى علوكير ظهور اولان فتنه وشورش ووبا
سوق واظهار ايتمده وناس دخي شبهه وانديشه وجنك ومخاصمه ده اولوب حالبوكه شويله
اوله جق ايدى بوق بويله اوله جق ايدى مجادله لرى فائده ويرمسه كركدر

❊ فاحمدى برى عليا ❊ حل به الهلك والنواء ❊

وآخر قال سوف يأتي * به اليكم صبا رخاء
والله من فوق ذا وهذا * يقضي لعبديه مايشاء

محصول ابيات برمنوال محرر خلق بر برينك قولني جرح وجدال ايله مشغول اوله رق احمد طرفداری اولان علی بی مشرف هلاك اولمش وحالی فنالشمش كورور ديكری دخی يقينده علينك مظفر ونصرت بالصبا سر بنه مظهر اولديغن خبر آلورسكز دير الله تعالی حضرتلری دخی انك وبونك فوقنده اوله رق ايكی قولی حقنده ديلديكنی حكم واجرا ايلر

يا راصدي الخنس الجواري * ما فعلت هذه السماء
مطلتمونا وقد زعمتم * انكم اليوم امليـاء

محصول بيتين ای كواكب سياره يی رصد ايدن منجمين بوكوك شمدی يه دك نه يابدی بزی الداوب اويالاديكز وحالبوكه سزده احوال آتيه يی اخبارده موثوق الكلام زعمنده بولنديكز

مر خميس على خميس * وجاء سبت واربعاء
ونصف شهر وعشر ثان * وثالث ضمه انقضاء
ولا نری غير زور قول * اذاك جهل ام ازدراء

محصول ابيات خميس اوستنه خميس كچدی وجمعه ايرتسی وچهارشنبه كلدی وآيك ياروسی وعشر ثانيسی كلوب عشر ثالثی دخی بحكم القضا منقضی اولدی يعنی ديديككز كونلر هب كلوب كچدی يلاندن بشقه برشی كورمبورز بوعجبا جهلميدر يوخسه بزمله اكلنيورميسكز * خميس پنجشنبه كوننه اطلاق اولنديغی كبی اردو معناسنه دخی مستعمل اولديغندن صنعت توريه يی متضمندر

انا الى الله قد علمنا * ان ليس يستدفع القضاء

محصول بيت بز اللهه توكل وتفويض امور ايلدك كه قضانك دفعی قابل اولمديغنی بيلمبشرزدر

رضيت بالله لی الهـا * حسبكم البدر او ذكاء

محصول بيت بن جناب اللهی معبود ايدينوب اكا راضی اولدم سزه آی ياخود كون يتشور

ما هذه الانجم السواری * الا عباديد او اماء
يقضی عليها وليس تقضی * ومالها فی الوری اقتضاء

محصول بيتين بو كواكب سياره انجق قوللر ياخود جاريه لر يعنی عبوديت ومحكوميت حالنده اوله رق انلره حكم اولنوب انلر حكم ايده مز وانلرك خلق ايچنده بر كونه حكم وتأثيرلری يوقدر يعنی انلر دخی اجسام سائره كبی منفعل ومتأثر اولوب مدبر ومؤثر دكللردر

ضلت عقول تری قديمـا * ما شأنه الحرم والفنـاء
وحكمت فی الوجود طبعا * يحدثه الماء والهواء
لم ترحلوا ازاء مر * تغذوهما تربة وماء

محصول ابيات اول عقول اصحابی ضلالتده قالديكه انفصام وانفعال وفنا شانندن اولان شيلری قديم اعتقاد ايدرلر وصوايله هوانك احداث ايلديكی طبيعتی وجودده حاكم وفاعل اعتقاد ايتديلر آجينك مقابلنده طانلی بی كورمديلركه يكديكره ضد ايكن ايكيسنيده طبراق ايله صو تربيه ايديور حاصلی عالمك قدمنی وطبيعتك عالمده تأثيرينی اعتقاد ايدن فلاسفه يی رد در

الله ربی ولست ادری * ما الجوهر الفرد ولا الخلاء
ولا الهيولی التی تنادی * مالی عن صورة عراء
ولا وجود ولا انعدام * ولا ثبوت ولا انتفاء

محصول ابيات الله تعالی حضرتلری ربمدر نه جوهر فرد وخلاندر بيلورم ونه ده بنم ايچون صورتدن تجرد قابل دكلدر و وجود وانعدام وثبوت وانتفا يوقدر ديو ندا ايدن هيولا يی طانيرم يعنی طوغريدن طوغری يه جناب حقه ايمان ايدوب نه متكلمين كبی حكمايه قارشو حشر جسمانی يی اثبات ايچون جوهر فرد وخلا بحثلرينه صرف افكار ايتمكه مجبور اولورم ونه ده حكما كبی عالمك قدمنه ذاهب اولوبده صورتدن مجرد اوله رق بولنميان هيولی اثباتنه محتاج اولورم

ولست ادری ما الكسب الا * ما جلب البيع والشراء

محصول بيت وبيع وشرا ايله جلب منفعتدن بشقه كسب بيلمم يعنی رمال ومنجملر كبی خلق الداوبده جلب منافع قيدينه دوشميوب انجق * الكاسب حبيب الله * مفادنجه تجارتله كچينورم

وانما مذهبی ودينی * ماكان والناس اولياء
اذ لا فصول ولا اصول * ولا جدال ولا ابتلاء
ما تبع الصدر واقتفينا * يا حبذا ذاك الاقتفاء
كانوا كما تعلمون منهم * ولم يكن ذلك الهذاء

محصول ابيات بنم مذهب ودينم ناس اوليا ايكن مسلوك اولان طريق مستقيمدركه نه اصول وفصول وار ايدی ونه مجادله ومنازعه اولنوردی اول طريق مستقيم صدر اولك تابع اولوبده بزمده اقتفا واتباع ايتديكمز مسلك قديم اولوب بوده نه كوزل اقتفادر انلر كندولرندن روايت ايله بيلديككز مسلك معروف اوزره ايديلر و بوهرزه وهذيانلر يوق ايدی

يا اشعری الزمان انی * اشعر فی الصيف والشتاء
انی اجزی بالشر شرا * والخير عن مثله جزاء
وانی ان اكن مطيعا * فزت واعصی ولی رجاء
وانی تحت حكم بار * اطاعه العرش والبراء
لبس باسطاركم ولاكن * اتاحه الحكم والقضاء

محصول ابيات ای زمانك امام اشعريسی بكا صيف وشتا بيلدردی يعنی مرود

ونكر رصيف وشتا ايله حاصل ايتديكم عبرت وانتباه ايله بيلدم كه مطلقا اكر بن
شر ايشلرسم مقابلنده شر ايله مجازات اولنورم وخيرك دخى جزاسى خيردر وبهرحال
بن اكر مطيع اولورسم فوز ونجات بولورم وعاصى اولديغمده رحمت باريدن اميد وارم
وهر حالده عرش وارضك مطيع اولديغى بارى تعالى حضرتلرينك حكمى تحتنده يم
سزك فلسفيات نامنده اوهام ايله مملو اولان كتابلركزده بو بوقدر لكن حكم وقضاى الهى
نى مقرر ومقدر قيلمشدر

لو حدث الاشعرى عمن * له الى رأيه انتماء
لقال اخبرهم بانى * مما يقولونه براء

محصول بيتين اكر امام اشعرى كندى رأينه منتمى اولان كيمسه‌لردن تحديث واخبار
ايتسه ديرديكه انلره خبر ويرك كه بن انلرك ديدكلرى شيدن يعنى موضوع بحث ايتدكلرى
اصول فلسفيه دن برى يم حاصلى عقايد دينيه يى اثبات ايچون فلسفه دن استمداد واستعانه ايدن
اهل كلامى بيله رد ايتمكله فلسفياتى طعن وجرحده مبالغه مراد ايلمشيدر

فصل

كيميانك ثمره سى اولمديغى ووجودى محال ايدوكى واكا سلوكك مفاسدى بيانندەدر

معلوم اوله كه كچنمدن عاجز اولان نيجه كيمسه‌لر كيميا كرلك صنعتنه سلوك ايدرلر وبو دخى
وجوه معاشدندر ومالى كسب وسعى ايله قزانمقدن ايسه بو صنعت ايله اله كچورمك
ها قولايدر اعتقاد فاسدنده بولندقلرندن خلقدن چكينه‌رك وحكومتدن صاقينه رق
نيجه زحمت ومشقتى ارتكاب واللرندەكى مال ومناللرينى بو يولده اتلاف وافنا ايدوب
نهايتنده خائب وخاسر قالورلر وكندولرينى بر كوزل ودقيق صنع وحركتده قياس ايدرلر
حالوكه انلرى بو طمعه دوشورن معادن بيننده بر مادۀ مشتركه اوله‌رق بعضيسى بعضيسنه
منقلب ومتحول اولوب بو جهتله كومشك التون وباقر وقلايك كموش اولمسى چاره‌سنى
ارارلر وبونى عالم طبيعتك احوال ممكنه‌سندن ظن ايدرلر وبونده مخالف طريقلرى
واردر زيرا تدبير وعملده مذهبلرى مختلف اولديغى كبى حجر مكرم ديو تسميه ايتدكلرى
مادۀ موضوعه ده دخى اول ماده نجس انسانميدر يوخسه قانميدر ياقيل ويا يمورطه
وياخود ديكر برشيميدر ديو اختلافلرى واردر ومادەيى تعيين ايتدكدنصكره جمله
تدبير وعمللرندن برى اول مادەيى برقاتى ودوز طاش اوزرنده دستەسنك ايله ازمك وبو اثناده
ايجاب ايدن عقاقير وادويه يى علاوه ايتدكدنصكره صو ايله صولايوب بعده صوينى
طپراغنى استخراج ايچون كونشده تجفيف وياخود آتشده طبخ يا تصعيد ويا تكليس
ايتمك صورتى اولوب اصول فنك اقتضاسى اوزره بو عمل وتدبيرك نتيجه‌سنده بر تراب
ياخود مايع برشى حاصل اولور كه اكا اكسير تسميه ايدوب اول اكسير آتشده قيزديرلمش
كومش اوزرينه القا اولندقده التون اولور وكذا آتشده قيزديرلمش باقر اوزرينه القا
اولندقده دخى كومش اولور ديو زعم ايدرلر ومحققين اهل كيميانك زعملرينه كوره

بو اكسير عناصر اربعه دن مركب بر ماده اولوب بو عمل وتدبير مخصوص ايله كندوده
بر مزاج وطبيعت حاصل اولور كه واقع اولديغى شيده تصرف وانى دخى كندى صورت
ومزاجنه قلب وتحويل ايدر وكندوسنده حاصل اولان قوت وكيفيتى انده دخى حاصل ايلر
اكمك مايه‌سى كبى كه خميرى كندويه قلب وكندوده حاصل اولان انفشاش وانتشار
حالنى انده دخى حاصل ايدرك معده‌ده سهولتله هضم اولنوبده سريعا غدايه منقلب
اوله‌جق بر حاله قور اشته التون وكومش اكسيرى دخى عينيله بونك كبى معادنده تصرف
ايدرك انلرى التون وكومش صورتلرينه قلب ايلر محققين اهل كيميانك خلاصۀ زعملرى
بودر بناء على ذلك بو فن اصحابى بو عمل وتدبيره مواظبت ومداومت ايدوب بونكله
رزق ومعاش تحصيلى داعيه‌سنده بولنورلر واحكام وقواعدينى كندولرندن اول كچن
ائمۀ فنه اسناد وانها ايله يكديكره نقل وروايت وبينلرنده تداول ولغزلرينى فهم واسرارينى
كشف خصوصنده مباحثه ايدرلر زيرا اكثريسى جابر بن حيانك رسائل سبعينه‌سندەكى
تعبيراتى ومسلمة المجريطينك رتبة الحكيم نام كتابنده وطغرائى ايله ابن مغيرينك رنكين
وزين اولان قصائد عديده‌لرندەكى تعبيراتى كبى الغازه بكزر اصحاب فن بونلرك حل
وفهميله اوغراشوب نهايتنده بر فائده كوره مزلر بركون اعاظم علماى اندلسدن استادمز
ابو البركات بلفيقى ايله بونى سويلشوب بو فندن بعض تأليفات دخى كندوسنه عرض
ايتدم اوزون اوزادى يه مطالعه ايتدكدن صكره ينه رد ايله بوندن بر فائده حاصل
اولميه‌جغنه بن ضامن ومتعهدم ديدى بوندن صكره معلوم اوله كه كيمياكرلردن
بعضيلرى دخى ساخته كارلك ايله اكتفا ايدرلر شويله كه كومشى التون ايله وباقرى
كومش ايله يالدزلمق وياخود بر اوله‌رق يكديكره قارشدرمق كبى حقيقت حال
قولايلقله اكلاشيله‌جق صورتده بر ساخته كارلق يبارلر وياخود باقرى تبيض وتليين
ايدرك ماهر قيومجيلردن بشقه‌سى كومشدن فرق وتمييز ايده‌ميه‌جك صورتده بر جسم
معدنى ياپمق كبى فن وصنعتله معادن بيننده نسبت وامتزاج پيدا ايدرك بويله فسادى خفى
بر ساخته كارلق احداث ايدرلر بو مقوله ساخته كارلر قلبزنلك ايله خلق الداده يلورلر
اشته ناسك صنعتجه الك اخسى وعاقبتجه الك فناسى بونلردر زيرا كندى كيسۀ طمعلرين
املا ايچون خلقه كومش بر يرينه باقر والتون يرينه كومش ويردكلرندن سارق ياخود
سارقدن اشردرلر مغربده بزم طرفده بو ساخته كارلرك اكثرى بربر طلبه‌سيدركه اطرافده
طولاشه‌رق باديه مسجدلرينه صيغينوب بولدقلرى زنكينجه كيمسه‌لرى التون وكومش
ياپمق صنعتنه وقوف ادعاسيله الداددرلر نفوس بشريه دخى زر وسيمه محب وحريص
وبونلرك طلبنده متهالك اولمغين طلبۀ مرقومه بو بهانه ايله انلردن برازشى طوتوب
وبو صورتله براز انلرك يانلرنده اكلنوب نهايت عجزلرى ظاهر اولوبده قزللرى ميدانه چيقه‌جغى
وقتده اورادن بر بشقه طرفه فرار وينه بشقه بر طاقم طمعكارلرى اغفال ايله انلردن
دخى برازشى طوتارلر ومدار تعيشلرينى بولمق ايچون دائما بو حالده طولاشورلر بو صنف
كيمياكرلره بزم برده چكمز يوقدر زيرا بونلر فرط جهالت ودنائتله ارتكاب سرقت

ايلدكلرندن حقلرنده جانب حكومتدن شدت اولنه‌رق نزه‌لرده بولينورايسه طوتيلوب اللرى
كسيلمكدن بشقه چاره يوقدر زيرا بلواسى عام ومدار افتدار ومنال عامة انام اولان
سكه‌يى تغيير ايديورلر سلطان المسلمين ايسه سكه‌يى اصلاح وبوبابده احتياط وافساد
ايدنلر حقنده شدت ايله مكلف ومأموردر اما اصل فن كيميايه سالك اولنلر بوساخته كارلغه
راضى اولميوب بلكه بوندن اجتناب وسكهٔ مسلمينى افساددن تبرئهٔ ذمت ايدرك مجرد
اكسيرايله كومشى التونه وقلاى ايله باقرى كومشه تحويل ايتمك استرلر اشته بونلر ايله
بزم سوزمز ودليللرنده بحثمز واردر مع هذا جهانده بر كيمسه‌نك بومقصده واصل ويا كندويه
برعلم يقينى حاصل اولديغنى بيلميورز فقط عمرلرى سنك ودسته سنك ايله سحق اجزا
وخلط عقاقير وتصعيد وتكليس مثللو تدابيره مصروف اولوب كيدر وفلان كيمسه بوفنده
نائل مرام اولمش يافلان بوسره واقف ايمش كبى كندى يننلرنده مروى ومنقول اولان
حكاياتى استماع ايدوب برطاقم مصلره الدانان كيمسه‌لر كبى انلر دخى باللكز بوحكاياتى
استماع ايله قناعت ايدرلر وبونك بالمعاينه تحقيق واثباتى خصوصى كندولرندن سؤال
اولندقده انكار ايدوب بزده ايشتدك اما كورمدك ديرلر اشته هر عصرده بونلرك حالى
بويله‌در وبوصنعته سلوك ايتمك عالمده براسكى داعيه اوله‌رق متقدمين ومتأخرين
بوفنده صدره شفا ويرميه‌جك خيلى شيلر سويلش اولدقلرندن انلرك ذهابلرينى نقل
ايتدكدن صكره حقيقت حالى بيان ايتمك اوزره ديرزكه عند الحكما بوفنده اساس بحث
معادن منطرقه‌نك حاليدر معادن منطرقه التون كومش قلاى قورشون باقر يوور
خارصينيدر

❁ للمترجم ❁ قدمانك رأينه كوره معادن اصليه اشبو معادن سبعه اولوب التيسى جمله‌نك
معلومى اولان معدنلردر اما يدنجيسى اولان خارصينى قنغى معدن اولديغنده علمانك
كلاملرى اختلاف اوزره‌در بعضيلر خارصينى خام التوندركه هنوز يرنده نضجى كمال
بولمدن كندويه بردعا قد اصابت ايدوب خام قالمشدر ديديلر سيد شريف جرجانى دخى
تجريد حاشيه سنده بوكا ذاهب اولمشدر بعضيلر دخى خارصينى نحاسه شبيه
برجوهردركه اندن يابيلان آيينه‌لرك بعض خواصى واردر ديديلر انجق خازينى بوقولى
رد ايدوب ديركه خارصينى بزم زمانمزده بولنماز وآيينه يابدقلرى معدن كه حديد صينى
ديتيلور برجوهر مركب اولوب خارصينى دكلدر محمد بن محمد القزوينى ديركه خارصينى
معادن سبعه‌نك يدنجيسى اولوب چين طرفلرندن كلور رنكى سياه وقرمزى‌يه مائلدر
اوقلرك اوچلرى بومقوله معدندن اولورايسه ضربلرى اشد اولور وبعضيلرك قولنه
كوره هركيمه اصابت ايلرايسه اولدورر وبوندن چينده بركونه معدنى آيينه يپارلركه
اغزى يابورقى وياخود يوزينك برطرفى چاربلمش اولان كيمسه اكا نظر ايدرك كسب شفا
وصحت ايدر وبوندن معمول اولان چنبيرله نزه‌دن قيل بولنورايسه اول محلده قيل بتمز
لغت نعمت اللهده ديركه خارجينى اولدركه اندن آيينهٔ چينى اعمال ايدرلر واوق دمرنى
يپارلركه كيمه طوقنورايسه اولدورر ابن بيطار خارصينى‌يى بياض اولمق اوزره

تعريف ايدر بناء عليه فرانسه مؤلفلرندن مشهور ساسى نام مؤلف مذكور قزوينى قولنى
رد ايلمشدر لكن قزوينى قوليله ابن بيطارك قولنى توفيق قابل اولور زيرا مقصدما
خارصينى ديدكلرى حكماى متأخرينك اليوم توتيا ديدكلرى معدن معروف اولمق كركدر
واصل توتيا بياض اولوب زاج روحيله ياخود راسنقله وياخود ديكر كوزه نافع
شيلرله مركب وممزوج اولدقده روح توتيا ديتيلور وزاج روحيله ممزوج اولديغى
صورتده بياض كوز طاشى وراسنقله ممزوج اولدقده كوزه چكيلان معروف سرمه
اولور واربابنك عندنده معلومدركه معدنلرك كوچه‌لرى اكثريا خالص اوله‌رق بولنميوب
ديكر معدنلر ايله ممزوج اوله‌رق چيقار بوصورتده ابن بيطارك ديديكى خالص توتيا وقزوينينك
ديديكى روح توتيا ديمك اولور انجق اولوقتلر تركيب وتحليل معادن فن وصنعتى هنوز
شمديكى كبى ايلرولمش اولديغندن اصل توتيا ايله روح توتيا بيننى فرق ايده‌ممشلردر
وكرك توتيا وكرك راستق كوز علتلرينه نافع اولديغندن چينلولر يوزچاربلمق كبى
علتلره دخى نافع اولور اعتقاديله بونلردن آيينه يابملرى محتملدر واليوم بعض ايادى
ناسده بومقوله آيينهٔ چينى بولنوب بعض خواص اعتقاديله خسته‌لر ايچون قوللانيلور
فى الواقع رنكى سياهه مائلدر لكن دمرنى بومعدندن يابيلان اوقلرك مهلك اولمسى كبى
اصل واساسى اولميان زعم واعتقادلرك مباسى ندر بيلمنز ❁ تم كلام المترجم ❁
معادن مذكوره‌نك هر برى برنوع مستقل اولوبده فصول ايله مى مختلفدرلر يوخسه
خواص ايله مختلف اولوبده برنوعك صنفلرى ميدرلر بوراسنده حكما اختلاف ايدرك
ابونصر فارابى ايله اكا تابع اولان حكماى اندلس جمله‌سى برنوع اولوبده رطوبت
ويبوست ولين وصلابت كيفيتلرى وصفرت وبياض وسواد لونلرى ايله مختلف اوله‌رق
هر برى برنوعك صنفلرى اولملرينه ذاهب اولديلر اما ابن سينا ايله اكا تابع اولان حكماى
مشرقك رأيلرينه كوره معادن مذكوره فصول ايله مختلف اوله‌رق هر برى بكديكره
مباين برنوع مستقلدر وابونصر فارابى كندى مذهبنه بنا ايدرك معادن مذكوره‌نك
بكديكره انقلابى ممكن اولمسنه ذاهب اولدى زيرا بوصورتده اعراض تبدل ايتمش اولور
وبو دخى فن وصنعت ايله ممكندر بناء عليه انك مذهبنه كوره فن كيميا ممكن اولور
ابن سينا دخى كندى مذهبنه نظرا بوصنعتك امكان ووجودينى انكار ايلدى زيرا قلب
حقايق محال اولديغندن فن وصنعت ايله فصولك تبديل وتغييرينه يول اولميوب
بونى انجق خالق ومقدر اشيا اولان واجب تعالى حضرتلرى خلق ايدر وفصولك
حقايقى بتون بتون مجهولمز اولديغندن صنعتله فصولك انقلابى نصل تصور وطلب
اولنور ديدى اصحاب فن كيميانك اكابرندن طغرايى بوقولنده ابن سينايى بووجهله تخطئه
ورد ايدوب ديديكه تدبير وعمل كيميا تخليق وابداع فصل ايچون اولميوب مجرد خاصه‌يى
قبول ايتمك اوزره ماده‌يى تهيئه واعداددر فصل دخى بعد الاعداد طرف خالق
وباريدن كلور نته‌كم بارى تعالى حضرتلرى جلا سببيله اجسامه افاضهٔ نور ايلديكى كبى
وبوبابده انى تصور ومعرفته احتياجمز يوقدر قالديكه فصولنه جهل ايله بيله بعض حيواناتك

تخلیقنه مطلع اولمشلردر نته كم طپراق وصمانلردن عقرب وقیلدن یلان تكونی كبی
ونته كم اصحاب فن فلاحتك بیانلرینه كوره آری بولنمدیغی وقت بوزا غبلردن آری
تكونی واینك وقویون وكچی وآهو امثالی حیواناتك بو بنوزلرینی اكوبده قامش یتشدرمك
واثنای فلاحت وتربیه ده ایچلرینه بال دوكدرك بالخاصه شكر قامشنه قلب ایتمك كبی بوصورتده
معادنده دخی بویله برحال انقلابك وقوعنه نه مانع وار بونك جمله سی تدبیر وعمل ایله
وصولی قبوله برماده یی اعداد صنعتیله اولوب بشقه شی دكلدر اشته بز التون ایله كومشده
بونی ارایوب صورت ذهب وفضه یی قبوله پك زیاده مستعد اولان ماده یی موضوع
وقع تدبیر ایدرك اول استعدادینك فعله چیقمسیله فصلنی قبولنه دك چاره سنی ارارز
ابن سینایی رد ایچون طغراینك سرد ایلدیكی كلامنك خلاصه سی بوراده ختام بولدی
لكن اهل فنی رد ایچون بر بشقه مأخذمز واردر كه انكله یالكز فارابی وطغرائی دكل بلكه
بالجمله فن اصحابنك بطلان زعملری وفنك وجودینك محال اولدیغی تبین ایدر شویله كه
اهل فنك حاصل عمل وتدبیرلری بودركه استعداد قریب ایله مستعد اولان ماده یه واقف
اولدقدن صكره انی موضوع عمل ایدوب طبیعت معدنه‌نك جسمده تصل كه تدبیر وعمل
ایدوبده انی التون یاخود كومشه قلب ایتمش ایسه انلر دخی اول ماده‌نك تدبیر وعلاجنده
تدبیر طبیعته نظیره وتقلید اوله رق برعمل ایدرلر وقوای فاعله ومنفعله یی تضعیف ایدرلر
تا كه دها از وقتده تمام اوله زیرا محلنده تبین ایتمشدر كه قوای فاعلك تضعیفی زمان فعلی
تنقیص وتقصیر ایلر وبوده محلنده تبین ایتمشدر كه التونك معدننده التون اولمسی
بیك سكسان سنه مرورندن صكره‌در بوصورتده علاج وعملده كی قوی وكیفیات
تضاعف ایدنجه بالضروره بوندن دها از وقتده تكون ایدر ویاخود اصحاب فن
كیمیا شو عمل وتدبیرلریله اول ماده‌یه برصورت مزاجیه حصولنی تحری ایدرلر شویله كه
صورت مذكوره اول ماده‌یی خمیرمایه كبی ایدوبده علاج وعمل اولنه جق جسمده افعال
مطلوبه‌یی ایشلركه بالاده بیان ایتدیكمز اكسیردر معلوم اوله كه مولدات عنصریه‌دن
هر متكونده عناصر اربعه‌نك نسبت متفاوته اوزره اجتماعی لازمدر زیرا اكر نسبتده
متكافی ومتساوی اولسه‌لر امتزاجلری تمام اولمازدی بوصورتده سائرینه غالب برجزء اولمق
اقتضا ایدر ومولداتدن هر برممتزجده حرارت غریزیه اولمق امر ضروریدركه اول حرارت
انك صورتنی حافظ اولمغین قوه فاعله‌در بوندن صكره معلوم اوله كه هرنه كه بر زمان
معین ظرفنده متكون اوله بهر حال اطواری مختلف وتا غایتنه منتهی اولنجیه دك
برطوردن طور آخره منتقل اولمق ایجاب ایدر از جمله انسانك حالنه باق كه نطفه صكره
علقه صكره مضغه صكره تصویر صكره جنین طورلرنده منتقل اولدقدن صكره
تولد ایدر بعده سوت امر وبعده غایتنه واصل اولور وهرطورده اجزانك كمیت وكیفیتده
نسبتلری مختلفدر والا اولكی حالی نهایت حالنك عینی اولمق لازم كلور وكذا هر بر
طورده‌كی حرارت غریزیه دیكر طورده‌كی حرارت غریزیه‌یه مخالفدر بوصورتده التونك
بیك سكسان سنه ظرفنده معدننده نقدر اطوار عدیده‌سی وبومدت ایچنده منتقل اولدیغی

نتیجه احوال لاتحصاسی اولمق لازم كلور انسانك حالنه قیاساً تصور اولنوب بوحالده
كیمیاكر اولان كیمسه مقصدی تمام اولنجیه دك كندی عمل وتدبیرینی طبیعتك معدنده‌كی
فطنته تطبیق وتوفیق ایتمكه محتاج اولور وحالبوكه برفن وصنعت ایله حصولی
مقصود اولان شیئك بهر حال اول امرده تصور اولنمسی شرطدر نته كم بین الحكما
ضروب امثالدن اولمشدركه اول العمل آخر الفكر وآخر الفكر اول العمل دیرلر بوصورتده
التونك اطوار متعدده سنده اولان حالاتی وهرطورده‌كی نسب متفاوته‌سی وبو حرارت
غریزیه‌نك اختلافی وهرطورده‌كی زمانك مقداری ایله بو عمل طبیعتك مقامنه قائم اوله جق
قوای مضاعفه‌نك مقدارینی دخی تصور ایتمك لازم كلور تا كه اهل كیمیا فعل صناعیسنی
طبیعتك معدنده‌كی فعلنه محاذی ومطابق ایلیه یاخود بعض مواد ایچون صورت خمیر
مایه كبی برصورت مزاجیه اعداد ایلیه بونلرك كلیسنی حصر واحصا ایسه علم محیط
الهی‌یه مخصوص اولوب علوم بشریه بوندن عاجز وقاصردر وبو صنعتله التون یاپمق
ادعاسنده بولنانلرك حالی انجق منیدن انسان تخلیقنی ادعا ایدن كیمسه‌نك حالی
مشابه‌سنده اولوب اجزا ونسبتنی واطوارینی ورحمده كیفیت تخلیقنی احاطه ایلدیكنی
ورشی خارج قالمیه‌رق جمیع تفصیلاتیله بیلدیكنی تسلیم ایلسك انسان تخلیق ایده بیلمسنی
دخی تسلیم ایده‌لم لكن بو علم واحاطه اول كیمسه‌یه نصل ممكن اولور بو برهانی اختصار اوزره
دخی بیان ایده‌لم تا كه ضبطنده سهولت اوله شویله كه فن كیمیا اصحابنك خلاصه ادعالری
جسم معدنی‌یه مستعد اولدیغی كمالی بولدرمق اوزره فعل صناعی‌یی طبیعت معدنیه‌یه
تمامیله تطبیق یاخود جسم معدنیده برفعل طبیعی احداث وانی كندی صورتنه قلب
ایده جك قوی وصورت مزاجیه صاحبی برماده تخلیق ایتمكدن عبارت اولوب فعل صناعی ایسه
محاذات ومطابقتی یاخود كندوسنده صاحب قوی اولان ماده‌نك فعل وتأثیری قصد
وطلب اولنان طبیعت معدنیه‌نك احوالنك بردبر بروجه تفصیل تصوراتیله مسبوقدر
احوال مذكوره‌یه دخی نهایت اولمیوب علم بشری بونلری احاطه‌دن عاجزدر وبو ادعاده
بولنان كیمسه انسان یاخود حیوان یا نبات تخلیقنی قصد ایدن كیمسه مشابه‌سنده‌در
شو برهانك محصلی بودر وایشتدیكك ادله‌نك اك موثوق واقواسی بودر وبونده بو فنك
محال اولمسی جهت فصولدن وطبیعتدن ناشی اولمیوب انجق احاطه‌نك متعذر وبشرك
عاجز وقاصر ایدوكنه مبنیدر وابن سینانك ذكر ایلدیكی برهانده بو اساس یوقدر
بوفنك غانی حسبیله محال اولدیغنك بردیكر وجهی دخی واردر شویله كه نقدینك
ندرتنده حكمت الهیه ناسك مكاسب واموالنك قیمتلری اولملرینه مبنی اولمغله اكر صنعتله
حاصل ایدلسه‌لر تكثر ایدرلر وحكمت الهیه باطل اولمق لازم كلور بونك بردیكر دلیلی دخی
واردر شویله كه طبیعت كندی افعالنده اقرب اولان طریقی ترك ایدوبده بعیدینی ارتكاب ایتمز
بوصورتده انلرك صحیح وطبیعتك معدنده‌كی طریقندن اقرب وزمانی اقل واقصردر
دیو زعم ایتدكلری بو طریق صناعی اكر صحیح اولسه طبیعت اول طریقی ترك ایدوبده
كندوسنك تكوین ذهب وفضه‌ده سلوك ایتمش اولدیغی طریقنه كیتمزدی

اماطغرائینك عقرب وحیه وآری تخلیقی كبی ایراد ایلدیكی مثاللر كندوسنك زعم ایتدیكی كبی
بونلره اطلاع ووقوف حاصل اولان امر صحیحیدر اما كیمیایه اهل علمدن بربنك مطلع اولدیغی
وطریقنی بولدیغی منقول اولمیوب اوته دنبرو دوچار مزلقهٔ خبط وخیبت اوله كلمشلردر
وبرطاقم حكایات كاذبه‌دن بشقه برشیئه ظفریاب اوله‌میورلر واكر بونی بری بولمش اولسه
البته اندن اولادی یاشاكردان واصحابی اخذ وحفظ ایدوب بین الاصدقا متداول
ومتداول اوله‌رق نهایت بزلره ویاخود سائرلرینه منتشر وبالغ اولوردی اما اكسیر خمیر
مایه مشابه‌سنده در كلاملرینی رد ایچون دیرزكه مایه‌نك خمیری قلب وتحویل ایله نضج
وهضمه اعداد ایلمسی ماده ده فساد قبیلندن اوله‌رق پك قولایلقله حاصل اولور اكسیرایله
مقصود ایسه برمعدنی كندودن اشرف واعلی اولان معدنه قلب ایتمكدر بو دخی تكوین
وصلاحدر تكوین ایسه فساددن اصعب اولمغله اكسیر مایه‌یه قیاس اولنه‌ماز تحقیق ماده
بو وجهله دیركه جابر بن حیان ومسلمة بن احمد المجریطی وامثالی حكمانك زعم ایتدكلری كبی
كیمیا اكر صحیح ایسه صنایع طبیعیه‌یا بندن دكلدر وامر صناعی ایله وجوده كلمز وانلرك
بوخصوصده كلاملری طبیعیات قبیلندن اولمیوب انجق امور سحریه وسائر خوارق عاده وحلاجدن
وسائرندن منقول اولان حالاتده‌كی كلاملری قبیلندندر مسلمه دخی كتاب غایه سنده
بوكا شبیه بعض شیلر یازمشدر رتبة الحكیم نام كتابنده‌كی كلامی دخی بوقبیلدندر
جابرك رساله‌لرنده‌كی كلامی دخی بودر وبومقوله كلاملری معروف اولوب شرحه محتاج
دكلدر والحاصل انلرك عندنده كیمیا حكم صنایعدن خارج اولمغله تصل كه عادت
طبیعیه سندن خارج اوله‌رق بركونده یا برآیده اغاج وحیوان یتشدرمك قابل دكل ایسه
كذلك ذهب ماده سندن دخی بركونده وبرآیده ذهب یاپمق قابل اولماز وطریق معتادی
بولنماز مكركه عالم طبایع وعمل صنایعك ماوراسنده اوله‌رق خارق العاده امور ایله اوله
بونك ایچون كیمیایی صناعی اوله‌رق طلب ایدن كیمسه‌نك مال وعملی ضایع اولور
وبوكا تدبیر عقیم دینلور زیرا كا نیل ووصول اكر صحیح ایسه طبایع وصنایعك ماوراسنده
واقع اولمغله اولیانك خارق عاده كراماتندن صو اوزرنده یورمك وهوایه یاصوب كزمك
واجسام كثیفه ایچندن بچمك ومعجزات انبیادن ❊ واذ تخلق من الطین كهیئة الطیر
فتنفخ فیه فتكون طیرا باذن الله ❊ مؤداسنجه تخلیق طیر كبی اولدیغندن بوفنك تحصیلی
تأثیرات روحانیه ایله اوله‌رق صاحبنك حالنه كوره معجزه یا كرامت ویاخود سحردر
بونك ایچون بوفنده كافهٔ حكمانك كلامی الغاز قبیلندن اوله‌رق حقیقتنه یالكز علم سحرده
متبحر وعالم طبیعتده نفسك تصرفاتنه وخارق العاده اولوب تحصیلنه كیمسه‌نك
سعی ایتمدیكی امورلا تحصیله مطلع اولنلر مظفر وواصل اولورلر واكثریا بوفن وصنعته
سلوك ایتمكه بادی بالاده اشعار ایتدیكمز وجهله امر معاشك وجوه طبیعیه سندن
عجز ایله خلاف معتاد طریقلردن معاش ارامق داعیه سیدر كه امر تعیشده عاجز اولان
كیمسه‌لره فلاحت وتجارت وصناعت كبی طرق صحیحهٔ معاش كوچ كلوب بویله كیمیا كبی
بركسدرمه یول ایله دفعة كلی ماله دسترس اولمق استرلر واهل عمراندن بوكا سعی واعتنا ایدنلر

اكثریا فقرا كروهیدر حتی استحاله وامكانندن بحث ایدن حكمانك حالندن دخی بوكیفیت
ظاهر اولور زیرا استحاله سنه ذاهب اولان ابن سینا وزرادن اولمسیله اهل غنا وثروتدن
ایدی امكاننه ذاهب اولان فارابی دخی فقر وفاقه اصحابندن ایدی اشته بودخی كیمیایه
حریص اولان نفوسك افكار وانظارنده برنقیصه وتهمت ظاهره‌در ❊ ان الله هو الرزاق
ذو القوة المتین ❊

❊ للمترجم ❊ حكمای متقدمین كافهٔ معادنی مركب اعتبار ایتملریله برمنوال سابق
یكدیكره انقلابلرینك ممكن اولوب اولمامسندن بحث ایله فن كیمیانك امكان وجودنده
اختلاف ایتمشلردر اما حكمای متأخرینك تحقیقلرینه كوره اجسامك بسیط یا مركب
اولمسنده بالفعل اجزای متفاوته‌یه تحلیل اولنوب اولنمامسی اساس اتخاذ اولنمغله قدمانك
بسائطدن اعتبار ایتدكلری هوانك اوج غازدن یعنی مولد الحموضه وهوای ممانی
وبرمقدار حامض فحمیدن مخلوط اولدیغی اثبات اولنمشدر كذلك صو دخی ایكی غازدن
یعنی مولد الحموضه ایله مولد المادن مركبدر وكذا تراب دخی اجزاء عدیده‌دن مركبدر
وقدمانك مركب اعتقاد ایلمش اولدقلری التون وكومش وتیمور وباقر كبی نیچه معادنك
عناصر اصلیه‌دن اولان غازلر كبی بسیط اولدیغی اثبات اولنمشدر زیرا بومعدنلر
اجزای متفاوته‌یه منحل اولمیوب كافهٔ اجزای فردیه‌لری متجانس ومتشابه بولنمشدر
بوحالده كیمیانك ابطالی ایچون ادلهٔ سابقه‌یه دخی احتیاج قالمامشدر مع هذا الیوم
بونجه منافع عظیمه‌سی مشهودمز اولان فن كیمیا كه عناصرك یكدیكرله امتزاجندن
بحث ایدن برفن مفید اولمشدر بوفن مقبولك ظهورینه دخی كیمیاكرلرك كیمیای قدیمله
اشتغاللری باعث وبادی اولدیغی دخی انكار اولنماز فقط مؤلفك بیان ایلدیكی وجهله
قدمای كیمیاكرانك مسائل فنی الغاز صورتیله انشاد ایلدكلری قصائددن معلومات
اولمق اوزره بعضیلرینك ایرادی فائده‌دن خالی اولمیه‌جغی جهتله شذور الذهب نام كتابدن
بعض ابیاتك بومحلده ایراد وترجمه‌سی مناسب كورلمشدر

❊ قصیده ❊

❊ دیار بجبت الانعمین دوارس ❊ امات الحیا احیائها والروامس ❊

محصول بیت بوبحث ایده جكمز دیار كثرت ازهار ایله معروف اولان انعمین نام ایكی جبلك
دوزلكنده مندرس اولمش دیاردركه مطر شدیدك كرلنجی یعنی تروتازه اولان ازهار
ونباتاتی وكرك قوریمش ومندرس اولمش نباتاتی بتون اماته وافنا ایلمشدر

❊ اذا ابتسمت فیها البروق ضواحكا ❊ بكتها عیون للغمام بواجس ❊

❊ بكل مشف مزنه للسری به ❊ من النور حلی والریاض ملابس ❊

محصول بیتین اول دیارده برقلر كوله‌رك آچیلوب چاقدیجه اكا بولودلرك عیون مفتحه‌سی
شفاف یاضیله اغلار یعنی شفاف ورقیق بولودلردن حاصل اولان یغمورلری یاغدیرر
بوسببله طپراق چیچكلر ایله زینتلنوب باغچه‌لر دخی حله‌لر كیر

❊ فاضحت علی الحالین روضا كانها ❊ زرابی فیها جوهر متجانس ❊

❁ فنوارها من دامع المزن ضاحك ❁ ومخضرها من باسم البرق عابس ❁
❁ كان بقايا القطر في جنباتها ❁ لآلى الا انهن نفائس ❁

محصول ابيات اول ايكى حالده يعنى برقلرك ابتسامى وعيون غمامك بكاسى حاللرنده اول ديار كويا كه انواع جواهر ايله مزين سجاده لر كبى بغچه لردن عبارت اولوب شويله كه ازهارى بياض بلودلرك كوز ياشلرندن كولر يعنى بالسهوله آچيلور و يشلكلرى تبسم ايدن برقلردن متعبس اولور كويا كه اطرافنده كى قطرلرك بقاياسى برطاقم انجيلردر لكن انلر نفائسدندر

❁ فمن نرجس غض وورد كانه ❁ حدود تراعيها عيون نواجس ❁
❁ ومن اقحوان باسم وبنفسج ❁ على ثغره منه شفاه لواجس ❁

محصول بيتين شويله كه تروتازه نركس وكللرينه نظرا كويا كه كلى رخسار خوبان اولوب نركسلرك كوزلرى اكانيم نكاه ايدر وتبسم ايدن پابديه ايله بنفشه بياض ديشلر اوزرنده لب ازرق كون كبى كورينور كثرت حمرت ايله زرقه مائل اولان دوداقلر بين العرب مقبول اولديغى معلومدر

اشته ابيات مذكوره تغزل طرزنده غايت مصنع و بليغ اولوب باطنى مسائل فن كيميايى بيان ايدر لكن بوندن فنى اوكرنمك حل الغاز ومعمادن اصعب اولديغى بياندن مستغنيدر (بيت) عالمده اول كه ابلهه دعواى كيميا ❁ ديوانه اول دكلده بودنياده كيم يا ❁ كيميا مراقلولرندن بعضيلرى دخى مقامات حريرى ايله كليله ودمنه رموز علم كيميادر ديو زعم ايتمشلردر فالويل لهم كل الويل ❁ تم كلام المترجم ❁

❁ فصل ❁

❁ تأليفاتده رعايت واعتبار اولنه جق مقاصد بياننده در ❁

معلوم اوله كه علوم بشريه نك خزينه سى نفس انسانيه در كه اولا حقايق تصور ايله وثانيا حدوسطسز يا حدوسط ايله مطالبى استنتاج ايچون عوارض ذاتيه يى اول حقايقه اثبات و ياخود اول حقايقدن نفى ايله علومى محصل اولان فكرى جناب حق اول نفس انسانيه يه وضع وو ديعه ايلمشدر بو صورتله ضمير انسانيده صورت علميه مستقر اولدقده انى تعليم وجهله وياخود تصحيحنده تشحيذ افكار ايچون مذاكره طريقيله آخره بيان ايتمك ايجاب ايدر بو بيان انجق عباره ايله اولور عباره دخى حقك عضو لساننده خلق ايلديكى الفاظ نطقيه دن وانلر دخى حروفدن مركبدر حروف دخى كيفيات اصوات مقطعه دن عبارتدر كه انلر له متكلمين كندى مخاطبه ومكالمه لرنده يكديكره مافى الضميرلرينى افاده ايدرلر اشته بيان مافى الضمائرك برنجى مرتبه سى بودر ومافى الضمائرك اشرفى علوم ايسه ده كرك خبر وكرك انشا على العموم ضميرده مندرج اولان هرشيئه شامل اولور بوندن بيانك بر رتبه ثانيه سى دخى واردر كه مافى الضميرك غائب يا بعيد بولنان وياخود معاصر اولميوب بعده دنيايه كله جك اولان شخصه افاده سيدر اشته بو بيان كتابته منحصر اولوب ال ايله يازيلان برطاقم نقوشدن عبارتدر كه صور واشكالى

حرف بحرف وكلمه بكلمه الفاظ نطقيه يه دلالت ايدر بو جهتله مافى الضمير افاده سى كلام نطقى واسطه سيله اولديغندن رتبه ثانيه ده اعتبار اولنمشدر و بو بيان مافى الضمائرك اشرفى اولان علوم ومعارفه دلالت ايدر اهل فنون ايسه ضميرلرنده كى علومى غائب ومتأخر اولنلره دخى فائده سى عام اولمق ايچون شو كتابتله بطون اوراقه توديع خصوصنه اعتنا ايدرلر اشته بونلر مؤلفلردر وطوائف بشريه ايچنده تأليفات كثير وقرنا بعد قرن وعصرا بعد عصر منتقل وشرايع وملل و بيان احوال امم ودول حسبيله مختلفدر اما علوم عقليه فلسفيه ده اختلاف يوقدر زيرا علوم مذكوره جسمانى وروحانى وعنصرى وفلكى ومادى ومجرد بالجمله موجوداتك تصورنده طبيعت فكريه نك اقتضاسى وجهله نهج واحد اوزره اولمغله مختلف اولماز واختلاف انجق اختلاف ملل حسبيله علوم شرعيه ده وخارج خبرك اختلافيله علوم تاريخيه ده واقع اولور بوندن صكره معلوم اوله كه كتابت دخى رسوم واشكالنده اختلاف اصول واصطلاحات بشر ايله مختلف اوله رق قلم وخط تسميه اولنور

انواع خطوطدن برى خط حميرى اولوب مسند تسميه اولنور كه قدماى اهل يمن وحميرك كتابتى اوله رق عرب متأخرينك يعنى مضرك كتابتنه مخالفدر نته كم لغتلرى دخى مخالفدر واكرچه ايكيسى دخى عربى ايسه ده بونلرك لسان وعباره ده كى ملكه لرى انلرك ملكه لرندن بشقه در وهر برينك عباره لرينى استقرا ايله مستنبط ومضبوط قوانين كليه سى ديكرينك قوانينه مخالف اولور ملكات عباره يى بيلميلر كثيرا ما بونده غلط ايدرلر

انواع خطوطدن برى دخى خط سريانيدر كه نبط وكلدانيينك كتابتيدر و بونلر اقدم امم اولدقلرندن بو خط دخى قدمنه بناء خط طبيعيدر ديو بعض اهل جهل زعم ايدرلر بو ايسه وهم وذهاب عوامدر زيرا افعال اختياريه نك هيچ برى طبيعى اولميوب انجق قدم وتمرن ايله مستمر اوله رق ملكه راسخه اولمغله انى مشاهده ايدنلر طبيعى ظن ايدرلر نته كم لغت عربيه حقنده دخى نيجه حمقانك رأيى بودر كه عرب بالطبع اعراب ايدر وبالطبع نطق ايدر ديرلر اشته بو صرف وهمدر

انواع خطوطدن برى دخى خط عبرانى اولوب بنى عابر بن شالخك كتابتيدر كه بنى اسرائيل وسائريدر

انواع خطوطدن برى دخى خط لطينيدر كه روم دن لطينلرك كتابتى اولوب انلرك دخى كندولرينه مخصوص لسانى واردر وترك وافرنج وهنود وسائر ملتلردن هر برينك كتابتى كندويه منسوب ومخصوص براصطلاح واصولى واردر انجق اولكى اقلام ثلثه يه زياده اعتنا اولنمشدر سريانى يه اعتنا اولنمسى برمنوال سابق قدمى ايچوندر عربى وعبرى يه اعتنا اولنمسى دخى قرآن وتورات اول لسانلر اوزرينه نازل اولوب بو ايكى خط انلرك متلوينى مبين اولديغنه مبنيدر كه ايكيسنك دخى نظملرينه اعتنا وكلام ربانيدن شرايع تكليفيه يى تفهم ايچون ايكيسنك دخى قوانينى بسط وتمهيد اولنمشدر

لطینی یه کلنجه بولسانك اهلی اولان روم طائفه سی وقتا که دین نصرانیتی قبول ایتدیلر ایسه اول کتابده سبقت ایتدیکی کبی بودینك مأخذی تورات اولغین طائفهٔ مرقومه سهولتله استنباط احکام ایچون توراتی وسائر انبیای بنی اسرائیلك کتابلرینی کندی لغتلرینه ترجمه ایتدیلر و بوجهتله انلرك دخی کندی لغتلرینه اعتنالری سائردن زیاده اولدی خطوط سائره یه اعتنا واقع اولمیوب انجق هر قومك تعارف واصطلاحی حسبیله کندولرینه مخصوص اولمشدر

بوندنصکره معلوم اوله که تألیفدن مقصود اولان مواد که انلره اعتماد ایله سائرینی الغا ایتمك ایجاب ایدر بوموادی یدی یه حصر ایتمشلردر

اولکیسی برعلمی موضوعیله استنباط وابواب وفصول اوزره ترتیب یاخود برطاقم مسائل ومباحثی استنباط خصوصلریدر که بوکا برعالم محقق مظفراولوبده نفعی عام اولمق ایچون بونی سائره ایصال ارزوسنده بولنمغین متأخرین اول فائدهیه ظفریاب اولملری املیله اول علمی ودیعهٔ صحائف ایلر نته کم اصول فقهده واقع اولمشدر که اولا امام شافعی ادلهٔ شرعیهٔ لفظیه ده تکلم وانلری تلخیص ایلدی صکره فقهای حنفیه کلوب مسائل قیاسی استنباط واستیعاب ایلدیلر وانلردن صکره کلنلر بوآنه دك منتفع اولمده درلر

ایکنجیسی بودرکه برعالم محقق تألیفات قدمایه واقف اولوبده انلری مغلق وعسیرالفهم بولمغله وفهمنه جناب حق انی موفق ایتمکله اودخی تألیفات مرقومه ده عسرت چکه جك سائر کیمسه لره موفق اولدیغی مفهومات ومعلوماتی اظهار وایصال ارزوسنه دوشر تاکه مستحقنه فائده متصل اوله اشته بونوع تألیف دخی کتب معقول ومنقولك شرح و بیانده برمسلك شریفدر

اوچنجیسی متأخریندن بری متقدمیندن فضلی مشتهر وصیتی آفاقه منتشر ومعتمد ومستند برذاتك کلامنده برغلط وخطایه کسب وقوف وشك وشبههدن عاری برهان واضح ایله بونی اثبات ایتمکله کندودن صکره کله جکلره دخی بونی ایصاله حریص اولمسیدر چونکه اولکی تألیفك انتشاری ومؤلفنك شهرتی وناسك کندویه وثوق واعتمادی حسبیله اول غلط وخطانك محو وتصحیحی قابل اوله ماز بوجهتله اول عالم متأخر بونی تحریر ایله سائرینه بیلدرمك لازم کلور

دردنجیسی برفنك موضوعنه نظرا برطاقم مسائلی یاخود بعض فصولی ناقص اولمسیدرکه بوکا مطلع اولان کیمسه فنك اکمالنی قصد ایلر

بشنجیسی برعلمك مسائلی ابوابنده مرتب ومنتظم اولمامسیدرکه بوکا مطلع اولان کیمسه اومسائلی ترتیب وتهذیب ایله هر مسئلهیی کندی بابنه وضع ایتمك استر نته کم مدونهده سحنونك ابن قاسمدن روایتنده وعتبیهده عتبینك اصحاب مالکدن روایتنده واقع اولمشدرکه نیجه مسائل فقهیه کندی بابنك غیری بابلرده واقع اولمغله ابن ابی زید مدونهیی تهذیب ایدوب عتبیه غیرمهذب اوله رق قالدیغندن هر بابنده دیکر ابوابك مسائلی بولنور وناس ابن ابی زیدك و بعده برادعینك ترتیبیله اکتفا ایتمشلردر

التجبسی برعلمك مسائلی دیکر علومك ابوابنده متفرق اوله رق بولنمسیدرکه بعض فضلا بوکا آکاه اوله رق اول فنك موضوعنی تعیین ومسائلنی جمع ایدوب برفن مستقل میدانه چیقار نته کم علم بیانده وقوع بولمشدرکه عبدالقاهر جرجانی ایله ابو یوسف سکاکی مسائل علم بیانی کتب نحوده متفرق ومنتشر بولدیلر حالبوکه جاحظ دخی کتاب بیان وتبیینده بوکا دائر برازمسائل جمع ایتمشیدی بوجهتله بونك برفن مستقل اولمسنه تنبه اولنمغله عبدالقاهر ایله سکاکی بوفنه دائر اولان تألیفات مشهوره لرینی یازدیلر وانلرك تألیفاری بوفنده اصول ومأخذ اولوب متأخرین دخی انلری تحصیل برله فنده کسب مهارت ایدرك متقدمینه تفوق ایلدیلر

یدنجیسی امهات فنون اولان تألیفدن بری مطول وموروث کلال اولمسیدرکه مؤلف اولك مقصدینه خلل ویرمامك اوزره لازم اولنلرك حذفندن احترازایله یله مکرراتی وارایسه حذف واختصار وایجاز ایله اول تألیفك تلخیصی قصدیله دیکر برکتاب تألیف اولنور

اشته تألیفده اعتماد ومراعاتی لازم کلان مقاصدك کافه سی بونلردر و بونلردن ماعداسی محتاج الیه اولمیان برایش ونظر عقلاده سلوکی متعین اولان جادهدن خروجدر مثلا اسلاف مؤلفیندن برینك تألیف ایلمش اولدیغی کتابك بعض الفاظنی تبدیل وتغییر وبعضیسنی تقدیم وتأخیر یوللو برنوع تلبیس ایله کندویه نسبت ایتمك یاخود فنده محتاج الیه اولان موادی حذف یامحتاج الیه اولمیان شیئی اثبات ایلمك کبی که بونلر جهل و یوزسزلك شعاریدر بناءعلیه مقاصد مذکورهیی ارسطو تعداد ایدرك آخرینه منتهی اولدقده بوندن ماعداسی جهل ووقاحتدر دیمش بویله عقلایه کوره سلوك اولنمیه جق ایشدن جناب حقه صیغنورز والله یهدی للتی هی اقوم

فصل

علومده تألیفاتك کثرتی مانع تحصیل اولدیغی بیانندهدر

معلوم اوله که علومك تحصیلنده یاخود غایتنه وقوفده ناسه ضرر ویرن شیلردن بری دخی تألیفاتك کثرتی وتعلیمده اصول واصطلاحاتك اختلافی وطرقك تعددی وصکره متعلم وشاکردن جملهسنك استحضارینی استمك خصوصیدرکه اولوقت کندویه منصب تحصیل مسلم اولور بناءعلیه متعلم دخی بونلرك کلیسنی یاخود اکثریسنی حفظ ایله طرقنه مراعات ایتمکه محتاج اولور حالبوکه یالکز برفنده یازلمش اولان مؤلفاته تشمیر ساق اقدام ایتسه عمری وفا ایتمیوب قصور قالور مثلا مذهب مالکی اوزره علم فقهدن کتاب مدونه وانك اوزرینه یازیلان شروحدن کتاب ابن یونس وابن بشیر وتنبیهات ومقدمات وامثالی مؤلفات وکتاب ابن حاجب وانك اوزرینه یازیلان شروح وحواشی که بونلری کوردکدن صکره متعلم اولان کیمسه طریقت قیروانیهیی قرطبیه وبغدادیه ومصریهدن و بونلرك ایچندن دخی طرق متأخرینی تمییزه محتاج اولوب بوجملهیی احاطه ایتدکده کندوسنه منصب فتوی مسلم اولور بونلرك هر بری متکرر ومعنی متحد اولدیغی حالده متعلمدن کافهسنك استحضاری ومابینلرینك تمییزی مطالبه اولنور

عمرایسه بونلرك برنده منقضی اولور واكر معلمین شاكردانه یالكز مسائل مذهبیه‌یی تعلیم ایله اقتصار واكتفا ایتسه‌لر بوندن چوق اعلی وتعلیم سهل وقریب الحصول اولوردی لكن بوكیفیت علاج وازاله‌سی ناقابل بردرددر زیرا عادت بوحال اوزره مستمر اولدیغندن نقل وتحویلی ممكن اولمیان برامر طبیعی كبی اولمشدر علوم عربیه‌یی دخی كتاب سیبویه والك اوزرینه یازیلان مؤلفات وبعده طرق بصریون وكوفیون وبغدادیون واندلسیون ومتقدمین ایله ابن حاجب وابن مالك كبی متأخرینك طرقی وبونلره دائر یازلمش اولان مؤلفاتك كافه‌سی ایله تمثیل ایدملم متعلمدن بونلرك كافه‌سی نصل طلب اولنور كه بوكا عمری وفا ایتمز وغایته بركیمسه واصل اوله‌ماز الا پك ازكیمسه‌لر واصل اوله‌بیلور نته‌كم بوعصرده علوم عربیه اصحابندن واهل مصردن ابن هشام دیو معروف اولان ذاتك تألیفاتی مغربه واصل اولدی انك بوتألیفاتنده‌كی كلامندن ظاهر اولدیغنه نظرا بوعلومده برمرتبه ملكه‌یه مستولی ومظفر اولمشدركه اول مرتبه انجق سیبویه وابن جنی وانلرك طبقه‌سنده اولان اسلافه میسر اوله‌بیلمشدر زیرا بوعلومده كسب ایتمش اولدیغی ملكه‌سی زیاده وفنك اصول وفروعنی احاطه ایله بوفنده‌كی حسن تصرفی فوق العاده‌در وشوذاتك حالی دلالت ایدركه فضل متقدمینه منحصر دكلدر باخصوص كه بیان ایتدیكمز وجه اوزره مذاهب وطرق وتألیفاتك تعددیله موانعك كثرتی دركار ایكن بومرتبه‌لره وارمق مشكل اولوب انجق جناب حق فضلنی دیلدیكنه احسان ایدر لكن بوده اندر نوادر اولوب بوخسه ظاهر حاله نظرا برمتعلم عمرینی بویولده صرف ایتسه یالكز علوم عربیه‌نك تحصیلنه وافی اولماز بوایسه الات ووسائلدن بریدر بوحالده اصل ثمره اولان مقاصدك تحصیلی نوجهله میسر اولور فقط جناب منان دیلدیكنه لطف واحسان ایدر بوراسی موضوع بحث ومقتبس علیه اوله‌ماز

فصل

علومده كثرت اختصارات مؤلفه‌نك تعلیمه مخل اولدیغی بیاننده‌در

متأخرینك پك چوغی علومده اختصار یولنه كیدوب هرعلمده فهرست كبی مختصر رساله‌لر یاپدیلر كه الفاظلك اختصاری وازلفظلك اول فندن پك چوق معانیی متضمن اولمسی حسبیله بركوچك رساله برفنك جمیع مسائل وادله‌سنی حاوی اولور بوصورت ایسه بلاغته مخل وعسرت تفهمی موجبدر وامهات علوم اولان نیجه مطولاتی تسهیلا للحفظ بویله اختصار ایتدیلر نته‌كم ابن حاجبك فقه ایله اصول فقهده وابن مالكك عربیه‌ده وخونجینك منطقده اولان اختصاراتی كبی بوایسه امر تعلیمده برنوع فساد اولوب اخلال تحصیله بادیدر زیرا بومسلك هنوز علمك قبولنه مستعد اولمیان متعلم مبتدی‌یه نهایتده تفهیم اولنه‌بیله‌جك دقایق عرض والقا ایله شاشرمق دیمك اولوب بودخی زیرده بیان ایده‌جكمز وجهله سوء تعلیم قبیلندندر بوجمله ایله بیله معانیلك تزاحمندن ناشی فهمی عسیر اولان مختصراتی تتبع وانلردن مسائلی استخراج دخی طالبه برشغل عظیم اولدیغندن بویولده برخیلی وقت ضایع اولور بونلرك جمله‌سندن صكره بركونه مانع

عارض اولمیوبده بومختصراتدن نادرا ملكه حاصل اولسه بیله مطولاتدن حاصل اولان ملكه‌دن قاصر اولور زیرا مطولاتده ملكۀ تامه‌نك حصولنی موجب اولان تكرار واحاطه اولوب بوتكراردن نه‌قدر قصر اولنورسه ملكه دخی اوله‌قدر قاصر اولور الحاصل طلبه‌یه تسهیل حفظ ایچون بریول آچمق داعیه‌سیله انلری ملكات نافعه تحصیلنه سدراه اوله‌جق مشكلات وصعوبته دوچار ایتمشلردر

فصل

تعلیم علوم وطریق افاده‌ده وجه صواب بیاننده‌در

معلوم اوله كه شاكردانه علومك تلقینی علی طریق التدریج اولورسه مفید اولور شویله كه معلم اولا برفنك هربابندن اول بابك اصولی اولان مسائلی طالبه القا وعلی سبیل الاجمال شرح وایضاحنه تصدی ایدر وبونده طالبك قوت عقلنه وكندویه افاده اولنان موادی قبوله دركار اولان استعدادینه مراعات ایلر بووجهله آخرفنه منتهی اولدقده كندویه اول علمده ملكه حاصل اولور انجق اول ملكه ضعیف اولوب غایتی ملكۀ مذكوره فنی فهمه ومسائلنی تحصیله برتهیئه‌در بعده دفعۀ ثانیه اولمق اوزره فنه رجوع ایدوب طالبی امر تلقین وتعلیمده اول مرتبه‌نك فوقنده‌كی مرتبه‌یه رفع وشرح وبیان خصوصنی استیفا واجمالدن خروج ایله طالبه اول فنده‌كی اختلافاتی وبواختلافاتك وجوه واسبابنی ذكر ایدرك آخرفنه منتهی اولور بوحالده طالبك ملكه‌سنه جودت وقوت كلور صكره‌ینه ابتداسندن باشلایوب اول فنك كافۀ دقایق ومشكلاتنی اكا ایضاح ایلر بوصورتده طالب دخی اول فنده ملكه ومهارت حاصل ایتمش اولدیغی حالده فندن خلاص اولور اشته تعلیم مفیدك طریقی بودركه برمنوال مشروح اوچ تكرار ایله حاصل اولور وبعضیلرنده بحسب الفطره دها اول حاصل اولدیغی دخی واردر وشوعصرده پك چوق معلملر مشاهده ایتمشزدركه تعلیم وافاده‌نك بوطریق صوابنی بیلمیوب طالبه بدایت تعلمنده علمك برطاقم مسائل مغلقه‌سنی القا وبونلرك فهم وتحصیلنی تكلیف وبویله فنونك نهایتنده تلقین اولنه‌جق موادی القا ایله طالبك ذهننی تشویش ایدرلر بوحالده پك از طالب اول موادك فهمنه مستعد اولور زیرا علمی قبول وفهمنه استعداد بطریق التدریج حصوله كلور وطالب اول امرده فهمدن عاجز اولوب انجق تدریجا تقریب واجمال وتمثیلات ایله استعداد كلمكه باشلار ودائما استعدادی مسائلك تكراریله وتقریب مرتبه‌سندن فوقنده اولان استیعاب واحاطه مرتبه‌سنه ترقی ایله ازر ازر زیاده لشه‌رك نهایت استعدادده وصكره تحصیلده ملكه‌سی تمام اولور وكندوسی دخی مسائل فنی احاطه ایتمش بولنور وطالب هنوز علمی فهمدن عاجز واكا استعداددن بعید ایكن بدایت حالده علمك غایاتی كندویه القا اولندقده ذهنه كلال كلور علمك ذاتنده صعوبتی دخی بوكا علاوه اولنجه اول علمك تحصیلنده تكاسل برله تركی یولنی طوتار بوفنالق ایسه انجق سوء تعلیمدن كلمشدر ومعلمه لازم اولان طالبه كرك مبتدی اولسون وكرك منتهی اولسون طاقت واقتدارندن زیاده درس تحمیل ایتمامیلدر واوقوتدیغی كتابك مسائلنی دیكر مواد ایله

قارشدرمامليدر تا كه طالب اول كتابى اولندن اخرينه دك ضبط ايدوبده مقصدينه
واصل وديكر كتابه كچمكه وسيله اوله جق ملكه يه نائل اوله زيرا طالب علومدن برعلمده
ملكه حاصل ايلدكده سائر علومى قبوله دخى مستعد اولور وغايات علومه منتهى اولنجيه دك
زياده يى طلب ومافوقنه ترقى خصوصنده كندويه هوس كلور اما امر تعليم تخليط
وتشويش اولندقده فهمدن عاجز وفكرينه فتور وكلال عارض وبتون بتون تحصيلدن
مأيوس اولوب تحصيلى ترك ايدر وكذلك درسلرك اره سنى كسه رك طالبه برفنى تطويل
ايتامليدر زيرا بودخى نسيانه ومسائل فنك بعضيسنك بعضيسندن انقطاعنه وسيله اولمغين
بوصورتله ملكه حصولى متعسر اولور وعلمك اوائل واواخرى نسيان عارض اولمقسزين
ذهنده حاضر اولدقده ملكه نك حصولى اسهل وارتباط واستقرارى دها محكم اولور
زيرا ملكات انجق فعلك تتابع وتكرريله حاصل اولور وفعل منسى اولورسه اندن نشأت
ايدن ملكه دخى منسى اولور امر تعليمده رعايتى واجب اولان اموردن برى دخى طالبه ايكى علم
بردن تخليط اولنمامقدر زيرا بوصورتده اكثريا هيچ برينه نظر ايتمز چونكه اول حالده ذهنى
ايكى يه منقسم وبرندن ديكرينك تفهمنه منصرف ومنعطف اولمغله ايكيسى بيله كندويه
مغلق ومستصعب كورنمكله ايكيسندن دخى خائب وخاسر قالور اما يالكز بر شيئه
حصر نظر ايدرسه اكثريا تحصيلى ميسر اولور والله الموفق للصواب

فصل

اى طالب علم بيلمليسين كه اكر طريق تحصيلده مطلوب اولان برفائده يه نيل ووصول
وآنى دست ملكه وصناعت ايله اخذ وقبول ايتدك ايسه بركنز عظيمه وغنيمت شريفه يه
نائل اولدك بنده سكا انك فهم واستفاده سنده اعانه ايده جك برمقدمه بسط وتقديم ايده يم
شويله كه فكر انسانى جناب حقك مخلوقات سائره سى كبى خلق ايلديكى برطبيعت
مخصوصه دركه دماغك بطن اوسطنده تقسك برفعل وحركتى اولوب بعضا انسانك
نظام وترتيب اوزره افعالنه مبدأ اولديغى كبى بعضا دخى معلوم اوليان شيئى بيلمكه
مبدأ اولور شويله كه مطلوب مجهوله توجه ايدوب ايكى طرفنى تصور ونفى واثبات
شقلرندن برينى طلب ايديجك لمح بصردن دها سرعتلى اوله رق اول ايكى طرف بينى جمع ايدن
وسط اكر برايسه همان كندويه لائح اولور واكر وسط متعدد ايسه برندن درحال
ديكرينى تحصيله انتقال ايلر ومطلوبنه مظفر اولور اشته انسانى حيوانات سائره دن
تمييز ايدن طبيعت فكريه نك حال وشانى بو اولوب فن منطق دخى شو طبيعت فكريه
نظريه نك فعل وحركتنده صوابى خطاسندن فرق وتمييز ايتمك ايچون اول فعل وحركتك
كيفيتنى بيان ايدن برعلمدر زيرا صواب اول طبيعت فكريه يه ذاتى ايسه ده بعضا طرفينك
تصورنده وياخود قضايانك نظم وترتيبنده نادرا اول طبيعت فكريه يه خطا عارض
اولديغندن كندويه بويله برفساد عارض اولدقده انى اول ورطه دن تخليص ايچون
منطق تعين ايلمش اولمغله فن مذكور طبيعت فكريه يه مطابق وانك صورت فعل وحركتنه
منطبق برامر صناعيدر وامر صناعى اولديغنه مبنى اكثريا اندن استغنا اولنمشدر

انكچون فحول نظاردن پك چوغنى كوريورزكه فن منطقسز مطالب علميه يه نائل
اوله يورلر باخصوص كه صدق نيت وخلوص طويت اك بيوك معين اولوب بويله صدق
وخلوص اوزره طوغريدن طوغرى يه طبيعت فكريه ايله سلوك اولنورسه جناب حقك
خلق ايتديكى كبى بالطبع حدوسطك ومطلوبه علمك حصولنه مؤدى اولور
وبو امر صناعى كه فن منطقدر اندن بشقه امر تعليمده بر ديكر مقدمه دخى واردركه
كرك نقوش كتابه وكرك تكلم وخطابه الفاظك معانئ ذهنيه يه دلالتنى بيلمكدر
بوصورتده اى طالب علم واصل سرمنزل مقصد اولمق ايچون شو حجابلرى كچوبده
عالم فكره وصولك لازمه حالدندر حجب مذكوره اولا نقوش كتابتك الفاظ مقوله يه
والفاظ مقوله نك معانئ مطلوبه يه دلالتى وبعده استدلال ايچون معانى يى فن منطقده
معروف اولان قوالبنه افراغ وترتيب قاعده لرى وصكره الطاف ومواهب الهيه دن
استمداد ايدرك طبيعت فكريه ايله مطلوبى استحصال ايچون اول معانينك ذهنده مجرد
اوله رق استقرارى خصوصلرى اوله رق هركس طريق تحصيلده بو مراتب وحجابلرى
سهولت وسرعت ايله تجاوز وقطع ايده ميوب بلكه كثيرا ماذهن مناقشات ايله حجاب
الفاظده طوروب ياخود ادله نك شعب جدال وشبهات ايله اشتراك واختلاطى
برزخنده قالوب ترك تحصيل ايدر وبو برزخلردن قورتيلوبده ارشاد وتوفيق الهى ايله
نائل مطلب اولان پك آزدر بويله برحجابده توقفه مبتلا اولوبده فهمكه بر طورغونلق ياخود
ذهنكه شبهات ايله برقار يشقلق عارض اولورسه ذهنكدن حجب الفاظى وعوائق شبهاتى
طرح وامر صناعى يى ترك ومفطور اولديغك فعل طبيعينك حكمنه خالصانه مراجعت
وفكر ودرونكى تخليص وتصفيه ايدرك اسلاف اكابر نظار كبى فتوحات الهيه دن استمداد
ايله جناب حقه توجه ايت بو حالده جناب فياض مطلقدن قلبكه انوار فتح وانكشاف
لامع اولوب بو فكرك مقتضباتندن اولان وسط سكا الهام اولنور اولوقت قوالب وصور
ادله يه رجوع برله انى بو قوالبه افراغ وقانون صناعينك حقنى ايفا ايتدكدنصكره صور
الفاظى اكسا ايله انى وثيق البنيان وصحيح البيان اولان لسان عربى اوزره عالم خطاب
ومشافهه يه ابراز ايله اما اكر ادلهٔ صناعيه ده كى مناقشات وشبهات ايچنده وانلرك صواب
وخطاسنى تمييز قيدنده قالورسه ك چونكه جهت حق انجق بالطبع اولديغى تقديرجه
متميز اوله بيلوب بونلر ايسه وضع واصطلاح حسبيله جهات متعدده سى متساوى
ومتشابه اولان امور صناعيهٔ وضعيه اولديغندن بونلرك ايچندن جهت حق متميز اولماز
وبوصورتده شك وارتيابدن حاصل اولان حال مستمر اولوب ومطلوب بو حجابلرك وراسنده
قالوب طالبى طريق تحصيلدن اليقور اشته اكثر نظار متأخرينك حالى بودر باخصوص كه
لسانى عربى اولميوبده ذهنى قيد الفاظ ايله باغلنوب قاله وياخود قانون منطقه زياده
مراق وبو بابده تعصب ايتمكله انى ادراك حقه وسيلهٔ طبيعيه اعتقاد ايدرك شبهات
وشكوك ادله ايچنده واله ومتحير وبو حال اوزره مستمر اوله وحالبوكه بالطبع ادراك حقه
وسيله انجق بالاده تقرير ايتديكمز وجه اوزره جميع اوهامدن مجرد وصاحبى كشوفات

ربانيه يه متوجه اولان فكر طبيعيدر ومنطق انجق بو فكرك فعل وحركتنى مبين اولمغله اكثريا اكا مطابق اولور بو بيانمزله متنبه ومتيقظ اولوبده نه وقتكه سكا مسائلك فهمى مشكل اولورسه بو وجهله عون وعنايت باريدن استمداد ايت انوار الهام سكا لامع اولور والله الهادى برحمة وما العلم الا من عند الله

فصل

علوم آليه ده توسيع انظار وتفريع مسائل اولنمامسى بياننده در

معلوم اوله كه اهل عمران وتمدن بيننده متعارف اولان علوم ايكى صنفدر اولكيسى مقصود بالذات اولان علوملر در علوم شرعيه دن تفسير وفقه وعلم كلام كبى وعلوم فلسفيه دن طبيعيات والهيات كبى ايكنجيسى وسيله اولان علملر در شرعياته وسيله اولان علوم عربيه وحساب كبى وفلسفه يه وسيله اولان منطق كبى واشبو فن منطق مسلك متأخرين اوزره علم كلام ايله اصول فقهه دخى آلت اولمشدر .

مقصود بالذات اولان علملرده توسيع ابحاث وتفريع مسائل واستكشاف ادله وانظار ايتمكده بأس يوقدر زيرا بو صورت طالبك مكانت ملكه سنى تزييد ومعانئ مقصوده يى ايضاح ايدر اما علوم عربيه ايله منطق كبى ديكر علومه وسيله اولان علومده لايق اولان بو علومه مجرد غيره آلت اولديغى حيثيله نظر اولنوبده انلرده جندان توسع كلام وتفريع مسائل اولنمامقدر زيرا انلردن مقصود ديكر علومه آلت اولملرى حيثيتى اولمغله بويله زياده توسيع وتفريع اولنديغى حالده صدد مقصددن چيقمش اولوب بو صورتده دخى انلرله اشتغال لغو اولور مع هذا كه بويله اوزون اوزادى يه انلرده ملكه تحصيلى صعب ودشوار اولوب بو صورتله وسائلك اوزامسى ايسه اكثريا مقصود بالذات اولان علومك تحصيلنه مانع اولور حالبوكه بو علوم مقصوده نك تحصيلى اهم وعمر ايسه جمله سنى بو صورتده تحصيلدن قاصر اولديغندن بو صورتده علوم آليه يه اشتغال تضييع عمر ومالا يعنى ايله مشغول ديمك اولوب اشته متأخرينك يالكز فن نحو ايله فن منطقده دكل بلكه فن اصول فقهده بيله يابدقلرى بودر كه بو فنون آليه يى آلت اولمق حالندن اخراج ايله مقاصددن معدود قيله جق وجهله فنون مذكوره ده دائرهٔ كلامى توسيع وتفريعات واستدلالاتى تكثير ايتديلر وانلرك بو مسلكلرينه كوره فنون مذكوره ده نيجه انظار وابحاث واقع اولوركه علوم مقصوده ده اول بحثلره حاجت اولمديغنه مبنى ابحاث مذكوره برنوع لغو اولديغندن بشقه على الاطلاق طلابه مضرتلرى دخى واردر زيرا طلابك علوم مقصوده يه اولان اهتماملرى وسائله اهتماملرندن اكثر اولمسيله عمرلرينى تحصيل وسائلده افنا ايتدكلرى حالده مقاصده نه وقت ظفرياب اولورلر بناء على ذلك بو علملرى تعليم ايده جك اوانلره واجب اولان علوم آليه يه پك زياده طالموب متعلمينى دخى بوندن نهى ومنع ايتملريدر اما بوندنصكره ايچلرندن بعضيلرى كندولكندن اولەرق توغله مراق ايدر ودرايت فطريه سى دخى بوكا كفايت ايلرايسه ارتق سهل وصعب هرنه ايسه ديلديكى درجه ده قدر چيقسون هركسه ماخلق لهنى تحصيلده يسر وسهولت واردر

فصل

چوجقلرك طرق تعليمى وبلاد اسلاميه نك بو خصوصده اختلاف اصولى بياننده در

معلوم اوله كه چوجقلره قرآن تعليمى شعائر ديندن اولمشدر چونكه قرآن تعليمى قلوب صبيانده ايمان وعقايدك رسوخ واستقرارينى موجب اولديغندن ملت اسلاميه كافهٔ بلادده بونى التزام ايلمش وبو جهتله قرآن كريم بعده حاصل اوله جق ملكاتك مبنى عليهى اولان اصل واساس تعليم اولمشدر بونك سر وسببى بودر كه كوچكلكده كى تعليمك رسوخى اقوى اوله رق مابعدينه اصل اولور زيرا قلوبه ايلك ابتدا مركوز ومنقوش اولان شى ملكات سائره يه اساس كبيدر واساسك اوزرينه بنا اولنان شيئك حالى اساسك اسلوب ومنوالى اوزره اولور واهل امصار وبلادك بو تعليمدن نشئت ايدن ملكاتك اعتبارنده اختلاف ايتملريله چوجقلره قرآن تعليمنك طرقنده دخى اختلاف ايلديلر شويله كه اهل مغربدن بعضيلرى چوجقلره تعليم قرآن اوزرينه اقتصار ايدوب فقط اثناى درسده فن رسم مسائلنى وحفاظ وقرانك بونده واقع اولان اختلافاتنى تعليم ايدرك كرك حديث وكرك فقه وكرك شعر وكلام عربدن بر درس علاوه ايتمزلر تا كه چوجقلر كسب حذاقت ايدنجه يه دك وياخود حذاقت اكتسابندن اقدم درسدن منقطع اولنجه يه دك كه بو انقطاع اكثريا بتون بتون تحصيل علمدن انقطاع اولور اشته مغربده شهر وقصبات اهاليسى ايله بر بر قريه لرى اهاليسندن انلره تابع اولنلرك حد بلوغى تجاوز ايدنجه يه دك كوچك چوجقلرينى وكذا عمرينك برخيليسى مرور ايتدكدنصكره تعلم قرآنه مراجعت ايدن بيوكلرينى تعليمده اصوللرى بودر بناء عليه قرآن كريمك رسم وحفظنده انلر اقدم واقوى اولورلر اندلس اهاليسنك اصولى دخى بودركه كتابى كتاب اولديغى حيثيله تعليم ايدرلر اشته تعليمده مراعات ايتدكلرى جهت بودر لكن قرآن كريم بونك اصل واساسى ودين وعلومك منبعى اولديغندن انى تعليمده اساس ايدرلر ويالكز اكا اقتصار ايتميوب بلكه ولدانى تعليم اثناسنده اكثريا انشا وقرائت شعر ايله علوم عربيه وحسن خط وكتابت تحصيلنى علاوه ايدرلر وحسن خط تحصيلنه اعتنالرى جمله سندن زياده در تا كه حد بلوغدن كچوبده سنى شبابه واصل اولدقده علوم عربيه وشعردن بر از شى اوكرنمش وخط وكتابتده ايلرولەمش واز بال علمه يابشمش بولنورلر كه اكر مملكتلرنده سند تعليم علوم اولسه تحصيله مستعد اولورلر لكن چه فائده كه اول آفاقده سند تعليم منقطع اولديغندن انلر دخى اول درجه لرده منقطع اولورلر واللرنده انجق اول تعليم اولندن حاصل اولان سرمايه قالور وبو دخى مظهر ارشاد الهى اولنلر حقلرنده كفايت ايدوب معلم بولدقده دخى تحصيله بر استعداد قريب ديمكدر اهل افريقيه دخى چوجقلره قرآن تعليميله ايله اكثريا حديث وبعض قوانين ومسائل علومى دخى تدريس ايدرلر لكن حفظ وقرائت قرآنه اعتنالرى سائرندن زياده در الحاصل طريقلرى اهل اندلس اصولنه اقربدر زيرا انلرك بوبابده سند طريقلرى نصارا

اندلسك شرق طرفنی استیلا ایتدکده اورادن کچوب ده تونسده استقرار ایدن مشایخه
متصل اولوب چوجقلری اول مشایخدن اخذ وتعلم ایتمشلردر اهل مشرقك اصولنه
کلنجه ایشتدیکمزه کوره انلر دخی قرآن ایله برابر بشقه شیلر دخی تحصیل ایتدیرلرمش
لکن اعتنالری نه یه در بیلم فقط روایت اولندیغنه نظرا اعتنالری قرآن ایله برابر کتب
علومه اولوب تعلیم خطی بوکا قارشدرمزلر ایمش بلکه انلرك عندنده یاز و تعلیمنك مستقلا
قانونی وار وجه استادلری اولوب بزم سائر صنایعی تحصیل ایتدیکمز کبی یاز وبی تحصیل
ایدرلر وبونی مکاتب صبیانده تداول ایتمزلر ایمش ومکتبده یازدقلری لوحلر فنا یاز وایله
اولوب تعلم خط استینلر همت وغیرتنه کوره چالیشوب اربابندن اوکرنورلرمش افریقیه
ومغرب اهالیسنك قرآن کریمه اقتصارلری بتون بتون ملکهٔ لساندن قصورلرینی موجب
اولمشدر بونك سر وحکمتی بودرکه قرآن کریمدن اکثریا ملکه حاصل ایدیله‌مز زیرا انك
مثلنی اتیاندن نوع بشر عاجز اولمغله انك اقصای مراتب بلاغت اوزره اولان اسالیبی
اوزره استعمال لسان وانك نظم بلیغنه تقلید بیان ایده میوب دیکر اسالیب اوزره سوق
کلامده دخی ملکه‌لری اولمدیغی حالده کندولرده لسان عربیده ملکه حاصل اولمیوب
عباره‌لری رکیك وکلامده تصرفلری قلیل اولور واکثریا افریقیه اهالیسی بو بابده
اهل مغربدن دها خفیف واهون اولورلر زیرا انلر اثنای تعلیم قرآنده حدیث وعبارات
علوم ایله مألوف اولدقلرندن کلامده برنوع تصرفه مقتدر اولورلر لکن اکثر محفوظ
ومضبوطلری فصلنده ذکر ایده جکمز وجهله درجهٔ بلاغتدن ساقط اولان عبارات علوم
اولدیغندن بو بابده ملکه‌لری بلاغتدن قاصردر واهل اندلسك اول امرده کثرت اوزره
روایت شعر وانشا وتدرس علوم عربیه ده تفننلری کندولرینه ملکه کتوروب بو سببدن
لسان عربیده دها قوتلو بولنورلر وعلومك اصل واساسی اولان قرآن وحدیث تدرسندن
بعید اولدقلری جهتله سائر علومده دخی قاصر واکسك قالورلر بناء علیه اهل خط
وادب اولوب ادبیه ده کمال ونقصانلری دخی عهد صباوت تعلیمندن صکره‌کی تعلیم
ثانیلرینه کوره اولور قاضی ابو بکر بن العربی دخی رحله سنده امر تعلیمده برمسلك
غریب اختیار وتعیین ایلیوب بونده مسلك اهل اندلس کبی علوم عربیه وشعر تعلیمنی سائر
علوم اوزرینه تقدیم ایتمشدر وبونی اثبات ایچون دیرکه زیرا شعر دیوان عرب اولوب
لغتك فسادی حسبیله شعر وعلوم عربیه تحصیلنی تقدیم ایتمك ایجاب ایدر صکره حسابه
نقل ایله قوانین کورمك ایچون انده کسب مهارت ایتدکدنصکره قرآن درسنه انتقال
اولنملیدرکه بومقدمه ایله انك تحصیلی میسر اولور دیدکدنصکره قاضی ابو بکر دیرکه
شو بزم بلده‌مز اهالیسنك غفلتنه باق که اول امرده اطفالی کتاب اللهه باشلادوبده
اکلامدیغی شیئی اوقودورلر واهم اولان شیئك وقت تحصیلنده بشقه شیئه نصب نفس
اهتمام ایدرلر قاضی ابو بکر بوندنصکره دیرکه بعده اصول دین وصکره اصول فقه وصکره
فن جدل وبعده علوم حدیث تحصیلنه سعی اولنملیدر وتعلیمده ایکی علم قارشدیرلمامليدر
مکرکه طالب جودت ذهنی وهوسی حسبیله بوکا قابلیتلو اوله اشته قاضی ابو بکرك اشارت

ایتدیکی طریق بو اولوب الله حقیچون بو برکوزل اصولدر لکن هرحالده مالك ومستولی
اولان عادات بوکا مساعد اولماز وبویله تدرس قرآنك عادت مستمره اولمسنك وجهی
دخی تبرك وثواب قصدی وایام جنون صباوتده چوجقلره موانع وعوائق عارض اولوبده
تعلم قرآن زمانی فوت اوله بیلمك خوفیدر زیرا چوجق پدرینك ویادیکرینك حجر تربیه‌سنده
بولندقجه حکمنه منقاد اولور اما حد بلوغی تجاوز ایدوبده کندی باشنه قالیجق کنجلك
روزکاری اشو بده‌انی ساحل بطالته اتمق احتمالی اولدیغندن قرآن کریم تحصیلندن
محروم قالماق ایچون حجر تربیه وحکم التنده بولندیغی وقتی بولك ایچون فرصت وغنیمت
اتخاذ ایدرلر واکر طلب علمده وقبول تعلیمده استمراری یقین حاصل اولسه قاضی
ابو بکرك بیان ایتدیکی اصول مغرب ومشرق اهالیسنك طوتدیغی اصولدن اولی اولوردی
لکن الله یحکم مایشاء لامعقب لحکمه سبحانه

فصل

متعلمینه شدت ایتمك کندولرینه مضرت اولدیغی بیانندهدر

تعلیم وتأدیبده افراط وتضییق متعلمه وخصوصیله کوچك چوجقلره مضردر زیرا سوء
ملکه ایراث ایدر وشاکردان ومماليك وخدمه‌دن تربیه‌سی جور وقهر ایله اولنلری قهر
استیلا ونشاط وانبساط طبیعتلرینی ازاله ایدوب تنکاسللرینه بادی وکذب وخبثه یعنی
تطاول ایادیٔ قهردن خوف ایدوب قلبلرنده اولمیان شیئی اظهاره معتاد اولملرینه مؤدی
اوله‌رق کندولرینه مکر ودسیسه اوکره‌در وبو کیفیت کندولرینه عادت وخلقت اولوب
اجتماع وتمدن حسبیله حاصل اوله‌جق معانیٔ انسانیه که ذاتی وخانه‌سی ایچون مدافعه
وحمیتدر بو احوال لازمه فاسد اوله‌رق سائرینه محکومیت وتبعیت حالنده بولنور وبلکه
فضائل وخلق جمیل اکتسابندن کندویه تکاسل کلمکله نهایت کمالات انسانیه تحصیلندن
منقبض اوله‌رق برمسکنت حالنه دوشر اشته قبضهٔ قهرده بولنوبده جور وجفا کورمش
کلمش اولان قوملرده بویله‌جه بو حالك وقوعی تجربه اولنمشدر یهودیلره وانلرده‌کی سوء
خلقه باق که هرعصرده خرج ایله موصوفدرلر خرج عرف واصطلاحده تخابث
وکید دیمکدر ویهودیلرده بو حالك سببی بر وجه بالا صورت تربیه‌لریدر بناء علی ذلك
معلم اولان کیمسه متعلمك وپدر اولادینك تأدیبنده شدت ایتمامليدر محمد بن ابی زید معلمین
ومتعلمین حقنده تألیف ایلدیکی کتابنده دیمشدرکه مؤدب ومربیٔ صبیان اولان کیمسه
صبیانی تأدیب ایچون دوکمك لازم کلدکده اوچ قامچیدن زیاده اورمامق کرکدر وعمر
رضی الله عنه حضرتلرینك کلام حکمت انساملرندندرکه شرعك تأدیب ایتمدیکنی الله تعالی
تأدیب ایتمز بیورمشلردر وبویله بیورملری دخی نفوس انسانیه‌یی مذلت تأدیبدن حمایه
مقصدینه وبو بابده حد لزوم انجق شرعك تعیین ایلدیکی درجه ایدوکنی بیلدکلرینه
مبنیدر زیرا شرع مصالح عبادی اعلمدر وطرق تعلیمك اك کوزللرندن بری هارون
رشیدك خلف الاحمره ایراد ایلدیکی صورتدر خلف الاحمر دیمشدرکه هارون رشید اوغلی
محمد امینی تربیه ایچون بنی حضورینه جلب ایتدکده دیدیکه یا احمر امیر المؤمنین سکا

خلف احمر ائمهٔ علوم ادبیه‌دن اولوب محمد امینه دخی استاذ اولمشدر مهم

جكر پاره سی وثمرهٔ فؤادی اولان اوغلنی تسليم ايتمكله سنده انك اوزرينه بسط يد ايله وسكا اطاعتنی واجبه‌دن قيل وامير المؤمنينك سنی وضع وتقرير ايتديكی حال وموقعده بولن اكا قرآن اوقوت وتعريف تواريخ واخبار وتعليم اشعار ايت وسننی اوكرت وسوزك مواقع ومباديسنی كوستر ووقتسز ومناسبتسز كولمكدن منع ايله و يانته مشايخ بنی هاشم كلدكده نلره تعظيم واحترام ومجلسنه امرا كيردكده مجلسی اداره ايتمكه الشدر وبر ساعت بيهوده كچور مبوب هر آن ودقيقه يی اكا بر فائده افاده سی ايچون فرصت اتخاذ ايتمليسين فقط نه انی محزون ايدوبده ذهننی اماته ايتملی ونه ده مسامحه ايدوبده اودخی تعطيل وتنبللكه آلشملی ممكن مرتبه اكا قرب وملايمتله معامله ايت اكر بوندن ابا ايدر ايسه اول وقت شدت ايتمليسين

فصل

طلب علم طريقيله رحلت وسياحت وكبار علما ايله ملاقات مزيد كمال اولديغی بيانده در

بونك سر وحكمتی اولدر كه نوع بشر معارف واخلاق واطوار وفضائلنی بعضا علم وتعليم والقا وافاده ايله اوكرنور و بعضا تقليد وبالذات تلقين وتلقی ايله اخذ ايلر لكن بويله فعلا مباشرت وارباببندن كوره رك تقليد طريقيله حاصل اولان ملكات رسوخ واستقرارجه دها محكم واقوی اولمغين ملكاتك حصول ورسوخی شيوخ واساتذه‌نك تعدد وكثرتنه كوره اولمق لازم كلور وبرده تعليم علومده اصطلاحات طالب علمه بادئ تشويش اولوب حتی اكثريسی بو اصطلاحاتی علمدن برجزء ظن ايدرلر وبو ظن واشتباهلری انجق معلمينك اصطلاحاتده‌كی اختلاف طرقنی معاينه ايله مندفع وزائل اولور بناء علی ذلك متعلم اولان كيمسه بو يله ارباب علوم ايله ملاقات وبالذات اساتذهٔ متعدده‌نك اصول تعليميه سنی كوره رك كرارا اخذ وتحصيل معلومات ايتدكده ملكه سنه قوت ومتانت كلمكله برابر متعدد مشايخ واساتذه‌نك امر تعليمده اصول ومسلكلرينك اختلافنی معاينه ايله اصل علمی اصطلاحاتدن تجريد ايدر وانلرك طرق تعليم وافاده اولديغنی بيلور وكندو معارفنی تصحيح وسائرندن تمييز ايلر بو صورتله طريق تحصيلده اكتساب فوائد وكمالات ايچون سفر وسياحت ونيجه علمای اعلام واساتذهٔ كرام ايله بالملاقاة (خذوا العلم من افواه الرجال) قاعده سنه رعايت لابد اولديغی ثابت اولور والله يهدی من يشاء الی صراط مستقيم

فصل

صنوف بشر ايچنده علمانك امر سياستدن ابعد اولدقلری بيانده در

بونك سر وسببی اولدر كه علما وفقها نظر فكری وبحر معانيده سبح وشناوری ايله مألوف ومعتاد اولوب بر ماده و برشخص وبر عصر وامتك وناسدن بر صنفك خصوصيتيله اولميه رق بلكه عموم وكليت وجهله معانينك احوالندن بحث ايتمك اوزره اول معانی يی محسوساتدن

انتزاع وانلری امور كليهٔ عامه اوله رق ذهننده تجريد وتصور ايله مشغول اوله كلورلر وبعده كلی يی مواد خارجيه يه تطبيق ايدرلر وقياس فقهيدن معتاد اولدقلری وجهله اموری اشباه وامثالنه قياس ايلرلر بو جهتله كافهٔ حكم ونظرلری دائما ذهنده اولوب خارجه مطابقت حالنه تنزل ايتمز الا بحث ونظردن بعد الفراغ اشبو مطابقت حالنه كلور و بتون بتون دخی بو راده يه كلميوب انلره كوره مواد خارجيه ذهنده كی كلياتدن تفرع ايلر نته كم احكام شرعيه كبی كه محفوظ ومضبوط اولان ادلهٔ كتاب وسنتك فروعی اولوب صحتنده خارجه مطابقت مطلوب اولان علوم عقليه ده كی انظارك عكسنه اوله رق احكام خارجيه نك اول ادله يه مطابقتی طلب اولنور الحاصل فقها كافهٔ حكم ونظرلرنده انظار فكريه وامور ذهنيه ايله مألوف اولوب بشقه شی بيلمزلر امر سياست وادارهٔ امور مملكت مصلحتی ايسه صاحبنك مواد خارجيه وجزئيه يه واول موادك احوال لاحقه وتابعه سنه مراعات ايلمسنه محتاجدر زيرا امور مذكوره ده تشبيه وتنظير ايله الحاقه مانع وكندولرينه تطبيق مطلوب اولان امر كلی يه مخالف ومانع بعض خصوصيت اولمق احتمالی واردر وحالبوكه احوال عمراندن هيچ برشی ديكرينه قياس اولنه ماز زيرا امر واحدده متشابه اولدقلری كبی امور عديده ده احتمالكه مختلف اولورلر علما وفقها دخی برمنوال سابق احكامی تعميم واموررك بعضيسنی بعضيسنه قياس ايتمكه مألوف اولدقلريندن سياسته نظر ايتدكلرنده انی دخی اكثر انظارلری قبيلندن وكندی استدلاللری نوعندن بر قالبه افراغ ايتمكله اكثريا غلط وخطاده واقع اولوب بو بابده رأيلرينه امنيت واعتماد اولنماز طوائف متمدنه‌دن اصحاب كياست وزكاوت اولنلر دخی بو بابده علمايه ملحقدر زيرا انلر دخی اذهان ثاقبه لريله علما كبی لجهٔ معانی وقياس وتمثيلاته طالمرله كرداب غلط وخطايه دوشرلر اما عوامدن طبعی سليم وزكاوتی متوسط اولان كيمسه بو يله كليات وقياساتده تعمق ايله معتاد انتزاعندن فكری قاصر اولوب بونكله اعتيادی دخی اولمديغندن هر ماده‌نك حكم مخصوصنه واحوال واشخاصدن هر صنفك خصوصيتنه حصر نظر ايدوب ٭ بيت ٭ ولا توغلن اذا ما سبحت ٭ فان السلامة فی الساحل ٭ مؤداسنجه عند الموج چندان قره‌دن آيرلميان يوزكج كبی مواد محسوسه‌دن آيرلوبده ذهنه تجاوز وتعدی وقياس ايله حكمه تصدی ايتمديكندن امر سياستده غلطدن امين وابنای جنسيله معامله ومعاشرتده نظری مستقيم اولور واستقامت نظری حسبيله امر معاشنده حسن صورت وسعادت وآفاتدن خلاص وسلامت بولور

٭ للمترجم ٭ اشبو فصل سادسك مباديسنده مؤلفك بيان ايتديكی وجهله خاصهٔ انسانيه اولان فكرك اوچ مرتبه سی اولوب برنجيسی يا په جغی شيئك اسباب مرتبه سنی تصور ايتمك وايكنجيسی ابنای جنسيله معاشرتك اصول ورسوم لازمه سنی بلمك واوچنجيسی معلومات ذهنيه‌دن مجهولاتی استحصال ايلمكدر واشبو مرتبهٔ ثالثه حكمت نظريه نك مبناسی اوله رق برفكر دقيق اولمغله بو مرتبه ده هركس درجهٔ زكاوتنه

کوره واقع اولورلر فقط محسوساتدن تباعد ایتمسیله صوابی خطادن تمییز ایچون قانون
منطقه محتاج اولورلر اما مرتبهٔ ثانیه تجربه ایله حاصل اولهرق محسوساتدن بعید
اولمدیغندن بونده تعمیق انظار وتدقیق افکاره حاجت اولمیوب فقط تجارب کثیره یه
یاخود اسلافه تقلید واتباع ایلمکه محتاج اولورلر واز کیا اکثریا دوربین نظرلری فضای
معانیٔ بعیده ده اجمال واستعمال ایله بو مرتبهٔ ثانیه دن تباعد ایدرک وخصوص ماده
قبیلندن اولان شیلری کندی قاعدهٔ ذهنیه لرینه تطبیق داعیه سیله اصحاب تجربه یه تقلید
واسلافه اتباع وادیسنه تنزل ایتمیوب کندیلرینی کسکارده پرواز ایله (من جرب المجرب حلت
به الندامه) طریقه سنه کیدرک دوچار ورطهٔ غلط وخطا اولورلر علما وفقها ایسه دائما
مرتبهٔ ثالثه دن اولان انظار فکریه وقواعد کلیه ایله مشغول بو مواد خارجیه یی مضبوط
جریده حافظه لری اولان کلیاته تطبیق ایله مألوف اولدقلرندن مرتبهٔ ثانیه ده بولنسان
ذهنک خارجه تطبیقنی استلزام ایلیان امور سیاسیه یعنی جنس ادارهٔ جمعیت بشریه
ده مشتدق بعید بولنورلر واکرچه مرتبهٔ ثالثه نک تحصیلی مرتبهٔ ثانیه نک حصولنه
مانع ومعارض وبعبارهٔ اخری حکمت نظریه حکمت عملیه یه ممانع ومناقض اولمیوب
شرقده ابن سینا وغربده وزیر ابن باجه ایله قاضی ابن رشد کبی شیخ ورئیس حکما ومؤلف
ابن خلدون ایله معاصرلری بولنان وزیر ابن الخطیب ودولت علیه ده کمال پاشازاده
وادریس بتلیسی وابو السعود کبی نیجه فحول علما وفضلا مشیر ومستشار دولت اولهرق
ایکیمان سلاطین سالفه ادارهٔ حکومتده استعانه واستفاده ایتمشلر ایدی وحکمت نظریه
عملیه ده کسب مهارت ایله بیله روزکاره تجربه سی سبقت ایلیه نلرک رأی وفکرلری
رسالتده موثوق ومعتمد اوله جغی امر آشکار واجتهادک برشرطی ده حی معاملات ناسه
وقوف اولدیغی درکاردر انجق بویله هر طرفده تفنن وهر طوررده ممارسه وقران ایدنلر
نادر وشواذ قبیلندن اولهرق اکثریت اوزره مؤلفک بیان ایلدیکی قاعده نک جریانی
مشهود ومجرب اولوب بو مثللو قواعدده دخی مطلوب اولان اکثریتدر ✲تم کلام المترجم✲
شنه بوندن تبین ایدر که فن منطق دخی التزامات ایله مشحون ومحسوساتدن بعید
ولدیغندن غلطدن امین اولهماز زیرا فن مذکور معقولات ثوانیه دن بحث ایدوب
انلرده دخی تطبیق یقینی یه مراعات تقدیرنده اجرا اوله جق احکامده منافع ومنافی ماده لر
والسنه بیلور اما تجربیدی قریب اولان معقولات اولادن بحث بویله دکلدر زیرا انلر
امور خیالیه دن اولوب صور محسوسات انلرک خارجده انطباقنی حافظ ومعلن اولورلر
والله اعلم وبه التوفیق

للمترجم ✲ بو منوال سابق حکمت نظریه دن غرض اعیان موجوداتی نفس الامرده
اولدیغی وجهله بیلمکدن عبارت وانسانک سعادتی فلاسفه نک زعملرینه کوره شو علمدن
کایت اولمسیله قدمای حکما بو بولده اتعاب وجود وبونجه انظار دقیقه ونظریات
عمیقه ایله علم یقینی تحصیل ایچون بذل مجهود ایدوب حالبوکه نتیجه سنده اعتصانک
...سلدکلری وهم وشکه یقین بر نوع ظن وتخمین اولدیغندن حکمای او روپا مؤلفک

اشعار ایلدیکی بوله کیده رک ومعقولات ثانیه دن اولان نظریاتده چندان تعمق وساحل
محسوساتدن تباعد ایتمیوب تجربه بولنده معقولات اولایه اشتغال ایدرک علوم ریاضیه
وطبیعیه یی فوق ما یتصور اکمال وصنایعی نظر حیرت واستعجاب ایله منظور مزاولان
راده لره ایصال ایلدیلر

✲ فصل ✲

✲ ملت اسلامیه ده جملهٔ علمانک اکثری عجم اولدیغی بیاننده در ✲

غرائب واقعاتندر که بو ملتک اصلی عرب وصاحب شریعتی عربی ایکن کرک علوم
شرعیه ده وکرک علوم عقلیه ده بو ملتدن ظهور ایدن جملهٔ علمانک اکثری عجم اولوب
عرب نادردر واکرچه ایچلرندن نسبا عرب وارایسه ده انلر دخی لسان وتربیه وسند تعلیم
حسبیله عجمیدر بونک سر وسببی بودر که بو ملت ممدوحه نک بدایت حالده بداوت وساده لکی
حسبیله صاحب علم وصنعت اولمیوب انجق اوامر ونواهیٔ الهیه دن عبارت اولان
احکام شرعیه یی ملتک رجالی صدرلرنده حفظ ونقل ایدرلردی وبو احکامک مأخذی
اولان کتاب وسنتی دخی صاحب شرعدن واصحابندن اخذ ایلدکلری وجهله بیلورلردی
اول وقت قوم عرب امر تعلیم وتدوینی بیلمیوب بوکا احتیاج لری دخی بولنمیدی عصر
صحابه وتابعینده حال بو منوال اوزره جاری اولوب بو وجهله کتاب وسنتی حامل وناقل
اولنلره قراء تسمیه ایدرلر ایدی که کتاب اوقویده امی اولمیانلر دیمک اولور چونکه اصحاب
کرام عامهٔ عرب اولدقلرندن امیلک اولوقت کندولرنده برصفت عمومیه اولمغله بوکا اشاره
جملهٔ قرآن اولنلرینه قراء دینلشیدی که کتاب الهی واحادیث نبویه یی اوقویوب بیلنلر
دیمک ایدی زیرا انلر احکام شرعیه یی انجق قرآن ایله اکثرموارده اکا شرح وتفسیر
اولان احادیثدن بیلورلردی نته کم صاحب شریعت علیه الصلوة والسلام افندمز
حضرتلری ✲ ترکت فیکم امرین لن تضلوا ما تمسکتم بهما کتاب الله وسنتی ✲ بیورمشدر که
سیزه ایکی شی براقدم انلره تمسک ایتدکجه ضلالتده قالمازسکز بری کتاب الله ودیکری
سنتمدر دیمک اولور
هارون رشید ایامنده وقتا که زمان سعادت بعید وسلسلهٔ نقل وروایت ممتد اولدیغنه
تفاسیر قرآنیه وصنعته وضایع اولمق خوفیله احادیث نبویه نک ضبط وتقییدینه وصکره
حدیث صحیح ایله مادونی اولان مراتب احادیثک یعنی تمییز ایچون ناقلین وراویلرک تعدیلنه
احتیاج اولندی بعده کتاب وسنتدن احکام واقعاتک استخراجی کثیر وبو انکله ده بیله
لسان دخی فاسد اولمغله قواعد نحویه وضعنه محتاج اولندی وکافهٔ علوم شرعیه احتیاطه
واستخراج وتنظیر وقیاس خصوصلرنده ملکات قبیلندن اولوب کنه ولیبه وسائل
ومقدمات اولان دیکر علومه محتاج اولدی که قوانین عربیه واصول استنباط وقیاسات وکثرت
بدع والحاده مبنی ادله ایله عقاید ایمانیه اوزرینه استدلالک قوانینیدر بو صورتله علوم
مذکوره نک کافه سی تعلیمه محتاج اولان ملکات قبیلندن اولمغله بالجمله صنایع تحتنده
مندرج اولدی وبالاده بیان ایتمشیدک که بالجمله صنایع لازمهٔ مدنیت اومدنیت اهل عجم ایسه

لسان عربیده عجم عربک غیری
دیمک اولوب عرف عامه ده
اهل فارسه مخصوص براسم
اولمق اوزره دخی استعمال
اولنمشدر ✲

حضريتدر صنوف ناس ایچنده طائفهٔ عرب دخی اندن اك زياده بعيددر بناءً على ذلك
علوم وفنون احوال حضريه‌دن اولوب عرب اندن بعيد قالمشدر واول وقت اهل
حضر وتمدن بولنانلرعن اصل عجم یاخود رابطهٔ رقیتله انلره ملحق وطوائف حضريه‌دن
اولوب اولوقت حضريتده ولازمهٔ حضريت اولان صنایع وحرفده انلره تابع اوله‌رق
معنا وما‌لا عجم اولنلر ایدی چونکه فرس دولتندن بر و عجم خلقنده حضارت ریشه كير
رسوخ وثبات اولدیغندن انلر بوخصوصده اقدم وقوی ایدیلر بو جهتله صناعت
نحو صاحبی سيبويه و بعده فارسی وانلردن صكره زجاج اولمشیدی وبونلرك هر بری
نسباً عجم اولوب انجق لسان عرب ایچنده پرورده اولملريله تربيه وتعليم واختلاط عرب ايله
لسان عربی‌یی تحصیل وانی فن مستقل قیله‌رق خلفلرینه توديع ايلديلر وكذا اهل اسلام
ایچون احادیث نبويه‌یی ضبط وحفظ ایدن محدثینك اكثری عجم یاخود لغت وتربيه حسبيله
مستعجم ایدی وكذا اكثر مفسرين دخی بويله‌در والحاصل علومك ضبط وتدوينته انجق
عجملر ابتدار ایدوب نبی محترم صلی الله عليه وسلم حضرتلرینك (لوتعلق العلم باكناف
السماء لناله قوم من اهل فارس) كلام حكمت التيامنك مصداقی ظاهر وآشكار اولدی
واولوقت بداوتدن چيقوب ده شو حضارت ومدنیته یتشمش اولان عربلرك حالنه كلنجه
دولت عباسيه‌ده انلر اركان دولت واصحاب سياست اولدقلرندن رياست وحكومت
اموری انلری مشغول ایدوب علم ایله اشتغاله میدان بوله مدیلر مع هذا كه اولوقت علم
مسلكی صنایع قبیلندن اولوب رؤسا ایسه صنايعه وصنایع حكمنده اولان علوم ومعارفه
قيام واشتغالدن استنكاف ایده‌كلدكلرندن تحصيل علمه تنزل دخی ایتمزلردی بو جهتله انلر
علم ايله اشتغال داعيه‌سنی عجم ومولدینه‌دن بويله سالك اولنلره ترك ایدوب و بو سلوك
واشتغاللرندن طولایی حقلرنده حرمت ومراعاتدن دخی خالی اولميوب چونكه كندی دین
وعلملری اولدیغندن علمایه چندان نظر احتقار ایله باقمزلر ایدی حتی امر حكومت
بتون بتون عرب الندن چيقوب ده عجمه منتقل اولنجق اهل ملك وحكومت نزدنده علوم
شرعيه غريب وبيكانه واصحابی دخی انلرك نظرنده حقير وبيمايه اولمشیدی زيرا مراتب
دينيه بحثنده بيان ایتدیكمز وجهله علوم شرعيه اصحابی انلرك نظر اعتقاد واعتبارلرنده
كندولرینه ملك وسياست امورنده مفيد ومهم اولميان شيله مشغول اولدقلرن بالطبع
نلری خرف وصنایع سائره اصحابی كبی جور وحقير كورديلر ايشته جمله‌سی شريعتك
كافه‌سنك یاخود اكثرينك عجم اولملرينه سبب شو تقرير ایتدیكمز مواددر كلەلم علوم
عقليه‌یه ملت اسلاميه‌ده بو علملر دخی جملهٔ علوم آيريلوب ده ميدانه چيقديغی وعلملر
صناعت وفن اوله‌رق مستقر اولديغی هنكامده ظاهر اولمغين عجمه مخصص اولوب عرب
نلری ترك وانلره ملوكدن انصراف واستنكاف ایتدكلیه علوم مذكوره‌یی دخی بر منوال
سابق صنايع سائره كبی انجق عجمدن معرب یعنی تقرب ايله ملحق عرب اولنلر حامل
اوله‌رق عجمده وانلرك بلادندن اولان عراق وخراسان وماوراء النهرده حضارت
ومعموريت دائم ولديغی مدتجه امصار وبلاد اسلاميه‌ده حال وشان بو منوال اوزره

جريان ايلدی صكره وقتا كه اول شهرلر خراب وعلم وصنایع حصولنده جناب حقك
سر وحكمتی اولان حضارت ومدنيت انلردن زائل اولدیسه عجمی بداوت احاطه ایتمكله
علم دخی بالكليه كندولرندن زائل وحضارت ومعموريتی موفور اولان شهرلره مختص
ومنتقل اولدی واليوم مصر قاهره حضارتجه هر یره فائق اولمغله ام عالم وايوان اسلام
ومنبع علوم وصنایعدر وماوراء النهر دولتی حضارت وتمدندن حصه‌دار اولمغله
اول دیارده دخی بعض مرتبه حضارت ومعموريت باقی وپایدار اولمغين اول دیار
خلقنك دخی حصه‌دار علوم وصنایع اولدقلری انكار اولنه‌ماز وانلرك علماسندن
سعد الدين تفتازانی نام ذاتك بو بلده‌لره واصل اولان تأليفاتنده‌كی كلامی بو بابده بزه
دليل كافی اولمشدر فقط امام فخر رازی ايله نصير الدين طوسيدن صكره عجمده دخی
سعد الدیندن بشقه بويله مرتبهٔ نهايته وارمش كيمسه‌لر كورمدك ايشته شو تقلبات روزكاره
نظر انتباه واعتبار ايله باق عالمده نصل باعث تعجب اولور حاللر كورورسين
﴿ والله يخلق ما يشاء ﴾

٭ للمترجم ٭ جانب شرقده سعد الدیندن بشقه دها نیجه فحول علما كلمشدر انجق
بعد مسافه حسبيله انلرك احوالنه مؤلف ابن خلدون لايقيله واقف اولمامشدر ازجمله
قطب الدين شيرازی كه علوم نقليه وعقليه‌ده اقرانه فائق برنحرير فاضل ومحقق اولوب
كندوسنه اجماع علما ايله علامه دينلمش واكا نسبتله سعد الدين تفتازانی‌يه دخی
علامهٔ ثانی تعبير اولنمشدر وبعض محققين دیمشدر كه علامه هر فنده متبحر وفائق الاقران
دیمك اولوب بو معناجه علامه انجق قطب شيرازی‌یه دينيلور صدر الشريعه وعضد
وقطب الدين رازی دخی اول عصرك علماسندن وبو طبقه‌نك رجالندندرلر وعلوم
عقليه فصلنده بيان ایتدیكمز وجهله سلاطين عثمانيه لازالت دولتهم فی الجباية الصمدانيه
سلطنت وخلافتی جمله شعائر دين اسلامی احيا وتجديد وصدور علمايی اصحاب
رياست واركان دولتدن عد ایدرك قوانين طريق علميه‌یی طرز مستحسن اوزره تأسيس
وتمهيد ايلمش اولدقلرندن قوانين مذكوره مرعی اولدیغی زمانلرده ديار رومده دخی
علوم ومعارف پك زياده رواج واشتهار بوله‌رق فناری وملا خسرو وخيالی وخواجه
زاده وابن كمال پاشا وابو السعود كبی موجب مباهات ملت اولان نیجه فحول علما ظهور
ایتمشیدی بو جهتله مصر قاهره كبی نیجه بلاد اسلاميه بو دولت عليه‌نك زير حكمنده واقع
وعلوم وصنايعجه استانبوله تابع بولنمشدر

﴿ فصل ﴾

﴿ لسانده عجمه سبقت ایتدیكی حالده صاحبنك اهل لسان عربيدن اخذ وتحصيل ﴾
﴿ علومده قاصر اولديغی بيانندەدر ﴾

بونك سر وسببی دخی اودر كه كافهٔ علومك مباحثی معانیٔ ذهنيه وخياليه‌در زيرا علوم
شرعيه‌نك اكثر مباحثی الفاظه دائر وكتاب وسنتك احكام شرعيه‌یی تأديه‌سنه متدائر
اولوب بونلرك كافه‌سی ایسه خيالده‌در وعلوم عقليه دخی ذهنده اوله‌رق لغات انجق

مقام مناظره وتعليم ومذاكره ده بكديكره ذهنده كى معانى يى تأديه ايچون ترجمانلر
والفاظ ولغات ايسه برنوع حجب ووسائلدر وطالب علمك اول معانى يى الفاظدن
استنباطى لازم كلوب بودخى الفاظك دلالت لغويه سنى بيلمك وبوخصوصده جودت ملكه
كسب ايتمك ايله اولور والا معانينك الفاظدن اقتناص واستفاده سنده مباحث
ذهنيه ده كى صعوبتدن زياده صعوبت چكر والفاظك دلالت مذكوره سنده ملكه سى
راسخ ومستقر اولوب شويله كه الفاظك استعمالنده معانيسى امر بديهى وجبلى كبى ذهنه
متبادر اولورسه بوحجاب بتون بتون مرتفع اولور ياخود كسب خفت ايلر وانجق
مباحث ذهنيه زحمتى قالور بودخى امر تعليم انجق تلقين طريقيله وخطاب وعباره ايله
اولديغى تقديرده در يوخسه متعلم كتابدن تدرسه محتاج اولديغى صورتده برحجاب دها
ارتار كه نقوشك الفاظه دلالتى كيفيتيدر زيرا رسوم كتابتك الفاظه دلالت خاصه سى اولوب
اول دلالت بيلنمدكجه عباره يه معرفت متعذر واكر دلالت مذكوره ملكهٔ قاصره ايله
بيلنورايسه عباره نك معرفتى دخى قاصر وشوحالده طالب علم ايله مطلوبى بيننده كى حجابدن
دها صعب وصرب برحجاب ديكر پيدا وظاهر اولور ودلالت لفظيه وخطيه ده ملكه سى
مستحكم اولديغى صورتده بوحجابلر مرتفع اوله رق طالب علمه انجق مباحث فنى تفهم
مقاصدى قالور وهرلساننده معانينك الفاظ وخطوطه نسبتى بووجهله اولوب بوكا دائر
سفرسنده تحصيل اولنان ملكات دها متين ومستحكم اولور بوندنصكره معلوم اوله كه ملت
اسلاميه مبدأ ظهورنده بدوى الطور اولديغى حالنده ملكى پك زياده واسع ونيجه ملل
متمدنه كندوسنك زيرحكم ضبط وتسخيرنده واقع اولمغله كنديسنك علوم شرعيه سى
فى الاصل نقل وروايتدن عبارت ايكن زيرحكمنه كچمش اولان امم حضريه ومتمدنه
بوعلومى فن وصناعت قيلوب تأليفات چوغالدى وسائر مللك علومنه دخى حرص
وخواهش كلوب انلرى دخى لسان عربى يه ترجمه ايله كندى قالب نظرلرينه افراغ
وبوبابده جهد وسعيلرينى پك ايلرو درجه لره ايصال وابلاغ ايدرك السنهٔ عجميه ده بولنان
السنهٔ سائره اوزره محرر اولان كتابلر يشماندهٔ طاق نسيان وانداختهٔ مطمورهٔ فقدان
اولدى وكافهٔ علوم ومعارف لسان عربى اوزره مسطور صحائف وعلوم وفنونه ابتدار
واشتغال انجق لسان عربينك دلالات لفظيه وخطيه سنى معرفت واستحصال ايتمكه
محتاج ومتوقف اولوب قالدى ولغت ايسه بالاده بيان ايتديكمز وجهله لساننده برملكه دن
وكذا خط دخى ال ملكه سندن عبارت برصناعت اولمسيله بركيمسه ده ملكهٔ عجميه يعنى
عرب لساننك بشقه برلسانك ملكه سى تقدم وسبقت ايتدكده لغت عربيه ده قاصر
اولور زيرا بالاده بيان ايتديكمز وجهله برصنعتده برملكه حاصل اولدقده صاحبنك
ديكر برصنعتده دخى جودت ملكه تحصيلى پك نادردر واول كيمسه بروجه مشروح
لغت عربيه ده قاصر اولدقده معانى يى فهم ايتمك اكا كوره دشوار اولور مكركه عجمه
سابقه ملكه سى هنوز مستحكم اولمدن عربيه يه انتقال ايتمش اوله نته كم عربدن غيرى اولان
مللردن اوله رق كندى لسانلرينك ملكه سى استحكام بولمازدن اقدم عربيتره سنه

داخل اولان كوچوك چوجقلر كبى كه بوحالده لغت عربيه انلرك انا لسانى كبى اوله رق
لغت عربيه دن فهم معانيده قاصر اولمازلر خط عربى تعلمندن اقدم خط عجمى يعنى
ملل سائره دن برينك خطنى مشق وتعلم ايتمش اولانلرك حالى دخى عينيله بويله جه در اشته
بونكيچون عرب اولميان علمادن پك چوغنى كوريورزكه درسلرنده ومجالس تعليملرنده
تفاسير وشروحى كتابدن نقل وتقرير ايتيوب ده ظاهرا عباره قرائته ابتدار ايله تناول
معانى يه تقرب ايچون اولوجهله حجابلرك بعض مرتبه زحمتنى تخفيف ايدرلر وعباره
وخطده تمام ملكه يه مالك اولان كيمسه بوندن مستغنى اولوب خطدن اقوالى واقوالدن
معانى يى فهم ايتمك اكا طبيعت راسخه كبى اولمش وانكله معانى بيننده اولان پرده لر
قالقمشدر ولغت عربيه وخط عربيده مجرد كثرت ممارسه وادمان ايله ملكهٔ تامه حاصل
اولديغى دخى واردر نته كم عرب اولميان نيجه علماده كورلمشدر انجق بومثللو نادردر
وعلماى عربدن كندو طبقه لرنده بولنان اقران ونظيرلرينه قرين ومقابل اولدقلرنده عجمهٔ
سابقه نك بالضروره ايراث ايتمش اولديغى قصوردن طولايى مستجمعه دركار اولان فتور
حسبيله عربى الاصل اولان عالمك بنه ملكه سى اقوى اولور وفصل سابقده علماء اسلامك
اكثرى عجمدر ديو ذكر ايتديكمز قاعده ايله بوكا اعتراض اولنه ماز زيرا اوراده عجمدن
مراد نسبا عجم اولنلر ديمكدركه علوم وصنايع حصولنه سبب اولان حضريت انلرده
متداول وقديم اولديغندن ملكات علميه وسائره تحصيلنه انلر سلوك ايتمشلر ايدى اما لغتجه
عجمه بوقبيلدن اولميوب بلكه انا وبابا لسانى عربى اولمامق ديمك اوله رق اشته بوراده دخى
مراد بودر وكذا يونانيلرك علوم حكميه ده رسوخ قدملريله دخى اعتراض وارد اولماز
زيرا انلر علوم مذكوره يى لسان مادرزاد وخط متعارف ومعتادلرى اوزره تعليم وتعلم
ايدرلردى اما ملت اسلاميه ده عرب اولميان متعلم علومى كندوسنك انالساننك بشقه برلسان
اوزره وملكه سنى تحصيل ايتمش اولديغى يازودن غيرى برخط ايله اخذ وتعلم ايتمكله بونلر كندوسنه
حجاب اولور وبوكيفيت فرس وروم وترك وبربر وافرنج وسائر عرب اولميان بالجمله
اصناف اهل لسانه عام وشامل برحالتدر وفى ذلك آيات للمؤمنين

❊ للمترجم ❊ برمنوال مشروح لسان عربى هم لسان دين وملت وهمده لسان حكمت
اولديغندن كرك ملت اسلاميه وكرك ملل سائره عندلرنده برلسان مقدس ومعزز اولوب
انجق بوقاروده اشعار اولنديغى وجهله صكره لرى ممالك اسلاميه نك حضريت
ومعموريتى زواله يوز طوتديغى كبى علوم وصنايعه دخى انقراض كلدركه قافلهٔ
حكمت ديار آوروپاده محمل كشاى رواج وشهرت ودول آوروپادن هربرى بوعلومك
تحصيلنى تسهيل وكندى لسانلرينك وسائل قدر واعتبارينى تكميل ايچون علوم
حكميه يى كندى لسانلرينه ترجمه يه ميان بند سعى وغيرت اولمشلردر فقط بوبابده
فرانسز لسانى السنهٔ سائره يه غلبه ايدرك بوعصرده حكمت ودولت لسانى اولمغله
هرملت لسان مذكورى تحصيله صرف مساعى ايتمكده در ❊ ان فى ذلك لعبرة
لاولى الالباب ❊

فصل

علوم لسان عربی بیاننده‌در

علوم عربیه‌نك اركانی درت اولوب لغت ونحو وبیان وادبدر وبو علملرك معرفتی اهل شریعته كوره امر ضروریدر زیرا كافهٔ احكام شرعیه‌نك مأخذی كتاب الله ایله حدیث نبوی اولوب انلر دخی لغت عرب اوزره‌در وناقل وراویلری اولان صحابه وتابعین عربدر ومشكللرینك حل وشرحی عرب لغتندندر بو جهتله علم شریعتی بیلمك مراد ایدنلره كوره بو لسانه متعلق اولان علومك معرفتی لازمه‌دن اولوب زیرده فنون مذكوره‌یه دائر بشقه بشقه ایراد اولنه‌جق افاداتدن تبین ایده‌جكی وجهله فنون مذكوره مقصود كلامی ادا وایفاده مرتبه‌لرینك تفاوتیله تأكدلزومده متفاوت اولورلر وخلاصه‌سی بودركه اهم واقدم اولان نحودر زیرا دلالتله مقصود اصلی اولان موادك اصولی انكله تبین ایدرك فاعل مفعولدن ومبتدا خبردن متمیز ومعروف اولور واكر فن مذكور ایله شو تمیز ومعرفت حاصل اولمسه اصل افاده مجهول قالمق لازم كلور واكر اوضاعك اكثری موضوعاتنده باقی اولمیوب متغیر اولمش اولیدی علم لغتك حق تقدمی اولوردی لكن كلماتك اكثر اوضاعی باقی اولوب اسناد ومسنده دلالت ایدن اعراب ایسه بتون بتون متغیر واثری نابود اولدیغندن بو جهتله علم نحو علم لغتدن اهم اولمشدر زیرا علم نحوك جهلی بتون بتون یكدیكره تفهیم مرادی اخلال ایدوب علم لغت بویله دكلدر والله تعالی اعلم وبه التوفیق

☼ للمترجم ☼ مصنفك زیرده اشعار ایده‌جكی وجهله علم بیان دیدیكی ایكی قسمه تقسیم اولنوب بری كلامك مقتضای حاله مطابقتندن بحث ایدوب علم معانی تسمیه اولنمشدر دیكری مجاز وكنایه‌دن بحث ایدن فن مخصوص اولوب اكا دخی علم بیان دینلور علم بدیع دخی بونلره ذیل قلنمشدر فقط بعضیلر جمله‌سنه بردن علم بیان دیوب مصنف دخی انلرك اصطلاحی اوزره كیتمشدر اما علمای مشرق بیننده مشهور ومعروف اولان اولكی تقسیم اولدقدن بشقه مؤخرا علم صرف دخی علم نحودن افرازیله فن مستقل اولمق اوزره ایروجه تدوین واكرچه فن اشتقاق مسئله‌لرینك قلتندن ویاخود مسائل فن صرف ایله كمال اتصاللرندن ناشی بو فنی مستقلا تدوینه اقدام ایتمامشلر ایسه‌ده انی دخی فن مستقل اعتبار ایتملریله وعلم عروض ایله علم قافیه دخی بر رفن مستقل اولمغله انلره كوره علوم عربیه‌نك اصولی سكز اولور كه لغت واشتقاق وصرف ونحو ومعانی وبیان وعروض وقافیه فنلریدر وعلم ادب دخی اوچ فنه تحلیل وتفصیل اولنوب شویله كه كلام موزونه مخصوص اولمق اوزره مستقل كتابلر تدوین اولنه‌رق فن قرض شعر وكلام منثوره مخصوص اوله‌رق تدوین اولنوب بوكا دخی فن انشا وایكیسنه دخی شامل اولانه محاضرات تسمیه وفن خطی دخی فن مستقل اوله‌رق تدوین ایتملریله علوم عربیه مشارقه اصطلاحنجه اون ایكی اوله‌رق بونلرك مجموعنه

علم صرف فی الاصل نحوده مندرج ایكن ابتدا امام مازنی انی نحودن افرازیله مستقلا تدوین ایدوب بعده ابن جنی وسائری بو وجهله تصنیفاته ابتدار ایتمشلردر ☼ علم محاضرات ایله بر بشقه‌سنك كلامنی مناسب مقامده ایراد ایده‌بیلمك ملكه‌سی تحصیل اولنور ☼

بردن علوم ادبیه دیرلر بو علومك كیفیت تقسیم وتعریفی بیان العنوان نام رساله مزده مفصلا مسطور اولمغله اكا مراجعت اولنسون ☼ تم كلام المترجم ☼

علم نحو

معلوم اوله كه عرف ناسده لغت متكلمك كندی مقصودینی تعبیر وتقریری دیمكدر وبو تعبیر لسانك برایشی اولمغله بونك فاعلی اولان لسانده بر ملكهٔ متقرره اولمق لازم كلوب ودخی هر امت وملتده اصطلاحات مخصوصه‌لری حسبیله دروبو بابده عربه حاصل اولان ملكه سائر ملكاتك احسنی وبیان وافادهٔ مرام جهتندن جمله‌سنك اوضحی ایدی زیرا لسان عربیده فاعلی مفعولدن تمییز واضافتی تعیین ایدن حركلر ومستقل الفاظك دلالت مخصوصه‌سی تكلفنه محتاج اولمقسزین افعالی ذواته افضا وربط ایدن حرف جرلر كبی جواهر كلماتدن بشقه شیلرك دخی نیجه معانی‌یه دلالتی واردر انكیچون السنهٔ سائره اوزره افادهٔ مرام عرب لساننده دها اوزون اوله بیلور اشته رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك ﴿ اوتیت جوامع الكلم واختصرلی الكلام اختصارا ﴾ قول شریفنك معناسی بودر بناء علی ذلك لغت عربیه‌ده حروفك وحركات وهیئاتك یعنی اوضاعك دخی مقصود اوزرینه دلالتنده دخل واعتباری واردر وبونی تحصیلده برفن وصناعته محتاج اولمیوب انجق شو عصرده بزم صبیانمز لغاتمزی نصل اوكرنورلر ایسه بو كیفیت عربك دخی لسانلرنده اویله بر ملكه اوله‌رق خلف سلفدن اخذ ایلردی صكره وقتا كه اسلام ظهور وسائر امم ودولتلرنده كی ملكی طلب داعیه‌سیله حجازدن مفارقت وملل سائره ایله اختلاطه مبادرت ایتدیلر ایسه طوائف سائره‌دن تعرب ایدنلرك مخالفات لسانیه‌سندن ابو الملكات اللسانیه اولان سامعه‌نك اخذ والفا ایلدیكی اساس لسان عربی‌یه مغایر صور ادا وتعبیرات ایله بو ملكهٔ لسانیه متغیر وفاسد اولوب اهل علوم عرب دخی طول عهد ایله بو ملكه بتون بتون فاسد اولوبده قرآن وحدیث اكلاشلمدن قالور دیو خوف ایلدكلرندن كندی مجاری كلاملرندن بو ملكه‌یه دائر سائر كلیات وقواعد كبی قوانین مطرده استنباط ایلدیلرنته كیم فاعل مرفوعدر ومفعول منصوبدر ومبتدا مرفوعدر قاعده‌لری كبی صكره كوردیلر كه بو كلماتك تغیریله دلالت تغیر ایدیور بونك ایچون اكا اعراب واول تغیری موجب اولانلره عامل تسمیه ایتمك اوزره اصطلاح ایلدیلر وبونلر امثالی بر طاقم اصطلاحات وضع ایتدیلر وبونلرك كافه‌سی كندولرینه مخصوص برچوق اصطلاحات اولمغله بونلری صحائف كتبه درج ایله برفن مخصوص قیلوب علم نحو تسمیه ایلدیلر وبو فنده ابتدا تحریك خامهٔ كتب وتألیف ایلیان بنی كنانه‌دن ابو الاسود الدؤلیدركه علی المرتضی رضی الله عنه وكرم الله وجهه حضرتلری ملكهٔ مذكوره‌نك تغیرینی كوریجك محافظه‌سنی ابو الاسوده امر واشارت ایتمكله اودخی تتبع واستقرا ایله بولدیغی قوانین ایله اول ملكه‌نك ضبطنه تشمیر ساق اهتمام ایلدی

☼ للمترجم ☼ ابو الاسود كبار تابعیندن اولوب ابتدا علم نحوی وضع ایدن اودر انجق سبب

و كيفيت وضعنده اختلافات كثيره اولوب تفصيلى ابن خلكان تاريخنده در
❁ تم كلام المترجم ❁

بعده اندن امام خليل بن احمد الفراهيدي يه كلنجه بوفنده دائرده بعض شيلر يازانلر اولدى هارون الرشيد عصرنده عربدن بوملكه بالكليه زائل اولمغله مشار اليه امام خليل بوفنى تهذيب وابوابنى ترتيب ايدوب اندن دخى امام سيبويه اخذ ايله فروعات فنى تكميل وشواهد وادله سنى تكثير ايدرك مشهور كتابنى وضع وتحرير ايلمشدركه اندن صكره كلنلره كتاب مذكور مأخذ وسند اولمشدر صكره ابوعلى الفارسى ايله ابوالقاسم الزجاج دخى بوفندن مختصر كتابلر تأليف ايدوب امام سيبويه يه پيرو اولديلر بعده بوفنده سوز اوزادى وعربك شهر قديملرى اولان كوفه و بصره ده كى اصحاب فن بيننده اختلافلر پيدا اولوب بينلرنده ادله تكثر ايلدى وامر تعليمده اصول ومسلكلر متباين اولدى وقواعد فنده اختلافلرى سببله نيجه آيات قرآنيه نك اعرابنده اختلافلر چوغالدى وطلبهٔ علمه براوزون يول آچلدى بعده متأخرين كلوب بعضيلرى ابن مالكك كتاب تسهيلنده يابديغى كبى مباحث فنى احاطه ايله بيله اوزون اوزادى يه بازلمش اولان ابحاثى اختصار و بعضيلرى دخى زمخشرينك مفصلده وابن حاجبك مقدمه سنده يعنى كافيه ده يابدقلرى كبى طلبه يه تسهيل تحصيل ايچون مبادئ فن اوزره اقتصار ايتديلر و بعضافنى نظم ايلديلرشته كم ابن مالك ارجوزهٔ كبرى وارجوزهٔ صغرى سنده وابن معطي ارجوزهٔ الفيه سنده فن نحوى درج ايتمشلردر والحاصل بوفنده تأليف اولنان كتابلر حد احصا واحاطه دن خارج اولوب بونلرده طرق تعليم دخى مختلف القدركه مسلك متقدمين مسلك متأخرينه مخالف وكوفيون و بصريون و بغداديون واندلسيونك دخى اصول وطريقلرى كذلك مختلفدر والحالة هذه عمران وتمدنك تناقصيله سائر علوم وصنايع بعده كوريلان نقص وتدنى يه بناء بوفن دخى زوال وانقراض بولمه مرتبه سنه كلمشدر فقط بوعصرلرده مصر علماسندن جمال الدين ابن هشامه منسوب بركتاب جليل القدر مصردن مغربه كلمشدركه فاضل مشار اليه اول كتابده احكام اعرابى مجمل ومفصل اوله رق استيفا وحروف ومفردات وجمل بحثلرينى درج وفن نحوك اكثر ابوابنده واقع اولان مكرراتى حذف ايله كتاب مذكورى مغنى تسميه ايتمش واعراب قرآنك كافهٔ نكت ومزاياسنه اشارت و بونلرك ابواب وفصول وقواعد منتظمه ايله ضبطنه مبادرت ايلمش اولمسيله بوكتابدن اول ذاتك بوفنده علو قدرينه و وفور بضاعه سنه شهادت ايدرپك چوق شيلره واقف اولدق وظنمه كوره فاضل مشار اليه بونده ابن جنينك اثرينه اقتفا واوك اصطلاح واصول تعليمنه اتباع ايتمش اولان اهل موصلك مسلك وطريقلرينه كيتمش وبويولده كندوسنك قوهٔ ملكه سنه واطلاع تامنه دلالت ايدر بربيوك اثر ابراز ايتمش در ❁ والله يزيد فى الخلق مايشاء ❁

❁ علم لغت ❁

علم لغت موضوعات لغويه يى بيان ايدن برفندر چونكه لسان عربينك اهل نحو عندنده

اعراب دينلان حركاتده كى ملكه سى فاسد اولوبده انى محافظه ايچون برمنوال سابق قوانين نحويه استنباط اولندقدن صكره عجمك اختلاطى ملابسه سيله بوفساد مستمر وحتى موضوعات الفاظه دخى سارى اوله رق متعربينك صريح عربيه يه مخالف برطاقم اصطلاحات غريبه لرى پيدا اولمغله بيله كلام عربدن چوغى موضوع لهنك غيريده استعمال اولنديغندن اوضاع لغويه مندرس اولوبده قرآن وحديثك مجهوليتنى مورث اولور خوفيله موضوعات لغويه نك دخى تدوين كتب ايله حفظ وضبطنه محتاج اولنمغين ائمهٔ لساندن چوغى بوخصوصه تشمير ساق اقدام ايليوب بوفندن نيجه كتابلر املا ايلديلر وايچلرنده يكه تازميدان تفوق وامتياز وجمله سندن سرافراز اولان امام خليل بن احمد الفراهيدى اولوب علم لغتدن كتاب العين تأليف ايله آنده حروف معجمك يعنى حروف هجانك بالجمله مركباتنى حصر ايلدى كه ثنائى وثلاثى ورباعى ايله لسان عربده منتهاى تركيب اولان خماسيدر وكندوسنه بونلرك حصرى وجوه عدديهٔ حاصره ايله ميسر اولمشدر شويله كه مجموع كلمات ثنائيه بردن حروف معجمك باقيسى اولان يكرمى يدى يه قدر على التوالى اعدادك جمعندن حاصل اولور زيرا حروف معجمدن برى يكرمى يديدن هر بريله بردكره اخذ اولنمغله يكرمى يدى كلمهٔ ثنائيه اولور صكره حروف مذكوره دن ايكنجيسى دخى يكرمى آلتيدن هر بريله و بعده اوچنجيسى ودردنجيسى وسائرلرى دخى بومنوال اوزره اخذ اولنور ونهايتنده يكرمى يدنجيسى يكرمى سكزنجيسى ايله اخذ واعتبار اولنوركه بركلمهٔ ثنائيه در اشته بوصورتله اخذ واستحصال اولنان كلمات ثنائيه نك كليسى بردن يكرمى يدى يه قدر على التوالى اعداد اولمغله اهل حساب عندنده معروف اولان عمل ايله جمع و بعده حروفك تقديم وتأخيرى تركيبده معتبر اولديغندن ثنائى يى قلب ايچون حاصل جمع مذكور تضعيف اولنوب حاصلى مجموع ثنائيات اولور ثلاثيات دخى عدد ثنائيات بردن يكرمى التى يه قدر اولان حاصل جمعه ضربله چيقار زيرا اوزرينه برحرف زياده سيله كلمهٔ ثلاثيه اولان هرثنائيه حروف معجمك بعدالثنائيه باقيسى اولان يكرمى التيدن هر بريسيله برحرف منزله سنده اولمغله بردن يكرمى التى يه قدر على توالى العدد جمع وحاصلنه ثنائيات عدد مجموعى ضرب اولنور و بعده بوضربك حاصلى دخى كلمهٔ ثلاثيه نك مجموع صور مقلوباتى اولان التى يه ضرب اولنمغله ثلاثيانك مجموع صورتركيبه سى ميدانه چيقار رباعى وخماسى دخى بوقياس اوزره در اشته بو وجهله امام خليل حروف معجمك بالجمله مركباتى حصر واستيعاب وابوابنى حروف معجم اوزره ترتيب و بوخصوصده ترتيب مخارجه اعتبار ايتمكين حروف حلق ايله ابتدا و بعده حروف حنكى و بعده حروف اضراسى و بعده حروف شفه يى وضع واك صكره حروف هوائيه اولان حروف علتى ايراد ايلدى وحروف حلق ايچندن دخى اقصاى حروف حلق اولان عين ايله ابتدا ايتمكله قدما كتابلرينه اسم وضع ايده جك اولدقلرنده كتابلرينك ابتداسنده واقع اولان كلمات والفاظ ايله تسميه ايده كلدكلرى كبى امام خليل دخى مذكور كتابنى عين تسميه ايلدى وانده مركباتك مهمل ومستعملنى دخى تمييز وبيان ايتدى ورباعى ايله خماسى تقبل

اولمغله لسان عربده استعماللری قلیل اولدیغندن انلرك مهمللری زیاده اولدی ثنائینك
دخی دورانی قلیل اولدیغندن اودخی انلره ملحق اولدی اماثلاثینك كثرت دورانه مبنی
انده استعمال اغلب اولدیغندن اوضاعی جمله سندن زیاده اولمشدر امام خلیل بونلرك
كلیسنی كتاب عینده درج وتفصیل و پك كوزل احاطه واستیعاب ایلمشدر بعده اندلسده
مائهٔ رابعهده ابو بكر الزبیدی كلوب اشبو حصر واحاطه قاعده سنه رعایت ایدرك كتاب
عینی اختصار ومهملك كلیسنی ومستعملك شواهد وادله سندن پك چوغنی حذف وطی ایله
تسهیل حفظ ایچون كتاب مذكوری پك كوزل تلخیص ایلدی وعلمای مشرقدن
جوهری دخی كتاب صحاحی تألیف ایلیوب اودخی حروف معجمك ترتیب متعارفنه رعایت
ایتمكله همزه ایله ابتدا وناس اكثریا اواخر كلمه یه مضطر ومحتاج اولدیغندن ترجمه یی
یعنی عنوان ابواب وفصولی كلمه نك حرف اخیری اوزرینه بنا وامام خلیله اقتداء لغتی
حصر واحصا ایلدی صكره علی بن مجاهدك آوان حكومتنده علمای اندلسدن دانیه
اهالیسندن ابن سیده علم لغتدن كتاب محكمی تألیف ایدوب اشبو حصر واحاطه قاعده سنه
وكتاب عینك ترتیبنه رعایت وفضله اوله رق كلماتك تصریف واشتقاق كیفیاتنه دخی
تعرض ایتمكله كتب لغتك الك كوزللرندن اولدی وانی دخی تونسده دولت حفصیه
ملوكندن مستنصرك حاجبی محمد بن ابی الحسین تلخیص وترتیبنده اواخر كلمه یه اعتبار
وتراجمی یعنی عنوانلری اواخر كلمه اوزرینه بنا ایتمك خصوصنده كتاب صحاحك
ترتیبنه قلب ایتمكین بو كتابی كتاب صحاح ایله توأم اولدی وائمهٔ لغتدن كراعك كتاب منجدی
وابن دریدك كتاب جمهره سی وابن انبارینك كتاب زاهری واردر اشته بیلدیكمز كتب
لغتك اصولی بونلردر

✿ للمترجم ✿

مؤخرا مجد الدین ظهور ایدرك كتاب قاموسی تألیف ایتدكده جانب شرقده بالجمله كتب
لغاته ترجیح ایله هر یرده متداول اولمشدر ومجد الدین ایله مؤلف بر عصرك رجالندن
اولدقلری حالده بعد مسافه حسبیله مؤلف انك كتابنه مطلع اولمامش ظن ایدرم

✿ تم كلام المترجم ✿

بوفنده مختصر اوله رق دیكر تصنیفات دخی واردر كه كلماتك بر صنفنه مخصوص وابواب
فنك بعضیسنی یاخود كلیسنی مستوعبدرلر انجق بونلرده وجه حصر خفی وكتب
سابقه ده بیان ایتدیكمز وجهله تراكیب جهتندن جلیدر علم لغتده كتب موضوعه
ومبسوطه دن بری دخی زمخشرینك مجاز حقنده اساس البلاغه نام كتابیدر كه انده عربك
معنای مجازیده استعمال ایتمش اولدقلری كافهٔ الفاظی بیان ایلمش اولمغله بر كتاب جلیل
القدردر وچونكه عرب بر شیئه عموم اوزره بر معنایه وضع ایتدكدن صكره بر طاقم لفظلر
بعض امور مخصوصه ده استعمال اولندیغندن وضع ایله استعمال بینی فرق وتمییز ایتمكله
فقه لغته محتاج اولنمشدر كه بر فن عزیز المأخذدر نته كم ابیض علی العموم كندوسنده
بیاضلق اولان شیئه موضوع اولدقدن صكره آت قسمندن اشهب اولانه ونوع انساندن

یوزی اق وپارلاق ونورلی اولان كیمسه یه وقبونك املحنه تخصیص اولنوب حتی ابیض
لفظنك بومعنالرك كلیسنده استعمالی لحن واصل لسان عربدن خروج دیمك اولمشدر
بوخصوصده تألیف ایله ثعالبی ممتاز اولوب فن مذكوری فقه لغت تسمیه ایلدیكی
كتابنده افراد بالذكر ایلمشدر واشبو فقه لغت استعمالات عربك مواضعنی تحریف
ایتمامك ایچون لغویونك الك زیاده دقتنی جلب ایدن شیدر بوجهتله استعمال عرب شهادت
ایتدكجه وضع اولی بیلمك تركیبده كافی دكلدر وادبانك بوفنه اكثری محتاج اولدقلری
موضوعات لغویه نك مفردات ومركباتنده لحن وغلطدن حذر ایچوندر كه بولحن اعرابده
لحندن اشد واخشدر كذلك بعض متأخرین دخی الفاظ مشتركه نك بر وجهه تدوین
وتألیفنه ابتدار ایله الفاظ مشتركه نك حصر واحاطه سنه تكفل ایدوب اكرچه غایتنه
بالغ اولنه مامش ایسه ده اكثرینی مستوعب اولمشدر وبوفنده ابن سكیتك الفاظی وثعلبك
فصیحی وسائرلری كبی طالبه تسهیل حفظ وضبط ایچون تألیف اولنمش اولوب لغتدن
متداول وكثیر الاستعمال اولنلره مخصوص اولان مختصرات موجوده چوقدر ومؤلفلرینك
طالبه حفظ ایچون اهم اولان لغتلرده نظرلری مختلف اولدیغندن كتابلرینك بعضیسی
بعضیسنه نسبتله لغتجه اقل واقصردر

فصل

معلوم اوله كه لغتی مثبت اولان نقل انجق عربك شو الفاظی شو معنالرده استعمال ایتدكلرینی
نقل دیمكدر یوخسه شو الفاظی شو معنایه وضع ایتمش اولدقلرینك نقلی دیمك دكلدر
زیرا بو نقل متعذر وبعیددر وبرندن منقول ومعروف اولمامشدر وكذا قیاسات فقهیه كبی
بر علت مشتركه یه مبنی بر شیئی بر شیئه قیاس ایله دخی لغت ثابت اولماز مثلا ماء عنبده معروف
الاستعمال اولان خمرك نبیذده استعمالی معروف اولمدیغی حالده مجرد اسكارده اشتراكلری
حسبیله اكا اطلاق اولنه ماز زیرا علت مشتركه یه مبنی اصله قیاس ایله فرعده دخی
حكم شرعینك ثبوتنه دلیل انجق بو بابده قیاسك صحتنه دال اولان شرعدر امالغتده
عقلدن بشقه بویله بر دلیلمز اولمدیغندن قیاس ایله لغت اثباتی تحكم یعنی دلیلسز بر حكم
وادعا اولمش اولور جمهور ائمه نك رأیی بودر واكرچه بعضیلر قیاس ایله لغتك ثبوتنه
مائل وقائل اولمشلر ایسه ده خلافی ارجح واقوادر وتعریفات لفظیه ده صیغین لغت
اثباتی زعم وتوهم اولنمسون زیرا تعریف لفظی بر لفظك مجهول ومبهم اولان مدلولی
شو واضح ومعروف اولان مدلولیدر دیمك اولمسیله معنایه عائددر لغت دخی فلان لفظك
فلان معنایه موضوع اولدیغی اثبات دیمكدر بو ایكیسنك یكدیكردن فرقی ایسه غایت ظاهردر

✿ للمترجم ✿

قیاس ایله لغتك ثابت اولوب اولمامسی علم اصول فقه مباحثندن اولمغله تفصیلی
مراد ایدن كتب اصوله مراجعت ایلسون

علم البیان

بو علم ملت اسلامیه ده علم عربیه وعلم لغتك حدوثندن صكره حادث اولوب بو دخی علوم

لسانیه دندر زیرا فن مذکور الفاظه والفاظ ایله افاده اولنان والفاظك دلالتیله
مقصود اولان معانی یه متعلقدر چونکه متکلمك کندی کلامیله سامعه افاده سنی قصد
ایلدیکی امور یا مسند ومسند الیه و رابطهٔ افضا وتعلق اولان مفرداتك تصوری اولوب
بوکا دلالت ایدنلر اسما وافعال وحروفدن عبارت اولان مفرداتدر ویاخود مسندی مسند
الیهدن تمییز وازمنه یی تعیین دیمك اولوب بونلره دلالت ایدنلر دخی اعرابدن عبارت اولان
تغیر حرکات ایله ابنیهٔ کلماتدر وبونلرك کافه سی فن نحوده مندرج اولمغله افاده یه محتاج
اولان اموردن متخاطبینك یاخود فاعلینك احوالی وحال فعلك مقتضاسی قالوب
بونلر دخی افاده نك متممی ومکملی اولدقلری ایچون الذ زیاده دلالت اولنمغه محتاج اولان
معنالردر وبونلرك افاده سی بر متکلمده موجود اولدقده کلامنده افاده نك نهایت
مرتبه سنه بالغ اولمش اولور وکلامی بو مزایایی حاوی اولمدیغی حالده کلام عرب
جنسندن دکلدر زیرا عربك کلامی واسعدر وانلرك عندنده کمال اعراب وافهامدن صکره
هر مقامك بر مقال مخصوصی واردر کورمیورمیسین انلرك زید جائنی قوللری جائنی
زید قوللرینه مغایردر که متکلمك عندنده اقدم اولان اهم اولدیغندن جائنی زید دیین
کیمسه کندوسنك کلمك فعلنه اهتمامی کلان شخصك ذاتندن اقدم وزیاده اولدیغنی
وزید جائنی دیین کیمسه کندوسنك کلان شخصه اهتمامی انك کلمسندن اقدم وازید
ایدوکنی افاده ایتمش اولور اجزای جمله دن موصول یاخود مبهم ویا معرفه کبی مقامه
مناسب اولان شی ایله تعبیر ایتمك دخی بو قیاس اوزره در وکذا جمله نك اسنادینی تأکید دخی
بو وجهله در نته کم زید قائم وان زیدا قائم وان زیدا لقائم جمله لری اعراب طریقنده
متساوی ایسه لرده جهت دلالتده یکدیگره مخالف ومغایردر زیرا تأکیددن عاری
اولان جملهٔ اولی ذهنی خالی اولان کیمسه یه وبالکز ان ایله مؤکد اولان جملهٔ ثانیه متردد
اولان کیمسه یه وجملهٔ ثالثه قیام زیدی منکر اولان کیمسه یه افاده وافهام ایچون استعمال
اولنمغله اوچی دخی مختلف ومتغایردر وکذا جائنی الرجل دیرسین صکره تنکیر ایله رجلك
تعظیمنی واکا کیمسنه معادل اولمدیغنی قصد ایتدیککده عینیله جملهٔ مذکوره یرینده
جائنی رجل دیرسین وبرده جملهٔ اسنادیه یا خبریه اولور که مطابق اولوب اولمیه جغی
بر خارجی اولان جمله در ویاخود انشائیه اولور که خارجی اولمیان جمله در طلب فعللری کبی
وایکی جمله بیننده عطفك ترك وایرادی دخی بر بحث مستقل اولور ومحل اطناب وایجازك
اقتضاسنه کوره کلام اطناب یاخود ایجاز اولنمق لازم کلور بعده بعضا لفظ مفردك
منطوقی مراد اولنیوب لازمی مراد اولنور نته کم زید اسد یعنی زید ارسلاندر دیوب اسدك
حقیقت منطوقه سنی مراد ایتمیه رك شجاعت لازمه سنی اراده وانی زیده اسناد ایلرسین
اشته بوکا استعاره تسمیه اولنور وبعضا دخی لفظ مرکبك ملزومنه دلالت قصد اولنور
زید کثیر الرماد دینیلوبده جود وسخاوت ومسافرینه کثرت ضیافت مراد اولندیغی کبی
زیرا رمادك یعنی کولك کثرتی سماحت وضیافتدن ناشی اولمغله انلره دال اولور
✽ للمترجم ✽ مؤلفك استعاره یی زید اسد کلامیله تمثیل ایتمسی مذهب تحقیقه مخالفدر
زیرا محققینك رأینه کوره استعاره انجق مشبهك ذکری مطوی وکلام اندن بتون بتون

خالی اولدیغی حالده اولور مثلا بوکون مسلح بر ارسلان کوردم دینلدکده مراد بر مرد
شجیع کوردم دیمك اوله رق ارسلان لفظی مرد شجیعده استعاره اولور اما زید
اسد کلامنده طرفین مذکور اولدیغندن اسد لفظی کندی معنای موضوع لهنده مستعمل
اولمغله استعاره اوله ماز فقط اداة تشبیه طی اولندیغندن زید عین اسددر دیمك اوله رق
تشبیهده مبالغه یی مفید اولمغله بوکا تشبیه بلیغ دیرلر ومؤلف بو مقامده استعاره یی حقیقت
وکنایه یه مقابل وعلی العموم انواع مجازه شامل اوله رق استعمال ایتمشدر بو ایسه علم
اصول اصطلاحی اولوب اصطلاح اهل بیانه مخالفدر زیرا اصولیون هر مجازه استعاره
اطلاق ایدرلر اما اهل بیان عندنده معنای حقیقی ایله معنای مجازی بیننده کی علاقه
ومناسبت اکر تشبیه ایسه استعاره واکر تشبیهدن بشقه ایسه مجاز مرسل دینیلور
نته کم قندیلی یاق دینلدیکی حالده محلیت علاقه سیله مراد ایجنده کی مومی یاق
دیمك اولور ومجاز ایله کنایه بیننده اصل فرق بودر که مجازده معنای حقیقینك اراده سنه
مانع قرینه بولنمق لازمدر مثلا مذکور مثاللرده حقیقتی اوزره مسلح ارسلان وقندیلی
یاقمق مراد اولنمسی محتمل دکلدر اما کنایه ده هر نقدر معنای کنوی مراد ایسه ده
معنای حقیقینك اراده سنه مانع بر قرینه دخی یوقدر مثلا فلان کیمسه خانه سی اچیق
بر ذاتدر کلامی یدیرر ایچورر صاحب جود وسخا بر آدمدر دیمکدن کنایه اولوب انجق
حقیقت حالده خانه سی آچیق اولدیغی مراد ایتمکه مانع بر قرینه دخی یوقدر وبالجمله
تعریضات وتلمیحات کنایه قبیلندن اولوب متکلم بر صورتله مخاطبه تعریض ایتدکدن
صکره مرادم کلامك ظاهر وحقیقتیدر سزه تعریض ایله طوقونمق دکلدر دیه بیلور
اشته مجاز ایله کنایه نك اصل فرقی بو وجهله اولوب انجق مؤلف بو خصوصده دخی سکاکی
مسلکنه کیدرك مذهب تحقیقه مخالفت ایله مجازده لازم وکنایه ده ملزوم مراد اولنور
دیدی بو ابحاثك تحقیقی کتب بیانده مبسوط اولوب بو مقامك بوندن زیاده تفصیله
تحملی یوقدر ✽ تم کلام المترجم ✽
اشته بو امور مذکوره نك کلیسی الفاظ مفرده ومرکبه نك دلالاتی اوزرینه زائد اولان
دلالاتدر وبونلر واقعاتك هیئات واحوالندن عبارت اوله رق بونلره دلالت ایتمك
ایچون الفاظده بر طاقم حال وهیئتلر تعیین اولنمشدر که کلیسی اقتضای مقام حسبیله
هیئات واحوال مذکوره یه دلالت ایلر بناء علی ذلك اشبو علم بیان هیئات واحوال ومقاماتك
دلالاتندن باحث اولوب اوچ صنفه تقسیم اولنمشدر صنف اول کلامی جمیع مقتضیات
حاله تطبیق ایچون ذکر اولنان هیئات واحوالدن بحث ایدوب علم بلاغت تسمیه اولنور
صنف ثانی لفظك لازم وملزومنه دلالاتندن یعنی بر منوال سابق استعاره وکنایه دن بحث
ایدوب علم بیان تسمیه قلنور بونلره بر صنف ثالث دخی الحاق ایلدیلر که سجع یا تجنیس
یاترصیع یا توریه کبی بر وجهله کلامك تزیین وتحسینی بیان ایدوب بوکا دخی علم بدیع
دینلور ومتأخرین عندنده اوچنه بردن علم بیان اطلاق اولنمشدر حال بوکه بیان انجق
صنف ثانینك اسمیدر زیرا قدما ابتدا بو صنفده بسط کلام ایدوب بعده مسائل فن بر بر

متلاحق اولمشدر وبوفنده جعفر بن يحيى وجاحظ وقدامه وسائرلرى بر مقدار مسائل يازوب انجق وافى وكافى اولمديغندن مسائل فن آز آز كمال بولمقده ايدى تا كه سكاكى كلدكده بالاده بيان ايتديكمز وجهله فنك مسائلنى تهذيب وابوابنى ترتيب ايدرك نحو وصرف وبيان حقنده مفتاح نام كتابنى تأليف ايتمكله بو فنى كتابنك برجزئى قيلدى ومتأخرين انك كتابندن بو فنى اخذ والحالة هذه متداول اولان امهات مسائلنى تلخيص ايلديلرته كم سكاكى كتاب تبيانده وابن مالك كتاب مصباحده وجلال الدين قزوينى كتاب ايضاح ايله كتاب تلخيصده ياپدقلرى كبى وتلخيصك حجمى ايضاحدن اصغر اولوب اهل مشرقك شعدى شرح وتعليم ايله اكا اعتبار واعتنالرى سائرندن زياده در والحالة هذه اهل مشرق بوفنده اهل مغربدن اقدم واقوادرلر سببى دخى الله اعلم بودركه فن مذكور علوم لسانيه ده بر كمالدر صنايع كماليه ايسه تمدن ومعموريتك وفرتنه كوره اوله كلوب مشرق دخى برمنوال سابق معمور يتجه مغربه فائق در وياخود اكثر اهالئ شرق اولان عجم خلقى زمخشرينك تفسيرينه زياده اعتنا واشتغال ايدوب تفسير مذكور ايسه بتون بتون بوفنه مبنى وبلكه اوبونك اصليدر واهل مغربك اعتنالرى انجق علم بديعه اولوب انك القابنى تفريع وابواب وانواعنى ترتيب وتنويع ايله بونلرى لسان عربدن احصا واحاطه ايلدك ديو زعم ايلديلر وانلرى بو مراقه دوشورن تزيين كلامه حرص وتهالككرى وعلم بديعك سهولت اخذ وتحصيليدر امابلاغت وبيانده انظار دقيقه ومعانئ غامضه اولديغندن بوفنلرك تحصيلى كندولرينه كوچ كلمكله انلردن تباعد وتجنب ايتديلر افريقيه اهاليسندن علم بديعه تحريك خامهٔ تأليف ايدنلردن برى ابن رشيقدركه كتاب عمده سى مشهوردر افريقيه واندلس اهاليسندن پك چوق كيمسه لر دخى انك اثرينه اقتفا ايتمشلردر معلوم اوله كه علم بيان وبلاغتك ثمره سى انجق قرآن كريمك اعجازينى فهمده ظاهر اولور زيرا قرآنك اعجازى مقتضيات احوال منطوقه ومفهومه نك كافه سنه دلالتى ايفاده اولوب خلوص وجودت وصف وتركيبجه الفاظه مخصوص اولان كمال ايله بيله مراتب كلامك درجهٔ علياسيدر اشته اعجاز ديدكلرى بودركه افهام وعقول انام انك ادراكندن عاجز وقاصر اولوب انجق لسان عربده مهارت وملكه سى حسبيله ذوقى اولان كيمسه ذوقى مقدارى انك اعجازندن بعضى شى ادراك ايلر اشته بونك ايچون قرآن كريمى مبلغى اولان فم سعادتدن استماع ايدن عربلرك بو بابده مقاملرى سائرندن اعلادر زيرا انلر يكه تازان ميدان كلام وجهابذهٔ افاده وافهام اولوب انلرك ذوق جمله دن اوفر واصحدر وبوعلمه الك زياده محتاج اولان مفسرلر اولوب انجق جارالله زمخشرينك ظهورينه قدر اكثر تفاسير متقدمين بو علمدن عارى ايدى بعده زمخشرى مشهور تفسيرينى تأليف ايدوب اعجاز قرآنك بعضيسنى ميدانه چيقاره جق وجه اوزره بوفنك احكاميله آيات قرآنيه يى تتبع وتحقيق ايلديكندن بو فضل ايله جميع تفاسيره فائق ومتفرد اولدى امانه چاره كه عقايد اهل بدعتى قرآن كريمدن وجوه بلاغت ايله بالاقتباس افاده ايلر انكيچون اهل سنتدن پك چوق ذوات كرام بلاغتدن وفور بضاعه سيله بيله تفسير زمخشريدن اجتناب ايدرلر

فقط عقايد اهل سنتى محكم بيلوب واهل بدعتك كلاملرى جنسندن ادله ايراديله انلرى ردايده بيله جك قدر بوفنده دخى انتساب ايدوب بده عقايدينه ضرر ويرميه جكنه اعتماد ايدن كيمسه يه كوره بدع وضلالتدن سلامتله بيله اعجاز قرآندن بعضى شيئه ظفرياب اولمق ايچون بو كتابى مطالعه ايتمك ايجاب ايدر والله يهدى من يشاء الى سواء السبيل

علم الادب

بوعلمك اثبات ونفى ايله عوارضندن بحث اولنور برموضوعى اولميوب بوندن مقصود انجق كرك فن نظمده وكرك فن نثرده اساليب واصول عرب اوزره اجاده وحسن افاده دن عبارت اولان غايت وثمره سى اولديغنه مبنى كلام عربده طبقه سى عالى اولان شعر وسجعدن مدار حصول ملكه اوله بيله جك سوزلرى جمع وآره لرنده قوانين عربيه نك اكثريسنه موجب اطلاع اوله جق وجهله علم لغت ايله علم نحودن دخى برطاقم مسائلى متفرق اوله رق بسط وايراد ايدرلر بونكله بيله ايام عربدن شعرلرنده واقع اولان تلميحات وحكاياتى اكلامغه مدار اولان وقايع تاريخيه يى وكذا انساب مشهوره واخبار عامه دن مهم اولنلرينى دخى ذكر ايلرلر بونلرك جمله سندن مقصود طالب علم اولان كيمسه عربك كلامنى واساليب واصول بلاغتلرينى مطالعه وتفحص ايتدكده كندوسنه هيچ برشى خفى قالمامقدر زيرا ملكه فهمدن صكره حاصل اوله جغندن فهمك موقوف عليهى اولان جميع موادى تقديم ايلمكه محتاج اولور بوندن صكره معلوم اوله كه علماى ادبيه بوعلمى تعريف ايده جك اولدقلرنده ادب اشعار واخبار عربى حفظ وهر علمدن برنبذه اخذ ايتمكدر ديرلر انجق هر علم ديمكدن مرادلرى علوم لسانيه ايله من حيث المتون علوم شرعيه يعنى قرآن وحديثدر زيرا علوم سائره نك كلام عربده مدخلى يوقدر الامسلك متأخرينه كوره سائر علملرك دخى مدخلى اوله بيلوركه شعر وانشالرنده اصطلاحات علومه توريه وايهام طريقيله صنايع بديعيه رعايت ايلدكلرندن بوحالده اشبوفن ادب اصحابى بوصنايع ورموزاتى اكلامق ايچون اصطلاحات علومى دخى بيلمكه محتاج اولور اثناى درسده اساتذه مزدن ايشتمشزديرلرديكه بوفنك اركانى كتب اربعه دركه ابن قتيبه نك ادب الكاتبى ومبردك كتاب الكاملى وجاحظك كتاب البيان والتبيينى وابوالعلى القالى البغداديك كتاب النوادريدر وبودرتدن ماعداسى انلره تابع ومتفرعدر وبوفنده متأخرينك كتابلرى چوقدر وغنا يعنى ترنم تلحين شعر ديمك اولمغله شعره تابع اولديغندن صدر اولده اودخى بوفنك اجزاسندن ايدى ودولت عباسيه ده فضلا وخواص كتاب اساليب وانواع شعرى تحصيله حرص وتهالككرى حسبيله اشبوفن غنا وترنمى تحصيله صرف مساعى ايدرلردى وبوجهتله فن ترنمه سلوك عدالت ومروته مانع اولمامشدر وقاضى ابو الفرج الاصفهانى تأليف ايلديكى كتاب اغانيده عربك اخبار واشعار وانساب ودولتلرينى جمع ايله انى مغنيلرك هارون الرشيد ايچون انتخاب واختيار ايلدكلرى اصوات اوزره بنا واتم واكمل وجوه ايله استيعاب واحصا ايلمشدر وطوغريسى كتاب مذكور عربك فنون واصول شعردن هرفن ونوعنده وتاريخ وترنم واحوال سائره ده

محاسن شتای سالفه‌لر بنی جامع بر دیوان صحیح البیانی اولوب بو بابده بیلدیکمز کتابلر ایچنده
اکا معادل بر کتاب یوقدر و بلکه کتاب مذکور ادب دینلان فنك غایت ونهایتی اولوب
اول مرتبه‌ده ارتق توقف اولنور انجق اول رتبه‌یه نصل توصل اولنه بیلور * برمنوال سابق
علوم لسانه دائر اجمالا سویلدیکمز موادك شمدی تحقیقنه رجوع وشروع ایده‌لم
والله الهادی للصواب

فصل

لغتك ملکهٔ صناعیه اولدیغی بیاننده‌در

معلوم اوله که لغتلر تعبیر وافادهٔ معانینك لسانده‌کی ملکاتندن عبارت اولملریله کافه‌سی
صنایعه شبیه ملکات اولوب بونلرك جودت وقصوری ملکه‌نك تمام ونقصانه کوره‌در
بو دخی مفرداته نظر ایله اولمیوب مجرد تراکیبه نظر ایله اولدیغندن معانئ مقصوده‌دن
تعبیر ایچون الفاظ مفرده‌نك ترکیبنده وکلامك مقتضای حاله مطابق اوله جغی تألیفه
مراعاتنده ملکهٔ تامه حاصل اولدقده متکلم اول وقت سامعه مرامنی افاده‌ده مرتبهٔ
غایته بالغ اولور اشته بلاغتك معناسی بودر وملکات انجق افعالك تکراریله حاصل اولور
زیرا بر فعلك ابتداء وقوعیله اندن ذاته برصفت عائد اولور صکره تکرر ایتدکده حال یعنی
صفت غیر راسخه اولور بعده تزاید تکراریله ملکه یعنی صفت راسخه اولور اشته لغت
عربیه‌نك تحصیلی دخی بویله کرارا ومرارا عربدن استماع ایله اولور نته‌کم برصبی
مفرداتك استعمالنی ایشیدوب بللر صکره تراکیبی دخی ایشیدوب بللر وبعده بو سماع
هر لحظه‌ده وهر متکلمدن تجدد واستعمالی تکرریله نهایت ملکه وصفت راسخه
اوله‌رق هیئله انلر کبی اولور اشته لسانلر ولغتلر خلفا عن سلف وقرنا بعد قرن بویله
اولمش واعجام واطفال بو وجهله اخذ وتعلم ایده کلمشدر وعربك لغتی بالطبع‌در دیو
عامه‌نك سویلدیکی سوزك معناسی دخی بودر که عرب کندولرندن مأخوذ اولوبده
انلر سائرندن اخذ ایتمدکلری ملکهٔ اولی ایله تکلم ایدرلر دیمکدر صکره اعاجم ایله اختلاطدن
ناشی مضرك بو ملکه‌سی فاسد اولدی شویله که قبائل عربدن نشئت ایتمه برطاقم کیمسه‌لر
دیکر اقوام ایله کثرت اختلاطدن ناشی عربك کیفیات تعبیراتنه مغایر کیفیتلری ایشیدر
اولمغله اول وجهله تعبیر مرام ایتمکه باشلایوب بونکله بیله عربه مخصوص اولان کیفیاتی
دخی ایشتمدن خالی اولمامغله امر کندولره مختلط اولوب اندن براز وبوندن برازاله‌رق
کندولرنده بر بشقه ملکه حادث اولدی انجق اولکی ملکه‌دن ناقص ایدی اشته لسان
عربینك فسادی بودیمکدر وبونك ایچون قریش لغتی هرجهتله بلاد عجمدن بعید اولمسیله
لغات عربیه‌نك افصح واصرحی اولوب بعده انلرك جوار واطرافنده بولنان ثقیف وهذیل
وخزاعه وبنی کنانه وغطفان وبنی اسامه وبنی تمیم لغتلری معتبردر امّا انلردن بعید
اولوبده امم فرس وروم وحبشه مجاور اولان ربیعه ولخم وجزام وغسان واباد وقضاعه
وعرب الیمن لغتلری اعاجم ایله اختلاطدن ناشی تام الملکه اولمیوب علمای عربیه عندنده

صحت وفساده انلرك لغتلریله احتجاج واستدلال دخی قریشدن بعدلری نسبتنه کوره‌در
والله اعلم وبه التوفیق

فصل

بوعصرده‌کی عرب لغتی لغت مضر وحمیره مغایر برلغت مستقله اولدیغی بیاننده‌در

بو قضیه‌نك اثباتی دخی بو وجهله‌در که شمدیکی قبائل عرب لغتی افادهٔ مرام وایفای
دلالت کلامده اصول واسالیب لسان مضری اوزره بولنوب بالکز فاعل ومفعولك
تعیین وتمییزینه حرکات اعرابیه‌نك دلالتی شمدی مفقود اولمغله انلرك یرینه تقدیم وتأخیر
وقرائن خالیه اقامه اولنمشدر شوقدر وار که لسان مضریده‌کی بلاغت دها کثیر
واصیلدر زیرا الفاظ بذاتها معانی‌یه دال اولوب انجق احوالك مقتضیاتی دلالته
محتاج قالور وهر معنانك احوال مخصوصه‌سنی متضمن اولمسی لازمه‌دن اولمسیله مقصودك
اوصافی قبیلندن اولان احوال مذکوره‌نك تأدیهٔ مقصودده معتبر اولمسی لازم کلور
وجمیع لسانلرنده بو احواله اکثریا الفاظ مخصوصهٔ موضوعه‌سیله دلالت اولنور امّا لسان
عربیده احوال مذکوره‌یه انجق تقدیم یا تأخیر ویاخود حذف وحرکهٔ اعراب کبی الفاظك
تراکیب وتألیفنده‌کی احوال وکیفیات ایله وبعضا دخی حروف غیر مستقله ایله دلالت
قلنور وکذا لسان عربیده اول کیفیات اوزرینه دلالتك تفاوتیله کلامك طبقاتی دخی
متفاوت اولوب انکیچون کلام عربی الفاظ وعبارهٔ جه جمیع لسانلردن اوجز واقل اولور
(واوتیت جوامع الکلم واختصر لی الکلام اختصارا) حدیث شریفك دخی بر وجه
مشروح معناسی بودر وبو بابده عیسی بن عمرودن نقل اولنان حکایه سکامدار تیقظ
وتفطن اولور که کندوسنه بعض نحات بن عربك کلامنده تکرار بولیور دم زیرا زید قائم
وان زیدا قائم وان زیدا لقائم قوللرندن هر برینك معناسی بردر دیمکله عیسی بن عمرو دخی
اکا جوابا بونلرك معنالری مختلف اوله‌رق اولکیسی قیام زیددن ذهنی خالی اولان کیمسه‌یه
افاده ایچون وایکنجیسی زیدك قیامنی ایشیدوبده انکار ایدن کیمسه ایچون واوچنجیسی
انکارنده اصراری معروف اولان کیمسه ایچوندر بو جهتله احوالك اختلافی ایله دلالت
دخی مختلف اولمشدر

* للمترجم *

علم بیان بحثنده مؤلفك ان زیدا قائم متردد اولان کیمسه ایچوندر دیمسی ظاهر حالده بورایه
منافض کبی کورینور انجق کتب بیانیه‌ده مصرحدر که مخاطب متردد اولدیغی صورتده
تأکید مستحسندر یوخسه واجب دکلدر واکر مخاطب منکر اولور ایسه کلامك تأکیدی
واجب اولور وانکارك ضعف وقوتنه کوره بر یاخود ایکی یاخود اوچ درجه تأکید
اولنور بو جهتله ایکی کلام بیننده منافات یوقدر * تم کلام المترجم *

وشو بلاغت وبیان بو عصرده دخی عربك اصول ومسلکیدر وبو بابده عقولی تحقیقدن
قاصر اولان نحاتك یعنی اصحاب فن اعرابك حرافاتنه صفین النفسات ایتمه‌سین که
انلر قوانین وقواعدینی تدارس ایده کلدکلری اعرابك فسادندن ناشی اواخر کلماتنده واقع

اولان حاله نظرا بوعصرده لسان عربی فاسد وبلاغت زائل اولدی دیو زعم ایدرلر
بوبابده کندو طبیعتلرنده کی فنالقدن وقلبلرنده کی قصوردن نشئت ایتمه برمقاله در
یوخسه بز الیوم الفاظك چوغنی موضوعات اولاسنده باقی بولوبورز و بیان وافاده نك
تفاوتیله بوعصرده دخی کلاملرنده تعبیر مراجحه تفاوت ومخاطبه ومحاوره لرنده نظما
ونثرا اسالیب واصول لسان موجوددر وایچلرنده کندی اسالیب لغتلری اوزره شعرای
خوش نوا وسوق کلامه قادر نیجه بلغای مجلس آرا ونطق پیرا واردر وذوق صحیح ایله
طبع سلیم بوکا شاهددر ولسان مدونك احوالندن مفقود اولان یالکز لسان
مضریده طریقهٔ انیقهٔ معروفه اوزره جاری اولان اواخر کلماتده کی اعراب اولوب
بودخی احوال لساندن بریسیدر ومضر لسانه اعتنا اولنمسی انجق بونك ایچوندرکه ممالك
شام ومصر ومغربی استیلا ایتدکلرنده اعاجم ایله اختلاطلرندن ناشی لسان مذکور فاسد
وملکه سی متغیر اوله رق بشقه برلغته منقلب اولوب قرآن کریم ایسه اول لسان اوزره منزل
واحادیث نبویه اول لغت ایله منقول ایدوکنه وبونلر دخی اصل واساس دین وملت
اولدقلرینه مبنی لسان مذکورك فقدانیله قرآن واحادیثك فهمی مغلق ومشکل اولوردیو
خوف اولندیغندن بولسانك وضع قوانین ایله احکامنی تدوینی لازم کلوب بووجهله ابواب
وفصول ومقدمات ومسائلی حاوی برعلم میدانه کلەرك اصحابی اکا علم نحو وصناعت
عربیه تسمیه ایلدیلر واکر بوعصرده کی لسان عربی یه اعتنا واحکامنی استقرا ایلسهك
بونده دخی حرکات اعرابیه یه بدل بولنورکه انلرك دخی قوانین مخصوصه سی اولور
واحتمالکه امور مذکوره بنه اواخرده بولنور فقط لغت مضر مسلکندن بشقه براصولده
اولور والحاصل بالجمله السنه ولغات ایله بونلرك ملکاتی هب بویله قوانین مرتبهٔ مخصوصه
اوزره در ولسان مضری دخی لسان حمیری یه نسبتله بومثابه ده ایدی که مضر عندنده
لسان حمیرینك موضوعات وتصاریف کلماتندن چوغنی تغیر ایتمشدر نته کم عندمزده
موجود اولان نقول بوکا شهادت ایلر وبعض عقول قاصره اصحابنك رأیی بوتقریرمزه
مخالفدرکه مضر وحمیر لسانلرینی لغت واحده ظنیله لغت حمیریه نك قیاسات وقوانین
لغت مضریه اوزره اجراسنه چالیشورلر نته کم بعضیلرینك لسان حمیریده قیلك قولدن
اشتقاقنی وبوکا مماثل برطاقم شیلری زعم واعتقاد ایلدکلری کبی انجق بومذهبلری صحیح
اولمیوب بوعصرده کی عرب لغتی لغت مضر ایله متغایر اولدیغی کبی لغت حمیر دخی پك چوق
اوضاع وتصاریف وحرکات اعرابده لغت مضره مغایر بشقه جه برلغتدر انجق برمنوال
سابق جهت شرعدن ناشی لغت مضره اعتنا اولنمسی فن نحوك استنباطنه بادی اولمشدر
بوعصرده ایسه شمدیکی لغت عرب ایچون بویله برفن استنباطنه بادی برشی یوقدر
وبوعصرده کی جیل عربك یعنی بدوی قبائلك لغتنده شایان مطالعه اولان موادندن بری
هرقنغی قطر واقلیمده بولنسه لر قافی نطق وتلفظلری کیفیتیدرکه انلر قافی کتب عربیه ده
اقصای لسان ایله فوقنده کی حنك اعلادن چیقاردیو مذکور اولدیغی وجهله اهل امصار
ومدائن عندنده کی مخرجدن نطق ایتمیوب بلکه بومخرج ایله کاف مخرجی بیننده متوسط

اوله رق تلفظ ایدرلر وبوکیفیت شرقا وغربا بالجمله جیل عربده موجود برحالت وامم واقوام
بیننده کندولرینه مخصوص برعلامت اولوب حتی بونلره تقرب وانتساب ودخول مراد
ایدنلر انلره بووجهله قافی تلفظده تقلید ایدرلر وعندلرنده صریح وخالص عربینك
عربیته دخیل اولان ایله حضریدن فرق وتمییزی انجق قافك بوتلفظیله در وبوندن ظاهر
ومستبان اولورکه اشته بوقاف بعینها مضر لغتیدر زیرا اسلاف عربك بقیه سی اولان
شوجیل وصنفك شرقا وغربا کثرت وریاستی منصور بن عکرمه بن خصفه بن قیس
بن عیلان اولادنده درکه سلیم بن منصور ایله بنی عامر بن صعصعه بن معاویه بن بکر بن
هوازن بن منصوردن منشعب ومتکثر اولوب بوعصرده ممالك معموره ده کی امم واقوامك
اکثر واغلبی اولدقلری حالده بونلر مضر اعقابندندر قبائل سائره دخی مذکور قافی تلفظده
انلره مشارکدر وبولغتی بوقبائل خلق واحداث ایتمیوب بلکه خلفا عن سلف کندولرینه
موروثدر وبوندن ظاهر اولورکه لغت مذکوره متقدمین مضرك لغتی ومأمول ومحتمل که
عینیله نبی علیه الصلوة والسلام حضرتلرینك لغتیدر وفقهای اهل بیت یعنی شیعه دن
زیدیه فقهاسی بونی ادعا برله سورهٔ فاتحه ده ﴿ اهدنا الصراط المستقیم ﴾ آیت
کریمه سنی مذکور جیل وقبیلهٔ عربك تلفظ ایلدیکی قافدن بشقه برقاف ایله قرائت ایدن
لحن ونمازینی افساد ایتمش اولور دیو زعم ایتمشلردر وبواختلاف نره دن کلدی بیلم زیرا اهل
امصار ومدائن دخی استعمال ایده کلدکلری لغتی کندولری احداث ایتمیوب بلکه کندولرینه
سلفلرندن متناقل وموروث اولدی انلرك اکثریسی ایسه زمان فتحده شهر ومدینه لرده
اختیار اقامت ایتمش اولان مضردندر کذلك شوجیل بدوی دخی لغت مذکوره یی
کندولری احداث ایتمامشلردر لکن شهری ومدنیلره نسبتله انلر اختلاط عجمدن
دها بعید اولدقلرندن انلرك ایچلرنده اولان لغتك لغت سلف اولمسی ترجیح اولنور مع هذا که
اشبو قبائل عرب شرقا وغربا قافی بووجهله نطق ایتمکده وبوقافك خالص عربی یی
ملز اولنلر ایله حضری وشهریلرندن تمییز ایدن برخاصیت اولمسنده متفقلردر وظاهر اولان
وجه بودرکه برمنوال سابق بدویلرك نطق ایتدکلری قاف سلفلرینك عندنده کی قافك
مخرجندندر وقافك مخرجی متسع اولوب ابتداسی حنکك اعلاسی وانتهاسی کافی ولی ایدن یری
اولمغله حنکك اعلاسندن تلفظ ایتمك حضریلرك لغتی وکافی ولی ایدن یردن تلفظ ایتمك
بدویلرك لغتیدر اشته بونکله فقهای اهل بیتك بروجه سابق فاتحه ده قافی بدویلر کبی
اوقومامغله نماز فاسد اولور دیدکلری دخی مندفع اولور زیرا بالجمله فقهای امصار ومدائن
بونك خلافنده اولوب انلرك بوبابده اهمال وترك تحقیق وتحری ایتمش اولملری ایسه
امر بعیددر بووجهله وجه وجیه بزم دیدیکمزدر اوت ارجح واولی اولان بدویلرك
قرائتیدر دیرز زیرا قافك منوال مشروح اوزره انلرك بیننده تواتری جیل اولك وبلکه
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك لغتی اولدیغنی ترجیح ایدر وبونی
تقارب مخرجینه بناء قافی کافه ادغام ایتملری دخی ترجیح وتأیید ایلرکه اکر اهل امصار
ومدائنك تلفظ ایتدکلری کبی اعلای حنکدن اولسه مخرجی کافه قریب اولمیوب اکا ادغام

اولمازدی واشبو کافه قریب اولان قاف که برمنوال سابق بو عصرده کی بدوی عربلرك
قاف ایله کاف مخرجلری بیننده نطق ایتدکلری قافدر بو قافی علمای عربیه بشقه جه
برحرف مستقل اولمق اوزره ذکر ایتمشلردر انجق ظاهر اولان بزم دیدیکمز کبی قافك مخرجی
متسع اولدیغندن مذکور قاف دخی آخر مخرجدن اولمیدر واهل عربیه بر وجه مشروح
بو قافی ذکر ایتدکدنصکره کویا که عندلرنده جیل اولك لغتی اولدیغی صحیح وثابت
اولمش کبی قافك بو وجهله تلفظنی استهجان واستقباح ایتدیلر حالبوکه بالاده ذکر وتقریر
ایتدیکمز وجهله بو قاف قبائل عربه جیلا بعد جیل سلفلرندن موروث وکندولرینه
برشعار مخصوص اولدیغیچون قافك بو وجهله تلفظی بینلرنده متصل ومسلسل اولوب کلسی
جیل اولك ونبی علیه السلامك لغتی اولدیغنه دلیلدر وبلکه اهل امصارك قافی برمنوال
سابق تلفظ ایتملری عجم ایله اختلاطلرندن ظهوره کلمش برشی اوله رق انلرك نطق ایتدکلری
قاف لغت عربدن دکلدر دیو بر زاعم زعم وتوهم ایده بیلور لیکن عقل وقیاسه موافق اولان
بزم دیدیکمز کبی قافك برحرف متسع المخرج اولمسیدر

فصل

لغت حضر وامصارك لغت مضره مخالف برلغت مستقله اولدیغی بیاننده در

معلوم اوله که شهرلرده وحضریلر بیننده کی عرف تخاطب نه مضر قدیم لغتیدر ونه ده
شمدیکی قبائل عرب لغتیدر بلکه لغت مضردن وعصرمزده کی اشبو قبائل عرب لغتندن
بعید برلغت مستقله در وبو لسان بدوی یه نسبتله لغت مضردن دها بعیددر ولغت مستقله
اولمسی امر آشکار اوله رق بو کا کندوسنده موجود اولوب نحویون عندنده لحن عد اولنان
تغایر شهادت ایدر وبونکله برابر شهر وقصبه لرك اختلاف اصطلاحاتیله دخی مختلف
اولمغین اهل مشرقك لغتیله اهل مغربك لغتی بعض مرتبه متغایر واهل اندلس دخی انلره
مغایر اولوب هر بری کندی لغتیله بیان وتأدیهٔ مرامنه توصل ایدر اشته لسان ولغتك
معناسی بودر وشمدیکی عرب لغتی حقنده دیدیکمز کبی اعرابك فقدانی انلره مضر دکلدر
لغت حضریه نك قبائل لغتنه نسبتله لغت مضردن دها بعید اولمسی بحثنك اثباتنه کلنجه
چونکه لسان اصلیدن تباعد مخالطت عجمه یه کوره اولدیغندن کیمکه عجم ایله زیاده
اختلاط ایلرسه انك لغتی لسان اصلیدن ابعد اولور زیرا ملکه انجق برمنوال سابق
تعلیم ایله حاصل اولور وبو ملکه ایسه عربك ملکهٔ اولاسی ایله عجمدن کلان ملکهٔ ثانیه دن
مرکب وممتزج برملکه اولدیغندن نقدر عجمه استماع ایدوبده انکله اعتیاد ایدرلرسه
اولقدر ملکهٔ اولادن بعید اولورلر افریقیه ومغرب واندلس ومشرق بلادنده
بو حاله احالهٔ نظر دقت ایت که افریقیه ومغرب حوالیسنك اعجامندن اوله رق باشلوجه
اهالیسی قبائل بربر اولمغله بورالرده طائفهٔ عرب بربریلرله اختلاط ایدوب قوللاندقلری
لسان عربی یه عجمهٔ بربریه غالب اوله رق عربی وبربریدن مرکب وممتزج وعجمه سی اغلب
بربشقه لغت اولمغین لسان اولدن ابعددر کذلك مشرق اهالیسی امم فارس وترکه غلبه
وانلرله اختلاط ایدوب لغتلری اکراد وفلاحین وفرس وترکدن قوللاندقلری خدمه

واسرا ایچلرنده تداول ایدرك ملکه نك فسادیله فاسد اولمشدر اهل اندلسك اعجامدن
جلالقه وافرنج ایله حاللری دخی بو وجهله در اشته بو جهتله بو اقلیملرده کی شهرلر خلقی
لغت مضره ویکدیکره مخالف لغت مخصوصه اصحابی اولمشلردر

فصل

تعلیم لسان مضری بیاننده در

معلوم اوله که ملکهٔ لسان مضری زائل وفاسد وبالجمله قبائل موجوده نك لغتی قرآن کریمك
نازل اولدیغی لغت مضره مغایر اوله رق برمنوال سابق عجمه ایله امتزاجدن حاصل برلغت
دیکر اولمشدر لکن بالجمله لغات بر وجه سابق ملکات قبیلندن اولمغین ملکات سائره کبی
انلرك دخی تعلمی ممکن اولور وبو ملکه یی تحصیل ایتمك مراد ایدن کیمسه یه کوره وجه تعلمی
عربك اسالیبی اوزره جاری اولان کلام قدیملرینی یعنی قرآن کریم واحادیث نبویه یی
ومنظوم ومنثور مخاطبات فحول عرب وکلام سلفی وکذا کلمات مولدینی حفظه نصب نفس
اهتمام ایدرك منظوم ومنثور کلام عربی کثرت حفظ ایله عربدن نشئت ایلمش وانلرك روش
افاده وعبارەلرینی اخذ وتلقن ایتمش مشابه سنده اولمق وبعده انلرك اسالیب لغتلری اوزره
افادهٔ مرامده تصرف ایتمکدر که بو حفظ واستعمال ایله کندویه بو ملکه حاصل
وبونلرك کثرتیله اول ملکه نك رسوخ وقوتی مزداد اولور انجق بونکله بیله سلامت طبعه
واسالیب تراکیب عربیه نك مزایاسنی حس تفهمه وشو ملکه ایله طبع سلیمدن نشئت ایدن
ذوق وجدانی یه محتاج اولور ونظما ونثرا کلام مصنوعك جودتی محفوظك مقدار ینه
واستعمالك کثرتنه کوره اولور هر کیمده که شو مواد مبسوطه حاصل وموجود اولور ایسه
لغت مضری حاصل ایتمش اولوب اشته اول کیمسه بو لغت شریفه ده نقاد بلاغت وصاحب
ملکه ومهارت اولور وبو لسان عذب البیانك تحصیلی بویله جه اولملیدر والله یهدی
من یشاء بکرمه

فصل

بو لسانك ملکه سی صناعت عربیه دن بشقه وتعلیمده آندن مستغنی اولدیغی بیاننده در

بونك سببی بودر که شو ملکه نك قوانین وقیاساتنی بیلمکدن عبارت اولان صناعت عربیه
کیفیتی بیلمك دیمك اوله رق نفس کیفیت اولمدیغندن نفس ملکه دکلدر بو جهتله فنون
عربیه یی بیلان کیمسه صنایعدن برصنعتی علما اوکرنوبده عملا اجراسنه مقتدر اولمیان کمسنه
مشابه سنده در نته کم درزیلکی کوروبده ملکه سنی تحکیم ایتمیان کیمسه بو صنعتی تعریف
ایده جك اولدیغی حالده درزیلك صنعتی ایلکی اکنه یه کچوردکدنصکره توبك ایکی
پارچه سنی بربره کتوروب اکنه یی طالدرمق ودیکر طرفدن چیقاردقدنصکره تکرار
صوقوب ینه اول طرفدن چیقارمق وشویله ایتمك وبویله یاپمقدر دیو بو صنعتك بعض
عملیاتی تقریر ایلر لکن بونی عملا اجرا ایت دینلسه بربنی یاپه ماز وکذا دولکرلکی عالم

اولان برکیمسه دن بو صنعتك کیفیت اجراسی صورلسه دستره یی الوب واغاجك اوزرینه قویوب شویله چکمك وبویله کسمکدر دیو تعریف ایدر لکن اجراسی مطالبه اولنسه دیدکلرینك برینی یولیله یاپه ماز اشته قوانین اعرابی بیلمك دخی نفس ملکه یه نسبتله بعینه بویله جه در زیرا قوانین اعرابی بیلمك کیفیت عملی بیلمك دیمکدر انکچون صناعت عربیه ده ماهر ومتبحر جهابذهٔ نحاتدن نیجه کیمسه لری کوریورزکه برادرینه یاخود بردوستنه ایکی سطر برمکتوب ویابث شکوایه یاخود دیکر داعیه ودعوایه دائر برعریضه ووثیقه یازه جق اولسه اسالیب لسان عرب اوزره ایکی لاقردی بی بربره کتوره مزلر کذلك نظما ونثرا صاحب ملکه وقریحه اولان نیجه کیمسه لری دخی کوریورزکه فاعلی مفعولدن ومرفوعی مجروردن تمییز ایده میورلر وقوانین عربیه دن برشی بیلمیورلر

اشته بوندن مستبان اولورکه ملکهٔ مذکوره صناعت عربیه دن بشقه واندن مستغنی برکیفیتدر وصناعت اعرابده ماهر اولانلردن بوملکه یه دخی متبصر ومظفر بعض کیمسه لر بولنور انجق بومثللولر نادر وتصادف قبیلندندر وبونلر دخی اکثریا کتاب سیبویه ایله مشغول اولنلر ایچنده ظهور ایدر زیرا سیبویه یالکز قوانین اعرابه قصر ایتمیوب بلکه کتابنی شواهد وادله مقامنده اشعار وعبارات وامثال عرب ایله مملو ایلدیکندن انده بوملکه نك تعلیمنه صالح بارزشی اولمغله اکا اشتغال ایدن کیمسه کلام عربدن حصه یاب اوله رق بوملکه یه متنبه اولور وکتاب مذکوره مداومت ایدنلردن بعضیلری دخی بوملکه یه تفطن وتنبهدن غفلت ایدوب یالکز قواعد لسانی اوکرنور اما یالکز قوانین نحویه دن عبارت واشعار وعبارات عربدن مجرد اولان کتب متأخرینه اشتغال ودوام ایدنلر ایچنده بوملکه یه مظفر یاخود حال وشاننه متنبه وآگاه اولان یوق کبیدر وبونلر کندولرینی لسان عربك مرتبهٔ علیاسنه وارمش ظن ایدرلر حالبوکه هرکسدن زیاده بولساندن بعید قالمشلردر واندلسده بولنان صناعت عربیه اصحابی درسلرنده پك چوق تراکیبده تصرفه اهتمام وشواهد وامثال عربه اشتغال وقیام ایده کلدکلرندن انلر بوملکه یی تحصیل وتعلمه سائرندن اقرب اولملریله اثنای تعلیمده مبتدی بوملکه یه تقرب ایله نفسی انکله منطبع وتحصیل وقبولنه مستعد اولور اما اهل مغرب وافریقیه وسائری صناعت عربیه یی سائر علوم نظریه صره سنه قویوب تراکیب کلام عربده تصرفدن قطع نظر ایلدکلرندن صناعت عربیه قوانین منطق وعقلیات وجدل طاقمندن معدود وعلم لسان وتحصیل ملکهٔ لسانیه مسلکندن بعید اولدی وبونك سببی انجق لسانك شواهد وتراکیبدن وتمییز اسالیبندن بحثی ترك وطالبی بویولده ایجاب ایدن تربیه دن غفلت ایتدکلریچوندرکه ملکهٔ لسانیه یی افاده وایراث ایدن بوتربیه در وقوانین عربیه وسائل تعلیم اولوب انلر بوقوانینی مقصد اصلی وصدد وضعیسنك خلافنده اجرا واعتبار وبحث یولنده برعلم اولمق اوزره اخذ واختیار ایدوب ثمره سندن بعید اولدیلر

تحقیقات سابقه مزله معلوم ومستبان اولورکه لسان عربینك حصول ملکه سی انجق کلام عربی کثرت حفظ ایله در شویله که کلام عربدن پك چوق شیلری حفظ ایدن کیمسه نك

خیالنده عربك تراکیبی نسیج ایتدکلری منوال مرتسم اولمغله اودخی اومنوال اوزره نسیج کلام ایدوب انلرك ایچلرندن نشئت ایتمش وافادهٔ مرامده ملکهٔ مستقره حاصل اولنجیه دك عبارات عرب ایله الفت واعتیاد ایلمش مثابه سنده اولور والله مقدر الامور کلها وهو اعلم بالغیب

فصل

اهل بیان اصطلاحنجه ذوقك تفسیری ومناسبتك تحقیق واکثریا عجمدن مستعرب اولنلرده حاصل اولمدیغی بیاننده در

معلوم اوله که ذوق لفظی علمای بیان بینلرنده متداول اولوب معناسی لساننده بلاغت ملکه سنك حصولیدر بلاغت دخی بالاده مرور ایلدیکی وجهله کلام عربده مرعی اولان خواص تراکیبه رعایت اولنه رق کلامك مقتضای حاله مطابق اولمسندن عبارت اولوب لسان عرب اوزره تکلم ایدن برمتکلم بلیغ کندی مرامنی عربك اسالیب واصول مخاطباتی اوزره مفید اولان هیئتی تحری وکلامی اول وجه اوزره نظم ایدر وکلام عربه کثرت اشتغال ایله بودرجه یه واردقده اولوجهله نظم کلامده کندوبه ملکه کلور وامر ترکیب کندویه سهل اولوب عربك مسلك بلاغتندن بشقه طرفه صاپمق احتمالی قالماز وبومسلك اوزره جاری اولمیان برترکیب ایشتسه ادنی فکر ایله وبلکه بلا فکر مجرد ملکه سی اقتضاسیله انی استقباح واندن تبری ایلر زیرا ملکات محللرنده مستقر وراسخ اولدقده محللرینه طبیعت وجبلت کبی اولور انکچون ملکاتك حال وشانی بیلمیان غافللر عربه اعراب وبلاغتجه لغتلرنده صواب برامر طبیعیدر دیو ظن ایدرلر وعرب بالطبع نطق ایدر دیرلر حقیقت حال ایسه بومنوال اوزره اولمیوب انجق عربك لغتی نظم کلامده کسب رسوخ وتمکن ایتمش ملکهٔ لسانیه اولدیغندن بادیٔ رأیده جبلت وطبیعت کبی کورینور وبوملکه برمنوال سابق انجق کلام عربك ممارسه سی وسمعده تکرر ایلمسی وخواص تراکیبنه تفطن اولنمسی ایله اولوب فن لسان اصحابنك استنباط ایتمش اولدقلری قوانین علمیه نك معرفتیله حاصل اولماز زیرا بوقوانین انجق اول لسانه علمی افاده ایدوب ملکه نك بالفعل محلنده حصولنی مفید اولماز نته کم بالاده مرور وتقرر ایلمشدر الحاصل لسانده حاصل اولان ملکهٔ بلاغت متکلم بلیغی عربك لغتنده ونظم کلاملرنده واقع تراکیبه موافق حسن ترکیبه ووجوه نظمه اهدا وارشاد ایلیوب شویله که اگر شوملکه صاحبی بویولدن وبوتراکیب مخصوصه دن عدول ایتمك استسه ایده مز وبویله مألوف ومعتادك خلافی اولان طریقه ذهابده لسانی کندوسنه موافقت وملکهٔ راسخه سی کندویه هدایت ودلالت ایلمز وکندویه عربك اسلوب بلاغتندن خارج برکلام عرض اولنسه اندن اعراض ایلر ومألوف اولدیغی کلام عربدن اولمدیغنی بیلور واکثریا بوبابده قوانین نحویه وبیانیه اصحابنك اصولی اوزره دلیل اقامه سندن عاجز اولور زیرا انلرك مسلکی بالاستقرا حاصل اولان قوانین ایله استدلالدر وبونك وجه مشروح اوزره علمی کلام عربك کثرت ممارسه سیله حاصل اولان برامر وجدانیدر مثلا صبیان عربدن کندو ایچلرنده نشئت ایله تربیه اولنمش برصبی فرض ایتسه ك اولصبی انلرك لغتنی اخذ وتعلم ایلر واعراب وبلاغتده

انلره تمامى تمامنه تقليد ايله درجهٔ غايته واصل اولور وحالبوكه علم قانونيدن هيچ برشى
بيلميوب كندوسنده بوكيفيت انجق لسان ونطقنده ملكه نك حصوليله اولمش اولور كذلك
انلرك عصرندنصكره انلرك كلام واشعار وانشالرينى حفظ وايچلرنده نشو ونما بولمش
بركمسنه مرتبه سنه كلنجيه دك بونك اوزرينه مداومت ايدن كيمسه ده دخى بوملكه حاصل
اولور اما قوانينى بيلمك ايله بوكيفيت حاصل ايديله مز اشته شوملكه يه راسخ ومستقر
اولديغى حالده اصحاب فن بيانك مصطلحى اولان ذوق اسمى استعاره اولنمشدر چونكه
ذوق فى الاصل برنوع طعم ولذتى ادراك ديمك اولوب طعم نصل كه لسان ايله ادراك
اولنور ايسه بوملكه دخى لسانده وجدانى بركيفيت اولديغندن اكا ذوق دينلمشدر مقدمات
سابقه معلومك اولدقده بودخى بجزومك اولوركه مشرقده فرس وروم وترك ومغربده
بربر كبى عرب لسانه دخيل وطارى واهل لسان ايله اختلاطلرندن ناشى اول لسان اوزره
نطقه مضطر اولان اعاجمك بوملكه دن حظ ونصيبلرى قاصر اولديغندن انلرده بوذوق
حاصل اولماز زيرا انلرك تحصيل صنع وعملرى عمرلرينك برمقدارى مرور ولسانلرنده
برملكهٔ ديكر يعنى كندى لغتلرى ملكه سى سبقت ايتدكدن صكره اهل امصار ومدائنك
محاوراتنده متداول اولان الفاظ وعباراته محتاج اولدقلرى جهتله انلرى تحصيل ديمك
اولوب بوملكه ايسه اهل امصار ومدائندن زائل وانلر بوملكه دن بعيد اولهرق بشقه
برملكه حاصل ايتمشلردركه بوملكه لرى مطلوب اولان ملكهٔ لسان دكلدر و بوملكه نك
احكامنى كتابلرده مسطور اولان قوانين عربيه دن بيلمك دخى برمنوال سابق تحصيل ملكه
ديمك اولميوب ملكهٔ مذكوره انجق كرارا ومرارا كلام عربه ممارسه واعتياد ايله حاصل اولور
واكر سيبويه وفارسى وزمخشرى وبونلره مماثل يكه سواران كلام وفحول علماى لسانده
بوملكه حاصل اولمشيكن جمله سى عجم ايدى خاطره سى وارد اولور ايسه بوكا جوابا ديرزكه
بومثللو فحول علما انجق نسبا عجم اولوب نشئت وتربيه لرى ملت عرب ايچنده ايدوكندن
بووجهله كلامك اول مرتبه سنه واصل اولديلركه ارتق انلك اوته سى يوقدر وچونكه
انلر مبدأ نشئتلرينه نظرا كوچك عرب چوجقلرى مشابه سنده اولوب لغتك كنهنه واصل
اولهرق اهل لغتدن معدود اولدقلرندن انلر هرنقدر نسبده عجم ايسه لرده لغت وكلامده عجم
دكل ايديلر زيرا انلر ملتك مباديسنده ولغتك شبابنده ادراك ايتديلركه آثار ملكه هنوز زائل
اولمامشيدى بعده كلام عربى مدارسه وممارسه يه ملازمت ومواظبت ايدوب حتى غايتنه
واصل اولديلر والحالة هذه اعاجمدن برى شهر وقصبه لرده اهل لسان عربى ايله اختلاط
ايتديكنده لسان عربيدن مقصود اولان ملكه نك آثارى زائل وملكهٔ لسان عربيه
مخالف بربشقه ملكه حادث وحاصل اولمش بولور بعده فرض ايده لم كه ملكهٔ مقصوده يى
تحصيل ايچون مدارسه ايله كلام واشعار عربه ممارسه يه اشتغال واقدام ايلسه بنه اول ملكه نك
حصوللى پك نادر اولور زيرا بالاده بيان ايتديكمز وجهله برملكه كه محلنده ديكر ملكه
سبقت ايليه حاصل اولسه بيله ناقص ومجروح قالور وفرض ايلسك كه نسبا عجمى اولان
بركيمسه لسان عجمى ايله الفت واختلاطدن بتون بتون سالم اولديغى حالده مدارسه ايله

بوملكه يى تحصيله كيريشسه اول كيمسه يه بوملكه حاصل اوله بيلور لكن بودخى نادراتندندر
وقوانين بيانيه يى تعلم ايدنلردن بعضيلر كندولرنده بوذوقك حصولنى ادعا ايدرلر بو ايسه
غلط يامغالطه در وكندولرنده حاصل اولان انجق اول قوانين بيانيه ملكه سى اولوب
يوخسه ملكهٔ عباره دكلدر ❊ والله يهدى من يشاء الى صراط مستقيم ❊

فصل

على الاطلاق اهل امصار ومدائن اشبو تعليم ايله مستفاد اولان ملكهٔ لسانيه نك
تحصيلنده قاصر اولدقلرى ولسان عربيدن ابعد اولنلره بوملكه نك حصولى
اصعب اولديغى بياننده در

بونك سبب وحكمتى شمديكى لغت حضركه انى عجمه نك اختلاطى تشكيل ايتمش وبووجهله
ملكهٔ اولادن ملكهٔ اخرايه نازل اولمشدر اشته بولسان حضرينك مسابقتندن ناشى متعلمده
ملكهٔ مطلوبه يه منافى برملكه نك حصوليدر انكيچون بوعصرده معلمينى كوريورزكه
صبيانه لسان تعليمى خصوصنده مسابقت ومسارعت ايديورلر نحات دخى بومسابقت
واعتنا كندى فن وصناعتلرينه درظن واعتقاد ايدرلر حقيقت حال ايسه بووجهله
اولميوب بلكه مصلحت كلام عربه ممارسه وكسب الفت ايله بوملكه نك تعليمنده در بلى فن
وصناعت نحو بوممارسه والفته سائرندن اقربدر ولغات اهل امصار ومدائندن عجمه سى
ازيد ولسان مضردن ابعد اولنلر ايله لغت مضر بيننده منافات متمكن ومستقر اولديغندن
بولغتلر اصحابى لغت مضرى تعلمدن وملكه سنى تحصيلدن قاصر قيلر اهل اقطار وامصاردن
بوبابده حصه مند امتحان واعتبار اول كه اهل افريقيه ومغرب عجمه يه دها زياده طالمش
ولساندن ابعد قالمش اولدقلرندن تعليم ايله بوملكه يى تحصيلده انلرك قصورنامى واردر
حتى كتاب قيروانددن برى بردوستنه (يااخى ومن لاعدمت فقده اعلمنى ابوسعيد كلاما انك
كنت ذكرت انك تكون مع الذين تأتى وعاقنا اليوم فلم يتهيأ لنا الخروج واما اهل المنزل
الكلاب من امر الشين فقد كذبوا هذا باطلا ليس من هذا حرفا واحدا وكتابى اليك وانا
مشتاق اليك انشاء الله) ديو يازمش اولديغنى ابن الرقيق نقل وروايت ايلمشدر اشته انلرك
لسان مضريده ملكه لرى بويله فنادر وسببى بالاده ذكر ايتديكمز كيفيتدر وكذا شعرلرى
دخى طبيعتدن بعيددر انكيچون افريقيه ده ابن رشيق ايله ابن شرفدن بشقه مشاهير شعرا
چيقميوب اوراده ظهور ايدن شعرانك اكثرى خارجدن كلمه در وبوآنه دك بلاغتده
طبقه لرى قصوره مائل بولنمشدر اما اهل اندلسك نظما ونثرا محفوظات لغويه لرى كثير
وبوخصوصه اعتنالرى زياده اولديغندن بوملكه يى تحصيله انلر دها قريب ومستعددر
واندلسده علم لسان وادب رائج ونيجه يوز سنه لر متداول اولديغندن اهالئ اندلسدن بوملكه ده
امام فن وصناعت ورايت افراز بلاغت اولان مورخ مشهور ابن حيان ايله ابن عبد ربه
وقسطلى كبى شعراى ملوك طوائفدن نيجه مشاهير ظهور ايتمشيدى تاكه نصارانك ايلم
تغلبنده وقوع بولان اختلال حسبيله تعلم علومه وقتلرى مساعد اولميوب تناقص عمران ايله
صنايع سائره متناقص اولديغى كبى بوملكه دخى قاصر اولهرق حضيض تنزله بالغ اولدى

واشبیلیه طبقه سنك سبته ده کی تلامیذندن اولان صالح بن شریف ومالك بن المرحل ایله
بنی احمر دولتنك اوائلنده کی کتابی اندلس شعراسنك اواخر و بقایاسندن ایدی واندلس اقلیمی
مهد بلاغتده یتشدرمش اولدیغی جکرپاره لرینی اشبیلیه قطعه سندن سبته یه وشرق
اندلسدن افریقیه یه القا ایتمشیدی انجق کرك سبته وکرك افریقیه خلقنك اعوجاج
لسانلرندن وعجمهٔ بربریه نك غلبه سندن ناشی بوملکه نك قبولی کندولرینه صعب وعسیر
اولدیغندن ایکی طرفده دخی اشبو بلغای مهاجرین چوق بچمکسزین منقرض وسند
تعلیملری منقطع اولدی بعده بوملکهٔ لسانیه کما کان ینه اندلسه عودت و رجوع ایله
اول دیارده ابن بشرین وابن جابر وانلرك طبقه سنده بولنان سائر مشاهیر وصکره ابراهیم
الساحلی وانك طبقه سنده بولنانلر ظهور وطلوع ایتدیلر بعده بو عصرده غمز وسعایت
اعدا ایله شهیدا عازم عقبی اولان ابن الخطیب دخی انلری تعقیب ایلدیکه انك لساننده کی
ملکه سی یتشلمز درجه ده ایدی اندن صکره تلامیذی دخی انك اثرینه اقتفا ایتدی الحاصل
اندلسده بوملکه نك شانی اکثر وتعلیمی اسهل وایسردر زیر بالاده بیان ایتدیکمز وجهله
اندلس اهالیسنك علوم لسانیه یه اعتنالری زیاده در و برده انلرك ملکه سنی افساد ایدن
اهل لسان عجمی خارجدن انلره داخل وطاری اولان اقوام اولوب عجمه لری لغت اندلسك
اصل واساسی دکلدر اما بوطرفده کی بربریلر بودیارك یرلوسی ولسانلری بو رالرك لسانیدر
الا شهرلرك لغتی بر لسانی دکلدر انجق انلردخی عجمهٔ بربریه یه مستغرق اولدیغندن تعلیم ایله
اهالیسنه ملکهٔ لسانیه تحصیلی صعب ودشوار اولور اهل مشرقك دولت امویه وعباسیه
عصرلرنده کی حالی دخی بو بابده بزه جای دقت وعبرتدر که اولوقت اهل مشرقك اعاجم ایله
اختلاطی قلیل اولدیغندن بوملکهٔ لسانیه نك تمامیت وجیادتنده انلرك حال وشانی دخی
اهالیٔ اندلسك حالی کبی وملکهٔ لسانیه لری قویم وقوی ایدی واول عصرده مشرقده
ابنای عرب متوافر اولدیغندن فحول شعرا وکتاب دخی متکثر ایدی هله کتاب اغانینك مشتمل
اولدیغی اشعار ومنشئاته امعان نظرایت که کتاب مذکور عربك لغت واخبار وایام منقضیه
وملیت وسیرت عربیه وآثار خلفا وملوك ماضیه واشعار وترنمات وسائر حالات اصلیه لرینی
حاوی بر دیوان جلیل الفحاوی اولوب احوال عربی اندن دها زیاده احاطه واستیعاب ایلمش
برکتاب یوقدر ودولتین مذکورتین عصرلرنده بوملکه مشرقده مستحکم اولوب زیرده بیان
ایده جکمز وجهله اول وقت جانب شرقده زمان جاهلیتده کی بلغادن دها بلیغ ادبا
بولنوردی تا که دولت دیلم وسلجوقیه ظهوریله عربك کلام ولغتلری فاسد ومندرس
وامر دولتلری منقرض ومضمحل وملك تغلب ایادیٔ اعاجمه منتقل اولنجیه دك جانب
شرقده بوملکه نك شانی باقی اولوب اندن صکره اعاجمك تغلب وتکثرندن ناشی اقطار
مشرق انلرك لغتلریله مملو واهل امصار وحضره عجمه مستولی اولمغله لسان عربیدن
بعید وملکه سنی تحصیلدن قاصر اولدیلر والحالة هذه نظما ونثرا پك چوق اثرلر ابراز
ایدیورلر ایسه ده بو عصرده انلرك لسانلرینی دخی بو وجهله قاصر بولوبورز
والله یخلق مایشاء ویقدر

فصل

کلامك نظم ونثر فنلرینه انقسامی حقنده در

معلوم اوله که کلام عرب ایکی فن اوزره مبنی اولوب بری شعر ودیکری نثردر شعر موزون ومقفا
اولان کلامدر مقفا نك معناسی اوزانی روی واحد اوزره اولمقدر روی دخی قافیه دیمکدر
نثر موزون اولمیان کلامدر شعر ونثر فنلرندن هر بری نیجه فنون وطرقی مشتمل اولوب مدح
وهجو وشجاعت ومرثیه شعرك فنون وانواعیدر ونثرك برقسمی مسجعدر که قطعه قطعه
ایراد وهرایکی کلمه ده برقافیه التزام اولنان کلام اولوب اول قافیه یه دخی سجع تسمیه اولنور
نثرك برقسمی دخی مرسلدر که علی الاطلاق ایراد اولنان کلام اولوب قطعه قطعه بولنمز
وقافیه وسائره ایله تقیید اولنماز وخطبه ودعالرده وجمهوری ترغیب وترهیب مقاملرنده استعمال
اولنور وقرآن کریم اکرچه منثور قبیلندن ایسه ده ایکی قسمدن دخی خارج اوله رق
نه مطلقا مرسل تسمیه اولنور ونه ده مسجع دینلور بلکه آیت آیت برتفصیل اولوب آیتلر
اول مقطعلرده منتهی اولور که کلامك اورالرده نهایت بولدیغنه ذوق شهادت ایلر
صکره سجع وقافیه اوله جق برحرف التزام اولنمقسزین آیت اخرده کلام اعاده وتکرار
اولنور ﴿ الله نزل احسن الحدیث کتابا متشابها مثانی تقشعر منه جلود الذین یخشون ربهم ﴾
و ﴿ ولقد فصلناه آیات ﴾ آیت کریمه لرینك معناسی دخی بودر وآیتلرك اواخری فواصل
تسمیه اولنوب سجع دکلدر وسجعده ملتزم اولان خصوصلر انلرده التزام اولنماز وکذا
اواخر آیات قرآنیه قوافی دخی دکلدر برمنوال سابق برآیت کریمه ذوق بلاغتجه منتهای
کلام اولان مقطعده نهایت بولدقدنصکره آیت اخرایه میل وانتقال اولنه رق
اعادهٔ کلام اولنه کلدیکندن علی العموم آیات قرآنیه یه مثانی اسمی اطلاق اولنمشدر فقط
النجم لفظی ثریایه علم اولدیغی کبی مثانی دخی غلبهٔ استعمال ایله سورهٔ فاتحه یه مختص اولوب
انکیچون بو سورهٔ شریفه یه السبع المثانی تسمیه اولنمشدر سورهٔ فاتحه یه مثانی تسمیه سی
حقنده مفسرینك دیدکلرینی اشبو بیان ایتدیکمز وجهله مقایسه ایت بزم دیدیکمزك
رجحانی ظاهر اولور

☼ للمترجم ☼ سورهٔ فاتحه یه مثانی تسمیه سی هم مکه ده وهم ده مدینه ده مکررا نازل اولدیغنه
ویاخود نمازده تکرار اولندیغنه مبنیدر دیو مفسرین عظام بیان ایتمشلردر انجق مؤلف
ابن خلدونك تحقیقنه کوره نجم علی العموم یلدز معناسنه ایکن معرف باللام اوله رق النجم
لفظی اعلام غالبه دن اولوب کوکب ثریایه اسم مخصوص اولدیغی کبی مثانی دخی
علی العموم آیات قرآنیه دیمك اولدیغی حالده غلبهٔ استعمال ایله سورهٔ فاتحه یه علم اولمشدر
بو حالده مفسرینك تکلفلرینه حاجت قالماز ☼ تم کلام المترجم ☼

بو دخی معلوم اوله که فنون مذکوره دن هر برینك اسالیب مخصوصه سی واردر که دیکرینه
صالح اولماز وانده استعمال اولنماز شعره مخصوص اولان تغزل وخطب ومخاطباته
مخصوص اولان حمد ودعا کبی انجق متأخرین کثرت اسجاع والتزام تقفیه ومقصوده
شروعدن مقدم تغزل ایله کلام منثورده اسالیب وموازین شعری استعمال ایلدیلر بومقوله

کلام منثور ایسه تأمل اولندیغی حالده باب وفن شعردن اولوب فرقلری یالکز وزنده در وکتابك متأخرینی بومسلك اوزره دوام واستمرار ومخاطبات سلطانیه ده دخی بو اصولی استعمال و بلکه بالجمله کلام منثوری اشبو بکندکلری قالبه افراغ واسالیبی یکدیکره خلط ایله مرسلی بتون بتون ترك وفراموش ایلدیلر خصوصیله اهل مشرق بتون بتون بو یوله حصر نظر اعتبار ایتدیلر و بو عصرده مخاطبات سلطانیه اهل غفلت اولان کتابك عندنده شو اسلوب اوزره جاری اولدی بو ایسه جهت بلاغته نظرا برامر صواب دکلدر زیرا کلامك مقتضای حاله تطبیقنده متکلم ومخاطبك احوالنی ملاحظه لازمه دندر وچونکه مذکور سجع وقافیه فننه متأخرین اسالیب شعری ادخال ایلمش اولدقلرندن مخاطبات سلطانیه نك بوندن تبرئه وتصفیه سی ایجاب ایدر زیرا اسالیب شعرده بلاضرورة طمطراق الفاظ ومزاح واطناب اوصاف وضروب امثال وکثرت تشبیهات واستعارات مباح ومجاز اولور التزام تقفیه دخی برنوع تزیینتدر جلال ملك وسلطنت وجانب ملوکدن ترغیب وترهیب ایچون جمهوره خطاب ایسه بوکا منافی ومباینددر ومخاطبات سلطانیه ده مقبول اولان فن ترسیلدرکه کلامی اطلاق اوزره انشا ایدوب سجع ایله تقیید ایتامکدر مکرکه نادرا تکلفسز اولهرق کندی طبیعتیله برسجع دوشمش اوله و بو وجهله مرسل فننه رعایت اولندقدنصکره مقتضای حاله مطابقت خصوصنده کلامك حقنی ویرمك لازم کلور زیرا مقامات مختلف اولوب هر مقامك دخی اطناب وایجاز وحذف واثبات وتصریح واشارت وکنایه واستعاره قسملرندن براسلوب مخصوصی واردر ومخاطبات سلطانیه یی اسالیب شعر اوزره مبنی اولان مسلك مذکور اوزره اجرا ایتمك مذمومدر واهل عصرك بو یوله کیتملرینه بادی بودرکه لسانلرینی عجمه استیلا واحاطه ایدرك کلامك مقتضای حاله مطابقتنده حقنی اعطادن قاصر اولملریله میدان بلاغتده منتهاسی ایراغ ومسافه سی اوزاق وخطوات مواقف ومقاطعنك اره سی کنش وآچق اولان کلام مرسل وادیسنه آت سورمکدن عاجز اولوب اشبو سجع طرزینه حریص ومتهالك اولدیلر بونکله کلامی مقتضای حاله تطبیقده کی قصورلرینی ستر واخفا و بو مقوله تزیینات ومحسنات بدیعیه ایله جبر نقصان وسائر خصوصات مهمه دن اغماض ایدرلر واکثر بو یوله سلوك ایله بو خصوصده مبالغه ایدنلر بو عصرك شرق طرفنده بولنان کتاب وشعراسی اولوب حتی بو یولده اعرابی وقاعده‌ٔ تصریفی بیله اخلال ایدرلر شویله که برکونه جناس دوشورمك ایچون اعرابی ترك و بنیه‌ٔ کلمه یی افساد ایلرلر بونی عرض و تقدیم ایلدیکمز محك بلاغت ایله امتحان ایت بزم دیدیکمزك صحتنه واقف اولورسین والله الموفق للصواب

فصل

هم منظوم وهم منثور فنلرنده اجاده یعنی برشخصك ایکیسنده دخی کمال وجودت ملکه سی نادرا تصادف ایلدیکی بیاننده در

بونك سببی اولدرکه منظومده یاخود منثورده کمال وجیادت بالاده بیان ایتدیکمز وجهله لسانده حاصل اولان ملکه دن عبارت اولوب محلنده دها اول بربشقه ملکه حاصل اولدیغی

تقدیرجه دخی ملکه‌ٔ سابقه اول محلی ملکه‌ٔ لاحقه نك تمامیتندن قاصر قیلار زیرا ملکاتك فطرت اولی اوزره قبولی وطبایعده انطباع وحصولی اسهل وایسردر وانلردن مقدم ملکات اخری حاصل اولدیغی حالده ماده‌ٔ قابله ده انلره مزاحم ومنازع وسرعت قبوله حائل ومانع و بو وجهله بینلرنده منافات ومباینت واقع اولوب ملکه ده تمامیت متعذر اولور و بو کیفیت بالجمله ملکات صناعیه ده موجود اولوب محلنده بوکا مماثل برهان ایله بو خصوصی اثبات ایتمشیدك لغتلر حقنده دخی بونی اعتبار واجرا ایت که لغتلر لسانك ملکاتی دیمك اوله‌رق صناعت منزله سنده در لسانده عجمه تقدم وسبقت ایدن یعنی ابتدا لسان عربدن بشقه برلسان اوکرنمش اولان کیمسه یه باق که عربیده نصل قاصر و ناقص قالیور بناء علیه اقدمجه لغت فارسیه یی تعلم واعتیاد ایلمش اولان برعجم ملکه‌ٔ لسان عربی یه مستولی ومالك اوله ماز وتعلم وتحصیل ایلسه دخی دائما انده قاصر اولور کذلك بربر وروم وافرنجدن دخی ملکه‌ٔ لسان عربی یی کماله کتورنلر یوق کبیدر بونك سببی انجق لسانلرنده بر بشقه لسانك ملکه سی سبقت ایلمش اولمسیدر والسن ولغاتك صنایعه شبیه اولدیغی وصنایع وملکاتنك مزدحم اولمدیغی و برنده اقدمجه کسب کمال ومهارت ایتمش اولان کیمسه نك اکثریا دیکرنده دخی جیادت ومهارتی یاخود نهایت مرتبه سنه مواصلتی اوله مدیغی خصوصاتی دخی تقدم ومرور ایتمشیدی بو صورتده نظم ونثر فنلرندن هر قنغیسنك ملکه سی اولجه حاصل اولور ایسه دیکرینك تمامیت ملکه سنه مانع مزاحم اولمق لازم کله جکی ثابت اولور والله خلقکم وما تعملون

فصل

فن وصناعت شعر بیاننده و وجوه تعلمی حقنده در

فن شعر سائر لغاتده دخی بولنور انجق بز عربك شعرینه دائر بسط کلام ایده جکز وهر لسانك کندویه مخصوص احکام بلاغتی واردر ولسان عربیده فن شعر برمسلك عزیز وبرطور تلطف آمیزدر زیرا شعر عربی وزنده متساوی وحرف اخیرده متحد قطعه‌لره منفصل ومنحل اولان کلام اولوب بو قطعه‌لردن هر برینه بیت ومتحد اولدقلری حرف اخیره روی وقافیه واولندن اخرینه قدر مجموع کلامه قصیده تسمیه اولنور وهر بیت کندی افاده‌ٔ ترکیبیه سنده منفرد ومستقل اولوب شویله که ماقبلندن ومابعدندن تفریق وافراد اولنسه مدح یاغزل و یامرثیه بابلرندن هر قنغیسنه دائر ایسه کندی بابنده برکلام تام اولور بناء علی ذلك شاعر اول بیتی کلام تام ومستقل اوله‌رق نظم ایتمکه چالیشور بعده دیکر بیتی دخی بو وجهله بشقه کلام اولمق اوزره ایراد ایلر و برفندن فن آخره و برمقصوددن مقصود دیکره خروج وانتقالده اولکی ایکنجی یه مناسب وکلام تنافردن بعید اوله جق وجهله مناسبت کوزه‌در نته‌کم تغزلدن مدحه وصحرا ایله طلول یعنی ویرانه‌لرده طلل دینلان تمل بقیه واثرلری وصفندن رکاب واسب وطیف وصفنه وممدوحك وصفندن قومنك وعساکرینك وصفنه ومرثیه ده اظهار حزن وکدردن متوفانك مدحنه استطراد وانتقال ایلدیکی کبی واوزاندن بعضیسنك بعضیسنه قرب ومشابهتی اولوب تمییزلك چوق

ناسه خفی اولمغله طبیعت تساهل ایدوبده بر وزندن اکا قریب اولان وزن دیکره چیقمسون
دیو شاعر کندی قصیده سنك مجموع ابیاتی بر وزنده اولمسنه دخی دقت واهتمام ایلر
وبو اوزانك شروط واحکامی اولوب علم عروضده مبیندر وطبعا متفق اولان هر وزنی
عرب بوفنده استعمال ایتمش دیمك دکلدر عربك استعمال ایلدیکی انجق اهل فن عروضك
بحور تسمیه ایلدکلری اوزان مخصوصه درکه انلری اون بش بحرده حصر ایتمشلردر
یعنی اوزان طبیعیه دن بونلردن بشقه سنده عربك نظمنی بوله مامشلردر
☼ للمترجم ☼ فن عروضك موجد ومخترعی امام خلیل بن احمد اولوب اوزانی اون بشه حصر
ایلمشدر مؤخرا بعضیلر بر بحر دخی علاوه ایدرك اون التی یه ابلاغ ایتمشدر برمنوال سابق
السنهٔ سائره ده دخی شعر واردر انجق هر برینك اوزان مخصوصه سی اولوب یکدیکرینه
مغایردر بناء علی ذلك عربی عروضیله فارسی عروضی یکدیکره مباین بررفن مستقل
اولمشدر واکرچه نیجه بحرلر ایکی لسانده دخی مستعمل ایسه ده هر برنده صورت استعمالی
بشقه در مثلا فارسیده بحر رمل اکثریا بربیتی سکز جزدن مرکب اوله رق استعمال اولنوب
عربیده ایسه بو بحردن بربیتك اجزاسی التیدن زیاده اوله ماز وبویله سکز جزدن مرکب
اولان برکلام عربیده ایکی بیت اوله بیلور نته کم (ادرکاسا وناولها) (الایا ایها الساقی)
عربیده بربیت ایکن حافظ شیرازی بونی قلب ایله (الایا ایها الساقی ادرکاسا وناولها)
دیو فارسی العباره اولان غزل مشهورنده برمصرع اولمق اوزره درج ایلمشدر وعربیده
هربیت برکلام مستقل اولدیغی کبی فارسیده دخی اکثریا هر مصرع بر جملهٔ مستقله در
اشته برکلمه نك اورته سنده ایکی مصراعك بولنمسی عربیده جاری اولوبده فارسیده جائز
اولمامسنك سر وحکمتی بودر وهرلسانك شعری کندو اوزان مخصوصه سندن برنده
منظوم اولمق لازم کلوب دیکر لسانه مخصوص بروزنده اولورسه حلاوتی اولماز وبلکه کلام
موزون صایلماز بناء علیه بحر رملدن اوله رق هر بیتی سکز جزدن مرکب اولان مشهور
قصیدهٔ طنطرانیه نظر شعرای عربده شعردن معدود دکلدر بوحالده لسان ترکینك
دخی خصوصیت عبارات وتراکیبنه کوره اوزان مخصوصه سی اولمق لازم کلور ایسه ده
اسلافمز اولان شعرای روم بتون بتون شعرای عجمه تقلید ایله تمامی تمامنه اوزان
فارسیه یی استعمال ایده کلدکلرندن لسانمزك خصوصیتنه کوره اوزان طبیعیه سی تعین
ایتمیوب بالجمله اشعارمز اسالیب تراکیب فارسیه اوزره معقود ومحدود اولوب قالمشدر
☼ تم کلام المترجم ☼
معلوم اوله که فن شعر عند العرب شریف ومقبول ایدوکندن انی علوم واخبارلرینك
دیوانی وصواب وخطالرینك شاهدی واکثر علوم وحکمتلرینك اصل ومرجعی
قیلمشلردی وانلرده شعرك ملکه سی ملکات سائره کبی مستحکم ایدی وملکات لسانیه
کلامده ادمان وصناعت ایله اکتساب اولنور وفنون کلامدن اشبو فن شعری
متأخریندن صناعت ایله اکتساب ایتمك استینلره کوره تحصیل ملکه سی کوجدر
زیرا برمنوال سابق هر بیت ماقبلندن ومابعدندن قطع نظرله برکلام تام ومستقل اولمق

لازم کلدیکندن بوملکه ده برنوع تلطفه محتاجدرکه حتی کلام شعری یی اشعار عربده
معروف اولان قوالبنه افراغ ایله کلام مستقل اولمق اوزره کشیدهٔ رشتهٔ بیان وبعده
دیکر بیتی دخی بو سیاق اوزره ایان ایدرك فنون واطوار مختلفه یی حاوی اولان
برقصیده نك ابیاتی متناسب ویکدیکره موانس ومنجذب اولدیغی حالده مقصودینه وافی
اولان فنونی استکمال ایلیه مسلك شعرك بووجهله درکار اولان صعوبت وغرابتندن
ناشی معروف ومطبوع اولان اسالیبی اوزره جودت نظم تراکیبی قریحه لره محك اولمشدر
وبونده یالکز ملکهٔ کلام عربی کفایت ایتمیوب بلکه عربك استعمال ایده کلدیکی اسالیب
مخصوصه یه رعایت خصوصنده برنوع تلطف ومحاوله یه محتاجدر شمدی اسلوب
لفظنك عند الاطلاق اهل فن عندنده مراد اولان معناسنی بوراده بیان ایده لم معلوم
اوله که اسلوب انلرك عندنده کندوسنده تراکیبك نسج اولندیغی منوالدن یاخود افراغ
واملا اولندیغی قالبدن عبارت اولوب کرك وظیفهٔ اعراب اولان اصل معنایی افاده اعتباریله
وکرك وظیفهٔ بلاغت وبیان اولان کمال معنایی یعنی خواص ترکیبی افاده اعتباریله
وکرك وظیفهٔ فن عروض اولان وزن اعتباریله کلامه عائد اولمامغله بو علوم ثلثه بو صناعت
شعریه دن خارجدر وبلکه اسلوب دیدکلری تراکیب منتظمه نك هر بر ترکیب مخصوصه
انطباقی اعتباریله کلی اولان صورت ذهنیه سنه عائد اولور واول صورتی ذهن اعیان
واشخاص تراکیبدن انتزاع وتجرید ایله انی خیالده قالب یاخود منوال کبی قیلوب بعده
اعراب وبیان اعتباریله عند العرب صحیح اولان تراکیبی بولور وبنانك یعنی معمارك بنایی
قالب مخصوصنه بطبقه دوکوب صیغشدردیغی ونساجك یعنی جلاهك بزی منوال تعبیر
اولنان اغاج اوزرینه طوقویوب صاردیغی کبی تراکیب مذکوره یی اول صورت ذهنیه یه
کوره نسج واعمال ایدر تا که بو قالب کندوسنك مقصودینه وافی اولان تراکیب لازمه یه
شامل وواسع وکلام دخی ملکهٔ لسان عربی اعتباریله صحیح اولان بر صورت اوزره واقع اولور
زیرا فنون کلامدن هر فنك اسالیب مخصوصه سی واردرکه اسالیب مذکوره اول فنده
احوال وانحاء مختلفه اوزره بولنور نته کم شعرده سؤال طلول طلوله خطاب ایله اولور
شاعرك (یادارمیة بالعلیاء فالسند) قولی کبی یاخود رفیقلرك توقفنی استدعا ایله اولور
(قفا نسئل الدار التی خف اهلها) قولی کبی ویاخود طلل اوزرینه بکا ایلملرینی رجا ایله اولور
(قفا نبك من ذکری حبیب ومنزل) قولی کبی ویاخود مخاطب غیر معیندن استفهام
جواب ایله اولور (الم تسئل فتخبرك الرسوم) قولی کبی
☼ للمترجم ☼ طلول طللك جمعیدر طلل خرابه ده زمیندن یوقارو قالان تمل بقیه لریدر
زمین ایله برابر قالور ایسه رسم دیرلر شعرای عرب بونلرله دار ودیار جانانك بقایاسی
آثارینی مراد ایدرلر ☼ تم کلام المترجم ☼
ونته کم تحیت طلول طلوله سلام ویرمك اوزره مخاطب غیر معینه امر ایله اولور (حی الدیار
بجانب العزل) قولی کبی ویا طلولك سقینه دعا ایله اولور ☼ اسق طلولهم اجش هزیم ☼
وغدت علیهم روضة ونعیم ☼ بیتنده اولدیغی کبی ویاخود برقدن طلولك سقینی

اسند عا ايله اولور * يابرق طالع منزلا بالابرق * واحدالسحاب لها حداء الانيق * يتنده اولديغى كبى
وبنه كم مرثيه ده اظهار حزن وكدر استدعاى بكا ايله اولور * كذا فليجل الخطب وليقدح الامر * وليس لعين لم يفض ماؤها عذر * بيتى كبى ياخود حادثه يى استعظام ايله اولور * ارايت من حملوا على الاعواد * ارايت كيف خبا ظباء النادى * قولى كبى وياموتوفانك مفقود اولمسندن ناشى اكوان حقنده مصيبتك وقوع واحاطه سنى امضا وتسجيل ايله اولور * منابت العشب لا حام ولا راع * مضى الردى بطويل الرمح والباع * قولى كبى وياخود جماداتدن متوفا ايچون كدر ايتمنلرى رد وانكار ايله اولور امرأة خارجيه نك * اياشجر الخابور مالك مورقا * كأنك لم تجزع على ابن طريف * قولى كبى وياخود متوفانك خصمنه تهنيت وتبشير راحت ايله اولور * القى الرماح ربيعة ابن نزار * اودى الردى بقريعك المغوار * قولى كبى سائر انواع وفنون كلامده دخى بونلرك امثال ونظائرى كثيردر وشعرده كلام جمله لردن وجمله لرك غير يسندن مركب ومنتظم اولور وجمله لر انشائيه ياخبريه واسميه يافعليه وماقبلنه تابع ياغير تابع ومفصول ياموصول اولور وهركلمه نك موقعنى سكا اشعار عربى كثرت مطالعه ايله حاصل ايتديكك قالب كلى تعليم ايدركه تراكيب معينه دن تجريد وانتزاع اولنمش اولوب جميع قوالبه منطبق اولان صورت ذهنيه در زيرا كلامك مؤلف وناظمى معمار ونساج كبى واول صورت ذهنيهٔ كليهٔ منطبقه معمارك قالبى ونساجك منوالى كبى اولوب بناده قالبدن ونسجده منوالدن خارج اولان شى فاسد اولور وصقين كه بو بابده قوانين بلاغتى بيلمك كافيدر ديمه سين زيرا قوانين مذكوره قياس ايله تراكيبك هيئات مخصوصه سى اوزره استعمالنك جائز اولديغنى افاده ايدن قواعد علميه دن عبارت اولوب قوانين اعرابيه نك قياسى كبى بودخى صحيح ومطرد برقياس علميدر بيانى صددنده اولديغمز اساليب ايسه بويله قياس قبيلندن اولميوب انجق نفسده راسخ اولان برهيئتدركه اشعار عربك كرارا ومرارا لساننده جريانيله ثبوت ورسوخ بوله رق انكله اشعار عربه موافق اوله جق وجهله نظم كلامه اهتدا اولنور وقوانين علميه يعنى قواعد نحو وبيان بروجهله بونك تعليمنى مفيد اولماز وقوانين علميه جه قياسا صحيح اولان هركلامى عرب استعمال ايلمش ديمك اولميوب بلكه انلرك عندنده مستعمل اولان انواع وانحاء مصروفه دركه انلره كلام عربى حافظ اولنلر مطلع اولور وصورتلرى قوانين قياسيه تحتنده مندرج بولنور بوتقديرجه شعر عربدن بواساليب ذهنيه حسبيله بحث ايتمك تراكيب مستعمله سندن بحث ديمكدر بوخسه مقتضاى قياس اولان تراكيبدن بحث ديمك دكلدر انكيچون ذهنده بوقوالبى حاصل ايدن اشعار وكلام عربى حفظدر ديدك وقوالب مذكوره منظومده اولديغى كبى منثورده دخى اولور زيرا عرب ايكى فنى دخى كثرت اوزره استعمال ايدوب شعرده وزن وقافيه يه اعتبار وهربيت بركلام مستقل اولمق صورتنى اختيار ايلديلر كلام منثورده دخى اكثريا قطعات وفقرات بيننده موازنه وتشابه اعتبار ايدرلر وبعضا سجعلرله تقييد وبعضا ارسال واطلاق ايلرلر

خابور بر محلك اسميدر ابن طريف خوارجدن برشخص اولوب مرثيه سنده قزقرنداشى بوبيتى سويلمشدر *

وبونلردن هربرينك قوالبى لسان عربيده معروفدر وبونلرك ايچندن مستعمل اولان مؤلف كلامك تأليفنى بنا ايلديكى قالبدر بونى دخى انجق كلام عربى حافظ اولوبده قوالب معينهٔ شخصيه دن تجريد ايله ذهنده قالب معمار ومنوال نساج كبى برقالب كلى پيدا ايدنلر بيلور انكيچون فن تأليف كلام نحو وبيان وعروضدن بشقه اوله رق برفن مستقل اولمشدر بلى اول فنون ثلثه نك قوانيننه مراعات بوفنده شرط اولوب انلرسز تمام اولماز
اسلوبك معناسى بووجهله تقرر وتبين ايتمكله بوندن صكره شعرك حد يارسم اولمق اوزره برتعريفنى ذكر ايده لم كه سابق مشروح اوزره حقيقت شعرنه ديمك اولديغى اكلاشلسون زيرا كورديكمز تأليفات متقدمينده بويله برتعريفه مطلع اولمدق
* للمترجم * ذاتياتدن مركب اولان تعريفه حد وعرضياتدن ياخود ذاتى ايله عرضيدن مركب اولان تعريفه رسم تسميه اولنور وبرحقيقتك تعريفنده اول حقيقتك جميع ذاتياتى ايله خاصه سى مندرج اولور ايسه رسم اكمل نام ديلور انسانى حيوان ناطق ضاحك ايله تعريف كبى فقط بعضيلر بونى حد قسمنده ادخال ايدرلر مؤلفك حد يارسم ديو ترديدى بوكا مبنى اولمق كركدر بو بحثك تحقيق وتفصيلى علم منطقده در * تم كلام المترجم *
وفن عروض اصحابنك شعرى تعريف مقامنده شعر موزون ومقفا اولان كلامدر ديملرى بيانى صددنده اولديغمز حقيقت شعرك نه حديدر ونه ده رسميدر وچونكه انلرك فن وصناعتلرى شعردن متحركات وسواكنك عدد وكيتى وعروض ابياتك ضربنه مماثلتى اعتباريله بحث ايدوب بودخى الفاظدن والفاظك دلالتندن قطع نظرله مجرد وزندن بحث ديمك اولديغندن ذكر اولنان قوللرى كندى نظر ومقصدلرينه كوره شعرك حدى اولمق مناسب اولور اما بزم بومقامده شعردن بحثمز اعراب وبلاغت ووزن وقوالب مخصوصه سى اعتباريله اولديغندن انلرك مذكور تعريفلرى شوبزم نظرمزه كوره صحيح اولمديغنه مبنى شوحيثيتدن شعرك حقيقتنى بيلديره جك برتعريف لازم كلمكله شعرك تعريفنده (هو الكلام البليغ المبنى على الاستعارة والاوصاف المفصل باجزاء متفقة فى الوزن والروى مستقل كل جزء منها فى غرضه ومقصده عما قبله وبعده الجارى على اساليب العرب المخصوصة به) ديرز يعنى شعرى استعاره واوصاف اوزره مبنى ووزن وقافيه ده متفق اولان جزءلره منحل ومتجزى وهرجزئى ماقبلندن ومابعدندن آيرى اوله رق غرض ومقصدنده مستقل وعربك بو بابده معروف اولان اساليب مخصوصه سى اوزره جارى بركلام بليغدر ديو تعريف ايلرز
بوصورتده كلام بليغ قولمز جنسدر واستعاره واوصافه مبنى ديديكمز بونلردن خالى اولان كلاملردن احترازدر زيرا بومقوله استعاره واوصافدن خالى اولان كلاملر اكثريلرك عندنده شعر دكلدر ووزن وقافيه ده متفق اولان اجزايه مفصل ومنحل ديديكمز بالاتفاق شعر اولميان كلام منثوردن احترازدر وهرجزء غرض ومقصدنده مستقل قولمز شعرك

حقيقتنى بياندر زيرا شعرك ايياتى بهرحال بو وجهله اولديغندن بو كلام ايله برشى فصل
وتمييز اولنمبوب بوجهتله قيد احترازى دكلدر واساليب مخصوصه اوزره جارى قولمز
شعراى عربك اساليب معروفه سى اوزره جارى اولميان كلام موزوندن تمييز ايدركه
بومقوله كلاملر شعر اولميوب انجق كلام منظومدر زيرا كلام منثورك شعرده
اولميان اساليب مخصوصه سى اولديغى كبى شعرك دخى منثورده اولميان
اساليب مخصوصه سى اولديغندن منظوم اولوبده اول اساليب اوزره اولميان
كلام شعر اوله مز انكيچون اشبو صناعت ادبيه ده اساتذه مز اولان علماى اعلامك
اكثرى متنبى ايله معرينك نظملرى اساليب عرب اوزره جارى اولمديغندن شعردن معدود
دكلدر ديو رأى وحكم ايدرلردى وعربك اساليبى ديو تقييد ايتمكلكمز عربك غير يسنده
دخى شعر واردر دينلرك رأينه كوره عربدن غيرى اولان امم وطوائفك شعرندن احترازايچوندر
اما عربك غير يسنده شعر بولنماز دينلرك عندنده بوكا حاجت اولميوب كلام مذكور يرنده
(الجارى على الاساليب المخصوصه) دينلور يعنى بو مذهبه كوره اساليب عرب ديو
اضافتله تقييده حاجت اولميوب اساليب مخصوصه اوزره جارى ديمك كافى اولور
بوراده حقيقت شعرك بياندن فارغ اولديغمز جهتله ارتق شعرك كيفيت عملنه دائر
بسط كلام ايده لم

معلوم اوله كه شعر ياپمنك وبو صناعتى احكام ايتمنك شروطى اولوب اولكبسى اشعار
عربدن برنيجه سنى حفظ ايتمكدركه حتى نفسده بر ملكه حاصل اولوبده انك منوالى اوزره
نسج كلام اولنه وحفظ ايچون اشعارك كثير الاساليب ونقى التراكيب اولان نفيس
وتميزلرى اختيار وانتخاب اولنمليدركه اقلى ابن ابى ربيعه وكثير وذوالرمه وجرير وابى نواس
وحبيب وبحترى ورضى وابى فراس كبى فحول شعراى اسلاميه دن برشاعرك شعرى واكثر
واعلى درجه سى كتاب اغانينك حاوى اولديغى اشعاردر زيرا كتاب مذكور اهل طبقهٔ
اسلاميه نك شعرينى واشعار جاهليه دن مختار اولنلرينى جمع ايلمشدر

وبو وجهله محفوظدن خالى اولان كيمسه نك نظمى قاصرورذى اولوب شعره رونق
وحلاوت ويرن انجق كثرت محفوظدر بناء عليه حفظى قليل ياخود معدوم اولان كيمسه نك
شعرى اولميوب سويلديكى انجق درجهٔ اعتباردن ساقط برنظمدر ومحفوظى
اولميانلره كوره شعردن اجتناب ايتمك اولادر

وبرمنوال سابق اشعار عربدن بك چوق شيلر حفظ ايله تشحيذ قريحه دن صكره نظمه
اقبال ايتمليدر وبو خصوصده اكثار ايله ملكهٔ شعريه راسخ ومستحكم اولور وبعضيلر
ديمشلردركه بو بابده محفوظ اولان اشعارك رسوم حرفيهٔ ظاهره سى فراموش اولنمق دخى
شرطدر زيرا رسوم مذكوره انلرك بعينها استعماله مانعدر اما نفس انسانى انلرله
متصف ومتكيف بولنديغى حالده رسوم مذكوره منسى اولدقده اساليبى ذهنده منتقش اولوب
قالمغله اول اساليب اوزره بالطبع بشقه كلمدر نسج اولنور
وبوندن صكره عمل شعر ايچون خلوت واقارصو وازهار خوشبو وصوت دلجو ايله بادى

تنشيط قريحه اولور يرده اقامت وبو نلرله برابر خاطرده جمعيت دخى شرطدر اصحاب فن
ديمشلردركه شعر سويلمك ايچون الك خيرلو وقت صباحلين اويقودن قالقيلدقده ومعده نك
فراغى وفكرك نشاطى وقتنده وحمام هواسنده در وبعضا عشق وبيهوشى حالنى دخى
بونك اسبابندن عد ايدرلر

نته كم ابن رشيق كتاب عمده سنده بونى ذكر ايتمشدر كتاب مذكور بوفنده بركتاب
بى نظير اولوب كرك اندن اول وكرك اندن صكره كيمسه بويله بر كتاب يازمامشدر
واصحاب فن ديمشلردركه بو موادك كافه سى بر كيمسه ده مجتمع اولدقدن صكره ينه شعر
نظمى كندوسنه كوج كلور ايسه ارتق انى وقت آخره تعليق ايلمك ونفسنه جبر واكراه
ايتمامك لازم كلور وبيتك قافيه اوزره بناسى ابتداى امرده تصور اولنوب وقرار
ويريلوبده انك اوزرينه نسج كلام اولنمليدر زيرا قافيه دن غفلت واغماض اولنه رق
نظمه ابتدار اولنديغى تقديرجه محلنده قافيه وضعى دشوار اوله رق اكثريا ربطسز
وياقيشقسز برقافيه دوشر وسويلديكى بربيته مناسبتى اولميه رق خاطره سنوح ايدن
بيتى موضع لايقنه ترك وتأخير ايتمليدر زيرا هر بيت باشلو باشنه مستقل ومنفرد اولمغله ابياتك
يكديكره مناسبت وارتباطى قالوب بو خصوصده دخى شاعر استديكى كبى ترتيب وتنظيم
ايتمليدر وقصيده ختام بولدقدن صكره اوبله جه حالى اوزره براقيوب وبلكه تكرار
دونوب تصحيح وتنقيح ايتمليدر زيرا شعر انسانك بنات فكرى واختراع قريحه سى
اولديغندن اكا مفتون ومغرور اولوب اول امرده كندوسنه كوزل كورينه رك قصورينه
مطلع اوله ماز وشعرده انك فصيح اولان تراكيبى استعمال وضرورات لسانيه يى ترك ايتمليدر
زيرا ضرورات لسانيه شعرك قدرينى تنزيل وتقليل ايدر وچونكه ضرورتدن برطريق مستقيم
ومساعده عدول ايتمك قابل اولديغندن مولد اولان كيمسه يى ائمهٔ لسان ضرورت ارتكابندن
منع ايتمشلردر وكذا معقد اولان تراكيبى استعمالدن دخى اجتناب ومعانيسى الفاظنه
مسابقت يعنى الفاظندن مقدم ذهنه تبادر ايدن تراكيبى اختيار وانتخاب ايتمليدر كذلك
بربيتده معانينك كثرت وازدحامندن دخى اجتناب لازم كلور زيرا بونده دخى برنوع تعقيد
فهم واردر ومختار اولان انجق الفاظى معانيسنه مطابق وياخود اوفى واتم اولان عباراتدر
ومعانى كثير ومزدحم اولدقده حشو اولور وذهن انلره طالوب ذوقك استيفاى ادراك
بلاغت ايلمسنه مانع اولور اشته بوسببدن شيوخ واساتذه مز برمنوال سابق متنبى ايله
معرينك شعرلرينى اساليب عرب اوزره منسوج دكلدر ديو تعييب ايدوبده طبقهٔ شعردن
ساقطدر ديدكلرى كبى شرق اندلس شاعرى اولان ابن خفاجه نك بربيتنده پك چوق معانى
موجود ومزدحم اولديغندن انك شعرينى دخى تعييب ايدرلردى وبو بابده حاكم انجق
ذوق بلاغتدر وشاعرك مأنوس الاستعمال اولميان الفاظدن اجتناب ايتمسى لازمه دن
اولديغى كبى كثرت استعمال ايله مبتذل اولان اهل سوق لافرديسندن دخى اجتناب
ايلمسى لازمدر زيرا بو دخى كلامى طبقهٔ بلاغتدن تنزيل ايلر انكيچون الهيانده ونعوت
انبياده شعرك جيادتى نادر وبوكا دخى اقل قليل اوله رق فحول شعرا قادر اولور چونكه

بونلرك معانيسى بين الجمهور متداول ومبذول اولديغندن النار حارة والسماء فوقنا كبى
مفيد اولميان كلاملره قريب اولمغله بلاغتدن بعيد اولور زيرا عدم افاده ايله بلاغت
ايكى اوج اولديغندن بركلام عدم افاده يه نقدر قريب اولور ايسه اولقدر بلاغتدن
بعيد اولور بو امورك كافه سى موجود ومجتمع اولدقدن صكره ينه شعر متعذر اولور ايسه
تكرار معاوده ومراوده ايله اقدام اولنمليدر زيرا قريحه ممه كبيدر صاغلمغله سوت ويرر
ترك واهمال ايله قورور بوفنك طرق تعلمى وتفصيلات سائره سى ابن رشيقك كتاب
عمده سنده اولوب بزم بوراده ذكر ايتديكمز اندن برنبذه اولمغله بو مباحثك تفصيلاتنى
طلب ايدنلر كتاب مذكوره مراجعت ايلسون وصناعت شعرده رعايتى لازم اولان
امورك بياننه دائر اصحاب فن بعض قصائد دخى نظم ايتمشلردر بونلرك احسنى بومحلده
ايراد ايده جكمز قصيده دركه بودخى ابن رشيقكدر ظن ايدرم

☼ شعر ☼

لعن الله صنعة الشعر ماذا   من صنوف الجهال منه لقينا
يؤثرون الغريب منه على ما   كان سهلا للسامعين مبينا
ويرون المحال معنى صحيحا   وخسيس الكلام شيئا ثمينا

محصول ابيات برطاقم جهله دن كورديكمز شعر صنعتنه الله لعنت ايلسون كه غريبى
يعنى لفظ وحشى يى سامعينه فهمى سهل وآشكار اولان لفظ اوزرينه ترجيح ايدرلر
ومحالى معناى صحيح وكلام خسيسى دكرلى برسوز كورورلر بيت ثانى زبانزد
ومأنوس الاستعمال اولميان الفاظك استعمالنى رد وجرح وبيت ثالثك مصرع
اولى مبالغه يى محال مرتبه سنه يعنى عقل قبول ايتميه جك درجه يه واردرمقدن منع
ديمكدر بعضيلر على الاطلاق شعرده مبالغه مقبول وبعضيلر على الاطلاق مبالغه
مردودر ديرلر لكن تحقيق اولان بودركه مبالغه عقلا محال ومستبعد اولان مرتبه يه
وارمديغى وياخود بركوزل خيالى متضمن ويا هزله دائر اولديغى تقديرجه مقبول ومحال
مرتبه سنده اولهرق برطاقم طاتسز مبالغه لر مردوددر

يجهلون الصواب منه ولايد   رون للجهل انهم يجهلونا
فهم عند من سوانا يلامو   ن وفى الحق عندنا يعذرونا

محصول بيتين شعرده صواب اولان نه ايديكنى بيلمدكلرينى دخى بيلمزلر بناء عليه انلر سائرك
عندنده لوم اولنورلر ايسه ده بحق بزم عندمزده جهل ايله معذوردرلر

انما الشعر ما تناسب فى النظ   م وان كان فى الصفات فنونا
فأتى بعضه يشاكل بعضا   واقامت له الصدور المتونا

محصول بيتين شعر هرنقدر صفات حسبيله فنون متنوعه يى حاوى ايسه ده نظمده
متناسب اولمليدر شويله كه بعضيسى بعضيسنه مشاكل اولور وصدورى متونى اقامه
ايتمش بولنور يعنى اندامى مستقيم واعضاسى متناسب بردلبر كبى اولوب برطرفدن
قنبورى چيقمش ويا برطرفى صيرتمش اولماليدر

كل معنى اتاك منه على ما   تتمنى ٦ لولم يكن او يكونا
فتناهى من البيان الى ان   كاد حسنا يبين للناظرينا
فكأن الالفاظ منه وجوه   والمعانى ركبن فيها عيونا
قائما فى المرام حسب المعانى   يتحلى بحسنه المنشدونا

محصول ابيات هرمعنى كه اولمامش ياخود اولمسيدى ديو تمنى ايلديكك شيئه دائر
افاده اولنمق لازم كلسه بيان وايضاحده اول مرتبه يه بالغ اولمليدركه عروس سخنك
ناظرينه عرض حسن وجمال ايتمه مرتبه سنه كلملكه كويا كه الفاظ يوزلرى ومعانى كوزلرى
كبى اوله وامنيه وارزولر حسبيله مقام طلبده اويله قائم اولملى كه انك حسنيله منشدون
متحلى بولنه يعنى تمنى مقامنده سويلنيله جك ابياتده ارزو نه ايسه مجسم ايده جك صورتده
ايضاح وافهام اولنمليدر

واذا ما مدحت بالشعر حرا   رمت فيه مذاهب ٧ المسهبينا
فجعلت النسيب سهلا قريبا   وجعلت المديح صدقا ٨ متينا
وتنكبت ما يهجن فى السمـ   ع وان كان لفظه موزونا

محصول ابيات وشعر ايله بريني مدح ايتديككده مكثير الكلام اولنلرك اصول ومسلكنى
ارادسين بو صورتله تغزلى سهل وفهمه قريب ومدح واوصافى طوغرى ومتين قيلرسين
وسمعده مستهجن ومنفور اولان سوز موزون ايسه ده اندن اجتناب ايلرسين

واذا ما قرضته بهجاء   عبت فيه مذاهب المرقبينا
فجعلت ٩ التصريح فيه دواء   وجعلت التعريض داء دفينا

محصول بيتين وهجو طرزنده شعر سويليه جك اولديغكده مقصدى تصريح مسلكنى
ترك ايله تصريحى انده دوا وتعريضى بركيزلو مرض مثابه سنده قيلمليسين يعنى هجوده كلامك
ظاهرى مدحى مشعر وباطنى ذمى مخبر اولمليدر يوخسه سب ايدرجه سنه صراحة عيبنى
يوزينه اورمق كبى هجو شعرده معتبر دكلدر

واذا ما بكيت فيه على الغا   دين يوما للبين والظاعنينا
حلت دون الاسى وذللت ما كا   ن من الدمع فى العيون مصونا

محصول بيتين وسفر ايده جك وسنى براغوب برطرفه كيده جك اولنلر ايچون بكا وماتم
ايده جك اولديغكده حزن وتأسف حالنده بولنوب مصون كوشۂ عيون اولان سرشكى
رايكان ومبذول ايتمليسين

ثم ان كنت عاتبا شئت بالوعـ   ـد وعيدا وبالصعوبة لينا
فتركت الذى عتبت عليه   حذرا آمنا عزيزا مهينا

محصول بيتين صكره عتاب ايده جك اولديغك حالده وعد ايله وعيد وصعوبتله ملايمت
قصد ايدرك عتاب ايتديكك كمسه يى هم قورقوتور هم امنيت ايدر وهم عزيزهم حقير يعنى
براشتباه وتردد حالنده ترك ايتمليسين

واصح القريض ١ ما قارب النظـ   ـم وان كان واضحا مستبينا

٦ ولم يكن نسخه
٧ المشتهينا نسخه
٨ مبينا نسخه
٩ الصريح نسخه
١ ما فات فى النظم نسخه

فاذا قبل اطمع الناس طرا　　واذا اريم الجزا المعجزينا

محصول بيتين شعرك اصحى اودركه هرنقدر واضح وعيان ايسه ده نظم لآلى يه قريب ومشابه برحال حسن انسجامده واقع يعنى سهل ممتنع اوله رق اوقونديغى حالده هركسى حرص وطمعه دوشورور وتنظير اولنه جق اولدقده دخى شعر وبيانى معجز اولنلرى عاجز قيلار

كيفيت عمل شعره دائر ناشينك دخى برقصيده سى اولمغله بومحله درج وايراد اولنور

شعر

الشعر ماقومت زيغ صدوره　　وشددت بالتهذيب اسر متونه
ورأبت بالاطناب شعب صدوعه　　وفتحت بالايجاز عور عيونه
وجمعت بين قريبه وبعيده　　ووصلت بين مجمه ومعينه

محصول ابيات شعر اول سوزدركه زيغ صدورينى يعنى اجزاسى اولان ابياتك بنيهٔ صدورنده اوله بيله جك ميل وانحرافى تقويم وسراپا متونى تهذيب وتنقيح ايله ترصين وتحكيم وعرائس مضامينك پريشان طرەلرينى شانهٔ اطناب ايله اصلاح وتسويه وكوزلرينى ميل ايجاز ايله فتح وزحم چشمنى ازاله يعنى يرينه كوره اطناب وايجاز ايله كلامك مقتضاى حاله مطابقتى وسائلنى تتميم وحديقهٔ نظمك قريبيله بعيدينك بيننى جمع ومجمع مياهيله ماء جاريسى يعنى جداول جهات جامعهٔ معتبره ايله وصل ايدرك طرحلرينى صور مطبوعه اوزره تنظيم ايتمش اوله سين

واذا مدحت به جوادا ماجدا　　وقضيته بالشكر حق ديونه
اصفيته بنفيسه ورصينه　　وخصصته بخطيره وثمينه
فيكون جزلا فى مساق صنوفه　　ويكون سهلا فى اتفاق فنونه

محصول ابيات وشعر ايله بربيوك وكريم اولان ذاتى مدح ايدوبده اداى ديون تشكر ايده جك اولديغك حالده سوزك نفيس ومتانتليسنى اختيار وخطير وقيمتليسنه اعتبار ايتمليسين شويله كه سياق صنوف معانيسنده جزالت وفنون فقراتنك اتفاق وارتباطنده سهولت اوله

واذا بكيت به الديار واهلها　　اجريت للمحزون ماء شؤنه

محصول بيت وشعر ايله بردياره واهالسنه بكا ايده جك اولديغكده محزون اولان كيمسه نك كوزى ياشنى اقيده جق وجهله مؤثر سويلمليسين

واذا اردت كناية عن ريبة　　باينت بين ظهوره وبطونه
وجعلت سامعه بشوب شكوكه　　٣ بثباته وظنونه بيقينه

٣ بثبوته نسخه

محصول بيتين وبرتهمتدن كنايه طريقيله صاحبنه تعريض ايده جك اولديغك حالده كلامك ظاهريله باطننك بيننى اويله مباين قيلمليسين كه سامعك شكوك وترددى ثباتيله وظنى يقينيله مخلوط اوله

واذا عتبت على اخ فى زلة　　ادمجت شدته له فى لينه
فتركته مستأنسا بدمائه　　مستأمنا رعونه وحزونه

محصول بيتين واخوانكدن برينه برزله وقصوردن طولايى عتاب ايتديكك حالده اكا ايده جكك شدتى ملايمت ايچنده ادماج واخفا ايدوبده انى ملايمتله مستأنس وشدت وغلظت خصوصنده مستأمن حالنده ترك ايلرسين

واذا نبذت الى الذى علقتها　　اذ صارمتك بفاتنات جفونه
تتهما بلطيفه ورقيقه　　وشففتها بخبيه وكمينه

محصول بيتين وفتنه كار غمزه لريله سنى اورمش اولان علاقه كرده كه عرض حال ايتديككده كلام نرم ولطيف ايله اكا غرضكى بيلدير وسوزك رموز ومزاياسنى تاقلبنه تأثير ايتديررسين

واذا اعتذرت لسقطة اسقطتها　　واشكت بين مخيله ومبينه
فيحول ذنبك عند من يعتده　　عتبا عليه مطالبا بيمينه

محصول بيتين وسندن صادر اولان برقصور وقباحتدن طولايى اعتذار ايتديككده همان دسيسه كارانه ايكى بوزلى برروش افاده يه كيريشورسين كه سنك فعلكى قباحت عد ايدن كيمسه نك عندنده سنك قباحتك بعينه اكا دشوره رك انى معاتب حكمنه قور

فصل

صنعت نظم ونثر الفاظده اولوب معانيده اولمديغى بياننده در

معلوم اوله كه نظما ونثرا كلام صناعتى انجق الفاظده اولوب معانيده دكلدر وبوبابده الفاظ اصل اولوب معانى انلره تابعدر بوجهتله نظم ونثرده ملكهٔ كلامى استيفا كيمسه اول ملكه يى انجق الفاظده ارار شويله كه لسان مضريده ملكه سى مستقر وكندوسى كويا كه عرب ايچنده نشو ونما بولمش مرتبه يه واصل اولمق اوزره كلام عربدن پك چوق شيلر حفظ واز بر ايدر بونك سببى دخى بالاده بيان ايتديكمز وجهله هر لسان برنوع ملكهٔ نطقيه اولوب تحصيلى لسانده تكرار ايله اوله كلمسيدر لسانده نطق اولنان ايسه الفاظ اولوب معانى اذهانده در وبرده معانى هركسك ذهننده موجود وديلديكى وجهله متصور اولمغله برفن وصنعته محتاج اولميوب صنعته محتاج اولان اول معانى يى افاده ايچون تأليف كلام خصوصيدر كه معانينك قوالبى مثابه سنده اولمغله نصل كه صو قابلرى التوندن وكومشدن وصدفدن وصرچه دن وساره دن اولوبده صو حد ذاتنده بر اولديغى وصو ايله مملو اولان اوانينك جودت ولطافتى جنسى اعتباريله اولوبده ايچنده كى صو اعتباريله اولمديغى كبى لغتك استعمالده جودت وبلاغتى دخى كلامك مقاصده تطبيقى اعتباريله تأليفده اختلاف طبقاتى ايله مختلف اولوب معانى حد ذاتنده بردر ومقتضاى ملكهٔ لسان اوزره كلامك تأليف واساليبنه جاهل اولان كيمسه مقصودينى افاده ايتمك استيوبده حسن افاده يه مقتدر اولمديغى حالده يرندن قالقمق استيوبده قدرتى اولمديغندن قالقه مبادر مقعد مثابه سنده اولور والله يعلمكم مالا تعلمون

فصل

بو ملكه نك حصولی كثرت حفظ ایله وجودتی جودت محفوظ ایله اولدیغی بیانده‌در

بالاده ذكر ایتمشیدك كه لسان عربی‌یی تعلم ایتمك استیان كیمسه یه كوره كلام عربدن برچوق شیلر حفظ واز بر ایتمك لازمدر واول كیمسه ده حاصل اولان ملكه نك جودتی حفظ ایتدیكی كلاملرك جنس وكیفیجه جودت وطبقه‌لرینه كوره اولور بوصورتده حبیب یاعتابی یا ابن معتز یا ابن هانی یاشریف رضینك شعرینی یاخود ابن مقنع یاسهل بن هارون یا ابن الزیات یابدیع یاصابینك رسائلنی حفظ ایتمش اولان كیمسه نك ملكه سی متأخریندن ابن سهلك یا ابن منبهك شعرینی یاخود بیانینك یاعماد اصفهانینك انشاسنی حفظ ایدن كیمسه نك ملكه سندن مقام ومرتبهٔ بلاغتجه دها جید واعلی اولور زیرا بونلرك طبقه‌سی انلردن اشاغیدر بو كیفیت اهل بصیرت وصراف بلاغت اولان اصحاب ذوقه ظاهر ومعلوم اولور ومحفوظ ومسموعك جودتی نه‌قدر ایسه صكره استعمالك جودتی دخی اولقدر اولوب بعده حاصل اولان ملكه نك جیادتی دخی اكا كوره اولمق لازم كلدیكندن محفوظك ارتقاء طبقه سیله ملكهٔ حاصله دخی مرتقی اولور زیرا طبیعت انجق انك منوالی اوزره نسج كلام ایدر وملكه نك قواسی انك تغذیه سیله نشو ونما بولور بونك سببی دخی اولدركه روح انسانی فطرتجه هر نقدر واحد بالنوع ایسه ده خارجدن متكیف اولدیغی الوان وملكات وادراكات كه انجق بونلرله نفسك وجودی تمام اولور وصورتی قوه‌دن فعله چیقار اشته بو احوال واوصافده قوت وضعف اعتباریله اول جوهر روحانی افراد بشرده مختلف اولور ملكاتك حصولی ایسه برمنوال سابق تدریجی اولمغین ملكهٔ شعریه حفظ شعر ایله وملكهٔ كتابت حفظ منشآت ایله وملكهٔ علمیه علوم وادراكات وابحاثده ممارسه ایله وملكهٔ فقهیه علم فقهده ممارسه واصول اوزره فروعی تخریج ومسائلی تنظیر وتفریع ایله وملكهٔ تصوفیه وربانیه عبادات واذكار ایله وحس باطننه وروحنه رجوع وروحانیته انقلاب قدرتی كلنجیه دك وسعی مرتبه خلقدن عزلت وخلوت ایدرك حواس ظاهره‌یی تعطیل ایله حاصل اولور سائری دخی بوكا مقیسدر وبونلرك هر برنده روحك متكیف اولدیغی بررنك واردر وملكه جیادت وردائتجه هرنه حال اوزره نشو ونما بولدیسه ذاتنده اول حال اوزره بولنور بوصورتده طبقه سی عالی اولان ملكهٔ بلاغت انجق طبقه سی عالی اولان كلامی حفظ ایله حاصل اولور اشته بونكیچون فقها وسائر اهل علم اولنلر بلاغتده قاصر اولورلر چونكه انلرك اذهانی اسالیب بلاغتدن خارج وطبقه سی نازل اولان عبارات فقهیه وقوانین علمیه ایله مملو ونفس ناطقه‌لری بونلرله متكیف اولدیغندن بوصورتله نشو ونما بولان ملكه‌لری غایت قاصر وعباره‌لری اسالیب عربدن بعید ومنحرف اولور اشته فقها ونحات ومتكلمین ونظار وكلام بلغاپی حفظ ایله مملو اولمیان سائر اصحاب علومك اشعارینی بو وجهله قاصر بوله بورز احبابمزدن دولت مرینیه ده توقیعی اولان فاضل ابو القاسم ابن رضوان بكا نقل وروایت ایدوب دیدیكه احبابمزدن وبلغای عصردن سلطان

ابو الحسنك كاتبی ابو العباس بن شعیب ایله بركون مصاحبت ایدركن كندوسنه ابن نحوینك قصیده سنك مطلعنی اوقودم وابن نحوینك اولدیغنی سویلمدم مطلع مذكور بودر

* لم ادرحین وقفت بالاطلال * ما الفرق بین جدیدها والبالی * یعنی جانانك یورندده طوردیغم وقت بقیهٔ آثار منزلنك یكیسیله اسكیسی بیننده فرق نه‌در بیله مدم دیمك اولور بو مطلعی كندوسنه اوقودیغم انده بالبداهه بو برفقیه شعریدر دیدی نه‌دن اكلادك دیدیكمده ما الفرق قولندن اكلادم زیرا بو عباره عبارات فقهادن اولوب اسالیب كلام عربدن دكلدر دیدی بعده بن دخی صحیح ابن نحوینكدر دیدم * اما كتاب وشعرانك حالی بویله دكلدر زیرا انلرك حفظنده كلام جید عربدن پك چوق شیلر اولوب نظما ونثرا اسالیب عرب ایله الفت وممارسه‌لری واردر اندلسده بنی احمر دولتنده وزیر اولان واحبابمزدن بولنان ابو عبد الله بن الخطیبدن بركون بو كیفیتی سؤال ایدوب دیدمكه هرنه وقت شعر سویلیه جك اولسم نظم شعر بكا كوج كلیور مع هذا كه بو خصوصدن حظم اولوب هرنقدر محفوظم از ایسه ده قرآن وحدیث وفنون وانواع كلام عربدن اوله‌رق كلامك جیدینی حفظ ایلمشمدر والله اعلم بكا شعرده بویله طورغونلق عارض اولمسی انجق حفظمده برچوق اشعار علمیه وقوانین تألیفیه موجود اولمسندن ناشیدر زیرا بن شاطبینك قصیدهٔ كبری وصغراسنی حفظ وابن حاجبك فقه واصولدن اولان معروف ایكی كتابنی وعلم منطقدن خونجینك جملنی وكتاب تسهیلك برمقدارینی وقوانین تعلیمدن پك چوغنی تدارس ایدوب بونلرله ذهنم طولدیغندن بو كیفیت قرآن وحدیث وكلام عربدن محفوظم اولان كلام جید سببیله مستعد اولدیغم ملكه‌یی مجروح وقریحه‌مك اكا بالغ وواصل اولمسنه مانع وحائل اولمش اولمق كركدر وزیر ابن الخطیب بویله دیدیكمده برمقدار بكا متعجبانه نظر ایتدكدنصكره دیدیكه هالله جزاویرسون بو سوزی انجق سنك كبی برذات سویلیه بیلور وبوندن سنك فضلك ظاهر اولور وبو تقریركده بربشقه سر دخی واردر واول سر بودركه منثور ومنظومده عربدن شعرای اسلامیه كلامنك بلاغت وذوقجه طبقه سی زمان جاهلیت شعراسندن اعلی اولمسنك سببی بوندن مستبان اولور زیرا بز حسان بن ثابت وعمر بن ابی ربیعه وحطیه وجریر وفرزدق ونصیب وغیلان وذی الرمه واحوص وبشارك اشعارینی وبعده دولت امویه ده ودولت عباسیه نك اوائلنده‌كی اسلاف عربك خطب ورسیل ومحاورات ملوكه دائر اولان آثارینی طبقهٔ بلاغتجه نابغه وعنتره وابن كلثوم وزهیر وعلقمه بن عبده وطرفه بن العبدك اشعارندن وزمان جاهلیه‌ده‌كی بلغانك منثور اولان كلام ومحاوراتندن پك چوق اعلی وارفع بوله یورز واصحاب بلاغته كوره بو خصوصده طبع سلیم وذوق صحیح شاهددر وسببی بودركه اسلامه یتشمش اولان شعرا مثلنی اتیاندن بشرك عاجز اولدیغی قرآن وحدیثده كلامك طبقهٔ عالیه سنی ایشیدوب نفس ناطقه‌لری بو طبقهٔ عالیه نك اسالیبیله نشو ونما بولدیغندن بلاغتده ملكه‌لری بلغای جاهلیه‌دن بو طبقه‌یی استماع ایتمیلرك ملكاتی اوزرینه مرتقی ومرتفع ونظما ونثرا كلاملری انلرك كلاملرندن اعلی واصفی واحكم واقوی اولمشدر بركره تأمل ایت اكر اهل ذوق وبلاغت

ایسه‌ك ذوقك بوكا شهادت ایلر عصرمزده غرناطه قاضیسی بولنان شیخ واستادمز شریف ابو القاسم كه اخذ وتحصیلی سبته علماسندن اولوب علم لسانده پك زیاده ماهر ومتبحر برذات ایدی برکون اندن طبقهٔ اسلامیه نك طبقهٔ جاهلیه‌دن اعلی اولمسنك سببنی سؤال ایتدم ذوقا بوقضیه‌یی انكار ایده‌مدیكندن برخیلی سكوت ایتدكدن صكره والله بیله‌میورم دیمكله بو بابده بكا سنوح ایدن شیئی عرض ایده‌یم خصوص مذكورك سببی واولمق كركدر ظن ایدرم دیوب تقریر سابقمی ذكر ایتدیكمده متعجبانه برازسكوت ایتدكدنصكره بوكلام التون ایله یازلمغه شایاندر دیدی واندنصكره بكا حرمت ومجالس درس وتعلیمنده بنم قولمه وعلومده انبا همه شهادت ایلر ایدی والله خلق الانسان وعلمه البیان

فصل

كلامك مطبوع ومصنوعی ومصنوعك جودت وقصوزی بیاننده در

معلوم اوله كه كلامك سر وروحی افادهٔ معناده اولوب مهمل اولدیغی تقدیرجه اعتباردن ساقط اولان اموات كبیدر واهل بیانك بلاغتی تعریفلرندن معلوم اولدیغی اوزره بلاغت دیدكلری كمال افاده‌دن عبارتدر زیرا انلر بلاغتی كلامك مقتضای حاله مطابقتیدر دیو تعریف ایدرلر وتراكیب لفظیه‌نك مقتضای حاله مطابقتنده معتبر اولان شروط واحكامی بیلدیرن فن بلاغتدر وتراكیبك بومطابقتنده‌كی شروط واحكامی لغت عربدن تتبع واستقرا ایله ضبط اولنوب قوانین كبی اولمشدر شویله كه تراكیبك بالوضع مسند ایله مسند الیه بیننده اسنادی مفید اولمسنده معتبر اولان شروط واحكامك مجموعی قوانین عربیه یعنی نحویه اولدیغی كبی بوتراكیبك تقدیم وتأخیر وتعریف وتنكیر واظهار واضمار وتقیید واطلاق كبی احوالنك اسناد ده واحوال متخاطبینده اقتضای حاله كوره بیانی لازم كلان معانی ثوانی‌یی افاده سنده معتبر اولان شروط واحكام دخی برفنك قوانینیدركه بلاغت فنلرندن علم معانی دیدكلری فندر بوصورتده قوانین عربیه قوانین علم معانیده مندرج ومعتبر اولمق لازم كلور زیرا تراكیبك اسنادی افاده‌سی اسناده دائر اولان جملهٔ احوالی افاده سندن برجزدر وقوانین اعرابجه یاخود قوانین معانیجه واقع اولان بركونه خللدن ناشی مقتضای حالی افاده‌دن قاصر اولان تركیبلر مقتضای حاله مطابقتدن قاصر واموات‌دن معدود اولان مهمله ملتحق اولور بعده بومقتضای حالی افاده‌یه ذهنك انواع دلالات حسبیله معانی بیننده انتقالی كیفیتی تابع اولور زیرا تركیب بالوضع معناسیه دلالت ایتدكدن صكره ذهن اول معنانك لازمنه یاملزومنه ویاخود شبیهنه انتقال ایدركه محلنده مبین اولدیغی اوزره استعاره یاكنایه اولور واصل افاده‌ده اولدیغی كبی بوانتقال ایله دخی فكره برلذت حاصل اولور زیرا جمله سنده دلیلدن مدلوله ظفر اولوب ظفر ایسه اسباب لذتندندر اشته شوانتقالاتك دخی قواعد كلیه اوله‌رق شروط واحكامی اولوب انلری برفن وصناعت قیله‌رق علم بیان تسمیه ایلدیلركه علم معانینك شقیق ونظیریدر زیرا قواعد بیانیه

تراكیبك معانی ومدلولاتنه وقواعد علم معانی من حیث الدلاله نفس تراكیبك احوالنه راجعدر لفظ ایله معنی ایسه متلازمان ومتضایفان اولملریله بوصورتده علم معانی ایله علم بیان بلاغتك بررجزئی اولوب كمال افاده ومقتضای حاله مطابقت بوفنلرله اوله‌رق مطابقتدن وكمال افاده‌دن قاصر اولان تركیبلر بلاغتدن قاصر وعند البلغا اصوات بهایمه لاحق اولوب بوكا عربی دینلمك لایق اولور زیرا كلام عربی انجق افاده سنده اصول لسان عربه موافق اوله‌رق مقتضای حاله مطابق اولان سوزدر بوحالده بلاغت كلام عربینك اصل وسجیتی وروح وطبیعتی اولمش اولور بوندن صكره معلوم اوله كه كلام مطبوع دیدكلرنده مدلول ومقصودی افاده‌ده سجیت وطبیعتی كمال اوزره اولان كلام مراد ایدرلر زیرا كلام عباره وخطاب دیمك اوله‌رق اندن غرض یالكز نطق اولمیوب بلكه متكلم انكله مافی الضمیرینی افادهٔ تامه ودلالت وثیقه ایله بیان وافهام ایتمك استر بویله كمال افاده‌دن صكره سجع وفقره‌لر بیننده موازنه وكلامی اقسام مختلفة الاحكامه تقسیم ولفظ مشتركك معنای خفیسنه ایهام وتوریه والفاظ ومعانی بیننده جناس دوشمك اوزره اضداد بیننده مطابقت كبی فصاحته رونق ویرن برطاقم تحسینات وتزیینات دخی تراكیب كلامه تابع اولوركه محسنات مذكوره اصل افاده اوزره زائد وفضله شیلر اولدقلری حالده كلامه رونق ولذت وحلاوت وجمال ویرر وبوصنعت ﴿ واللیل اذا یغشی والنهار اذا تجلی ﴾ و ﴿ فاما من اعطی واتقی وصدق بالحسنی ﴾ الآیة وكذا ﴿ فامامن طغی وآثر الحیوة الدنیا ﴾ الآیة وكذلك ﴿ وهم یحسبون انهم یحسنون صنعا ﴾ كبی قرآن كریمك مواضع متعدده سنده واردر فقط اصل تراكیبده كمال افاده حصولندنصكره واقعدر وكذا صنعت مذكوره كلام جاهلیده دخی واقع اولمشدر انجق من غیر قصد راست كله‌اولوب قصد ایله واقع دكلدر یالكز زهیرك شعرنده قصدا واقع اولمشدر دیرلر اما اسلامیه ده قصدا وبغیر قصد واقع اولوب بوبابده صنایع عجیبه وغریبه اجرا ایتمشلردر وابتدا بوصنعتی احكام وتوثیق ایدن حبیب بن اوس وبحتری ومسلم بن الولیددركه اشبو صنایعه حریص ومنهمك ایدیلر وبعضیلر دیرلر كه ابتدا بونكله اوغراشان بشار بن برد وابن هرمه دركه بونلر لسان عربده شعر یله استشهاد اولنانلرك الك صوكیدر بعده كلثوم بن عمرو عتابی ومنصور النمیری ومسلم بن الولید وابونواس دخی بوملكده انلره اتباع واقتفا ایلدیلر ومتعاقبا حبیب ایله بحتری كلدی صكره ابن المعتز ظهور ایله فن بدیعی ختم واكمال ایلدی كلام مطبوع نه دیمك اولدیغی فهم ایده‌سین دیو بومقامده مثال اوله‌رق صنعتدن خالی اولان برابكی كلام مطبوع ایراد ایده‌لم

﴿ قیس بن وریحك قولی ﴾

واخرج من بین البیوت لعلنی   احدث عنك النفس فی السرخالیا

یعنی تنهاده كیزلوجه نفسمه سندن خبرویرمك یعنی دوحله كیزلوجه سنك لاقردیكی ایتمك ایچون خانه‌لر اره‌سندن چیقوب صحرایه دوشه بوردم

کثیرك قولی

وانی وتهیامی بعزة بعدما تخلبت عما بیننا وتخلت

لکالمرتجی ظل الغمامة کلما تبوأ منها للمقیل اضمحلت

کثیر بر شاعرك اسمی اولوب عزة انك محبوبه سی اسمیدر محصل بیت عزة ایله بیننزده کی ایلیشدکدن ایکمزده بکجدکدن صکره بن انك عشقندن نشئت ایدن حیرتمله بلوت کولکه سنی ارنجا ایدن کیمسه کبی یم که هرنه وقت قیلوله ایچون استظلال ایده جك اولسه اول بلوت زائل اولور یعنی جانان ایله بیننز شکراب ایکن بنده بوندن بکجدم اوده بکجدی لکن بن بنه نائل مرام اوله میوب مستظل سایهٔ غمامه اولمق استین کیمسه کبی یم که هرنه وقت بلوت کولکه سنه واروب سایه دار اولمق استسه زائل اولدیغی کبی بن دخی عزه نك وصلتنی طالب اولدقجه امتناع ایده کلدیکندن واله وحیران اولدم الحاصل شوبار یشقلغك ثمره سنه نائل اوله مدم انتهی

اشته صنعتدن عاری اولان بو کلام مطبو علرك متانت ورصانت تألیف وترا کیبنه امعان نظر ایت که بو افادهٔ تامه و بلاغت واقعه دن صکره صنایع بدیعه دخی اولسه حسن ورونق زیاده اولوردی اما مصنوع بشار وصکره حبیب وانلرك طبقه لرنده اولنلر وصکره خاتم اصحاب فن اولان ابن المعتزك کلاملرنده پك چوقدر وانلردن صکره کلان متأخرین انلرك میدان هنرلرنده جریان وانلرك منوال صنعتلری اوزره نسج تار و پود بیان ایتمشلردر واصحاب فن عندنده بو صنعتك اصناف وانواعی متعدد والقابنده اصطلاحلری مختلفدر وپك چوغی بو فنی افاده ده داخل اولمیوب انجق تحسین ورونق و یرمسی حسبیله بلاغتده درج ایدرلر اما اهل بدیعك متقدمینی عندنده فن مذکور بلاغتدن خارجدر انکیچون انی موضوع معین اولمیان فنون ادبیه صره سنده ذکر ایدرلر ابن رشیقك دخی کتاب عمده سنده رأیی وادبا اندلسك مسلکی بودر واشبو صنایع بدیعه نك استعمالنده بر طاقم شرطلر ذکر ایتمشلردر شروط مذکوره دن بری من غیر تکلف اولمق وعن قصد اکثار اولنمامقدر اما بلا تعمد کندی طبیعتیله دوشن صنایع بدیعه تکلفدن بری اوله رق کلام دخی عیب استهجاندن وارسته اولمغله اکا پردیه جك یوقدر بو وجهله شرط قلنمسنك وجهی بودر که صنایعی اجرا ایله اوغراشوب تکلف ایتمك کلامك تراکیب اصلیه سندن غفلته بادی اولوب اصل افاده یی اخلال و بتون بتون بلاغتی ازاله ایدر و بو صورتده ایسه اول تزییناتدن بشقه کلامده برشی قالمز اشته الیوم اهل عصرك اکثر یا حال ومشواری بودر وذوق بلاغت اصحابی ایسه انلری بو تکلفلرندن طولایی استهزا و بو حاللرینی بر نوع قصور وقباحت عد ایدرلر استادمز ابو البرکات بلفیقی که اهل بلاغت واصحاب قریحه و بصیرتدن برذات ایدی اندن ایشتدم الله زیاده حظ نفسمی موجب اولان شی درلو تعب ومشقتلر چکه رك نظمنده یازنده صنایع بدیعه ایله اوغراشنلری کورمکدر دیر ایدی و بونکله تلامیذینی صنایع بدیعه تکلفاتنه طالو بده بلاغتی فراموش ایتمکدن تحذیر ایدردی

وصنایع مذکوره نك شروط استعمالندن بری دخی اقلال اولوب بر قصیده نك ایکی اوچ بیتنده اولملیدر که بو مقداری شعره زینت و رونق و یرمك ایچون کافیدر و بو صنایعك اکثاری عیبدر نته کم ابن رشیق وسائری بو وجهله ذکر ایتمشلردر واندلسده لسان عربی خواجه سی اولان استاذمز ابو القاسم الشریف السبتی دیر ایدیکه صنایع بدیعه بر شاعرك یاخود کاتبك کلامنده واقع اولدقده استکثاری قبیح ومقدوح اولور زیرا بونلر کلامك محسنات ومزیناتی اولمغله یوزده کی بنلر مثابه سنده اولوب بر ایکی اولورسه کلامه حسن کلور وزیاده سی قبیح اولور وزمان جاهلیده واسلامده کلام منثور دخی کلام منظومك نسبتی اوزره اوله رق ابتدا کلام مرسل اولوب سجع وصنایع سائره التزام واکثار اولنمقسزین فقره لر بیننده موازنه معتبر و بو موازنه دخی فقره لرك فواصل ومقاطعیله معین ومعلوم ایدی تا که آل بویه نك کاتبی اولان ابراهیم بن هلال الصابی ظهوریله صنایع وتقفیه داعیه سنه دوشوب خلق انی مخاطبات سلطانیه ده بو یله تکلفاته طالمسندن طولایی تعییب ایلدی وانك بو مسلکه سلوك ایتمسنه بادی افندیلری اولان حکمدارلرك عرب اولمیوب بازار بلاغته رواج و یرن شان خلافتدن بعید بولنملریدر اندن صکره بو صنایع منشآت متأخرینده منتشر وکلام منثورك ترسیل قسمی منسی واخوانیات ایله سلطانیات وسوقیات ایله عربیات متشابه وعبارات عربیه مهملات ایله مختلط اولدی بو موادك کافه سی تکلف ایله مصنوع اولان کلامك اصل لازم اولان بلاغتی جهتنه لایقیله دقت اولنه مدیغی حسبیله کلام مطبوعدن قاصر اولدیغنه دلالت ایلر و بو بابده حاکم اولان ذوق بلاغتدر والله خلقکم وعلمکم مالم تکونوا تعلمون

فصل

اهل مراتبك شعره تنزل ایتدکلری بیاننده در

معلوم اوله که شعر عربك دیوانی اولوب علوم واخبار وحکمتلری انده ایدی و رؤسای عرب اکا راغب ایدی وسوق عکاظده انشا وشعر ایچون مکث واقامت ایدوب هر بری شعرینی فحول بلغانك محك تمییز وتحسیننه عرض ایدردی نهایت شعرلرینی ارکان بیت الحرامه تعلیق ایتمك مرتبه سنه وارمشلر ایدی نته کم امرئ القیس بن حجر ونابغهٔ ذبیانی وزهیر ابن ابی سلمی وعنترة بن شداد وطرفة بن العبد وعلقمة بن عبدة واعشی نام مشاهیر شعرانك یاپدقلری کبی بو وجهله کعبهٔ مکرمه یه تعلیق شعر ایده بیلنلر ایسه قوم وعصبیتی وقبیلهٔ مضر ایچنده اعتبار وحیثیتی اولنلر ایدی نته کم اشعار مرقومه یه معلقات تسمیه سنك وجهنده بو یله دینلمشدر

☼ للمترجم ☼

عکاظ مکهٔ مکرمه شرفها الله تعالی قربنده بر پنار محلیدر که عرب طائفه سی هر ییل انده اجتماع ایله بر آی قدر طوروب بیع وشرا وانشا وشعر ایله بکدیکره عرض کالای فخر ایدرلر وصدر نشین محفل بلاغت اولان کیمسه نك شعرینی کتوروب کعبهٔ مکرمه یه اصارلر ایدی بعثت نبویه ده دیوار کعبهٔ مکرمه ده معلق یدی قصیده وار ایدی که بونلره معلقات سبعه

دینیلور والك اوست طرفده امرئ القیسك قصیده سی ایدی كه اوتوز سنه مقداری
بیت مكرمده معلق بولندیغی حالده الك اوست طرفنه كسنه تعلیق شعر ایده ممشیدی
كلام معجز الهی نازل اولمغه باشلادقده نهایت مرتبهٔ اعجازده اولان بلاغتی بلغای
عربی تنظیردن عاجز قیلوب حتی برسورهٔ قصیره دیوار بیت مكرمه تعلیق یورلدقده
معلقات سبعه نك قدری شكست وجمله سنك بالاسنده بولنان امرئ القیسك شعری بلاغت
قرآنیه یه نسبت قبول ایتمیه جك صورتده دون و پست اولمغله امرئ القیسك
قزقرنداشی همان برادرینك شعرینی اخذ و رفع ایدیجك سائرینك بقاسنه محل قالمیوب
جمله سی كیجه لین قالدیرلمشدر ✿ تم كلام المترجم ✿

بعده بدایت اسلامده طائفهٔ عربی امر دین ونبوت ووحی الهی مشغول ایتمك
وقرآن كریمك اسلوب و بلاغتی كندولره دهشت ویرمك حسبیله برزمان ابكم ولال ونظما
ونثرا بلاغت داعیه سندن ساكت وفارغ البال اولدیلر صكره بو حاله الشمغلریله وشعرك
تحریمنه دائر وحی نازل اولمیوب رسول اكرم صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلری دخی
شعرا ایچون جائزه احسان بیورملریله طائفهٔ عرب ینه عادت قدیمه لرینه عودت ایتدیلر
واول وقت كبرای قریشدن عمر بن ابی ربیعه نك بلاغتده مقام ومرتبه سی عالی ومرتفع اولوب
اكثریا شعرینی ابن عباس حضرتلرینه عرض ایدر اودخی طوروب دكلر وتحسین ایلرایدی
صكره ملت اسلامیه ده دولت وسلطنت ظهورنده طائفهٔ عرب مدحیه لر نظم ایدرك دولته
تقرب ایدرلردی خلفا دخی شعرانك جیادت اشعارینه وقوم وقبیله لری بینده كی حیثیت
واعتبارینه كوره عظیم جائزه لر ویرر وچونكه اشعاردن آثار واخبار ولغت وشرف لسانه
مطلع اولدقلرندن كندولرینه شعر تقدیم اولنمسنی آرزو ایدرك شعرایه زیاده اكرام واحترام
ایدرلر ایدی وطائفهٔ عرب دخی بو اشعاری اولادلرینه حفظ ایتدیرردی بنی امیه ایامنده
وعباسیه نك اوائلنده حال اشته بو منوال اوزره ایدی هرون رشیدك اصمعی ایله بو بابده
اولان مسامره ومحاوره لرینه دائر صاحب عقدك نقل ایتدیكی حكایه باق هرون رشیدك
بو بابده كی معرفت ورسوخنه وبو خصوصه نه درجه اعتناسی اولدیغنه وكلامك جیدینی
ردیسندن فرق وتمییزده مرتبهٔ اقتدارینه وكلام بلغادن حفظنده نقدر چوق شیلر
اولدیغنه مطلع اولورسین اما انلردن صكره كلان اخلاف شعرانك لسانی بو لسان
دكل ایدی زیرا انلرك لساننده عجمه سابق ومستولی اولوب لسان مضری انجق فن
اولهرق تعلم ایتمشلر وبعده اهل لسان اولمیان امرای عجمی مجرد جائزه المق ایچون
مدح ایلمشلردر نتكم حبیب و بحتری ومتنبی وابن هانی وسائرینك یاپدیغی كبی بناء
علی ذلك اسلاف شعرا حقنده رایگان اولان منافع واغراض عزیزه زائل اولهرق شعر
اكثریا برنوع مداهنه ایله جائزه مطالبه سیچون سویلنور ومتأخریندن اهل همم ومراتب
اولنلر بو صناعتدن چكینور اولدی وبو وجهله شعر حقنده حال متغیر ومتحول اولهرق
نهایت شعر سویلمك امر ریاستده برنوع هجنت ومناصب جسیمه اصحابی حقنده مذمت
وقباحت عد اولنمه راده سنه كلدی والله مقلب اللیل والنهار

فصل

بو عصرده كی بدوی وحضریلرك اشعاری بیاننده در

معلوم اوله كه شعر لسان عربی یه مخصوص اولمیوب هر لسانده موجوددر وفرسده و یونانده
نیجه شاعرلر وار ایدی وشعرای یونانیدن اومیروس نام شاعر نامدار اولوب ارسطو انی كتابنده
ذكر وثنا ایلمشدر حمیرده دخی نیجه شعرای متقدمین وار ایدی و بو منوال سابق قوانین
اعرابی ضبط وتدوین اولنمش اولان لسان مضری اعجام ایله اختلاطدن ناشی فاسد اولمغین
بدوی عربلرك اعرابده وموضوعات لغویه نك پك چوغنده وكلمه لرك بناسنده سلفلری اولان
مضر لسانینه مغایر اولهرق ایروجه برلسانی اولوب حضری وشهریلر ایچنده دخی هم
اعرابده واكثر اوضاع وتصاریفده لسان مضرك خلافی وهمده اشبو بدوی عربلرك
لغتنه منافی بشقه برلسان پیدا اولدی و بو لسان حضری مدائن وامصارك اختلاف
اصطلاحاتیله یكدیگره دخی مخالف اولهرق اهل مشرقك لغتی اهل مغرب لغتنه وایكیسی
دخی اندلس لغتنه مغایر ومخالفدر وچونكه اوزان شعریه كه متحركات وسواكنك
اعداد وتقابلنده كلامك نسبت واحده اوزره اولمسندن عبارتدر بو كیفیت طبایع بشرده
موجود اولمغله شعر بالطبع هر لسانده موجود اولمق لازم كلدیكندن برلسانك یعنی
اصحابی یكه تازان فصاحت وسابق الخیل میدان بلاغت اولان مضر لغتنك فقدانیله
شعرك مفقود اولمسی لازم كلمیوب قبائل عرب مستعجمه دن وشهری وحضریلردن هربری
كندی لغتلری اوزره نظم شعره ابتدار ایده كلمشلردر وشمدیكی جیل مستعجم اولان قبائل
عرب بو عصرده سلفلری اولان عرب مستعربه نك اوزانندن خارج وزنلرده شعرلر انشاد
وتغزل ومدح ومرثیه وهجو انواعنی مشتمل اولهرق پك اوزون شعرلر احداث وایراد وكلامده
برفندن فن دیگره و برصدددن صدد آخره خروج وانتقالده استطراد ایدرلر و چوق كره
ابتدای كلامده همان مقصده كیردكلری دخی واردر واكثریا قصیده لرنده شعرا كندی
اسملریله باشلیوب بعده تغزل ایدرلر ومغربده كی جیل عرب بو مقوله قصیده لره اصمعی یه
نسبتله اصمعیات تسمیه ایدرلر وجانب شرقده بولنان قبائل عرب بو نوع شعره بداوی
وحورانی وقیسی دیرلر و بو شعرلرنده اصول فن موسیقی اوزره اولمیه رق الحان بسیطه ایله
تغنی وترنم دخی ایدرلر و بو تغنی یه عراق وشام اطرافندن حورانه نسبتله حورانی دیرلر كه
حوالئ مرقومه الحالة هذه بادیه نشین اولان عربك اقامتگاهیدر وشعرده برفن ومسلك
دیگرلری دخی واردر كه بینلرنده پك چوق متداول ومستعملدر شویله كه شعری دردر جزء
اوزره بنا ایدوب جزء اخیری حرف رویده اولكی اجزاء ثلثه یه مغایر اولور ومتأخرین
مولدینك احداث ایلمش اولدقلری مربع ومخمسه شبیه اولهرق اخر قصیده یه دك
هر بیتنك دردنجی جزئنده قافیه التزام ایدرلر واشبو جیل عربك بو شعرلرنده بلاغت
فائقه لری اولوب ایچلرنده فحولدن كیمسه لر واردر
وبو عصرده سالك مسلك علوم اولانلردن وخصوصیله علم لسان اصحابندن پك چوغی
انلرك بو فنون واصول شعریه لرینی ایشتدكده استنكار وتقبیح ایدوب ذوق وطبیعتلرینك
اول اشعاردن ابا واستنكاف ایتمسی اشعار مرقومه نك فقدان اعراب ایله مستهجن

اولمسيدر ديو اعتقاد ايدرلر حالبوكه انلرك بواشعارى مستهجن كورمسى مجرد كندولرنده بوجيل عربك ملكهٔ لغتلرى مفقود اولديغندن نشئت ايدر واكر كندولرنده بوملكه موجود اولسه ذوق وطبيعتلرى سليم ومستقيم اولديغى تقديرجه بواشعارك بلاغتنه شهادت ايلردى بوخسه اعرابك بلاغتده مدخلى يوقدر بلاغت انجق كلامك مقتضاى حاله مطابقتيدر كرك رفع فاعله ونصب مفعوله دلالت ايلسون وكرك امر بويله اولميوبده جيل عربك شمديكى لغتلرنده اولديغى كبى بوخصوصه قرائن معتبره دلالت ايلمش اولسون بونك بلاغته طوقونورى يوقدر الحاصل دلالت معتبره اهل ملكه نك عرف واصطلاحنه كوره اولملغين برملكهٔ لسانيه نك اصطلاحى معروف اولدقده دلالت صحيح اولور وبودلالت مقتضاى حاله مطابق اولدقده دخى بلاغت صحيح اولور وبونده نحاتك قوانيننه اعتبار يوقدر واساليب وفنون شعر كاملا اشبو قبائل عربك شعرلرنده موجود اولوب بالكز اواخر كلماتنده حركات اعرابيه مفقوددر زيرا انلرك لغتلرنده اكثر كلماتك اواخرى موقوف وساكن اولوب عندلرنده فاعلى مفعولدن ومبتدايى خبردن تمييز ايدن انجق قرائندر بوخسه حركات اعراب دكلدر

❁ للمترجم ❁ مؤلف ابن خلدون بوراده ابتدا ذكر اولنان قبائل عرب مستعجمه نك وبعده حضر بلرك برچوق شعرلرينى تحرير ايلمشدر بولغتلرده قواعد نحوه مخالفت اولدقدن بشقه هاء ضميرى واوه قلب ايله مثلا قبله وبعده يرنده قبلو وبعدو ديمك والذى يى الى يه تبديل ايتمك كبى تحريفات اولديغندن بونلر علوم عربيه تعليله اوكرنمش اولديغمز لسان مضره بالوجوه مغاير اولهرق صكره دن محدث لغت مستعجمه اولوب بولغتلر اوزره سو يلنمش اولان اشعارك بزلره كوره ذوقنه وارمق شويله طورسون سطحيجه معنالرينى اكلامق بيله مشكلدر قالديكه دردست ايده بيلديكمز نسخه‌لر يكديكره مباين اولديغندن اشعار مرقومه‌دن برازينك عباراتنى دخى يكنده لايقيله تصحيح اولنه مدى مع مافيه بولغتلره بعض مرتبه وقوفى اولنلردن اخذ واستحصال اولنان معلومات اوزرينه اشعار مرقومه نك بعض مرتبه حل وشرحنه دخى ابتدار اولنور ❋ تم كلام المترجم ❋

اشته شريف بن هاشمك لسانى اوزره منظوم اولان اشبو قصيده بوعصرده كى عربك يعنى اهل بدوك اشعارندندركه شريف بن هاشم جازيه بنت سرحان ايچون اغلار وانك قوميله بيله مغربه سفر ورحلتنى ذكر ايلر

❁ شعر ❁

يقول ابو الهيجا الشريف بن هاشم … على الى طرا كبدى شكت من زفيرها
تمرّ للاعـلام ابن مازان خاطر … يرد غـلام البـدو بلوى عصيرها
وما ذا شكاة الروح مما طرالها … غـداة ودايع تلف الله جبيرها
تحس ان قطاع ٢ ماذى ضميرها … بمشرطنو هنداوى صافى دكيرها
وعادت كما خوارة فى يد غاسل … على مثل شوك الطلح عنفوا يسيرها
تجابد وها اثنين والفرع بينهم … على شوكولغـدو قـبابا جريرها

٢ عامرى نسخه

وبانت دموعى ذارفات كانها … يدين دوّار السـوانى يديرها
تدارك منه الجم حدرا وزادها … مزون بجى منزا كبا من صبيرها
تصب من الفيعان من جانب الصفا … عيون ولمحان البرق فى غديرها
٢ وهذا اغتشامى نسابيب غزوة … نأضت من الغـداد حتى قفيرها
ونادى المنادى بالرحيل وشوّروا … ويخـرج عارى على مستميرها
وسدالها لان يازباد ٣ بن عامر … على ايدين ماضى بن مقرب ينيرها
وقال لهم حسن بن سرحان غربوا … وسوقوا النجوع ان كان انا هو غفيرها
ويركض ويندهـ بنها بالثنايج … وبالله بن ٤ لاتحجزوا فى مغيرها
عذرنى رياب بن السميح بن عابس … وما كان يرضى زين جبر وميرها
غدرنى وهوز عماصديق وصاحبى … وانا ليـه ما ان درقتى نديرها
ورجع يقول لهم بلاد ابن هاشم … تجـبر البلا والمعطشا ما نجيرها
حرام عليا باب بغداد وارضها … واخـل ولا عاذله من يعيرها
فصدف درمى من بلاد ابن هاشم … على الشمس اوحول لغطامن هجيرها
وبانت نيران العـذارى فوادح … ٥ فجرّوا بحرجان فيبروا اسيرها

٢ وها ايغنى منى منابلات غدوة بغداد ناحت منى حتى قفيرها نسخه
٣ بن غانم نسخه
٤ لاتحجدوا نسخه
٥ بلوذوا بحرجان يشدوا اسيرها نسخه

مشرمله بجـاق دكيرچليك ذارفات ذرفدن مأخوذ اولوب ذرف كوزدن ياش اقمق سوانى صوطولابارى فيعان قاعك جمعى اولوب صحرا معناسنه‌در نجع برقاچ قبيله‌دن مركب بريوك عرب فرقه‌سى ديمكدر ✱ محصل مضمون قصيده‌ده ابن هاشم جازيه‌نك فراقيله جكرى پرياب اولديغنى حكايت وبوحاله مجبور ايدنه بددعا ايدرك روز وداعده كوياكه بركسكين بچاق ايله قلبنه طوقونيلور مرتبه‌ده عارض اولان المدردندن شكايت وكوزلرندن صوطولابلرى كبى ياشلر جارى اولديغنى بيانه مبادرت وربان بن سميح بن عابس حيربكارينى بكمنوب عوجنـاب داعيه‌سنده ايكن وكندوسى انى يارغار بيلوب اكا قالقان جورمز ايكن كندويه غدر ايتدوكنى ودوقوب جازيه‌نك قومنه ابن هاشمك بلادى صوسز يرلردر بزانك جوارنده اقامت ايده ميز ديديكنى روايت ايلر والله اعلم ✱ انتهى كلام المترجم ✱ بومرتبه دخى سالف الذكر جيل عربك اشعارندن اولوب افريقيه وزاب طرفنده رقيب وعدولرى اولان اميرزناته ابى سعدى البفرى حقنده تهكم يوللو سويلنمشدر

❁ شعر ❁

تقول فتاة الحى سعدى وهاضها … لها فى الظعون الباكرين عويل
ياسـائلى عن قبر الزناتى خليفه … خـذ النعت منى لاتكن هبـل
اراه بعالى وادران وفوقه … من الربط عباوى بناه طويل
اراه بشـل الغور من شارع انقا … به الواد شرقا والبراع دليـل
بالهف كبدى لزناتى خليفه … وقد كان لاعقاب الجياد سليل
قتيل فتى الهيجا زياب بن غانم … جراحا كافواه المزاد تسيل
٦ ياجار نامات الزناتى خليفه … لاترحـل الاان يريد رحيل

٦ ياجازيه نسخه

و بالامس رحلناك ثلثين مرة　　وعشرا وستا فى النهار قليل

طعون با كرين صباحلين اركندن كوج ايدنلر هو يل بكا ونوحه هبيل دلى وشاشقين عبسا وى قديم وقوى بنالرده . استعمال اولور شارع طريق نقا قامشلق سليل ذريت مزاد طفارجق ديمكدر

محصل ابيات　قبيله نك سعدى نام امرأه سى صباحلين اركندن كوج ايدن قوم وقبيله ره سنده . بكا وفرياد ايدرك مغمومه ومكدره اولديغى حالده ديركه اى زناته قبيله سندن اولان خليفه نك قبرينى سؤال ايدن كيمسه انك وصفنى بندن اخذ واستماع ايدوبده . شاشقين ولمه بن انى وادران نام محلك اوسط طرفنده كورديوردم واوزرنده جسيم وقوى بنا واردر انى قامشلق بولنده . باتمش كبى كورديوردم وقامشلرا كادلبلدر آه زناتى خليفه ايجون جكرم سوزاندركه انى زانلرك ذريتندن ايدى يعنى كندوسى آدم دكل ايسه ده كشى زاده ايدى حرب ومعركه ارى اولان زياب بن غانمك مقتوليدركه اجديغى يارهلر طفارجق اغزلرى كبى اجيلوب قان روان اولور ديونهكم واستهزادن عبارتدر ❊ انتهى كلام المترجم ❊ بو نظم آنى دخى بوعصرده كى جبل عربك اوله رق شريف بن هاشمك لسانى اوزره سويلنمشدر انكله ماضى بن مقرب بيننده جريان ايدن منازعه ومعاتبه يه دائردر

❊ شعر ❊

تبدى لى ماضى الخيار وقال لى　　ابا شكر ما نخناش عليك رضاش
باعندت عنا مابق ود بيننا　　وقربت عربا لا بسين قماش
نحن عدينا نصادفوا ماقضى لنا　　كما صادفت طعم الزناد طشاش
وعدينا بسكر لبرسلامه　　لنجد ومن عمر بلاده عاش
ان كانت بنت سيدهم بارضهم　　هى العرب ماردنا لهن طباش

محصل ابيات　ماضى بن مقربك شريف بن هاشمه كورينوبده بزه تشكر ايده جك يرده سن بزدن تباعد وقماش كين عربلره تقرب يعنى شهر بلكه وحضريته ميل ايله خصيصة عربيت اولان بدويتدن انحراف ايلمدك بزارتق قضايه راضى اوله رق بسكرديارينى ترك ايله برسلامه اولان نجد طرفنه عزيمت ايلرز بلاد ووطننى اعمار ايدن خوش باشار ديو سياق امثانده عتاب وتقاضاسندن عبارت اولمق كركدر انتهى

بونظم دخى انلرك اشعارندن اولوب مغربه رحلتلرينه دائردر

❊ شعر ❊

واى جميل ضاع لى فى بن هاشم　　واى رجال ضاع قبلى جميلها
لقد كنت انا واياه فى زهو بيننا　　ضانى بحجه ماغبانى دليلها
وعدت كانى شارب من مدامه　　من الخمر قهرا ما قدر من يميلها
اومثل شعطامات مضنون كبدها　　غريبا وهى مدوحا عن قبيلها
اتاها زمان السوء حتى تدوحت　　وهى بين عربا غافلا عن نزيلها
كذلك انا مما جانى من الوجا　　شاكى بكبده ٧ بادبا من عليلها

٧ اباد بيها زعيلها نسخه

وامرت قومى بالرحيل وبكروا　　٨ وقوا وشداد الحوايا جملها
فعدنا لسبع ايام محبوس نجعنا　　والبدو ماترفع عمودا بقيلها
نظل على ٩ احداث الثنايا نوارى　　بظل الحرفوق التضاوى تصبلها

٨ وقوا واشداد نسخه
٩ احداب نسخه

محصل ابيات　شريف بن هاشم حقنده ايلديكم نيجه ايلكلرم ضايع اولوب بيهوده ايتمش اولدم وبندن اول نيجه كيمسه لرك ايلكلرى ضايع اولمشدر طوغريسى بيمزده پك چوق حقوق والفت وفرح وانشراحى موجب حالت سبقت ايتمشدر انجق دليلى بكا خفى اوليان بروجهله بكا قصد ايتدى بن دخى انك بوايتديكى مروتسزلكدن ناشى بيتاب اوله جق درجه لرده نوش خمر ايدن سرخوش كبى بيهوش اولدم ياخود صاجى اغارمغه باشلامش برقارى كبى يم كه جكر پاره سى يعنى اولادى فوت اولوب قبيله سندن دور وغريب دوشمش وشروشور زمانى ايريشوب باشى دونمش وسرسم اولمش وحالبو كه مسافرندن غافل عرب اره سنده قالمش اشته بن دخى بو وجهله بكا اصابت ايدن غم وغصه دن ناشى جكر سوزان وخاطر ويران ايله شكايت ايتمكده يم وقومه كوج ورحلت ايله امر ايتدم انلر دخى اركندن يوكلرينى باغلديلر يدى كون قيلوله واستراحت ايچون عربان چادر قورميوب حرارت شمسده دوه صرتنده قالدق انتهى ❊ بوقصيده دخى بطون رياحدن برى اولان زواوه دن اولوب قبيله مذكوره ده اهل رياست اولان سلطان بن مظفر ابن يحيانك اشعارندندركه انى مهديه ده موحديندن اول ملوك افريقيه اولان امير ابوزكريا بن ابى حفصك حبسنده پابند ايكن سويلمشدر

❊ شعر ❊

يقول وفى نوح الدجا بعد وهنه　　حراما على اجفان عينى منامها
ايا من لقلبا حالف الوجد والاسى　　وروحا هبا ما طال مابى سقامها
بجازية بدوية عربية　　عداوية ولها بعيد مرامها
مولعة بالبدو ولا تألف القرى　　سوا عائك الوعساء توقى خيامها
عمان مشتاهابها كل شتوة　　محجونة بيها صحيح غرامها
ومرباعها عشب الاراضى من الحيا　　يوانى من الخوار الخلايا جسامها
تسوق بسوق العين مما تداركت　　عليها من السحب السوارى غمامها
وما ذا بكت بالما وماذا تخلطت　　عيون غدار المزن عذبا جمامها
كان العروس البكر لاحت ثيابها　　عليها ومن نور الاقاحى خزامها
فلاة ودهنا واتساع وتيه　　ومرعى سوى مافى مراعى نعامها
ومشروبها من محض البان شولها　　غنيم ومن لحم الحوارى طعامها
٢ تغانت عن الابواب والموقف الذى　　يشيب الفتى مما يقاسى زحامها
سقا الله الوادى المشجر بالحبا　　٣ وابل مرعى مابلى من رمامها
٤ مكا فاتها بالود منى وليتنى　　ظفرت بايام مضت فى ركامها
ليالى اقواس الصبا فى سواعدى　　اذا قت لا تخطى من ايدى سهامها

٢ تعاتب على الابواب نسخه
٣ وابلا ويحيى نسخه
٤ فكافاتها نسخه

٧ من الخلق اشهى نسخه

وفرمى عديداً تحت سرجى مسافه … زمان الصبا سرجا ويبدى لجامها
وكم من رداح اسهرتنى ولم اره … ٧ من الخلق ابهى من نظام ابتسامها
وكم غيرها من كاعبات مرجحه … مطرزة الاجفان باهى وشامها
وصفقت بن وجدى عليهم طريحة … بكى ولم تبكى جدها زمامها
ونار بخطب الوجد توهج فى الحشا … وتوهج بلا بطفى من الماضرامها
اليا من وعدنى الوعد هذ الى متى … ففى الغم فى دار عمانى ظلامها
ولكن رأيت الشمس تكشف ساعة … وبغمى عليها ثم يبرا غمامها
بنود ورايات من السعد اقبلت … الينا بعون الله يهفو علامها
الاواش ارى با مين اظهر عودتى … ورهى على كتفى وسيرى امامها
بجرعا غياث الغرق من فوق شامس … احب بلاد الله عندى خنامها
الى منزل بالجعفرية للهوى … مقيم بها مايذ عندى مقامها
وتأتى سراة من هلال بن عامر … يزيل الصدا والغل عنى سلامها
بهم يضرب الامثال غربا وشرقا … اذا قاتلوا قوما سريع انهزامها
عليهم ومن هو فى حماهم تحية … من الدهر ماغنى بغنيا حمامها
دع ذا ولا تأسف على سالف مضى … ترى ذى الدنا مادام لا حدودامها

يا ما نيجه مدت محزونه مفتونه غرام شوق ومحبت مرباع چابر حب يغمور خور يومشق چفوريلر نور رقيم نون ايله چيچك اقاجى الحوالك جمعى اولوب الحون باديه ديدكلرى چيچك خزام قيزلرك زينت ايچون بورونلرينه طاقدقلرى خلقه وكوزل رايحه لو برنوع اوت فلاة صحرا رمام فورى اوت ركام تراكم ايدن قوم رداح صاغرسى سمير وطولغون اولان عورت كاعب هنوز ممه لرى بلورمش اولان قيز تصفيق باطن كفينى بربرينه اورمق ضرام آتش علوى سراة سادات صدا پاس غل بند و بوقاغى دنا دنيادن مخففدر

محصول قصيده كيجه قرا كلوغنده كى نوحه وفغانلرى اثناسنده شاعردير كه بنم كوزيمك قپاقلرينه اويقو حرامدر

اى قوم ويارانم وجد وعشق ايله عهد وپيمان ايدن قلبه ونيجه مدت بنده الم ومشقتى اوزايوب قالمش اولان روحه بيچاره بوله جق كيمدر

بنى بو يله وجد وحالره دوچار يدن جانان حجازى وباديه نشين وخالص بنات عربدن قبيله بنى عدبدن مقصد ومراى بعيد برمحبوبه در

بدو بته مائله وحريصه اوله رق قريه لره مألوف اوليوب چادرلرينى يومشاق دوملى يردن قورار

هرقيشين منتهاسى عمان اولوب بوراية مفتونه اوله رق رابطهٔ شوق ومحبتى صحيحدر وانك چارى نرم وخالى وديلره نازل اولان يغمورلدن يشللنمش چمزارلردر واول يغمورلر كيجه بريكن قلين بولوتلردن حاصل اولور كه اوراية طوپلاوب كلور ونيجه دفعه صوايله بكا ايدر ونيجه كره طتلوقوى صولرايله قاريشوب كيدر اول چارلركويا كه

ثياب فاخره سيله مزين باكره كلين كبى اولوب بوروب حلقه سى دخى باديه لردر غايت واسع صحرالر اولوب شويله كه انسان واله وسرگردان اولور وبونلر سراپا مرعى اولوب انجق اول محبوبه نك حيواناتنه مخصوص اولان مرعالردن بشقه در واول محبوبه نك بجه بكى خالص غيبت دوه سى سوتى اولوب طعامى دخى كيك اتنده در

قساوت زحاميله بكلرك پير اولديغى موقف وابوابدن يعنى جابكاه غوائل حضريه اولان وازدحامكاه مدينه او لمسيله نوجوانلرى پيرايدن شهر وقريه لردن استغنا واجتناب ايدوب بو باديه لرده اختيار سكنى ايلشدر

الله تعالى اول اغاجلى وادى يى يغمورله صولايوب اتك قوريمش مرعالرينى اصلا تسون نم طرفمدن انك مكافاتى ودوخاوص ايله دريعنى كوكل ياردمبدر آه نوله كه بن انك قوملغنده بچمش اولان كرملريمه ظفرياب اولسم

اول كيجه لر واول دملر كه كنجلك كانى يلكلرمده يعنى المده اوله رق قالقوبده انديغمده اصلا خطا ايتمز و بوشه كيتمز وآتم زين صبا ونوجوانى ايله مزين ومهيا اولوب كمى دخى المده ايدى

ونيجه خوش اندام ولذيذ الوصال محبوبه لرينى اويقوسنز براقشدر كه المده انلرك تبسم وخنده لرينك نظاممدن دها مقبول وحلاوتلى برشى كورمدم وبوندن بشقه تازه ودلپسند وكوزلرى بى بدل ونشانهٔ زيب زينتى كوزل نيجه قيزلر ايله كورشمشم ووجد وشوقدر ال چرپمشم

وهيزم وجد وعشق ايله قلبمده آتش مشتعل اولور وبويله اشتعالنده علوى صوايله سوندمز اى بكا بو وعدى ايدن كيسه نه وقته دك عمرم بردار ايجنده فنا بوله كه ظلمتى پرده چشم جهانبينم اولمده در ولكن كوردمكه كونش براز وقت طوتلدقدن صكره ينه اچيلوب منور اوله يور بزه دخى عون بارى ايله سعادت بند وسنجاقلرى اقبال ايدوب كشاده وحركتلرينى كوره جكمز زمان مسرت نشان كلمشدر

آه نوله بركره عودتم كوچلرينى كوزمله كوررسم وشامك اوست طرفنده غياث الغرق نام محل كه بنم عندمده انك مبشه زارى اللهك بنده لرينك الك سوكيلوسيدر اشته اول محلك قوملغنده رنج بردوش اولديغم حالده سير ايدرك وطنم اولان لوانام محلك جعفريه طرفنده كى منزله واروب اقامت ايلسم كه بنم عندمده انك معناى نه لذيذدر وهلال بن عامر قبيله سنك ساداتيله كورشسم كه انلرك سلامى بندن كوكل پاسنى وبند وحبس مشقتى ازاله ايلر شرقا وغربا اول ساداتك نام نامه لرى ضروب امثالدن اولمشدر انلر برقوم ايله جنك ايتمكه كلرلرنده اول قومك انهزامى سريعدر خيمه لرنده كى كوكرجينلر خوش نغمات ايله اوتدكجه يعنى دائم الاوقات انلره وانلرك حومهٔ حماسنده بولنانلره دهردن سلام اولسون بو ماجرايى ترك ايله وكچمشه تأسف ايتمه كور يورسين بو دنيانك بركيمسه يه دوام وبقاسى يوقدر ديمك اولور

بوعالم شهودك شنلكى حضرت ايله اولديغنده اشتباه اولديغى كبى حضرتنده دركار

اولان افكار وانفعالات نفسانيه باد خزان كبي انسانك صاچنى صقالنى اغاردوب عمرينى كوتاه ايلديكندن مدنيلر بدويلرى خصيصهٔ انسانيت اولان وليمهٔ حضريته دعوت ايتدكجه انلردخى بونى كوش استهزا ايله استماع ايدرك مزدحمكاه غوائل وعوائق اولان جمعيت حضريه ده كى كوكل يورغونلقندن اشورى مرتبه اجتناب واحترازدن خالى دكللردر بناء على ذلك شاعر بوقصيده سنده محبوبه سنى حب بدويتله وصف ايلمشدر ويدويلرك كندولرى تكلفات وتجملات حضريه دن آزاده اولدقلرى كبي شعرلرى دخى ساده اولوب فقط ذاتا مؤثر ومطبوع ولطيف وبليغ اولور لكن هرقومك شعرى كندو عادات واصطلاحلرى اوزره كشيدهٔ سلك انتظام اولدبغندن برقومك اصطلاحاتى كركى كبي بيلمدكجه طبيعت انلرك اشعارنده كى حلاوت ولطافتى طويه ماز ازجمله بين القبائل نسانك بورونلرنده كى حلقه لر قولاقده كى كوپه كبي اسباب زينتدن اولمغله برمنوال سابق چيزارى عروسه تشبيه ايدوب پابديه لرى دخى اكا خزام تخيل ايلمك برمضمون لطيفدر لكن بزم نظرمزده بورونه حلقه طاقمق چركين كورينديكندن بوكا بنا اولنان خيال ومضمونك دخى بزجه لطافتى اوله ماز ولكل قوم ان يصطلح وكل اناء يترشح بمافيه ❊ انتهى كلام المترجم ❊

وبنه اولاد ابى الليلدن شيخ الكعوب خالد بن حمزه بن عمرك بوقولى دخى متأخرين عربك اشعارندندر كه انلرك اشرافى اولان اولاد مهلهله عتاب ايدر وشبل ابن مكيانه بن مهلهل نام شاعرلرينك قوميله افتخار سياقنده نظم ايلمش اولديغى ابياته جواب ويرر

❊ نظم ❊

يقول وذا قول المصاب الذى نشا … قوارع قيعان يعانى صعابها

يريح بها حادى المصاب اذا انتق … فنونا من انشاد القوافى عرابها

محبرة مختارة من نشادنا … يحدى بها تام الوشا ملتها بها

مغربلة عن ناقد فى غضونها … محكمة القيعان دابى ودابها

وهيض تذكارى لها ياذوى الندى … قوارع من شبل وهذى جوابها

اشبل جنبنا من حبالك طرائف … فراح بربح الموجعين الغنابها

فخرت ولم تقصر ولا انت بعادم … سوى قلت فى جمهورها ما اعابها

لقولك فى ام اليمين بن حمزة … حامى حماها عاديا فى حزابها

اما تعلم انوقامها بعد مالتى … رصاص بنى يحيى وعلاق دابها

شهابا من اهل الامر ياشبل خارق … وهل ربت من جاالغلق واصطلى بها

شواهد طغاها واضرمت بعدطغية … واشاطغاها حاسرا لا اهابها

وضرمت بعد الطغيتين التى صحت … تعالى الى بيت المنا يقتدى بها

كما كان هو يطلب على دانجبت … رجال بنى كعب الذى يتقى بها

خالد بن حمزه بوقصيده سنده ابتدا كندو شعرينك رصانتندن بحثله فخريهٔ شاعرانه دن

صكره شبله خطاب ايله فخر وتمدحده قصور ايتمدك فقط جمهور انام حقنده عيب سوز سويلدك ديو عتاب وكنه شهاب ايله اصطلا قيدنده اولميوب شهاب غضب اولى الامردن اتقا لازمه دن اولديغنى تعريض مقامنده ايراد ايله تنويرسند ايدرك ايفاى وظيفهٔ جواب ايلمشدر ❊ انتهى كلام المترجم ❊

وبنه بودخى عتاب حقنده اوله رق انلرك اشعارندندر

وليدا نعا ينثوا انا اغنى لانني … غنبت بعلاق الثنا واقتصابها

على دنا ندفع بها كل مبضع … بالاسياف تنشاش العدا من رقابها

فان كانت الاملاك بغت عرائس … علينا باطراف القنا اختضابها

ولا نقرها الارهاف وديل … ورزق البيابا والمطايا ركابها

بنى عمنا ما نرتضى الذل علمه … تسير كالسنة الخناش انسلابها

وهى عالما بان المنايا تقيلها … بلا شك والدنيا سريع انقلابها

وبنه كوجلرك وصفى حقنده انلرك اشعارندندر

بطعن قطوع اليد لاتختشى العدا … فتوق بحوبات تخوف جنابها

ترى العين فيها قل لشبل عرائف … وكل مهاة تحفظها ربابها

ترى اهلها غض الصباح ان يقلها … بكل حلوب الجوف ماسد بابها

لها كل يوم فى الارامى قنائل … ورا الفاجرا لممزوج غنوا صبابها

وبنه انلرك امثال حكميه يه دائر اولان شعرلرندندر

❊ شعر ❊

وطلبك فى الممنوع منك سفاهة … وصدك عمن صد عنك صواب

اذا ربت ناسا يغلقوا عنك بابهم … ظهور المطايا يفتح الله باب

طلب بوراده سكون لام ايله اوقونور ربت رأيت دن مخففدر

محصول قطعه سندن منع اولنان شيئى طلبك سفاهتدر وسندن يوز چويرن كيمسه دن سنك دخى يوز چويرمك عين صوابدر كوردك كه خلق سنك يوزيكه قپوسنى قپايور الله تعالى حضرتلرى حيوانلرك صرتنده قپو اچار يعنى يوزيكه قپولر قپاندقده عارسزلق ايدوب ده اجدرمغه چالشميوب بويله براستقبال كورديكك انده همان سوار اسب توكل اولوب اورادن حركت ايت وارض الله واسعة ديوب كيت انتهى ❊ بودخى شبلك اشعارندندر كه قبائل كعوبك ترجمهٔ انسابنى ذكر ايدر

❊ بيت ❊

فشائب وشباب من اولادترجم … جميع البرايا تشتكى من ضهادها

بونظم دخى انلرك متأخرينندن سالف الذكر خالد بن حمزه بن عمر نام شاعركدر كه عهدهٔ كفالتده اولان تونس سلطانى ابو اسحاق بن السلطان ابى يحيى اوزرينه تونسده حاجبلك ايله كسب استقلال واستبداد ايدن شيخ الموحدين ابو محمد تافراكينك موالات

وطرفدارلقنده قوم واخوانه عتاب ضمننده نظم ايلمشدركه بزم عصر يمزه قريب وقتلرده در

شعر

يقول بلاجهل فتى الجود خالد ... مقالة قوال وقال صواب
مقالة حبر ذات ذهن ولم يكن ... هريجا ولا فيما يقول ذهاب
تهجست معنى قالها لا لحاجة ... ولا عن حايف ادمنه ٧ مصاب
وكنت بها كدى وهى نعم صاحبه ... خزينة فكر والحزين بصاب
تفوهت بادى شرحها عن مأرب ... جرت من رجال فى القبيل قراب
بنى كعب ادنى الاقربين لدمنا ... بنى عم منهم شائب وشباب
جرى عند فتح لوطن منال بعضهم ... مصافات وذوانساع جناب
وبعضهم ملناله عن خصيبه ... كما تعلموا قولى بقينهم صاب
وبعضهم موهوب من بعض ملكنا ... جزاء وفى ٨ حد الظهير كتاب
وبعضهم جانا جريح تسحبت ... خواطرنا للجز بل وهاب
وبعضهم بطارفينا بسوة ... تفهنا حتى ماعنا به ساب
رجع ينهى مما سفهنا قبحه ... مرارا وفى بعض المرار يهاب
وبعضهم شاكى من اوغاد قادر ... غلق عنه فى احكام لسايف باب
فصينا عنه اقتضى منه مورد ... على كره مولى السالق ودباب
ونحن على ذا فى المدى نطلب العلا ... لهم ما خططنا للفجور تقاب
وحزنا جبا وطن ترشيش بعدما ... نقفنا عليها سيفا ورقاب
مهدنا من الاملاك ما كان خارجا ... عن احكام والى امر هاله باب
برد قروم من قروم قبلنا ... بنى كعب لا واه الغريم وطاب
حزينا بهم من كل تأليف فى لمدا ... وقضا بهم من كل قيد مناب
الى عاد من لا كان فهم بهمة ... رفيها وخير اتو عليه خصاب
وركوا اشانا بالمثمات من اهلها ... ولبسوا من انواع الحرير ثياب
وساقوا المطايا بالشر الانوله ... جبا هير مايغ وبها بجلاب
وكسبوا من اصناف السعايا ذخاير ... فخام لحزات الزمان نصاب
وعادوا نظر البرمكين قبل ذا ... ولا هلا لا فى زمان ذياب
وكانوا لنا درعا بكل مهمة ... الى بان من نار العدو شهاب
خلوا الدار فى جنح الظلام ولا اتقوا ... ملامه ولا داروا الكرام عتاب
كسوا الحى جلباب البهيم لستره ... وهم اودروا لبسوا قبيح جياب
كذلك منهم حابس مادرا النبا ... فهل حكمى ان كان له عقل وغاب
يظن ظنوا ليس نحن من اهلها ... تمنى يكن لوفى السماح شعاب
خطاهو ومن واتاه فى سوء ظنه ... بالاثبات من ظن القبايح عاب

٧ مصاب نسخه

٨ جوالضمير نسخه

فوا عزوتى ان الفتى بو محمد ... وهوب لالاف بغير حساب
وروحت الاوغاد منه ويحسبوا ... بروحه ما يحيى بروح سحاب
جروا يطلبوا تحت السحاب شرائع ... لقوا كل ما ينشأ ملوه سراب
وهو لوعطى ما كان للرأى عارف ... ولاكن فى قلة عطاه صواب
وان نحن ما نسنأ ملوا عنه راحة ... وانو با سهام التلاف مصاب
وان وطار شبش بضياق وسعها ... عليه ويمشى بالفزوع كراب
وانه منها عن قريب مفاصل ... ٢ محوج غنا زهوالها وقباب
وعن فاتنات الطرف بيض ٣ موانح ... ربوا خلف استار وخلف حجاب
بفيه اذا تا هوا ويصبوا اذا صبوا ... بحسن قوانين وصوت رباب
يضلوه من عدم اليقين وربما ... يطارح حتى ما كانه شاب
بهم جازلو زمنا وطوع اوامر ... ولذة ما كول وطيب شراب
حرام على ابن تافراكين ما مضى ... من الود الا ما يدل بخراب
وان كان له عقل رجيح وفطنة ... يلجج فى اليم الغريق غراب
واما البد الابدها من فياصل ... كبار الى تبقى الرجال كباب
ويحمى بها سوق علينا سلاعه ... ويحمار موصوف القنا وجعاب
ويمسى غلام طالب ربح ملكنا ... ندوما ولا يمسى صحيح نباب
يا واكلين الخبز يغون اذامه ... غلطتوا اذ منوا فى السموم لباب

دم قان مقاسنه اولوب اشبو عرب مستنجه لغتنده اكثريا بدكى تشديد ايله اوقونور ترشيش بر بلده اسميدر قروم اشراف وسادات الى الى ان دن مخففدر برمكيلر خلفاى عباسيه ايامنده كسب نفوذ واستقلال ايدن مشهور خانداندر ولايا خود مقامنده مستعملدر سماح دوزيرلر واتاه وافقه ادام قاتق معناسنه در

محصل قصيده جود وسخا ارى اولان خالد برمتكلم راستكو وعالم صاحب رويت سوزى سوبلر وسوزنده بزهاپى يوقدر يعنى بركونه كريوه انحرافه كيتميوب سوزى صاغلامدر بو بابده تصور ايلديكم معنى عناده مبنى وهذيان نوعندن دكلدر وبو كيفيت درونمده مضمر بر معنى وخزينه فكرمده نه كوزل اه بكين بركوهر كرانبهادر بو مقالهده قبيله جه قرابتمز اولان رجالك ماجرا سندن بدأ ايلدم بنى كعب بزم اقرب اقاربمز اولوب پير وجوانلرى عمزاده لرمزدر وطنمزك حين فتحنده بعضلرينه طرفمزدن خلوص موالات ووداد وبعضلريله عدولرى عليهنه اتحاد واقع وبعضلريله ميانه مزده انواع حقوق يكجهتى شايع اولدى وبعضلرى مكافاة مظهر احسان اولوب بعضلرى دخى بزلره مجروح ودل ريش كلهرك عطايا بخش اولان خواطرمزك سماحتيله سعادت بولدى وبزمدت مديده بو منوال اوزره انلرك عز ورفعتى استيوب حقلرنده برفنالق ايتمدك وجان وباش فدا ايتمدكدن صكره وطنمز اولان ترشيشك محافظه سنه موفق اولدق والى امرك حكمندن چيقمش اولان يرلرى يكيدن ضبط وتحكيم ايلدك سادات بنى كعب ايلده شمن عليهنه

٢ حنوج نسخه

٣ فوائح نسخه

هرجمینده اتحاد واجتماع عز درکار ایدی تا اول وقته دك كه ایچلرنده نیجه همتی اولمیانلر
کسب رفاه وثروت ایتدیلر وبهالو آتلره بنوب انواع حریردن جامه‌لر کیدیلر وهر درلو
بسار وقندار. نائل اولوب بوبده واکی رمکیلر باخود بنی هلال کبی صاحب ثروت
وسامان اولدیلر وکافهٔ امور مهمه‌ده بزه ظهیر ومعین ایدیلرتا که شهاب وشرارهٔ آتش
دشمن طاهر اولیجق کیجه قرانلوغنده دار ودیاری یوش براغوب کیتدیلر ولومدن اجتناب
نمیه لئـه پوش سترهٔ ظلمت اولوب بیلسه‌لر که نه فناجه‌لر کیدیلر کذلك انلردن حابس
ام کبـه دخی عفلت وبی شعورلغی حسبیله وقوع حالی درك ایده‌میوب حفره‌ده اهلی
اولمدیغی ظنیـانه ذاهب اولور دوزاوه‌لرده بقعه ویوقش ولمسنی تنی ایلر کرك اوکرك
سوءظنده اکا موافقت ایدنلر خطا ایتدیلر ایمدی جای تأسفدر که برطاقم فرومایه‌لر
بن نافر اکبنی سحاب ممطر مروت ظن ایدوب انك احسانی امیدینه دوشرلر انلر بولوت
اتده جامرار ایوب کزدیلر هر اومدقلرینی سراب بولدیلر وبزاندن بر خیر اومماز وبلاشبهه
اونشانه سهام تلف اولور واکر زشیشه ابلق باصارسه مملکت انك باشنه طار کلور
واو ادن یقین وقتده منفصل وورای پرده وحجابده پرورده اولان نازنین ونرم وملیح
ونکاحلری قتـان اولار قبرلردن دخی مهجوردر که انلرناز ایتدکجه اول دخی ناز ایدر
وانلر اصول قانون وصوت رباب ایله اظهار عشق وشوق ایتدکجه اودخی میل وعرض
شوق ایلرخفت عقلدن ناشی انلر کنـه وسنی اضلال ایدوب بعضـا دخی نوجوانلر کبی
انلرله اوینار برمدت انلرله امرار وقت ایدوب امری مطـاع ویدیکی نفس وایچدیکی
ابیذ ایدی بن نافر اکینه بچن دوشلقلر حرام اولسون انك عقلی باشنده اولسه بویله
بوزه میه جکی دریای ایله طالمازدی انکن قبائله کوره برمقتضای قاعدهٔ صداقت
هرحالده بذل جهد وطـاقت ایتمك لازمدر ای انككی بوبده قابیغی ارابانلر یاکلدیکز
قانق صاندیغکز زهر لو اکمك ایچیدر *انتهی کلام المترجم*
بوقصیدهٔ آتیه دخی بطون زغبه دن بری اولان بنی عامرك بوعصرده رؤساسندن بولنان
علی بن عمر بن ابراهیمك اشعارندندر که رباسته دست درازلق ایدن عمزاده‌لرینه عتاب ایدر

شعر

محبرة کالدر فی ید صانع — اذا کان فی سلك الحریر نظام
اباحها منهـ اسباب ما مضی — وشاه تبارك والطعون تسام
فدامنه لام الحی حین وانسطت — عصاهـا ولا صبنا علیه حکام
لکن ضمیری یوم بان بهم الینا — تبرك علی شوك القتاد برام
والا کابراص التهامی فوادح — بین عوج الکا تفات ضرام
والا لکان القلب فی ید قابض — اتاهم بمنشار القطیع غشام
لما قلت سمـا من شقا البین زارنی — اذا کان ینادی بالفراق وخام
الا یاربوع کان بالامس عامر — بجی وحله والقطـین لمـام
وغید بدنی للخطـا فی ملاعب — دجی اللیل فیهم ساهر ونیام

ونعم بشوف الناظرین التهامها — لنا ما بدا من مهرق وکظام
وعرود باسمها لبدهو لسریبهـا — واطلالها ومن شرب المها ونعام
والبوم مافیها سوی البوم حولها — ینوح علی اطلال لها وخیام
وقفنا بها طورا طویلا نسالهـا — بعین سخیفا والدموع سجام
ولاصح لی منها سوی وحش خاطری — وسقمی من اسباب ان عرفت وهام
ومن بعد ذا نمی لمنصور بوعلی — سلام ومن بعد السلام سلام
وقولوا له یابو الوفا کلم رأیکم — دخلتم بحور غامقات دهـام
زوانحر ماتنقاس بالعود انمـا — لها سیلات علی القضا واکام
ولا قستم فیها قیاسا یدلکم — ولبس البحور الطامیات تعام
وعانوا علی هلکانکم فی ورودها — من الناس عدمان العقول لئام
یاعروة رکبوا الضلالة ولا لهم — قرار ولا دنیا لهن دوام
الاعناهم لو تری کیف رأیهم — مثل سرو رفلاة مالهن تمام
خلوا القنا وبقوا فی مرقب العلی — مواضع ماهیا لهم بمقام
وحق النبی والبیت وارکانه الذی — ومازارها فی کل دهر وعام
لبد اللیالی فیه ان طالت الحیا — یذوقون من خمط الکساع مدام
ولابدها تنقی البوادی هوا کف — بکل ردینی مطرب وحسام
وکل مسافه کالسدایاه عابر — علیها من اولاد الکرام غلام
وکل کمیت یکتمص عض نابه — یظل یصارع فی العنان بلجام
وتحمل بنا الارض العقیمة مدة — وتولدنا من کل ضیق کظام
بالابطال والقود الهجان وبالقنا — لها وقت وجناب البد ورزحام
تمجدنی وانا عقید نقودها — وفی سن رمحی للحروب هلام
ونحن کما اضراس الموفی بجمعکم — حتی بقا ضوامن دبون غرام
متی کان یوم القحط بامیر بوعلی — یلوی سعا باصـا زینی قدام
کذلك یوجوا الی البسرا بعث — وخلی الجیاد العالبات تسام
وخلی رجالا لا یری الضیم جارهم — ولا یحموا ابدهی العدو زمام
الا یقیموها وعقد بؤسهم — وهم عذر عنه دائما ودوام
کم نار طعنها علی البدو سابق — مابین صحاصیح ومابین حسام
فتی نار قطار الصوی یومنا علی — لنا بارض الترك الظاعنین زمام
وکم ذا یجیبوا اثرها من غنیمة — حلیف البنا سماع کل غمام
وان جاء فاجفوه الملوك وسعوا — غدا طعمه یجدی علیه قیام
علیکم سلام الله من لبس فاهم — ماغنت الورقا وناح حمام

بونظم آتی دخی حوران نواحیسنده بادیه نشین اولان عرب اشعارندندر که قیس قبیله‌سندن
شهاب الدین مقتول اولمغله اخلافنی اخذ ثاره ترغیب وتحریص ضمننده زوجه‌سی سویلشدر

﴿ شعر ﴾

تقول فتاة الحى ام سلامه　　بعين اراع الله من لارثالها
تبات بطول لليل ما تألف الكرى　　موجعة كان الشغاف بجالها
على ماجرى فى دارها وبو عيالها　　بلحظة عين البين غير حالها
فقدتوا شهاب الدين يا قبس كلكم　　ونمتوا عن اخذ الثار ماذا اوفالها
انا قلت اذا وردا لكتاب يسرنى　　ويبرد من نيران قلبى ذبالها
اتى حين تسريح الذوائب واللحى　　وبيض العذارى ماحبتوا جمالها

محصل مرثيه　قبيله نك ام سلامه نام قادینی بوشعرى بركوز ايله كريان اوله رق سويلركه اكا اجيبان كيسه يى الله اخافه ايلسون خانه سى وز وبى حقنده واقع اولان مصيبته مبنى كه طرفة لعينده افتراق ايله حالى ديكر كون اولدى كوياكه كوزنده چوب وار كبى بتون كيجه بيخواب ويتابدر بن ديدمكه مكتوب كلدكده بكاسرور ويره جك وآتش درونمك علوينى سونديره جك برحركت طوبارم مكتوبك كلمسى صاچ وصقال طراندیغى وقته تصادف ايلدى وحسن وآب صاحبه سى اولان كنج قيزلرك جمالى حجبت وغبرتى كوتمديكر ❁ بومقامده اهل بدوك اشعارى نهايت بولوب بوندن صكره مؤلف ابن خلدون حضريلرك اشعارينى ايراد ايده جكدر ❁ م كلام المترجم ❁

﴿ اندلسك موشحات وازجالى ﴾

وقتاكه اندلسده شعر خيلى رواج وترقى بولديسه اندلس شعراسنك متاخرينى برفن مخصوص يعنى برنوع شعر احداث ايدوب موشح تسميه ايلديلر شويله كه ابياتى مسمط وغصن بغصن وبولك بولك اوله رق نظم ايدوب اغصان واعاريض مختلفه سندن اكثار وانلردن متعدد برطاقمى بربيت تسميه وبونى على التوالى بو اغصان واوزانك قوافيسنده اخر قطعه يه دك لتزام ايدرلر واكثريا الك زياده سى يدى بيت اولوب هربيت برطاقم اغصانى حاوى اولور بواغصانك عددى دخى شاعرك اغراض ومقاصدينه كوره در وقصائدده اولديغى كبى عينيله بوموشحاتده دخى تغزل ايلرلر ومدحيه سويلرلر اندلس شعراسى بويولده پك زياده ترقى ايتديلر خلق دخى بومسلكى بكنوب اخذ وتناولنده سهولت وطريقى عملنده قريبت دخى اولديغندن خواص وعوام بوكاهوس ايلديلر وابتدا بونى اندلسده اختراع ايدن امير عبدالله بن محمد المروانى شعراسندن مقدم بن معافر الفيريرى ايدى كتاب عقد صاحبى عبدالله بن عبدربه دخى اندن اخذ ايتدى لكن متأخرين بونى پك زياده ايلرولتدكلرندن مؤخرا ايكيسنك دخى موشحاتى رواج واعتباردن دوشدى والك ابتدا بويولده ايلرولیوب كسب ملكه ومهارت تامه ايدن مريه صاحبى معتصم بن صمادحك شاعرى عبادة القزاز ايدى اعلم بطلبوسى ابوبكر بن زهيردن نقل وروايت ايتمشدر ابن زهير ديرايمش كه وشاحينك يعنى موشح سويليان شعرانك كافه سى عبادة بن قزازه بوموشحه سنده عيال وذريت مقامنده دريعنى بوموشحه سيله جمله وشاحينك رئيسى اولمشدر مذكور موشحه بودر

بدرتم　　شمس ضحى　　غصن نقى　　مسك شم
ماانم　　ما اوضحا　　ما اورقا　　ما انم
لاجرم　　من لمحا　　قدعشقا　　قدحرم

محصول موشحه　اول جانانك چهره سى بدرتام وجمال وطلعتى قوشلق وقتنده كى شمس تابان وبويى بركوزل تازه فدان وبدنى مشك خوشبودرنه عجب تمام اولمش نصل واضحدر نه كوزل يشللنمش يعنى خط رخسارى دميده اولمش قوقوسى نصل منتشردر مطلقا هركيم كورسه عاشق اولور وصالندن محروم قالور ديمك اولور

بالاده اشعار ايلديكمز وجهله بدويلرك خيال وخلبازى حال طبيعيده اولديغندن شعرلرى ساده ومطبوع اولوب اما حضريلر صنايعه توغل ايله حد طبيعيدن تباعد ايلدكلرى جهتله شعرلرنده دخى اكثريا صنايع بديعيه يه متهالك ووادى مجازده چمزار طبيعى يى خط سبز رخساردن كنايه ايتمك كبى چمنستان حقيقت وطبيعتدن بعيد مسلكلره سالك اولورلر وبدويلرك اشعارنده كى حلاوت وبلاغت ايله حضريلرك اشعارنده كى لطافت وصنعتك موازنه سى سالف الذكر سلطان ابن المظفرك قصيده سيله بوموشحه نك مطالعه سندن پك كوزل ظاهر ووضح اولور ❁ انتهى كلام المترجم ❁

شعراى اندلس اشبو عباده يه ملوك طوائف وقتنده كى معاصرلرندن برشاعر مسابقت ايده مشدر ديو زعم ايدرلر وطليطله صاحبى مأمون بن ذوالنونك شاعرى اولان ابن ارفع رأسه دخى اكا پيرواولمشدر　وبوموشحه سنى پك كوزل سويلمشدر ديرلر

العود قدترنم　　بابدع تلحين　　وسقت المذانب　　رياض البساتين

عود لاغوته نوعندن برسازدركه اون الى كريشى اولور

محصول بيت　عود پك كوزل وبديع نغمه لر ايله ترنم ايتدى جدوللر دخى رياض بساتينى سقى ايتدى ❁ انتهى ❁

شاعر مرقوم بوموشحه نك مقطعنى دخى پك كوزل سويلمشدر مقطع مذكور بودر

تخطر ولبس تسلم　　عساك المأمون　　مروع الكتائب　　يحيى بن ذى النون

تخطر تمر معناسنه مأمون اندلس ملوكندن اولوب اسمى يحيادر　محصول نظم بكرسين سلام ويرمزسين صانكه عساكره خوف ودهشت ويرن ملك مأمون يحيى بن ذوالنونسين يعنى ملك مأمون كبى كمال وقار وغرور ايله يكوب عشاقه دهشت ويريورسين ❁ انتهى ❁ بعده دولت ملثمين وقتنده رجاحت كلوب بويولده اشعار بديعه انشاد ايتديلر ايچلرنده حائز قصب السبق تفوق اولان اعمى الطليطلى ايله يحيى بن بقادر اعمى الطليطلينك كوزل موشحاتندن برى بودر

كيف السبيل الى　　صبرى وفى العالم　　اشجان
والركب فى وسط الفلا　　بالخرد النواعم　　قدبانو

اشجان احزان معناسنه　فلا صحرا خرد خائك ضمى وراك تشديدى ايله خريده نك جمعى اولوب خريده دلنمهك ايشو ديمكدركه باكره قيزلردن كنايه در

ابن ارفع رأسه مشاهير علما وشعرادن برذاتك اسمى اولوب فن كيميادن دخى بعض تأليفاتى واردر ❁ مترجم

محصول نظم صبر، نصل طریق وبجال بوله بیلورم حالبوکه عالمده آلام واحزان واردر وقافله دخی صحرالك اورته سنده نازنین قبرلری الوب نباعد ایلمشدر ۞ انتهی ۞

ومشایخدن نیجه لری ذکر ایتمشدرکه وشاحیندن برجماعت اشبیلیه ده برمجلسده اجتماع ایدوب هر بری برموشحه نظم ایله ابراز مهارت ایتدکلرنده اعمی الطلیطلی کندوسنك اشبو

ضاحك عن جمان   سافر عن بدر   ضاق عنه الزمان   وحوه صدری

موشحه سنی انشاده ابتدار وافتتاح ایدیجك ابن بقا کندی موشحه سنی یرتمش باقیلری دخی اکا تبعیت ایتمشدر

محصول موشحه انجو کبی دیشلردن خندان وبدر تام کبی بهجت وجمال ایله ظاهر ونمایاندر انك حسن وجمالنه محلمدن زمان تنك وطار اولدیغی حالده بنم سینه م انی شامل وحاوی اولدی دیمك اولور ۞ انتهی ۞

واصل بن بطلیوس ذکر وروایت ایدوب دیدی که ابن زهیردن ایشیتدم دیرایدی که برسوزده هیچ بر وشاحه حسد ایتمدم لاشو قولنده ابن بقایه حسد ایتدم

❊ ابن بقانك قولی ❊

اماتری احمد   فی مجده العالی لایلحق   اطلعه الغرب   فارنا مثله یاشرق

محصول موشحه کورمزمیسین احمدی که مجد عالیسنده یعنی رفعت وشاننده اکا یتیشلمز انی غرب طلوع ایتدردی ای شرق بزه انك مثلنی کوستر ۞ انتهی ۞

وطلیطلی ایله ابن بقانك عصرنده ماهر وشاعردن بری دخی ابو بکر الابیض ایدی وتلاحین معروفه صاحبی حکیم ابو بکر بن باجه دخی انلرك عصرنده ایدی حکایات مشهوره دندرکه ابن باجه اندلسده سرقسطه نام بلده نك صاحبی اولان افندیسی ابن تیفلویتك مجلسنه حاضر اولوب اوشاقلرندن برینك اوزرینه برموشحه سویلشدرکه اولی بودر

جرر الذیل ایما جر   وصل السکر منه بالسکر

یعنی ناز واستغنا ایله دامنکی چکه بیلدیکك قدرچك وبرکیف ونشئه یی دیکر نشئه یه ایصال ایدرك مست مدام اول دیمکدر ۞ انتهی ۞

بو کلامی ایشتدکده ممدوح نشئه یاب اولوب ابن باجه درحال انی نظم آتی ایله تعقیب ایلدی

عقد الله رایة النصر   لامیر العلا ابی بکر

قول اوله مربوط اولوب استدیکك قدر ناز واستغنا ایت ودائما پرنشئه اول زیرا جناب حق معالی ومفاخرك امیری اولان ابو بکره نصرت علمی عقد ایتمشدر یعنی انی منصور ایلمشدر دیمك اولور ۞ انتهی ۞

ابن تیفلویت بونی ایشتدکده واطرباه دیه رك صیحه ایدوب کمال حظ وانبساطندن اثوابنی یرتمش ویاابن باجه نه کوزل باشلدك ونه کوزل ختم ایتدك دیمش وبن باجه اوینه قدر آلتوندن اوزرندن یوررویه رك کیتسون دیو ایمان غلیظه ایله عهد ایتمش ایسه ده حکیم بن باجه لسانه کلمکدن خوف ایله بویله آلتون اوزرندن یورومکدن اجتناب ایدوب وانجق نعلنه برآلتون قویوب انك اوزرنده یورویه رك بویله حیله شرعیه ایله امیرك یمیننی یرینه کتورمشدر

وابو الخطاب بن زهیر ذکر ایدر که ابو بکر بن زهیرك مجلسنده سالف الذکر ابو بکر الابیض نام وشاحك ذکری کچدکده بعضیلر اندن کوزیوموب یوزچویردیلر بونك اوزرینه ابو بکر بن زهیر بوموشحه یی سویلیان کسه دن نصل کوز یومه یوریسکر دیوب بو نظمی اوقودی

❊ موشحهٔ ابو بکر الابیض ❊

مالذلی شرب راح   علی ریاض الاقاح
لولا هضیم الوشاح   اذا اتی فی الصباح
اوفی الاصیل   اضحی یقول   ماللشمول   لطمت خدی
وللشمال   هبت فمال   غصن اعتدال   ضمه بردی
مما اباد القلوبا   یمشی لنا مستریبا
یالحظه ردذنوبا   ویالماه الشنیبا
برد غلیل   صب علیل   لایستحیل   فیه عن عهد
ولایزال   فی کل حال   یرجوالوصال   وهوفی صد

هضیم الوشاح اینجه بللو محبوبدن کنایه در انثنی تمایل وتبختر ایتدی دیمکدر شمول خالص وصافی شراب شمال پویراز روزکاری آباد افنی صد جفا معناسنه در محصول نظم مومیان اولان محبوب اولمسه پایدیه بغچه لرنده شراب ایچمك بکا لذت ویرمزدی اما انکله برابر اولدیغمده شرابك لذتی طویا یورم اولدمکه صباحلین تمایل وخرام ایلر یاخود ایکندی اوسنی سرمست می ناز اولوبده دیرکه نوادی که شراب بنم ینا غمه چارپدی ویوزیمه اوردی ویوریرار اسوبده جامه مك حاوی اولدیغی غصن اعتدال یعنی نازك بل وبویم برطرفه میل ایتدی قلبلری افنا ایدن شیلردندرکه بزم ایچون متردادانه ومتعاملانه مشی وخرام ایلر ای نکاه سن ارتق کناهی زیاده ایله وآه انك لذتلو دوداغی عاشق دلخسته نك سینهٔ سوزانی سرینلتدی اول عاشق که بوبابده اصلا عهدندن دونمز ودائما هرحالده وصلت اومار حالبوکه کندوسی جور وجفاده در ✻ انتهی ✻

بونلردن صکره دولت موحدینك اواننده شهرت بولنلردن بری محمد بن ابی الفضل بن شرفدر حسن بن وریده دیدیکمده خاتم بن سعیدی انك بومطلعنی اوقور ایکن کوردم

✻ نظم ۞ شمس قارنت بدرا   راح ونديم ۞ نثر ۞ یعنی شمس بدره مقارن اولدی که می ایله حبوبدر ۞ انتهی ۞

وبری دخی ابن هردوس در که بو نظم انکدر

باللیلة الوصل والسعودی   بالله عودی

وبری دخی ابن موصلدر که نظم آتی دخی انکدر

ما العید فی حله وطاق   وشم طیب
وانما العید فی التلاق   مع الحبیب

وبری دخی ابو اسحاق دوینیدرابن سعید دیدیکه ابو الحسن سهل بن مالکدن ایشتدم

دیرایدی که ابواسحاق بردفعه ابن زهیرك یانینه کیردی حالبوکه پیر اولوب اوزرنده بادیه اثوابی وارایدی که اولوقت اشبیه ده ساکن اولوردی اول حالده ابن زهیرانی طانیه میوب مجلسك ختامنه دك اوتوردی واره ده بعض مرتبه مشاعره ومحاضره واقع اولمغله ابواسحاق کندوسنك برموشحه سنی اوقودی که بوقولی اول موشحه دندر

كحل الدجى يجرى	من مقلة الفجر	على الصباح
ومعصم النهر	فى حلل خضر	من البطاح

ابن زهیر بونی ایشیدیجك بونی سنمی سوبلیورسین دیدی ابواسحاق دخی اکا جوابا تجربه ایت دیدی ابن زهیرسن کیم اوله بورسین دیمکله اول دخی کندوبی تعریف ایتدکده درحال ابن زهیرقالق بوقارویه کیج والله سنی بیله مدم دیو اعتذار ایلدی

ابن سعید دیدیکه بونلرك عصرینه یتیشان طائفهٔ وشاحینك الك ایلروده اولانی ابوبکر بن زهیردر که انك موشحاتی شرق وغربده مشهوردر وابن سعیدینه دیدیکه ابوالحسن سهل بن مالکی ایشتدم دیرایدی که ابن زهیره سویلمش اولدیغك موشحاتك الك اعلاسی قنغیسیدر دیو سکا سؤال اولنسه نه دیرسین دینلدی اول دخی شونی دیرایدم دیوب بونظمی انشاد ایلدی

ماللموله من سكره لايفيق ياله سكران من غير خمر ماللكئيب المشوق يندب الاوطان

هل تستعاد	ايامنا بالخليج	ولياليناا
او نستفاد	من النسيم الاريج	مسك وادينا
وادبكاد	حسن المكان البهيج	ان يحيينا

نهر اظله دوح عليه انيق مورق الافنان والماء يجرى وعائم وغريق من جنى الريحان

محصول نظم نولدی اول عاشق حیرت زده یه که سرخوشلغندن افاقت بولمیور یعنی آیلمیور باقکز که باده سز سرخوشدر عاشق غمنا که نولدی که وطنی یاد ایله کریان اولور عجبا بزم خلیجده اولان کوندوز وکیجه لر بزه اعاده اولنه بیلورمی یاخود نسیم خوشبودن بزم وادیمزك مسك ورایحه سی اخذواستفاده اولنورمی برواذی که اول بهجتلو ورونقلو اولان مکانك حسن ولطافتی بزه زنده کانی بخش سلام اولور برنهر که انی داللری بیراقلنمش اولان برکوزل اغاجلق کولکه لندرمشدر وصو دخی جریان ایتدیکی حالده ریحاندن قوپان ازهار واوراقك بعضیسی باتمش وبعضیسی صواوزرنده یوزرایدی ❁ انتهی ❁

وابن زهیردن صکره ابن حنون شهرت بولدی اشبو ❁ نظم ❁ يفوق سهمه كل حين بما شئت من يدوعين قولی انك زجل مشهورندن اولوب خلقت مليحا علمت رامى فليس تخلو ساعه من قتال وبعمل بذى العينين مناى ما يعمل يدى النبال

❁ نثر ❁ نظمی دخی انکدر

وبوایکسندن صکره اول وقت غرناطه ده مهر بن فرس شهرت بولمشدر ابن سعید دیدی که وقتا که ابن زهیر انك اشبو ❁ نظم ❁ لله ماكان من يوم بهيج

بنهر حمص على تلك المروج	ثم انعطفنا على فم الخليج

کحل سرمه دجی ظلمت مقله کوز یکی معصم بیلك حلل خضر یشل حله لر بطاح واسع دره لر که اوفاق طاشلری اولور ❁

تنفض مسك الختام عن عجيد المدام ورداء الاصيل بطويه كف الظلام

❁ نثر ❁ قولنی ایشتدی ایسه تحسین ایدرك آه اول ردادن بزرده ایدك یعنی اول اخشام ذوقنده بزرده ایدك دیدی

محصول نظم الله ایچون طوغری سویله اول کون که حمص نهرنده اول چمنزار اوزرنده بولنوب صکره آلتون کبی اولان باده نك نقابنی یعنی صراحینك قپاغنی آچیق اوزره خلیج آغزینه منعطف اولوب کچدك ظلمت الی دخی ایکندی رداسنی دوشیر یوردی اول کون نه کوزل روز ابتهاج افروز ایدی دیمك اولور ❁ انتهی ❁

ومهر بن فرس ایله انك بلده سنده مطرف نام برشاعر دخی وار ایدی ابن سعید کندو پدرندن روایت ایدوب دیدی که اشبو مطرف ابن فرسك یانینه داخل اولوب اول دخی قیام ایدرك احترام ایتدکده امان زحمت ایتمه دیمش وابن فرس دخی بو ❁ نظم ❁ قلوب تصاب بالحاظ تصيب فقل كيف تبقى بلا وجد ❁ نثر ❁ کلامنی سویلمش اولان ذاته نصل قیام ایتمیم دیوردجواب ایلمشدر

وبونلردن صکره مشهور اولنلردن بری مرسیه ده ابن جرموندر ابن رائس ذکر ایتدیکه برمجلسده یحیی الخزرجی انك یانینه کیروب کندو موشحاتندن برموشحه انشاد ایلدکده ابن جرمون دیدی که موشح تکلفدن عاری اولدقجه موشح اولمز یحیی نه نك کبی دیدکده ابن جرمون دیدی که اشته بنم شوقولم کبی ❁ نظم ❁

يا ناهاجرى هل الى لوصال	منك سبيل
اوهل ترى عن هواك سالى	قلب عليل

محصول نظم ای بنی کوشهٔ هجر وفراقده براقان جانان سنك طرفکدن وصلته بریول وارمیدر یاخود سنك عشقکدن قلب علیلك آزاده اولمسی احتمالنی کوررمیسین ❁ انتهی ❁

وبری دخی غرناطه ده ابوالحسن سهل بن مالکدر ابن سعید دیدی که پدرم انك بوقولنی تحسین ایدردی ❁ نظم ❁

ان سيل الصباح فى الشرق	عاد بحرا فى اجمع الافق
فتداعت نوادب الورق	اتراها خافت من الغرق

فبكت شجوة على الورق

یعنی علی التحقیق شرق جانبنده صباح سیلی بحر اولوب جمله آفاق محیط اولدی وبیراقلر اراسنده فریاد وبکا ایدن قوشلر چاغرشمغه باشلدی عجبا غرق اولمقدنمی خوف ایدیورلرکه حزن واسف ایله بیراقلر اوزرنده بکایه باشلدیلر ❁ انتهی ❁

وبوعصرده اشبیلیه ده ابوالحسن بن فضل شهرت بولمشدر ابن سعید پدرندن نقل ایدردیمش که بن سهل بن مالکی ایشتدم اکا دیرایدی که یا ابن فضل سنك کافهٔ وشاحین اوزرینه شوقولکله فضل ورفعتك واردر

حمص اندلسده بربلده در مسك الختام بوراده شراب قابنك قپاغندن کنایه در وعجید التون دیمکدر ❁

موشحهٔ ابن الفضل

واحسرتا لزمان مضى | عشية بان الهوى وانقضا
وافردت بالرغم لا بالرضا | وبت على جمرات الغضا
اعانق بالفكر تلك الطلول | والثم بالوهم تلك الرسوم

جمره آتش قورى غضا باديه اغاجلرندن برنوع اغاجدر كه آتشى مدت مديده سونميوب طيانور نار الغضا وجمرة الغضا بين العرب مشهوردر بومثللو يرلرده شدت اضطرابدن كنايه در طلول طللك جمعيدر ورسوم رسمك جمعيدر بونلرك تفسيرلرى بالاده مرور ايتمشدركه ايكيسيله دخى شعراى عرب دارودياز جانانك بقيهٔ آثارينى مراد ايدرلر محصول موشح آه اول كچن زمانه حسرتم براخشام كه هوى بعيد ومنقضى اولوب يعنى جاناندن آيرى دوشوب رضام اولميه رق رغما وجبرا افراد اولندم يعنى يالكز براغلدم ونار الغضا اوزرينه ياندم يعنى كمال اضطراب ايله ياندم فكرمله اول طلوله صارمشور ووهمله اول رسومى اوپرايدم يعنى حسرت ايله خلبامده اول طلول ورسومى اوپوب انلره صاريلوردم ❊ انتهى ❊

ابن سعيد ديديكه ابو بكر صابونى يى ايشتدم استاذ ابو الحسن الزجاجه دفعات ايله موشحاتنى اوقوردى بركره لله درك ديديكنى ايشتمدم الا بوقولنده انى اولوجهله تحسين ايلدى

درد الك فتحى وراءنك تشديدى ايله عمل نيكو واثر خير معناسنده اولوب لله دره تحسين مقامنده مستعمل برجملهٔ دعائيه در ❊

قسما بالهوى لذى حجر | ماالليل المشوق من فجر
جمد الصبح ليس يطرد | ماالليالى فيما اظن غد
صح يا ليل انك الابد
اوقطعت قوادم النسر | فنجوم السماء لا تسرى

قوادم قوشك بالكلرى يعنى قنادلرينك اوك طرفنده كى اوزون تويلريدركه انلر قطع اولنديغى صورتده قوش اوچاماز نسر دخى كركتز ديدكلرى قوشدر وقطب شمالى سمتنده ايكى كوكب اسميدركه ايكى صورت كوكبيه دن عبارت اوله رق برى يريوزينه نازل وديكرى طائر كبى كورنديكندن برينه نسر واقع وديكرينه نسر طائر دينلور ❊

بو دخى ابن صابونينك موشحاتندندر

ماحال صب ذى ضنا واكتئاب | امرضه يا ويلتاه الطبيب
عامله محبوبه باجتناب | ثم اقتدى فيه الكرى بالحبيب
جفا جفونى النوم لكننى | لم ابكه الالفقد الخيال
وذا الوصال اليوم قد غرنى | منه كما شاء وساء الوصال
فلست باللائم من صدنى | بصورة الحق ولا بالمحال

ضنا عشق خسته لكى اكتئاب حزن واسف كرى اويقو محصول موشحه وجد وحزن صاحبى اولان عاشقك حالى ندر آه ياق بلايه كه انى طبيبى خسته ومريض ايتمشدر محبوبى اكا اجتناب وافتراق ايله معامله ايتدى صكره اويقوسى دخى محبوبه تبعيت ايدوب كيتدى اويقو بنم كوزلرمه جفا ويردى لكن بن اغلامم الا انك خيالنى غائب ايتديكم ايچون اغلارم يعنى دوشده محبوبك خيالنى كوردم اويقوسزلق سببيله اندن محروم قالديغمدن اوترى اغلارم واشته بو وصلت خياليه بله بوكون استديكى كبى بكا استغنا ايتدى نه فنا حال وصالدركه خيالندن بيله محروم قاليورم ايمدى بن بكا جفا ايدنه لوم ايده مم كرك حق صورتيله اولسون وكرك باطل صورتيله اولسون ❊ انتهى ❊

اهل عدوه دن دخى اشبو موشحهٔ مشهوره صاحبى اولان ابن خلف الجزائرى شهرت بولدى

يد الاصباح | قدحت | زناد الانوار | فى مجامر الزهر

زناد هم چاقمقه وهم چاقمق طاشنه اطلاق اولنور قدح دخى انى چاقمقدر مجامر مجمره نك جمعى زهر شكوفه معناسنه در

وكذا ابن الزهر البجائى شهرت بولدى كه بو موشحه دخى انكدر

ثغر الزمان موافق | حياك منه بابتسام

ومتأخرينك محاسن موشحاتندن بريده اشبيليه وبعده سبته شاعرى اولان سهلك موشحه سيدركه بو قولى اول موشحه دندر

هل درى ظبى الحمى ان قد حمى | قلب صب حله عن مكنس
فهو فى حر وخفق مثل ما | لعبت ريح الصبا بالقبس

محصول نظم عجبا اول اهوى چمستان حسن وآن اولان جانان منزل ومأواسى اولان قلب عاشقى سوزان ايلمش اولديغنى بيلديمى كه بو حالده ريح صبانك آتش ايله اويناسى كبى اودخى موقع حرارت واضطرابده در ديمك اولور

بو موشحه مشهور وبين الشعرا مقبول برمنظومهٔ طويله اولوب اندن مؤلف يالكز اشبو مطلعى ايراد ايلمشدر بيت اولك تكمله سى بودر ❊ نظم ❊ يا بدورا اشرقت يوم النوى ❊ غررا يسلكن فى نهج الغرر ❊ مالعينى فى الهوى ذنب سوى ❊ منكم الحسن ومن عينى النظر ❊ ايجتنى اللذات مكلوم الجوى ❊ والتذاذى من حبيبى بالفكر ❊ واذا اشكو بوجدى بأسما ❊ كالربا والعارض المنبجس ❊ اذ يقيم القطر فيه مأتما ❊ وهى من بهجتها كالعرس ❊ نثر ❊ الى اخر الموشحه

موشحهٔ مذكوره نك ناظمى اولان مرقوم ابن سهل اسرائيلى يعنى يهود طائفه سندن اولوب اسمى ابراهيم ايدى وفصاحت وبلاغتده يكتا اولوب وجمله شعراء اندلسه تفوق ايليوب بيوك برديوانى واردر واخر عمرنده اسلام ايله مشرف اولديغى مرويدر واسلامنه دلالت ايدن اشعارندن برى

تركت هوا موسى بحب محمد | هديت ولولا الله ما كنت اهتدى
وماعن قلا قدكان ذاك وانما | شريعة موسى عطلت بمحمد

قلا بغض وعداوت معناسنه در ❊

قطعه سيدر انجق موسى نام محبوبندن صكره محمد نام برمحبوبه دلبسته اولديغى دخى جملهٔ رواياتندندر ❊ تم كلام المترجم ❊

وابن سهلك موشحه سنه نظيره اوله رق صاحب ورفيقمز وبو عصرده اندلس شاعرى اولان وزير ابو عبدالله بن الخطيب دخى بو موشحه يى سويلمشدر

❊ للمترجم ❊ اشبو ابن الخطيب ملوك بنو الاحمر وزراسندن مورخ ابن خلدونه معاصر اولوب لسان الدين ديمكله مشهوردر وفصاحت وبلاغتده شهرتشعار اولوب كوزل كتابلر تأليف ايتمشدر ازجمله كتاب التعريف بالحب الشريف كه بى نظير بركتابدر واشبو موشحه دخى انك اثر قلم بلاغت رقيدر ❊ تم كلام المترجم ❊

موشحه

جادك الغيث اذا الغيث همى | يا زمان الوصل بالاندلس

لم يكن وصلك الا حلما في الكرى او خلسة المختلس
اذ يقود الدهر اسباب المنى تنقل الخطو على ما ترسم
زمرا بين فرادى وثنى مثل ما يدعو الوفود الموسم
والحيا قد جلل الروض سنا فثنا الازهار فيه تبسم
وروى النعمان عن ماء السما كيف يروي مالك عن انس
فكساه الحسن ثوبا معلما يزدهي منه بابهى ملبس
في ليال كتمت سر الهوى بالدجى لولا شموس الغرر
مال نجم الكاس فيها وهوى مستقيم السير سعد الاثر
وطر ما فيه من عيب سوى انه مر كلمح البصر
حين لذ النوم منا او كما هجم الصبح هجوم الحرس
غارت الشهب بنا او ربما اثرت فينا عيون النرجس
اي شيء لامرئ قد خلصا فيكون الروض قد مكن فيه
تنهب الازهار فيه الفرصا امنت من مكره ما تتقيه
فاذا الماء تناجي والحصا وخلا كل خليل باخيه
تبصر الورد غيورا برما يكتسي من غيظه ما يكتسي
وترى الاس لبيبا فهما يسرق السمع باذني فرس
يا اهيل الحي من وادي الغضى وبقلبي مسكن انتم به
ضاق عن وجدي بكم رحب الفضا لا ابالي شرقه من غربه
فاعيدوا عهد انس قد مضى تنقذوا عانيكم من كربه
واتقوا الله واحيوا مغرما يتلاشى نفسا في نفس
حبس القلب عليكم كرما افترضون خراب الحبس
وبقلبي فيكمو مقترب باحاديث المنى وهو بعيد
قمر اطلع منه المغرب شقوة المغرى به وهو سعيد
قد تساوى محسن ومذنب في هواه بين وعد ووعيد
ساحر المقلة معسول اللمى جال في النفس مجال النفس
سدد السهم وسمى ورمى بفؤادي نهبة المفترس
ان يكن جار وخاب الامل وفؤاد الصب بالشوق يذوب
فهو للنفس حبيب اول ليس في الحب لمحبوب ذنوب
امره معتمل ممتثل في ضلوع قد براها وقلوب
حكم اللحظ بها فاحتكما لم يراقب في ضعاف الانفس
ينصف المظلوم ممن ظلما ويجازي البر منها والمسي
ما لقلبي كلما هبت صبا عاده عيد من الشوق جديد
كان في اللوح له مكتتبا قوله ان عذابي لشديد

نعمان امام اعظم حضرتلرينك اسميدر لاله يه دخى شقايق النعمان ديرلر نعمان بن المنذر بن ماء السما نام ملكه دخى تلميح اولنمغله برلطيف بيتدر *

جلب الهم له والوصبا فهو للاشجان في جهد جهيد
لاعج في اضلعي قد اضرما فهي نار في هشيم اليبس
لم تدع من مهجتي الا الذما كبقاء الصبح بعد الغلس
سلمي يا نفس في حكم القضا واعمري الوقت برجعى ومتاب
واتركي ذكرى زمان قد مضى بين عتبى قد تقضت وعتاب
واصرفي القول الى المولى الرضى ملهم التوفيق في ام الكتاب
الكريم المنتهى والمنتمى اسد السرج وبدر المجلس
ينزل النصر عليه مثل ما ينزل الوحي بروح القدس

هل شرقك اشعارينه كلنجه اتراك موشحاتنده تكلف ظاهردر الك اعلاسى ابن سنا الملك المصرينك موشحه سيدركه شرق وغربده مشهور اولمشدر اولى بودر خليلي ارفع حجاب النور عن العذار تنظر المسك على كافور في جلنار كللي ياسحب تيجان الربا بالحلى واجعلي سوارها منعطف الجدول * محصول نظم سنا عذاركدن رفع نقاب ايت كه نار چيچكنده كافور اوزره مسك كورهلم اى بولوتلر حلى فاخره ايله يوكسك تپه لرك تاجلرينى كيدرك ومنعطف جدولى دخى انلرك بيله زيكى قيلك ديمك اولور جانانك رنك عذارينى جلناره ويغموردن حاصل اولان دره لرك محل بمحل نعمافنى بيله زيكه تشبيه ايتمكله تخيل بر موشحه در * انتهى كلام المترجم *

وقتا كه اندلسده فن توشيح شايع ولدى وسلاستندن واجزاسنك ترصيع وتزيينندن ناشى جمهور ناس دخى بوطورى اخذ ايلدى ايسه عامه اهل امصار بو منوال اوزره نسج نار وبود آثار ايتديلر واصلا اعرابى التزام ايتميرك كندى لغت حضريه لريله بو ولده شعارسو يلديلر وبو بابده بر فن مخصوص احداث ايدوب زجل تسميه ايتديلر والى يومنا هذا بو بابده كندو اصول وسلكلرى اوزره نظمى التزام ايدوب كوزل وغريب شعرلر ابراز ايلديلر ولغت مستعجمه لرى حسبيله كندولرينه بو بولده مجال بلاغت منفتح اولدى

وبو طريقت زجلده الك ابتدا ابلروله يان ابو بكر بن قزماندر واكرچه اندلسده ندن اول دخى سويلنمش ايسه ده هنوز پك اوقدر دها ابلروله مبوب الك وقتنده حد كماله كلمشدر وكندوسى دولت ملثمين وقتنده اولوب على العموم زجالينك امامى ايدى ابن سعيد ديدى كه الك ازجالنى مغرب شهرلرندن زياده بغدادده نقل وروايت اولنور كوردم وبو عصرده امام زجالين اولان ابو الحسن جحدر الاشبيلي بى ايشتدم دير ايدى كه بو صناعتك ائمه سندن ابن قزمان كبى هيچ بر زجل سويلنممشدر بر دفعه بعض اصحابيله برسيرهيه چقوب بر عريش التنده اوتورمشلر اوكلرنده دخى مرمردن بر ارسلان صورتى اولوب اغزندن قات قات مرمرلر اوزرينه صو دوكولور ايمش اول وقت بو زجلى سويلمشدر

* وعريش قد قام على دكان * بحال رواق *
* واسد قد ابتلع ثعبان * في غلظ ساق *

عريش اصمه دكان مصطبه رواق اوكى اجيق چارداق اسد ارسلان ابتلاع يوتمق ثعبان اژدر ساق بالدر فواق چيقرق صفاح صفحه لر صباح صدا وصيحه لر *

❁ وقنح فه بحال انسان ❁ فبه الفواق ❁
❁ وانطلق يجرى على الصفاح ❁ والقى الصباح ❁

و بوابن قزمان قرطبه لى اولوب انجق چوق كره اشبيليه يه كلوب كيدردى اتفاقا بركون برطاقم زجالين ايله برابر تنزه ايچون اشبيليه نهرينه ينوب يانلرنده بلدهنك كبار زاده لرندن بركوزل محبوب وارايدى جمله سى بالق اولامق اوزره برقايغه بينوب توصيف حال ضمننده هربرى برزجل نظم ايتديلر وايچلرندن عيسى البليد ابتدا ايدوب بونظمى سويلدى

❁ يطمع بالخلاص قلبى وقدفانو ❁ وقد ضمو عشقو لسهماتو ❁
❁ تراه قد حصل مسكين حملانو ❁ يقلق ولذلك امر عظيم صاباتو ❁
❁ لوحش الجفون الكحل انغابو ❁ وذيك الجفون الكحل ابلاتو ❁

صكره ابو عمر بن الزاهد الاشبيلى دخى بو نظمى سويلدى

❁ نشب والهوى من لج فيه ينشب ❁ ترا اش كان دعاه يشتق ويتعب ❁
❁ مع العشق قام فى بالوانه يلعب ❁ وخلق كثير من ذا اللعب ماتوا ❁

صكره ابو الحسن المقرى الدانى بو زجلى سويلدى

❁ نهار مليح تعجبنى اوصافو ❁ شراب وملاح من حولى قد طافوا ❁
❁ والمقبلين يقبلو من تحت صفصافو ❁ ٢ والعودى احدى بعفلاتو ❁

صكره ابو بكر بن مرتين بونى نظم ايتدى

❁ الحق نريد حديث بقالى عاد ❁ فى الواد النزيه والبورى والصياد ❁
❁ تنبه حيتان ذاك الذى يصطاد ❁ قلوب الورى هى فى شبيكاتو ❁

صكره ابو بكر بن قزمان بونى سويلدى

* اذا شمر اكما مو لبر ميها * ترى البورى يرشق لذلك اليها *
* وليس مراد وان يقع فيها * الا ان يقبل يد بداتو *

وانلرك عصرنده اندلسك شرق جانبنده خلف اسود وارايدى انك دخى كوزل زجللرى واردر از جمله بربيى بودر

* قد كنت مشبوب واخشبت الشبب * وردنى ذا العشق لامر صعب *

بودخى انكدر

❁ حين تنظر الحد الشريق البهى ❁ يتهى فى الحمره الى ما ينتهى ❁
❁ ياطالب الكيميا فى عينى هى ❁ تنظر بها الفضه ترجع ذهب ❁

بونلردن صكره دخى برجماعت كلوب ايچلرنده اك زياده ابلروليان مدغليس درکه بو بولده بك كوزل آثارى واردر از جمله بو زجل مشهور انك اشعارندندر

وردا ذدق ينزل ... وشعاع الشمس يضرب
فترى الواحد يفضض ... وترى الآخر يذهب
والنبات يشرب ويسكر ... والغصون ترقص وتطرب

فانو فانه ضمو ضمه صاباتو اصابه ديمك اولوب واو زهاء ضميردن مبدلدر ساترى دخى بوكا قياس اولنه ذيك شونلر ديمكدر ✤

نشب ونشوب بانمق وكيرمك وتعلق ايتمك اش اى شئ ديمكدر ✤

اوصافوده واوهاء ضميردن مبدلدر ملاح كوزللر صفصاف سكود اغاجى ✤

٢ والبورى احرى بعفلاتو نسخه

بورى برنوع بالغك اسميدر حيتان حوتك جمعى حوت بالق معناسنه شبيكات بالق اغلرى ديمكدر ✤

محصول زجل اول جانانى انمق ايچون بكلرينى صيغادقده بورى ديدكلرى بالغى كوررسين كه همان اول طرفه صاپلانور وانك اغه دوشمكدن مرادى انجق انك الجكز لرينى اوپمكدر ✤

ورد اذ مطر ضعيف دق اينجه معناسنه در ✤

وتزيد تجى الينا ... ثم تستحى وتهرب

بودخى انك محاسن ازجالندندر

لاح الصباح والنجوم حيارى ... فقم بنا ننزع الكسل
نشرب ممزوجا من قراعا ... احلى هى عندى من العسل
يا من يلمنى لما تقلد ... قلدك الله بما تقول
يقول بان الذنوب يولد ... وانه يفسد العقول
لارض الحجاز يكن لك ارشد ... ايش سافك معى فى ذا الفضول
مر انت للحج والزيارا ... ودعنى فى الشرب منهمل
من ليس لو قدره ولا استطاعا ... النية ابلغ من العمل

وبونلردن صكره اشبيليه ده ابن جحدر ظهور ايتدى كه منورقه نك فتحنده مشهور زجلى ايله جميع زجالينه تفوق ايلمشدر زجل مذكورك اولى بودر

من عاند التوحيد بالسيف يمحق ... انا برئ ممن يعاند الحق

ابن سعيد ديدى كه بن اكا يتشدم وانك تلميذى اولان يقيعه دخى يتشدم كه انك مشهور زجلنك اولى بودر

ياليتنى رأيت حبيبى ... افتل اذنو بالرسيلا
ليش اخذ عنق الغزاله ... وسرق فم الحجيلا

صكره اديبانده امام اولان ابو الحسن سهل بن مالك كلدى وصكره بو عصرلرده ملت اسلاميه ده نظم ونثرك بلا ممانع امامى اولان صاحب ورفيقمز وزير عبد الله ابن الخطيب كلمشدر بو يولده محاسن آثارندن برى بودر

امزج الاكواس واملالى تجدد ... ما خلق المال الا ان يبدد

وبودخى طريقت صوفيه اوزره انك كلاميدر كه صوفيه دن ششترى مسلكنه سالك اولمشدر

بين طلوع ونزول ... اختلطت الغزول
ومضى من لم يكن ... وبقى من لم يزول

وينه انك بو يولده اولان محاسن آثارندندر

❁ البعد عنك يابنى اعظم مصائبى ❁
❁ وحين حصل لى قربك نسيت اقاربى ❁

ووزير بن الخطيب عصرنده وادى آش اهاليسندن محمد بن عبد العظيم دخى وارايدى كه بو يولده امام ايدى مدغليسك لاح الصباح والنجوم حيارى آه قولنه نظيره اوله رق بو زجلى سويلمشدر

حل المجون يا اهل الشطارا ... مذ حلت الشمس فى الحمل
جددوا كل يوم خلاعا ... لا تجعلوا بينها تمل
اليها تخلعوا فى شنيل ... على حضرة ذاك النبات
وخل بغداد واخبار نيل ... احسن عندى ديك الجهات
وطافيها اصلح من اربعين ميل ... ان مرت الريح عليه وجات

لاح ظهر ممزوج صواباله مخلوط باده قراعا شيشه لر ✤

لم يلتق للقفار امارا … ولا بمقدار ما يكتحل
وكيف ولا فيه موضع دفاعا … الا ويسرح فيه النحل

محصول زجل اى زمرهٔ رندان كونش حمل برجنه حلول ايده‌لى يعنى نوروزدن
بروعيش وعشرت وذوق وصفا هنكامى حلول ايتدى هركون كيف ونشئه‌يى تجديد ايدوب
اره‌سنده مخمورلق براقميكز شنبل نام محلده بو يشللك اوزرنده كل ذوق وصفا ايده‌لم
بغدادك اوصافندن ونيل مصرك اخبارندن وزكچ بنم عندمده بو طرفلر دها كوزلدر
بوراده فى مبلدن عبارت بر دوز اووه واردركه اكر اوزرينه روزكار اوغرايوب كلورسه
اصلا بر توز اماره‌سنه راست كلمز كوزه سرمه ايده‌جك قدر توز بولنمز ونصل بويله اولسون
حالبوكه اول صحرانك هر پارچه‌سنده اريلر اوتلار يعنى سراپا چمنزاردر ❁ انتهى ❁

واشبو طريقت زجليه بو عصرده عامهٔ اهالىٔ اندلسك سلوك واعتبار ايتدكلرى
مسلك اولوب بوندن جميع بحور خمسه عشرده نظم اشعار ايدرلر لكن كندى لغت
عاميه‌لريله نظم ايدوب شعر زجلى ديرلر نته‌كم انلرك شعراسندن برينك شوقولى كبى

لى دهر بعشق جفونك وسنين … وانت لا شفقة ولا قلب يلين
حتى ترى قلبي من اجلك كيف رجع … صفة السكه ما بين الحدادين
الدموع ترشرش والنار تلتهب … والمطارق من شمال ومن يمين
خلق الله النصارى للغزو … وانت تغزو فى قلوب العاشقين

محصول زجل وافر زمانلر وسنه‌لردركه سنك كوزلرينه عاشقم سنده ايسه شفقت يوق
وبنم حقمده قلبك يموشامبور تا كه بنم قلبم سندن اوترى تيمورجيلر اره‌سنده دوكولان
تيمور كبى اولمشدركه كوزياشلرى سرپيلوب صاچيلور وآتش درون علولنور وصولدن
وصاغدن طوقمقلر اوريلور الله تعالى حضرتلرى نصارايى غزا ايچون خلق ايتمشدر
سن ايسه عاشقلرك قلبنده غزا ايدبورسين ❁ انتهى ❁

وبومائه اواثلده بو بولده كوزل شعر سويليلردن بريسى اديب ابو عبدالله الالوسى
ايدى كه سلطان بن احمرك مدحى حقنده بو قصيده‌يى انشاد ايتمشدر

طل الصباح قم يا نديمى نشربو … ونضحكو من بعد ما نطربو
سبيكة الفجر احكت شفقا … فى مبلق الليل فقم قلبو
ترى عيار الخالص ابيض نقى … فضة لكن الشفق ذهبو
فتنفق سكتو عند البشر … نور الجفون من نورها تكسبو
فهو النهار يا صاحبى للمعاش … عيش الفتى فيه بالله ما اطيبو
والليل يقضى للقبل والعناق … على سرير الوصل نتقلبو
جاد الزمان من بعدما كان بخيل … والى كنفتو من يديه عرفو
كما جرع مر وفيما قد مضى … يشرب بفيتو و يؤكل طيبو
قال الرقيب يا ادبا الاش ذا … فى الشرب والعشق ترى [٧]تجنبو
وتعجبوا عذالى من ذا الخبر … قلت يا قوم مما تعجبو

زهبوا كالنون بالديزى اوردى ديمكدر تفساق فتح نون ايله رواج الاعضا اغماض وتغافل وكيجه‌نك مظلم اولمسى معناسنه‌در ✤

الى الذى كشف الربى ارقه سنسه ياغلامق عرقبه حيوانك سكيرينى كسمك ديمك اولوب مضمون جمله دلخواهنه كاليه موافقت ومساعده‌دن كنايه‌در بنين بن كلمه سنك تصغيريدر بن خنله طعام يدرمك ايچون اتخاذ اولنان بر نوع ترشيدر فهوه يه‌دخى بن دينور وبنين بعض لغات مستعجمه‌ده لذيذ معناسنه مستعمل ايدوكى مرويدر والعهدة على الراوى محصل معنى وقتيله اجيبى بولديغى كبى شيمدى دخى لذيذى ايچيلوب طيبى تناول اولنمليدر ✤

[٧] تعجبو نسخه

مابعشق مليح الا رقيق الطباع … علاش نكفر وبالله ونكذبو
لبس بريح الحس الا شاعر اديب … يفتض بكر ويدع ثيبو
[٥]انما الكأس حرام نعم هو حرام … على الذى مايدرى كيف يشربو
ويد الذى يحسن حسابو ولم … يقدر يحسن الفاظ ان يجلبو
واهل العقل والمنكر والمجون … تغفر ذنوبهم هذا ان اذنبوا
ظبيى هى سمان نطق الحجر … وقلبي فى جمر الغضا تلهبو
غزال يهى ينظر قلوب الاسود … ومالهم قبل النظر يذهبو
ثم يحييهم اذا ابتسم يضحكوا … ويفرحوا من بعد ما يندبوا
فويم كالخاتم وثغر نقى … خطيب الامة للقبل يخطبو
جوهر فى مرجان اى عقد يا فلان … قد صففوا لناظم ولم يثقبو
وشارب احضر يريد لاشى يريد … من شبهو بالمسك قد عيبو
يسبل دلال مثل جناح الغراب … لبالى هجرى منه يستغربو
على بدن ابيض بلون الحليب … ما قط راعى للغنم يحلبو
وزوج نهيدات ما علمت قبلها … ديك الصلا يا رب ما اصلبو
تحت العكاكن منها خصر رقيق … من رقتو يخفى اذا تطلبو
ارق هو من دينى فيما نقول … [٣]خذ ترا عبدك سنى ما اكذبو
اى دين يقالى معك واى عقل … من يتبعك من ذا وذا تسلبو
تحمل ارداف ثقال كالرقيب … حين ينظر العاشق وحين يرقبو
ان لم ينفس غدرا ويتقشع … فى طرف دنيا والبشر تطلب
يصير لبك المكان حين يجى … وحين تغيب ترجع فى عينى تبو
محاسنك مثل خصال الامير … اوالرمل من هو الذى يحسب
عماد الامصار وفصيح العرب … فى فصاحة لفظه يتعربو
يحمل العلم انفرد والعمل … ومع بديع الشعر ما اكتبو
فى الصدور بالرمح ما اطعنو … وفى الرقاب بالسيف ما اضربو
من السما خصص باربع صفات … من الذى يعدو او يحسبو
الشمس نور والقمر همتو … والغيث جود والنجم منصبو
يركب جواد الجود ويطلق عنان … الاغنيا والجند حين يركبو
من خلعتو يلبس كل يوم يطيب … منه بنات المعالى تطيبو
ونعمتو تظهر على كل من يحبه … فا صدووارد قط ما يخيبو
قد اظهر الحق وكان فى حجاب … لاش يقدر الباطل بعد ما يحجبو
وقد بنا بالسمر ركن التقى … من بعد ما كان الزمان خربو
تحافو حين تلقاه كما ترجيه … فع سماحة وجهو ما اهيبو
يلقى الحروب ضاحك وهى عابسه … غلاب هو لاش فى الدنيا من يغلبو

رقيق الطباع نازك طبعان واهل دلال علاش على اى شى ديمك اولور افتضاض ازالهٔ بكر معناسنه‌در ✤

[٥] اما الكأس فحرام نسخه

فويم فمك اسم تصغيرى دفرديش صففو صففه يعنى انى دزدى ثقب دلمك دلال زلف ديمك اولور ✤

[٣] جديد عبدك حق ما اكذبو نسخه

لاش لاشئ جيد سل سيف ردود صفوف ديمكدر ✤

اذا جـد سيفو مابين الردود   ٤فلبس شئ بثنى على من بضربو
وهو سمى المصطفى والاله   للسلطنة اختارو واستنخبو
تراه خليفة امير المؤمنين   يقود جيوشو ويزين موكبو
لذى الامارة تخضع الرؤس   نعم وفى تقبيل يديه يرغبوا
بينه ٥ بانوا بدور الزمان   يطلعوا فى المجد ولا يغربوا
وفى المعالى والشرف يصعدوا   وفى التواضع والحيا يقربوا
الله يبقيهم ما دار الفلك   واشرقت شمسو ولاح كوكبو
وماتغنى ذا القصيد فى عروض   ياشمس خدر مالها مغربو

امصار مغرب وسائره ده احداث واختراع اولان فنون وانواع شعر

صكره مغربده امصار ومدن اهالبسى ديكر بر نوع شعر احداث ايدوب شويله كه كندو لغت حضريه لرى اوزره موشح كبى اعاريض مزدوجه اوزرينه نظم ايدرك عروض البلد تسميه ايتديلر واك ابتدا بوجيغرى ابنا اندلس اهالبسندن اولوب فاسده تمكن ايدن ابن عمير نامنده برآدم ايدى كه موشح بولنده برقطعه نظم واعراب قواعدينه رعايت ايدوب قواعد نحويه دن پك از خروج ايتمشدر قطعه سى بودر

ابكانى بشاطى النهر نوح الحمام   على الغصن فى البستان قريب الصباح
وكف السحر يمحو مداد الظلام   وماء الندى يجرى بثغر الاقاح
باكرت الرياض والطل فيه افترق   زى الجواهر فى نحور الجوار
ودمع النواعير ينهرق انهراق   يحاكى ثعابين علقت بالثمار
٦لووا بالغصن خلخال على كل ساق   ودار الجميع بالروض دور السوار
وايدى الندى تخرق جيوب الكمام   ويحمل نسيم المسك عنها رياح
وعاج الصبا يطلى بمسك الغمام   وجر النسيم ذيلو عليها وفاح
رأيت الحمام بين الورق فى القضيب   قد ابتلت رياشو بقطر الندا
تنوح مثل المستهام الغريب   قد التف من ثوبو الجديد فى ردا
ولكن بغاه احمر وساق خضيب   ينظم سلوك جوهر ويتقلدا
جلس بين الاغصان جلسة المستهام   جنا حا توسد والنوى فى جناح
وصار يشتكى فى الفؤاد من غرام   منها ضم منقار ولصدرو وصاح
فقلت احمام احرمت عينى الهجوع   اراك ما تزال تبكى بدمع سفوح
قال لى بكيت حتى جفت لى الدموع   بلا دمع نبقى طول حياتى ننوح
على فرخ طار لى ٧ مابقالو رجوع   الفت البكا والحزن من عهد نوح
كذاك هو الوفا كذاك هو الزمام   انظر لجفونى صارت بحال الجراح
وانتم من ابتلى منكم اذا تم عام   يقول قد عيانى ذا البكا والنواح
فقلت احمام لو خضت بحر الضنا   كنت تبكى وترثى لى بدمع هتون
ولو كان بقلبك ما بقلبى انا   ما كان يصبر تحتك فروع الغصون

٤فلبس شئ يغنى من بضربو نسخه

٥ بقى بدور نسخه

شاطى طرف وكنار نوح فغان حمام كوكرجين كف آوج مداد مركب ندى يغمور وباشلق وجه ديدكلرى رطوبت اقاح پاپديه لر مباكره اركندن كلك طل چه زى مثل نحور نحرك جمعى نحر كردن جوارى جمع جاريه دمع كوز ياشى نواعير صودولابلرى انهراق صويك دوكلمسى محاكات مشابهت خلخال نسانك زينت ايچون اياقلرينه طاقدقلرى شيدر

٦ ولو بالغص نسخه

خرق يرتمق جيب ياقه كمام چيچك طومرى عاج فيل ديشى قضيب دال ابتلال ايصلانمق رياش قنادلر خضيب بويه لو تقلد طاقنمق توسد طيانمق و ياصلانمق هجوع اويقو سفوح قانلو

٧ لم يكن لو نسخه

خوض طالمق ضنا درد هتون سائل وجارى كم من ستانيجه سنلر نحول ضعف وزبونلق ديمكدر

اليوم نقاسى الهجر كم من سنا   حتى لا سبيل جمله ترانى العيون
وعما كسا جسمى النحول والسقام   اخفانى نحولى عن عيون اللواح
لوجانى المنايا كان نموت فى المقام   ومن مات بعديا قوم قد استراح
قال لى لورقت لاوراق الرياض   من حزنى عليه ردت النفس للفؤاد
وتخضبت من دمعى وذاك البياض   طوق العهد فى عنق ليوم التناد
واما طرف منقارى حديثو استفاض   بحال طرف شعله والجسم صار رماد

بومسلكى فاس اهالبسى بكنوب بوكا رغبت ايتديلر وشانلرندن اولميان اعرابى ترك ايله كندى اصول ومسلكرى اوزره بويولده شعرلر نظم ايدوب بونوع شعرك سماع واستعمالى بينلرنده كثير اولمغله پك چوغى بووادبده كسب مهارت ايلديلر وبونى صنف اعتبار ايدوب مزدوج ومكارى وملعبه وغزل قسملرينه تقسيم ايلديلر وشعرك ازواج واوزانى وكندو ملاحظه لرينك اختلافى حسبيله بوانواعك اسملرى دخى مختلف اولدى مزدوج قسمندن اولمق اوزره اشبو نظم آنى فاس اقليمنده كائن تازا اهالبسندن ابن شجاع كدر

المال زينة الدنيا وعز النفوس   يبهى وجوها ليس هى باهيا
فهاكل من هو كثير الفلوس   ولوه الكلام والرتبة العاليا
يكبر من كثر مالو ولو كان صغير   ويصغر عزيز القوم اذا يفتقر
من ذا ينطبق صدرى ومن ذا يغير   يكاد ينفقع لولا الرجوع للقدر
٨ اذا يلتجى من هو فى قومو كبير   لمن لا اصل عندو ولا لو خطر
لذا ينبغى نحزن على ذى العكوس   ونصبغ عليه ٩ ثوبى فى رأس خايا
ارى صارت الاذناب امام الرؤس   وصار يستفيد الواد من الساقيا
ضعف الناس عمل ذا وفساد الزمان   مايدروا على من يكثروا اذا العتاب
الى صار فلان واليوم ٢ صح بو فلان   ولو ربت كيف حتى يرد الجواب
عشنا والسلام حتى رأينا عيان   انفاس السلاطين فى جلود الكلاب
كبار النفوس جدا ضعاف الاسوس   هم فى ناحيا والمجد فى ناحيا
يروا انهم والناس يروهم تيوس   وجوه البلد والعمدة الراسيا

ابن شجاعك مزدوجاتندن بوقولى دخى انلرك مسلكلرندندر

تعب من تبع قلبو ملاح ذا الزمان   اهمل يا فلان لا يلعب الحسن بيك
ما منهم عاهد مليح الا وخان   قليل من عليه تحبس ويحبس عليك
يتيهوا على العشاق ويتمنعوا   ويستعمدوا تقطيع قلوب الرجال
وان واصلوا من حبهم يقطعوا   وان عاهدوا اخانوا على كل حال
مليح كان هويت وتشتت قلبى معو   وصبرت من خدى لقد مو تعال
ومهدت لو من وسط قلبى مكان   وقلت لقلبى اكرم من حل فيك
وهون عليك ما يعتريك من هوان   فلا بد من هول الهوى يعتريك

تهيبه برشينه حسن وبها ويرمك توليه اعلا واعطا انطباق قپانمق وصيقلمق انفقاع يارلمق خطر قدر ومنزلت

٨ حتى يلتجى نسخه

٩ ثوب فراش ضافيا نسخه

٢ بصبح نسخه

الى الذى ريت رأيت دن مخففدر كبار النفس متكبر كيمسه لر ضعاف الاسوس اساسلرى ضعيف اولنلر ناحيا ناحيه وطرف تيوس تيسك جمعى تيس تكه يعنى اركك كچى وجوه البلد خبران اولوب والناس يروهم جمله معترضه در

تيك بك نك ممدودبدر محصل مزدوجه خوبان زمانه نك بى وفالغنى توطئه ايدرك كندى علاقه كرده سنك بى وفالغندن شكايتدر

حكمتو على وار تضبت بو امبر   فلو كان برى حالى اذايبصرو
برجع مثل درحولى بوجه القدير   مرديه ويتعطس بحال انحرو
وتعلمت من ساعا بسبق الضمير   ويفهم مراد وقبل ان يذكرو
ويحتل فى مطلو بو ولو ان كان   عصرفى الربيع اوفى الليالى بربك
ويمشى سو فو ولو كان باصبهان   وايش مايقل يحتاج يقل لو يجبك

انلردن برى دخى على بن المؤذن سلمان ايدى واشبو اعصار قريبه ده مكناسه نواحيسندن ذرهونده كفيف نام كيمسه دخى اول شعرانك فحولندن ايدى كه بو اصول ومسلكده يك ايلرولة مشيدى حفظمده قلان اشعارينك اعلاسى سلطان ابو الحسنك وبنى مرينك افريقيه يه رحلتلرى حقنده اولان قوليدر كه بو طريقت ومسلكك فنوندن برملعبه ده افريقيه يه غزالرى اوزرينه انلرى تعيب ايتدكدن صكره قيروانده وقوع بولان هزيمتلرينى وصف وبيان وبوندن طولايى انلره تعزيت وديكرلرى حقنده وقوع بولمش اولان موادى تعداد ايله تسليت ايدر منظومه سنك اولنده براعة استهلال تسميه اولنان طريقله مطلع كلامده مقصدى اشعار خصوصنده ابدع مذاهب ومسالك بلاغتدن اوله رق ❁ نظم ❁ سبحان مالك خواطر الامرا ونواصيها فى كل حين وزمان ان طعناه عطفهم لنا قسرا وان عصيناه عاقب بكل هوان ❁ نثر ❁ دبوب بعد التخلص جيوش مغربدن سئوال حقنده اولان قول اتيسنه متصل ومنتهى اولور

كن مرعى قل ولا تكن راعى   فالراعى عن رعيته مسئول
واستفتح بالصلاة على الداعى   للاسلام والرضى السنى الكمول
على الخلفاء الراشدين والاتباع   واذكر بعدهم اذا تحب وقول
اجحاجا تحللوا الصحرا   ودوا سرح البلاد مع سكان
عسكر فاس المنيرة الغرا   وين سارت بو هزائم السلطان
احجاج بالنبى الذى زرتم   وقطعتم لو كلا كل البيدا
عن جيش الغرب حين يسألكم   المتلوف فى افريقيا السودا
ومن كان بالعطايا يرودكم   ويدع برية الحجاز رغدا
قام قل للدصادف الجزرا   ويجز شوط بعد ما يخفان
ويزف كردوم وتهب فى الغبرا   اى ما ذاد غزالهم سبحان
لو كان ما بين تونس الغربا   وبلاد الغرب سد السكندر
مبنى من شرقها الى غربا   طبقا بحديدا اوثانيا بصفر
لابد الطير ان تجيب بنا   اويأتى الريح عنهم بفرد خبر
ما اعوصها من امور وما ترى   لو تقرا كل يوم على الديوان
بجرت بالدم وانصدع حجرا   وهوت الخراب وخافت الغزلان
ادرلى بعقلك الفحاص   ونكفرلى بخاطرك جمعا
ان كان تعلم حمام ولارقاص   عن السلطان شهر وقبله سبعا

تظهر عند المهيمن الفصاص   وعلامات تنشر على الصحا
الا قوم عاربين فلا سترا   مجهولين لامكان ولا امكان
مايدريوا كيف يصوروا كسرى   وكيف دخلوا مدينة القيروان
امولاى ابو الحسن خطينا الباب   قضية سيرنا الى تونس
فقنا كنا على الجريد والزاب   واش لك فى اعراب افريقيا القوبس
ما بلغك عن عمر فتى الخطاب   الفاروق فاتح القرى المولس
ملك الشام والحجاز وتاج كسرى   وفتح من افريقيا وكان
زد ولدت لوكره ذكرى   ونقل فيها تفرق الاخوان
هذا الفاروق مردى الاعوان   صرح فى افريقيا بذا التصريح
ويقت حمى الى زمن عثمان   وفتحها ابن الزبير عن تصحيح
لمن دخلت غنائمها الديوان   مات عثمان وانقلب علينا الريح
وافترق الناس على ثلاثة امرا   وبقى ما هو للسكوت عنوان
اذا كان ذا فى مدة البررا   اش نعمل فى اواخر الازمان
واصحاب الحضر فى مكناسه   وفى تاريخ كائنا وكبوانا
تذكر فى صحتها أبيانا   شق وسطيح وابن مرانا
ان مرين اذا انكف برايانا   لجدا وتونس قد سقط بنيانا
قد ذكرنا ما قال سيد الوزرا   عيسى بن الحسن الرفيع الشان
قال لى رأيت وأنا بذا ادرى   لكن اذا جا القدر عميت الاعيان
ويقول لك ما دهى المرينيا   من حضرة فاس الى عرب دياب
اراد المولى بموت ابن يحيى   سلطان تونس وصاحب الابواب

بعده سلطانك وعساكرينك ترحيلنه شروع ايدوب نهايت رحله سنه واعراب افريقيه ايله اولان منتهاى امرينه قدر نظم ايدرك محاسن غريبه وصنايع عجيبه ابداع واجرا ايلمشدر كلهم اهل اندلسه انلردخى لغت حضريه لرى اوزره ملعبه فن ونوعنى احداث ايتديلر لكن اكثريسى فنا اولديغندن اندن حفظمده برشى قالمدى

اهل بغدادك دخى برنوع شعرلرى اولوب مواليات تسميه ايدرلر وبو نوعك تحتنده اقسام عديده اولوب حوفى وكان وكان ودوبيت تسميه ايدرلر واكثرى اغصان اربعه دن مزدوجه اولور

مصر قاهره اهالبسى دخى انلره تبعيت ايله بو بولده كوزل شعرلر سويليوب لغت حضريه لرى اقتضاسى اوزره كندى اساليب بلاغتلرنده خيلى ايلرو وارديلر خاطرمده قالمش اولان موالل رينك اك كوزللرندن اولمق اوزره شاعرلرندن بريك اشبو نظمى بر وجه آتى ايراد اولنور

هذى جراحى طريا والدما تنضح   وقاتلى يا اخيا فى الفلا يمرح
قالوا ناخذ بثارك قلت ذا اقبح   الى جرحنى يداوينى يكون اصلح

يعنى اشته بنم پاره لرم تازه وقانلر آقيور وقانم دخى اى قرنداشجغم چهزارده سرور
وانبساط ايله كزيور بكا ديديلر كه اندن سنك انتقامكى اله لم بن ديدمكه بودها فنادر
بنى پاره لیان دوا ايلرايسه اصلح وانفع اولور ❁ انتهى كلام المترجم ❁

بودخى ديكر بر ينكدر

طرقت باب الخبا قالت من الطارق فقلت مفتون لاناهب ولاسارق
تبسمت لاح لى من ثغرها بارق رجعت حيران فى بحر ادمعى غارق

بودخى ديكر بر ينكدر

عهدى بها وهى لاتأمن على البين وان شكوت الهوى قالت فدتك العين
لما تعين لها غيرى غلام زين ذكرتها العهد قالت لك على دين

بودخى وصف حشيش حقنده بر ديكر ينكدر

دى خمر صرف التى عهدى بها باقى تغنى عن الخمر والخمار والساقى
خبا ومن خبها نعمل على احراقى خبيتها فى الحشاطلت من احداقى

بودخى ديكر بر ينكدر

يامن وصالو لاطفال المحبة بخ كم توجع القلب بالهجران اوه اخ
اودعت قلبى حوحو والتصبر بخ كل الورى كخ فى عينى وشخصك دخ

بودخى بر ديكر ينكدر

ناديتها ومشيبى قد طوانى طى جودى على بقبلا فى الهوى يامى
قالت وقد تركت داخل فؤادى كى ماظن ذا القطن يغشى فم من هوحى

مى ميه نك مرخميدر ميه ليلى كبى امثالدن اولمش بر مشهور محبوبه در محصل نظم
اختيارلق بلى بوكش اولديغى حالده اى ميه بكا بر بوسه احسان ايت ديو اول محبوبه يه
ندا ايتدم ظن ايتم كه بو پنبوق يعنى بواق صقال ديرى اولان بر كيمسه نك اغزنى ستر ايده ديوب
بوجوابيله درونمى داغدار ايلدى ديمك اولور ❁ انتهى ❁

بودخى ديكر بر ينكدر

رانى ابتسم سبقت سحب ادمعى برقو ماط اللثام تبدى بدر فى شرقو
اسبل دجى الشعرناه القلب فى طرقو رجع هدانا بخيط الصبح من فرقو

رانى رأنى دن مخفدر فرق تبه معناسنه در جانانك تبسمى برقه وكندو اشكنى بارانه
وجانانى بدره وصاچلرنى ظلمتله وصاچلر ايكى طرفه بولندكده باشك اورته سنده بول كبى
حاصل اولان خط بياضى خيط صبحه تشبيه ايتمكله لطيف وتخيل بر موالدر ❁ انتهى ❁

بودخى بشقه بر ينكدر

ياحادى العيس ازجر المطايا زجر وقف على منزل احبابى قبيل الفجر
وصيح فى حيهم يامن يريد الاجر ينهض يصلى على ميت قتيل الهجر

حادى العيس دوه لرى سوق ايدن كيمسه زجر حيوانى سورمك قبيل اوله صبح صبحه
ايت نهوض قالقمق قتيل مقتول معناسنه در ❁ انتهى ❁

طرق اورمق ودوكمك دق كبى
باب الخبا چادر قپوسى ناهب
يغماجى معناسنه در

بين افتراق غلام زين نوجوان
زيبا نذكير اخطار ديمكدر

دى اسم اشارت شو ديمكدر
خمار ميخانه جى جنى اخفا حشا
قلب ديمكدر

بودخى بر بشقه سنكدر

عينى التى كنت انظر بها بانت ترعى النجوم وبالتسهيد افنانت
واسهم البين صابتنى ولافاتت وسلوتى عظم الله اجركم ماتت

بانت ترعى النجوم يلديزلرى كودر اولدى ديمك اولوب اويقوسزلقدن كنايه در تسهيد اويانقلق
افتياد تغدى سلوه عشقدن وغم وغصه دن خالى قالمق وخلاص اولمق معناسنه در ❁ انتهى ❁

بودخى ديكر بر ينكدر

هوبت فى قنطر يكم ياملاح الحكر غزال يبلى الاسود الضار ياباالفكر
غصن اذا ما انثنى يسبى البنات البكر وان تهلل فالبدر عندو ذكر

بودخى دو بيت تسميه ايتدكلرى موالردندر

اقسم من احبه بالبارى يبعث طيفه مع الاسحار
يانار شوقى به اتقدى ليلا عساه يهتدى بالنار

بنم سوديكم سحر وقتلرنده خيالنى كوندرمك اوزره بارى تعالى يه قسم ويمين ايتدى
اى بنم آتش اشتياقم كيجه لين مشتعل اول شايدكه بو آتشله يولى طوغر ولدوب كلمه
كيجه ابناى سبيل يول بولمق ايچون آتش ياقمق عادات عربدن اولديغى معلومدر
❁ انتهى كلام المترجم ❁

معلوم اوله كه هر لسانك ذوق بلاغتى انجق اول لغت ايله اختلاط ايدوب ده انى كثرت استعمالى
وملكه سنى حاصل ايده جك درجه اربابيله كثرت مكالمه سى اولان كمسه لره حاصل اولور
نته كم لغت عربيه حقنده باز مشيدق بناء عليه اندلسلى اهل مغربك شعرنده اولان بلاغتى
طويمز وكذا مغربى دخى اهل اندلسك واهل شرقك شعرنده اولان بلاغتى واهل شرق دخى
اندلس ومغرب اهاليسنك شعرلرنده اولان بلاغتى بيلمز زيرا السنه حضريه نك تراكيبى مختلف
اولوب هر برى كندى لغتنك بلاغتنى مدرك اولور وكندى مملكتنك محاسن شعرنده
ذوق بولور ﴿ وفى خلق السموات والارض واختلاف السنتكم والوانكم آيات ﴾
طبيعت عمران ايله عوارضندن بحث ايدن اشبو كتاب اولده ارتق بر مقصد فالمبوب
بوراده قبض عنان كلامه عزم ايلدك و بونك درجه كفايه ده ظن ايلديكمز مسائلنى
استيفا ايتدك بلكه جناب حقك فكر صحيح وعلم مبين ايله تأييد ايده جكى كيمسه لردن
اوله رق بزدن صكره كلنلر بزم يازديغمزدن زياده انك مسائلنه طالار لر فنى استنباط
ايدن كيمسه اوزرينه اول فنك مسائلنى احاطه واحصا لازم كلمز انك وجيبه ذمتى
انجق علمك تعيين موضوعى وتنويع فصول وابحاثى اولوب متأخرين اندن صكره مسائلى
حد اكمالنه قدر ضم والحاق ايدرلر ﴿ والله يعلم وانتم لا تعلمون ﴾
مؤلف كتاب عفى عنه الوهاب ديركه اشبو جزء اولى تنقيح وتهذيبدن مقدم بش آى ظرفنده
وضع وتأليف ايله يدى يوز يتمش طقوز سنه سى اواسطنده اتمام ايلدم صكره انى تنقيح
وتهذيب واولنده ذكر وشرط ايلديكم وجهله اكا تواريخ اممى الحاق ايتدم
وما العلم الا من عند الله العزيز الحكيم

اشته فقیه ابن خلدونك كتاب اولی بوراده ختامه ایردی مترجم فقیر جودت
پرتقصیر دخی طی مراحل فنون وفصول و بیك ایكیوز آلتمش بش
سنه‌سی شعبان المعظمنك اواخرنده اخر كتابه ربط
پیوند وصول ایله اراحهٔ رهوار خامه‌یه
قرار ویردی

م

سایهٔ معارفوایهٔ حضرت ملوكانه‌ده وقعه نویس فضیلتلو جودت افندینك ترجمه‌سنه
وضع خامهٔ همت ایلدكلری اشبو كتاب بلاغت نصاب دخی
محمد لبیبك نظارت عاجزانه‌سیله تقویمخانهٔ عامره‌ده
طبع وتمثیل اولنمشدر فی ١١ جا سنه ١٢٧٧

Süleymaniye U Kütüphanesi
Hasan Hüsnü Pş.
Eski kayıt No. 891